

DET KONGELIGE
NÆRINGS- OG FISKERIDEPARTEMENT

Prop. 1 S

(2023–2024)

Proposisjon til Stortinget (forslag til stortingsvedtak)

FOR BUDSJETTÅRET 2024

Utgiftskapitler: 900–954, 2421, 2426, 2429, 2440, 2460, 2540

Inntektskapitler: 3900–3951, 5325, 5326, 5329, 5440, 5460, 5574, 5612, 5613, 5614, 5625,
5629, 5656 og 5685

DET KONGELIGE
NÆRINGS- OG FISKERIDEPARTEMENT

Prop. 1 S

(2023–2024)

Proposisjon til Stortinget (forslag til stortingsvedtak)

FOR BUDSJETTÅRET 2024

Utgiftskapitler: 900–954, 2421, 2426, 2429, 2440, 2460, 2540

Inntektskapitler: 3900–3951, 5325, 5326, 5329, 5440, 5460, 5574, 5612, 5613, 5614, 5625,
5629, 5656 og 5685

Innhold

Del I	Innledende del	7	3.4	Oversikt over tilsagns- og bestillingsfullmakter	30
1	Regjeringens nærings-, fiskeri- og havpolitikk	9	3.5	Oversikt over garanti- og garantiliknende ordninger	32
1.1	Utviklingen i norsk økonomi	10	3.6	Flerårige fullmakter	35
1.2	Hovedutfordringer	10	3.7	Bruk av stikkordet «kan overføres»	35
2	Nærings- og fiskeridepartementets hovedsatsinger	12	4	Oppfølging av anmodnings- og utredningsvedtak	37
2.1	Hovedsatsing – Grønt industriløft og grønn omstilling i næringslivet ..	12	Del II	Budsjettforslag	63
2.1.1	Hovedprioriteringer 2024	13	5	Nærmere omtale av budsjettforslagene	65
2.2	Hovedsatsing – Hele Norge eksporterer	14	Programområde 17 Nærings- og fiskeriformål	65	
2.2.1	Hovedprioriteringer 2024	14	<i>Programkategori 17.10 Forvaltning og rammebetingelser</i>	65	
2.3	Hovedsatsing – Samarbeid med viktige handelspartnere	14	Kap. 900 Nærings- og fiskeridepartementet ..	93	
2.3.1	Hovedprioriteringer 2024	15	Kap. 3900 Nærings- og fiskeridepartementet ..	103	
2.4	Hovedsatsing – Mangfold og likestilling i næringslivet	15	Kap. 902 Justervesenet	104	
2.4.1	Hovedprioriteringer 2024	15	Kap. 3902 Justervesenet	108	
2.5	Hovedsatsing – En enklere hverdag for bedriftene	16	Kap. 5574 Sektoravgifter under Nærings- og fiskeridepartementet	108	
2.5.1	Hovedprioriteringer 2024	16	Kap. 903 Norsk akkreditering	109	
2.6	Hovedsatsing – Videreutvikling av det næringsrettede virkemiddelapparatet	16	Kap. 3903 Norsk akkreditering	110	
2.6.1	Hovedprioriteringer 2024	16	Kap. 904 Brønnøysundregistrene	110	
2.7	Hovedsatsing – En politikk for hav, fiskeri, havbruk og mat fra havet ..	17	Kap. 3904 Brønnøysundregistrene	114	
2.7.1	Hovedprioriteringer 2024	18	Kap. 905 Norges geologiske undersøkelse ..	115	
2.8	Hovedsatsing – bærekraftig omstilling gjennom offentlige anskaffelser	18	Kap. 3905 Norges geologiske undersøkelse ..	119	
2.8.1	Hovedprioriteringer 2024	19	Kap. 906 Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard	119	
2.9	Hovedsatsing – Effektiv, sikker og klima- og miljøvennlig skipsfart, drift av havner og bruk av farvann ..	19	Kap. 3906 Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard ..	122	
2.9.1	Hovedprioriteringer 2024	20	Kap. 907 Norsk nukleær dekommisjonering	123	
2.10	Hovedsatsing – Aktivt statlig eierskap	20	Kap. 908 Institutt for energiteknikk	125	
2.10.1	Hovedprioriteringer 2024	20	Kap. 3908 Institutt for energiteknikk	127	
2.11	Hovedsatsing – Håndtering av nasjonalt atomavfall og atomanlegg	21	Kap. 909 Tiltak for sysselsetting av sjøfolk ..	127	
2.11.1	Hovedprioriteringer 2024	21	Kap. 3909 Tiltak for sysselsetting av sjøfolk ..	129	
3	Hovedtrekkene i budsjettforslaget	22	Kap. 910 Sjøfartsdirektoratet	129	
3.1	Oversikt over forslag til utgiftsbevilgninger	24	Kap. 3910 Sjøfartsdirektoratet	132	
3.2	Oversikt over forslag til inntektsbevilgninger	27	Kap. 911 Konkurransetilsynet	133	
3.3	Fordeling av statsrådenes konstitusjonelle ansvar	28	Kap. 3911 Konkurransetilsynet	136	
			Kap. 912 Klagenemndssekretariatet	137	
			Kap. 3912 Klagenemndssekretariatet	138	
			Kap. 913 Dagligvaretilsynet	139	
			Kap. 915 Regelrådet	140	
			Kap. 916 Kystverket	142	
			Kap. 3916 Kystverket	150	

Kap. 5574 Sektoravgifter under Nærings- og fiskeridepartementet	150	Kap. 951 Store Norske Spitsbergen Kulkompani AS	258
Kap. 917 Fiskeridirektoratet	151	Kap. 3951 Store Norske Spitsbergen Kulkompani AS	259
Kap. 3917 Fiskeridirektoratet	154	Kap. 5612 Renter fra Store Norske Spitsbergen Kulkompani AS	259
Kap. 5574 Sektoravgifter under Nærings- og fiskeridepartementet	155	Kap. 952 Investinor AS	260
Kap. 919 Diverse fiskeriformål	156	Kap. 953 Nysnø Klimainvesteringer AS	263
<i>Programkategori 17.20 Forskning og innovasjon</i>	160	Kap. 954 Petoro AS	264
Kap. 920 Norges forskningsråd	172	Kap. 2440/5440 Statens direkte økonomiske engasjement i petroleumsvirksomheten	266
Kap. 922 Romvirksomhet	181	Kap. 5656 Aksjer under Nærings- og fiskeridepartementets forvaltning	271
Kap. 923 Havforskningsinstituttet	189	Kap. 5685 Aksjer i Equinor ASA	272
Kap. 3923 Havforskningsinstituttet	193	Programområde 33	274
Kap. 924 Internasjonale samarbeidsprogrammer	193	<i>Programkategori 33.40 Arbeidsliv</i>	274
Kap. 926 Havforskningsinstituttet, forskningsfartøy	198	Kap. 2540 Stønad under arbeidsledighet til fiskere og fangstmenn	274
Kap. 3926 Havforskningsinstituttet, forskningsfartøy	199	Del III Andre saker	275
Kap. 928 Annen marin forskning og utvikling	199	6 Samfunnssikkerhet og beredskap	277
Kap. 930 Design og arkitektur Norge	204	7 Klima- og miljørelevante saker .	280
Kap. 935 Patentstyret	205	8 Oppfølging av FNs bærekraftsmål	294
Kap. 3935 Patentstyret	208	9 Likestilling, inkludering og mangfold – oppfølging av aktivitets- og redegjørelsesplikten	302
Kap. 5574 Sektoravgifter under Nærings- og fiskeridepartementet	209	10 Tilskuddsordninger og enkeltstående tilskudd	309
Kap. 936 Klagenemnda for industrielle rettigheter	209	11 Lederes ansettelsesvilkår i virksomheter heleid av staten der eierskapet forvaltes av Nærings- og fiskeridepartementet	311
Kap. 3936 Klagenemnda for industrielle rettigheter	210	12 Standardiserte nøkkeltall for forvaltningsorganer med særskilte fullmakter – Norsk Romsenter	314
Kap. 2421 Innovasjon Norge	211	Forslag	320
Kap. 5325 Innovasjon Norge	227	Vedlegg	
Kap. 5625 Renter og utbytte fra Innovasjon Norge	228	1 Omtale av medlemskap i internasjonale organisasjoner, jf. kap. 900, post 70	338
Kap. 2426 Siva SF	229		
Kap. 5326 Siva SF	233		
Kap. 5613 Renter fra Siva SF	233		
<i>Programkategori 17.30 Markedsadgang og eksport</i>	234		
Kap. 940 Internasjonaliseringstiltak	238		
Kap. 3940 Internasjonaliseringstiltak	239		
Kap. 941 Eksportstrategirådet	240		
Kap. 2429 Eksportkredittordningen	240		
Kap. 5329 Eksportkredittordningen	242		
Kap. 5629 Renter fra eksportkredittordningen	243		
Kap. 2460 Eksportfinansiering Norge	243		
Kap. 5460 Eksportfinansiering Norge	251		
Kap. 5614 Renter under Eksportfinansiering Norge	252		
<i>Programkategori 17.40 Statlig eierskap</i>	253		
Kap. 950 Forvaltning av statlig eierskap	257		
Kap. 3950 Forvaltning av statlig eierskap	258		

DET KONGELIGE
NÆRINGS- OG FISKERIDEPARTEMENT

Prop. 1 S

(2023–2024)

Proposisjon til Stortinget (forslag til stortingsvedtak)

FOR BUDSJETTÅRET 2024

Utgiftskapitler: 900–954, 2421, 2426, 2429, 2440, 2460, 2540

Inntektskapitler: 3900–3951, 5325, 5326, 5329, 5440, 5460, 5574, 5612, 5613, 5614, 5625,
5629, 5656 og 5685

*Tilråding fra Nærings- og fiskeridepartementet 21. september 2023,
godkjent i statsråd samme dag.
(Regjeringen Støre)*

Del I
Innledning del

1 Regjeringens nærings-, fiskeri- og havpolitikk

I løpet av de neste årene skal hele norsk næringsliv gjennom en grønn omstilling, for å endre seg mot et samfunn med lavere utslipp. Allerede i 2030 skal vi ha gjennomført betydelige kutt i klimagassutslippene. Omstillingen vil kreve mye av bedrifter, ansatte og samfunnet ellers, men den vil samtidig bringe med seg betydelige muligheter for grønn næringsutvikling, verdiskaping og jobbskaping som norsk næringsliv har gode forutsetninger for å utnytte. Målet for næringspolitikken er størst mulig samlet verdiskaping i norsk økonomi, noe som innebærer at all næringsvirksomhet må være sosialt, miljømessig og økonomisk bærekraftig, og ikke gå ut over jordens tåleevne. Næringspolitikken oppgave er ikke å styre ressursene, men å legge til rette for at lønnsomme bedrifter og arbeidsplasser kan skapes og fortsette å skape verdier for samfunnet.

I denne sammenheng har næringspolitikken en viktig oppgave i å legge til rette for gode samlede rammevilkår for bærekraftig verdiskaping, som belønner utslippskutt og gir insentiver til utvikling av grønne løsninger, og som gjør næringslivet i stand til å gripe mulighetene som finnes i den grønne omstillingen.

De siste årene har vist at verden rundt oss påvirker norsk næringsliv i stor grad. Krigen i Ukraina setter sitt preg på oss alle, på store og små norske bedrifter og på hver enkelt arbeidsplass. Situasjonen i Europa stiller nye krav til bedrifter som har verden som sitt marked, ikke minst fordi de må manøvrere i en ny sikkerhetspolitisk virkelighet. Tilgangen til verdens markeder er en forutsetning for norsk næringsliv, og i en slik situasjon er dialogen med EU, USA og andre kanskje viktigere enn noensinne. Handel med andre land er avgjørende for norsk verdiskaping og norske arbeidsplasser. Næringspolitikken skal bidra til å bygge ned handelsbarrierer og sikre norske bedrifter markedsadgang og konkurransedyktige vilkår i utlandet.

Å spå framtiden er vanskelig selv om vi bare ser ett år fram. Det vi kan si ganske sikkert, er at flere titalls tusen nye bedrifter vil starte opp i Norge i 2024, og noen hundre tusen arbeidstakere vil bytte jobb. Denne dynamikken i norsk

næringsliv, der lønnsomme bedrifter kan vokse og mindre lønnsomme legges ned, er med på å flytte ressursene våre dit de gir størst mulig avkastning.

Regjeringen har i Hurdalsplattformen tatt utgangspunkt i fire mål for næringspolitikken som også ligger til grunn for utformingen av virkemidler og tiltak:

- Vi skal få flere i jobb.
- Vi skal skape aktivitet i hele landet og styrke investeringene på fastlandet.
- Vi skal øke eksporten utenom olje og gass med 50 pst. innen 2030.
- Vi skal omstille den norske økonomien til lavutslippssamfunnet, hvor et delmål på veien dit er å kutte norske klimagassutslipp innen 2030 med 55 pst.

Som et delmål på veien mot netto nullutslipp og lavutslippssamfunnet har regjeringen satt et omstillingsmål for hele økonomien i 2030. Dette er formulert i regjeringsplattformen som et mål om å kutte norske utslipp med 55 pst. sammenlignet med 1990. Det er et tydelig signal om at det norske næringslivet skal omstille seg i retning lavutslippssamfunnet. Nærings- og fiskeridepartementet skal gå sammen med næringslivet, skape samarbeidsflater, fremme grønne løsninger og la privat kapital og entreprenørskap være en sentral drivkraft i omstillingen.

Endringene i samfunnet vil treffe oss alle, og det vil innebære kostnader som enkeltmennesker, bedrifter og samfunnet må bære. Omstillingsevnen vår vil være avgjørende for framtidens verdiskaping. Norge har kompetanse, naturressurser og en samfunnsstruktur som er et godt grunnlag for å skape verdier også i framtiden. Når bedriftene raskt kan komme i gang med å skape jobber etter en nedgang i aktiviteten, forkorter det perioden folk går arbeidsledige eller permitterte. Det fanger også opp tilstrømmingen av ny arbeidskraft, enten det er unge som skal ha sin første jobb, eller mennesker som kommer til Norge som innvandrere. Jobbskapingen i Norge øker ofte etter økonomiske nedgangstider, samtidig som nedleggelsene blir færre. Netto positiv jobbskaping kan være en indikasjon på en omstillingsdyktig økonomi.

En stabil og ansvarlig økonomisk politikk og et utdanningssystem som gir en kompetent arbeidsstyrke, fremmer god omstillingsevne i arbeidsmarkedet, noe vi har gode erfaringer med fra tidligere omstillinger i norsk økonomi. God omstillingsevne påvirker enkeltmennesker i samfunnet og kan redusere den kortsiktige arbeidsledigheten ved at nye arbeidsplasser raskt blir etablerte. Bedrifter som legges ned, kan bety store økonomiske og sosiale kostnader for enkeltmennesker og familier. Hvis det er lett å komme ut i nytt arbeid og kompetansen blir brukt andre steder i økonomien, vil disse kostnadene være lavere enn om man må gå i lengre tid uten arbeid. Gevinsten av omstilling tilfaller dermed både arbeidstakere, eiere av bedriftene og hele samfunnet. I sum bidrar dette til økt samlet verdiskaping.

Nærings- og fiskeridepartementet har ansvaret for å føre en framtidsrettet nærings-, fiskeri-, og havpolitikk. Det innebærer et bredt og langsiktig blikk på hva som er nødvendig for å skape størst mulig samlet verdiskaping. Politikken skal legge til rette for et høyest mulig nivå på velferd og verdiskaping både for nåværende og kommende generasjoner. Departementet skal legge til rette for et sterkt norsk næringsliv og en bærekraftig forvaltning av viktige naturressurser. Næringer som skipsfart er både en verdiskapende næring og viktig infrastruktur for samfunnet. Havner og farleder er viktige for skipsfart-, havbruk- og fiskerinæringene, i tillegg til at de er en viktig forutsetning for bosetting og verdiskaping langs kysten.

Næringspolitikkenes oppgave er å legge til rette for at næringslivet skal skape verdier. Verdiskapingen i Norge skjer både i privat og offentlig sektor – som er gjensidig avhengig av hverandre. Ved å sørge for lett tilgjengelige og målrettede virkemidler, effektive offentlige myndigheter og kontinuerlig arbeid mot hindringer for verdiskaping, bidrar offentlig sektor med rammebetingelser for lønnsom aktivitet i hele landet. Nærings- og fiskeridepartementet skal bidra til at andre departementer får innsikt i – og fører – en framtidsrettet næringspolitikk i tråd med målet om størst mulig samlet verdiskaping innenfor bærekraftige rammer.

1.1 Utviklingen i norsk økonomi

Norsk økonomi har tatt seg opp igjen etter pandemien, og presset i økonomien har blant annet skapt utfordringer for bedriftene med å få tak i arbeidskraft. Den økte prisstigningen vi så i hele

verden i 2022 og utover i 2023, har preget økonomien og konsekvensen har også vært et økt internasjonalt rentenivå.

SSB viser til at den økonomiske situasjonen for tiden er krevende for mange av Norges handelspartnere, noe som isolert sett vil bety svakere etterspørsel etter norske eksportvarer. Usikkerheten om framtidig økonomisk vekst er stor, i flere andre land vil man kunne oppleve en lavkonjunktur i tiden framover.

Aktiviteten i norsk næringsliv er fortsatt høy, og arbeidsledigheten er lav i Norge sammenlignet med de fleste andre land. Vi ser nå tegn til lavere press i arbeidsmarkedet, og Norges Banks rapporter tyder på at bedriftene i mindre grad har kapasitetsproblemer og problemer med å få tak i arbeidskraft.

1.2 Hovedutfordringer

Omstillingen til et lavutslippssamfunn er vår tids største utfordring. Mange norske bedrifter har allerede gjort en betydelig innsats for å kutte sine klimautslipp, og dette arbeidet må fortsette uavbrutt. Uten en helhetlig og kraftfull politikk for å skape nye grønne arbeidsplasser og videreutvikle det eksisterende næringslivet, vil vi ikke nå klimamålene vi har satt oss. Nærings-, fiskeri- og havpolitikken må bidra til at omstillingen kan skje raskere.

Som en liten, åpen økonomi er Norge en sterk forsvarer av det regelbaserte multilaterale handelssystemet. Samtidig må vi forholde oss til at en del internasjonale utviklingstrekk utfordrer dette systemet, blant annet utvidet bruk av statsstøtte og tiltak for å beskytte innenlandsk produksjon. Politikk og regelverksutviklingen i EU og USA har særlig betydning for Norge. Regjeringen arbeider aktivt og koordinert opp mot våre handelspartnere for å bygge ned handelsbarrierer og sikre norske bedrifter konkurransedyktige vilkår i viktige markeder.

Mangel på arbeidskraft er fremdeles en utfordring for deler av næringslivet. Det demper aktiviteten i mange bransjer, som i serviceyrker, reiseliv og transport. Bedriftene kan få utfordringer med å møte etterspørselen fra markedet, og mindre verdier blir skapt. Samtidig gir denne situasjonen muligheter for å få flere av dem som har vært ute av arbeidsmarkedet av ulike årsaker, inn i arbeidslivet. Utenforskap er sløsing med ressurser. Tall fra NAV viser imidlertid at antallet som står utenfor både arbeid og utdanning, er redusert de siste årene. Knappheten på arbeidskraft gjør

det lettere å få innpass i nye bransjer og bygge opp ny kompetanse som arbeidslivet har behov for. Regjeringen vil legge til rette for å inkludere flere og skape trygge rammer i arbeidslivet.

Regjeringen vil legge til rette for å skape nye arbeidsplasser som er lønnsomme også på vei inn i et lavutslippssamfunn. Samtidig er det viktig at

eksisterende arbeidsplasser og virksomheter kan omstille seg i tråd med kravene som vil stilles i et lavutslippssamfunn. Vi skal også ta vare på kompetansen som finnes i norsk arbeidsliv og i norske virksomheter. Derfor må alle næringspolitiske virkemidler dra i samme retning og fremme bærekraft i alle næringer.

2 Nærings- og fiskeridepartementets hovedsatsinger

Det overordnede mål for Nærings- og fiskeridepartementet er størst mulig samlet verdiskaping i norsk økonomi, noe som innebærer at all næringsvirksomhet må være sosialt, miljømessig og økonomisk bærekraftig, og ikke gå ut over jordens tåleevne. Ut fra dette legger departementet til grunn følgende hovedsatsinger for sin virksomhet i 2024:

2.1 Hovedsatsing – Grønt industriløft og grønn omstilling i næringslivet

Regjeringen vil skape lønnsomme jobber over hele landet, styrke investeringene på fastlandet, øke norsk eksport utenom olje og gass og kutte Norges klimagassutslipp. Dette krever en aktiv næringsomstillingspolitikk som tar i bruk et spekter av effektive virkemidler og som spiller på lag med små og store bedrifter i hele Norge.

Norge har gode forutsetninger for å lykkes i det grønne skiftet, men det krever større ambisjoner, høyere tempo, bedre gjennomføringsevne og mer systematisk samarbeid enn i dag. Oppnåelsen av klimamålene vil kreve gjennomgripende omstilling i norsk næringsliv, og vi har dårlig tid. Samtidig vil Norges befolkning bli stadig eldre i årene framover, og andelen yrkesaktive vil falle. For å opprettholde god levestandard og finansiere velferdsstaten i framtiden er vi avhengige av høy samlet verdiskaping i økonomien. Disse utfordringene ligger til grunn for et grønt industriløft. Målet er å gjøre Norge til en grønn industri- og energigigant basert på våre naturressurser, kunnskapsmiljøer, industrielle kompetanse og historiske fortrinn. Dette skal bidra til å skape lønnsomme og attraktive jobber i hele landet, øke de grønne investeringene, styrke eksporten og kutte norske klimagassutslipp i tråd med våre ambisiøse klimamål.

Regjeringen igangsatte i fjor et krafttak for industrien, kalt Grønt industriløft. Ambisjonen er å få fortgang på store grønne industriprosjekter i både eksisterende og nye næringer, slik at vi sikrer verdiskaping og velferd for framtiden. Initiativet bygger på Hurdalsplattformen, som framhever

sammenhengen mellom energi, klima- og næringspolitikk. Som startskudd for arbeidet la regjeringen i juni 2022 fram et veikart for Grønt industriløft med ambisjoner og 100 tiltak.

Veikartet framhever syv etterspørselsdrevne områder som er særlige viktige for Norge; hydrogen, havvind, CO₂-håndtering, batterier, prosessindustrien, grønn skipsfart og skog- og trenæringen og annen bioøkonomi.

Dette er områder som er sentrale i arbeidet med å utvikle et utslippsfritt energisystem og samfunn, som gir muligheter for bærekraftig produksjon i framtiden og med forventet stor framtidig etterspørsel i markedene. Regjeringen har allerede lansert Norges batteristrategi. Batterier kan bidra til reduserte globale klimautslipp og omstilling til fornybarsamfunnet og samtidig bidra til økt verdiskaping og arbeidsplasser i Norge.

Rammebetingelsene for grønn industri favner bredt og omfatter mange politikkområder. Det er først og fremst bedriftenes eget ansvar å utnytte markedsmulighetene i det grønne skiftet. Regjeringen vil legge til rette for å utløse private initiativer gjennom gode rammebetingelser og en aktiv nærings- og industripolitikk.

Regjeringen har gjennomført eller igangsatt de aller fleste av de 100 tiltakene vi lanserte i veikartet i fjor og har blant annet gjennomgått virkemiddelapparatet og spisset innsatsen ytterligere mot grønn omstilling i næringslivet. Eksportfinansiering Norge (Eksfin) har blant annet fått utvidet mandat til å finansiere klimavennlige investeringer i Norge. Regjeringen har innført krav om 30 pst. vektning av miljø og klima i offentlige anskaffelser. Det er lagt fram en batteristrategi og en mineralstrategi og flere andre tiltak er igangsatt under andre departementers områder. Blant annet tiltak for mer kraftkapasitet og en langtidsplan for forskning og høyere utdanning for perioden 2023–2032, der kunnskaps- og forskningsbehovene for den grønne omstillingen er et sentralt tema.

Den geopolitiske situasjonen har forandret seg og etterspørselen etter produkter med grønne verdikjeder er større enn noen gang. Derfor lanserte vi i september 2023 et oppdatert Veikart 2.0

for Grønt industriløft der vi forsterker innsatsen og løfter fram to nye områder: solindustri og manufacturing.

Regjeringen har i Veikart 2.0 for Grønt industriløft varslet en betydelig økt kapitaltilførsel til Nysnø Klimainvesteringer AS og Siva SF allerede i 2023. Regjeringen vil komme tilbake til dette i forbindelse med nysalderingen for 2023-budsjettet.

Regjeringen foreslår å styrke Eksfin med en utvidelse av garantirammen under Alminnelig garantiordning med 10 mrd. kroner i 2024 og en fullmakt om midlertidig å kunne øke garantirammen med ytterligere 10 mrd. kroner knyttet til svingninger i valutakurs.

Som en oppfølging av Grønt industriløft og batteristrategien vil regjeringen legge til rette for at det kan ytes innovasjonstilskudd i Innovasjon Norge til store batteriprojekter av felleseuropeisk interesse. Prosjektstøtten vil ha en øvre totalramme på 1 mrd. kroner over fem år. Videre foreslår regjeringen å styrke innsatsen rettet mot oppstartskaper gjennom Innovasjon Norge med 70 mill. kroner og øke bevilgningen til næringsrettet forskning for grønn omstilling og grunnbevilgning til teknisk-industrielle institutter mv. gjennom Forskningsrådet med over 100 mill. kroner. I tillegg foreslår regjeringen å øke rammen for lavrisikolån i Innovasjon Norge med 1 mrd. kroner. Regjeringen foreslår også å øke tildelingen til nasjonale eksportfremmesatsinger under Hele Norge eksporterer med 45 mill. kroner. Regjeringen tar sikte på at norske prosjekter vil kunne delta i den kommende hydrogenauksjonen under EUs innovasjonsfond. Programmet vil gi tiårig støtte til produksjon av grønt hydrogen og skal etter planen gjennomføres i slutten av 2023 med et budsjett på 800 mill. euro.

I veikartet for Grønt industriløft har regjeringen tydeliggjort ambisjoner og retningen for en grønn norsk industripolitikk. For å nå målene i veikartet er stabil og langsiktig tilgang på mineraler og metaller helt avgjørende, noe Norge har store ressurser av. Regjeringens overordnede visjon er at Norge skal utvikle verdens mest bærekraftige mineralnæring. Regjeringen vil også legge til rette for lønnsom materialgjenvinning, og samarbeide tett med Europa for å sikre kritiske verdikjeder. Som en del av oppfølging av Grønt industriløft la regjeringen fram sin mineralstrategi 21. juni 2023. For 2024 foreslås det økte bevilgninger på til sammen 15 mill. kroner for videre oppfølging av regjeringens mineralstrategi. Av dette foreslås 5 mill. kroner til Norges geologiske undersøkelse til økt kartlegging av kritiske mineraler, 5 mill. kroner til Forskningsrådet for å legge

til rette for en bærekraftig mineralforvaltning og 5 mill. kroner til Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard for å legge til rette for raskere realisering av mineralprosjekter.

Utviklingen internasjonalt de siste årene, slik som koronapandemien, Russlands invasjon av Ukraina og utviklingen i forholdet mellom USA og Kina har ført til at sikkerhetspolitiske og klimapolitiske hensyn tar vesentlig større plass i utforming av den økonomiske politikken hos våre viktigste handelspartnere og allierte i EU og USA enn bare for noen få år siden. Strategiske hensyn, beredskap, sikkerhet og klima ilegges større vekt enn tidligere. I lys av dette skal regjeringen kartlegge risiko og sårbarhet knyttet til de globale forsyningslinjene for viktige innsatsfaktorer, råvarer og produkter som importeres til Norge.

Raskere omstilling og utvikling krever både en velkoordinert innsats på ulike myndighetsnivå og et tettere samspill mellom næringsliv og myndigheter. Regjeringen har derfor inngått en intensjonsavtale med ti hovedorganisasjoner om et klimapartnerskap og har startet arbeidet med å utforme klimapartnerskapsavtaler med tre utslippsintensive bransjer: maritim, bygg- og anlegg og prosessindustrien.

Samarbeid med andre land er en forutsetning for å lykkes med den grønne omstillingen. Regjeringen har derfor inngått en grønn allianse med EU og arbeider med industripartnerskap med Tyskland, Norden, EU og USA.

Arbeidet med det grønne industriløftet og grønn omstilling i næringslivet vil pågå kontinuerlig for å kunne tilpasses en verden i rask endring. Regjeringen vil følge opp de tiltak som i september 2023 er lansert i Veikart 2.0 for Grønt industriløft og føre en helhetlig politikk for næring, industri, energi, klima og miljø som er effektiv, resultatorientert og som trekker i samme retning.

Effektiv håndheving og streng sanksjonering av alvorlige brudd på konkurransereglene vil kunne gi viktige bidrag til den grønne omstillingen, blant annet i form av lavere priser og bedre kvalitet på klima- og miljøvennlige produkter. Regjeringen vil prioritere å føre en aktiv konkurransepolitikk som fremmer grønn innovasjon og bærekraftig omstilling.

2.1.1 Hovedprioriteringer 2024

- Legge til rette for økt verdiskaping innenfor bærekraftige rammer og flere grønne, innovative og lønnsomme jobber over hele landet,

blant annet gjennom oppfølging og videreutvikling av veikartet for Grønt industriløft.

- Utvikle et strategisk handelssamarbeid med viktige handelspartnere for å eksportere grønne industriløsninger til verden og hente hjem investeringer og teknologi som bidrar til grønn omstilling i Norge.
- Styrke samarbeidet med partene i arbeidslivet, industrien, kunnskapsmiljøer og klima- og miljøbevegelsen for å få et best mulig kunnskapsgrunnlag for politikktutvikling, blant annet gjennom opprettelse av et grønt industriråd og satsing på klimapartnerskap med næringslivet.
- Fremme forskning, innovasjon og grønn omstilling i næringslivet gjennom det næringsrettede virkemiddelapparatet.
- Legge til rette for verdiskaping i næringslivet basert på effektive og sirkulære løsninger.
- Mobilisere mest mulig privat kapital til det grønne skiftet, blant annet gjennom internasjonalt konkurransedyktige ordninger for risikoavlastning.
- Tilrettelegge for at norsk næringsliv kan videreutvikle internasjonale nettverk, benytte digital infrastruktur og testfasiliteter og motta støtte gjennom EUs næringsrettede programmer.
- Følge opp regjeringens batteristrategi og mineralstrategi.
- Føre en aktiv konkurransepolitikk som fremmer grønn innovasjon og bærekraftig omstilling.

2.2 Hovedsatsing – Hele Norge eksporterer

Regjeringen har igangsatt eksportreformen «Hele Norge eksporterer» for å nå Hurdalsplattformens mål om å øke eksporten utenom olje og gass med 50 pst. innen 2030. Norge har en liten og åpen økonomi, og mange norske bedrifter er avhengige av å lykkes på det internasjonale markedet.

Gjennom «Hele Norge eksporterer» vil myndighetene, næringslivet og virkemiddelapparatet samarbeide om å nå eksportmålet gjennom en styrking og effektivisering av arbeidet med eksport og ved å skape en felles eksportkultur hvor alle bidrar aktivt til å nå eksportmålet. Regjeringen har opprettet Nasjonalt eksportråd med medlemmer fra næringslivet og partene i arbeidslivet. Dette bidrar til at regjeringens eksportfremmesatsinger er godt forankret i norsk næringsliv, samtidig som den ses i sammenheng med øvrig næringspolitikk. Regjeringen har så langt lansert to eksportfremmesatsinger, satsingen på havvind

ble lansert 1. desember 2022, og satsingen på grønn maritim eksport ble lansert 2. mai 2023.

2.2.1 Hovedprioriteringer 2024

- Følge opp eksportreformen «Hele Norge eksporterer», herunder utvikle og gjennomføre strategiske eksportsatsinger for utvalgte sektorer.
- Utløse lønnsomme prosjekter gjennom virkemiddelapparatet som bidrar til grønn omstilling og økt eksport.

2.3 Hovedsatsing – Samarbeid med viktige handelspartnere

Regjeringen vil omstille norsk næringsliv og samtidig øke eksporten fra Norge. Dette vil bidra til verdiskaping og styrke muligheter til å skape arbeidsplasser i hele landet. Et forsterket samarbeid med utvalgte handelspartnere, som EU, Tyskland, USA og Norden gjennom grønne strategiske industripartnerskap, er et virkemiddel for å lykkes med den grønne omstillingen. De strategiske industripartnerskapene skal styrke norsk næringslivs muligheter i det grønne skiftet, bidra til økt næringslivssamarbeid med viktige markeder og bidra til å bygge opp nye næringer og integrerte verdikjeder.

Industripartnerskapene tar utgangspunkt i regjeringens grønne industriløft og sektorene som inngår der. Prioriteringene og innsatsområdene i partnerskapene vil variere over tid og til flere markeder, avhengig av hvilke samarbeidsmuligheter som finnes.

Det grønne skiftet vil kreve store investeringer. Staten skal være en pådriver og en aktiv tilrettelegger for nye, lønnsomme næringer og bedrifter, og for verdiskapende eksport. I 2022 utvidet regjeringen handlingsrommet til Eksportfinansiering Norge (Eksfin) slik at det kan gis lån og garantier til eksportrettede investeringer og klimavennlige investeringer som har eksportpotensial. Privat kapital skal lede an, og regjeringens mål er å mobilisere mest mulig privat kapital. Regjeringen følger videre opp at aktørene har god innsikt om og er relevant for ulike regioner og næringer. Dette fordrer blant annet at det er godt samspill mellom Innovasjon Norge, som førstelinj for virkemiddelapparatet, Innovasjon Norges regionkontorer over hele landet og Eksfin.

EU er Norges viktigste handelspartner og EØS-avtalen er vår viktigste handelsavtale. For å nå Hurdalsplattformens mål om å øke eksporten

utenom olje- og gass med 50 pst. er det avgjørende at vi er del av et homogent indre marked i Europa. EØS-avtalen ligger til grunn for Norges forhold til Europa.

Gjennom EFTA har Norge inngått 30 frihandelsavtaler med i alt 41 land. Nye avtaler og modernisering av eksisterende avtaler inngår i arbeidet for å sikre norske bedrifter best mulig markedsadgang hos viktige handelspartnere. En viktig del av dette arbeidet er å sikre at rammebetingelsene for norsk næringsliv i utenlandske markeder er minst like gode som for konkurrenter i EU og andre land. Det arbeides også aktivt opp mot USA for å starte forhandlinger om en avtale om kritiske mineraler for å sikre at norske mineraler kan anvendes i amerikanske elbilbatterier som kvalifiserer til støtteordninger under Inflation Reduction Act (IRA).

God markedsadgang er avgjørende for at eksporten av norsk sjømat fortsatt skal lykkes i internasjonale markeder. Nærings- og fiskeridepartementet arbeider for at sjømaten skal møte konkurransedyktige tollbetingelser og lave handelsbarrierer i eksportmarkedene. Regjeringen er opptatt av å stimulere til at utviklingen innen sjømatnæringen forsterkes.

2.3.1 Hovedprioriteringer 2024

- Videreutvikle strategiske industripartnerskap med sentrale handelspartnere som EU, Tyskland, USA, Norden og eventuelt nye markeder.
- Påvirke prosesser og regelverksutvikling i EU som har betydning for norsk næringsliv og norske strategiske eksportområder.
- Videreutvikle og forvalte EØS-avtalen særlig på vare- og tjenesteområdet.
- Opprettholde trykket på å fremme frihandel og forutsigbar markedsadgang for norsk næringsliv gjennom arbeidet med frihandelsavtaler.
- Sikre stabil, god og konkurransedyktig markedsadgang for norsk sjømat i eksisterende og prioriterte nye markeder, herunder forbedringer i tollregimet for sjømat til EU og forberedelser til innføring av veterinær grensekontroll i Storbritannia.

2.4 Hovedsatsing – Mangfold og likestilling i næringslivet

I Hurdalsplattformen framgår det at regjeringen skal føre en offensiv likestillingspolitikk, som gjør at alle blir inkludert i samfunnet uavhengig av kjønn, seksuell orientering, funksjonsevne og etni-

sitet. Økt likestilling mellom kjønnene er et politisk mål. Det er regjeringens vurdering at på lang sikt vil mangfold i næringslivet kunne skape mer innovasjon, bedre arbeidsmiljøer, bedre beslutninger og forbedre lønnsomheten. Det er vårt felles ansvar å utnytte samfunnets ressurser fullt ut. Det at alle har mulighet til å delta, er også en av grunnpillarene i vårt demokrati.

Kvinner innehar bare 20 pst. av styrevervene i norske aksjeselskaper, og bare 25 pst. av gründerne og 12 pst. av topplederne i de 200 største selskapene i Norge er kvinner. Dette vil regjeringen gjøre noe med. Regjeringen fremmet derfor 20. juni 2023 Prop. 131 LS (2022–2023) *Endringer i foretakslovgivningen mv. (kjønnssammensetning i styret) og samtykke til deltakelse i en beslutning i EØS-komiteen om innlemmelse av direktiv (EU) 2022/2381 i EØS-avtalen*. Forslaget skal bidra til at næringslivet tar i bruk den samlede kompetansen i samfunnet, også på styrenivå. Styret er ansvarlig for forvaltningen av selskapet, og for regjeringen er det viktig å utnytte kvinners kompetanse også i arbeid med strategi, budsjetter og organisering. I proposisjonen foreslås det å stille krav til kjønnssammensetningen i styret i visse foretak, slik at det innføres maksimalt antall eller andel av styret som kan ha samme kjønn. Maksimumsantallet vil variere ut fra antall styremedlemmer. Kravene er hovedsakelig avgrenset til foretak av en viss størrelse, og for aksjeselskaper foreslås det at kravet skal gjelde for selskaper med flere enn 30 ansatte eller med mer enn 50 mill. kroner i samlede drifts- og finansinntekter. Det er foreslått at Kongen kan gi overgangsregler om en gradvis innføring, men likevel slik at overgangsperioden ikke kan gjelde lenger enn fram til 1. juli 2028.

Forslaget gjelder kun mangfoldsfaktoren kjønn. Departementet vil likevel understreke at også øvrige mangfoldsfaktorer og generell likestilling er viktig for å sikre at vi tar i bruk den samlede kompetansen i samfunnet.

Det er trolig behov for tiltak innenfor en rekke områder dersom vi skal nå målet om en vesentlig bedring av kjønnsrepresentasjon i ledelsen av norske selskaper innen rimelig tid og øke mangfoldet i næringslivet. Det vil heller ikke være tilstrekkelig med tiltak fra det offentlige. Både næringslivet selv og arbeidslivets parter må bidra i arbeidet på sine områder.

2.4.1 Hovedprioriteringer 2024

- Bidra til at eventuelle nye lovregler om kjønnsammensetning i styret gjennomføres på en

god måte for næringslivet, og bidrar til å nå regjeringens mål.

- Vurdere om det også er hensiktsmessig med andre tiltak for å øke kjønnsbalanse og annet mangfold i toppledelse og i foretakene for øvrig, inkludert en mulig sertifiseringsordning.

2.5 Hovedsatsing – En enklere hverdag for bedriftene

Regjeringen vil redusere næringslivets kostnader ved å forenkle eksisterende regelverk og gjøre det lettere for bedrifter å håndtere nødvendige rapporteringsplikter. Ny teknologi og digitale løsninger gir muligheter for forenklinger og mer effektive prosesser, samtidig som det gir bedre kontrollmuligheter for myndighetene. Videreutvikling av gode digitale løsninger vil derfor stå sentralt i forenklingsarbeidet framover. Det er et mål at opplysninger som det offentlige innhenter, skal lagres og kategoriseres på en slik måte at de samme opplysningene innhentes kun én gang.

Regjeringen legger vekt på gode beslutningsgrunnlag før nye reguleringer vedtas. Derfor er Regelrådets arbeid for å vurdere kvaliteten på konsekvensvurderinger før næringsrelatert regelverk blir vedtatt, et viktig bidrag inn i forenklingsarbeidet. Departementet vil følge opp dette viktige arbeidet med mål om størst mulig effekt, og vil vurdere måloppnåelse og forbedringspotensial nærmere.

Effektiv konkurranse skjerper næringslivets insentiver til kostnadseffektivitet og utvikling av nye digitale løsninger. Gevinster som følge av forenkling og mer effektiv teknologi kommer både forbrukerne, næringsliv og samfunn til gode i form av mer effektiv ressursbruk, økt innovasjon og omstilling, lavere priser og bedre utvalg. For å nå målet om effektiv ressursbruk er det viktig med et godt utformet konkurranseregulering, effektiv håndheving og streng sanksjonering av alvorlig konkurransekriminalitet.

2.5.1 Hovedprioriteringer 2024

- Revidere og videreutvikle selskapsretten (aksjelovene, samvirkeoven, selskapsloven m.m.) for å bidra til forenkling for næringslivet og til etterlevelse av internasjonale forpliktelser.
- Gjennomgå registerlovgivningen med formål om bedre registerkvalitet, økt bevisstgjøring hos brukerne, muligheter for kostnads- og

ressursbesparelser for brukerne og Brønnøysundregistrene, digitalisering og bedre kontroll og vern om forretningshemmeligheter og personopplysninger.

- Redusere næringslivets kostnader knyttet til pålagte regler og utfylling av offentlige skjemaer med 11 mrd. kroner innen 2025.
- Bidra til effektiv bruk av samfunnets ressurser og ivaretagelse av forbrukernes interesser gjennom effektiv håndheving av konkurranse-reglene.

2.6 Hovedsatsing – Videreutvikling av det næringsrettede virkemiddelapparatet

Det næringsrettede virkemiddelapparatet er en del av verktøykassen i næringspolitikken sammen med de mer generelle rammebetingelsene for næringslivet. For å nå målene i næringspolitikken må det næringsrettede virkemiddelapparatet være omstillingsdyktig og tilpasset framtidens næringsliv. Regjeringens ambisjoner for framtidens næringsrettede virkemiddelapparat, Virkemiddelapparatet 2.0, er at det skal være én vei inn for brukerne gjennom helhetlig brukerreiser på tvers av det næringsrettede virkemiddelapparatet. Virkemiddelapparatet skal utløse mer verdiskapende næringsutvikling i hele landet gjennom økt koordinering og samarbeid på tvers. I tillegg er det en ambisjon at virkemiddelapparatet koordinerer sin innsats for grønn omstilling og for å legge til rette for grønne industrietableringer. Arbeidet med Virkemiddelapparatet 2.0 er en pågående prosess og utviklingsløp med flere tiltak.

Brukervennligheten kan bedres både gjennom forenkling, tilgjengeliggjøring og bedret effekt på tvers av aktørene. Det er igangsatt flere initiativ for å forenkle og bedre brukervennligheten hos de næringsrettede virkemiddelaktørene. Arbeidet med utviklingen av Én vei inn, en digital inngang til virkemiddelapparatet, foreslås videreført. Innovasjon Norge, Forskningsrådet, Eksportfinansiering Norge og Siva samarbeider om dette, og Agder og Vestland fylkeskommune har også deltatt i første fase.

2.6.1 Hovedprioriteringer 2024

- Videreutvikle det næringsrettede virkemiddelapparatet, med sikte på å forenkle, tilgjengeliggjøre og bedre effekten av ordningene som skal bidra til at norske bedrifter kan vokse.

- Fortsette å utvikle en felles digital inngang til virkemiddelapparatet kalt *Én vei inn*.

2.7 Hovedsatsing – En politikk for hav, fiskeri, havbruk og mat fra havet

Havet bidrar til matsikkerhet, inntekter og arbeidsplasser langs hele kysten og er et viktig utgangspunkt for noen av landets mest innovative bedrifter og kunnskapsmiljøer innen blant annet olje- og gassvirksomhet, matproduksjon og skipsfart. Ressursene fra havet skal utnyttes og forvaltes på en måte som skaper flere trygge helårs arbeidsplasser, bidrar til større verdiskaping, kutt i klimagassutslipp og ivaretar havet som et viktig og trygt matfat og sikker transportåre.

Det forventes økte muligheter for bruk av havarealene i framtiden og økt konkurranse om de mest attraktive arealene. Gjennom den kommende næringsplanen for norske havområder vil regjeringen legge til rette for en helhetlig utvikling av eksisterende og nye havnæringer og støtte opp om sysselsetting og målet om størst mulig samlet verdiskaping innenfor bærekraftige rammer. I arbeidet med næringsplanene skal det utvikles ett sett med overordnede prinsipper for arealbruk til havs som skal bidra til å skape forutsigbarhet og grunnlag for sameksistens på tvers av havnæringene.

Bærekraftige matsystemer skal sikre det økonomiske, sosiale og miljømessige grunnlaget for matsikkerhet og ernæring for dagens og framtidige generasjoner. Norsk sjømat er sunn og miljøvennlig med lavt klimaavtrykk. Å øke produksjon av mat fra havet er derfor en nødvendig del av det grønne skiftet.

Regjeringen legger stor vekt på å sikre en bærekraftig fiskeri- og havbruksforvaltning og vil sørge for at sjømat vektlegges sterkere når ernærings- og matpolitikk utformes både nasjonalt og globalt. Produksjon av mat fra havet er samtidig av stor betydning for norsk økonomi og for verdiskaping, bosetting og arbeidsplasser langs hele kysten. Regjeringen vil legge til rette for å skape flere arbeidsplasser, mer bearbeiding, større verdiskaping og økte eksportinntekter fra sjømatnæringene.

De marine ressursene tilhører det norske folket i fellesskap. Regjeringen vil sikre nasjonal råderett og kontroll over fiskeressursene våre og forvalte disse til det beste for dagens og framtidige generasjoner. For regjeringen står det sentralt å ivareta de distriktpolitiske målsettingene i

fiskerilovgivningen om arbeidsplasser og bosettingen i kystsamfunn.

Regjeringen vil sikre en variert, fiskereid og bærekraftig fiskeflåte som bidrar til økt aktivitet, økt verdiskaping og flere helårige arbeidsplasser i lokalsamfunn langs hele kysten. Flåten skal sikres stabile, forutsigbare og gode rammebetingelser. Regjeringen vil også styrke ressurskontrollen og innsatsen mot fiskerikriminalitet, for å sikre rettferdig konkurranse og den langsiktige bærekraften i næringa.

Det er et økende press på kystsonen, med etablering av infrastruktur og aktivitet som kan påvirke gyte- og oppvekstområder og fiskefelt. Det er stedvis også stort fiskepress på lokale og kystnære fiskebestander som nasjonalt er av mindre økonomisk verdi, men som er viktige for deler av fiskeflåten og lokalsamfunn. Regjeringen vil derfor styrke forvaltningen av kystnære bestander. Forvaltningen vil i større grad ta hensyn til at det er ulike utfordringer forskjellige steder langs kysten. Blant annet skal beskatningstrykket fra fritids- og turistfiske og tilhørende behov for forvaltningstiltak vies større oppmerksomhet.

Havbruksnæringa er av stor betydning for norsk matproduksjon og verdiskaping. Regjeringen vil legge til rette for videre vekst i havbruksnæringa. Dette må skje på en forutsigbar, kontrollert og bærekraftig måte. Politikken skal bygge opp under fortrinnet som ligger i oppdrett av fisk i kystnære strøk og fjorder, og samtidig stimulere til innovasjon, nye produksjonsformer og bruk av ny teknologi for å sikre økt bærekraft. Vi vil fortsette regelverksutviklingen for havbruk til havs. Målet er at Norge skal lede an i utviklingen av verdens mest produktive og miljøvennlige havbruksnæring med produksjon av matressurser til et voksende verdensmarked.

Fôr står for over 70 pst. av klimagassutslippene fra havbruksnæringa. Samtidig blir over 90 pst. av råvarene til produksjonen av fiskefôr importert. Regjeringens mål er at alt fôr til oppdrettsfisk og husdyr skal komme fra bærekraftige kilder. Det vil kunne bidra til å redusere klimagassutslippene og miljøavtrykket i matproduksjonen, og styrke verdiskapingen og sysselsettingen i Norge. For å lykkes med å utvikle flere bærekraftige fôrvarer lokalt og utnytte ressursene mer effektivt og sirkulært, vil det være behov for god samhandling og koordinering, fra grunnleggende kunnskapsoppbygging til at nye innovasjoner og teknologiske løsninger tas i bruk. Regjeringen har lansert et målrettet samfunnsoppdrag for bærekraftig fôr. Samfunnsoppdrag er et nytt virkemid-

del der forskning og utvikling kobles tettere med regelverksarbeid og annen politikktutvikling.

Regjeringen har store ambisjoner for utvikling av nye og eksisterende havnæringene. De som bruker havet i dag, skal samtidig være trygge på at de ikke fortrenses. Det må legges til rette for god sameksistens mellom havnæringene. Dette forutsetter et godt kunnskapsgrunnlag, utvikling av regelverket og god dialog på tvers av havnæringene.

2.7.1 Hovedprioriteringer 2024

- Legge til rette for god sameksistens mellom havnæringene, blant annet ved å legge fram en næringsplan for norske havområder og å øke kunnskapen knyttet til lokalisering og effekter av næringsvirksomhet på miljø og andre næringer.
- Fremme kunnskapsbaserte, bærekraftige akvatiske matsystem, inkludert i arbeid med hav, fiskeri, havbruk, mat fra havet, matsikkerhet og ernæring.
- Fortsette arbeidet med å utvikle regelverk for havbruk til havs, herunder avsette og konsekvensvurdere arealer.
- Følge opp arbeidet med samfunnsoppdrag for bærekraftig fôr. Sikre norske interesser ved forhandlinger av fiskeritavtaler.
- Følge opp Stortingets behandling av kvotemeldingen.
- Styrke forvaltningen av lokale og kystnære bestander.
- Forbedre fiskerikontrollen og bekjempe fiskerikriminalitet både nasjonalt og internasjonalt.

2.8 Hovedsatsing – bærekraftig omstilling gjennom offentlige anskaffelser

I 2022 kjøpte det offentlige bygge- og anleggsarbeid, varer og tjenester for over 740 mrd. kroner. Hvordan disse midlene blir brukt, påvirker private virksomheters markedsadferd og hvor grønn og innovativ offentlig sektor og næringslivet blir. Offentlig etterspørsel etter bærekraftige løsninger kan bidra til å styrke markedene for bærekraftige varer og tjenester generelt, og fremme innovasjon. Dette ligger til grunn for departementets arbeid med offentlige anskaffelser.

Regjeringen oppnevnte 4. november 2022 et offentlig utvalg som skal revidere anskaffelsesregelverket. Det følger av utvalgets mandat at utvalget skal se hen til at samfunnet hurtig må

omstilles i mer bærekraftig retning. Bærekraft har tre dimensjoner: miljømessig, sosial og økonomisk bærekraft. Et viktig mål med utvalgsarbeidet er å gjøre regelverket enklere og lettere tilgjengelig. Et effektivt anskaffelsesregelverk kan bidra til økonomisk bærekraft. Samtidig skal utvalget tydeliggjøre bestemmelsene som skal bidra til miljømessig og sosial bærekraft. Anskaffelsesutvalgets utredninger legges fram i november 2023 og mai 2024. De vil utgjøre grunnlaget for videre arbeid med en revisjon av regelverket om offentlige anskaffelser i departementet.

Departementet har samtidig, parallelt med utvalgets arbeid, startet å endre reglene om offentlige anskaffelser i en retning hvor det legges større vekt på miljømessig og sosial bærekraft. Forskriften om 30 pst. vektning av klima- og miljøhensyn i offentlige anskaffelser trer i kraft 1. januar 2024. Formålet er at klima- og miljøkravene skal bidra til at markedet utvikler grønne og innovative løsninger. Disse løsningene vil bli tilgjengelige både for den offentlige og private delen av markedet, slik at offentlige innkjøp blir en motor for grønn omstilling.

For å nå dette målet er det en forutsetning at offentlige innkjøp brukes på en god måte. Det setter krav til innkjøpernes kompetanse. Direktoratet for forvaltning og økonomistyring (DFØ) skal derfor bidra til å bygge kompetansen om klima- og miljøvennlige innkjøp hos innkjøperne. For å styrke offentlige anskaffelser som virkemiddel for grønn omstilling, foreslås DFØs innsats på området styrket med 10 mill. kroner i 2024, jf. omtale under kap. 1605, post 01 i Finansdepartementets budsjettproposisjon. Tiltaket skal sette DFØ bedre i stand til å støtte og veilede innkjøperne til å etterspørre grønne, innovative løsninger. DFØs veiledning skal gjøres mer brukervennlig og kjent, og arbeidet med å utvikle statistikk og styringsinformasjon om grønne offentlige innkjøp videreføres. Styrket bistand fra DFØ vil øke oppdragsgivernes innkjøpskompetanse og forsterke offentlige virksomheters evne til å minimere miljøbelastning og fremme klimavennlige løsninger.

Arbeidslivskriminalitet og sosial dumping representerer fremdeles en utfordring for norsk arbeidsliv. Regjeringen vil gjennom arbeidet med Norgesmodellen for offentlige anskaffelser fremme sosial bærekraft. Norgesmodellen er dynamisk og utvikles i flere trinn. I første omgang prioriteres bransjer med særlig risiko for arbeidslivskriminalitet, som bygge- og anleggsnæringen og renholdsbransjen.

Forskriftene som inngår i første trinn i arbeidet med Norgesmodellen for offentlige anskaffel-

ser, trer i kraft 1. januar 2024. Da innføres plikt for oppdragsgiver til å kreve betaling av lønn og annen godtgjørelse via bank, etterlevelse av reglene om obligatorisk tjenestepensjon og HMS-kort, og språkferdigheter og informasjonsplikt i bygge- og anleggsbransjen for å ivareta HMS og sikkerhetshensyn. Reglene inneholder også kontrollplikter for oppdragsgiver.

Neste trinn i arbeidet med Norgesmodellen for offentlige anskaffelser vil fokusere på ny og bedre veiledning for oppdragsgivere. Blant annet vil DFØ bistå oppdragsgivere gjennom veiledning, seminarer og andre former for kompetansebygging mv. I tillegg vil det i trinn to i arbeidet med Norgesmodellen legges vekt på å synliggjøre og styrke digitale virkemidler som kan gjøre det enklere for oppdragsgivere å opptre på en måte som fremmer sosial bærekraft.

2.8.1 Hovedprioriteringer 2024

- Endre regelverket om offentlige anskaffelser slik at det blir enklere og lettere tilgjengelig.
- Bruke regelverket om offentlige anskaffelser til å fremme den grønne omstillingen.
- Videreutvikle Norgesmodellen i offentlige anskaffelser for å bekjempe sosial dumping og arbeidslivskriminalitet, med særlig vekt på veiledning for oppdragsgiverne.

2.9 Hovedsatsing – Effektiv, sikker og klima- og miljøvennlig skipsfart, drift av havner og bruk av farvann

Den maritime næringen er en viktig hjørnestein i mange norske lokalsamfunn og skaper store verdier i hele landet. Kjernen i denne næringen er de norske sjøfolkenes maritime kompetanse og en helhetlig maritim verdikjede bestående av norske rederier, verft, finansaktører og utstyrsleverandører. Politikken må sikre gode vilkår for norske sjøfolk og legge til rette for aktivitet i hele verdikjeden. Om lag 90 pst. av samlet godsmengde i utenrikshandelen fraktes på sjø, mens skip står for om lag halvparten av godstransporten innenriks. Sjøtransporten er derfor svært viktig for næringslivets behov for varetransport, både nasjonalt og internasjonalt. Effektive og sikre havner og farleder legger til rette for konkurransedyktig og miljøvennlig sjøtransport og bidrar til videre utvikling av kystsamfunnene.

Tilgang til maritim kompetanse er en viktig del av konkurransevnen til norsk maritim næring. Regjeringen har lagt fram en likestillings-

strategi for maritim næring hvor ett av innsatsområdene er rekruttering og rollemodeller. Som en del av oppfølgingen av strategien har regjeringen tatt initiativ til en samarbeidserklæring med relevante aktører i næringen for å jobbe for økt likestilling i maritim næring, inkludert å øke kvinneandelen i maritime utdanninger og yrker.

Det høye sikkerhetsnivået til sjøtransporten skal opprettholdes, samtidig som ny teknologi tas i bruk. Nasjonal transportplan legger rammene for regjeringens transportpolitikk og er en plan for viktige infrastrukturtiltak og andre virkemidler som har stor betydning for sjøtransporten. Nærings- og fiskeridepartementet vil sammen med Samferdselsdepartementet legge fram Nasjonal transportplan for 2025–2036 våren 2024.

Tilskuddsordningen for sysselsetting av sjøfolk er et viktig virkemiddel for å bevare den norske maritime kompetansen og sørge for rekruttering av norske sjøfolk på norskregistrerte skip, og regjeringen vil videreføre ordningen. Det framgår av Hurdalsplattformen at regjeringen vil innføre et krav om norske lønns- og arbeidsvilkår på skip i norske farvann og på norsk sokkel. Departementet arbeider med å fremme et lovforslag for Stortinget. Lovens formål vil være å fremme et rettferdig og anstendig arbeidsliv i norske farvann, i norsk økonomisk sone og på norsk sokkel ved å sikre arbeidstakere på skip norske lønns- og arbeidsvilkår.

Regjeringen har etablert en nullvisjon om ingen omkomne eller hardt skadde på fartøy og innretninger underlagt Sjøfartsdirektoratets forvaltnings- og tilsynsansvar. Sjøfartsdirektoratet har fått i oppdrag å utarbeide en handlingsplan som følger opp nullvisjonen. Regjeringen har også vedtatt en nullvisjon om ingen omkomne som følge av drukningsulykker på fritidsområdet.

Beredskapen mot akutt forurensning skal være tilpasset miljørisikoen. Kystverket la i 2022 fram en oppdatert miljørisiko- og beredskapsanalyse, og denne skal følges opp også i 2024.

Regjeringen har igangsatt en ekstern evaluering av BarentsWatch, som er en overvåkings- og informasjonstjeneste for de nordlige hav- og kystområdene. Evalueringsrapporten skal foreligge høsten 2023. Regjeringen vil i 2024 følge opp evalueringen.

Sjøtransport er viktig i samfunnsikkerhetssammenheng, særlig for godstransport og for å ivareta forsyninger av varer til Norge. Maritim virksomhet kan også være en plattform for sikkerhetstruende aktivitet rettet mot Norge. Regjeringen vil derfor sikre skip, havner og annen infrastruktur for å ivareta sikkerheten.

I årene som kommer, skal næringen kutte klimagassutslipp fra skipsfarten og øke digitaliseringen. Den maritime politikken skal bidra til å utvikle verdensledende norske industri- og kompetansemiljøer. Et grønt løft for maritim industri som del av Grønt industriløft kan bidra til videre vekst og arbeidsplasser, i tillegg til reduksjon av utslipp. Staten skal sammen med næringen arbeide for at utviklingen av skipsfart med lave utslipp og nullutslipp blir et viktig norsk bidrag til å redusere de globale utslippene. Regjeringen er i dialog med næringen om å inngå et maritimt klimapartnerskap hvor målet er å bidra til raskere utslippskutt.

2.9.1 Hovedprioriteringer 2024

- Legge til rette for at maritim næring kan videreutvikle sin konkurranseevne og bidra til grønn verdiskaping og grønne arbeidsplasser.
- Utbedre farvann og forvalte navigasjonsinnretninger og navigasjonstjenester som sikrer både havbaserte næringer og næringslivet for øvrig et effektivt, sikkert og miljøvennlig sjøtransporttilbud langs hele kysten.
- Innføre norske lønns- og arbeidsvilkår på skip i norske farvann og på norsk sokkel.
- Arbeide videre med oppfølging av den etablerte nullvisjonen om ingen omkomne eller hardt skadde på fartøy og innretninger underlagt Sjøfartsdirektoratets forvaltnings- og tilsynsansvar.
- Koordinere utarbeidelse av handlingsplan om en nullvisjon om ingen omkomne som følge av drukningsulykker på fritidsområdet.
- Satse på fiskerihavnetiltak i nord og investeringer i effektive og miljøvennlige havner.
- Følge opp evalueringen av BarentsWatch.
- Ivareta sjøtransporten i et samfunnssikkerhetsperspektiv.
- Følge opp likestillingsstrategien for maritim næring i samarbeid med næringen.
- Følge opp utredningen av det EØS-rettslige handlingsrommet som kan bidra til at norske leverandører effektivt kan konkurrere om slike oppdrag.

2.10 Hovedsatsing – Aktivt statlig eierskap

Regjeringen la i oktober 2022 fram Meld. St. 6 (2022–2023) *Et grønnere og mer aktivt statlig eier-*

skap – statens direkte eierskap i selskaper (eierskapsmeldingen). I meldingen redegjør regjeringen for *hvorfor* staten eier direkte i selskaper, *hva* staten eier, inkludert hva som er statens begrunnelse for eierskapet og statens mål som eier i hvert selskap, samt *hvordan* staten utøver sitt eierskap, inkludert statens prinsipper for god eierutøvelse og statens forventninger til selskapene.

Hensynet til bærekraft er tydeliggjort og forsterket i eierskapsmeldingen. Staten er opptatt av at selskapene drives på en ansvarlig måte, som innebærer å opptre etisk forsvarlig og identifisere og håndtere selskapets påvirkning på mennesker, samfunn og miljø. Et selskap vil i utgangspunktet ikke kunne skape avkastning og forbli konkurransedyktig over tid uten at det balanserer økonomiske, sosiale og miljømessige forhold. Statens eierutøvelse skal bidra til å nå statens mål som eier, enten høyest mulig avkastning over tid innenfor bærekraftige rammer eller mest mulig effektiv oppnåelse av sektorpolitiske mål. Dette skjer blant annet gjennom at staten stiller tydelige forventninger til selskapene, velger kompetente styrer, følger opp selskapene systematisk, stemmer på generalforsamling, samt at staten er åpen om sin eierutøvelse.

Staten skal være en aktiv eier med et langsiktig perspektiv. Det aktive eierskapet skal utøves i tråd med selskapslovgivningens ansvars- og rollefordeling mellom staten som eier av selskaper på den ene side og styret og daglig leder på den annen side. Selskapslovgivningens rollefordeling danner sammen med statens ti prinsipper for god eierutøvelse rammene for statens eieroppfølging. Statlig eierskap skal ikke være en hindring for verdiskapende eierutøvelse. Staten som eier vil aktivt benytte handlingsrommet innenfor disse rammene på linje med det gode og ansvarlige private eiere gjør.

2.10.1 Hovedprioriteringer 2024

- Føre en ansvarlig og forutsigbar eierutøvelse basert på fastlagte prinsipper for statlig eierstyring.
- Benytte eierdialogen aktivt til å følge opp selskapenes resultater og måloppnåelse, herunder selskapenes arbeid med statens forventninger om blant annet klima og moderasjon i lederlønninger.
- Arbeide for at selskapene har kompetente og velfungerende styrer.

2.11 Hovedsatsing – Håndtering av nasjonalt atomavfall og atomanlegg

Staten har påtatt seg å finansiere opprydding etter Institutt for energiteknikk (IFE) atomreaktorvirksomhet på Kjeller og i Halden. Norsk nukleær dekommisjonering (NND) vil håndtere oppryddingen. Direktoratet for strålevern og atomsikkerhet stiller krav til og fører tilsyn og kontroll med oppryddingen.

Prosjektet er nå i en forberedelses- og planleggingsfase før selve oppryddingen som innebærer riving av anlegg og etablering av anlegg for permanent oppbevaring av radioaktivt avfall kan ta til.

Oppryddingen er ventet å koste minst 24 mrd. kroner i investeringsperioder (P50, eksklusiv mva.) og forventes å pågå i om lag 50 år. En forutsetning for alt arbeidet er at det kan gjennomføres sikkert.

2.11.1 Hovedprioriteringer 2024

- Styrke sikkerheten ved IFEs atomanlegg.
- Legge til rette for å overføre atomanleggene fra IFE til NND, slik at staten får full kontroll med oppryddingen.
- Beholde, utvikle og styrke kompetanse i Norge på opprydding av atomavfall.
- Planlegge de enkelte tiltakene.

3 Hovedtrekkene i budsjettforslaget

Betegnelse	Mill. kroner		
	Saldert budsjett 2023	Forslag 2024	Endring i pst.
Programområde 17 Nærings- og fiskeriformål			
17.10 Forvaltning og rammebetingelser	10 637,3	12 476,4	17,3
17.20 Forskning og innovasjon	8 868,8	9 977,9	12,5
17.30 Markedsadgang og eksport	159,7	223,3	39,9
17.40 Statlig eierskap	29 023,4	26 489,9	-8,7
Sum før lånetransaksjoner	48 689,2	49 167,5	1,0
Lånetransaksjoner	73 163,9	72 652,5	-0,7
Sum Nærings- og fiskeriformål	121 853,1	121 820,0	0,0
Programområde 33 Arbeidsliv			
33.40 Arbeidsliv	80,0	80,0	0,0
Sum Arbeidsliv	80,0	80,0	0,0
Sum Nærings- og fiskeridepartementet	121 933,1	121 900,0	0,0

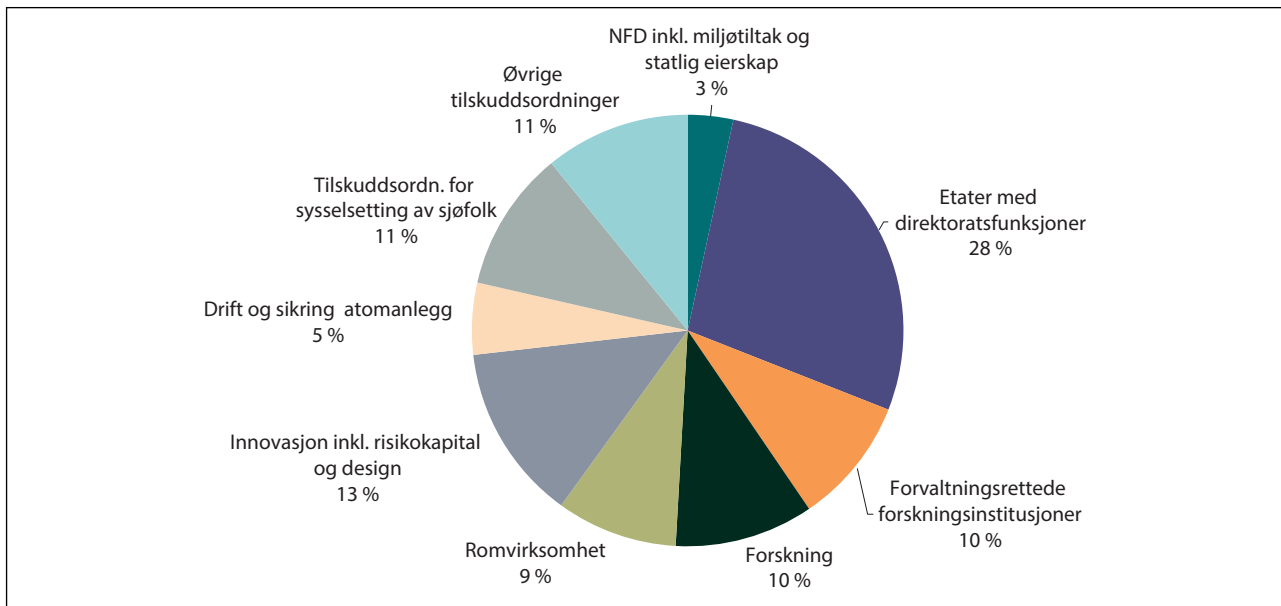
En betydelig del av utgiftsbevilgningene på Nærings- og fiskeridepartementets budsjett omfatter lån til Innovasjon Norge og Siva og lån som forvaltes av Eksportfinansiering Norge. I noen tilfeller gis det også bevilgninger til andre former for formuesomplussinger som aksje- og egenkapitalinnskudd på departementets budsjett. Slike bevilgninger gis på poster i postgruppe 90–99, såkalte «under streken-midler», se utgiftstabellen fordelt på postgrupper i kap. 3.1 nedenfor. Disse 90-postene er til dels av teknisk karakter og kan ikke omdisponeres til andre formål.

Ordinære utgiftsbevilgninger dekker drift av statlige virksomheter, tilskuddsordninger o.l., og budsjetteres i postgruppene 01–89. Det er disse bevilgningene som utgjør den reelle utgiftsrammen for departementet, såkalte «over streken-midler». Både for vedtatt budsjett 2023 og foreslått budsjett 2024 utgjør summen av de ordinære utgiftene, dvs. sum før lånetransaksjoner, om lag 40 pst. av departementets totale utgiftsramme, jf. tabellen over.

Budsjettframlegget for 2024 innebærer utgiftsforslag på totalt 121,9 mrd. kroner. Det er nesten identisk med saldert budsjett 2023, men for de største programkategoriene er det betydelige endringer fra 2023 til 2024, samtidig som bevilgninger til lånetransaksjoner foreslås redusert.

Forslaget til ordinære reelle utgiftsbevilgninger på Nærings- og fiskeridepartementets budsjett utgjør over 49,2 mrd. kroner. Dette er en økning på over 500 mill. kroner i forhold til saldert budsjett 2023. Forslag til investeringer i statens direkte økonomiske engasjement i petroleumsvirksomheten (SDØE) er redusert med 2,3 mrd. kroner, mens blant annet bevilgninger på Innovasjon Norges budsjett som skal stimulere til det grønne skiftet, er foreslått økt betydelig.

Figur 3.1 gir oversikt over den ordinære utgiftsrammen, dvs. eksklusiv lånetransaksjoner og eksklusiv SDØE, fordelt på noen hovedområder. Driften av departementet og de underliggende etatene med direktoratsfunksjoner (inkludert miljøtiltak og forvaltning av statlig eierskap)

Figur 3.1 Fordeling av Nærings- og fiskeridepartementets ordinære foreslåtte utgiftsramme for 2024 eksklusiv petroleumsvirksomheten

utgjør til sammen ca. 31 pst. av budsjettforslaget og omfatter ordinære utgifter til departementet, Justervesenet, Norsk akkreditering, Brønnøysundregistrene, Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard, Sjøfartsdirektoratet, Konkurransetilsynet, Klagenemndssekretariatet, Dagligvaretilsynet, Regelrådet, Kystverket, Fiskeridirektoratet, Patentstyret, Klagenemnda for industrielle rettigheter og drift av Eksportfinansiering Norge.

Kategorien forvaltningsrettede forskningsinstitusjoner omfatter de underliggende etatene Norges geologiske undersøkelse og Havforskningsinstituttet (inkludert forskningsfartøy). I tillegg er bevilgning til Veterinærinstituttet (administrativt underlagt Landbruks- og matdepartementet) inkludert her.

Forskning for øvrig, romvirksomhet og innovasjon utgjør til sammen nærmere 33 pst. av budsjettforslaget ekskl. petroleumsvirksomheten. Forskningskategorien inkluderer departementets bevilgninger til Norges forskningsråd og tilskudd til forskningsinstituttet Nofima AS. Romvirksomhet inklusiv drift av Norsk Romsenter har

en sterk forsknings- og innovasjonskomponent og inkluderer utgifter til norsk deltakelse i internasjonalt romsamarbeid, inklusiv deltakelse i programmer i regi av Den europeiske romorganisasjonen (ESA) og EU-programmet for romvirksomhet m.fl. Kategorien innovasjon inneholder tilskudd til Innovasjon Norge, Siva, Design og arkitektur Norge, entreprenørskapsfremmende aktiviteter for ungdom og risikokapital til Investinor AS.

Midler til drift og sikring av atomanlegg utgjør i overkant av 5 pst. og omfatter bevilgninger til Norsk nukleær dekommisjonering og tilskudd til Institutt for energiteknikk (IFE).

Tilskuddsordningen for sysselsetting av sjøfolk utgjør 10,5 pst. av budsjettforslaget, mens øvrige tilskuddsordninger utgjør i underkant av 11 pst. De største utgiftene i den sistnevnte gruppen gjelder kommuners og fylkeskommuners vederlag for tildelte oppdrettstillatelser, tilskudd til kompensasjon for CO₂-avgift i fiskeflåten og tilskudd til delvis norsk deltakelse i de internasjonale programmene InvestEU og EUs program for det indre marked.

3.1 Oversikt over forslag til utgiftsbevilgninger

Utgifter fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)

Kap.	Betegnelse	Regnskap 2022	Saldert budsjett 2023	Forslag 2024	Endring i pst.
Forvaltning og rammebetingelser					
900	Nærings- og fiskeridepartementet	1 568 169	864 251	886 839	2,6
902	Justervesenet	140 164	138 600	152 608	10,1
903	Norsk akkreditering	55 835	55 200	65 050	17,8
904	Brønnøysundregistrene	570 171	672 050	829 263	23,4
905	Norges geologiske undersøkelse	282 392	276 040	305 431	10,6
906	Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard	72 154	95 050	98 287	3,4
907	Norsk nukleær dekommisjonering	276 288	553 550	712 700	28,8
908	Institutt for energiteknikk	369 000	442 900	544 654	23,0
909	Tiltak for sysselsetting av sjøfolk	2 276 632	2 228 000	2 410 000	8,2
910	Sjøfartsdirektoratet	468 311	457 000	481 950	5,5
911	Konkurransetilsynet	125 761	126 150	138 833	10,1
912	Klagenemndssekretariatet	37 169	36 200	38 150	5,4
913	Dagligvaretilsynet	6 344	9 900	10 450	5,6
915	Regelrådet	9 990	11 400	12 000	5,3
916	Kystverket		3 166 250	3 560 162	12,4
917	Fiskeridirektoratet	644 892	591 900	627 800	6,1
919	Diverse fiskeriformål	3 369 944	912 900	1 602 234	75,5
	<i>Sum kategori 17.10</i>	<i>10 273 216</i>	<i>10 637 341</i>	<i>12 476 411</i>	<i>17,3</i>
Forskning og innovasjon					
920	Norges forskningsråd	2 205 150	2 154 655	2 277 000	5,7
922	Romvirksomhet	1 576 242	2 045 169	2 075 780	1,5
923	Havforskningsinstituttet	1 278 299	1 264 755	1 341 105	6,0
924	Internasjonale samarbeids- programmer	35 314	323 400	371 700	14,9
926	Havforskningsinstituttet, forsknings- fartøy	515 266	385 650	414 433	7,5
928	Annen marin forskning og utvikling	192 650	208 100	215 800	3,7
930	Design og arkitektur Norge	19 749	23 300	27 800	19,3
935	Patentstyret	298 082	298 510	338 500	13,4

(i 1 000 kr)

Kap.	Betegnelse	Regnskap 2022	Saldert budsjett 2023	Forslag 2024	Endring i pst.
936	Klagenemnda for industrielle rettigheter	6 872	8 360	8 750	4,7
2421	Innovasjon Norge	67 750 894	67 468 896	67 044 580	-0,6
2426	Siva SF	246 050	369 900	317 405	-14,2
	<i>Sum kategori 17.20</i>	<i>74 124 568</i>	<i>74 550 695</i>	<i>74 432 853</i>	<i>-0,2</i>
	Markedsadgang og eksport				
940	Internasjonaliseringstiltak	19 514	61 900	120 830	95,2
941	Eksportstrategirådet	4 306			0,0
2429	Eksportkredittordningen	3 636 997	6 000 000	7 000 000	16,7
2460	Eksportfinansiering Norge	7 600 000	1 097 786	1 202 500	9,5
	<i>Sum kategori 17.30</i>	<i>11 260 817</i>	<i>7 159 686</i>	<i>8 323 330</i>	<i>16,3</i>
	Statlig eierskap				
950	Forvaltning av statlig eierskap	1 367 471	83 100	33 100	-60,2
952	Investinor AS		150 000	158 159	5,4
953	Nysnø Klimainvesteringer AS		600 000		-100,0
954	Petoro AS		372 300	396 108	6,4
2440	Statens direkte økonomiske engasjement i petroleumsvirksomheten	28 378 478	28 300 000	26 000 000	-8,1
	<i>Sum kategori 17.40</i>	<i>29 745 949</i>	<i>29 505 400</i>	<i>26 587 367</i>	<i>-9,9</i>
	Kystforvaltning				
970	Kystverket	3 022 883			0,0
	<i>Sum kategori 17.50</i>	<i>3 022 883</i>			<i>0,0</i>
	Sum programområde 17	128 427 433	121 853 122	121 819 961	0,0
	Arbeidsliv				
2540	Stønad under arbeidsledighet til fiskere og fangstmenn	63 000	80 000	80 000	0,0
	<i>Sum kategori 33.40</i>	<i>63 000</i>	<i>80 000</i>	<i>80 000</i>	<i>0,0</i>
	Sum programområde 33	63 000	80 000	80 000	0,0
	Sum utgifter	128 490 433	121 933 122	121 899 961	0,0

Ansvaret for Kystverket ble for 2022 overført fra Samferdselsdepartementet til Nærings- og fiskeridepartementet, og utgiftsbevilgningene til etaten ble gitt på kap. 970 under egen programkategori 17.50 Kystforvaltning. For 2023 og 2024 er mid-

lene foreslått bevilget på kap. 916 under programkategori 17.10 Forvaltning og rammebetingelser, i likhet med de fleste øvrige direktoratene på Nærings- og fiskeridepartementets budsjett.

Utgifter fordelt på postgrupper

(i 1 000 kr)

Post-gr.	Betegnelsen	Regnskap 2022	Saldert budsjett 2023	Forslag 2024	Endring i pst.
01–29	Statens egne driftsutgifter	7 394 878	7 642 634	8 324 877	8,9
30–49	Nybygg, anlegg mv.	29 723 752	29 526 550	27 502 902	-6,9
50–89	Overføringer til andre	14 702 806	11 600 019	13 419 682	15,7
90–99	Utlån, statsgjeld mv.	76 668 997	73 163 919	72 652 500	-0,7
	Sum under departementet	128 490 433	121 933 122	121 899 961	0,0

Justeringer av de statlige virksomhetenes driftsbudsjetter

Driftsbevilgningene (post 01) for etatene er i likhet med de fleste andre postene justert for forventet prisvekst på varer og tjenester fra 2023 til 2024. Dette utgjør til sammen om lag 134 mill. kroner for de berørte etatene (samtlige av dem som har 01-poster). De er også justert som følge av lønnsoppgjøret i staten i 2023. Dette utgjør til sammen om lag 280 mill. kroner. I og med at flere av virksomhetenes driftsbudsjetter helt eller delvis er

finansiert gjennom gebyrfinansiering, er også flere av gebyrinntekstpostene justert som følge av dette.

Antall årsverk

I omtalen av de statlige virksomhetene under Nærings- og fiskeridepartementet er det oppgitt antall årsverk. Tallene er hentet fra virksomhetenes årsrapporter og følger Direktoratet for forvaltning og økonomistyring (DFØ) sin definisjon fra 2020.

3.2 Oversikt over forslag til inntektsbevilgninger**Inntekter fordelt på kapitler**

(i 1 000 kr)

Kap.	Betegnelse	Regnskap 2022	Saldert budsjett 2023	Forslag 2024	Endring i pst.
Ordinære inntekter					
3900	Nærings- og fiskeridepartementet	35 420	50 888	9 712	-80,9
3902	Justervesenet	44 755	46 225	47 259	2,2
3903	Norsk akkreditering	49 555	48 665	57 506	18,2
3904	Brønnøysundregistrene	610 664	600 485	749 606	24,8
3905	Norges geologiske undersøkelse	76 847	74 975	78 274	4,4
3906	Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard	1 502	1 900	1 940	2,1
3908	Institutt for energiteknikk			3 400	100,0
3909	Tiltak for sysselsetting av sjøfolk	3 143	3 000	3 000	0,0
3910	Sjøfartsdirektoratet	331 546	326 105	340 243	4,3
3911	Konkurransetilsynet	161	300	309	3,0
3912	Klagenemndssekretariatet	20 536	1 200	998	-16,8
3916	Kystverket		13 800	11 107	-19,5
3917	Fiskeridirektoratet	4 211 679	41 515	51 302	23,6
3923	Havforskningsinstituttet	411 967	436 140	455 330	4,4
3926	Havforskningsinstituttet, forsknings- fartøy	241 099	191 010	199 414	4,4
3935	Patentstyret	104 821	115 135	146 300	27,1
3936	Klagenemnda for industrielle rettigheter	616	700	731	4,4
3940	Internasjonaliseringstiltak		4 500	1 700	-62,2
3950	Forvaltning av statlig eierskap	1 504 925	25 000	25 000	0,0
3951	Store Norske Spitsbergen Kulkompani AS		20 900	20 400	-2,4
3955	Equinor ASA	13 496 088			0,0
5325	Innovasjon Norge	65 616 299	63 411 000	63 102 500	-0,5
5326	Siva SF	7 000	77 000	62 000	-19,5
5329	Eksportkredittordningen	16 923 004	8 820 000	5 420 000	-38,5
5440	Statens direkte økonomiske engasje- ment i petroleumsvirksomheten	557 411 825	542 700 000	328 300 000	-39,5
5460	Eksportfinansiering Norge	4 068 371	15 000	4 424 400	29396,0
5574	Sektoravgifter under Nærings- og fiskeridepartementet	1 608 277	1 604 933	1 710 171	6,6
<i>Sum ordinære inntekter</i>		<i>666 780 100</i>	<i>618 630 376</i>	<i>405 222 602</i>	<i>-34,5</i>

(i 1 000 kr)

Kap.	Betegnelse	Regnskap 2022	Saldert budsjett 2023	Forslag 2024	Endring i pst.
Renter og utbytte					
5612	Renter fra Store Norske Spitsbergen Kulkompani AS	10 417	11 900	29 400	147,1
5613	Renter fra Siva SF	11 675	11 700	11 200	-4,3
5614	Renter under Eksportfinansiering Norge	163 625	197 000	276 000	40,1
5625	Renter og utbytte fra Innovasjon Norge	376 365	800 600	1 069 600	33,6
5629	Renter fra eksportkredittordningen	810 629	830 000	860 000	3,6
5656	Aksjer under Nærings- og fiskeri- departementets forvaltning	35 482 439	34 589 400	37 673 800	8,9
5685	Aksjer i Equinor ASA	35 258 259	15 000 000	38 265 400	155,1
	<i>Sum renter og utbytte</i>	<i>72 113 409</i>	<i>51 440 600</i>	<i>78 185 400</i>	<i>52,0</i>
	Sum programområde 17	738 893 509	670 070 976	483 408 002	-27,9
	Sum inntekter	738 893 509	670 070 976	483 408 002	-27,9

Den betydelige nedgangen fra 2023 til 2024 kan i stor grad tilskrives lavere inntekter fra Statens direkte økonomiske engasjement i petrole-

umsvirksomheten. På den annen side er aksjeutbytter fra Equinor ASA og andre selskaper forventet å øke med over 25 mrd. kroner fra 2023.

3.3 Fordeling av statsrådenes konstitusjonelle ansvar

Fiskeri- og havministerens ansvar

Tabell 3.1 Budsjettkapitler og -poster fiskeri- og havministeren er ansvarlig for

Kap. 900	Nærings- og fiskeridepartementet, post 51, 72 og 77
Kap. 909 og 3909	Tiltak for sysselsetting av sjøfolk
Kap. 910 og 3910	Sjøfartsdirektoratet
Kap. 916 og 3916	Kystverket
Kap. 917 og 3917	Fiskeridirektoratet
Kap. 919	Diverse fiskeriformål
Kap. 920	Norges forskningsråd, post 51
Kap. 923 og 3923	Havforskningsinstituttet
Kap. 926 og 3926	Havforskningsinstituttet, forskningsfartøy
Kap. 928	Annen marin forskning og utvikling
Kap. 2540	Stønad under arbeidsledighet til fiskere og fangstmenn
Kap. 5574	Sektoravgifter under Nærings- og fiskeridepartementet, postene 72–74 og 76–77

Næringsministerens ansvar

Tabell 3.2 Budsjettkapitler og -poster næringsministeren er ansvarlig for

Kap. 900 og 3900	Nærings- og fiskeridepartementet, utgiftspostene 01, 22, 25, 26, 27, 31, 71, 73, 74 og 81
Kap. 902 og 3902	Justervesenet
Kap. 903 og 3903	Norsk akkreditering
Kap. 904 og 3904	Brønnøysundregistrene
Kap. 905 og 3905	Norges geologiske undersøkelse
Kap. 906 og 3906	Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard
Kap. 907	Norsk nukleær dekommisjonering
Kap. 908 og 3908	Institutt for energiteknikk
Kap. 911 og 3911	Konkurransetilsynet
Kap. 912 og 3912	Klagenemndssekretariatet
Kap. 913	Dagligvaretilsynet
Kap. 915	Regelrådet
Kap. 920	Norges forskningsråd, post 50
Kap. 922	Romvirksomhet
Kap. 924	Internasjonalt samarbeid og utviklingsprogrammer
Kap. 930	Design og arkitektur Norge
Kap. 935 og 3935	Patentstyret
Kap. 936 og 3936	Klagenemnda for industrielle rettigheter
Kap. 940 og 3940	Internasjonaliseringstiltak
Kap. 3951 og 5612	Store Norske Spitsbergen Kulkompani AS
Kap. 952	Investinor AS
Kap. 954	Petoro AS
Kap. 2421, 5325 og 5625	Innovasjon Norge, utgiftspostene 70, 71, 74, 75, 76 og 90
Kap. 2426, 5326 og 5613	Siva SF
Kap. 2429, 5329 og 5629	Eksporthandlingsordningen
Kap. 2440 og 5440	Statens direkte økonomiske engasjement i petroleumsvirksomheten
Kap. 2460, 5460 og 5614	Eksporthandlingsfinansiering Norge
Kap. 5574	Sektoravgifter under Nærings- og fiskeridepartementet, postene 71 og 75
Kap. 5685	Aksjer i Equinor ASA

Delt ansvar

Tabell 3.3 Budsjettposter statsrådene deler ansvaret for

Kap. 900	Nærings- og fiskeridepartementet, post 21, 70, 75 og 76
Kap. 950 og 3950	Forvaltning av statlig eierskap
Kap. 2421	Innovasjon Norge, post 50
Kap. 5656	Aksjer under Nærings- og fiskeridepartementets forvaltning

Fordelingen av bevilgningene mellom statsrådene tilsvarer fordelingen på statsrådenes ansvarsområder for prosjekter og programmer som finansieres av bevilgningene.

3.4 Oversikt over tilsagns- og bestillingsfullmakter

Tabell 3.4 Tilsagns- og bestillingsfullmakter

		(i 1 000 kr)			
Kap./post	Betegnelse	Gjeldende fullmakt 2023	Forslag til bestillingsfullmakt 2024	Forslag til tilsagnsfullmakt 2024	Anslått termin for utbetaling/dekning
900/21	Nærings- og fiskeridepartementet, spesielle driftsutgifter	7 500	7 500		2025
907/21	Norsk nukleær dekommisjonering, spesielle driftsutgifter	365 000	465 000		2025–2026
907/30	Norsk nukleær dekommisjonering, opprydding Søve	30 000	150 000		2025–2028
907/60	Norsk nukleær dekommisjonering, tilskudd til kommuner	8 000		10 800	2025-2026
907/70	Norsk nukleær dekommisjonering, tilskudd til organisasjoner	3 000		3 200	2025-2026
916/30	Kystverket, nybygg og større vedlikehold	745 000	1 390 000		2025–2026
916/60	Kystverket, tilskudd til fiskerihavneanlegg	36 100		77 200	2025–2026
916/70	Kystverket, tilskudd for overføring av gods fra vei til sjø	90 000			
916/71	Kystverket, tilskudd til effektive og miljøvennlige havner	116 200		176 000	2025–2026
922/71	Romvirksomhet, EUs romprogrammer	239 000 euro		186 000 euro	2025-2030
924/70	Internasjonalt samarbeid og utviklingsprogrammer, tilskudd til InvestEU	1 477 000		1 316 600	2025-2027
954/70	Petoro AS, tilskudd til administrasjon	35 000			

Tabell 3.4 Tilsagns- og bestillingsfullmakter

		(i 1 000 kr)			
Kap./post	Betegnelse	Gjeldende fullmakt 2023	Forslag til bestillingsfullmakt 2024	Forslag til tilsagnsfullmakt 2024	Anslått termin for utbetaling/dekning
2421/50	Innovasjon Norge, tilskudd til etablerere og bedrifter, inkl. tapsavsetninger	400 000		1 200 000	2025–2027
2421/71	Innovasjon Norge, innovative næringsmiljøer	155 000		155 000	2025–2026
2421/75	Innovasjon Norge, tilskudd til Grønn plattform	590 000		345 000	2025–2027
2421/76	Innovasjon Norge, miljøteknologi	845 000		655 000	2025–2027
2426/71	Siva, Tilskudd til testfasiliteter	55 000		15 000	2025–2026

Det har gjennom flere år vært gitt en fullmakt under kap. 900, post 21 til å foreta bestillinger eller inngå forpliktelser til særlige utredninger o.l. for inntil 7,5 mill. kroner ut over gitt bevilgning. Det foreslås å videreføre ordningen for 2024, jf. forslag til vedtak VII, 1.

Det foreslås å gi Norsk nukleær dekommissjonering (NND) fullmakt til å inngå avtaler om større investeringsprosjekter knyttet til opprydding etter den nukleære virksomheten på Kjeller og i Halden i 2024 ut over gitte bevilgninger med inntil 465 mill. kroner, jf. omtale under kap. 907, post 21 og forslag til vedtak VII, 2. Videre foreslås det å gi NND tre fullmakter knyttet til avtaleinngåelser for opprydding etter virksomheten til statsaksjeselskapet AS Norsk Bergverk ved Søve i Telemark i 2023 ut over gitte bevilgninger med inntil 150 mill. kroner, tilsagn til kommuner som har eller kan få atomanlegg med inntil 10,8 mill. kroner og tilsagn til organisasjoner som arbeider innenfor atomoppryddingsarbeidet med inntil 3,2 mill. kroner, jf. omtale under kap. 907, henholdsvis post 30, 60 og 70 og forslag til vedtak VII, 3 og VIII, 1.

Det foreslås å gi Kystverket en bestillingsfullmakt på inntil 1 390 mill. kroner for gamle og nye forpliktelser knyttet til nybygg og større vedlikehold under kap. 916, post 30, jf. forslag til vedtak VII, 4. Videre foreslås to tilsagnsfullmakter for Kystverket på inntil 77,2 og 176 mill. kroner knyttet til henholdsvis tilskudd til fiskerihavneanlegg og tilskudd til effektive og miljøvennlige havner,

jf. omtale under kap. 916, postene 60 og 71 og forslag til vedtak VIII, 1.

Det foreslås å gi fire tilsagnsfullmakter til Innovasjon Norge på henholdsvis 1 200, 155, 345 og 655 mill. kroner knyttet til tilskudd til etablerere og bedrifter, innovative næringsmiljøer, Grønn plattform og miljøteknologiordningen, jf. omtale under kap. 2421, post 50, 71, 75 og 76 og forslag til vedtak VIII, 1.

Det foreslås en tilsagnsfullmakt til Siva på 15 mill. kroner knyttet til Grønn plattform, jf. omtale under kap. 2426, post 71 og forslag til vedtak VIII, 1.

Fullmakten knyttet til norsk deltakelse i industrirettede programmer i Den europeiske romorganisasjonen (ESA) foreslås videreført. Fullmakten innebærer at Nærings- og fiskeridepartementet gis mulighet til å gi tilsagn om tilskudd på inntil 186 mill. euro ut over gitt bevilgning til frivillige ESA-programmer, men slik at samlet ramme for nye tilsagn og gammelt ansvar ikke overstiger 236 mill. euro, jf. nærmere omtale under kap. 922, post 71 og forslag til vedtak VIII, 2.

Det foreslås også en fullmakt til tapsavsetning knyttet til norsk deltakelse i EU-programmet InvestEU på inntil 1 316,6 mill. kroner ut over gitt bevilgning. I tilknytning til denne fullmakten foreslås det dessuten at den norske stat kan gis unntak fra forutsetningene i stortingsvedtak av 8. november 1984 om utbetaling av tilskudd før det er behov for å dekke de aktuelle utgiftene, jf. nærmere omtale under kap. 924, post 70 og forslag til vedtak VIII, 3.

3.5 Oversikt over garanti- og garantilignende ordninger

Garantiordninger

Tabell 3.5 Garantiordninger under Nærings- og fiskeridepartementet

Betegnelse	Utbetalt (tap) i 2022	Samlet garantiansvar per 31.12.2022	Fullmakt for nye garanti- tilsagn for 2023	Forslag til nye garantitilsagn for 2024	Totalramme for nytt og gammelt garantiansvar i 2024
					(i 1 000 kr/1 000 euro)
<i>Innovasjon Norge:</i>					
Realinvesteringer og drifts- kreditt	21 025	500 734	160 000	160 000	820 000
<i>Eksportfinansiering Norge (Eksfin):</i>					
Den alminnelige ordning inkl. Gammel alminnelig ordning	7 841 681	82 807 662	1	1	155 000 000 ²
Garantier ved eksport til og investeringer i utviklingsland		546 559	3	3	3 150 000 ³
Byggelånsgarantier til skips- byggingsindustrien		574 673	4	4	7 000 000 ⁴
Garantiordning for langsiktige kraftavtaler til kraftintensiv industri		4 294 125	5	5	20 000 000 ⁵
Garantiordning for kjøp av skip fra verft i Norge når disse skipene skal brukes i Norge		1 446 697	6	6	10 000 000 ⁶
Garantiordning for norsk luftfart	1 500 000	9 000	0	0	0
Garantiordning for re-forsikring av kredittforsikring	15 617	18 000		0	0
Reisegarantiordning		29 013	0	0	
Lånegarantiordning ifb. krigen i Ukraina		0			
Lånegarantiordning ifb. høye strømpriser		0			
<i>Øvrige garantier:</i>					
Den europeiske bank for gjenoppbygging og utvikling (EBRD), garantikapital		euro 296 920	0	0	euro 296 920

¹ Samlet ramme for nye og gamle garantier og tilsagn på inntil 145 mrd. kroner.

² Samlet ramme for nye og gamle garantier og tilsagn på inntil 155 mrd. kroner. I tillegg foreslås at Nærings- og fiskeridepartementet gis fullmakt til midlertidig å kunne øke rammen med ytterligere 10 mrd. kroner som følge av valutasvingninger.

³ Samlet ramme for nye og gamle garantier og tilsagn på inntil 3,15 mrd. kroner, men likevel slik at rammen ikke overstiger syv ganger det til enhver tid innestående beløp på ordningens grunnfond.

⁴ Samlet ramme for nye og gamle garantier og tilsagn på inntil 7 mrd. kroner.

⁵ Samlet ramme for nye og gamle garantier og tilsagn på inntil 20 mrd. kroner.

⁶ Samlet ramme for nye og gamle garantier og tilsagn på inntil 10 mrd. kroner.

Nærmere om de enkelte garantiene

Innovasjon Norge

Landsdekkende garantiordning for realinvesteringer og driftskreditt

Det foreslås en ramme for nye garantier til realinvesteringer og driftskapital på 160 mill. kroner for 2024. Dette er samme beløp som vedtatt for 2023. En totalramme på 820 mill. kroner vil være tilstrekkelig til å dekke gammelt ansvar fra tidligere år og nye tilsagn på inntil 160 mill. kroner per år for 2023 og 2024, jf. nærmere omtale under kap. 2421 og forslag til vedtak IX, 1.

Eksportfinansiering Norge

Eksportfinansiering Norge (Eksfin) forvalter låne- og garantiordningene som tidligere ble forvaltet av Garantiinstituttet for eksportkreditt (GIEK), jf. omtale under programkategori 17.30.

Som følge av koronakrisen ble det etablert tre nye midlertidige ordninger under GIEK i 2020 og 2021 som ikke er videreført i 2022: garantiordning for norsk luftfart, re-forsikring av kredittforsikring og reisegarantiordning. Lånegarantiordning i forbindelse med krigen i Ukraina ble avvirket 31. desember 2022, og det ble ikke innvilget garantier under ordningen. Midlertidig lånegarantiordning i forbindelse med høye strømpriser ble heller ikke benyttet i 2022.

Nærmere omtale av og forslag til rammer for de ordinære garantiordningene omtales under kap. 2460 og forslag til vedtak IX, 2–6.

Andre garantier

Garanti til Den europeiske bank for gjenoppbygging og utvikling (EBRD)

Den europeiske bank for gjenoppbygging og utvikling (EBRD) ble opprettet i 1991, med formål om å framskynde overgangen til åpne markedsorienterte økonomier og fremme utviklingen av en konkurransedyktig privat sektor i bankens operasjonsland. Banken eies av 71 land, den europeiske investeringsbanken (EIB) og Europakommisjonen. EBRDs grunnkapital er på 30 mrd. euro. Norges andel av grunnkapitalen utgjør 1,26 pst., dvs. 375,18 mill. euro. Av beløpet er 78,26 mill. euro innbetalt, mens det øvrige, 296,92 mill. euro, er garantikapital.

Etter et rekordoverskudd på 2,5 mrd. euro i 2021, hadde EBRD et netto tap på om lag 1,1 mrd. euro i 2022. Hovedårsaken til tapet var krigen i Ukraina, hvor EBRD hadde stort engasjement før

krigen og har tatt en ledende rolle i hjelpe- og gjenoppbyggingsarbeidet. På årsmøtet i mai 2023 ble det vedtatt at det skal igangsettes en prosess for en kapitalutvidelse for å sikre at EBRD kan opprettholde sitt engasjement i Ukraina og omkringliggende land. Styret fikk i oppdrag å legge fram et konkret forslag om kapitalutvidelse høsten 2023, som skal behandles av eierne før jul. Regjeringen er innstilt på at Norge stemmer for et forslag om kapitalutvidelse. Dersom kapitalutvidelsen vedtas, vil regjeringen komme tilbake til Stortinget om eventuell norsk deltakelse.

På årsmøtet i 2023 ble det også vedtatt å endre art. 1 i EBRDs grunndokument, *Avtale om opprettelse av Den europeiske bank for gjenoppbygging og utvikling*, slik at banken kan iverksette en avgrenset og trinnvis utvidelse av det geografiske virkeområdet til land i Afrika sør for Sahara og Irak. En avgrenset og trinnvis utvidelse av virkeområdet har blitt grundig utredet av bankens administrasjon og vært gjenstand for diskusjon i bankens styrende organer gjennom flere år. I første omgang vil Irak og inntil seks afrikanske land kunne tas opp som nye operasjonsland i perioden 2025–2030. Eventuelle ytterligere utvidelser etter 2030 må vedtas av bankens eiere. En forutsetning i vedtaket er at utvidelsen ikke går på bekostning av aktiviteten i eksisterende operasjonsland, og at den ikke må kompromittere bankens AAA-rating eller brukes som begrunnelse for økt kapitaltilskudd. Videre ble det vedtatt å endre art. 12.1 slik at begrensningen på hvor mye kapitalforpliktelser banken kan påta seg, tas ut fra avtalen. Det skal nå være opp til styret å sørge for at de samlede kapitalforpliktelsene er på et forsvarlig nivå. Denne endringen er av teknisk art og en oppfølging en rapport utarbeidet på bestilling av G20-landene om hvordan multilaterale banker kan forbedre utnyttelsen av sin kapital. De nevnte endringene i avtalen krever tilslutning fra 3/4 av medlemslandene som representerer minst 80 pst. av samlet stemmevekt. Regjeringen er innstilt på at Norge godkjenner endringene av art. 1. og art. 12.1 i *Avtale om opprettelse av Den europeiske bank for gjenoppbygging og utvikling*.

Andre garantiliknende ordninger

Institutt for energiteknikk (IFE), fullmakt om dekning av forsikringsansvar ved atomuhell

Pariskonvensjonen fra 1960 utgjør sammen med Brusselkonvensjonen fra 1963 det internasjonale regimet for erstatningsansvar for atomskade som gjelder i de fleste vesteuropeiske land, deriblant Norge. To endringsprotokoller fra 2004 til Paris-

konvensjonen og Brusselkonvensjonen trådte i kraft 1. januar 2022. Norges folkerettslige forpliktelser knyttet til atomansvar etter Pariskonvensjonen og Brusselkonvensjonen er hovedsakelig gjennomført i kapittel III i atomenergiloven.

De norske atomanleggene ble ved kongelig resolusjon av februar 2009 vedtatt å falle innenfor definisjonen lavrisikoanlegg, og IFEs erstatningsansvar for atomulykker og tilhørende statsgaranti ble satt til 80 mill. euro med praktisk virkning fra det tidspunkt endringsprotokollen 12. februar 2004 til Pariskonvensjonen trer i kraft.

Statsgarantien for innehaverens samlede ansvar for atomskade som følge av en og samme atomulykke foreslås satt til 80 mill. euro, i tråd med ansvarsbeløpet som ble vedtatt ved kongelig resolusjon i februar 2009. Det vises til kap. 908 og forslag til vedtak XI, 1.

Beredskapsordning for varekrigsforsikring

Lov om statlig varekrigsforsikring som en beredskapsordning trådte i kraft 1. januar 2014. Ordningen er nærmere omtalt under kap. 2460 Eksportfinansiering Norge. Iverksettelse av ordningen med hjemmel i loven medfører risiko for at staten kan pådra seg erstatningsutbetalinger ut over det som blir dekket av premieinnbetalinger. Ordningen med at Stortinget gir samtykke til å inngå avtaler om forsikringsansvar under beredskapsordningen for varekrigsforsikring innenfor en totalramme for nytt og gammelt ansvar på 2 mrd. kroner foreslås videreført i 2024, jf. forslag til vedtak XI, 2.

Statlig miljøgaranti på Raufoss

Staten påtok seg i 2004 ansvar for å dekke kostnader knyttet til opprydding av forurensning etter den tidligere virksomheten til Raufoss Ammunisjonsfabrikker AS, som var 100 pst. eid av staten, og Raufoss ASA, hvor statens eierandel var 50,3 pst. Ved behandlingen av St.prp. nr. 40 og Innst. S. nr. 147 (2003–2004) *Statlig miljøansvar på Raufoss* fattet Stortinget 23. mars 2004 følgende vedtak:

«Stortinget samtykker i at staten ved Nærings- og handelsdepartementet kan utstede garantier for miljø- og forurensningsansvar i Mjøsa og på Raufoss-området som følger av offentlig-rettlig miljøpålegg oppad begrenset til 50 mill. kroner.»

Bakgrunnen for vedtaket var at juridiske vurderinger viste at staten kunne holdes ansvarlig for eventuelle miljøforpliktelser knyttet til historisk relatert forurensning på Raufoss-området, samt deponering av ammunisjon m.m. i Mjøsa. Utbetalinger under fullmakten skjer på grunnlag av dokumenterte refusjonskrav for kostnader ved tiltak som omfattes av rettskraftige pålegg fra Miljødirektoratet. Garantien skal bare dekke kostnader knyttet til historisk forurensning. Rammen for garantiene har blitt utvidet flere ganger og utgjør nå 168 mill. kroner. Omtale av aktiviteter knyttet til garantiforpliktelsene og forslag om fullmakt til å kunne overskride bevilgningen innenfor gitt garantiramme er nærmere omtalt under kap. 900 Nærings- og fiskeridepartementet, post 71 Miljøtiltak Raufoss.

For 2023 er det bevilget 4,1 mill. kroner til å dekke refusjon av kostnader i forbindelse med de statlige garantiene for miljø- og forurensningsansvar på Raufoss. Det foreslås en bevilgning på 2,6 mill. kroner for 2024. Utbetalingene i de enkelte år føres som innfrielse av refusjonsansvar og reduserer samtidig resterende fullmaktsramme for garantiforpliktelsene. Per 1. januar 2023 var det utbetalt til sammen om lag 147,2 mill. kroner siden staten påtok seg garantiforpliktelsene i 2004. Det foreslås som tidligere år å videreføre fullmakten til å kunne overskride bevilgningen innenfor gitt garantiramme på 168 mill. kroner, jf. forslag til vedtak IV, 1.

Lånesikringsordning, bolig- og næringsformål på Svalbard

Staten ved Nærings- og fiskeridepartementet eier over 98 pst. av all grunn på Svalbard. Utleie av grunn til private er regulert av en standardavtale.

Stortinget vedtok i forbindelse med revidert budsjett for 2017, jf. Innst. 401 S (2016–2017), å ta inn en bestemmelse om en lånesikringsordning i standardavtalen. Dette innebærer at staten, dersom den sier opp en avtale eller nekter overføring av leieretten til ny leietaker, kan bli forpliktet til å innfri eksisterende lån med tinglyst pant i bygninger på grunnen som omfattes av avtalen. Ordningen er foreløpig ikke tatt i bruk, og dens mange begrensninger gjør at det er svært liten sannsynlighet for at den noen gang vil bli tatt i bruk. Ordningen vil likevel gi økt forutsigbarhet for långivere og dermed kunne legge til rette for ny næringsvirksomhet på Svalbard uten at dette går på bekostning av statens kontroll over grunnen.

Det foreslås å videreføre fullmakten til å gi garantier for lån i 2024 innenfor en samlet garan-

tiramme for nye og gamle avtaler på 25 mill. kroner, og til å kunne utgiftsføre uten bevilgning utbetalinger innenfor en ramme på 10 mill. kroner under kap. 900, post 86, jf. forslag til vedtak X.

3.6 Flerårige fullmakter

Stortinget vedtok 17. desember 2021, jf. Innst. 78 S og Prop. 27 S (2021–2022), fullmakt til at Nærings- og fiskeridepartementet i senere budsjetterterminer kan:

1. gi tilsagn om lån for inntil 72 mill. kroner ut over gitt bevilgning på kap. 950 Forvaltning av statlig eierskap, post 92 Lån til Store Norske Spitsbergen Kulkompani AS, knyttet til kjøpet av Hurtigruten Svalbards bygningsmasse i Longyearbyen, og
2. gi tilsagn om egenkapital for inntil 47,8 mill. kroner ut over gitt bevilgning på kap. 950 Forvaltning av statlig eierskap, post 95 Egenkapitalinnskudd til Store Norske Spitsbergen Kulkompani AS, knyttet til kjøpet av Hurtigruten Svalbards bygningsmasse i Longyearbyen.

For fullmaktene gjelder de vilkår, forutsetninger og retningslinjer som er tatt inn i Innst. 600 S og Prop. 195 S (2020–2021), Innst. 78 S og Prop. 27 S (2021–2022) og Stortingets vedtak og forutsetninger. Det er avtalefestet at et eventuelt tilleggsbeløp skal utbetales i 2026. Hvor mye av midlene som eventuelt vil komme til utbetaling da, vil avhenge av hvilke vekst- og omsetningsmål som blir nådd for hotelldriften i opptjeningsperioden.

3.7 Bruk av stikkordet «kan overføres»

Under Nærings- og fiskeridepartementet foreslås stikkordet knyttet til enkelte poster utenom postgruppen 30–49. Disse er oppført i tabellen nedenfor. Bruk av stikkordet begrunnes ut fra følgende to forhold:

- Bevilgningen gjelder bygg- og anleggs- og materiellbevilgninger.
- Utbetaling av tilsagn om tilskudd gitt i 2024 må helt eller delvis kunne foretas i 2025 eller senere budsjetterterminer for å sikre at alle vilkår i tilsagnene er oppfylt før midlene utbetales.

Under Nærings- og fiskeridepartementet blir stikkordet «kan overføres» foreslått knyttet til disse postene utenom postgruppe 30–49

			(i 1 000 kr)	
Kap.	Post	Betegnelse	Overført til 2023	Forslag 2024
900	21	Spesielle driftsutgifter	97 522	71 855
900	22	Nukleære utredninger og prosjektledelse	8 925	7 060
900	26	Forvaltning av grunneiendom på Svalbard	21 962	9 515
900	75	Tilskudd til særskilte prosjekter	7 221	20 534
900	77	Tilskudd til tiltak for økt sjømatkonsum	8 000	3 298
904	21	Spesielle driftsutgifter	10 837	77 700
905	21	Spesielle driftsutgifter	7 249	78 031
907	21	Spesielle driftsutgifter	157 863	504 200
911	70	Tilskudd til konkurransefaglig forskning	4 102	2 233
916	21	Spesielle driftsutgifter		36 100
916	22	Driftsutgifter brukerfinansierte tjenester		1 050 434
916	60	Tilskudd til fiskerihavneanlegg	34 300	77 492
916	71	Tilskudd til effektive og miljøvennlige havner	115 330	123 950
917	22	Fiskeriforskning og -overvåking	59 702	127 900
919	74	Erstatninger	2 665	1 896
919	75	Tilskudd til næringstiltak i fiskeriene	24 287	22 105
919	76	Tilskudd til fiskeriforskning	12 953	7 300
922	72	Nasjonale følgemidler		23 059
922	74	Nasjonal infrastruktur og tekniske aktiviteter		128 221
923	21	Spesielle driftsutgifter		457 492
923	22	Fiskeriforskning og -overvåking	19 078	230 200
926	21	Spesielle driftsutgifter		203 683
928	21	Spesielle driftsutgifter		38 100
940	21	Spesielle driftsutgifter	6 025	26 130
2421	71	Innovative næringsmiljøer	78 902	126 320
2421	74	Reiseliv, profilering og kompetanse	64 277	574 429
2421	75	Grønn plattform		245 795
2421	76	Miljøteknologi	114 985	415 900

4 Oppfølging av anmodnings- og utredningsvedtak

Nedenfor gis en oversikt over oppfølging av anmodnings- og utredningsvedtak under Nærings- og fiskeridepartementet. Oversikten inkluderer alle vedtak fra stortingssesjonen 2022–2023, samt de vedtakene fra tidligere stortingssesjoner som kontroll- og konstitusjonskomiteen i

Innst. 186 S (2022–2023) mente ikke var kvittert ut. I tabellen nedenfor angis det også hvorvidt departementet planlegger at rapporteringen knyttes til anmodningsvedtaket nå avsluttes eller om departementet vil rapportere konkret på vedtaket også i neste års budsjettproposisjon.

Tabell 4.1 Oversikt over anmodnings- og utredningsvedtak, ordnet etter sesjon og nummer

Sesjon	Vedtaks nr.	Stikkord	Rapportering avsluttes (Ja/Nei)
2022–2023	53	Deltagelse i Den europeiske romorganisasjonens frivillige programmer	Ja
2022–2023	55	Strategi for vekst i kreativ industri	Nei
2022–2023	56	Gjennomgang av virkemiddelapparatet for kulturnæringer	Nei
2022–2023	68	Opphevelse av boligstiftelser opprettet av kommune og boligbyggelag	Nei
2022–2023	85	Høring om endringer i regelverk for fiske etter torsk med fartøy av visse størrelser	Ja
2022–2023	97	Innkjøps- og anskaffelsesstrategi for å sikre at miljøhensyn, kutt i klimagassutslipp og seriøsitet vektlegges i offentlige innkjøp	Ja
2022–2023	99	Krav om tilbakefylling og ressursutnyttelse for gruvedrift i Norge	Ja
2022–2023	122	Samlokalisering av Havforskningsinstituttet og Fiskeridirektoratet	Ja
2022–2023	381	Strategi for fôrråvarer	Ja
2022–2023	382	Utvikling og profilering av Finnmark som destinasjon innen reiseliv	Ja
2022–2023	504	Bredere geografisk spredning og mangfold blant eiervalgte styrerepresentanter i selskaper hvor staten har eierandeler	Ja
2022–2023	694	Tilstrekkelige verktøy for Konkurransetilsynet	Nei
2022–2023	695	Markedsdata for dagligvarehandelen	Nei
2022–2023	696	Åpenhet og transparens i verdikjeden for dagligvarer	Ja
2022–2023	698	Tiltak for å øke produksjon av nye, bærekraftige fôrråvarer til fiskeoppdrett	Ja
2022–2023	920	Tiltak for etablering av grønn industri i Norge	Ja

Tabell 4.1 Oversikt over anmodnings- og utredningsvedtak, ordnet etter sesjon og nummer

Sesjon	Vedtak nr.	Stikkord	Rapportering avsluttes (Ja/Nei)
2022–2023	921	Utvidelse av andelen garanti ved byggelån til skip, fartøy og innretninger til havs	Ja
2022–2023	932	Redegjørelse av regjeringen om handelspolitikk og næringsutvikling	Ja
2022–2023	933	Krav om nullutslipp for alle nye servicefartøy i havbruksnæringen fra 1. juli 2024	Nei
2021–2022	35, punkt 12	Nullutslippsløsninger for servicefartøy i havbruksnæringen	Ja
2021–2022	481	Nullvisjon for næringer til havs	Ja
2021–2022	562	Grensekryssende fiske i Skagerrak	Ja
2021–2022	601	Dagligvare – hvordan aktører uten stor kapitaltilgang kan få innpass	Nei
2021–2022	602	Dagligvare – rettferdig andel av verdiskapinga i verdikjeden for mat	Nei
2021–2022	606	Dagligvare – felles merkeordning for kjedenes egne merkevarer (EMV)	Nei
2021–2022	607	Dagligvare – utrede virkningene av egne merkevarer på konkurransen	Nei
2021–2022	608	Dagligvare – vertikal integrasjon og egne merkevarer i dagligvarebransjen	Nei
2021–2022	609	Dagligvare – hindre bruk av negative servitutter	Ja
2021–2022	610	Dagligvare – konkurranse og mer åpenhet innenfor grossist- og distribusjonsleddet	Nei
2021–2022	611	Dagligvare – definisjon av kjedenes egne merkevarer (EMV)	Ja
2021–2022	612	Dagligvare – midlertidig forskrift om usaklig prisdiskriminering	Ja
2021–2022	719	Tilrettelegging for testsentre for flytende havvind	Ja
2021–2022	725	Offentlige innkjøp – krav til bærekraftig produksjon av batterier ved offentlige innkjøp	Ja
2021–2022	732	Batteritoll – handels- og samarbeidsavtalen mellom EU og Storbritannia	Ja
2021–2022	733	Produksjon og resirkulering av batterier	Ja
2021–2022	734	Satsing på utvikling og produksjon av batterier og andre nye grønne næringer	Ja
2021–2022	735	Batterispesifikke utdanningsløp, herunder etablere flere treparts bransjeprogram	Ja
2021–2022	754	Bransjeavtaler – råstoff til biogassproduksjon	Nei
2021–2022	755	Sirkulær økonomi i virkemiddelapparatet	Ja

Tabell 4.1 Oversikt over anmodnings- og utredningsvedtak, ordnet etter sesjon og nummer

Sesjon	Vedtak nr.	Stikkord	Rapportering avsluttes (Ja/Nei)
2021–2022	841	Kystfiske – rapportering av posisjon og fangstmeldinger over mobilnettet	Ja
2020–2021	71	Sikre egenproduksjon – ordning med utleie av akvakultur-tillatelser	Nei
2020–2021	98	Oppfølging av kvotesystemet i kyst- og havfiske	Nei
2020–2021	172	Mineralloven – forbedringer og forenklinger	Nei
2020–2021	572	Innkjøpspriser i dagligvaremarkedet	Ja
2020–2021	573	Dagligvaremarkedet – regnskaps- og funksjonsmessig skille mellom leddene	Nei
2020–2021	574	Dagligvare – rabatter skal i større grad følge varen	Nei
2020–2021	829	Fiskeflåten – strategi for fornyelse	Nei
2020–2021	839	Styrke og lovfeste tilskuddsordningen for sysselsetting av sjøfolk	Nei
2020–2021	841	Utrede handlingsrommet innenfor EØS-avtalen for å plassere offentlig oppdrag hos norske verft	Ja
2020–2021	980	Representantforslag om å sikre en mer helhetlig havbruksforvaltning	Nei
2020–2021	1137	Mineralstrategi	Ja
2020–2021	1231	Løse utfordringene Svinesundtersklene har for innseilingen til Halden	Nei
2019–2020	549	Kvotemeldingen – fordeling mellom flåtegruppene	Ja
2019–2020	551	Kvotemeldingen – fordeling av strukturgevinst	Nei
2019–2020	553	Kvotemeldingen – kvotefleksibilitet i fisket etter torsk, hyse og sei nord for 62° N	Nei
2019–2020	555	Kvotemeldingen – om faktisk lengde og hjemmelslengde	Nei
2019–2020	556	Kvotemeldingen – avvikling av «samfiske med seg selv»	Nei
2019–2020	558	Kvotemeldingen – om konsekvensutredninger	Nei
2016–2017	108, punkt 35	Registrering av firmaer og selskap i Norge uten fysisk tilstedeværelse	Nei
2013–2014	496	Informasjon om eiere av aksjeselskap	Nei

Stortingssesjon 2022–2023

Deltagelse i Den europeiske romorganisasjonens frivillige programmer

Vedtak nr. 53, 22. november 2022

«Stortinget ber regjeringen på ESAs minister-rådsmøte 22. og 23. november 2022 varsle at Norge vil opprettholde innbetalingene til ESAs frivillige programmer på dagens nivå, dvs. mini-

mum 161 mill. euro i nye forpliktelser for programperioden frem til 2030.»

Vedtaket ble truffet under behandlingen av Dokument 8:36 S (2022–2023) *Representantforslag om å opprettholde Norges innbetalinger til Den europeiske romorganisasjonens (ESA) frivillige programmer på dagens nivå, jf. Innst. 46 S (2022–2023).*

Regjeringen kunngjorde på ESAs minister-rådsmøte i november 2022 at Norge vil delta med 161 mill. euro i ESAs industrirettede (frivillige) programmer. Dette ble også fulgt opp i behandlingen av statsbudsjettet for 2023.

Vedtaket anses med dette som fulgt opp.

Strategi for vekst i kreativ industri

Vedtak nr. 55, 24. november 2022

«Stortinget ber regjeringen utarbeide og fremme forslag om en strategi for vekst innenfor kreativ industri. Strategien skal ha som mål å øke verdiskapingen og bidra til vekst i antall bedrifter, bærekraftige arbeidsplasser og eksport.»

Vedtaket ble truffet under behandlingen av Dokument 8:244 S (2021–2022) *Representantforslag fra stortingsrepresentantene Kathy Lie og Torgeir Knag Fylkesnes om et nasjonalt løft for kreative næringer*, jf. Innst. 58 S (2022–2023).

Regjeringen følger opp representantforslag om å utarbeide en strategi for vekst innenfor kreativ industri, blant annet gjennom videreutviklingen av det næringsrettede virkemiddelapparatet. De generelle virkemidlene kan også være relevante for disse næringene. Regjeringen vil på egnet måte komme tilbake til Stortinget om hvordan strategien følges opp.

Gjennomgang av virkemiddelapparatet for kultur-næringer

Vedtak nr. 56, 24. november 2022

«Stortinget ber regjeringen gjennomgå hele virkemiddelapparatet for kulturelle næringer og vurdere hvordan man kan sikre bedre koordinering, herunder om det kan være hensiktsmessig å samle flere virkemidler for kulturnæringer i Innovasjon Norge, samt sørge for at Innovasjon Norges kulturnæringskompetanse styrkes.»

Vedtaket ble truffet under behandlingen av Dokument 8:244 S (2021–2022) *Representantforslag fra stortingsrepresentantene Kathy Lie og Torgeir Knag Fylkesnes om et nasjonalt løft for kreative næringer*, jf. Innst. 58 S (2022–2023).

Regjeringen arbeider med å videreutvikle det næringsrettede virkemiddelapparatet. Regjeringen er blant annet i gang med å kartlegge næringslivets brukerreiser gjennom virkemiddelapparatet, og Innovasjon Norge er sammen med Siva, Forskningsrådet, Eksfin og Agder og Vestland fylkes-

kommuner i gang med å opprette en felles digital inngang. Gjennom regjeringens eksportstrategi «Hele Norge eksporterer» er det lagt til grunn at det er næringslivet selv gjennom Nasjonalt eksportråd, som foreslår nye nasjonale eksportfremmesat-singer. Design- og ferdigvareindustrien er en av de neste prioriterte satsingene. En rekke offentlige eksportrettede virkemidler kan være relevante for de kulturell og kreative næringene. Videre vil det være en rekke kulturpolitiske virkemidler som direkte bidrar til økonomisk aktivitet, eller som indirekte kan bidra til økonomisk verdiskaping blant kulturbedrifter og selvstendig næringsdri-vende i kultursektoren. Innovasjon Norge tilbyr både rådgivings- og kompetansetjenester for å fremme bredden av norsk næringsliv i utlandet og organiserer også bidrag på internasjonale messer i utlandet.

Regjeringen vil på egnet måte komme tilbake til Stortinget om hvordan anmodningsvedtaket følges opp.

Opphevelse av boligstiftelser opprettet av kommune og boligbyggelag

Vedtak nr. 68, 29. november 2022

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med en sak om hvordan hjemmel for oppløsning av stiftelser som er etablert av kommune eller fylkeskommune sammen med boligbyggelag, kan utformes.»

Vedtaket ble truffet under behandlingen av Prop. 135 L (2021–2022) *Endringer i stiftelsesloven (opphevelse av boligstiftelser opprettet av kommuner)*, jf. Innst. 73 L (2022–2023).

Regjeringen vil utrede hvordan regler om opphevelse av boligstiftelser hvor et privat rettssubjekt er blant oppretterne kan utformes i samsvar med norsk rett. Det er i 2023 gjennomført en kartlegging av hvor mange stiftelser en eventuell lov-hjemmel vil gjelde for og hvilken rolle boligbygge-lagene hadde ved opprettelsen.

Regjeringen vil følge opp vedtaket og komme tilbake til Stortinget på egnet måte.

Høring om endringer i regelverk for fiske etter torsk med fartøy av visse størrelser

Vedtak nr. 85, 1. desember 2022

«Stortinget ber regjeringen i løpet av 2022 sende på høring forslag om nye regler om at fiske etter torsk med fartøy over 21 meter må skje utenfor

grunnlinjen, og at fartøy over 28 meter må fiske utenfor 4 nautiske mil av grunnlinjen. Forslaget vil innebære et forbud mot fiske av torsk med de angitte fartøygruppene innenfor disse grensene. Formålet med endringen som sendes på høring er å få på plass en betydelig innskjerping sammenlignet med dagens praksis.»

Vedtaket ble truffet under behandlingen av Meld. St. 1 (2022–2023) *Nasjonalbudsjettet 2023*, jf. Innst. 2 S (2022–2023).

Det er gjennomført høring om grunnlinje- og fjordlinjereguleringer, spørsmål om hvor kystnært de større fartøyene skal kunne fiske etter torsk, samt problematikk knyttet til gytefelt for kysttorsk i fisket etter torsk nord for 62° N. Nærings- og fiskeridepartementet har besluttet å innføre tiltak med virkning fra 26. mai 2023 for alle fartøy over 21 meter som fisker etter torsk, hyse og sei med konvensjonelle redskaper nord for 62° N. Tiltakene skal bidra til å redusere presset på kysttorskens og til å gjenoppbygge bestanden, samt bidra til å redusere areal- og redskapskonflikter nord for 62° N. Den delen av høringen som omfatter forslag til tiltak knyttet til gytefelt for kysttorsk, blant annet om redskap og minstemålsbestemmelser, er til vurdering med sikte på iverksettelse av tiltak fra 2024.

Vedtaket anses med dette som fulgt opp.

Innkjøps- og anskaffelsesstrategi for å sikre at miljøhensyn, kutt i klimagassutslipp og seriøsitet vektlegges i offentlige innkjøp

Vedtak nr. 97, 1. desember 2022

«Stortinget ber regjeringen utarbeide en innkjøps- og anskaffelsesstrategi for å sikre at miljøhensyn, kutt i klimagassutslipp og seriøsitet vektlegges i offentlige innkjøp. Strategien skal utarbeides i samarbeid med partene i arbeidslivet og det skal rapporteres til Stortinget i statsbudsjettet for 2024.»

Vedtaket ble truffet under behandlingen av Meld. St. 1 (2022–2023) *Nasjonalbudsjettet 2023*, jf. Innst. 2 S (2020–2021).

Regjeringens strategi for arbeidet med offentlige anskaffelser er redegjort for under programkategori 17.10 i Prop. 1 S (2023–2024) for Nærings- og fiskeridepartementet. Strategien er forankret med partene i arbeidslivet.

Vedtaket anses med dette som fulgt opp.

Krav om tilbakefylling og ressursutnyttelse for gruvedrift i Norge

Vedtak nr. 99, 1. desember 2022

«Stortinget ber regjeringen i løpet av 2023 stille strengere krav til gruvevirksomhet om tilbakefylling og økt ressursutnyttelse.»

Vedtaket ble truffet under behandlingen av Meld. St. 1 (2022–2023) *Nasjonalbudsjettet 2023*, jf. Innst. 2 S (2022–2023).

Regjeringens mineralstrategi ble lagt fram den 21. juni 2023. Regjeringens ambisjon er at Norge skal utvikle verdens mest bærekraftige mineralnæring. Langsiktig og bærekraftig forvaltning av ressurser er et grunnprinsipp i regjeringens politikk. Økt sirkularitet og mer gjenvinning er viktig for å sikre en bærekraftig ressursbruk.

I regjeringens mineralstrategi framkommer det blant annet at regjeringen vil:

- Stille krav om at andelen overskuddsmasser minimeres i alle prosesser der det er gjennomførbart, basert på beste teknologi og beste tilgjengelige forretningsmodeller og drifts- og deponeringsmetoder.
- Stille krav om at nye mineralprosjekter skal legge fram en sirkulær forretningsplan, slik at man på den måten reduserer omfanget av deponerte masser og bidrar til bedre ressursutnyttelse og mindre naturbelastning.
- Stille krav om at tiltakshaver skal utarbeide planer for årlig reduksjon av overskuddsmasser, kjemikaliebruk og annen miljøpåvirkning.
- At før nye prosjekter godkjennes skal tiltakshaver dokumentere behovet for å ta ut jomfruelige ressurser framfor gjenbruk av tidligere uttatte ressurser og hvordan ressurser som tas ut vil kunne inngå i sirkulære verdikjeder og forretningsmodeller.
- Styrke ressursperspektivet i mineralloven for å sikre at mineralressurser utnyttes optimalt og at det foretas gode vurderinger av bruk for alle masser som tas ut ved utvinning.

Anmodningsvedtaket følges opp videre gjennom implementering av tiltakene i regjeringens mineralstrategi. Det må vurderes nærmere hvilke tiltak som krever endringer i lov og forskrift. Vurdering av endringer i lov og forskrift vil foretas i det pågående arbeidet med oppfølging av NOU 2022:8 *Ny minerallov*.

Vedtaket anses med dette som fulgt opp.

Samlokalisering av Havforskningsinstituttet og Fiskeridirektoratet

Vedtak nr. 122, 1. desember 2021

«Stortinget ber regjeringen om å ikke skrinlegge prosjektet for samlokalisering av Havforskningsinstituttet og Fiskeridirektoratet på Dokken-området i Bergen.»

Vedtaket ble truffet under behandlingen av Meld. St. 1 (2022–2023) *Nasjonalbudsjettet 2023*, jf. Innst. 2 S (2022–2023).

Forprosjektet for samlokalisering av Havforskningsinstituttet og Fiskeridirektoratet på Dokken-området i Bergen er videreført.

Vedtaket anses med dette som fulgt opp.

Strategi for fôrråvarer

Vedtak nr. 381, 19. desember 2022

«Stortinget ber regjeringen utvikle en strategi for fôr-råvarer, med den hensikt å gjøre havbruksnæringen mer bærekraftig og uavhengig av import.»

Vedtaket ble truffet under behandlingen av Dokument 8:269 S (2021–2022) *Representantforslag fra stortingsrepresentantene Alfred Jens Bjørlo, Guri Melby og Sofie Høgestøl om en omstillingspakke for Finnmark*, jf. Innst. 95 S (2022–2023).

I Meld. St. 5 (2022–2023) *Langtidsplan for forskning og høyere utdanning 2023–2032* lanserte regjeringen et samfunnsoppdrag om bærekraftig fôr med mål om at alt fôr til oppdrettsfisk og husdyr skal komme fra bærekraftige kilder og bidra til å redusere klimagassutslippene i matsystemene. Stortinget sluttet seg til dette, jf. Innst. 170 S (2022–2023).

Se også omtale av vedtak nr. 698, 23. mai 2023. Vedtaket anses med dette som fulgt opp.

Utvikling og profilering av Finnmark som destinasjon innen reiseliv

Vedtak nr. 382, 19. desember 2022

«Stortinget ber regjeringen styrke innsatsen for å utvikle og profilere Finnmark som reiselivsdestinasjon.»

Vedtaket ble truffet under behandlingen av Dokument 8:269 S (2021–2022) *Representantforslag fra*

stortingsrepresentantene Alfred Jens Bjørlo, Guri Melby og Sofie Høgestøl om en omstillingspakke for Finnmark, jf. Innst. 95 S (2022–2023).

Innovasjon Norge har som ett av sine oppdrag å øke verdiskapingen i reiselivsnæringen innenfor bærekraftige rammer. I 2023 er det bevilget 184 mill. kroner til Innovasjon Norges ordinære arbeid med å styrke markedsmulighetene for norske reiselivsaktører. Det kanaliseres dessuten andre midler (lån og tilskudd) til reiselivsnæringen fra Innovasjon Norges øvrige ordinære ordninger. Markedsføringen av norske reisemål i utlandet skal øke reiselysten til Norge, og Nord-Norge profileres særskilt i denne sammenhengen med sin ville natur, unike opplevelser og kultur. Reiselivspolitikken er nasjonal, og Innovasjon Norges arbeid med implementering av politikken innebærer også å utnytte det mulighetsrommet som finnes regionalt, også i Finnmark.

I forbindelse med revidert nasjonalbudsjett 2023 ble det bevilget 1 mill. kroner til Finnmarksløpet. Finnmarksløpet er en veletablert merkevare som skaper store ringvirkninger i regionen. Gjennom denne bevilgningen bidrar regjeringen til å videreføre Finnmarksløpets arbeid knyttet til næringsutvikling og profilering.

Innovasjon Norge lanserte i 2021 en Nasjonal reiselivsstrategi, som ble utarbeidet i dialog med en rekke aktører. Et av tiltakene i denne strategien er å utarbeide en strategi for å sikre en framtidig plattform for utvikling av bærekraftig urfolksturisme. Sametinget har i sin høringsuttalelse til NOU 2023:10 *Leve og oppleve – Reisemål for en bærekraftig framtid*, anbefalt flere tiltak knyttet til samisk reiseliv, herunder å etablere en langsiktig samisk reiselivsstrategi med Sametinget som eier. Sametinget har bedt om konsultasjoner med Nærings- og fiskeridepartementet om innspillene.

Regjeringen jobber med å følge opp punktet i Hurdalsplattformen om å utvikle en nasjonal plan for reiselivsnæringen, med fokus på bærekraftig utvikling, markedsføring, kompetanse, helårige arbeidsplasser, destinasjonsutvikling og verdiskaping i hele landet.

Vedtaket anses med dette som fulgt opp.

Bredere geografisk spredning og mangfold blant eiervalgte styrerepresentanter i selskaper hvor staten har eierandeler

Vedtak nr. 504, 23. februar 2023

«Stortinget ber regjeringen i større grad bidra til bredere geografisk spredning og mangfold blant

eiervalgte styrerepresentanter i selskaper hvor staten har eierandeler.»

Vedtaket ble truffet under behandlingen av Meld. St. 6 (2022–2023) *Et grønnere og mer aktivt statlig eierskap – Statens direkte eierskap i selskaper*, jf. Innst. 190 S (2022–2023).

Det følger av eierskapsmeldingen at relevant kompetanse er hovedhensynet ved statens arbeid med styresammensetning i selskaper med statlig eierandel, og gitt kompetanse skal staten vektlegge kapasitet og mangfold. Når det gjelder mangfold er det i eierskapsmeldingen utdypet at med utgangspunkt i kompetansebehovene vil staten bidra til at det enkelte styre har et relevant mangfold. Anmodningsvedtaket følges opp framover ved at regjeringen fortsetter sitt systematiske arbeid ved styrevalg med å identifisere et bredt spekter av kandidater med relevant kompetanse, og med utgangspunkt i dette bidra til at det enkelte styre har et relevant mangfold herunder geografisk tilhørighet. Regjeringen vil i de årlige eierrapportene framover, i tillegg til å rapportere på kjønn, også rapportere på fødselsår og bostedsfylke for hvert enkelt styremedlem i de enkelte styrene.

Vedtaket anses med dette som fulgt opp.

Tilstrækkelige verktøy for Konkurransetilsynet

Vedtaket nr. 694, 23. mai 2023

«Stortinget ber regjeringen sikre at Konkurransetilsynet har de nødvendige verktøy og håndhever konkurranseloven, slik at forbruker ikke blir skadelidende ved manglende konkurranse.»

Vedtaket ble truffet under behandlingen av Dokument 8:222 S (2022–2023) *Representantforslag fra stortingsrepresentantene Lene Westgaard-Halle, Alfred Jens Bjørlo, Helge Orten, Anna Molberg, Tage Pettersen og Grunde Almeland om å dempe prisveksten på mat og styrke konkurransen i verdikjeden for dagligvarer*, jf. Innst. 370 S (2022–2023).

Nærings- og fiskeridepartementet har sendt på høring forslag til nytt markedsetterforskningsverktøy som skal gi Konkurransetilsynet mulighet til å treffe avhjelpende tiltak i markeder med vesentlige konkurranseproblemer. Sammen med forslaget til markedsetterforskning sendte departementet på høring en utredning av professor Jon Petter Rui. I utredningen foreslås det å gi Konkurransetilsynet muligheten til å ilegge fysiske personer overtredelsesgebyr og ledelseskarantene for deres deltakelse i alvorlige konkurranseover-

tredelser. Høringsfristen var 30. juni. Departementet vurderer høringsinnspillene. Forslag til eventuelle lovendringer vil bli fremmet for Stortinget ved lovproposisjon på vanlig måte.

Regjeringen vil følge opp vedtaket og komme tilbake til Stortinget på egnet måte.

Markedsdata for dagligvarehandelen

Vedtaket nr. 695, 23. mai 2023

«Stortinget ber regjeringen sikre at markedsdata som viser utviklingen i markedsandeler på kjedenivå i dagligvarehandelen, publiseres jevnlig.»

Vedtaket ble truffet under behandlingen av Dokument 8:222 S (2022–2023) *Representantforslag fra stortingsrepresentantene Lene Westgaard-Halle, Alfred Jens Bjørlo, Helge Orten, Anna Molberg, Tage Pettersen og Grunde Almeland om å dempe prisveksten på mat og styrke konkurransen i verdikjeden for dagligvarer*, jf. Innst. 370 S (2022–2023).

Fram til nå har NielsenIQ publisert en årlig rapport som blant annet gir oversikt over omsetningen i dagligvaremarkedet, kjedegrupperingenes markedsandeler og de ulike butikkjedenes markedsandeler. Informasjonen i de årlige rapportene fra NielsenIQ har vært viktig for å kunne følge utviklingen på viktige parametere som har betydning for konkurransen i dagligvaremarkedet. Dersom NielsenIQ sin rapportering endres på en slik måte at det ikke lenger vil være mulig å følge utviklingen i markedsandeler og omsetning mv., vil departementet vurdere andre måter å få tilgang på informasjon om markedsandeler og omsetning.

Regjeringen vil følge opp vedtaket og komme tilbake til Stortinget på egnet måte.

Åpenhet og transparens i verdikjeden for dagligvarer

Vedtaket nr. 696, 23. mai 2023

«Stortinget ber regjeringen vurdere tiltak som i større grad kan sikre åpenhet og transparens i hele verdikjeden for dagligvarer.»

Vedtaket ble truffet under behandlingen av Dokument 8:222 S (2022–2023) *Representantforslag fra stortingsrepresentantene Lene Westgaard-Halle, Alfred Jens Bjørlo, Helge Orten, Anna Molberg, Tage Pettersen og Grunde Almeland om å dempe prisveksten på mat og styrke konkurransen i verdikjeden for dagligvarer*, jf. Innst. 370 S (2022–2023).

Økt åpenhet og transparens kan gjøre det lettere for forbrukerne å ta informerte valg, noe som kan bidra til å styrke konkurransen. Åpenhet om priser mellom bedrifter kan imidlertid ha motsatt effekt. Mer åpenhet om forhandlinger, priser og lignende vil kunne legge til rette for koordinering mellom foretak, noe som kan føre til svekket konkurranse og høyere priser for forbrukerne.

Det eksisterer allerede reguleringer som skal sikre åpenhet mellom kontraktsparter, og overfor tilsynsmyndigheter. Lov om god handelsskikk pålegger kontraktsparter å legge fram opplysninger som de kjenner til, og som de har grunn til å tro at har betydning for den annen part, både i forbindelse med forhandlinger om, og gjennomføring av, en kontrakt. Lov om god handelsskikk og konkurranseloven gir henholdsvis Dagligvaretilsynet og Konkurransetilsynet bred tilgang til å innhente den informasjonen de mener er nødvendig for å utføre de oppgavene de er satt til å gjøre.

Nærings- og fiskeridepartementet har også bedt Konkurransetilsynet om å undersøke lønnsomhet og marginer for aktører i ulike ledd av verdikjeden for mat og dagligvarer. Tilsynet skal også undersøke hvilke virkninger ordningen med to faste tidspunkt for leverandørenes prisjusteringer har for prisdannelsen og konkurransen i dagligvarebransjen. Undersøkelsene skal gjennomføres i løpet av 2023, se også nærmere omtale under vedtak nr. 610, 31. mai 2022. Undersøkelsene vil kunne bidra til økt kunnskap og åpenhet i verdikjeden for mat og dagligvarer.

Kartleggingen av dagligvarekjedenes egne merkevarer (EMV) og andre former for vertikale bindinger bidrar også til økt åpenhet og transparens i verdikjeden for mat og dagligvarer, jf. nærmere omtale under vedtak nr. 611, 31. mai 2022.

Vedtaket anses med dette som fulgt opp.

Tiltak for å øke produksjon av nye, bærekraftige fôrvarer til fiskeoppdrett

Vedtak nr. 698, 23. mai 2023

«Stortinget ber regjeringen legge fram tiltak for Stortinget for å øke produksjonen av nye bærekraftige fôrvarer som ikke har en negativ effekt på miljøet til fiskeoppdrett.»

Vedtaket ble truffet under behandlingen av Dokument 8:216 S (2022–2023) *Representantforslag fra stortingsrepresentantene Kari Elisabeth Kaski og Torgeir Knag Fylkesnes om et bærekraftig og langsiktig havbruk*, jf. Innst. 368 S (2022–2023).

Arbeidet med bærekraftige fôrressurser er høyt prioritert av regjeringen, både gjennom virkemiddelapparatets ordinære innsats, regelverksarbeid, etablering av et nytt virkemiddel – «samfunnsoppdrag» – og opprettingen av Bionova.

Samfunnsoppdrag om bærekraftig fôr ble lansert i Meld. St. 5 (2022–2023) *Langtidsplan for forskning og høyere utdanning 2023–2032*, med mål om at alt fôr til oppdrettsfisk og husdyr skal komme fra bærekraftige kilder og bidra til å redusere klimagassutslippene i matsystemene. Stortinget sluttet seg til dette, jf. Innst. 170 S (2022–2023) og regjeringen er godt i gang med å operasjonalisere det nye virkemidlet. Samfunnsoppdraget er nå i en design- og implementeringsfase og regjeringen vil følge opp samfunnsoppdraget i 2024.

Bionova ble operativ våren 2023 og er en del av Innovasjon Norge. I tillegg til å være et viktig verktøy for å nå klimamålene i landbruket skal Bionova bidra til en mer sirkulær bioøkonomi basert på fornybare ressurser fra land og hav, herunder tiltak for mer bærekraftig fôr.

Se også omtale av vedtak nr. 381, 19. desember 2022.

Vedtaket anses med dette som fulgt opp.

Tiltak for etablering av grønn industri i Norge

Vedtak nr. 920, 16. juni 2023

«Stortinget ber regjeringen i statsbudsjettet for 2024 fremme forslag om konkrete konkurranse-dyktige tiltak for å sikre grønne industrietableringer i Norge. Arbeidet må sees i lys av andre lands satsing på grønn omstilling og grønn industri, som USAs Inflation Reduction Act og EUs Net Zero Industry Act. Tiltakene skal inkludere langsiktige og fleksible virkemidler, som lån, garantier og risikokapital, samt utvidet bruk av dagens næringsrettede virkemiddelapparat.»

Vedtaket ble truffet under behandlingen av Meld. St. 2 (2022–2023) *Revidert nasjonalbudsjett 2023*, jf. Innst. 490 S (2022–2023).

Regjeringen igangsatte i fjor et krafttak for industrien, kalt Grønt industriløft. Ambisjonen er å få fortgang på store grønne industriprosjekter i både eksisterende og nye næringer, slik at vi sikrer verdiskaping og velferd for framtida. Initiativet bygger på Hurdalsplattformen, som framhever sammenhengen mellom energi, klima- og næringspolitikk. Som startskudd for arbeidet la regjeringen i juni 2022 fram et veikart for Grønt industriløft med ambisjoner og 100 tiltak.

Veikartet framhever syv etterspørselsdrevne områder som er særlige viktige for Norge; hydrogen, havvind, CO₂-håndtering, batterier, prosessindustrien, grønn skipsfart og skog- og trenæringsen og annen bioøkonomi.

Den geopolitiske situasjonen har forandret seg og etterspørselen etter produkter med grønne verdikjeder er større enn noen gang. Derfor lanserte regjeringen i september 2023 Veikart 2.0 for Grønt industriløft der vi forsterker innsatsen og løfter fram to nye områder: solindustri og manufacturing.

Etter framleggelsen av det første veikartet i fjor, har de fleste av de 100 tiltakene blitt fulgt opp.

Når det gjelder kapitalvirkemidler og det næringsrettede virkemiddelapparatet har regjeringen gjennomgått virkemiddelapparatet og spisset innsatsen ytterligere mot grønn omstilling i næringslivet. Dreiningen støtter også opp om Grønt industriløft.

Eksfin har blant annet fått utvidet mandat til å finansiere klimavennlige investeringer i Norge. I tillegg foreslår regjeringen å styrke Eksfin med en fullmakt til å øke garantirammen under Alminnelig garantiordning med 10 mrd. kroner i 2024. Det foreslås at fullmakten midlertidig kan økes med ytterligere 10 mrd. kroner dersom det er behov på grunn av valutasingninger. I tillegg foreslås rammen for Innovasjon Norges lavrisikolåneordning økt med 1 mrd. kroner.

Som en oppfølging av Grønt industriløft og batteristrategien vil regjeringen legge til rette for at det kan ytes innovasjonstilskudd i Innovasjon Norge til store batteriprojekter av felleseuropeisk interesse. Prosjektstøtten vil ha en øvre totalramme på 1 mrd. kroner over fem år.

Regjeringen har i Veikart 2.0 for Grønt industriløft varslet en betydelig økt kapitaltilførsel til Nysnø Klimainvesteringer AS og Siva i 2023. Regjeringen vil komme tilbake til dette i forbindelse med nysalderingen for 2023 budsjettet.

Vedtaket anses med dette som fulgt opp.

Utvidelse av andelen garanti ved byggelån til skip, fartøy og innretninger til havs

Vedtaket nr. 921, 16. juni 2023

«Stortinget ber regjeringen bidra til å styrke norske verfts bidrag til grønne maritime løsninger ved å utvide garantiandelen til Eksportfinansiering Norge i garantiordningen for byggelån til skip, fartøy og innretninger til havs til 75 pst.»

Vedtaket ble truffet under behandlingen av Meld. St. 2 (2022–2023) *Revidert nasjonalbudsjett 2023*, jf. Innst. 490 S (2022–2023).

Stortinget har vedtatt å utvide garantiandelen til Eksportfinansiering Norge i Garantiordningen for byggelån til skip, fartøy og innretninger til havs fra maksimalt 50 til 75 pst. Endringen er innarbeidet i Regelverk for Eksfin sine ordninger og tredde i kraft fra 1. juli 2023.

Vedtaket anses med dette som fulgt opp.

Redegjørelse av regjeringen om handel og eksportfremme

Vedtaket nr. 932, 16. juni 2023

«Stortinget ber regjeringen holde en årlig redegjørelse i Stortinget om handelspolitikk, der første redegjørelse holdes i løpet av høsten 2023.»

Vedtaket ble truffet under behandlingen av Meld. St. 2 (2022–2023) *Revidert nasjonalbudsjett 2023*, jf. Innst. 490 S (2022–2023).

Regjeringen vil følge opp vedtaket, og næringsministeren vil holde en slik redegjørelse i løpet av fjerde kvartal 2023. Vedtaket anses med det å ville bli fulgt opp.

Krav om nullutslipp for alle nye servicefartøy i havbruksnæringen fra 1. juli 2024

Vedtaket nr. 933, 16. juni 2023

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om krav om nullutslipp for alle nye servicefartøy i havbruksnæringen fra 1. juli 2024. Det må tas hensyn til at lokale forhold knyttet til energiforsyning kan vanskeliggjøre nullutslipp.»

Vedtaket ble truffet under behandlingen av Meld. St. 2 (2022–2023) *Revidert nasjonalbudsjett 2023*, jf. Innst. 490 S (2022–2023).

I tråd med bestilling fra Klima- og miljødepartementet har Sjøfartsdirektoratet, innen fristen 30. juni 2023, levert utredning med tittel *Oppdrag om utarbeidelse av lav- og nullutslippskrav til servicefartøy i havbruksnæringen*. Oppdraget er løst i samarbeid med Miljødirektoratet og gir anbefalinger til hvordan et eventuelt krav kan utformes.

Regjeringen vil følge opp vedtaket og komme tilbake til Stortinget på egnet måte.

Stortingssesjon 2021–2022

Nullutslippsløsninger for servicefartøy i havbruksnæringen

Vedtak nr. 35, punkt 12, 2. desember 2021

«Stortinget ber regjeringen utrede et påbud om nullutslippsløsninger for servicefartøy i havbruksnæringen.»

Vedtaket ble truffet under behandlingen av Innst. 2 S (2021–2022) *Finansinnstillingen – nasjonalbudsjettet og statsbudsjettet 2022*, jf. Meld. St. 1 (2021–2022).

Regjeringen viser til nytt anmodningsvedtak nr. 933 (2022–2023) truffet under behandlingen av Meld. St. 2 (2022–2023) *Revidert nasjonalbudsjett 2023*, jf. Innst. 490 S (2022–2023). Dette vedtaket er omtalt over og gjelder samme tema.

Vedtaks punktet anses med dette som oppfylt.

Nullvisjon for næringer til havs

Vedtak nr. 481, 8. april 2022

«Stortinget stiller seg positiv til ein nullvisjon for næringane til havs, og ber om at regjeringa kjem tilbake til Stortinget på eigna måte, slik statsråden har gjort greie for i svaret sitt.»

Vedtaket ble truffet under behandlingen av Dokument 8:86 S (2021–2022) *Representantforslag fra stortingsrepresentantene Olve Grotle, Linda Hofstad Helleland og Lene Westgaard-Halle om ein visjon om at ingen fiskarar skal omkome på havet i framtida*, jf. Innst. 224 S (2021–2022).

Regjeringen har etablert en nullvisjon om ingen omkomne eller hardt skadde på fartøy og innretninger underlagt Sjøfartsdirektoratets forvaltnings- og tilsynsansvar. Dette omfatter blant annet passasjerskip, fiskefartøy, lasteskip og fritidsfartøy. Sjøfartsdirektoratet har fått i oppdrag å utarbeide en handlingsplan, som skal inneholde konkrete tiltak som skal være gjennomførbare og virkningsfulle.

Vedtaket anses med dette som fulgt opp.

Grensekryssende fiske i Skagerrak

Vedtak nr. 562, 24. mai 2022

«Stortinget ber regjeringen arbeide opp mot danske myndigheter for å sikre at det ikke forekommer to-sonefiske av kveite i Norges økonomiske

soner sør for 62° nord og i Skagerrak mellom 20. november og 31. mars.»

Vedtaket ble truffet under behandlingen av den årlige stortingsmeldingen om Norges fiskeritavtaler. Meld. St. 8 (2021–2022) *Norges fiskeritavtaler for 2022 og fisket etter avtalene i 2020 og 2021*, jf. Innst. 293 S (2021–2022).

Fiskeri- og havministeren har tatt saken opp med EU-kommissæren for miljø, hav og fiskeri, den svenske landsbygdsministeren og den danske ministeren for fødevarer, landbrug og fiskeri. Det er gledelig at EU som følge av samtalen tar sikte på å innføre tilsvarende reguleringer for vern av kveite i gyteperioden som i Norge. Regelverksharmonisering sikrer imidlertid ikke utfordringene med håndheving og kontroll ved grensekryssende fiske i Skagerrak. Grensekryssende fiske innebærer at norske, danske og svenske fartøy fritt kan krysse grenser uten å heve trålen og uten å rapportere om planlagt grensepassering, fiskestart og -stopp. Praksisen medfører at norske myndigheter ikke kan håndheve overtredelser av fiskeriregelverket ved grensekryssende fiske. Fiskeri- og havministeren har derfor besluttet at ordningen med grensekryssende fiske opphører fra 1. januar 2024, slik at trålen må heves før grensepassering. Videre vil det etableres et system for rapportering av fangst for norske, danske og svenske fartøy tilsvarende som i Nordsjøen, før fartøy krysser grensen til de respektive landenes økonomiske soner. Dette sikrer et godt grunnlag for effektiv håndheving og kontroll av alle fartøy som fisker i norsk sone i Skagerrak.

Vedtaket anses med dette som fulgt opp.

Dagligvare – hvordan aktører uten stor kapitaltilgang kan få innpass

Vedtak nr. 601, 31. mai 2022

«Stortinget ber regjeringen vurdere hvordan også aktører uten stor kapitaltilgang kan få innpass i dagligvarehandelen.»

Vedtaket ble truffet under behandlingen av Dokument 8:161 S (2021–2022) *Representantforslag fra stortingsrepresentantene Alfred Jens Bjørlo, Grunde Almeland og André N. Skjelstad om å sikre like konkurransevilkår for uavhengige merkevarer og kjedenes egne merkevarer (EMV) i dagligvaremarkedet*, Dokument 8:170 S (2021–2022) *Representantforslag fra stortingsrepresentantene Torgeir Knag Fylkesnes og Andreas Sjalg Unneland om rettfærdige konkurransevilkår i norsk dagligvarehandel* og

Dokument 8:191 S (2021–2022) *Representantforslag fra stortingsrepresentant Torgeir Knag Fylkesnes om å begrense maktkonsentrasjon i norsk dagligvare*, jf. Innst. 322 S (2021–2022).

Regjeringen har iverksatt en rekke tiltak som blant annet har til hensikt å senke etableringshindringene i dagligvarebransjen. Lavere etableringshindringer vil gjøre det lettere for aktører uten stor kapitaltilgang å etablere seg i dagligvarebransjen.

For å bidra til en mer effektiv konkurranse-situasjon tar regjeringen sikte på ny høring om forskjeller i innkjøpspriser i løpet av høsten 2023. Se anmodningsvedtak nr. 612 av 31. mai 2022 for en nærmere omtale av dette tiltaket.

For å bedre tilgangen på egnede butikklokaler har regjeringen besluttet å forby dagligvareaktørens bruk av negative servitutter som hindrer dagligvarevirksomhet. Forskriften skal etter planen tre i kraft 1. januar 2024. Se rapportering på anmodningsvedtak 609 for en nærmere omtale av forbudet mot negative servitutter.

Regjeringen vil følge opp vedtaket og komme tilbake til Stortinget på egnet måte.

Dagligvare – rettferdig andel av verdiskapinga i verdikjeden for mat

Vedtak nr. 602, 31. mai 2022

«Stortinget ber regjeringen vurdere tiltak som bidrar til at matprodusentene får en rettferdig andel av verdiskapinga i verdikjeden for mat.»

Vedtaket ble truffet under behandlingen av Dokument 8:161 S (2021–2022), Dokument 8:170 S (2021–2022) og Dokument 8:191 S (2021–2022), jf. Innst. 322 S (2021–2022).

Regjeringen vil følge opp vedtaket og komme tilbake til Stortinget på egnet måte.

Dagligvare – felles merkeordning for kjedenes egne merkevarer (EMV)

Vedtak nr. 606, 31. mai 2022

«Stortinget ber regjeringen utarbeide et regelverk som pålegger kjedene en felles merkeordning for EMV, med kjedenavn, produsent og produktets opprinnelsesland, slik at forbrukerne kan gjøre opplyste valg.»

Vedtaket ble truffet under behandlingen av Dokument 8:161 S (2021–2022), Dokument 8:170 S

(2021–2022) og Dokument 8:191 S (2021–2022), jf. Innst. 322 S (2021–2022).

Nærings- og fiskeridepartementet har lyst ut to oppdrag om henholdsvis omfang, og virkningene på konkurransen, av kjedenes egne merkevarer. Samfunnsøkonomisk Analyse AS ble tildelt oppdragene. Kartleggingsrapporten fra Samfunnsøkonomisk Analyse AS inneholder en kartlegging av hvordan egne merkevarer er regulert i relevante lovverk i Norge og andre europeiske land. Deretter beskriver rapporten hvilke krav som gjelder for merking av matvarer i Norge, og hvordan de tre største handelsaktørene merker sine EMV-produkter.

Samfunnsøkonomisk Analyse AS viser til at merking av varer er knyttet til en rekke hensyn ved produktene, for eksempel opplysning til forbrukere, profilering av varen, eventuelt profilering av eieren av merket og leverandøren. Merking av varer generelt, og matvarer spesifikt, er regulert i en rekke lover og spesifisert ytterligere i forskrifter. For matvarer er det særlig matloven med forskrifter som fastsetter krav til hvordan matvarer skal merkes.

I rapporten framgår det at dagligvareaktørene oppgir at de til enhver tid forholder seg til gjeldende regelverk om merking av varer generelt og for EMV-produktene spesielt. Videre framgår det at forbrukernes ønske om og behov for utfyllende informasjon om varer er sentralt i hvilken informasjon som oppgis, noe som innebærer at flere produkter er merket med mer informasjon enn lovverket tilsier. For annen merking som går ut over de lovpålagte minimumskravene varierer praksisen mellom ulike varegrupper. Det har blant annet sammenheng med hvilken informasjon forbrukerne etterspør, og hvilken informasjon dagligvareaktørene vurderer som hensiktsmessig å oppgi. Det handler for eksempel om opprinnelsesingrediens for blant annet stivelse, fiber, fett mv., som er viktig for veganske eller andre dietter og av religionsrelaterte hensyn.

En stor del av dagligvarene er næringsmidler. Merkingen av produktene må derfor følge gjeldende regler for merking av næringsmidler. Strengere krav til merking i Norge enn i andre land kan være konkurransevridende og til ulempe for norskproduserte varer. Vurderingen som er gjort så langt tilsier at det er lite rom for å gi egne nasjonale regler for EMV-produkter, særlig når det gjelder egne krav til merking for EMV-produkter og det ikke stilles samme krav til øvrige produkter. Gjennom EØS-avtalen er Norge bundet av EUs regelverk om merking av næringsmidler, som er gjennomført i matinformasjonsforskriften.

Regelverket bygger i stor grad på forbrukerhensynet. Etter regelverket skal næringsmidler merkes med for eksempel opprinnelsesland dersom fravær av slik merking kan medføre at forbrukeren blir villedet. Dette gjelder også EMV-produkter. Produsentene kan uansett velge selv å merke sine varer med opprinnelsessted og/eller -land, produsent, kjedenavn osv. Det er det flere aktører som gjør. Det pågår også prosesser knyttet til utvikling av regelverk om opprinnelsesmerking i EU som kan påvirke framtidige regler i Norge.

Samfunnsøkonomisk Analyses endelige rapport med analyse av virkningene av EMV på konkurransen og vurdering av eventuelle tiltak skal etter planen foreligge i slutten av september 2023. Regjeringen vil vurdere videre oppfølging av anmodningsvedtaket i forbindelse med dette arbeidet. Det vises til omtale under vedtak nr. 607, 31. mai 2022.

Regjeringen vil følge opp vedtaket og komme tilbake til Stortinget på egnet måte.

Dagligvare – utrede virkningene av egne merkevarer på konkurransesituasjonen

Vedtak nr. 607, 31. mai 2022

«Stortinget ber regjeringen om å utrede og fremme sak til Stortinget på egnet måte om virkningene som vertikal integrasjon og EMV har på konkurransesituasjonen, prisene og utvalget. En slik sak må omfatte mulig utvidelse av kjedenes meldeplikt til Konkurransetilsynet til å omfatte kjøp eller leie av produksjonskapasitet, en begrunnelsesplikt ved forskjeller i påslag mellom EMV og uavhengige merkevarer og en hjemmel for Konkurransetilsynet eller Dagligvaretilsynet for å føre tilsyn med bruken av EMV i dagligvaremarkedet.»

Vedtaket ble truffet under behandlingen av Dokument 8:161 S (2021–2022), Dokument 8:170 S (2021–2022) og Dokument 8:191 S (2021–2022), jf. Innst. 322 S (2021–2022).

Nærings- og fiskeridepartementet har lyst ut to oppdrag om henholdsvis omfanget, og virkningene på konkurransen, av kjedenes egne merkevarer og vertikal integrasjon. Samfunnsøkonomisk Analyse AS fikk tildelt oppdragene. Endelig rapport med analyse av virkningene på konkurransen og vurdering av eventuelle tiltak skal etter planen foreligge i slutten av september 2023. Departementet vil vurdere eventuelle tiltak knyttet til egne merkevarer og vertikal integrasjon når endelig rapport foreligger.

Regjeringen vil følge opp vedtaket og komme tilbake til Stortinget på egnet måte

Dagligvare – vertikal integrasjon og egne merkevarer i dagligvarebransjen

Vedtak nr. 608, 31. mai 2022

«Stortinget ber regjeringen raskest mulig komme tilbake til Stortinget med en konkret plan for oppfølging av stortingsvedtak nr. 577 og 578 (2020–2021) om vertikal integrasjon og egne merkevarer i dagligvarebransjen.»

Vedtaket ble truffet under behandlingen av Dokument 8:161 S (2021–2022), Dokument 8:170 S (2021–2022) og Dokument 8:191 S (2021–2022), jf. Innst. 322 S (2021–2022). Vedtak nr. 577 og 578 (2020–2021) ble fattet under behandlingen av Meld. St. 27 (2019–2020) *Daglegvare og konkurranse – kampen om kundane*, jf. Innst. 185 S (2020–2021).

Nærings- og fiskeridepartementet har lyst ut to oppdrag om henholdsvis omfanget av og virkningene på konkurransen av kjedenes egne merkevarer og vertikal integrasjon. Samfunnsøkonomisk Analyse AS fikk tildelt oppdragene. Endelig rapport med analyse av virkningene på konkurransen og vurdering av eventuelle tiltak skal etter planen foreligge i slutten av september 2023. Anmodningsvedtakene det vises til vil følges opp i den forbindelse. Det vises til omtale under vedtak nr. 607 og 611, 31. mai 2022.

Departementet har også sendt forslag om innføring av et nytt fleksibelt markedsetterforskningsverktøy i konkurranseloven på høring med frist 30. juni. Verktøyet er særlig rettet mot markeder med store og sammensatte konkurranseproblemer. Det vises til omtale under vedtak nr. 694, 23. mai 2023.

Regjeringen vil følge opp vedtaket og komme tilbake til Stortinget på egnet måte.

Dagligvare – hindre bruk av negative servitutter

Vedtak nr. 609, 31. mai 2022

«Stortinget ber regjeringen om å vurdere hvordan en kan hindre bruken av negative servitutter på næringsareal, som hindrer etablering av nye dagligvareaktører.»

Vedtaket ble truffet under behandlingen av Dokument 8:161 S (2021–2022), Dokument 8:170 S

(2021–2022) og Dokument 8:191 S (2021–2022), jf. Innst. 322 S (2021–2022).

Nærings- og fiskeridepartementet sendte på høring utkast til forskrift om forbud mot negative servitutter og eksklusive leiekontrakter i dagligvaremarkedet 5. juli 2022, med høringsfrist 5. oktober 2022. Regjeringen har besluttet å forby dagligvareaktørers bruk av negative servitutter som hindrer dagligvarevirksomhet, under forutsetning av at servitutter anses som en ensidig handling. Forskriften skal etter planen tre i kraft 1. januar 2024.

Vedtaket anses med dette som fulgt opp.

Dagligvare – konkurranse og mer åpenhet innenfor grossist- og distribusjonsleddet

Vedtak nr. 610, 31. mai 2022

«Stortinget ber regjeringen utrede tiltak for å sikre konkurranse og mer åpenhet innenfor grossist- og distributørleddet i dagligvarehandelen, herunder tilsyn med priskalkylene for distribusjonstjenester.»

Vedtaket ble truffet under behandlingen av Dokument 8:161 S (2021–2022), Dokument 8:170 S (2021–2022) og Dokument 8:191 S (2021–2022), jf. Innst. 322 S (2021–2022).

Regjeringen har iverksatt flere tiltak som har betydning for den videre oppfølgingen av tiltaket. Nærings- og fiskeridepartementet har bedt Konkurransetilsynet om å undersøke lønnsomhet og marginer for aktører i ulike ledd av verdikjeden for mat og dagligvarer. Tilsynet skal også undersøke hvilke virkninger ordningen med to faste tidspunkt for leverandørenes prisjusteringer har for prisdannelsen og konkurransen i dagligvarebransjen. Undersøkelsene skal gjennomføres i løpet av 2023. Undersøkelsene vil kunne bidra til økt kunnskap og åpenhet i verdikjeden for mat og dagligvarer.

Det eksisterer allerede reguleringer som skal sikre åpenhet mellom kontraktsparter, og overfor tilsynsmyndigheter, i verdikjeden for mat og dagligvarer. Lov om god handelsskikk pålegger kontraktsparter å legge fram opplysninger som de kjenner til, og som de har grunn til å tro at har betydning for den annen part, både i forbindelse med forhandlinger om, og gjennomføring av, en kontrakt. Lov om god handelsskikk og konkurranseloven gir henholdsvis Dagligvaretilsynet og Konkurransetilsynet bred tilgang til å innhente den informasjonen de mener er nødvendig for å utføre de oppgavene de er satt til å gjøre.

Departementet har sendt på høring et forslag om et nytt markedsetterforskningsverktøy. Det foreslåtte verktøyet vil kunne brukes i markeder med strukturelle konkurranseutfordringer, slik som dagligvarebransjen. Et markedsetterforskningsverktøy vil gi Konkurransetilsynet mulighet til å gjennomføre en markedsetterforskning, og på bakgrunn av funn i markedsetterforskningen treffe målrettede tiltak for å styrke konkurransen. Verktøyet vil kunne bidra til økt konkurranse og mer kunnskap om verdikjeden for mat og dagligvarer.

Regjeringen vil følge opp vedtaket og komme tilbake til Stortinget på egnet måte.

Dagligvare – definisjon av kjedenes egne merkevarer (EMV)

Vedtak nr. 611, 31. mai 2022

«Stortinget ber regjeringen utarbeide en mer presis definisjon på hva som regnes som kjedenes egne merkevarer (EMV), for å få en bedre oversikt over totalandelen i dagligvaremarkedet.»

Vedtaket ble truffet under behandlingen av Dokument 8:161 S (2021–2022), Dokument 8:170 S (2021–2022) og Dokument 8:191 S (2021–2022), jf. Innst. 322 S (2021–2022).

Samfunnsøkonomisk Analyse AS har, på vegne av Nærings- og fiskeridepartementet, utredet og foreslått en definisjon av egne merkevarer. I utredningen foreslås det at alle varemerkene innen dagligvare deles inn i fire kategorier:

1. Generiske varer (GV) er generiske produkter som selges uten noen form for varemerking. Dette vil for eksempel være noen produkter i løsvekt og i ferskvaredisken.
2. Handelsaktørenes egne merkevarer (EMV) er produkter med varemerker som eies av handelsaktører med detaljistsalg, og som hovedsakelig selges gjennom handelsaktørenes egne utsalgssteder.
3. Leverandørenes merkevarer (LMV) er produkter med varemerker som eies av leverandører som er uavhengige av handelsaktørene. Leverandøren er uavhengig når ingen handelsaktør eier mer enn 20 pst. av foretaket. Produkter med varemerker der mesteparten av produktsortimentet er omfattet av juridisk bindende eksklusivitetsavtale mellom en handelsaktør med detaljistsalg og en uavhengig leverandør holdes utenfor kategorien.

4. Tilknyttede merkevarer (TMV) er en restkategori for alle produkter med varemerker som ikke passer inn i de andre definisjonene.

Kartleggingsrapporten fra Samfunnsøkonomisk Analyse AS gir en oversikt over totalandelen EMV i dagligvaremarkedet, basert på ovennevnte definisjon. Den viser at om lag 20 pst. av produktene hos de tre store handelsaktørene (Norgesgruppen, Coop og Rema 1000) utgjorde EMV i 2022. I 2017 var tilsvarende andel 17 pst. Også andelen TMV har økt, fra 7,8 pst. i 2017 til 8,4 pst. i 2022. Andelen generiske varer (GV), har falt fra 7,3 til 5,5 pst. Det skyldes ifølge Samfunnsøkonomisk Analyse antakelig at en større andel av ferskvarer er innpakket. Totalt sett er det leverandørenes merkevarer som utgjør den største andelen av dagligvaremarkedet i Norge, basert på den foreslåtte definisjonen. Andelen LMV var 66 pst. i 2022, men har falt fra 68 pst. i 2017.

Vedtaket anses med dette som fulgt opp.

Dagligvare – midlertidig forskrift om usaklig prisdiskriminering

Vedtaket nr. 612, 31. mai 2022

«Stortinget ber regjeringen sende på høring en midlertidig forskrift i medhold av konkurranse-loven A § 14 om usaklig prisdiskriminering, og eventuelt andre bestemmelser om usaklig prisdiskriminering. Følgende hensyn bør være en del av høringsutkastet:

- En operasjonell definisjon av vesentlig markedsrett
- En operasjonell definisjon av hva som utgjør en varekategori
- En operasjonell definisjon av ulike innkjøpsbetingelser
- At dersom leverandører med vesentlig markedsrett skal tilby dagligvarekjeder og grossister ulike innkjøpsbetingelser, skal leverandøren kunne begrunne ulikheten saklig. Det vises til vedtak 572 (jf. Innst. 185 S (2020–2021) for definisjon og konsekvenser av forskjeller i innkjøpsbetingelser som ikke kan begrunnes saklig.

Regjeringen bes komme tilbake til Stortinget innen utgangen av 2022 med resultatene av høringen, og forslag til videre oppfølging. Det bør inngå i høringsgrunnlaget at forskriftene skal evalueres etter 3 år, og at evalueringen skal fremlegges for Stortinget.»

Vedtaket ble truffet under behandlingen av Dokument 8:161 S (2021–2022), Dokument 8:170 S (2021–2022) og Dokument 8:191 S (2021–2022), jf. Innst. 322 S (2021–2022).

Den 25. oktober 2022 sendte Nærings- og fiskeridepartementet på offentlig høring to alternative forslag til forskrift om forbud mot usaklige forskjeller i innkjøpsbetingelser i verdikjeden for mat og dagligvarer. De hensyn som Stortinget viser til i vedtak nr. 612 av 31. mai 2022, jf. vedtak nr. 572 av 4. februar 2021, inngår i det første alternativet. Dette alternativet innebærer forbud mot at leverandører med vesentlig markedsrett prisdiskriminerer uten at det kan begrunnes saklig. Det andre forskriftsalternativet forbyr slik usaklig prisdiskriminering dersom det begrenser eller er egnet til å begrense konkurransen. Begge forslagene har til formål å legge til rette for mer effektiv konkurranse i verdikjeden for mat og dagligvarer.

I brev av 21. desember 2022 til Stortingets næringskomité redegjorde næringsministeren for resultatene av høringen, samt videre oppfølging. På bakgrunn av innspill i høringen og oppdaterte vurderinger av det EØS-rettslige handlerrommet for nasjonale konkurranseregler vil regjeringen gjøre en ytterligere vurdering av hvordan et eventuelt forbud mot forskjeller i innkjøpspriser i dagligvarebransjen kan utformes, og det tas sikte på ny høring i løpet av høsten 2023.

Vedtaket anses med dette som fulgt opp.

Tilrettelegging for testsentre for flytende havvind

Vedtaket nr. 719, 10. juni 2022,

«Stortinget ber regjeringen fortsette å legge til rette for at Norge skal ha ledende testsentre for flytende havvind, som Marine Energy Test Centre (Metcentre), for å utvikle verdensledende kompetanse i norsk industri.»

Vedtaket ble truffet under behandlingen av innstilling fra energi- og miljøkomiteen om Meld. St. 36 (2020–2021) *Energi til arbeid – langsiktig verdiskaping fra norske energiresurser*, Meld. St. 11 (2021–2022) *Tilleggsmelding til Meld. St. 36 (2020–2021)* og seks representantforslag som også omhandler energispørsmål, jf. Innst. 446 S (2021–2022).

I Innst. 186 S (2022–2023) uttaler kontroll- og konstitusjonskomiteen følgende om vedtak nr. 719. 10. juni 2022:

«Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti,

Rødt og Venstre, viser til at regjeringen i statsbudsjettet kuttet i bevilgningen til Katapultsentrene, som testsenteret for flytende havvind er en del av. Sett i lys av redusert ambisjonsnivå for Grønn plattform i årene fremover og en skjerping av skattebyrden for FoU-sektoren vil dette svekke arbeidet med å tilrettelegge for at Norge skal ha et ledende testsenter for flytende havvind. Flertallet er derfor ikke enig i at vedtaket i tilstrekkelig grad er fulgt opp. Flertallet ber om at rapporteringen ikke avsluttes.»

Regjeringen prioriterer satsinger som bidrar til grønn omstilling og industriutvikling. I veikart for Grønt industriløft, som ble lagt fram i juni 2022, beskrives regjeringens ambisjoner, virkemidler og tiltak. Havvind er ett av satsingsområdene som presenteres i veikartet.

I tillegg til en grønn dreining av de generelle ordningene i virkemiddelapparatet videreføres arbeidet med Grønn plattform, der Forskningsrådet, Innovasjon Norge og Siva samarbeider om å støtte store prosjekter gjennom hele løpet fra forskning til markedsintroduksjon. I 2024 foreslår regjeringen å styrke Katapultordningen, slik at etablerte katapultsentrene fortsatt kan bidra til utvikling og testing av ny teknologi og nye løsninger i samarbeid med næringslivet. Dette er viktig for videre innovasjon og teknologiutvikling innenfor områder der Norge har sterk kompetanse, som flytende havvind. Flere av katapultsentrene har også deltatt i konsortieprosjekter med finansiering fra Grønn plattform. Ordninger under Horisont Europa og den sterke satsingen gjennom EUs grønne strategi for et klimanøytralt Europa representerer dessuten store muligheter for finansiering av prosjekter som bidrar til det grønne skiftet.

Vedtaket anses med dette som oppfylt.

Offentlige innkjøp – krav til bærekraftig produksjon av batterier ved offentlige innkjøp

Vedtak nr. 725, 10. juni 2022

«Stortinget ber regjeringen gjennom offentlige innkjøp om å trinnsvis innføre krav til bærekraftig produksjon av batterier for elektrisk transport kjøpt inn gjennom offentlige innkjøp. Dette skal skje så raskt som mulig i forbindelse med regjeringens arbeid med grønne anskaffelser.»

Vedtaket ble truffet under behandlingen av innstilling fra energi- og miljøkomiteen om Meld. St. 36 (2020–2021) *Energi til arbeid – langsiktig verdiskaping fra norske energiresurser*, Meld. St. 11 (2021–

ping fra norske energiresurser, Meld. St. 11 (2021–2022) *Tilleggsmelding til Meld. St. 36 (2020–2021)* og seks representantforslag som også omhandler energispørsmål, jf. Innst. 446 S (2021–2022).

EU vedtok 10. juli 2023 en ny batteriforordning. Forordningen regulerer hele livssyklusen til batterier fra produksjon til gjenbruk og resirkulering. Batterier er en viktig faktor i det grønne skiftet og nullutslippssamfunnet. Europakommisjonens ambisjon er at det nye batteriregelverket skal legge rammene for en europeisk batterisatsing som samtidig skaper en sirkulær økonomi, nye arbeidsplasser og sikrer anstendige vilkår knyttet til utvinning av mineraler.

Forordningen gir Europakommisjonen hjemmel til å vedta regler om klima- og miljøkrav ved offentlige anskaffelser av batterier, for eksempel obligatoriske minimumskrav som skal ivareta bærekraftshensyn i anskaffelser av batterier. Regelverket vil dermed ivareta hensynet til bærekraftig produksjon av batterier i offentlige anskaffelser. Kravene vil sannsynligvis gjelde alle batterier, ikke bare batterier for elektrisk transport.

Klima- og miljødepartementet sendte 30. juni 2023 forslag til en ny «Lov om bærekraftige produkter og verdikjeder» på høring. Forslaget inneholder blant annet hjemmel for å kunne gjennomføre EUs batteriforordning i norsk rett. Høringsfristen er 1. oktober. Målet er å fremme en lovproposisjon for Stortinget til våren. Arbeidet med underliggende rettsakter til batteriforordningen følges opp av Miljødirektoratet i relevante ekspertgrupper i EU. Gjennomføring av rettsaktene avhenger av at ny lovhjemmel er på plass og vil deretter gjennomføres i norsk rett så raskt som mulig.

Vedtaket anses med dette som fulgt opp.

Batteritoll – handels- og samarbeidsavtalen mellom EU og Storbritannia

Vedtak nr. 732, 10. juni 2022

«Stortinget ber regjeringen sikre norske batteriaktørers internasjonale konkurransedyktighet, blant annet ved å arbeide for at norske aktører ikke blir pålagt den varslede batteritollen som følge av handelsavtalen mellom Storbritannia og EU.»

Vedtaket ble truffet under behandlingen av innstilling fra energi- og miljøkomiteen om Meld. St. 36 (2020–2021) *Energi til arbeid – langsiktig verdiskaping fra norske energiresurser*, Meld. St. 11 (2021–

2022) *Tilleggsmelding til Meld. St. 36 (2020–2021)* og seks representantforslag som også omhandler energispørsmål.

Opprinnelsesreglene i frihandels- og samarbeidsavtalen mellom EU og Storbritannia (TCA) er gjennomgående strenge og setter klare begrensninger for bruk av innsatsmaterialer fra tredjeland for at en ferdigvare skal defineres som å ha opprinnelse i EU eller Storbritannia, og være berettiget til tollfri handel mellom de to områdene. Norge er i denne sammenhengen et tredjeland.

Opprinnelsesreglene i TCA er en utfordring for norske batteriprodusenter og produsenter av batterimaterialer.

For å oppnå tollfrihet for selve elbilen må elbilens batteripakke fra 1. januar 2027 være produsert (dvs. ha opprinnelse) i EU eller Storbritannia. Dette kravet kommer i tillegg til kravet om at verdien av tredjelandsmateriale brukt i elbilen maksimalt kan utgjøre 45 pst. av elbilens «pris fra fabrikk». Som et resultat vil bruk av norskproduserte batterier i elbiler produsert i EU eller Storbritannia – og som eksporteres til den andre parten – ilegges 10 pst. toll fra og med 1. januar 2027. Det antas at dette vil gjøre det mindre attraktivt for britisk og EUs bilindustri å benytte seg av norske batteripakker i elbiler som sådan.

Opprinnelsesreglene for batterier til elbiler legger betydelige begrensninger på hvor mye norske batterimaterialer som kan anvendes. Fra 1. januar 2027 tillates kun inntil 35 pst. tredjelandsmaterialer (i verdi) for at batterier produsert i EU eller Storbritannia kan handles tollfritt seg imellom. Produsenter kan også anvende en annen opprinnelsesregel (posisjonsskifte) men her er det unntak for aktive katodematerialer. TCA-avtalen legger opp til at partene kan gjennomgå opprinnelsesreglene for batterier (men ikke elbiler) i 2025 og endre dem, dersom reglene ikke fungerer hensiktsmessig.

Det har blitt gjennomført flere møter med EU og Storbritannia, både på politisk nivå og embetsnivå, for å diskutere saken. Norge ønsker at opprinnelsesreglene i TCA-avtalen for elbiler og elbilbatterier endres, men samtidig er det slik at en endring av TCA-avtalen er noe som avtalepartene EU og Storbritannia må bli enige om. I felleserklæringen om et nytt industripartnerskap mellom Norge og EU fra næringsminister Jan Christian Vestre og EU-kommisjonens visepresident Maroš Šefčovič 27. juni 2022, er å diskutere bruken av opprinnelsesreglene i TCA på norske

batterier utpekt som et særlig fokusområde i arbeidet med styrket samarbeid på batteri- og råvarer framover. Norge vil fortsette å ta opp saken regelmessig og fremme norske interesser.

Vedtaket anses med dette som oppfylt.

Produksjon og resirkulering av batterier

Vedtaket nr. 733, 10. juni 2022

«Stortinget ber regjeringen legge til rette for en helhetlig verdikjede for batteriproduksjon og resirkulering av batteri i Norge.»

Vedtaket ble truffet under behandlingen av innstilling fra energi- og miljøkomiteen om Meld. St. 36 (2020–2021) *Energi til arbeid – langsiktig verdiskaping fra norske energiresurser*, Meld. St. 11 (2021–2022) *Tilleggsmelding til Meld. St. 36 (2020–2021)* og seks representantforslag som også omhandler energispørsmål, jf. Innst. 446 S (2021–2022).

Regjeringen lanserte i juni 2022 dokumentet «Norges batteristrategi». Verdikjeden for batterier er ett av de syv innsatsområdene i regjeringens initiativ Grønt industriløft og kan bidra til reduserte globale klimagassutslipp, omstilling til fornybarsamfunnet og etablering av lønnsomme, grønne arbeidsplasser i Norge.

Batteristrategien oppsummerer eksisterende kunnskapsgrunnlag og konkretiserer regjeringens ambisjoner. Den viser hva som skal til for å bidra til å realisere det norske verdiskapingspotensialet i batteriverdikjeden på en miljømessig, bærekraftig måte.

Norge har gode forutsetninger for økt verdiskaping i flere deler av batteriverdikjeden i form av fornybar kraft, kritiske råvarer og industriell kompetanse. Sistnevnte særlig innenfor storskala industrialisering i prosessindustrien, maritim industriell kompetanse og mer generelt i forbindelse med utnyttelse av digital teknologi og materialkompetanse/resirkulering av materialer.

I Norges batteristrategi framgår det at regjeringen vil arbeide for at Norge utvikler en bærekraftig europeisk batteriverdikjede med høy ytelse, høy ressursutnyttelse og miljønytte og lave klimafotavtrykk. Regjeringen vil videre vurdere ny regulering og forbedret informasjonsdeling om produktinnhold i industrien. Oppfølging av EUs strategi for sirkulærøkonomi er en viktig del av dette.

Vedtaket anses med dette som fulgt opp.

Satsing på utvikling og produksjon av batterier og andre nye grønne næringer

Vedtak nr. 734, 10. juni 2022

«Stortinget ber regjeringen, senest i forbindelse med statsbudsjettet for 2023, legge til rette for en industriell storsatsing på utvikling og produksjon av batterier og andre nye grønne næringer.»

Vedtaket ble truffet under behandlingen av innstilling fra energi- og miljøkomiteen om Meld. St. 36 (2020–2021) *Energi til arbeid – langsiktig verdiskaping fra norske energiresurser*, Meld. St. 11 (2021–2022) *Tilleggs melding til Meld. St. 36 (2020–2021)* og seks representantforslag som også omhandler energispørsmål, jf. Innst. 446 S (2021–2022).

Verdikjeden for batterier er ett av de syv innsatsområdene i regjeringens initiativ Grønt industriløft og kan bidra til reduserte globale klimagassutslipp og omstilling til fornybarsamfunnet samtidig som det kan skape nye grønne, lønnsomme arbeidsplasser i hele Norge, øke investeringene og eksporten og kutte utslipp.

Regjeringen lanserte i juni 2022 dokumentet «Norges batteristrategi». Av den framgår det at Norge skal videreutvikle en sammenhengende og lønnsom batteriverdikjede, som spenner fra bærekraftig mineralutvinning til resirkulering av batterier. Norge skal være et attraktivt vertsland for lønnsom aktivitet i hele batteriverdikjeden og til trekke seg de store batteriinvesteringene og gigafabrikkene.

Batteristrategien oppsummerer eksisterende kunnskapsgrunnlag og konkretiserer regjeringens ambisjoner. Den viser hva som skal til for å bidra til å realisere det norske verdiskapingspotensialet i batteriverdikjeden på en miljømessig, bærekraftig måte.

I Norges batteristrategi framgår det at regjeringen vil arbeide for at Norge utvikler en bærekraftig europeisk batteriverdikjede med høy ytelse, høy ressursutnyttelse og miljønytte og lave klimafotavtrykk. I strategien framgår det også at regjeringen vil dimensjonere virkemiddelapparatet for å kunne møte det økende behovet for garantier og lån til grønne industriprosjekter og stille opp med målrettet risikoavlastning, primært gjennom garantier og lån til gode, bedriftsøkonomiske lønnsomme prosjekter innenfor de syv satsingsområdene i Grønt industriløft. Dette kan omfatte ulike varianter av lån, garantier og egenkapital. Regjeringen vil komme tilbake til innretningen i de årlige statsbudsjettene. Økt statlig

risikoavlastning forutsetter at det er gode prosjekter og privat investeringsvilje.

Etter at veikartet for Grønt industriløft og batteristrategien ble lagt fram, er flere tiltak iverksatt.

Styrkingen av Enova var blant de mest sentrale satsingene for Grønt industriløft i fjorårets budsjett. I 2023 fikk Enova 1,4 mrd. kroner mer enn året før og totalt 5,6 mrd. kroner, som er mer enn 30 pst. økning fra 2022. Dette er midler som vil utløse mer teknologiutvikling og markedsintroduksjon av klimavennlige løsninger. Dette treffer særlig satsingene på prosessindustri, hydrogen, batterier, havvind og maritim næring.

Når det gjelder kapitalvirkemidler og det næringsrettede virkemiddelapparatet har regjeringen gjennomgått virkemiddelapparatet og spisset innsatsen ytterligere mot grønn omstilling i næringslivet. Dreiningen støtter også opp om Grønt industriløft.

Eksfin har blant annet fått utvidet mandat til å finansiere klimavennlige investeringer i Norge. I tillegg styrker regjeringen i 2024 Eksfin med en fullmakt til å kunne øke garantirammen under Alminnelig garantiordning med 10 mrd. kroner.

Som en oppfølging av Grønt industriløft og batteristrategien, vil regjeringen legge til rette for at det kan ytes et innovasjonstilskudd i Innovasjon Norge til store batteriprojekter av felleseuropeisk interesse. Tilskuddet vil ha en øvre ramme på 1 mrd. kroner over fem år.

Vedtaket anses med dette som fulgt opp.

Batterispesifikke utdanningsløp, herunder etablere flere treparts bransjeprogram

Vedtak nr. 735, 10. juni 2022

«Stortinget ber regjeringen legge til rette for å til trekke kompetent arbeidskraft og starte arbeidet med å etablere batterispesifikke utdanningsløp i Norge, herunder etablere flere treparts bransjeprogram.»

Vedtaket ble truffet under behandlingen av innstilling fra energi- og miljøkomiteen om Meld. St. 36 (2020–2021) *Energi til arbeid – langsiktig verdiskaping fra norske energiresurser*, Meld. St. 11 (2021–2022) *Tilleggs melding til Meld. St. 36 (2020–2021)* og seks representantforslag som også omhandler energispørsmål, jf. Innst. 446 S (2021–2022).

Regjeringen lanserte i juni 2022 dokumentet «Norges batteristrategi». I strategien understrekes det at norsk industri skal ha tilgang til kompetent arbeidskraft. Gjennom trepartssamarbeidet

skal det legges til rette for kontinuerlig kompetanseutvikling, og regjeringen fører en aktiv politikk for å inkludere flere i arbeidslivet. Norge har rike naturressurser, men det er arbeidskraft med rett kompetanse som er vår viktigste ressurs. Tilgang på tilstrekkelig mengde arbeidskraft med rett kompetanse vil være en sentral faktor å realisere regjeringens ambisjoner for batteriverdikjeden i Norge. Kompetansen må kontinuerlig vedlikeholdes og utvikles i bedriftene. For å opprettholde god konkurransevne over tid er det sentralt å ha gode norske forskningsmiljøer og fagmiljøer innen batteriverdikjeden, i samarbeid med andre aktører i særlig Norden og Europa.

Batteriaktørene vil ha behov for mange typer kompetanse. De fleste ansatte i batteriverdikjeden er forventet å ha en yrkesfaglig bakgrunn, men det er også behov for teknologer med dyp innsikt innen batteriteknologi og tilhørende produksjonsteknologier. I tillegg vil aktivitet i batteriverdikjeden medføre etterspørsel etter underleverandører, servicefunksjoner og ulike tjenester lokalt, som hver for seg innebærer særskilte kompetansebehov.

Partene i arbeidslivet ved LO og Norsk Industri (leder), samt Prosess21, har satt i gang prosjektet BattKOMP for å kartlegge og analysere kompetansebehov forbundet med en storskala satsing på batteriindustri i Norge. Prosjektet er delt i tre: Del 1 har kartlagt det forventede *kompetansebehovet* til aktørene på ulike utdanningsnivå i batteriverdikjeden i Norge. Del 2 har kartlagt *eksisterende tilbud og kompetanse som utdanningsinstitusjonene har i dag*, fra fagbrev til høyere utdanning, og har sammenstilt dette og erfaringer fra Del 1 i form av en «gap-analyse». Del 3 har sett på utdanning og rekruttering, og er gjennomført ved bruk av workshops med eksperter.

Regjeringen vil vurdere anbefalingene fra BattKOMP-prosjektet når del 3 er ferdigstilt. Dette vil utgjøre et viktig underlag for å vurdere kompetansegrunnlag, kompetansebehov og hvilket tilbud av ulike former for utdannings- og kompetansetilbud lokalt, regionalt og nasjonalt som er nødvendig for å understøtte regjeringens målsettinger for batteriverdikjeden.

Regjeringen har videreført treparts bransje-program for kompetanseutvikling for industri- og byggenæringen. Gjennom dette bransjeprogrammet har Fagskolen Viken mottatt støtte til «Batterifagskolen» som er et videreutdanningstilbud rettet mot fagarbeidere som ønsker å jobbe i batteriindustrien. Dette er tilbud som er utviklet i samarbeid mellom fagskolene og industrien.

Regjeringen la fram Meld. St. 14 (2022–2023) *Utsyn over kompetansebehovet i Norge* våren 2023. I Utsynsmeldingen skriver regjeringen at den ønsker å prioritere kompetanse som er nødvendig for det grønne skiftet.

Vedtaket anses med dette som fulgt opp.

Bransjeavtaler – råstoff til biogassproduksjon

Vedtak nr. 754, 10. juni 2022

«Stortinget ber regjeringen ta initiativ til å opprette bransjeavtaler med landbruket og fiskeri- og havbruksnæringen med mål og tiltak for å øke leveransen av råstoff til biogassproduksjon. Klynnesamarbeid på tvers av bionæringene vil spille en viktig rolle i dette arbeidet.»

Vedtaket ble truffet under behandlingen av innstilling fra energi- og miljøkomiteen om Meld. St. 36 (2020–2021) *Energi til arbeid – langsiktig verdiskaping fra norske energiresurser*, Meld. St. 11 (2021–2022) *Tilleggsmelding til Meld. St. 36 (2020–2021)* og seks representantforslag som også omhandler energispørsmål, jf. Innst. 446 S (2021–2022).

Regjeringen vil følge opp vedtaket og komme tilbake til Stortinget på egnet måte.

Sirkulær økonomi i virkemiddelapparatet

Vedtak nr. 755, 10. juni 2022

«Stortinget ber regjeringen sørge for at sirkulær økonomi er et tverrgående satsingsområde for virkemiddelapparatet.»

Vedtaket ble truffet under behandlingen av innstilling fra energi- og miljøkomiteen om Meld. St. 36 (2020–2021) *Energi til arbeid – langsiktig verdiskaping fra norske energiresurser*, Meld. St. 11 (2021–2022) *Tilleggsmelding til Meld. St. 36 (2020–2021)* og seks representantforslag som også omhandler energispørsmål, jf. Innst. 446 S (2021–2022).

I Innst. 186 S (2022–2023) uttaler kontroll- og konstitusjonskomiteen følgende om vedtak nr. 755:

«Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet, Sosialistisk venstreparti, Rødt og Venstre, viser til at avtalen om grønn vekst mellom Forskningsrådet, Innovasjon Norge, Siva og Gassnova ikke tydelig nevner sirkulærøkonomi som en viktig del av avtalen. Videre har FoU-andelen blitt redusert i statsbud-

sjettet for 2023, og sirkulærøkonomi er ikke definert som en hoveddel av Grønn plattform på regjeringens nettsider. Flertallet er derfor ikke enig i at vedtaket i tilstrekkelig grad er fulgt opp, og at rapporteringen kan avsluttes.»

Det næringsrettede virkemiddelapparatet har en rekke tverrgående satsinger hvor sirkulær økonomi er omfattet.

Vedtaket er blant annet fulgt opp ved at det i tildelings- og oppdragsbrevene til de næringsrettede virkemiddelaktørene (Innovasjon Norge, Norges forskningsråd og Siva) fra Nærings- og fiskeridepartementet fra og med 2023 er lagt inn en føring om at virkemiddelaktørene skal styrke innsatsen og koordinere det tverrgående arbeidet innenfor sirkulærøkonomi med utgangspunkt i virkemiddelaktørenes samarbeidsavtale om grønn vekst. Føringsen vil videreføres i kommende års tildelings- og oppdragsbrev og følges opp i den formelle styringsdialogen med virkemiddelaktørene.

Samarbeidsavtalen om grønn vekst ble inngått i 2022 mellom Forskningsrådet, Innovasjon Norge, Siva, Enova og Gassnova. Avtalen viderefører et mangeårig samarbeid mellom aktørene og er en rammeavtale for aktiviteter knyttet til grønn omstilling. Intensjonen bak initiativet er å styrke samarbeid på områder som gir merverdi for brukerne, og som bidrar til økt måloppnåelse for den enkelte virkemiddelaktør. Avtalen regulerer hvordan samarbeid om virkemidler, mobilisering, systemutvikling og digitalisering best kan rigges.

Når det gjelder Forskningsrådet, har det vært en satsing siden 2020 for å styrke forskning og innovasjon på sirkulær økonomi. Forskningsrådets totale innsats på sirkulær økonomi nær doblet seg fra drøye 100 mill. kroner i 2020 til snau 200 mill. kroner i 2021. Satsingen ble noe redusert i 2022 på grunn av tiltak for å redusere Forskningsrådets negative avsetninger, men de hadde en utlysning på 72 mill. kroner i juni 2022. Forskningsrådet har også opprettet et eget budsjettformål for å synliggjøre tverrgående satsinger på sirkulær økonomi, og flere av Forskningsrådets porteføljer bidrar med midler til budsjettformålet.

Grønn plattform er en felles konkurransearena i regi av Norges forskningsråd, Innovasjon Norge og Siva. Formålet med ordningen er å skape samfunnsøkonomisk lønnsomt og bærekraftig næringsliv som bidrar til grønn omstilling. Ordningen gir støtte til store, ambisiøse prosjekter som gjennomføres av et konsortium, og bygger på etablerte ordninger med veldefinerte kriterier for

støtte. Gjennom plattformen kan bedrifter og forskningsinstitutter få støtte gjennom tre år til å gjennomføre forsknings- og innovasjonsdrevet grønn vekst og omstilling. I Grønn plattform er det ønskelig å se hele løpet fra forskning til kommersialisering og markedsintroduksjon i sammenheng, og på tvers av de involverte virkemiddelaktørene. For årene 2020-2023 er det utlyst til sammen 2,475 mrd. kroner gjennom ordningen, og i alt 23 prosjekter er tildelt støtte gjennom utlysningene i 2021 og 2022. Blant prosjektene som har fått finansiering, er prosjektet SirkTRE, som i 2021 ble tildelt 106 mill. kroner i støtte for å utvikle en sirkulær verdikjede for trevirke.

Bionova ble etablert i 2023 og er blant annet et verktøy for økt verdiskaping gjennom overgang til en mer sirkulær bioøkonomi basert på fornybare biologiske ressurser fra land og hav. I tillegg er det et verktøy for å nå Norges klimamål for 2030 og målet om å være et lavutslippssamfunn i 2050. *Bionova* er organisert som en enhet i Innovasjon Norge og virkemidlene i *Bionova* samspiller med andre virkemidler.

Europas grønne giv, som er EUs grønne vekststrategi for et klimanøytralt Europa, åpner opp nye muligheter for norsk næringsliv på det europeiske markedet. Strategien skal bringe EU mot klimanøytralitet i 2050 og gi et EU med mer sirkulær økonomi, mindre forurensning og bedre beskyttelse og restaurering av økosystemer og naturmangfold. Grønn omstilling og sirkulærøkonomi står også sentralt i flere av EU-programmene med norsk deltakelse, inkludert EUs rammeprogram for forskning og innovasjon (Horisont Europa) og EUs investeringsprogram (InvestEU). Det er også et nordisk samarbeid om sirkulær økonomi hvor Norge deltar aktivt.

Vedtaket anses med dette som fulgt opp.

Kystfiske – rapportering av posisjon og fangstmeldinger over mobilnett

Vedtak nr. 841, 17. juni 2022

«Stortinget ber regjeringen frita fartøy med fartsområde kystfiske eller mindre fra kravet om å ha satellittabonnement, slik at disse fartøyene kun rapporterer posisjon og fangstmeldinger over mobilnett.»

Vedtaket ble truffet under behandlingen av Meld. St. 2 (2021–2022) *Revidert nasjonalbudsjett 2022*, jf. Innst. 450 S (2021–2022).

Vedtaket ble fulgt opp ved forskriftsendring 1. juli 2022, jf. FOR-2022-07-01-1289 Forskrift om

endring i forskrift om posisjonsrapportering og elektronisk rapportering for norske fiske- og fangstfartøy (ERS-forskriften). Ved behandling av Meld. St. 4 (2022–2023) *Anmodnings- og utredningsvedtak i stortings sesjonen 2021–2022*, jf. Innst. 186 S (2022–2023), uttalte kontroll- og konstitusjonskomiteen:

«Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Rødt, viser til at man er enig om å be regjeringen be Fiskeridirektoratet akseptere større fleksibilitet ved å akseptere korte tidsperioder uten dekning på mobilnettet, uten at det utløser krav om satellittilgang. Det kan vurderes for eksempel sammenhengende perioder på inntil 4 timer, og flere perioder på til sammen 12 timer i løpet av et døgn, så lenge data lagres og sendes når mobildekning gjenopptas. **F l e r t a l e t** viser også til at partiene i forliket ber regjeringen utsette innføringen av krav om sporing og rapportering for flåtegruppa mellom 10 og 11 meter til 1. april 2023, slik at disse endringene kan utformes. **F l e r t a l e t** mener anmodningsvedtaket ikke kan utkvitteres før dette er gjennomført.»

Regjeringen viser til at kravene om sporing og rapportering for de minste flåtegruppene ble vesentlig forenklet gjennom forskriftsendring 14. april 2023, jf. FOR-2023-04-14-539, og at innføringen av kravene for fartøy mellom 10 og 11 meter først trådte i kraft 1. juli 2023. Regjeringen viser videre til at det for fartøy under 15 meter, som fisker innenfor 12 nautiske mil, ikke er et krav om bruk av satellittmeldinger ved bortfall av mobildekning.

Vedtaket anses med dette som fulgt opp.

Stortings sesjon 2020–2021

Sikre egenproduksjon – ordning med utleie av akvakulturtillatelser

Vedtaket nr. 71, 12. november 2020

«*Stortinget ber regjeringen om å utrede en ordning med utleie av tidsbegrensede akvakulturtillatelser for å sikre egenproduksjon i fiskeindustrien.*»

Vedtaket ble truffet ved behandlingen av Dokument 8:122 S (2019–2020) *Representantforslag fra stortingsrepresentantene Cecilie Myrseth, Terje Aas-*

land og Åsunn Lyngedal om utleie av oppdrettstillatelser til egenproduksjon i fiskeindustrien, jf. Innst. 65 S (2020–2021).

Nærings- og fiskeridepartementet arbeider med å vurdere vedtaket.

Regjeringen vil komme tilbake til Stortinget på egnet måte.

Oppfølging av kvotesystemet i kyst- og havfiske

Vedtaket nr. 98, 24. november 2020

«*Stortinget ber regjeringen komme tilbake med forslag til hvordan anbefalingene i Riksrevisjonens undersøkelse av kvotesystemet i kyst- og havfisket skal følges opp på en måte som ivaretar det tredelte formålet i havressursloven og sikrer en forsvarlig forvaltning av kvotesystemet som skaper tillit hos alle aktører i fiskerinæringen.*»

Vedtaket ble truffet under behandlingen av Dokument 3:6 (2019–2020) *Riksrevisjonens undersøkelse av kvotesystemet i kyst- og havfisket*, jf. Innst. 80 S (2020–2021).

Nærings- og fiskeridepartementet arbeider med å vurdere vedtaket.

Regjeringen vil komme tilbake til Stortinget på egnet måte.

Mineralloven – forbedringer og forenklinger

Vedtaket nr. 172, 3. desember 2020

«*Stortinget ber regjeringen følge opp minerallovutvalget gjennom å foreslå forbedringer og forenklinger i mineralloven, herunder i avgrensningene mot annet regelverk, blant annet for å sikre at koordineringen er god og tidsbruken så lav som mulig. Regjeringen bes komme tilbake til Stortinget på egnet måte.*»

Vedtaket ble truffet ved behandlingen av Meld. St. 1 (2020–2021) *Nasjonalbudsjettet 2021* og Prop. 1 S (2020–2021) *Statsbudsjettet 2021*, jf. Innst. 2 S (2020–2021).

Mineralloven ble evaluert i 2018 av et utvalg som anbefalte at det ble vurdert endringer i loven på flere områder. Oppfølgingen av evalueringen har vært todelt.

Prop. L 124 (2020–2021) *Endringer i mineralloven (kvalifikasjonskrav, rekkefølgekrav, overdragelse av driftskonsesjon m.m.)* ble behandlet i Stortinget 4. juni 2021 (behandlet andre gang 7. juni), og forslagene ble vedtatt med unntak av

forslag om rekkefølgekrav som ble oversendt Minerallovutvalget for vurdering, jf. vedtak 1136.

Regjeringen oppnevnte 23. juni 2020 et offentlig utvalg (Minerallovutvalget) som har fått et bredt mandat til å foreslå endringer i mineralloven. Utvalget leverte sin innstilling 1. juli 2022, og utvalgets rapport ble sendt på høring med frist 30. november 2022. Nærings- og fiskeridepartementet har gjennomgått og sammenstilt alle høringsinnspillene og er nå i gang med oppfølgingen av utvalgets anbefalinger. I arbeidet vil vi legge stor vekt på god dialog og jevnlike konsultasjoner med Sametinget og samiske rettighetshavere, samt ansvarlige for tilgrensende regelverk.

Regjeringen følger opp saken og vil komme tilbake til Stortinget på egnet måte.

Innkjøpspriser i dagligvaremarkedet

Vedtak nr. 572, 4. februar 2021

«Stortinget ber regjeringen klargjøre overfor Konkurransetilsynet at tilsynet i sitt arbeid må legge til grunn at leverandører med en dominerende stilling har et særlig ansvar for å vise at forskjeller i innkjøpsbetingelser er saklig begrunnet og ikke skader konkurransen. Det må legges til grunn at forskjeller i innkjøpspris fra dominerende leverandører, som ikke har en saklig begrunnelse gjennom forskjeller mellom kjedene i produksjons- eller distribusjonskostnader, eller ulik verdi på konkrete motytelser, skader konkurransen mellom kjedene. Det bør formidles til de ulike aktørene i bransjen, både på leverandør- og kjedeledet, at selv om bevisbyrden ligger på leverandørene, er kjedene i like stor grad ansvarlige for å etterleve regelverket.»

Vedtaket ble truffet under behandlingen av Meld. St. 27 (2019–2020) *Daglegvare og konkurranse – kampen om kundane*, jf. Innst. 185 S (2020–2021).

Konkurransetilsynet er et uavhengig forvaltningsorgan jf. konkurranseloven § 8 annet ledd. Hverken departementet eller regjeringen har mulighet til å instruere Konkurransetilsynet i enkeltsaker (jf. konkurranseloven § 8 tredje ledd). Regjeringen kan følgelig ikke bestemme at Konkurransetilsynet, i sin håndheving av konkurranseloven, skal legge til grunn at det foreligger skade på konkurransen dersom prisdiskrimineringen ikke kan begrunnes med forskjeller mellom kjedene i produksjons- eller distribusjonskostnader, eller ulik verdi på konkrete motytelser. Regjeringen og departementet kan imidlertid gi gene-

relle konkurransepolitiske føringer og forskrifter som supplerer konkurranseloven.

Nærings- og fiskeridepartementet sendte to alternative forslag til forskriftsregulering av usaklige forskjeller i innkjøpsbetingelser i verdikjeden for mat og dagligvarer på høring den 25. oktober 2022. Det første forskriftsalternativet er en oppfølging av vedtak nr. 612 av 31. mai 2022, jf. vedtak nr. 572 av 4. februar 2021. I høringsnotatet stilles det spørsmål til høringsinstansene om hvordan dagligvarekjedene i større grad kan holdes ansvarlig for å etterleve regelverket. Det vises til nærmere omtale under vedtak nr. 612 av 31. mai 2022.

Vedtaket anses med dette som fulgt opp.

Dagligvaremarkedet – regnskaps- og funksjonsmessig skille mellom leddene

Vedtak nr. 573, 4. februar 2021

«Stortinget ber regjeringen stille regnskapsmessig og funksjonsmessig skille mellom leddene i verdikjeden i dagligvarebransjen.»

Vedtaket ble truffet under behandlingen av Meld. St. 27 (2019–2020) *Daglegvare og konkurranse – kampen om kundane*, jf. Innst. 185 S (2020–2021).

Regnskapsmessig skille innebærer at det stilles krav om regnskap, revisjon og rapportering for hvert ledd i verdikjeden. Et krav om funksjonsmessig skille går normalt ut på at et selskap eller et virksomhetsområde driftes uavhengig av konsernets øvrige virksomhet. Dagligvareaktørens virksomheter på leverandør-, grossist- og detaljistledet er normalt organisert i egne, separate selskaper. En slik organisering innebærer som regel at det eksisterer et regnskapsmessig skille.

Vertikal integrasjon i verdikjeden for mat og dagligvarer kan ha ulike konkurransemessige virkninger. Det vil derfor være risiko for utilsiktede virkninger ved innføring av et generelt krav om regnskaps- og funksjonsmessig skille i verdikjeden for mat og dagligvarer. Slike krav kan blant annet svekke dagligvareaktørens mulighet til å realisere stor- og samdriftsfordeler og lavere transaksjonskostnader. Det kan også medføre økte administrasjons- og transaksjonskostnader for markedsaktørene. Mindre effektiv drift og høyere kostnader kan igjen føre til høyere priser for forbrukerne.

Regjeringen har iverksatt flere utredninger som skal gi mer kunnskap om prisdannelsen i verdikjeden og om virkninger av vertikal integrasjon og dagligvarekjedenes egne merkevarer.

Nærings- og fiskeridepartementet har i tillegg bedt Konkurransetilsynet om å undersøke lønnsomhet og marginer for aktører i ulike ledd i verdikjeden for mat og dagligvarer, inkludert grossistledet. Tilsynet skal også undersøke hvilke virkninger ordningen med to faste tidspunkt for leverandørenes prisjusteringer har for prisdannelsen og konkurransen i dagligvarebransjen. Undersøkelsene skal gjennomføres i løpet av 2023, se også nærmere omtale under vedtak nr. 610, 31. mai 2022. Undersøkelsene vil kunne bidra til økt kunnskap og åpenhet i verdikjeden for mat og dagligvarer.

Forslag om å innføre et nytt markedsetterforskningsverktøy i konkurranseloven har vært på høring, med frist 30. juni. Ifølge forslaget vil Konkurransetilsynet, etter nærmere regler, kunne gjennomføre en markedsetterforskning i et aktuelt marked/sektor, og dersom kartleggingen avdekker vesentlige konkurranseproblemer, treffe egnede tiltak for å fjerne eller redusere disse. Tiltakene kan være av både strukturell og adferdsmessig art. Markedsetterforskningsverktøyet er myntet på markeder med sammensatte og alvorlige konkurranseutfordringer. Det arbeides videre med forslaget blant annet på bakgrunn av mottatte høringsinnspill.

Det er også slik at lov om god handelsskikk og konkurranseloven gir Dagligvaretilsynet og Konkurransetilsynet vid adgang til å innhente opplysninger som er nødvendige for å gjennomføre sine oppgaver fra markedsaktørene.

Den videre oppfølgingen av anmodningsvedtak 573 vil vurderes i lys av de pågående prosessene knyttet til konkurranseforholdene i dagligvarebransjen.

Regjeringen vil på egnet måte komme tilbake til hvordan Stortingets vedtak følges opp.

Dagligvare – rabatter skal i større grad følge varen

Vedtak nr. 574, 4. februar 2021

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med egen sak med forslag om hvordan man i dagligvarebransjen kan tilrettelegge for at rabatter som oppnås i forhandlingene mellom leverandører og kjeder, i større grad følger varen.»

Vedtaket ble truffet under behandlingen av Meld. St. 27 (2019–2020) *Daglegvare og konkurranse – kampen om kundane*, jf. Innst. 185 S (2020–2021).

Formålet med at rabatter i større grad skal følge varen, er å styrke konkurransen til fordel for

forbrukerne. Tiltak som griper inn i forhandlingene mellom dagligvarekjeder og leverandører, for eksempel krav som binder dagligvareaktørene til å videreføre rabatter på enkeltvarer eller varekategorier nedover i distribusjonslinjen, kan få effekter som er vanskelige å overskue.

Det er ikke gitt at slike tiltak vil bidra til mer effektiv konkurranse og lavere priser. Det er risiko for at kontraktene mellom dagligvareaktørene blir mindre effektive sammenliknet med dagens situasjon, blant annet fordi forhandlingsfrihet mellom markedsaktører som regel er det som fører til de mest effektive resultatene. Et eventuelt tiltak må derfor utformes slik at forhandlingene mellom aktørene og fastsettelsen av priser ikke påvirkes på en måte som fører til mindre effektive kontrakter mellom aktørene eller utilsiktede tilpasninger fra aktørenes side.

Regjeringen har iverksatt flere tiltak som vil gi mer informasjon om prisfastsettelsen i verdikjeden. Nærings- og fiskeridepartementet har bedt Konkurransetilsynet om å undersøke lønnsomhet og marginer for aktører i ulike ledd i verdikjeden for mat og dagligvarer, inkludert grossistledet. Tilsynet skal også undersøke hvilke virkninger ordningen med to faste tidspunkt for leverandørenes prisjusteringer har for prisdannelsen og konkurransen i dagligvarebransjen. Undersøkelsene skal gjennomføres i løpet av 2023, se også nærmere omtale under vedtak nr. 610, 31. mai 2022. Undersøkelsene vil kunne bidra til økt kunnskap og åpenhet i verdikjeden for mat og dagligvarer.

De ovennevnte undersøkelsene vil gi informasjon som er viktig i den videre vurderingen i forbindelse med oppfølgingen av vedtak nr. 574. Mulige tiltak knyttet til hvordan man i dagligvarebransjen kan tilrettelegge for at rabatter som oppnås i forhandlingene mellom leverandører og kjeder, i større grad følger varen, vil derfor vurderes nærmere når resultatene fra disse undersøkelsene foreligger.

Regjeringen vil på egnet måte komme tilbake til hvordan Stortingets vedtak følges opp.

Fiskeflåten – strategi for fornyelse

Vedtak nr. 829, 22. april 2021

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med en strategi for å fornye fiskeflåten, som utformes i samarbeid med næringen (etter modell av klimaavtalen med landbruket.»

Vedtaket ble truffet under behandlingen av Meld. St. 10 (2020–2021) *Grønnere og smartere – mor-*

gendagens maritime næring, jf. Innst. 338 S (2020–2021).

Arbeidet med grønn omstilling i fiskeflåten er tatt inn som en del av regjeringens arbeid med grønn skipsfart. Regjeringen ønsker et tettere samarbeid med næringen om å kutte utslipp i innenriks sjøfart og fiske, og er i dialog med næringen om å inngå et maritimt klimapartnerskap. Klimapartnerskapet skal fornye og forbedre fiskeflåten for det grønne skiftet.

Regjeringen vil følge opp saken og komme tilbake til Stortinget på egnet måte.

Styrke og lovfeste tilskuddsordningen for sysselsetting av sjøfolk

Vedtak nr. 839, 22. april 2021

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag som bidrar til at tilskuddsordningen for norske sjøfolk styrkes og blir mer forutsigbar gjennom lovfesting.»

Vedtaket ble truffet under behandlingen av Meld. St. 10 (2020–2021) *Grønnere og smartere – morgendagens maritime næring*, jf. Innst. 338 S (2020–2021).

Tilskuddsordningen for sysselsetting av sjøfolk ble lovfestet i 2017. Regjeringen har mottatt en ekstern studie for å kartlegge omfanget og effekten av kompetanseoverføringen blant sjøfolkene i tilskuddsordningen for sysselsetting av sjøfolk.

Regjeringen har hatt på høring et lovforslag om å innføre norske lønns- og arbeidsvilkår i norske farvann og på norsk sokkel. Regjeringen vil vurdere tilskuddsordningen opp mot eventuell innføring av norske lønns- og arbeidsvilkår.

Regjeringen vil på egnet måte komme tilbake til Stortinget om hvordan vedtaket følges opp.

Utrede handlingsrommet innenfor EØS-avtalen for å plassere offentlig oppdrag hos norske verft

Vedtak nr. 841, 22. april 2021

«Stortinget ber regjeringen utrede handlingsrommet innenfor EØS-avtalen for å plassere offentlige oppdrag hos norske verft. Utredningen bør særlig se på norske krav til standarder for utforming, utstyr, arbeidsspråk, lærlinger og HMS, samt krav om lokalt nærvær eller responstid.»

Vedtaket ble truffet under behandlingen av Meld. St. 10 (2020–2021) *Grønnere og smartere – mor-*

gendagens maritime næring, jf. Innst. 338 S (2020–2021).

Nærings- og fiskeridepartementet har igangsatt en ekstern utredning av handlingsrommet innenfor EØS-avtalen for å plassere offentlige oppdrag hos norske verft.

Regjeringen har mottatt en ekstern utredning av det EØS-rettslige handlingsrommet for å stille kvalitetskrav i anskaffelser av fartøy, og vil se nærmere på krav og kriterier knyttet til språk, lærlinger, HMS og miljø.

Vedtaket anses med dette som fulgt opp.

Representantforslag om å sikre en mer helhetlig havbruksforvaltning

Vedtak nr. 980, 25. mai 2021

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å sikre en mer helhetlig og effektiv havbruksforvaltning.»

Vedtaket ble truffet under behandlingen av Dokument 8:185 S (2020–2021) *Representantforslag fra stortingsrepresentantene Bengt Rune Strifeldt, Helge André Njåstad, Roy Steffensen, Sivert Bjørnstad og Terje Halleland om å sikre en mer helhetlig havbruksforvaltning*, jf. Innst. 428 S (2020–2021).

Nærings- og fiskeridepartementet har satt ned et offentlig utvalg der en del av mandatet går ut på å vurdere hvordan en kunnskapsorientert forvaltning av havbruksnæringen kan foregå på en effektiv og samordnet måte. Utvalget skal levere sitt arbeid innen september 2023.

Regjeringen vil på egnet måte komme tilbake til Stortinget om hvordan vedtaket følges opp.

Mineralstrategi

Vedtak nr. 1137, 4. juni 2021

«Stortinget ber regjeringen utarbeide en norsk mineralstrategi, der den norske mineralnæringen ses i sammenheng med EUs arbeid med å sikre tilgang på kritiske mineraler og metaller.»

Vedtaket ble truffet ved behandlingen av Prop. 124 L (2020–2021) *Endringer i mineralloven (kvalifikasjonskrav, rekkefølgekrav, overdragelse av driftskonsesjon m.m.)*, jf., Innst. 611 L (2020–2021) og Lovvedtak 156 (2020–2021).

Regjeringen la fram sin mineralstrategi 21. juni 2023.

Vedtaket anses med dette som fulgt opp.

Løse utfordringene Svinesundtersklene har for innseilingen til Halden

Vedtak nr. 1231, 15. juni 2021

«Stortinget ber regjeringen få fortgang i prosjektet med å slippe og løse utfordringene Svinesundtersklene har for innseilingen til Halden.»

Vedtaket ble truffet ved behandlingen av Meld. St. 20 (2020–2021) *Nasjonal transportplan 2022–2033*, jf. Innst. 653 S (2020–2021).

Dette farledstiltaket vil innebære inngrep både på norsk og svensk side av Ringdalsfjorden, og det krever derfor tillatelse fra myndigheter på begge sider av grensen. Uten en slik avklaring har det ikke vært grunnlag for å legge prosjektet inn i planrammen og investeringsporteføljen, som den går fram av Meld. St. 20 (2020–2021) *Nasjonal transportplan 2022–2033*.

På bakgrunn av tidligere korrespondanse mellom norske og svenske myndigheter fikk Kystverket i 2017 i oppdrag å gjennomføre de undersøkelser og prosesser som er nødvendige for å få behandlet en tiltakssøknad på svensk side av grensen. Etaten har så langt gjennomført flere forundersøkelser og vært i kontakt med berørte svenske lokale og statlige myndigheter for å få avklart utredningskrav og videre søknadsprosess.

De undersøkelser som er gjennomført, har vist at Kystverket vil være avhengig av kunne inngå en samarbeidsavtale med Sjöfartsverket i Sverige for å kunne få fullført en søknadsprosess etter svensk regelverk. Norske myndigheter har på denne bakgrunn tatt kontakt med svenske myndigheter på overordnet nivå, med anmodning om en klarering på at et slikt samarbeid kan etableres. Videre håndtering og fremdrift for det planlagte tiltaket i innseilingen til Halden vil avhenge av tilbakemeldingen fra svenske myndigheter.

Regjeringen vil komme tilbake til Stortinget på egnet måte.

Stortingssesjon 2019–2020

Kvotemeldingen – fordeling mellom flåtegruppene

Vedtak nr. 549, 7. mai 2020

«Stortinget ber regjeringen sørge for at fordelingen av kvoter mellom flåtegruppene ikke endres vesentlig.»

Vedtaket ble truffet ved behandlingen av Meld. St. 32 (2018–2019) *Et kvotesystem for økt verdiskaping – En fremtidsrettet fiskerinæring*, jf. Innst. 243 S (2019–2020).

Regjeringen har fulgt opp vedtaket i arbeidet med innfasingen av et nytt kvotesystem. Regjeringen vil vurdere å komme tilbake til Stortinget med mulige alternative tilnærminger til dette i forbindelse med en ny Stortingsmelding om kvotesystemet.

Anmodningsvedtaket anses med dette som fulgt opp.

Kvotemeldingen – fordeling av strukturgevinst

Vedtak nr. 551, 7. mai 2020

«Stortinget ber regjeringen sørge for at ved utløp av tidsbegrensningen for strukturkvoter fordeles strukturgevinsten til den fartøygruppen fartøyet tilhører når tidsbegrensningen inntreer, og fordeles relativt etter grunnkvote. Ved opprettelse av strukturkvote fordeles strukturgevinsten som oppstår ved avkortning, til den fartøygruppen fartøyet tilhører, og fordeles relativt etter grunnkvote. For ringnotgruppen og pelagisk trål fordeles strukturgevinsten når tidsbegrensningen inntreer etter dagens gruppetilhørighet.»

Vedtaket ble truffet ved behandlingen av Meld. St. 32 (2018–2019) *Et kvotesystem for økt verdiskaping – En fremtidsrettet fiskerinæring*, jf. Innst. 243 S (2019–2020).

Regjeringen følger opp vedtaket i arbeidet med ny melding til Stortinget om kvotesystemet.

Kvotemeldingen – kvotefleksibilitet i fisket etter torsk, hyse og sei nord for 62° N

Vedtak nr. 553, 7. mai 2020

«Stortinget ber regjeringen legge til rette for at det i fisket etter torsk, hyse og sei nord for 62° N etableres kvotefleksibilitet over årsskiftet på fartøynivå, slik at et fartøy kan utnytte sitt kvotegrunnlag best mulig innenfor et kvoteår, på samme måte som i pelagiske fiskerier.»

Vedtaket ble truffet ved behandlingen av Meld. St. 32 (2018–2019) *Et kvotesystem for økt verdiskaping – En fremtidsrettet fiskerinæring*, jf. Innst. 243 S (2019–2020).

Nærings- og fiskeridepartementet ga i 2020 adgang til kvotefleksibilitet på fartøynivå i fisket etter torsk nord for 62° nord, fra 2020 til 2021.

Ordningen er videreført til 2022 og 2023. Vedtaket er med dette delvis fulgt opp. Fiskeridirektoratet arbeider med å få på plass et nytt kvoteregister, som er en forutsetning for å kunne innføre kvotefleksibilitet også for sei og hyse.

Regjeringen vil på egnet måte komme tilbake til Stortinget om hvordan vedtaket følges opp.

Kvotemeldingen – om faktisk lengde og hjemmelslengde

Vedtak nr. 555, 7. mai 2020

«Det gis en overgangsperiode der fartøy med annen faktisk lengde enn hjemmelslengde kan velge å bringe fartøyets faktiske lengde i tråd med hjemmelslengde. Den faktiske utformingen må være gjennomført innen 31. desember 2023. Regjeringen bes komme tilbake til Stortinget på egnet måte med en konkret utforming av et slikt alternativ.»

Vedtaket ble truffet ved behandlingen av Meld. St. 32 (2018–2019) *Et kvotesystem for økt verdiskaping – En fremtidsrettet fiskerinæring*, jf. Innst. 243 S (2019–2020).

Regjeringen vil følge opp vedtaket i forbindelse med at ny melding om kvotesystemet legges fram for Stortinget.

Kvotemeldingen – avvikling av «samfiske med seg selv»

Vedtak nr. 556, 7. mai 2020

«Stortinget ber regjeringen sørge for at eksisterende ordning med «samfiske med seg selv» i torskefisket avvikles innen 31. desember 2025.»

Vedtaket ble truffet ved behandlingen av Meld. St. 32 (2018–2019) *Et kvotesystem for økt verdiskaping – En fremtidsrettet fiskerinæring*, jf. Innst. 243 S (2019–2020).

Regjeringen vil følge opp vedtaket i forbindelse med at ny melding om kvotesystemet legges fram for Stortinget.

Kvotemeldingen – om konsekvensutredninger

Vedtak nr. 558, 7. mai 2020

«Stortinget ber regjeringen – før iverksettelse – foreta konsekvensutredning av eventuelle elementer i beslutningene ved behandlingen av

lnnst. 243 S (2019–2020) som ikke er konsekvensutredet gjennom meldingen.»

Vedtaket ble truffet ved behandlingen av Meld. St. 32 (2018–2019) *Et kvotesystem for økt verdiskaping – En fremtidsrettet fiskerinæring*, jf. Innst. 243 S (2019–2020).

Fiskeridirektoratet har utarbeidet en rapport som viser forventet utvikling som følge av Stortingets vedtak nr. 551 om fordeling av strukturgevinst når tidsbegrensningene i strukturkvoteordningene utløper.

Regjeringen vil følge opp vedtaket videre der det er aktuelt og i forbindelse med at ny melding om kvotesystemet legges fram for Stortinget.

Stortingssesjon 2016–2017

Registrering av firmaer og selskap i Norge uten fysisk tilstedeværelse

Vedtak nr. 108, punkt 35, 5. desember 2016

«Stortinget ber regjeringen vurdere en ordning med mulighet for registrering av firmaer og selskap i Norge uten fysisk tilstedeværelse etter modell fra Estland.»

Vedtaket ble truffet ved behandlingen av Meld. St. 1 (2016–2017) *Nasjonalbudsjettet 2017*, Prop. 1 S (2016–2017) og Prop. 1 S Tillegg 1-5 (2016–2017), jf. Innst. 2 S (2016–2017).

Vedtaket refererer til Estland der det gis mulighet for såkalte e-Residency, som gir anledning til å stifte og administrere virksomhet uavhengig av opphold i landet. Estlands løsning bygger på sikker elektronisk identifisering av utenlandske statsborgere.

En sikker elektronisk identifisering av utenlandske statsborgere, både ved rekvirering av d-nummer og ved bruk av digital ID, er nødvendig for å innføre en lignende modell i Norge. Per i dag ligger ikke nødvendig funksjonalitet i ID-kort som utstedes til utenlandske statsborgere uten norsk fødselsnummer.

Departementet viser til at EU har flere pågående prosjekter for å få på plass felleseuropeiske løsninger for digital ID («eID»). Blant annet er eIDAS-forordningen under revisjon i EU, og det foreligger forslag fra Europakommisjonen om en europeisk eID (en lommebokløsning), der hensikten er å løse de utfordringene man har møtt på hitil i arbeidet med europeisk eID. Disse mekanismene kan bidra til å sikre tilgang til sikker verifisering av utenlandske personers identitet.

Departementet viser også til «Nasjonal strategi for eID i offentlig sektor», som var på offentlig høring sommeren 2022. I strategiens punkt 3.1 er forholdet til utenlandske personer uten norsk fødselsnummer eller d-nummer problematisert:

«Mangelen på tilgang til det digitale Norge med eID for EØS-borgere med d-nummer kan være til hinder for fri bevegelse. 'MinID Passport' er et viktig steg på veien for å løse disse utfordringene, men er ikke en permanent løsning for behovene til EØS-borgere. eIDAS-noden i Norge har gjort det mulig å benytte en eID fra andre europeiske land til å logge seg på til digitale tjenester i Norge. Grunnet utfordringer knyttet til regelverk og tekniske løsninger for å koble utenlandske identiteter til identiteter i Folkeregisteret, er dette imidlertid ikke tatt i bruk av tjenesteeiere. Når identitetsmatching er på plass, vil det kunne bli enklere for en EØS-borger å benytte en eID fra sitt hjemland for tilgang til digitale offentlige tjenester i Norge.»

Etter departementets syn er det hensiktsmessig å avvente de ovennevnte arbeidene før en løsning tilsvarende den estiske vurderes. Departementet viser særlig til hensynet til registerkvalitet og riktige opplysninger. Registrering av foretak i Norge skjer på bakgrunn av det som meldes inn av enkeltpersoner. Registerfører skal sørge for at registrerte data i størst mulig grad og til enhver tid er sikre og korrekte. Det innebærer også at registerdataene skal være korrekte, beskyttet mot uautorisert bruk og/eller endring, gjengis korrekt og er tilgjengelig for de som trenger dem. Dette forutsetter at identiteten til de som sender inn opplysninger er verifisert, blant annet for å sikre at vedkommende har kompetanse til å registrere opplysninger for foretaket. Når utenlandske eID-er per nå ikke kan verifiseres uten fysisk oppmøte på norsk utenriksstasjon e.l., kan ikke departementet se at anmodningsvedtaket kan følges opp på nåværende tidspunkt. Dersom EUs arbeider med en felleseuropeisk digital eID fører fram eller det på annen måte oppstår løsninger for å verifisere utenlandske personers identitet uten fysisk oppmøte, vil regjeringen på egnet måte

komme tilbake til Stortinget om hvordan vedtaket kan følges opp.

Stortingssesjon 2013–2014

Informasjon om eiere av aksjeselskaper

Vedtak nr. 496, 16. juni 2014

«Stortinget ber regjeringen etablere en offentlig løsning med informasjon om eiere av aksjeselskaper som sikrer større åpenhet, med etablering i løpet av 2015.»

Vedtaket ble truffet ved behandlingen av Prop. 94 LS (2013–2014) *Endringer i skatte-, avgifts- og tollavgivninga*, jf. Innst. 261 L (2013–2014).

Brønnøysundregistrene er gitt i oppdrag å etablere et register over reelle rettighetshavere, dvs. personer med bestemmende innflytelse i selskaper og andre juridiske personer. Registeret skal bidra til økt åpenhet om eierskap i norske selskaper og styrke innsatsen mot skattekriminalitet, korrupsjon og hvitvasking. Norge er pålagt å opprette et slikt register via EUs fjerde hvitvaskingsdirektiv, som er tatt inn i EØS-avtalen. Et offentlig digitalt register vil både gjøre det enklere å rapportere og få tilgang til opplysninger om reelle rettighetshavere.

Brønnøysundregistrene og Skatteetaten har vurdert alternative løsninger for en helhetlig og forenklet rapportering og tilgjengeliggjøring av eierskapsinformasjon i norske aksje- og allmennaksjeselskaper. Brønnøysundregistrenes og Skatteetatens vurderinger ble oversendt Nærings- og fiskeridepartementet og Finansdepartementet 28. juni 2021. Utviklingen av en løsning for informasjon om aksjeeiere må bygge på et solid rettslig fundament som støtter opp under regjeringens politiske målsettinger. Departementene arbeider nå med å gjennomgå utredningen og vurdere videre arbeid. Departementet vurderer også arbeidet i sammenheng med andre behov og prosesser, for å sikre at løsningen som velges vil bidra til å redusere rapporteringsbyrder og -kostnader for næringslivet.

Regjeringen vil på egnet måte komme tilbake til Stortinget om hvordan vedtaket følges opp.

Del II
Budsjettforslag

5 Nærmere omtale av budsjettforslagene

Programområde 17 Nærings- og fiskeriformål

Programkategori 17.10 Forvaltning og rammebetingelser

Utgifter under programkategori 17.10 fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)

Kap.	Betegnelse	Regnskap 2022	Saldert budsjett 2023	Forslag 2024	Endring i pst.
900	Nærings- og fiskeridepartementet	1 568 169	864 251	886 839	2,6
902	Justervesenet	140 164	138 600	152 608	10,1
903	Norsk akkreditering	55 835	55 200	65 050	17,8
904	Brønnøysundregistrene	570 171	672 050	829 263	23,4
905	Norges geologiske undersøkelse	282 392	276 040	305 431	10,6
906	Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard	72 154	95 050	98 287	3,4
907	Norsk nukleær dekommisjonering	276 288	553 550	712 700	28,8
908	Institutt for energiteknikk	369 000	442 900	544 654	23,0
909	Tiltak for sysselsetting av sjøfolk	2 276 632	2 228 000	2 410 000	8,2
910	Sjøfartsdirektoratet	468 311	457 000	481 950	5,5
911	Konkurransetilsynet	125 761	126 150	138 833	10,1
912	Klagenemndssekretariatet	37 169	36 200	38 150	5,4
913	Dagligvaretilsynet	6 344	9 900	10 450	5,6
915	Regelrådet	9 990	11 400	12 000	5,3
916	Kystverket		3 166 250	3 560 162	12,4
917	Fiskeridirektoratet	644 892	591 900	627 800	6,1
919	Diverse fiskeriformål	3 369 944	912 900	1 602 234	75,5
	Sum kategori 17.10	10 273 216	10 637 341	12 476 411	17,3

Utgifter under programkategori 17.10 fordelt på postgrupper

		(i 1 000 kr)			
Post-gr.	Betegnelse	Regnskap 2022	Saldert budsjett 2023	Forslag 2024	Endring i pst.
01–29	Statens egne driftsutgifter	3 100 787	5 533 973	6 043 022	9,2
30–49	Nybygg, anlegg mv.	494 749	1 195 950	1 482 139	23,9
50–89	Overføringer til andre	6 677 680	3 907 418	4 951 250	26,7
	Sum kategori 17.10	10 273 216	10 637 341	12 476 411	17,3

Inntekter under programkategori 17.10 fordelt på kapitler

		(i 1 000 kr)			
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2022	Saldert budsjett 2023	Forslag 2024	Endring i pst.
3900	Nærings- og fiskeridepartementet	35 420	50 888	9 712	-80,9
3902	Justervesenet	44 755	46 225	47 259	2,2
3903	Norsk akkreditering	49 555	48 665	57 506	18,2
3904	Brønnøysundregistrene	610 664	600 485	749 606	24,8
3905	Norges geologiske undersøkelse	76 847	74 975	78 274	4,4
3906	Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard	1 502	1 900	1 940	2,1
3908	Institutt for energiteknikk			3 400	
3909	Tiltak for sysselsetting av sjøfolk	3 143	3 000	3 000	0,0
3910	Sjøfartsdirektoratet	331 546	326 105	340 243	4,3
3911	Konkurransetilsynet	161	300	309	3,0
3912	Klagenemndssekretariatet	20 536	1 200	998	-16,8
3916	Kystverket		13 800	11 107	-19,5
3917	Fiskeridirektoratet	4 211 679	41 515	51 302	23,6
5574	Sektoravgifter under Nærings- og fiskeridepartementet knyttet til Justervesenet, Fiskeridirektoratet og Kystverket	1 454 754	1 444 933	1 507 971	4,4
	Sum kategori 17.10	6 840 562	2 653 991	2 862 627	7,9

Kategorien omfatter bevilgninger til drift av Nærings- og fiskeridepartementet og de fleste av departementets underliggende virksomheter. Den omfatter også tilskudd til sysselsetting av sjøfolk, tilskudd til drift og sikring av atomanlegg, beredskapsarbeid og enkelte tilskudd til miljøtiltak og næringsutvikling. Inntektene omfatter i

hovedsak gebyrer, sektoravgifter, oppdragsinntekter fra etatenes virksomhet og vederlag for oppdrettstillatelser.

Nedenfor følger nærmere omtale av departementets arbeid med næringslovgivning og forenkling, konkurransepolitikk, industri og tjenestenæringer. Deretter følger en omtale av enkelt-

næringer i departementets portefølje: maritim næring, mineralnæringen, reiselivsnæringen, fiskeri, havbruk og sjømat.

Næringslivslovgivning

Velfungerende markeder forutsetter at det finnes orden og oversikt over økonomiske ansvarsforhold. Lover, regler og systemer for utveksling av informasjon mellom næringslivet og offentlig sektor er viktige rammevilkår for næringslivet. Regjeringen har mål om mest mulig effektiv bruk av fellesskapets ressurser og arbeidere for en enklere hverdag for privatpersoner og bedrifter. Ved å forenkle regelverket og fjerne unødvendige rapporteringsbyrder styrkes næringslivet og verdiskapingen.

Sammenslutningsretten legger rammer for organiseringen av virksomheter i Norge gjennom å regulere rettigheter, plikter, ansvar og risiko for ulike organisasjonsformer. Nærings- og fiskeridepartementet prioriterer som ansvarlig for rettsområdet, løpende utvikling av de sentrale selskapslovene som aksjelovene, samvirkeoven, selskapsloven mv. Selskapsrett har i de senere årene vært et prioritert område for EU, og på denne bakgrunn er det vedtatt flere direktiver og forordninger som i henhold til EØS-avtalen gjennomføres i norsk rett. Gjennomføringen bidrar til at norske virksomheter kan konkurrere på likeverdige vilkår med virksomheter fra EU-land og gir forutsigbarhet for europeiske selskaper ved samhandling med norske virksomheter. Departementet forvalter også regelverket for registrering i blant annet Enhetsregisteret og Foretaksregisteret. Opplysninger som registreres i disse registrene, sikrer at grunnleggende informasjon om virksomhetene har god kvalitet og gjøres kjent, slik at allmennheten og det offentlige kan bygge på disse. Dette innebærer at virksomhetene ikke behøver å gi disse opplysningene flere ganger til ulike offentlige virksomheter. Nærings- og fiskeridepartementet legger til rette for norsk næringsliv ved å arbeide for god kvalitet på denne informasjonen, forenkle regelverket og forbedre de digitale løsningene i Brønnøysundregistrene.

De aller fleste bedrifter følger gjeldende regelverk. Kontrollvirksomheten skal sikre etterlevelse og like rammebetingelser for aktørene, og skal være målrettet slik at innsatsen rettes inn etter en vurdering av risikoen for og konsekvensene av overtredelser.

Status og resultater

En av forutsetningene for vekst i næringslivet er at det etableres ny virksomhet. Nyetableringer av foretak gir en indikasjon på økt virksomhet. I 2022 ble det registrert 33 394 nye foretak (ikke inkludert stiftelser, organisasjoner som kun kan etableres av stat eller kommune, eller registrering av virksomhet i enkeltpersonforetak)¹. Til sammenligning ble det i 2021 registrert 38 402 nye foretak. I perioden 1. januar til og med 30. august 2023 er det registrert 21 978 nye foretak. Totalt antall registrerte enheter per 1. januar 2023 var 443 952, en økning fra 429 924 per 1. januar 2022.

Brønnøysundregistrene skal sørge for sikker, brukervennlig og effektiv registrering og tilgjengeliggjøring av informasjon fra sine registre. Med økt digital dialog med næringslivet kan saksbehandlingen skje raskere, enklere og med høyere kvalitet for både bedrifter og det offentlige. Brønnøysundregistrene deltar også i et europeisk registersamarbeid (Business Register Interconnection System – BRIS), som bidrar til økt informasjonsutveksling og registerkvalitet på tvers av EØS².

Departementets arbeid med gjennomføringen av direktiv (EU) 2019/1151 om bruk av digitale verktøy og prosesser innen selskapsretten (digitaliseringsdirektivet) vil også bidra til fortsatt sikker, brukervennlig og effektiv registrering og tilgjengeliggjøring av informasjon, blant annet gjennom regulering av saksbehandlingstid for registrering av visse typer foretak og elektronisk registrering av norskregistrerte utenlandske filialer. Våren 2023 fremmet regjeringen en lov- og samtykkeproposisjon for Stortinget for å gjennomføre deler av direktivet, jf. Prop. 76 LS (2022–2023). En samlet næringskomité stilte seg bak regjeringens tilrådinger, jf. Innst. 412 L (2022–2023) og Innst. 413 S (2022–2023). Stortinget fattet vedtak 5. juni 2023. De fleste av lovbestemmelsene trådte i kraft 1. juli 2023. Før enkelte av bestemmelsene i endringsloven kan tre i kraft, er det behov for nærmere vurdering og utredning. Departementet sendte forslag til forskriftsbestemmelser for å gjennomføre tekniske krav i digitaliseringsdirektivet på høring 20. juni 2023.

Europakommisjonen presenterte 29. mars 2023 et direktivforslag som videreutvikler de felleseuropeiske reglene om digitale verktøy og

¹ Kilde: Brønnøysundregistrene. Tallene omfatter foretak registrert i Foretaksregisteret.

² Se forordning (EU) 2015/884, forordning (EU) 2020/2244 og forordning (EU) 2021/1042.

prosesser innen selskapsretten. Direktivforslagets formål er å minske byråkratiet i det indre marked, særlig for små og mellomstore bedrifter, ved å digitalisere og tilgjengeliggjøre informasjon om selskaper som opererer på tvers av medlemsstatenes landegrenser på en bedre måte. Dersom direktivet vedtas på EU-nivå og det innlemmes i EØS-avtalen, vil en eventuell implementering i norsk rett bidra til departementets mål om å sikre konkurransedyktige vilkår for norsk næringsliv, med tilgang til velfungerende digitale tjenester.

Oppgaveregisteret er et register over alle rapporteringsplikter næringsdrivende har til statlige etater. Andelen elektronisk innsending til Brønnøysundregistrene har økt til 96 pst. for Foretaksregisteret, 95 pst. for Enhetsregisteret, 84 pst. for Løserregisteret og 99,8 pst. for årsregnskap i Regnskapsregisteret. Digital innrapportering gjør det også i større grad mulig med helmaskinell saksbehandling.

Regjeringen la 20. juni 2023 fram Prop. 131 LS om endringer i foretakslovgivningen mv. (kjønns sammensetning i styret) og samtykke til deltakelse i en beslutning i EØS-komiteen om innlemmelse av direktiv (EU) 2022/2381 i EØS-avtalen. Forslaget skal bidra til at næringslivet tar i bruk den samlede kompetansen i samfunnet, og det foreslås at det stilles krav til kjønns sammensetningen i styret i foretak av en viss størrelse.

Prioriteringer 2024

Utvikle og forenkle sammenslutnings- og registerlovgivningen

I 2024 vil Nærings- og fiskeridepartementet fortsette arbeidet med å revidere og videreutvikle sammenslutningslovgivningen slik at næringslivet har et tydelig og hensiktsmessig regelverk. Dette omfatter særlig aksjelovene og selskapsloven. Vedlikehold av regelverket for registrering i Enhets- og Foretaksregisteret vil ivareta det samme formålet. Departementet vil som en del av dette innarbeide regelverk som følger av EØS-avtalen, slik at norske bedrifter kan konkurrere i det internasjonale markedet på like vilkår.

Forenklinger for næringslivet

Nærings- og fiskeridepartementet har et koordinerende ansvar for at forenklinger for næringslivet gjennomføres i tråd med regjeringens politikk. Regjeringen har som mål å redusere næringslivets kostnader knyttet til pålagte regler og utfylling av offentlige skjemaer med 11 mrd. kroner innen 2025. Foreløpig er det, på noe usikkert

grunnlag, tallfestet forenklingsgevinster for om lag 1,7 mrd. kroner i denne stortingsperioden. Flere forenklingstiltak er i prosess, men det for tiden ikke foreligger gevinstberegninger. Forenklingsregnskapet, dvs. hvilke tiltak som inngår og estimerer på disse, oppdateres løpende fram mot 2025 etter hvert som informasjons- og erfaringsgrunnlaget blir bedre.

Forenklingsarbeidet tar utgangspunkt i at regelverk skal være egnet til å ivareta gitte mål til en lavest mulig kostnad for næringslivet slik at ressursene i størst mulig grad kan brukes til bedriftenes kjerneaktiviteter. Regelrådets arbeid for å vurdere kvaliteten på konsekvensvurderinger for næringsrelatert regelverk blir vedtatt, er derfor et viktig bidrag inn i forenklingsarbeidet.

Forenklingsarbeidet dreier seg dels seg om å forenkle lover og forskrifter, og dels om å gjøre det enklere for bedriftene å håndtere rapporteringspliktene til myndighetene. Det er et mål at det offentlige bare skal innhente opplysninger én gang. Dette innebærer at privat sektor ikke skal behøve å rapportere samme opplysning flere ganger til det offentlige.

Regjeringen har etablert «én vei inn» til virkemiddelapparatet, en digital inngang til hele det næringsrettede virkemiddelapparatet. Tiltaket er et skritt i retning av å forenkle og tilgjengeliggjøre virkemiddelapparatet for næringslivet. Det vises til nærmere omtale under programkategori 17.20.

Myndighetenes mulige bruk av opplysninger om eierskapsforhold til aksjer og fast eiendom

Finansdepartementet, Nærings- og fiskeridepartementet og Kommunal- og distriktsdepartementet har gitt Skatteetaten, Brønnøysundregistrene og Kartverket i oppdrag å kartlegge myndighetenes mulige bruk av opplysninger om direkte og indirekte eierskapsforhold til aksjer og fast eiendom. Dette kan gi grunnlag til å vurdere hvordan myndighetene kan arbeide videre på området. Skatteetaten har ansvaret for å lede oppdraget og organisere samarbeidet med Brønnøysundregistrene og Kartverket.

Konkurransopolitikk

Velfungerende markeder med effektiv konkurranse bidrar til at noen bedrifter blir mer produktive og tilbyr bedre produkter enn andre. Mindre effektive bedrifter blir utkonkurrert. Vellykket innovasjon gir bedrifter et konkurransefortrinn og kan bidra til et bedre tilbud av varer og tjenester. Konkurransopolitikken er derfor et sentralt virke-

middel for å fremme effektiv og bærekraftig ressursbruk, og økt verdiskaping.

Økt globalisering og digitalisering har bidratt til at norske bedrifter opplever mer konkurranse fra internasjonale aktører. Dette krever at bedrifter må omstille seg for å være konkurransedyktige. Effektiv konkurranse kan dermed bidra til omstilling og vekst, og at bedrifter blir mer konkurransedyktige i internasjonale markeder.

Regjeringen vil legge til rette for et nyskapende og omstillingsdyktig næringsliv som produserer varer og tjenester mest mulig effektivt og bærekraftig. Regelverksveiledning, effektiv håndheving og streng sanksjonering av alvorlige regelverksbrudd har som mål å øke konkurransepolitikkenes samfunnsøkonomiske gevinster.

Nærings- og fiskeridepartementet har det samlede ansvaret for konkurransereglene, reglene om offentlige anskaffelser og reglene om offentlig støtte.

Konkurranseloven og EØS-avtalens konkurranseregler forbyr konkurransebegrensende samarbeid og misbruk av dominerende stilling og gir hjemmel til inngrep mot konkurransebegrensende foretakssammenslutninger. Konkurransetilsynet håndhever konkurranseloven og EØS-avtalens forbudsbestemmelser. Konkurranseskjennemnda er klageinstans for Konkurransetilsynets vedtak.

Regelverket om offentlige anskaffelser skal fremme effektiv bruk av samfunnets ressurser, og bidra til at allmennheten har tillit til at offentlige anskaffelser skjer på en samfunnstjenlig måte. Anskaffelsesregelverket er i stor grad gjennomføring av EØS-rettslige forpliktelser, og over visse terskelverdier er det derfor åpnet for at økonomiske aktører i hele EØS-området kan delta i konkurransen om offentlige kontrakter i Norge.

Nærings- og fiskeridepartementet er ansvarlig for anskaffelsesloven med tilhørende forskrifter. Departementet følger også opp internasjonale forpliktelser på området gjennom WTO, EFTA og andre bilaterale avtaler. Videre har Direktoratet for forvaltning og økonomistyring (DFØ) ansvar for å legge til rette for at offentlige virksomheter har god kompetanse og organiserer sine anskaffelser på en hensiktsmessig og effektiv måte, blant annet gjennom veiledning, jf. omtale i Prop. 1 S (2023–2024) for Finansdepartementet.

Brudd på regelverket om offentlige anskaffelser kan klages inn for Klagenemnda for offentlige anskaffelser (KOFA) eller tas til domstolene.

EØS-avtalens regler om offentlig støtte setter rammer for hvilke muligheter norske myndig-

heter har til å gi støtte til næringsvirksomhet. Det er støttegiver (departement, fylkeskommune, kommune, andre offentlige myndigheter og offentlig eide virksomheter) som har ansvar for at støtten er gitt i samsvar med regelverket, og for å melde støtten til EFTAs overvåkingsorgan (ESA). Nærings- og fiskeridepartementet har ansvaret for å koordinere informasjon om ny støtte til ESA, og kan gi råd og veiledning om regelverket. Departementet koordinerer norske støttegiveres dialog med ESA for å bidra til å sikre norske interesser i notifikasjons- og klagesaker om offentlig støtte som behandles i ESA.

Status og resultater

Konkurranselovgivningen

Håndhevingen av konkurranselovens forbuds- og inngrepsbestemmelser gir opphav til en rekke direkte virkninger for forbrukerne på kort og lengre sikt i form av lavere priser, høyere kvalitet, bedre utvalg og økt innovasjon. Den viktigste virkningen av konkurranseloven og Konkurransetilsynets håndheving er den indirekte virkningen av at alle foretak må forholde seg til reglene og unnlate å drive konkurranseskadelig adferd.

I Prop. 136 L (2022–2023) *Endringer i konkurranseloven m.m. (unntak fra offentleglova og beregning av renter)* foreslo regjeringen en rekke endringer i saksbehandlingsreglene for Konkurransetilsynet og Konkurranseskjennemnda. I tillegg inneholdt proposisjonen forslag om en hjemmel til å beregne renter på forfalte overtredelsesgebyr. Lovendringene trådte i kraft 1. januar 2023.

I Prop. 63 L (2023–2023) *Endringer i konkurranseloven (søksmålskompetanse for Konkurransetilsynet)* foreslo regjeringen å gi Konkurransetilsynet muligheten til å reise søksmål i saker om håndheving av konkurranselovens forbudsregler. Endringen trådte i kraft 1. juli 2023.

Høsten 2021 sendte departementet forslag til endringer i konkurranseloven på høring. Departementet foreslo blant annet endringer i behandlingen av klager i konkurransesaker. Evaluering og utredning av klageordningen for konkurransesaker, og om det er behov for større endringer, er fortsatt til vurdering i departementet.

Den 31. mars sendte departementet på høring et forslag om å gi Konkurransetilsynet et nytt markedsetterforskningsverktøy. Høringsfristen gikk ut 30. juni, og departementet arbeider med å vurdere oppfølging av høringssvarene.

Konkurransen i verdikjeden for mat og dagligvarer

Konkurransesituasjonen i verdikjeden for mat og dagligvarer er utfordrende. Det er få aktører i detaljist-, grossist- og leverandørleddet og omfattende etableringshindre. Norske forbrukere møter høyere priser og dårligere utvalg i dagligvarehyllene sammenlignet med forbrukere i andre land. Samlet sett gir dette grunn til bekymring for at konkurransen i verdikjeden for mat og dagligvarer ikke er så god som den kan være.

Konkurransen i verdikjeden for mat og dagligvarer er et satsingsområde for Konkurransetilsynet. Tilsynet følger opp tips og klager og behandler flere saker som omhandler mulige brudd på konkurranse-loven. Konkurransetilsynet arbeider med å følge opp en rekke tiltak for å styrke konkurransen i dagligvarebransjen. Det vises til nærmere omtale under kap. 911.

Nærings- og fiskeridepartementet sendte på høring utkast til forskrift om negative servitutter i dagligvaremarkedet 5. juli 2022, med høringsfrist 5. oktober 2022. Regjeringen har besluttet å forby dagligvareaktørers bruk av negative servitutter som hindrer dagligvarevirksomhet, under forutsetning av at servitutter anses som en ensidig handling. Forskriften skal etter planen tre i kraft 1. januar 2024.

Regjeringen vil gjøre ytterligere vurderinger av hvordan et eventuelt forbud mot forskjeller i innkjøpspriser i dagligvarebransjen kan utformes. Det vil gjøres på bakgrunn av innspill i høring om forslag til forskrift om forbud mot usaklige forskjeller i innkjøpsbetingelser i verdikjeden for mat og dagligvarer høsten 2022, og oppdaterte vurderinger av det EØS-rettslige handlingsrommet for nasjonale konkurranseregler. Det tas sikte på ny høring høsten 2023.

Samfunnsøkonomisk Analyse AS har fått i oppdrag å kartlegge omfanget av dagligvarekjedenes egne merkevarer og vertikal integrasjon, samt analyse av hvilke virkninger dette har for konkurransen, priser og utvalg. En del av oppdraget har vært å foreslå en definisjon av dagligvarekjedenes egne merkevarer. Departementet vil følge opp utredningene og vil vurdere om det er behov for eventuelle tiltak rettet mot egne merkevarer og vertikal integrasjon. Departementet har videre gitt Konkurransetilsynet i oppdrag å gjennomføre undersøkelser av prisdannelsen, lønnsomhet og marginer i dagligvarebransjen.

Det vises også til kap. 4 i del I om oppfølging av anmodnings- og utredningsvedtak, og kap. 911.

Håndheving av EØS-avtalens konkurranseregler

For å effektivisere håndhevingen av konkurransereglene på EU i 2004 de nasjonale konkurransemyndighetene å håndheve EUs konkurranse-regler. EFTA-EØS-statene har gjennomført en tilsvarende desentralisering av håndhevingen av konkurransereglene i EØS-avtalen seg imellom, men tilsvarende er ikke gjennomført på EU-siden. Dette medfører at de nasjonale konkurransemyndighetene i EU kun kan håndheve konkurranse-reglene i Traktaten om den europeiske unions virkemåte (TEUV), men ikke de identiske bestemmelsene i EØS-avtalen. Som konsekvens av dette har det ikke blitt etablert grensekryssende samarbeid om etterforskning mellom nasjonale tilsyn i EFTA-landene og nasjonale tilsyn i EUs medlemsstater. Etterfølgende EU-direktiver som bygger på at vedtak i konkurransesaker fattes av nasjonale tilsyn, er heller ikke tatt inn i EØS-avtalen. EØS-avtalens mål om lik regelutvikling oppfylles dermed ikke på konkurranserettens område.

Offentlige anskaffelser

Offentlige anskaffelser spiller en stor rolle for ressursbruken i offentlig sektor og er et viktig marked for næringslivet. Tall for 2022 viser at det offentlige kjøper årlig bygge- og anleggsarbeider, varer og tjenester for over 740 mrd. kroner.

Grønne offentlige anskaffelser er et sentralt virkemiddel for å nå Norges klimamål, og offentlige oppdragsgivere skal bidra til å minimere miljøbelastningen og fremme klimavennlige løsninger. På bakgrunn av Hurdalsplattformens målsetting om at klima- og miljøhensyn skal vektes med minimum 30 pst. i offentlige anskaffelser og høyere der det er relevant, sendte regjeringen i desember 2022 tre mulige gjennomføringsmåter på offentlig høring. Basert på innspillene fra den offentlige høringen, og spesielt ønsket om å legge til rette for størst mulig måloppnåelse, har regjeringen vedtatt endringer i anskaffelsesregelverket som trer i kraft 1. januar 2024. Endringene innebærer en betydelig skjerping av oppdragsgiveres plikt til å legge vekt på klima- og miljøhensyn i sine anskaffelser. Som ledd i arbeidet med Norgesmodellen for offentlige anskaffelser har regjeringen fremmet Prop. 114 L (2022–2023) *Endringer i lov om offentlige anskaffelser (forskriftshjemler om arbeidslivskriminalitet)*. Forslaget innebar en utvidelse av forskriftshjemlene i loven slik at departementet kan gi regler for å innføre nye tiltak for å bekjempe arbeidslivskriminalitet og sosial dum-

ping. Lovendringen trådte i kraft i juni 2023. Arbeids- og inkluderingsdepartementet og Nærings- og fiskeridepartementet vedtok i august 2023 forskrifter som pålegger oppdragsgiver å stille og følge opp bestemte kontraktsvilkår i offentlige anskaffelser. Kravene gjelder betaling av lønn og annen godtgjørelse via bank eller annet foretak med rett til å drive betalingsformidling, obligatorisk tjenestepensjon (OTP) og HMS-kort. Reglene trer i kraft 1. januar 2024.

Offentlig støtte

I 2020 ble det i Norge totalt utbetalt om lag 61 mrd. kroner i statsstøtte innenfor EØS-avtalens bestemmelser, jf. ESA State Aid Scoreboard for 2021, som inneholder de siste tilgjengelige tallene. Formålet med støtten i Norge har de siste årene vært å fremme energi- og miljøtiltak, regional utvikling og forskning, utvikling og innovasjon. I tillegg ble det i 2020 også utbetalt betydelig offentlig støtte i forbindelse med koronautbruddet. Støtte til fiskeri- og landbrukssektoren omfattes ikke.

Europakommisjonen har vedtatt egne retningslinjer som åpner for å gi offentlig støtte til foretak som er berørt av Russlands angrepskrig mot Ukraina og påfølgende sanksjoner. Det kan gis statsstøtte til bedrifter rammet av Ukraina-krigen i form av tilskudd, lån, garantier og i form av strømstøtte som følge av eksepsjonelt høye energipriser. Slik støtte må notifiseres til ESA før støtten tildeles. Norske myndigheter har innført en midlertidig strømstøtteordning til bedrifter rammet av høye strømpriser og en lånegarantiordning til samme formål. Det ble også vedtatt en midlertidig tilskuddsordning og lånegarantiordning for bedrifter som har en stor andel av omsetningen rettet mot Russland, Ukraina og Hviterussland, i tillegg til en merkur-ordning for butikker i distriktene. Europakommisjonen har i retningslinjer i tillegg åpnet for å gi økt støtte for å bøte på energikrisen og for å framskynde det grønne skiftet, som er benyttet til støtte til havvind i Norge.

Lov om nasjonale saksbehandlingsregler i saker om offentlig støtte (støtteprosessloven) trådte i kraft 1. januar 2023. Loven regulerer de nasjonale saksbehandlingsreglene i saker om offentlig støtte og har som hovedformål å bidra til å sikre at Norge overholder sine EØS-rettslige forpliktelser på støtteområdet.

Prosedyreforordningen er det sentrale regelverket for saksbehandling på statsstøtteområdet. Forordningen regulerer hvilke prosedyrer EØS-landene må følge dersom de gir offentlig støtte, og

hvilke prosedyrer Kommisjonen og ESA må følge i sin håndheving av reglene. Forordningen trådte i kraft i EU i 2013, men er ennå ikke tatt inn i EØS-avtalen. Forordningen innebærer overføring av offentlig myndighet til ESA. Saken er til vurdering og vil bli lagt fram for Stortinget når den er ferdig forberedt.

Prioriteringer 2024

Effektiv håndheving og avdekking av konkurransekriminalitet

Konkurransetilsynet arbeider for å fremme og synliggjøre samfunnsøkonomiske virkninger av konkurransereglene. Effektiv håndheving, saksbehandling med høy faglig standard og streng sanksjonering av alvorlige brudd på konkurransereglene bidrar til å øke omfanget på håndhevingens samlede virkninger. For å effektivisere etterforskningen, håndhevingen og etterlevelsen av konkurranseregelverket er det derfor vedtatt flere endringer i konkurranseloven. Det er blant annet innført hjemmel for beregning og krav om renter på forfalte overtredelsesgebyr, i tillegg til endring av saksbehandlingsregler for Konkurransetilsynet og Konkurransesklagemnda.

Departementet vil fortsette arbeidet for å sikre ensartet rettsutvikling på konkurranseområdet i hele EØS-området. Dette inkluderer å vurdere innlemmelse av to direktiver på konkurranseområdet; erstatningsdirektivet fra 2014 som skal gjøre det enklere å få erstatning for de som lider tap som følge av brudd på konkurransereglene og ECN+ direktivet som stiller visse minimumskrav til nasjonale konkurransemyndigheters håndhevingskompetanse, ressurser og uavhengighet.

Departementet sendte i mars på høring forslag til et nytt markedsetterforskningsverktøy i konkurranseloven. Høringsfristen gikk ut 30. juni. Forslaget medfører at dersom Konkurransetilsynet etter en grundig undersøkelse av et marked avdekker vesentlige konkurranseproblemer, kan tilsynet pålegge berørte markedsaktører både adferdsmessige og strukturelle tiltak. Tilsvarende regelverk er innført eller vurderes innført i en rekke land. Blant annet har Island og Storbritannia slikt regelverk allerede, Tyskland har nylig innført det, mens Danmark vurderer det.

Sammen med forslaget til markedsetterforskning sendte departementet på høring en utredning fra professor Jon Petter Rui med forslag om å endre konkurranseloven slik at fysiske personer kan ilegges overtredelsesgebyr og ledelseskarakterene for alvorlige overtredelser av konkurranse-

lovgivningen. Etter gjeldende rett er det kun foretak som kan ilegges overtredelsesgebyr, mens fysiske personer eventuelt må forfølges i straffesporer for sin deltakelse i overtredelser av konkurranseloven. Straffeforfølgelse av fysiske personer for overtredelse av konkurranseloven har ikke skjedd siden konkurranseloven trådte i kraft, noe som tilsier at forbudenes allmennpreventive virkninger for fysiske personer ikke er effektivt.

Departementet gjennomgår nå innspillene mottatt i høringen av forslagene om markedsetterforskningsverktøy, overtredelsesgebyr for fysiske personer og ledelseskantene, og vil følge opp disse på egnet måte.

Legge til rette for økt konkurranse innenfor detaljhandel og distribusjon av mat og dagligvarer

Arbeidet med konkurransen i verdikjeden for mat og dagligvarer prioriteres høyt av regjeringen. Det arbeides med en rekke tiltak som skal bidra til å styrke konkurransen og derigjennom gi norske forbrukere lavere priser og bedre utvalg i butikkhyllene. Prioriterte områder er blant annet å vurdere mulig regulering av forskjeller i innkjøpspriser, oppfølging av høringen av forslag til et nytt markedsetterforskningsverktøy til Konkurransetilsynet og vurdere mulige tiltak knyttet til dagligvarekjedenes egne merkevarer og vertikal integrasjon.

Konkurransetilsynet har fått i oppdrag å gjennomføre undersøkelser av marginer, lønnsomhet og prisdannelsen i verdikjeden for mat og dagligvarer. Undersøkelsene skal gjennomføres i løpet av 2023. På bakgrunn av resultatene fra disse undersøkelsene vil det vurderes om det er behov for ytterligere tiltak på disse områdene.

Flere av tiltakene vurderes på bakgrunn av anmodningsvedtak fra Stortinget. Regjeringen vil komme tilbake til Stortinget på egnet måte om oppfølgingen av disse vedtakene. Det vises også til kap. 4 i del I om oppfølging av anmodnings- og utredningsvedtak.

Konkurranse som virkemiddel for å fremme det grønne skiftet

Regjeringen vil føre en aktiv konkurransepolitikk som fremmer grønn innovasjon og bærekraftig omstilling. Konkurranse gjør at bedrifter bruker ressurser effektivt, tenker nytt for å omstille seg og kan bidra til at klima- og miljøvennlige produkter blir mer konkurransedyktige. Effektiv håndheving av konkurranseloven i relevante sektorer som blant annet energi- og transportsektoren kan

gi viktige bidrag til den grønne omstillingen i norsk økonomi. I tråd med Konkurransetilsynets strategiske målsetting, «bærekraft gjennom konkurranse», prioriteres saker og nøkkelnæringer i en bærekraftssammenheng i håndhevingen av konkurranseloven.

Europakommisjonen har også nylig oppdatert retningslinjer for horisontale samarbeid mellom foretak. Retningslinjene er utvidet blant annet ved å presisere at konkurransereglene ikke skal stå i veien for bærekraftssamarbeid. Dette innebærer blant annet tydeligere retningslinjer på når det er tillatt å inngå anbuds- og prosjektsamarbeid i møte med sterk konkurranse fra større aktører, noe som har vært etterspurt fra markedsaktørene. Retningslinjene vil styrke forutsigbarheten for næringslivet og bidrar til at foretak i EU/EØS-landene selv kan vurdere om potensielle samarbeid er i strid med regelverk og innrette seg i henhold til retningslinjene.

Konkurransen i den digitale økonomien

Digitalisering endrer store deler av økonomien og gir opphav til omfattende teknologisk utvikling og innovasjon som bidrar til en effektiv forvaltning og effektive bedrifter. Høy digitaliseringsgrad vil kunne være en stor fordel for norske virksomheter i internasjonal konkurranse. Konkurranspolitikken skal bidra til at digitalisering gir opphav til økt konkurranse til fordel for forbrukere og næringsliv.

Regjeringen vil nedsette et bredt ekspertutvalg til å utrede betydningen av digitalisering for norsk næringsstruktur m.m., jf. Prop. 1 S Tillegg 1 (2021–2022). Planlagt igangsetting var høsten 2022 med mål om å ferdigstille arbeidet i løpet av 2023. Arbeidet med ekspertutvalget har blitt forsinket. Departementet planlegger nå å igangsette arbeidet høsten 2023, og at utvalget skal være ferdig i løpet av 2024.

Legge til rette for mer effektive og bærekraftige offentlige anskaffelser

Offentlige anskaffelser skal bidra til innovasjon, et konkurransedyktig næringsliv og effektivisering i offentlig sektor. Målet er gode offentlige ytelser med kvalitet som dekker brukernes behov, konkurranse om offentlige kontrakter og reduserte administrative kostnader ved å gjennomføre anskaffelsesprosesser. Anskaffelsene skal i tillegg bidra til å løse andre viktige samfunnsoppgaver som klimautfordringene og bekjempe arbeidslivskriminalitet.

Regjeringen arbeider med å utvikle en Norgesmodell for offentlige anskaffelser. Arbeidet er en viktig del av regjeringens innsats for å fremme det trygge og seriøse arbeidslivet og bevare den norske arbeidslivsmodellen. Modellen er dynamisk og utvikles trinnvis, foreløpig med fokus på bygge- og anleggsnæringen og renholdsbransjen. Første trinn inneholder flere krav til kontraktsvilkår for å bekjempe arbeidslivskriminalitet. Andre trinn fokuserer på veiledning og bruk av digitale virkemidler for effektivisering og kompetanseøkning hos oppdragsgivere. Nærings- og fiskeridepartementet har ansvar for arbeidet, i samarbeid med Arbeids- og inkluderingsdepartementet, Kunnskapsdepartementet og Kommunal- og distriktsdepartementet.

Regjeringen ønsker å føre en aktiv og målrettet politikk for bruk av offentlige anskaffelser i arbeidet for å nå klima- og miljømålene. Regjeringen har vedtatt skjerpede krav til klima- og miljøhensyn i offentlige anskaffelser. Reglene trer i kraft 1. januar 2024, og innebærer at klima- og miljøhensyn som hovedregel skal vektes med 30 pst. i offentlige anskaffelser. Regjeringen vil følge praktiseringen av reglene nøye.

Nærings- og fiskeridepartementet følger opp arbeidet med grønne offentlige anskaffelser i styringsdialogen med Direktoratet for forvaltning og økonomistyring (DFØ) for å gjøre veiledningsmaterieell om grønne offentlige innkjøp mer brukervennlig og bedre kjent for offentlige oppdragsgivere. En helhetlig tilnærming til klima og miljø, standardiserte minimumskrav til miljø og et grønt kompetanseløft vil være viktige elementer i arbeidet med å styrke veiledningen om offentlige anskaffelser for å bygge kompetansen om klima- og miljøvennlige anskaffelser og fremme grønn omstilling.

Regjeringen har oppnevnt et lovutvalg som skal gjennomgå regelverket for offentlige anskaffelser og foreslå endringer. Utvalget skal levere sin første delrapport i november 2023, og andre delrapport i mai 2024.

Utvalgets mandat understreker betydningen av å legge til rette for bærekraftige offentlige anskaffelser. Utvalget er blant annet bedt om å foreslå endringer i regelverket som i praksis bidrar til grønn omstilling, herunder om klima- og miljøkrav bør stilles på alle trinn i anskaffelsesprosessen, og om det bør utarbeides standardiserte minimumskrav på prioriterte områder. I tillegg er utvalget bedt om å vurdere hvordan regelverket kan legge til rette for grønn innovasjon.

Revisjon av statsstøtteregelverket

Europakommisjonen vedtok i juni 2023 endringer i det alminnelige gruppeunntaket, som gir mer fleksibilitet til å gi støtte til tiltak som bidrar til det grønne skiftet. Regjeringen har gitt innspill til endringsforslagene underveis i Kommisjonens arbeid med endringen, for å ivareta norske interesser. Regelverket for bagatellmessig støtte er også under revisjon. Kommisjonen foreslår i den forbindelse å heve terskelen for hvilket støttebeløp som kan gis uten at forbudet mot offentlig støtte får anvendelse. Nærings- og fiskeridepartementet koordinerer arbeidet og innspillene til Europakommisjonen fra norske myndigheter. Endringene i det alminnelige gruppeunntaket og de forventede reglene om bagatellmessig støtte vil etter vedtak måtte innlemmes i EØS-avtalen og deretter gjennomføres i norsk rett, mest sannsynlig som forskriftsendringer.

Strategisk arbeid på anskaffelsesfeltet

Stortinget gjorde 1. desember 2022, under behandlingen av Meld. St. 1 (2022–2023) *Nasjonalbudsjettet 2023*, jf. Innst. 2 S (2020–2021), vedtak 97 som følger:

«Stortinget ber regjeringen utarbeide en innkjøps- og anskaffelsesstrategi for å sikre at miljøhensyn, kutt i klimagassutslipp og seriøsitet vektlegges i offentlig innkjøp. Strategien skal utarbeides i samarbeid med partene i arbeidslivet og det skal rapporteres til Stortinget i statsbudsjettet for 2024».

Regjeringen har allerede iverksatt et strategisk arbeid på anskaffelsesfeltet, og departementet vil i det følgende gjøre rede for dette.

Offentlig sektor er en stor innkjøper. I 2022 kjøpte det offentlige bygge- og anleggsarbeider, varer og tjenester for over 740 mrd. kroner. Hvordan disse midlene anvendes, påvirker private virksomheters markedsadferd, og har stor betydning for hvor grønn og innovativ offentlig sektor og næringslivet blir framover. Offentlig etterspørsel etter bærekraftige løsninger kan bidra til å styrke markedene for bærekraftige varer og tjenester, i tillegg til å fremme mer sirkulær økonomi og innovasjon. Dette er grunnlaget for departementets arbeid med offentlige anskaffelser.

Helhetlig revisjon av anskaffelsesregelverket

Regjeringen oppnevnte 4. november 2022 et offentlig utvalg som skal revidere anskaffelsesregelverket. Hovedmålet er å gjøre regelverket enklere og lettere tilgjengelig, blant annet gjennom endringer i strukturen, materielle endringer og gjennomgang av reglene om samfunnshensyn. Arbeidet skal også ha fokus på å styrke klima- og miljøhensyn i offentlige anskaffelser samt legge til rette for aktivitet og verdiskaping i hele landet. Utvalget skal se hen til at samfunnet hurtig må omstilles til et mer bærekraftig samfunn.

Utvalget skal levere sin første delutredning 4. november 2023 og andre delutredning 4. mai 2024. Partene er representert i utvalget.

Departementet vil følge opp utvalgets rapport med sikte på å gjøre regelverket enklere tilgjengelig, både når det gjelder struktur og innhold. Departementet tar også sikte på en tydeliggjøring av bestemmelsene om samfunnshensyn. Underveis i lovarbeidet vil departementet ha tett dialog med partene. Lovarbeidet gjør at utviklingen på anskaffelsesområdet kan settes inn i et helhetlig strategisk bilde, der de ulike prosessene ses i sammenheng.

Arbeid med grønne anskaffelser

Regjeringen vil bruke offentlige anskaffelser som et virkemiddel til å fremme klima- og miljøhensyn. Det er behov for å finne gode løsninger for å bidra til at offentlige oppdragsgivere blir trygge på å bruke klima- og miljøkrav i offentlige anskaffelser.

Regjeringen har derfor vedtatt forskrifter som innfører obligatoriske klima- og miljøkrav i offentlige anskaffelser som trer i kraft 1. januar 2024. De skjerpede klima- og miljøkravene har til formål å redusere anskaffelsens samlede klimaavtrykk eller miljøbelastning. Hovedregelen er at klima- og miljøhensyn skal vektas med minimum 30 pst. Hvis det er klart at det gir en bedre klima- og miljøeffekt kan 30 pst. vektning erstattes med klima- og miljøkrav i kravspesifikasjonen. Kravene gjelder ikke dersom anskaffelsen etter sin art har et klimaavtrykk og en miljøbelastning som er uvesentlig. Unntak må begrunnes i anskaffelsesdokumentene (følg eller forklar-prinsippet).

DFØ vil bistå oppdragsgivere i oppfølgingen av kravene, blant annet gjennom utarbeidelse av veiledningsmateriell. Departementet vil i samarbeid med DFØ følge nøye med på praktiseringen av regelverket, slik at behov for veiledning om bestemte forhold eller for justeringer i regelverket kan fanges opp raskt. DFØ skal prioritere

føringer fra tildelingsbrevet om effektive og bærekraftige anskaffelser som bidrar til å fremme innovasjon, videreutvikle veiledningstilbudet og styrke arbeidet med grønne offentlige anskaffelser.

Partene har kommet med innspill til regelverket. Departementet vil legge til rette for at partene involveres i utarbeidelsen av veiledning til reglene.

Arbeid med seriositet i arbeidslivet

De aller fleste næringsaktører som opererer i Norge etterlever gjeldende regelverk, og driver sin virksomhet på en seriøs måte. Enkelte aktører forholder seg imidlertid slik at de betegnes som «useriøse». Dette kan være fordi de ikke overholder arbeidsmiljølovgivningen, driver med sosial dumping, brudd på skatte- og avgiftsregelverket, eller andre forhold.

Regjeringen uttaler i Hurdalsplattformen at den vil innføre en Norgesmodell med nasjonale seriositetskrav i offentlige anskaffelser. Offentlige anskaffelser skal fremme trygge jobber, og gjennom å stille bedre krav til næringslivet vil vi bidra til at de seriøse aktørene kan vokse. Den nye Norgesmodellen utarbeides av Nærings- og fiskeridepartementet i samarbeid med Arbeids- og inkluderingsdepartementet, Kunnskapsdepartementet og Kommunal- og distriktsdepartementet, og skal inneholde krav og andre tiltak som i størst mulig grad sikrer at det offentlige handler med seriøse aktører. Regjeringen har hatt et tett samarbeid med både partene i arbeidslivet, kommunesektoren og oppdragsgivere om hvilke tiltak som bør inngå i modellen. Norgesmodellen er dynamisk, utvikles trinnvis, og inneholder ulike tiltak innenfor offentlige anskaffelser som skal bidra til å bekjempe arbeidslivskriminalitet og sosial dumping.

I første trinn har Arbeids- og inkluderingsdepartementet og Nærings- og fiskeridepartementet forskrifter som pålegger oppdragsgiver å stille og følge opp bestemte kontraktsvilkår i offentlige anskaffelser. Kravene gjelder betaling av lønn og annen godtgjørelse via bank eller annet foretak med rett til å drive betalingsformidling, obligatorisk tjenestepensjon (OTP) og HMS-kort. Reglene trer i kraft 1. januar 2024.

I trinn to i arbeidet med Norgesmodellen for offentlige anskaffelser fokuseres det på kontraktoppfølging ved bruk av veiledning og digitale virkemidler. Tiltakene skal bidra til å øke kompetansen og minske ressursbruken hos oppdragsgivere, samt øke forutsigbarheten for leverandører. Blant annet har DFØ i samarbeid med par-

tene, offentlige oppdragsgivere og Arbeidstilsynet utarbeidet beste praksis for kontraktsoppfølging, som skal gjøre det enklere for oppdragsgiverne å følge opp kravene de stiller i sine kontrakter.

I det videre vil arbeidet med digitale virkemidler for kontraktsoppfølging bli særlig viktig. Samtidig vurderer de involverte departementene løpende innføring av nye regler eller andre tiltak.

Partene har vært involvert i arbeidet med Norgesmodellen fra oppstarten.

Industri og tjenestenæringer

Dette omfattes av industrien, bygge- og anleggsnæringen og tjenestenæringene inklusiv handelsnæringen.

Status og resultater

Industrien

Industrien står per 2022 for om lag 8,5 pst. av samlet verdiskaping i fastlands-Norge. Industrisyssetningen er redusert over tid i Norge, slik som i mange andre vestlige land. Dels kommer dette av at IKT, vedlikehold og annen servicerettet virksomhet er organisert ut av industrien. Samtidig har produktiviteten i industrien økt, særlig som følge av økt ressursutnyttelse og bruk av mer effektiv og automatisert teknologi. Mens antall sysselsatte i industrien er redusert med om lag 40 pst. fra 1970 til 2021, har verdiskapingen økt med om lag 50 pst. i samme periode. I 2. kvartal 2022 utgjorde sysselsettingen i industrien om lag 220 000 personer, ifølge SSB.

Den norske prosessindustrien ligger i front når det gjelder teknologi og lave utslipp fra produksjonen. Over tid har norsk prosessindustri satset betydelig på forbedring av ressursutnyttelsen og produksjonsteknologi, og overgang fra standardprodukter til mer spesialiserte høykvalitetsmaterialer. Det meste av prosessindustriens produkter eksporteres og er i mange sammenhenger byggesteiner for det grønne skiftet innenfor et mangfold av sluttprodukter.

Næringsmiddelindustrien, med unntak av sjømatindustrien, produserer i stor grad for det norske markedet og er ikke utsatt for konjunktursvingninger i like stor grad som annen industri. Over tid har næringsmiddelindustrien hatt en stabil utvikling hva gjelder sysselsetting, med betydelig vekst i produksjon og verdiskaping over tid.

Produksjon av forbruksvarer består av et mangfold av bransjer, for eksempel møbel- og interiørindustri og tekstil- og konfeksjonsindustri, og

er sammensatt av næringer og bedrifter med ulike typer av muligheter, utfordringer og særpreg. Produksjonen av forbruksvarer i Norge er redusert over tid. Det må ses i lys av at produksjonen er relativt arbeidsintensiv, og at det norske kostnadsnivået er relativt høyt. Flere virksomheter ser muligheter ved satsing på automatisert produksjon og nisjeprodukter.

Regjeringen lanserte i juni 2022 et veikart for grønt industriløft med 100 tiltak. Det ligger et særskilt potensial i å realisere nye grønne industriprosjekter i Norge, basert på våre naturgitte fortrinn, vår kompetanse og høye grad av automatisering og fleksibilitet. Innsatsområdene for satsingen er grønne industriprosjekter innenfor nye næringer som hydrogen, CO₂-håndtering og batterier, større grønne prosjekter i eksisterende fastlandindustri, som prosessindustrien, maritim industri, skog- og trenæringen og annen bioøkonomi.

Grønt industriløft bygger på regjeringens styringsgrunnlag, Hurdalsplattformen, som framhever sammenhengen mellom energi, klima- og næringspolitikk. Arbeidet skal fremme attraktive arbeidsplasser, verdier og velferd for framtida i Norge, fremme utslippsreduksjoner og grønn omstilling og redusere sårbarheter i verdikjeder som er sentrale for det grønne skiftet. Ivaretagelse av natur og bærekraft er sentrale forutsetninger for gjennomføringen av det grønne industriløftet.

Arbeidet tar utgangspunkt i at markedene for grønn energi og produkter med lavt klimafotetrykk er i kraftig vekst, og at Norge har unike forutsetninger for å utvikle lønnsomme, grønne arbeidsplasser i en slik kontekst, gjennom våre naturressurser, industrielle erfaringer, digitalisering og teknologibruk, kompetanse og den norske arbeidsmodellen.

Veikart 2.0 for Grønt industriløft ble nylig lansert. Der løftes blant annet fram to nye innsatsområder: solindustri og manufacturing.

Regjeringen la i 2023 fram et veikart for helsenæringen med 41 tiltak. Formålet med veikartet er å vise den store bredden av hva som gjøres av myndighetene som er av betydning for utvikling av norsk helsenæring. Veikartet bygger på regjeringens ambisjoner i Hurdalsplattformen for næringspolitikken og helse- og omsorgspolitikken.

Bygge- og anleggsnæringen

Bygge- og anleggsnæringen står per 2021 for om lag 8 pst. av samlet verdiskaping i fastlands-Norge. I 2. kvartal 2023 sysselsatte bygge- og

anleggsnæringen om lag 261 000 personer ifølge SSB. I perioden 1970–2021 har antall ansatte mer enn doblet seg samtidig som verdiskapingen er nær tredoblet. Bygge- og anleggsnæringen er relativt jevnt spredd utover landet, og antall ansatte og omsetningen henger sammen med innbyggertallet i de ulike regionene. Næringen har også i de siste årene hatt god vekst, noe som er positivt for industri som produserer byggevarer, men også for deler av tjenestesektoren og handelen.

Bygge- og anleggsnæringen berøres av flere av de samme trendene som industrien, slik som digitalisering, raskere teknologisk utvikling, behov for mer miljø- og klimavennlig produksjon og tilgang på kompetent arbeidskraft. Utviklingen i næringen framover vil være avhengig av blant annet den generelle utviklingen i norsk økonomi.

Tjenestenæringene

Tjenestenæringene, definert som privat tjenesteyting, står for om lag 40 pst. av verdiskapingen i Norge og sysselsetter om lag 40 pst. av arbeidsstyrken. Næringene omfatter blant annet varehandelen, forretningsmessig tjenesteyting, virksomheter innenfor informasjon og kommunikasjon, overnattings- og serveringsvirksomhet, transport, kultur og underholdning. Blant tjenestenæringene er varehandelen den største bidragsyteren til verdiskaping og sysselsetting. Tjenestenæringenes omfang gjør at evnen til innovasjon og omstilling i disse næringene har stor betydning for landets samlede produktivitetutvikling og verdiskaping.

Tjenestenæringene er en viktig brikke i overgangen til mer sirkulære forretningsmodeller i norsk næringsliv. Forbruksvarer vil trolig i større grad enn i dag, dekkes gjennom tjenester. Sirkulære tjenester vil også innebære forretningsmodeller som legger vekt på reparasjon, bruktsalg og redesign. Vare- og tjenesteproduksjon er ofte knyttet sammen i verdikjeder. Varer skal ikke bare produseres, men også utvikles, designes, markedsføres, selges og transporteres. Tjenester har fått en økende betydning som innsatsfaktor i varer og i andre tjenester. Delvis skyldes det at tjenester som bedriftene tidligere selv produserte, nå i økende grad kan kjøpes i markedet fra bedrifter som tilbyr tjenester som for eksempel renhold, kantine og IKT. Videre selges tjenester og varer i økende grad som komplementære goder, og produkter får i økende grad et tjenesteinnhold. Tjenesteinnholdet i produktene synes også å bli en sta-

dig viktigere konkurranseparameter for bedrifter i avanserte økonomier.

Handelsnæringen, ofte omtalt som varehandelen, er av stor betydning for norsk økonomi og verdiskaping. Med 346 000 ansatte i 2022, som utgjør 12,1 pst. av total andel sysselsatte, er varehandelen den største sysselsetteren i privat næringsliv og bidrar til rundt 10 pst. av samlet verdiskaping i fastlands-Norge. Næringen består av om lag 73 000 virksomheter og er sammensatt av små og store aktører. Produktivitetutviklingen i varehandelen har gjennomgående vært høyere enn i øvrig norsk næringsliv siden 1970-tallet. Næringen har vært en viktig bidragsyter til produktivitetveksten i norsk økonomi de siste tiårene. Handelsnæringen kan bidra til at økonomien blir mer sirkulær ved å stille krav til produsenter av varer og tjenester, utvikle nye forretningsmodeller og legge til rette for at forbrukere tar bærekraftige valg.

Regjeringen følger opp Meld. St. 9 (2018–2019) *Handelsnæringen – når kunden alltid har nett*. Handelsnæringen gjennomgår store endringer, blant annet på grunn av økt digitalisering og netthandel. Teknologiske endringer griper inn i hele verdikjeden og utfordrer eksisterende forretningsmodeller, blant annet som følge av nye muligheter til å kommunisere med kundene og mer effektiv logistikk. Handelsnæringen har blitt mer konkurranseutsatt. En fysisk butikk i Norge er nå gjerne i konkurranse med både norske og utenlandske nettbutikker.

Regjeringen sendte sommeren 2023 på høring forslag til endringer i brukthandelsregelverket. Formålet med forslaget er å legge bedre til rette for omstilling til en mer sirkulær økonomi, ved å gjøre det enklere og mer attraktivt å drive med handel med brukte produkter.

Prioriteringer 2024

Regjeringen vil prioritere politikk som bidrar til å skape lønnsomme og attraktive jobber i hele landet, øke de grønne investeringene, styrke eksporten og kutte klimagassutslipp.

Regjeringen følger opp tiltakene i veikart for grønt industriløft og Norges batteristrategi som begge ble lansert i juni 2022, samt veikart 2.0 for Grønt industriløft som ble lansert høsten 2023. Rammebetingelsene for framtidens grønne industri favner bredt og omfatter mange politikkområder. Det vil derfor bli lagt vekt på utstrakt samarbeid mellom departementer, god dialog med næringslivets organisasjoner, partene i arbeids-

livet, klima og miljøorganisasjoner og andre kompetansemiljøer.

Regjeringen følger opp tiltakene i veikart for helsenæringen. Håndteringen av og ansvar for ulike rammebetingelser knyttet til helsenæringen og norsk helse- og omsorgssektor ligger hos ulike departementer og nivåer i myndighetsapparatet. Det legges i oppfølgingen derfor vekt på samarbeid med næringslivet og helse- og omsorgssektoren. Det skal etableres en arena for strategisk dialog mellom myndighetene og helsenæringen.

Regjeringen vil legge til rette for at norsk industri har gode samlede rammevilkår. CO₂-kompensasjonsordningen for kraftintensiv industri bidrar til å motvirke at norske bedrifter flytter sin virksomhet til eller velger å investere i land utenfor Europa med svakere klimareguleringer. Denne ordningen ligger under Klima- og miljødepartementets ansvarsområde. For nærmere omtale av ordningen vises det til Klima- og miljødepartementets fagproposisjon. Regjeringen arbeider overfor EU for å ivareta hensynet til en ren norsk industri, herunder å sikre likebehandling av karbonlekkasjeutsatte virksomheter og samtidig ivareta insentivene for reduksjon av klimagassutslipp.

Regjeringen vil legge til rette for lav- og nullutslippsteknologi som øker farten på den grønne omstillingen. Regjeringen viderefører også Prosess21 som skal gi råd om hvordan prosessindustrien best kan bidra i overgangen til lavutslippssamfunnet fram mot 2050. Regjeringen inngikk en overordnet intensjonsavtale om klimapartnerskap med hovedorganisasjonene i arbeidslivet i januar 2023. Det er etablert dialog om klimapartnerskap med de næringene som står for de største utslippene, og der potensialet for raske utslippskutt er størst, herunder prosessindustrien.

Regjeringen vil gjennomgå anbefalingene fra ekspertutvalget for klimavennlige investeringer og vurdere ytterligere tiltak for å stimulere til flere lønnsomme klimavennlige investeringer.

Handelsnæringen er i endring som følge av økt digitalisering, netthandel og nye sirkulære forretningsmodeller. Departementet vil i 2024 fortsette med å følge opp stortingsmeldingen om handelsnæringen, for å legge til rette for god omstilling i næringen. Departementet arbeider med å revidere brukthandelsregelverket, blant annet slik at det i større grad legger til rette for sirkulære forretningsmodeller.

Reiselivsnæringen

Beskrivelse av næringen

Reiselivsnæringen brukes som samlebetegnelse på tjenestebansjer som selger en betydelig del av sin produksjon til turister eller andre reisende: overnatting, servering, transport, opplevelser (kultur/aktiviteter) og formidling (reisearrangører). Dette er bransjer som i stor grad utfyller og påvirker hverandres virksomhet. Transport og servering er de to største reiselivsbransjene, blant annet som en følge av at deres tjenester også i stor grad benyttes av lokalbefolkningen. Veksten er imidlertid høyest i opplevelsesbransjen, som har mangedoblet sin verdiskaping det siste tiåret.

Målet med reiselivspolitikken er en størst mulig verdiskaping innenfor bærekraftige rammer.

Noen av de viktigste virkemidlene for reiselivsnæringen forvaltes av Innovasjon Norge og Norges forskningsråd, jf. omtale under programkategori 17.20. Reiselivsprosjekter finansieres gjennom de generelle ordningene i virkemiddelapparatet. Innovasjon Norge forvalter midler for å bidra til eksporten av det norske reiselivsproduktet, og for å bidra til at reiselivsnæringen blir mer bærekraftig. Departementet gir også tilskudd til Visit Svalbard AS.

Status og resultater

Samlet sysselsatte reiselivsnæringen i Norge i 2019 om lag 171 000 årsverk og skapte ifølge Statistisk sentralbyrå verdier for 130 mrd. kroner. Dette utgjorde 7,1 pst. av sysselsettingen og 4,2 pst. av verdiskapingen i norsk fastlandsøkonomi.

Reiseliv har det siste tiåret vært en av verdens raskest voksende næringer. Fra 2014 og fram til koronautbruddet økte aktiviteten og omsetningen uavbrutt også i norsk reiseliv. Hovedgrunnen til dette var den kraftige økningen i antall utenlandske besøkende til Norge, som målt i antall kommersielle overnattinger utgjorde om lag 30 pst. I tillegg ble antall cruiseturister doblet. Samlet sett har det gitt mange nye arbeidsplasser i reiselivsnæringen.

Koronapandemien medførte et radikalt brudd i utviklingen. I 2020 og 2021 var næringen preget av omfattende etterspørselssvikt, som følge av smitteverntiltak og reiserestriksjoner. Det var særlig de utenlandske gjestene som uteble, mens nordmenn reiste mer i eget land enn siste normalår før pandemien. Etter at koronarestriksjonene ble opphevet i første kvartal 2022, har

reiselivsaktiviteten tatt seg raskt opp. I 2022 var det 36,1 mill. overnattinger ved kommersielle overnattingsvirksomheter, en økning på om lag 3 pst. fra 2019. Utviklingen skyldes særlig en økning i norske overnattinger, mens utenlandske overnattinger fremdeles var lavere i 2022 enn før pandemien. I løpet av første halvår 2023 var det en økning i både utenlandske og norske gjestedøgn, og totalt var det en økning fra januar til juli med 5 pst. sammenlignet med 2019.

Prioriteringer 2024

Regjeringens reiselivspolitik skal legge til rette for en konkurransedyktig reiselivsnæring som både er mer bærekraftig og lønnsom enn tidligere. I 2024 vil regjeringen vektlegge tiltak som kan bidra til en mer bærekraftig reiselivsnæring med flere helårs arbeidsplasser.

Regjeringen arbeider med en plan for reiselivet, som skal rette søkelyset mot bærekraftig utvikling, helårige arbeidsplasser, kompetanse, markedsføring, destinasjonsutvikling og verdiskaping i hele landet.

Arbeidet for gode generelle rammevilkår for reiselivet vil fortsatt stå sentralt. Regjeringen viderefører reiselivsoppdraget til Innovasjon Norge, som et viktig virkemiddel for å bidra til en mer lønnsom og bærekraftig utvikling i næringen. Gjennom å profilere Norge som helårlig reisemål og tilrettelegge for utvikling av produkttilbudet i næringen, bidrar Innovasjon Norge til å styrke markedsmulighetene for norske reiselivsaktører gjennom hele året.

Regjeringen vil i 2024 prioritere arbeidet med å håndtere utfordringer knyttet til sosial og miljømessig bærekraft høyt, for å unngå stor belastning på naturressurser, kulturminner og lokalsamfunn. Reisemålsutvalget la fram sin rapport 30. mars 2023 (NOU 2023: 10 *Leve og oppleve – Reisemål for en bærekraftig fremtid*). Utredningen gir viktige innspill til regjeringens videre arbeid med reisemålsutvikling og besøksforvaltning. Departementet har gjennomgått høringsinnspillene og er i gang med å følge opp utredningen i samråd med berørte departementer.

Regjeringen vil følge opp arbeidet til strategigruppen «Reiseliv 2030» om forsknings- og innovasjonstiltak som bidrar til at reiselivsnæringen blir mer helårlig, skaper aktivitet i hele landet, bidrar til økt verdiskaping og gjennomfører en grønn omstilling. Regjeringen vil også følge opp Hurdalsplattformens punkt om å etablere en nasjonal godkjenningsordning for lokal- og regionalguider, turledere og fjellførere. Innovasjon

Norge har fått i oppdrag å utforme et utkast til en ordning.

Innovasjon Norges merkeordning for bærekraftige reisemål bidrar til å gjøre norske reisemål mer bærekraftige og attraktive. Regjeringen vil i 2024 fortsette arbeidet med å sette i gang pilotprosjekter for kommunal innføring av besøksbidrag.

Maritim politikk og sjøtransport

Beskrivelse av området

Maritim næring har en sentral posisjon blant de norske havnæringene og i norsk næringsliv, og bidrar til verdiskaping og arbeidsplasser i hele landet. Norske maritime virksomheter og arbeidstakere forvalter teknologi og kompetanse som gir dem et internasjonalt konkurransefortrinn innenfor en rekke segmenter. Næringen består av redere, verft og utstys- og tjenesteleverandører.

Nærings- og fiskeridepartementet har ansvaret for helheten i den maritime politikken, kystutviklingen og sjøtransport, herunder etatsstyringsansvaret for Sjøfartsdirektoratet og Kystverket. Den maritime politikken skal legge til rette for gode og framtidsrettede rammebetingelser for maritimt nærings- og arbeidsliv.

Viktige virkemidler i sektoren er blant annet tilskuddsordningen for sysselsetting av sjøfolk, virkemidler for maritim forskning og utvikling, koordinering av regjeringens satsing innen grønn skipsfart, regelverket for sjøsikkerhet for nærings- og fritidsfartøyer, arbeidsmiljø og sikringsarbeid. Videre er farvannstiltak, maritim infrastruktur, navigasjonstjenester, rettslige reguleringer og tilskuddsordninger viktig for sjøtransporten. Kystutvikling omfatter blant annet tilrettelegging for effektiv, sikker og klimavennlig sjøtransport, med effektive havner og farleder, samt en hensiktsmessig dimensjonert beredskap mot akutt forurensning. Som del av oppfølgingen av Nasjonal transportplan 2022-2033 på kystområdet vil regjeringen opprettholde det høye sikkerhetsnivået i sjøtransporten. Videre vil regjeringen bidra til å utvikle sjøtransportens fortrinn i det samlede transportsystemet, styrke samspillet mellom de ulike transportformene og ta i bruk ny og moderne teknologi slik at det legges til rette for effektiv ressursutnyttelse.

Sentrale lover i sektoren er skipssikkerhetsloven, skipsarbeidsloven, NIS-loven, lov om tilskudd til sysselsetting av arbeidstakere til sjøs og deler av sjøloven, samt havne- og farvannsloven og deler av forurensningsloven og svalbardmiljøloven.

Tilskuddsordning for investering i effektive og miljøvennlige havner bidrar til å effektivisere logistikkjeden og styrke sjøtransportens konkurransevne gjennom å støtte opp om mer effektiv infrastruktur og logistikk i havnene.

Regjeringen gjeninnførte i 2023 statlig ansvar for fiskerihavnene. Viktige virkemidler på dette området er planlegging og gjennomføring av større tiltak i fiskerihavner, forvaltning av tilskuddsordning for fiskerihavnetiltak og vedlikehold av infrastruktur i tilknytning til fiskerihavner. Det vises til omtale under kap. 916.

Status og resultater

Markedssituasjonen for norsk maritim næring er betinget av utviklingen i verdensøkonomien og internasjonal handel. Etterspørselen etter produkter og tjenester formes av disse faktorene i tillegg til utviklingen i nye havnæring, innføring av strengere klima- og miljøkrav for skipsfarten og digitalisering.

Forstyrrelser i de globale logistikkjedene som oppsto under pandemien ble forsterket av krigen i Ukraina, noe som førte til forsinkelser i enkelte investerings- og utbyggingsprosjekt.

Ifølge foreløpige beregninger i nasjonalregnskapet hadde maritim næring en verdiskaping på om lag 43 mrd. kroner i 2021 og 54 tusen syssel-satte. Dette viser foreløpige tall fra Satellittregnskap for hav. Samlet økte verdiskapingen med 22 pst. og eksporten med 23 pst., selv om sysselsettingen falt med 2 pst. fra 2020. Maritim næring eksporterte varer og tjenester for 154 mrd. kroner i 2021. Den sterke oppgangen i verdiskaping og eksport reflekterer at prisene på maritim sektors produksjon økte igjen, fra svært lave nivåer i 2020. Rederier og utenriks sjøfart spesielt ble i mindre grad berørt av koronapandemien. Økt netthandel bidro til å holde et høyere volum på transport av varer gjennom 2021. Totalt sett økte verdiskapingen i utenriks sjøfart med 14 pst. og eksporten med 28 pst. For verftene har ordrebøkene blitt fylt i 2021, verdiskapingen doblet seg fra året før og er med det nesten tilbake til nivåene før pandemien. Persontransport var derimot sterkt berørt av koronarestriksjonene, og hadde negativ verdiskaping i 2021³. I 2022 var det om lag 20 500 norske sjøfolk, der om lag 18 500 arbeidet på skip i

NIS og NOR. Antallet har holdt seg relativt stabilt de siste årene.

Norge har hatt en stabil handelsflåte det siste tiåret på om lag 2 500 skip. Norge er verdens niende største skipsfartsnasjon og kontrollerer om lag 3 pst. av verdens handelsflåte målt i dødvekttonn.

Maritim industri består av verft og utstyrsleverandører. Flere av de store nybyggverftene har hatt redusert ordreinngang de siste årene, hovedsakelig som følge av bortfall av etterspørsel i off-shore- og ekspedisjonscruise-segmentene.

Statens utbedringsansvar omfatter farvannet langs hele kysten og ved alle havner og havneanlegg som er åpne for alminnelig ferdsel. Farvannsutbedringer gjennomføres for å redusere faren for ulykker, bedre fremkommeligheten for skipstrafikken og for å redusere seilingsdistanse. I 2022 har Kystverket avsluttet tre farledsprosjekter – innseilingene til Maurholen, Bulandet og Grenland er utdypet og fått ny merking. Det ble gjennomført prøvemudring i prosjektet innseiling Borg og det er gjort forberedende arbeider i prosjektene Andenes havn og innseiling Mo i Rana.

Havnene er sentrale logistikknutepunkter og viktige for verdiskaping og bosetting langs kysten. Fiskerihavnene er en forutsetning for at den kystnære fiskeflåten skal kunne operere og lande fisken, og for å sikre videre utvikling av fiskerihavhengige kystsamfunn.

Tilskuddsordningen for fiskerihavnetiltak ble gjeninnført i 2023, og det ble gitt tilsagn om tilskudd til ti prosjekter for i alt 36,1 mill. kroner. Tilskuddsordningen for overføring av gods fra vei til sjø ble i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett 2023 vedtatt avvirket og midlene er overført til tilskuddsordningen for effektive og miljøvennlige havner. I 2022 ble det gitt tilsagn om tilskudd til 11 prosjekter på i alt 110,2 mill. kroner fra tilskuddsordningen for effektive og miljøvennlige havner.

I 2022 var den lospliktige trafikken 1,3 pst. høyere enn i 2019, og aktiviteten stort sett er tilbake på normalt nivå etter pandemien.

Moderniseringen av navigasjonsinnretningene var også i 2022 et prioritert område for Kystverket. Dette arbeidet bidrar til høyere oppetid for innretningene, reduserte klimagassutslipp og en mer effektiv drift av merkesystemet. Navigasjonsinnretningene er viktige for sjøsikkerheten, og det ble ikke registrert ulykker som følge av svikt ved innretningene i 2022.

Våren 2021 vedtok Stortinget at Kystverket skal bygge Stad skipstunnel. Kystverket har startet med å utarbeide konkurransegrunnlaget for entreprisen, innløsning av eiendom og andre for-

³ Tallene er basert på satellittregnskap for hav som SSB har utarbeidet i 2022. Metoden benytter en snevrere definisjon enn tidligere leveranser av verdiskapingstall til departementet. I 2021 er tallene for Maritim sektor er noe lavere enn tidligere rapportert som følge av at det ikke inkluderer aktører i tjenester tilknyttet utvinning av olje og naturgass.

beredende arbeider, med sikte på anbudsutlysning våren 2024.

Virkemidler for en konkurransedyktig maritim næring og sjøtransport

Næringslivet i Norge er spredt i hele landet, og en stor del av råvare- og industriproduksjon er lokalisert langs kysten. Om lag 90 pst. av samlet godsmengde i utenrikshandelen fraktes på sjø, mens skip står for om lag halvparten av godstransportarbeidet innenriks. Sjøtransporten er derfor svært viktig for næringslivets behov for varetransport, både nasjonalt og internasjonalt.

Regjeringen vil sikre gode vilkår for norske sjøfolk og at det legges til rette for aktivitet i hele den maritime verdikjeden. Regjeringen har hatt på høring forslag til lov om norske lønns- og arbeidsvilkår på skip i norske farvann og på norsk sokkel. Departementet arbeider med å fremme et lovforslag for Stortinget.

Tilskuddsordningen for sysselsetting av sjøfolk er blant de fremste virkemidlene for å bevare norsk maritim kompetanse og sørge for rekruttering av norske sjøfolk på norskregistrerte skip. Regjeringen foreslår å videreføre de gjeldende takene for maksimale utbetalinger i samtlige tilskuddsmodeller.

Tilgang på kompetent arbeidskraft er viktig for konkurranseevnen til norsk maritim næring. Grønn omstilling og teknologiutvikling påvirker kompetansebehovet, og digital kompetanse anses av næringen som særlig viktig. Regjeringen foreslår å øke bevilgningen i tilskuddsordningen for utviklingsmidler til fagskolene med totalt 20 mill. kroner, og av dette er 10 mill. kroner overført fra program for maritim kompetanse. Fagskoler med maritime fag vil bli prioritert i vurderingen av søknader til ordningen. Det vises til Prop. 1 S (2023–2024) for Kunnskapsdepartementet for nærmere omtale av tilskuddsordningen for utviklingsmidler til fagskolene.

Maritime forsknings- og innovasjonsprosjekter utløser betydelig offentlig støtte fra virkemiddelapparatet, som virkemidler i Norges forskningsråd SkatteFUNN og deltakelse i det europeiske forskningsprogrammet Horisont Europa. Av Innovasjon Norges virkemidler er miljøteknologiordningen, lavrisikolån og låneordningen for lav- og nullutslippsskip av særlig relevans for maritim næring. Se omtale under kap. 920 og kap. 2421. Den norske maritime næringen er ledende på klima- og miljøvennlig teknologi, og grønn skipsfart er et viktig satsingsområde i regjeringens maritime politikk. En mer klima- og

miljøvennlig skipsfart skal bidra til vekst og arbeidsplasser, i tillegg til reduksjon av utslipp.

Virkemidler for maritim industri omfatter blant annet generelle virkemidler gjennom Innovasjon Norge, Forskningsrådet og Eksportfinansiering Norge (Eksfin). Eksfin kan gi finansiering på markedsmessige vilkår til kjøpere av skip bygget i Norge, samt byggelånsgarantier til banker. Regjeringen har i 2023 økt risikodekningen til Eksfin i Garantiordningen for byggelån til skip, fartøy og innretninger til havs utvides til 75 pst. Regjeringen foreslår å videreføre det midlertidige skipsfinansieringstilbudet under Eksfin i tre nye år for perioden 2024 til 2026, jf. omtale under kap. 2460.

Det offentlige er en stor innkjøper av varer og tjenester også i maritim sektor. Regjeringen har mottatt en ekstern utredning av det EØS-rettslige handlingsrommet for å stille kvalitetskrav i offentlige anskaffelser av fartøy, og vil følge opp denne. Den maritime næringen er avhengig av velfungerende internasjonale markeder og likeverdige rammebetingelser.

Prioriteringer 2024

I tråd med Hurdalsplattformen og utfordringene og mulighetene næringen står overfor, vil regjeringen prioritere å fremme utvikling av klima- og miljøvennlig skipsfart, digitalisering av maritim sektor og legge til rette for gode rammevilkår for maritimt nærings- og arbeidsliv. I mai 2022 sendte regjeringen forslag til lov om norske lønns- og arbeidsvilkår på skip i norske farvann og på norsk sokkel på høring. Departementet arbeider med å fremme et lovforslag for Stortinget.

Sjøtransport er en effektiv og sikker transportform som krever relativt lite infrastruktur, og som er avgjørende for å ivareta næringslivets behov for godstransport. Regjeringen vil ruste opp havner og farleder for å bygge opp under sjøtransportens fortrinn og sikre videre utvikling av fiskeriavhengige kystsamfunn. Dette omfatter blant annet tiltak for å legge til rette for sjøtransporten gjennom utbedringer i farvannet, som å fjerne grunner og øke dybden i farledene, samt modernisering og fornying av navigasjonsinnretningene for å opprettholde det høye sikkerhetsnivået i sjøtransporten, jf. omtale under kap. 916.

Regjeringen vil i 2024 legge til rette for sikker og effektiv drift og videreutvikling av Barents-Watch, som digital plattform for informasjonsdeling og samhandling på tvers av myndigheter.

Regjeringen vil legge til rette for at maritim næring kan videreutvikle sitt konkurransefortrinn

gjennom å ta i bruk og utvikle ny teknologi som bygger opp under norsk klima- og miljøpolitikk, og legger til rette for grønn verdiskaping og grønne arbeidsplasser. Samarbeid med næringen er viktig for å kutte i klimagassutslippet fra innenriks sjøfart og fiske, og derfor er arbeidet med et maritimt klimapartnerskap en viktig sak å følge opp i 2024. Regjeringen vil også følge opp utredningen av det EØS-rettslige handlingsrommet til offentlige anskaffelser av skip, og vil se nærmere på krav og kriterier knyttet til HMS, språk, lærlinger og miljø.

Regjeringen vil arbeide videre for å sikre en effektiv og kompetent sjøfartsadministrasjon med fokus på sikkerhet og klima- og miljøvennlig skipsfart. Videre har regjeringen etablert en nullvisjon om ingen omkomne eller hardt skadde på fartøy og innretninger underlagt Sjøfartsdirektoratets forvaltnings- og tilsynsansvar. Direktoratet har fått i oppdrag å utarbeide en handlingsplan, og arbeidet med dette vil prioriteres i 2024. På fritidsområdet har regjeringen også vedtatt en nullvisjon om ingen omkomne som følge av drukningsulykker. Arbeidet med å koordinere utarbeidelse av handlingsplan vil prioriteres i 2024.

Økt likestilling i maritim næring vil kunne bidra til høyere grad av innovasjon, verdiskaping og kompetanse i næringen. Regjeringen har tatt initiativ til en samarbeidserklæring med maritim næring for å jobbe for økt likestilling i næringen, og vil i samarbeid med næringen sette måltall for å kunne dokumentere utvikling over tid i sektoren på likestillingsområdet.

Kystverkets oppdaterte miljørerisiko- og beredskapsanalyse er grunnlaget for dimensjoneringen av den nasjonale beredskapen mot akutt forurensning. I 2024 vil regjeringen prioritere styrking av beredskap mot akutt forurensning i Oslofjorden, samt kompetanseheving av de interkommunale utvalgene for akutt forurensning i regi av Kystverket. Videre vil Kystverket i 2024 fortsette arbeidet med etablering av fasiliteter for testing, øving og teknologiutvikling for bekjempelse av akutt forurensning på Fiskebøl i Hadsel kommune i Vesterålen.

Kystverket skal i 2024 lyse ut anbudskonkurranse om Stad skipstunnel. I anbudskonkurransen vil det bli tatt forbehold om gjennomføring av prosjektet dersom det ikke kommer tilbud som er innenfor kostnadsrammen som Stortinget har vedtatt, jf. Prop. 97 S (2020–2021) *Bygging av Stad skipstunnel* og Innst. 389 S (2020–2021). Det har siden våren 2021 vært en betydelig prisvekst i anleggssektoren. Kostnadsrammen som Stortinget har vedtatt, er på denne bakgrunn prisjus-

tert til 5 060 mill. kroner. Den prisjusterte kostnadsrammen er lavere enn Kystverkets oppdaterte kostnads- og usikkerhetsanalyse som estimerer en forventet kostnad (P50) på 5 652 mill. kroner og en kostnadsramme (P85) på 7 132 mill. kroner, jf. omtale i Prop. 118 S (2022–2023) *Tilleggsbevilgninger og omprioriteringer i statsbudsjettet 2023*. Det vil bli opplyst om de oppdaterte kostnadsestimatene i anbudskonkurransen. I Prop. 118 S (2022–2023) er det videre orientert om at arbeidet med tvangsinnløsning av eiendom er stilt i bero. Arbeidet med tvangsinnløsning vil fortsatt bli stilt i bero inntil regjeringen har fått tatt stilling til resultatet av anbudskonkurransen.

Mineralnæringen

Beskrivelse av næringen

Norge har betydelige mineralressurser som gjennom utvinning gir grunnlag for økt verdiskaping og arbeidsplasser, særlig i distriktene. Mineralressursene er helt nødvendige for bygg, veier og infrastruktur. Mineralressurser brukes også i industri- og vareproduksjon og er sentrale innsatsfaktorer i produkter basert på «grønne teknologier» som for eksempel vindmøller, solcellepaneler og el-biler, men også en lang rekke andre produkter, fra telefoner og nettbrett til maling og kosmetikk. Regjeringen legger til rette for økt verdiskaping og bærekraftig vekst i næringen.

Lov om erverv og utvinning av mineralressurser (mineralloven) regulerer mineralvirksomhet. Med hjemmel i denne loven gir Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard undersøkelses- og utvinningstillatelser og driftskonsesjon til mineralselskaper. Loven regulerer også selskapenes plikter ved start, drift, opphør og opprydding. Kommunale prioriteringer av arealbruk gjennom planprosesser er også av stor betydning for næringen. Blant viktige rammebetingelser for næringen kan nevnes plan- og bygningsloven, forurensningsloven, naturmangfoldloven og kulturminneloven.

Gode geologiske oversiktsdata er en forutsetning for å kunne påvise utvinnbare mineralressurser. Slike data er et kollektivt gode med en rekke bruksområder. De finansieres derfor av staten og kartlegges, samles inn og forvaltes av Norges geologiske undersøkelse (NGU).

Status og resultater

Mineralnæringen består av virksomheter som tar ut og bearbeider mineraler og bergarter fra fast fjell eller løsmasser. Mineralnæringen omsatte i

2022 for om lag 13,6 mrd. kroner, mot 12,9 mrd. kroner i 2021. Byggeråstoff utgjør hovedvekten av salgsverdien og omsatte for 7 mrd. kroner. Næringen har for de fleste produkter en høy eksportandel. Samlet eksportandel målt i omsetning var 49,8 pst. i 2022 og utgjorde 6,8 mrd. kroner. Næringen sysselsatte om lag 4 400 årsverk i 2022.

Etterspørselen etter mineralressurser på verdensmarkedet er nært knyttet til befolkningsvekst og økonomisk vekst, særlig i land som bygger mye infrastruktur, industri og bygg som krever mye mineraler. Den grønne omstillingen forventes imidlertid å øke etterspørsel og priser for mange metaller som brukes i for eksempel batterier, elmotorer, kraftproduksjon og ledningsnett.

For byggeråstoff bestemmes konjunktorene i større grad av byggeaktivitet og utbygging av samferdselsprosjekter.

Prioriteringer 2024

Regjeringen la fram sin mineralstrategi 21. juni 2023, og oppfølging av strategien vil være en viktig prioritering i 2024. Regjeringen vil arbeide for at Norge skal utvikle verdens mest bærekraftige mineralnæring, legge til rette for gjenbruk og resirkulering av råvarer og samarbeide tett med Europa for å sikre kritiske verdikjeder. Offentlig kartlegging av mineralressurser gir bedre kunnskap om ressursene og er av stor betydning for å tiltrekke private letebedrifter.

Mineralloven fra 2010 fastsetter grunnleggende rammer for å drive mineralvirksomhet i Norge. Departementet arbeider for at mineralloven skal være et godt redskap for en god og bærekraftig ressursforvaltning til beste for samfunnet, verdiskapingen og framtidige arbeidsplasser.

Minerallovutvalget leverte i 2022 sin rapport (NOU 2022: 8 *Ny minerallov*) med forslag til en ny, revidert minerallov. Nærings- og fiskeridepartementet har gjennomgått og sammenstilt alle høringsinnspillene og skal nå i gang med oppfølgingen av utvalgets anbefalinger. I arbeidet vil det legges stor vekt på dialog med særlig berørte grupper, som kommuner, grunneiere, miljøorganisasjoner og samiske organisasjoner og rettighetshavere.

Sjømatnæringene – det akvatiske matsystemet

Sjømat er en av Norges viktigste eksportvarer, og har stor betydning for matsikkerheten i verden. Sjømatnæringene er også særlig viktig for sysselsetting og verdiskaping i distriktene. Nærings- og fiskeridepartementet har ansvaret for fiskeri- og

havbruksforvaltningen, rammebetingelser for sjømathandelen og -bearbeidingen og markedsadgang for norsk sjømat.

Norsk sjømat er sunn og miljøvennlig mat med lavt klimaavtrykk. Regjeringen legger stor vekt på å sikre en bærekraftig fiskeri- og havbruksforvaltning og vil sørge for at sjømat vektlegges sterkere når ernærings- og matpolitikk utformes både nasjonalt og globalt.

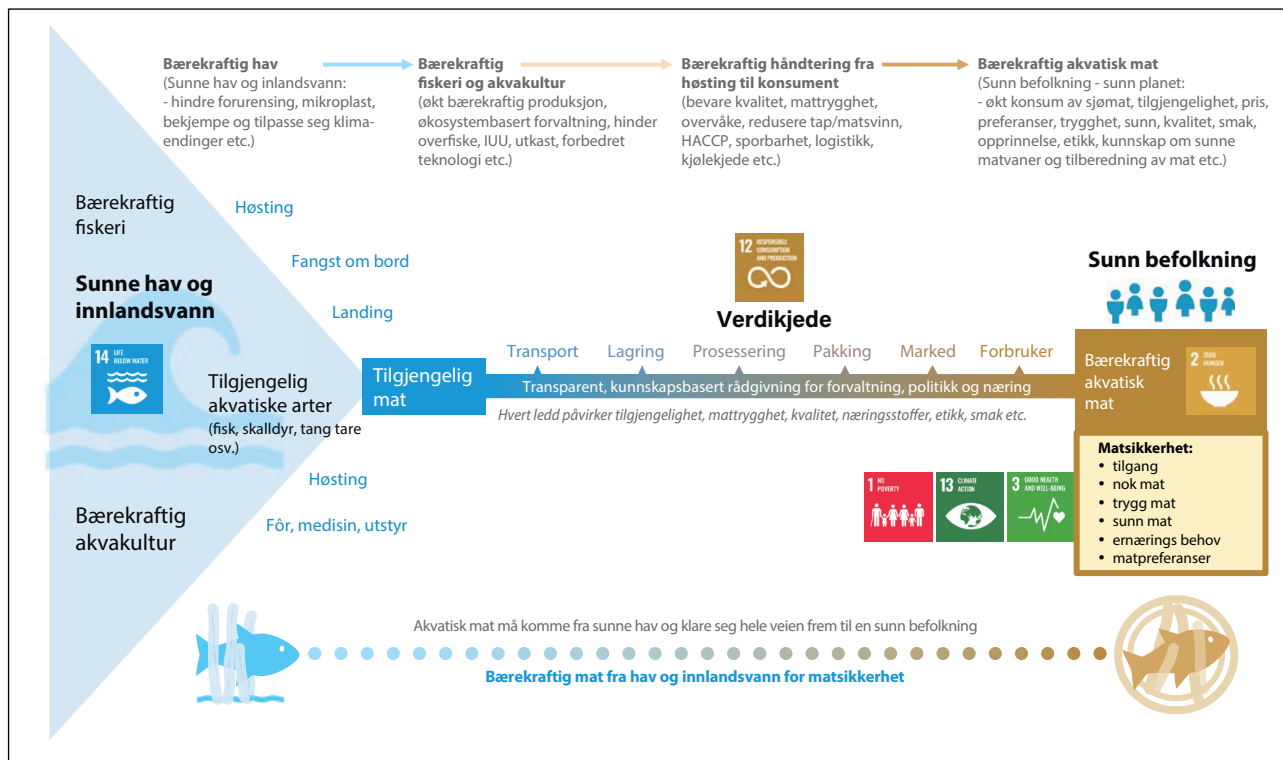
Departementet har ansvaret for å ivareta det akvatiske matsystemet langs hele verdikjeden «fra hav til konsum»: fra produksjon, høsting, bearbeiding, distribusjon og omsetning, og videre fram til maten er spist av forbruker som del av et sunt og bærekraftig kosthold. Synliggjøring og styrking av betydningen sjømat har for matsikkerhet, er en viktig oppgave for Nærings- og fiskeridepartementet. Dette forutsetter en verdikjedetilnærming hvor kunnskapsbasert forvaltning må legges til grunn for å sikre sunne hav, bærekraftig produksjon og høsting, og sunn og trygg sjømat av god kvalitet som møter forbruker- og markedspreferanser. Dette er grunnleggende for vekst og utvikling i fiskeri, havbruk og sjømatnæringen.

I 2022 ble det produsert rundt 1,6 mill. tonn sjømat i havbruksnæringen, og det ble landet over 2,6 mill. tonn sjømat fra villfisknæringen. Det ble eksportert 2,9 mill. tonn sjømat til en rekordhøy verdi av 151,4 mrd. kroner i 2022. Verdiøkningen var på 25 pst. sammenlignet med 2021. Fra 2008 til 2021 har veksten i verdiskaping i fiske, fangst og akvakultur vært om lag 250 pst. Sjømatnæringens andel av verdiskapingen i norsk fastlandsøkonomi utgjorde 2,9 pst. i 2021. Næringen sysselsatte 19 500 årsverk i 2022 ifølge SSB. Denne statistikken plukker ikke opp det betydelige antallet utenlandske sesongarbeidere som jobber i Norge i korte perioder utenfor SSBs talletidspunkt. Sysselsettingen i sjømatnæringen har vært økende over flere år, mye grunnet veksten i oppdrettsnæringen.

Fiskeri

Målet med fiskeriforvaltningen er å sikre en økologisk bærekraftig og samfunnsøkonomisk lønnsom forvaltning av de viltlevende marine ressursene og det tilhørende genetiske materialet. Fiskeriforvaltningen skal også medvirke til å sikre sysselsetting og bosetting i kystsamfunnene.

Departementets oppgaver på fiskeriområdet omfatter blant annet internasjonale kvoteforhandlinger, nasjonal kvotefastsettelse, regulering av adgangen til å drive fiske og fangst og tilrettelegging for kontroll med høstingen.

Figur 5.1 Det akvatiske matsystemet – fra hav til bord

Kilde: Fiskeridirektoratet

Fiskeridirektoratet er rådgivende og utøvende organ innen fiskeriforvaltning. Videre har blant annet ansvar for nasjonale reguleringer, tillatelser, overvåking og kontroll, jf. nærmere omtale under kap. 917.

Havets og kystens ressurser og miljø er fundamentet for marin verdiskaping. Et høyt langtidsutbytte av bestandene forutsetter at forvaltningen bygger på vitenskapelige råd, gode forvaltningsprinsipper og god kontroll med høstingen av ressursene. Kvotene svinger med bestandsstørrelsene. Innenfor de biologiske rammene søkes det stabilitet i kvotefordelingen, for å sikre mest mulig forutsigbarhet for næringsaktørene.

Gjennom internasjonalt samarbeid arbeider Norge for at forvaltningen av disse ressursene skal skje i tråd med anerkjente prinsipper som bærekraftig bruk, føre-var-prinsippet og økosystembasert forvaltning. Det inngås internasjonale avtaler om felles forvaltning av delte fiskebestander for å sikre bærekraftig høsting og forvaltning av fiskeriene.

Status og resultater

Lønnsomhet

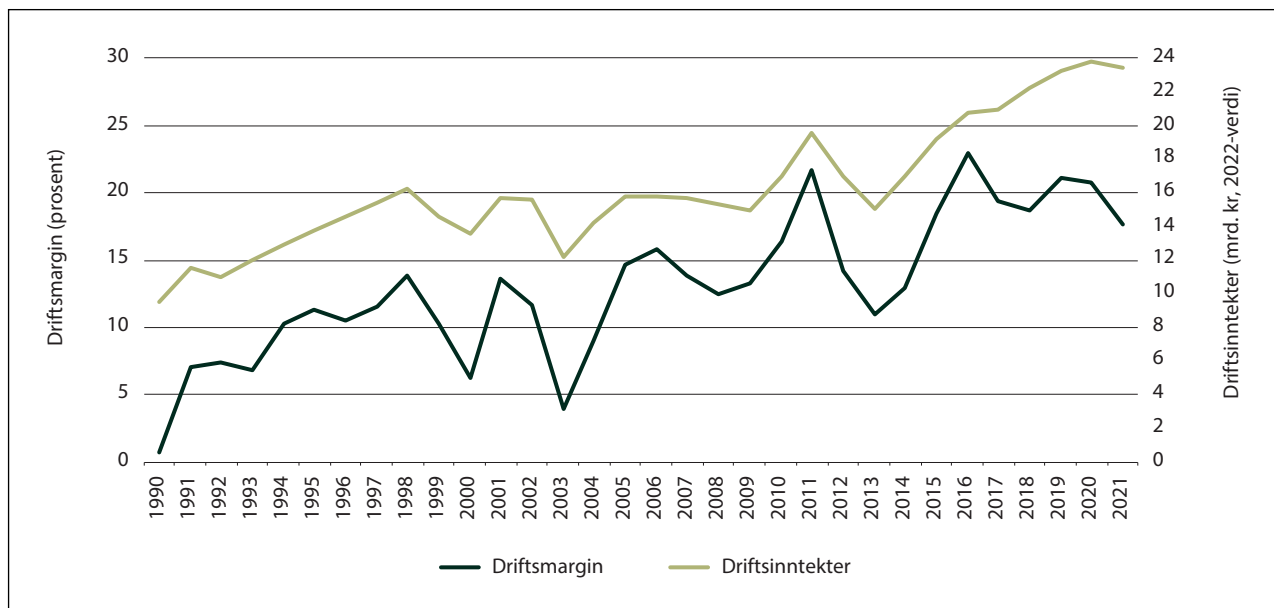
Lønnsomheten for fiskeflåten varierer mye fra år til år, og mellom flåtegrupper, men har de siste

30 årene gjennomgående hatt en positiv utvikling, jf. figur 5.2. Siden 2016 har den gjennomsnittlige driftsmarginen ligget rundt 20 pst., med et lite fall i 2021. Samlede driftsinntekter for fiskeflåten har hatt tilsvarende trend siden 1990 og var i 2021 på nær 24 mrd. kroner. Lønnsomheten er høyest blant torsketrålere og i de pelagiske fiskeriene og lavest i kystrekeflåten.

Det er flere underliggende årsaker til den positive utviklingen i lønnsomhet i perioden. Flere av de viktigste fiskebestandene er i langt bedre forfatning nå enn i 1990. Samtidig er tallet på fiskefartøy blitt redusert, noe som har gitt lavere kostnader og høyere produktivitet, jf. figur 5.3. De siste årene har økte priser bidratt sterkt til den positive utviklingen. Økte drivstoffkostnader skaper imidlertid problemer for de mest sårbare fartøygruppene, særlig for kystrekeflåten.

Antall personer som hadde fiske som hovednæring, ble mer enn halvert fra 1990 til 2010. Det siste tiåret har reduksjonen vært mer moderat, og antall fiskere i 2022 var om lag 11 000.

Fordelingen av antall fartøy, antall fiskere og verdien av levert fangst mellom Sør-Norge og Nord-Norge har holdt seg relativt stabil siden 2000.

Figur 5.2 Gjennomsnittlig driftsmargin og totale driftsinntekter for fiskeflåten, 1990–2021

(Tall for 2022 foreligger ikke ennå.)

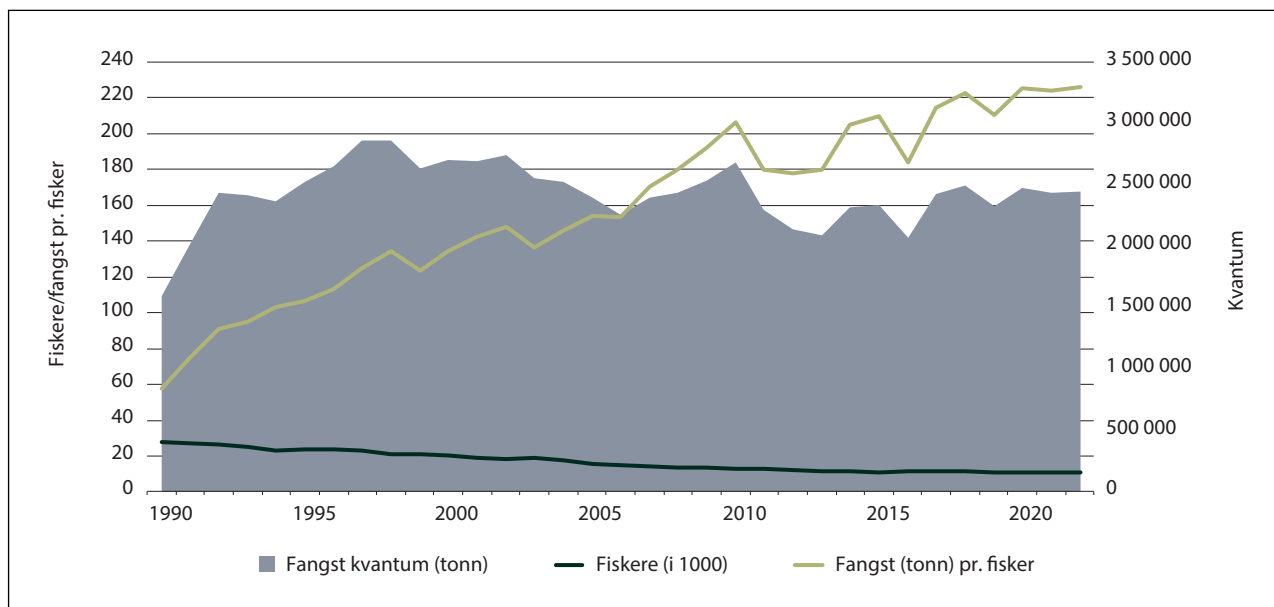
Definisjon: Driftsmargin = (driftsresultat/driftsinntekter) * 100

Kilde: Fiskeridirektoratet

Fiskeriforvaltning

Det vises til Meld. St. 11 (2022–2023) *Noregs fiske-riavtalar for 2023 og fisket etter avtalane i 2021 og 2022* for rapportering om de internasjonale fiske-riavtalene. Meldingen rapporterer også om status for de viktigste kommersielle fiskebestandene og om Norges arbeid med FNs havretts- og fiskeri-resolusjoner.

Det er besluttet å videreføre det bilaterale fiskerisamarbeidet med Russland om forvaltningene av de delte bestandene i de nordlige farvanene, herunder fiskeriforskningssamarbeidet, til tross for den russiske invasjonen i Ukraina. Det innebærer at det planlegges for et ordinært møte i Den blandete norsk-russiske fiskerikommisjonen i oktober. Det planlegges også i år for digital gjennomføring av kommisjonsmøtet.

Figur 5.3 Utvikling i fangst, antall fiskere og fangst per fisker, 1945–2022

Foreløpige tall for 2022

Kilde: Fiskeridirektoratet

Den russiske invasjonen og reaksjonene på denne har virket inn også på det internasjonale fiskerisamarbeidet, og Det internasjonale rådet for havforskning (ICES) har midlertidig suspendert russiske eksperter fra deltakelse i arbeidet i rådet. Det innebærer at ICES ikke har vært i stand til å gi kvoterådgivning for de bestandene som forvaltes gjennom det bilaterale samarbeidet mellom Norge og Russland, og kvoteråd har derfor blitt utarbeidet av Havforskningsinstituttet og det russiske instituttet VNIRO i samarbeid.

For øvrig har en del arbeidsgruppemøter i NEAFC, den regionale organisasjonen for fiskerisamarbeidet i Nordøst-Atlanteren, blitt avlyst som følge av at enkelte parter ikke har ønsket å delta på møter her sammen med russiske representanter. I andre organisasjoner har arbeidet gått som normalt.

Kvotestystemet skal sørge for at vi tar vare på de fiskeressursene vi har, både for dagens og framtidige generasjoner, og det skal bidra til å skape aktivitet, arbeidsplasser og verdiskaping i kystsamfunnene. Utformingen av kvotestystemet har stor betydning for både for næringen og fiskeriavhengige lokalsamfunn.

Regjeringen arbeider med å utforme en melding til Stortinget om kvotestystemet og har i den forbindelse gjennomført høring av aktuelle tema, blant annet fordeling av strukturgevinst ved utløpt tidsbegrensning i strukturkvoteordningene for fiskeflåten. Målene er bærekraftig forvaltning, økt verdiskaping i fiskerinæringen, bedre utnyttelse av hele fisken og økt aktivitet langs hele kysten.

Fiskeri er en del av det grønne skiftet, og arbeidet med grønn omstilling i fiskeflåten er en del av regjeringens arbeid med grønn skipsfart. I 2020 ble det innført en CO₂-kompensasjonsordning for fiskeflåten for å avhjelpe næringen i forbindelse med at det ble innført full CO₂-avgift. Ordningen var opprinnelig tenkt å være midlertidig, men som følge av kraftig økning i drivstoffprisene, samt målsettingen om økt CO₂-avgift fram mot 2030, videreføres ordningen.

Det er et økende press på kystsonen, med etablering av infrastruktur og aktivitet som kan påvirke gyte- og oppvekstområder og fiskefelt. Det er stedvis også stort fiskepress på lokale og kystnære fiskebestander som nasjonalt er av mindre økonomisk verdi, men som er viktige for deler av fiskeflåten og lokalsamfunn. Regjeringen vil derfor øke innsatsen for forvaltningen av kystnære bestander og blant annet vie beskatningstrykket fra fritids- og turistfiske og tilhørende behov for forvaltningstiltak større oppmerksomhet. Forvaltningen vil i større grad enn tidligere ta

hensyn til at det er ulike utfordringer forskjellige steder langs kysten.

Brudd på fiskerilovgivningen undergraver målene i fiskeriforvaltningen. Regjeringen viderefører arbeidet med å forebygge og bekjempe fiskerikriminalitet i tråd med hovedlinjene i NOU 2019: 21 *Framtidens fiskerikontroll*. Et viktig element i arbeidet er å sikre pålitelige data om det som høstes og omsettes. Fra 1. januar 2024 vil nye regler for prøvetaking av industrifangster ved landing sikre at vi får et mer korrekt regnskap over det som høstes.

Det er vedtatt at alle fiskefartøy ned til 10 meter skal ha sikker sporing og krav om fangstrapportering fra 1. juli 2023. Det vil gi viktige data til forvaltningen, forskningen og kontrollformål. Videre arbeides det med nye krav til vekter og veiesystemer ved alle fiskemottak, for å få bedre dokumentasjon for opplysningene om fangsten på sluttseddel. Fiskeridirektoratet jobber samtidig langsiktig for å fremme utviklingen av teknologi for automatisk fangstdokumentasjon til havs, gjennom sitt FangstID-program.

I forbindelse med revidert nasjonalbudsjett for 2023 ble det øremerket 5 mill. kroner til Økokrims arbeid med grunnetterretning på fiskerikriminalitet. Midlene foreslås videreført i 2024.

Norge har vært ledende i arbeidet med en kontrollavtale for pelagiske fiskerier, som i 2022 ble signert av EU, Storbritannia, Island, Grønland, Færøyene og Norge. Avtalen vil sikre bedre kontroll og like rammevilkår for den pelagiske fiskerinæringen.

Regjeringen legger stor vekt på internasjonalt samarbeid mot fiskerikriminalitet. 61 land har så langt sluttet seg til den norsk-initierte ministererklæringen mot grensekryssende organisert fiskerikriminalitet. Gjennom «Blue Justice-initiativet» bistår Norge utviklingsland i arbeidet mot fiskerikriminalitet. I 2023 utviklet Kystverkets Barents-Watch-sekretariat og Norsk romsenter et nytt havovervåkingsprogram, som gir alle landene i Blue Justice Community tilgang til norsk satellittdata som sporer fiskeriaktiviteter på alle verdens hav.

Prioriteringer 2024

Nærings- og fiskeridepartementet har følgende hovedprioriteringer på fiskeriområdet i 2024:

- Sikre norske interesser ved forhandlinger av fiskeriavtaler.
- Følge opp Stortingets behandling av kvotemeldingen.
- Styrke forvaltningen av lokale og kystnære bestander.

- Forbedre fiskerikontrollen og bekjempe fiskekriminalitet både nasjonalt og internasjonalt.

Havbruk

Havbruksområdet omfatter blant annet ansvar for forvaltning og regelverk, inkludert næringsstruktur, tildeling av konsesjoner, produksjonsbegrensninger, arealbruk og eierskap. Målet er å fremme en lønnsom og verdiskapende havbruksnæring innenfor miljømessig bærekraftige rammer.

Fiskeridirektoratet og Mattilsynet er rådgivende og utøvende organer innen forvaltning av havbruksnæringen. Hovedoppgavene til Fiskeridirektoratet er knyttet til produksjonsreguleringer og miljøhensyn, og hovedoppgavene til Mattilsynet er knyttet til sunn og trygg sjømat, fiskehelse og fiskevelferd. Etatene samarbeider nært med Havforskningsinstituttet, Veterinærinstituttet og andre etater og miljøer nasjonalt og internasjonalt for å gi Nærings- og fiskeridepartementet best mulig faglige råd.

Status og resultater

Produksjon og lønnsomhet

Førstehåndsverdien av produksjon av fisk fra havbruksnæringen var i 2022 på 106,5 mrd. kroner, mot 80,5 mrd. kroner i 2021.

Kvantumsutviklingen i næringen har over tid vært stigende, men har de senere år jevnet seg ut. I 2022 ble det solgt 1 551 972 tonn atlantisk laks,

som var om lag det samme som i 2021, og 84 928 tonn regnbueørret, som var en nedgang på 4 pst. fra 2021.

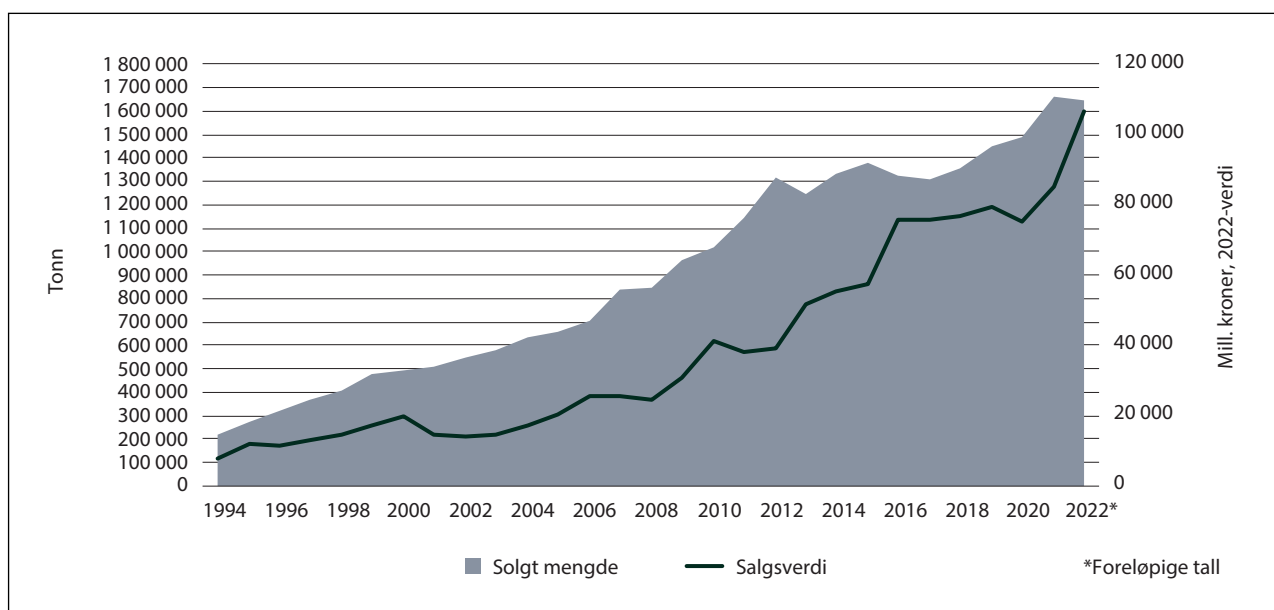
I 2022 ble det solgt 5 116 tonn oppdrettstorsk, som er mer enn en tredobling sammenlignet med 2021. Det ble i 2022 solgt 638 tonn røye, og 2 291 tonn kveite, en økning på 27 pst. for røye og en reduksjon på 16 pst. for kveite fra 2021. I tillegg ble det solgt 266 tonn andre arter, en nedgang fra 2021.

I 2022 ble det solgt 2 647 tonn skalldyr (kamskjell, østers, blåskjell og andre arter som kreps og hummer). Dette er en økning på 20 pst. fra 2021. Det er blåskjell som utgjør hoveddelen av salget. Interessen for dyrkning av tang og tare i Norge er stabil. I 2022 ble det høstet 221 tonn dyrket tare, primært sukkertare.

I 2022 var om lag 10 200 personer direkte sys-selsatt i akvakulturnæringen, en økning på om lag 400 personer fra året før.

De siste årene har driftsmarginen vært gjennomgående høy som følge av høye priser på laks. Driftsmarginen var likevel nedadgående i årene 2018-2020. Gjennomsnittlig driftsmargin økte fra 17,1 pst. i 2020 til 18 pst. i 2021.

Gjennomsnittlig produksjonskostnad, i nominell verdi, økte med 3,7 pst. fra 2020 til 2021 og var i 2021 på 41,65 kroner per kilo. Førkostnader utgjorde i 2021 40 pst. av produksjonskostnadene, og endringer i denne kostnadsposten har derfor stor betydning for de totale produksjonskostna-

Figur 5.4 Total mengde og førstehåndsverdi av fisk i havbruksnæringen 1993–2022

Foreløpige tall for 2022.

Kilde: Fiskeridirektoratet

dene. Lønnsomhetsundersøkelsen for 2022 er ikke ferdig før høsten 2023.

Kapasitetsjustering

Produksjonen reguleres gjennom maksimal tillatt biomasse, som angir hvor mye levende fisk innehar av en produksjonstillatelse kan ha stående i sjøen til enhver tid. Gjennom behandlingen av Meld. St. 16 (2014–2015) *Forutsigbar og miljømessig bærekraftig vekst i norsk lakse- og ørretoppdrett* sluttet Stortinget seg til en handlingsregel for kapasitetsjustering i norsk lakse- og ørretoppdrett basert på produksjonsområder og miljøindikatorer. En forutsetning for vekst er at næringen drives innenfor miljømessig akseptable rammer. Dagens system for kapasitetsjusteringer (trafikklyssystemet) trådte i kraft i 2017.

Tredje kapasitetsvurdering etter det nye systemet ble gjennomført i juni 2022. Av 13 produksjonsområder besluttet regjeringen at åtte ble satt til grønt, tre til gult og to produksjonsområder ble satt til rødt. Auksjon av ny kapasitet ble gjennomført høsten 2022 etter at regjeringens forslag om innføring av en grunnrenteskatt på havbruk var sendt på høring. Regjeringen vil høsten 2023 gjennomføre en auksjon av det resterende kvantum som ikke ble solgt i 2022. Neste vurdering av miljøsituasjonen i produksjonsområdene vil skje høsten 2023. Sammen med vurderingen som ble gjort høsten 2022, vil dette legge grunnlaget for eventuelle kapasitetsjusteringer i 2024.

Arealstruktur

En avgjørende faktor for å kunne utnytte havbruksnæringens produksjonspotensial er tilgang på egnet areal til sjømatproduksjon og at arealet utnyttes på en best mulig måte.

Utviklingen har i store trekk gått fra en forvaltning som tok utgangspunkt i det enkelte oppdrettsanleggets påvirkning, til i stadig større grad vektlegge samlet effekt fra flere anlegg i et større geografisk område, i tråd med miljølovgivningens krav om å vurdere samlet belastning. Dette gradvise skiftet har vært nødvendig for å håndtere næringens sykdoms- og miljøutfordringer på en god måte.

Systemet for kapasitetsjusteringer gir insentiver til å legge til rette for en arealstruktur tilpasset bærekraftig vekst i havbruksnæringen.

Utvikling av ny teknologi

Gode oppdrettslokaliteter er et knapphetsgode. Utvikling av ny teknologi kan bidra til å realisere nye driftsopplegg innen landbasert oppdrett, halv-lukkede anlegg i skjermede fjorder, ulike anleggsformer lenger til havs og en videreutvikling av dagens åpne merdteknologi. Dette kan legge til rette for oppdrettsvirksomhet i tidligere uegnede områder og dermed også for økt produksjon.

For å tilrettelegge for best mulig utvikling av den framtidige havbruksnæringen, samtidig som sikkerhet, arbeidsforhold og ytre miljø blir ivare tatt på en forsvarlig måte, er det viktig at regelverket er oppdatert. Teknologiutviklingen går så raskt på dette området at preskriptivt regelverk fort kan hemme utvikling av nye løsninger. Det må derfor etableres et treffsikkert, men fleksibelt regelverk samtidig som man unngår overdimensjonering og unøvendige kostnader.

Ordnningen med utviklingstillatelser ble etablert som en midlertidig ordning i november 2015, og avsluttet i november 2017. Formålet er å legge til rette for utvikling av teknologi som kan bidra til å løse en eller flere av de miljø- og arealutfordringene som akvakulturnæringen står overfor, for eksempel ved konstruksjon av prototyper og testanlegg, industriell design, utstyrsinstallasjon og fullskala prøveproduksjon. Per 22. august 2023 er det gitt tilsagn om til sammen 123 utviklingstillatelser til 24 søkere. Det gjenstår fortsatt et betydelig arbeid i Nærings- og fiskeridepartementet knyttet til klagesaksbehandling.

Regjeringen vedtok i november 2022 regelverk for areal- og tillatelsesprosess for havbruk til havs. Regjeringen vedtok også at områdene «Norskerenna sør», «Frøyabanken nord» og «Trænabanken» skal konsekvensvurderes for havbruk til havs. Fiskeridirektoratet har sommeren 2023 levert forslag til program for offentlig overordnet konsekvensvurdering. Prosess for gjennomføring av konsekvensvurderingen vil bli igangsatt i løpet av høsten 2023, samtidig som det utarbeides detaljregelverk for havbruk til havs. Konsekvensvurderinger av de konkrete områdene og fastsettelse av regelverk for tildeling og drift vil være avgjørende for å legge til rette for havbruksvirksomhet utenfor dagens produksjonsområder.

Bærekraftig havbruk

Ved behandling av Meld. St. 16 (2014–2015) *Forutsigbar og miljømessig bærekraftig vekst i norsk lakse- og ørretoppdrett* har Stortinget gjort klart

hvilket miljøavtrykk som er akseptabelt når det gjelder lakselus. En ekspertgruppe utarbeider årlige rapporter om risiko for lakselusindusert dødelighet hos villfisk innenfor de enkelte produksjonsområdene. Rapportene inngår i det faglige grunnlaget for regjeringens beslutning om justering av produksjonskapasiteten i lakse- og ørretproduksjonen som skjer annethvert år. Siste beslutning om fargelegging ble tatt i juni 2022.

Tiltak mot rømming har vært prioritert både av myndighetene og næringen de siste årene. Myndighetene har fastsatt strengere krav til teknisk utforming av anleggene og styrket tilsynet med at reglene overholdes. De fleste uhell skyldes nå menneskelig svikt og brudd på rutiner. Det arbeides med et system for sporing av rømt oppdrettsfisk tilbake til oppdretter.

Miljøutfordringene knyttet til havbruk er nærmere omtalt i kap. 7 Omtale av klima- og miljørelevante saker.

Tap og sykdom

Det er i dag betydelige velferdsutfordringer knyttet til håndtering av oppdrettsfisk, særlig ved bruk av ulike avlusningsmetoder. God velferd er mer enn overlevelse, men velferdsutfordringene synliggjøres i sin ytterste konsekvens gjennom antall fisk som dør under produksjonen. Dødelighetstallene for 2022 viser at det døde i overkant av 59 mill. matfisk i sjøfasen, noe som er en økning fra foregående årene. I tillegg døde om lag 38 mill. settefisk og rundt 30 mill. rensfisk.

Infeksiøs lakseanemi (ILA) ble i 2022 stadfestet på 15 lokaliteter. Dette er en reduksjon på ti tilfeller fra 2021, som var det året med høyeste antallet årlige ILA-tilfeller siden tidlig på 1990-tallet. Etter å ha ligget stabilt på mellom 10 og 15 nye tilfeller i årene mellom 2013-2019, var det i 2020 og 2021 mer enn 20 nye tilfeller i året. Departementet besluttet i april 2022 å innføre et utryddelsesprogram mot ILA, i tråd med EUs nye dyrehelsesreguleringer. Furunkulose ble i 2021 påvist i to settefiskanlegg og tre matfiskanlegg. Alle de tre påvisningene hos matfisk kunne knyttes til utsett av smittet smolt fra de to settefiskanleggene.

Pankreassykdom (PD) er fortsatt en av de mest alvorlige sykdommene i oppdrettsnæringen. Den fører til lidelser for fisken og store økonomiske tap for enkeltoppdrettere og en samlet næring. I 2022 ble det registrert 98 nye PD-tilfeller, sammenliknet med 100 året før. De to siste årene representerer derfor en betydelig reduksjon fra 2020, da det var påvist 158 tilfeller. Ingen tilfeller er påvist utenfor PD-sonen, som strekker

seg fra Søre Revtingen i Rogaland til Flatanger i Trøndelag.

Når det gjelder lakselus, var gjennomsnittlig antall voksne hunnlus per oppdrettsfisk for hele landet i 2022 omtrent som i 2021. Produksjonen av lakseluslarver under villaksens utvandningsperiode var imidlertid høyere enn tidligere i de fleste produksjonsområder på grunn av at den sesongmessige økningen i luselarveproduksjonen om sommeren kom tidligere enn årene før.

Riksrevisjonen la 7. juni 2023 fram Dokument 3:12 (2022–2023) *Myndighetenes arbeid med fiskehelse og fiskevelferd i havbruksnæringen* for Stortinget. I rapporten konkluderer Riksrevisjonen med at Nærings- og fiskeridepartementet, med underliggende etater, ikke har iverksatt tilstrekkelige tiltak for å bidra til å redusere de vedvarende utfordringene med sykdom og dårlig fiskevelferd i havbruksnæringen. Riksrevisjonen peker på at myndighetene ikke i tilstrekkelig grad har fulgt opp negative konsekvenser av ny teknologi og nye driftsformer, og at systemet for risikobasert tilsyn ikke fungerer optimalt.

Prioriteringer 2024

Nærings- og fiskeridepartementet vil legge til rette for fortsatt forutsigbar og miljømessig bærekraftig vekst i havbruk. Den framtidige utformingen og innretningen på et tillatelsessystem er svært viktig for næringens framtidige rammebetingelser og konkurransekraft. Regjeringen har derfor nedsatt et utvalg som har sett nærmere på dette, og regjeringen vil i 2024 følge opp utvalgets rapport. Arbeidet med å utvikle et tillatelseregime for havbruk til havs blir viktig framover. I tillegg prioriteres det å arbeide for god velferd og helse hos fisken, herunder redusere tap i matfiskproduksjonen.

Sjømat

Det akvatiske matsystemet – matsikkerhetsarbeidet

Global matsikkerhet og klimaendringer er blant de viktigste bærekraftsutfordringene. Matsikkerhet forutsetter tilgang til nok, trygg og sunn mat som dekker ernæringsmessige behov og preferanser. Akvatisk mat bidrar til global matsikkerhet, som kilde til inntekt og til mat med viktige næringsstoffer med relativt lave klimaspor. Arbeidet med akvatiske matsystem foregår både før og etter kaikanten, og omfatter blant annet tiltak for rene hav, bærekraftig høsting og produksjon, hygienisk og kvalitetsbevarende håndtering av

trygg, sunn akvatisk mat gjennom verdikjeden, inkludert også reduksjon av matsvinn og overvåking av uønskede stoffer. Å framskaffe kunnskap om næringsstoffer, fôr, sunt kosthold, kvalitet, produktutvikling og matvaner er også viktig. Arbeidet ses i sammenheng med styrking av bærekraftige matsystemer internasjonalt, oppfølging av FNs bærekraftsmål, arbeidet med nasjonal folkehelsepolitikk og satsingen på hav. Det er utstrakt tverrdepartementalt samarbeid på området nasjonalt, men også internasjonalt knyttet til prosesser i FN, som departementet tar del i. Det globale rammeverket som utvikles i ulike fora under FN-paraplyen, legger føringer både for Norge og andre land og påvirker rammebetingelsene for sjømatnæringen. Det vises også til omtale under Oppfølging av FNs bærekraftsmål, jf. kap. 8 i del III av proposisjonen. Arbeidet med de ulike leddene i verdikjeden omtales under.

Sjømatindustrien

Sjømatindustrien består av bedrifter som tar hånd om fisk og annen sjømat etter at den er fisket, høstet eller oppdrettet.

Sjømat er blant matvarene det handles mest med globalt, og norsk sjømatindustri er en konkurranseutsatt næring i et land med høyt kostnads- og lønnsnivå. Omtrent en tredjedel av den norske sjømaten eksporteres bearbeidet. Mye av sjømaten som eksporteres ubearbeidet, blir til bearbeidede produkter i andre land. Handelsbarrierer, høye lønns- og produksjonskostnader og ujevn tilgang på nok råstoff av god kvalitet er viktige årsaker til dette.

Sjømatindustriens konkurransekraft påvirkes også av det som skjer i primærleddet innenfor fiskeri og havbruk, med hensyn til blant annet lover og reguleringer, kvalitet, variasjoner og svingninger, både gjennom året og mellom år.

Førstehåndsomsetningen

Nærings- og fiskeridepartementet har ansvaret for lov om førstehåndsomsetning av viltlevende marine ressursar (fiskesalgslova). Loven regulerer førstehåndsomsetningen av vill sjømat og innebærer at all fangst som omsettes i første hånd, må omsettes gjennom eller med godkjenning av et fiskesalgslag. Fiskesalgslagene er eid og styrt av fiskerne. Det er i dag fem fiskesalgslag i Norge. Råfisklaget, Surofi, Vest-Norges Fiskesalgslag og Fiskehav omsetter fangst etter en geografisk fordeling av landet. Norges Sildesalgslag omsetter pelagisk fisk i hele Norge.

Formålet med reguleringen av førstehåndsmarkedet er at fiskesalgslagene skal bidra til en bærekraftig og samfunnsøkonomisk lønnsom forvaltning av viltlevende marine ressurser.

Trygg, sunn sjømat av god kvalitet, omsetning og konsum

Nærings- og fiskeridepartementet har ansvar for sunn og trygg mat, kvalitet og forbrukerhensyn som er hjemlet i matloven og fiskekvalitetsforskriften. Bærekraft, dokumentasjon og sporbarhet er viktige stikkord. Sjømaten som tilbys, må tilfredsstillende de til enhver tid gjeldende krav fra myndigheter, marked og forbrukere om trygg, sunn mat av god kvalitet, samt redelighet. Departementet har flere tiltak for å legge til rette for dette.

Mattilsynet har delegert myndighet for regelverksutvikling, tilsyn og overvåking på matområdet og deltar i regelverksprosesser i EU og i utvikling av det internasjonale rammeverket i Codex Alimentarius, på vegne av matdepartementene. Utviklingen i EU med «Farm to Fork»-strategien og i Codex gir føringer for blå sektor, og det er derfor viktig at myndighetene følger disse prosessene. Mattilsynet har også en viktig rolle i arbeidet med å legge til rette for markedsadgang for norsk sjømat, blant annet ved å ha godt samarbeid med matmyndighetene i mottakerland og skape forutsigbare rammevilkår for eksport.

God kunnskap og vitenskapelig dokumentasjon er avgjørende for å nå målene i sjømatpolitikken. Helhetlig kunnskap om innhold av uønskede stoffer og næringsstoffer i sjømat, samt helseeffekter av sjømatkonsum, er viktig for omsetning og konsum av sjømat, og for å ivareta omdømmet.

Havforskningsinstituttet overvåker og dokumenterer innhold av næringsstoffer og uønskede stoffer i fôr, fôrråvarer, i oppdrettet og villfanget sjømat, på oppdrag fra Mattilsynet.

Vitenskapskomiteen for mat og miljø (VKM) foretar uavhengige vitenskapelige nytte- og risikovurderinger av forhold som har betydning for sunn og trygg mat og for miljøet på oppdrag fra Mattilsynet og på eget initiativ. God samhandling mellom VKM, Mattilsynet og andre kunnskapsinstitusjoner er viktig for at forvaltningen skal være godt faglig og vitenskapelig fundert.

Nofima er et stort næringsrettet forskningsinstitutt. Sjømatforskningen til Nofima retter seg mot hele verdikjeden, fra produksjon til forbruk. Den skal blant annet bidra til økt konkurransevne, mer bearbeiding og produktutvikling.

FoU bidrar til god kvalitet og variert produktutvalg. Økt kunnskap om sjømat i befolkningen er viktig, herunder om sunt kosthold og praktisk tilberedning. Økt sjømatkonsum har, i tillegg til helse, også en klima- og bærekraftdimensjon. Forskningen gir økt kunnskap om sjømatens plass i et sunt kosthold med basis i bærekraftig produksjon. Forskning og overvåking på sjømatområdet er nærmere omtalt under programkategori 17.20.

Status og resultater

Sjømatindustri

Svingende og marginal lønnsomhet er et definierende utviklingstrekk for sjømatindustrien. De siste ti årene har driftsmarginen for sjømatindustrien ligget et sted mellom -0,9 og 3,9 pst. I 2021 besto norsk sjømatindustri av 428 selskaper, med om lag 12 000 sysselsatte. Sysselsettingen i sjømatindustrien har økt, først og fremst på grunn av vekst i havbrukssektoren. Den økte sysselsettingen er i stor grad utenlandsk arbeidskraft. Økt konkurranse fra lavkostland, behov for å redusere produksjonskostnader og utfordringer med tilgang på arbeidskraft har drevet fram en utvikling hvor sjømatproduksjonen blir stadig mer automatisert. Dette gjelder spesielt i pelagisk industri.

Økte priser på fiskemel og -olje har bidratt til økt utnyttelse av restråstoff, og trenden er positiv. I kystflåten blir stadig mer av fangsten sløyd på land, og flere nye havgående fartøy med ombordproduksjon har installert prosesslinjer for mel og olje eller ensilasje.

Det eksisterer flere reguleringstiltak som skal gi sjømatindustrien bedre tilgang til råstoff utenom sesongene for å bidra til å øke lønnsomheten. Ferskfiskordningen innen torskefiskeriene og bonusordningen for levendelagring av torsk er noen eksempler fra dagens reguleringssystem i villfisknæringen.

Det regjeringsoppnevnte Tveterås-utvalget overleverte sin rapport *Grønn verdiskaping og økt bearbeiding i sjømatindustrien* i mars 2022. Utvalget har sett på hvordan det kan tilrettelegges for grønn omstilling og framtidig bærekraftig produksjon i sjømatindustrien, med særlig vekt på bearbeidingsleddet, og foreslå tiltak som kan bidra til økt bearbeiding av sjømat i Norge. Rapporten gir et oppdatert kunnskapsgrunnlag om fiskeindustrien og eksisterende rammevilkår. Den ser også på viktige drivere som vil påvirke industrien i tiden framover. Utvalget foreslår 32 tiltak som kan bidra til grønn omstilling og økt bearbeiding av bærekraftige sjømatprodukter i Norge og blir fulgt opp av departementet.

Tabell 5.1 Førstehåndsomsetning av fisk i 2021 og 2022 (nominelle beløp)

	(i mrd. kr)	
Salgslag	2021	2022
Råfisklaget	13,5	17,3
Sunnmøre og Romsdal Fiskesalgslag.	2,2	3,3
Vest-Norges Fiskesalgslag	0,6	0,8
Norges Sildesalgslag	10,8	11,4
Fiskehav	0,7	0,6

Det ble i 2022 satt omsetningsrekorder i både Norges Råfisklag og Sunnmøre og Romsdal Fiskesalgslag. Økningen for begge disse salgslagene kan primært forklares med prisøkning på sentrale fiskeslag. Det omsatte kvantumet økte med om lag 2 pst.

Vest-Norges Fiskesalgslag hadde også en betydelig oppgang i omsetningsverdi. Også her er prisøkning på sentrale fiskeslag en viktig årsak, i tillegg til avtaler med Storbritannia etter Brexit om toll og fiskerisonetilgang. Salgslaget hadde en økning i omsatt kvantum på om lag 5 pst.

Norges Sildesalgslag hadde en liten reell nedgang i omsetningsverdi når tallene inflasjonsjusteres. Det omsatte kvantumet sank med om lag 2 pst.

Også Fiskehav hadde en nedgang på i omsetningsverdi. Salgslaget hadde også en betydelig nedgang i omsatt kvantum, på om lag 37 pst. Årsaken til nedgangen kan primært forklares gjennom reduksjonen i landing av reker, et fiske som har stor betydning for Fiskehavs omsetning.

Staten har utnevnt kontrollører til samtlige fiskesalgslag. Kontrollørene skal følge salgslage-

nes virksomhet og kontrollere at de følger god forretnings- og forvaltningsskikk, at de driver innenfor regelverkets rammer, samt å følge med på at minstepris, salgsvilkår og omsetningsformer fastsettes og praktiseres forsvarlig. Statens kontrollører hadde ingenting å bemerke på fiskesalgslagenes virksomhet for regnskapsåret 2022.

Trygg sunn sjømat av god kvalitet – omsetning og konsum

I EU er det og vil bli iverksatt mange regelverksinitiativer som vil ha konsekvenser for sjømatnæringens konkurransevilkår og omsetningen av sjømat på EU-markedet som følge av arbeidet med «Farm to Fork»-strategien. Det gjelder blant annet dyrevelferdsregelverket og regelverk for merking av produkter som skal omsettes i EU. Mat- og fôrregelverket i EU/EØS er i stor grad utviklet og tilpasset landbasert matproduksjon. Norsk kompetanse om høsting og produksjon av sjømat vil kunne være et viktig bidrag for å sikre et EU/EØS-regelverk som er tilpasset akvatiske matproduksjon, som er forholdsmessig og ivaretar norske nærings- og forbrukerinteresser. Resultatene fra Mattilsynets overvåking og tilsyn i 2022 viser at norsk sjømat er trygg. Det var få funn av forurensede stoffer i fisk og sjømat over gjeldende grenseverdier. Miljøgifter i oppdrettsfisk kommer hovedsakelig gjennom fôret.

I 2023 er det innført strengere grenseverdier på perfluorerte stoffer i mat og miljø i EU. Havforskningsinstituttet etablerer metodikk som oppfyller de nye kravene i EU-lovgivningen. Det er i tillegg satt i gang prosjekter for å øke kunnskapen om stoffgruppen for å se endring over tid.

Tall fra helsemyndighetene viser at fiskekonsumet fremdeles er lavere enn det helsemyndighetene anbefaler. Nasjonal handlingsplan for bedre kosthold (2017–2023) har satt mål om 20 pst. økning i inntak av fisk og sjømat. Godt omdømme og forbrukernes tillit er viktig. For å legge til rette for et økt konsum er det viktig med oppdatert kunnskap om egenskapene ved sjømaten og sammenhengen mellom inntak av sjømat og helse. Det vises til omtale av tiltak knyttet til sjømatkonsum under kap. 900, post 77 og under kap. 7 i del III av proposisjonen.

Matsikkerhet og akvatiske matsystem

Nærings- og fiskeridepartementet har bidratt til å fremme betydningen av akvatiske matsystem for bærekraftige matsystem i mange prosesser nasjonalt og internasjonalt. Blant annet i forbindelse

Stocktaking Moment for FN-toppmøtet om matsystemer i juli 2023. Internasjonalt leder Norge det globale handlingsnettverket «Bærekraftig mat fra hav og innlandsvann for matsikkerhet og ernæring» under FNs ernæringstiår (2016–2025), som Norge har forpliktet seg til å videreføre fram til 2030, slik at ernæringstiåret og FNs havforskningstiår (2021–2030) kan ses i sammenheng. Betydningen av bærekraftige akvatiske matsystem følges også opp i forbindelse med nasjonal dialog om matsystemene og EUs matsystemarbeid (Farm to Fork).

Prioriteringer 2024

- Rapporten Grønn verdiskaping og økt bearbeiding i sjømatindustrien skal følges opp gjennom ulike løp med mål om å gi fiskeripolitikken et industrielt innhold, styrke sjømatindustriens konkurransekraft og øke sjømatindustriens bidrag til verdiskapingen.
- Nærings- og fiskeridepartementet vil kontinuerlig vurdere hvordan fiskesalgslagsloven praktiseres og hvordan førstehåndsomsetningen fungerer, med vekt på å sikre stabilitet i førstehåndsomsetningen, åpne og transparente markedsplasser som legger grunnlaget for konkurranse om råstoffet.
- Nærings- og fiskeridepartementet tar sikte på å gjennomgå fiskekvalitetsforskriften, samt kvalitetstilsynet som i dag er tillagt Norge Råfisklag.
- Arbeidet med å sikre sunn og trygg sjømat og kunnskapsgrunnlag om dette gjennom overvåking av innholdet av uønskede stoffer, og analyser av næringsstoffer for å kunne dokumentere helseeffekter av sjømatkonsum, videreføres.
- Arbeidet med å fremme betydningen av akvatiske mat for bærekraftige matsystemer og i et matsikkerhets- og ernæringsperspektiv videreføres både nasjonalt og internasjonalt.
- Arbeidet med det Globale Handlingsnettverket under FNs ernæringstiår videreføres.

Håndtering av nasjonalt atomavfall og atomanlegg

Status og resultater

Staten har siden 1947 delfinansiert nukleær forskningsvirksomhet ved Institutt for energiteknikk (IFE). Staten har påtatt seg å dekke alle nødvendige oppryddingskostnader etter IFEs nukleære virksomhet, jf. Meld. St. 8 (2020–2021) *Trygg nedbygging av norske atomanlegg og håndtering av atomavfall*, jf. Innst. 293 S (2020–2021). I 2018

opprettet staten etaten Norsk nukleær dekommissjonering (NND) for å planlegge og gjennomføre oppryddingen. Den siste operative reaktoren ble stengt i 2019, og IFE drifter nå atomanleggene i nedstengt tilstand i henhold til konsesjon. Det er en forutsetning for både drift og opprydding at arbeidet foregår på en sikker måte. Direktoratet for strålevern og atomsikkerhet (DSA) stiller krav til og fører tilsyn og kontroll med oppryddingen.

De siste årene har det vært fokus på å styrke sikkerhet og sikring av anleggene og planlegge det kommende oppryddingsarbeidet. En særlig viktig oppgave er overføring av anlegg og personell fra IFE til NND, som vil legge grunnlaget for en strukturert oppryddingsprosess i tråd med Meld. St. 8 (2020–2021). Det er et mål at overføringen av de nukleære anleggene fra IFE til NND skal skje så raskt som mulig. En rekke forhold må imidlertid være avklart før overføringen kan skje. DSA har stilt krav til IFE om pålegg som må være oppfylt, blant annet knyttet til sikkerhetsrapporter for anleggene. Videre må NND få konsesjon for å eie og drive de norske atomanleggene. DSA har til behandling tre konsesjonssøknader for overtakelse av de nukleære anleggene på Kjeller, i Halden og Aurskog-Høland. Det er for tidlig å anslå et konkret tidspunkt for når overføring kan gjennomføres og hvorvidt alle anleggene kan overføres samlet.

For å sikre en trygg og effektiv oppryddingsprosess vil regjeringen utarbeide en gjennom-

føringsplan for oppryddingsarbeidet, med vekt på oppgaver, ansvar, avhengigheter, beslutninger og tentative tidsangivelser.

Det pågår utredninger i henhold til Statens prosjektmodell. Investeringskostnadene for den kommende rivingen av IFEs atomanlegg og tilbakeføring av områdene til friklasset status anslås til 7 mrd. kroner, og behandling av norsk brukt reaktorbrensel til 7 mrd. kroner. Etablering av oppbevaringsanlegg (deponi og behandlingsanlegg) av radioaktivt avfall er beregnet til å koste 10 mrd. kroner, slik at totale beregnede investeringskostnader estimeres til 24 mrd. kroner. Det er fortsatt stor usikkerhet i beregningene, og driftskostnader vil komme i tillegg. Alle anslagene er P50 og eksklusiv mva.

Prioriteringer 2024

I 2024 vil fokus fortsatt være på å styrke sikkerheten ved atomanleggene og forberede for overføring av IFEs anlegg og personell til NND. Det siste inkluderer blant annet utvikling av kompetanse og arbeid med/behandling av konsesjonssøknad fra NND. Det vil også fokuseres på planlegging av oppryddingen og fortsatt utbedring av oppgraderingen av sikringen av anleggene. Regjeringen foreslår å bevilge totalt om lag 1 229 mill. kroner til håndtering av atomavfall og atomanlegg på Nærings- og fiskeridepartementets budsjett i 2024.

Kap. 900 Nærings- og fiskeridepartementet

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2022	Saldert budsjett 2023	Forslag 2024
01	Driftsutgifter	485 570	505 650	530 072
21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i>	40 012	66 583	71 855
22	Nukleære utredninger og prosjektledelse, <i>kan overføres</i>	5 284	10 800	7 060
25	Drift og forvaltning av kompensasjonsordninger	27 720	15 600	16 042
26	Forvaltning av grunneiendom på Svalbard, <i>kan overføres</i>	7 377	11 700	9 515
27	Etablering av støttereister			24 308
31	Miljøtiltak Svea og Lunckefjell, <i>kan overføres</i>	341 000	85 000	48 300
51	Tilskudd til Senter for hav og Arktis		5 600	5 961
70	Tilskudd til internasjonale organisasjoner	44 519	43 500	48 000
71	Miljøtiltak Raufoss	1 732	4 100	2 600
72	Tilskudd til skipsfartsberedskap	4 050	3 900	4 158
73	Tilskudd til entreprenørskapsfremmende aktiviteter for ungdom	32 400	32 400	34 472
74	Tilskudd til Visit Svalbard AS	3 200	3 300	3 512
75	Tilskudd til særskilte prosjekter, <i>kan overføres</i>	20 116	19 300	20 534
76	Tilskudd til Standard Norge	39 400	44 300	47 132
77	Tilskudd til tiltak for økt sjømatkonsum, <i>kan overføres</i>	16 400	3 100	3 298
80	Kompensasjonsordning for utgifter til innreise- karantene ved bruk av utenlandsk arbeidskraft	4 205		
81	Tilskudd til Leverandørutviklingsprogrammet	9 400	9 418	10 020
82	Midlertidig støtteordning for publikumsåpne arrangementer	16 109		
83	Tilskudd til Senter for hav og Arktis	5 400		
85	Midlertidig kompensasjonsordning for foretak med stort omsetningsfall som følge av korona- pandemien, <i>overslagsbevilgning</i>	464 275		
	Sum kap. 900	1 568 169	864 251	886 839

Vedrørende 2023:

Ved stortingsvedtak 16. juni 2023 ble det gjort følgende bevilgningsendringer, jf. Innst. 490 S og Prop. 118 S (2022–2023):

– post 01 ble økt med 6,5 mill. kroner

- post 21 ble redusert med 23,4 mill. kroner
- post 22 ble redusert med 10,6 mill. kroner
- post 25 ble økt med 0,5 mill. kroner
- post 26 ble økt med 0,4 mill. kroner
- post 51 ble økt med 0,1 mill. kroner
- post 71 ble økt med 0,1 mill. kroner

- post 72 ble økt med 0,1 mill. kroner
- post 73 ble økt med 0,7 mill. kroner
- post 74 ble økt med 0,1 mill. kroner
- post 75 ble økt med 1,9 mill. kroner
- post 76 ble økt med 0,9 mill. kroner
- post 77 ble økt med 0,1 mill. kroner
- post 80 ble bevilget med 1,5 mill. kroner
- post 81 ble økt med 0,2 mill. kroner
- post 85 ble bevilget med 3 mill. kroner

Nærings- og fiskeridepartementet har ansvar for viktige generelle rammebetingelser for næringslivet, som deler av regelverket for etablering og drift av næringsvirksomhet, næringsregistre, konkurransepolitikk, handelspolitikk, eierskapspolitikk, kystforvaltning og virkemidler for næringsrettet forskning og innovasjon. Departementet har i tillegg et særlig ansvar for enkelt næringer som mineralnæringen, reiselivsnæringen, hav- og sjømatnæringene og den maritime næringen.

Viktige oppgaver er nasjonalt regelverksarbeid, styring av underliggende virksomheter og selskaper, internasjonalt arbeid og forvaltning av tilskudds-, låne- og garantiordninger. Det er i tillegg en viktig oppgave for departementet å sikre at næringspolitiske hensyn blir ivarettatt på nasjonale politikkområder som har betydning for verdiskaping, dvs. innen områder som finans, skatt og avgift, utdanning og forskning, energi og miljø, samferdsel og andre infrastrukturtiltak. Departementet leder regjeringens arbeid for å styrke konkurransekraften.

Departementets overordnede mål er *størst mulig samlet verdiskaping i norsk økonomi*, noe som innebærer at all næringsvirksomhet må være sosialt, miljømessig og økonomisk bærekraftig, og ikke gå ut over jordens tåleevne. Departementet arbeider mot følgende hovedmål:

- effektiv bruk av samfunnets ressurser
- økt innovasjon og omstillingsevne
- bedrifter som lykkes i internasjonale markeder

Måloppnåelse for hovedmålene vil hver for seg og sammen bidra til å nå det overordnede målet.

Departementet disponerte 331 årsverk i 2022. I tillegg hadde departementet tre nærings- og fiskeriråder ved EU-delegasjonen i Brussel, to råder ved ambassaden i Washington DC, en råd ved ambassaden i Moskva og en råd ved ambassaden i London.

Resultater 2022

For nærmere omtale av departementets resultater i 2022 og status for forvaltningen av de ulike fag-

områdene vises det til kategoriomtalene. I tillegg er departementets arbeid med samfunnssikkerhet og beredskap, klima og miljø, oppfølging av FNs bærekraftsmål og likestilling omtalt i proposisjonsens del III. I denne delen redegjøres det også for ansettelsesvilkår for ledere i virksomheter heleid av staten der eierskapet forvaltes av departementet, og for departementets tilskudd til navngitte tilskuddsmottakere.

Prioriteringer 2024

Prioriteringene er beskrevet i hovedinnledningen i del I av proposisjonen og i de innledende omtalene under hver programkategori.

Budsjettforslag

Post 01 Driftsutgifter

Det foreslås en bevilgning på 530,1 mill. kroner. Bevilgningen er foreslått økt for anslått lønns- og prisvekst og skal dekke lønns- og pensjonsutgifter inklusiv arbeidsgiveravgift, husleie, reiseutgifter, administrative fellesutgifter og mindre investeringer. Av bevilgningen dekkes også nødvendige utgifter knyttet til forsyningsberedskap.

Videre foreslås det at bevilgningen kan overskrides mot tilsvarende merinntekter under kap. 3900, post 01, jf. forslag til vedtak II, 1.

Post 21 Spesielle driftsutgifter, kan overføres

Posten skal dekke utgifter knyttet til tjenester, oppdrag og prosjekter som er viktige for departementets arbeid, men som departementet ikke har kapasitet eller kompetanse til å utføre selv. Dette omfatter blant annet større utredningsutvalg, evalueringer og prosjekter.

Posten dekker blant annet utgifter til årlig prosjektgjennomgang av Space Norways prosjekt for satellittkommunikasjon i nordområdene (ASBM) og utgifter til forebygging av fiskerikriminalitet.

Det foreslås å flytte 5 mill. kroner til Mattilsynets driftsbudsjett kap. 1115, post 01 til en toårig styrking av Mattilsynets arbeid med regelverk for å legge til rette for at restråstoff og biprodukter fra land og hav kan utnyttes til fôr. Det vises til omtale i Prop. 1 (2023–2024) for Landbruks- og matdepartementet. Styrkingen er en del av oppfølgingen av BioDigSirk-prosjektet og regjeringens arbeid med sirkulær økonomi. I 2023 er det stilt 5 mill. kroner til disposisjon for Mattilsynet til samme formål.

Det foreslås å flytte 5 mill. kroner til politiets driftsbudsjett kap. 440, post 01 for å forsterke Økokrims arbeid mot alvorlig fiskerikriminalitet. Tiltaket er et prøveprosjekt med fire års varighet med oppstart høsten 2023, jf. Prop. 118 S (2022–2023)

Videre foreslås det å flytte 25 mill. kroner til arbeidet med en felles digital inngang til det næringsrettede virkemiddelapparatet kalt «En vei inn» fra Innovasjon Norges kap. 2421, post 50. Bakgrunnen for forslaget er at dette i stor grad er et felles prosjekt som foregår på tvers av de næringsrettede virkemiddelaktørene og som både har kostnader og gevinster utover Innovasjon Norge. Innovasjon Norge skal fortsatt ha prosjektlederansvar for arbeidet.

Videre foreslås det å flytte 1,5 mill. kroner til Kystverkets kap. 916, post 01 Driftsutgifter til prosjektet for tilgjengeliggjøring av AIS og drift av samhandlingsplattformen Blue Justice Community, som driftes av Barents Watch under Kystverket.

Det foreslås en bevilgning på 71,9 mill. kroner.

I tillegg foreslås det en fullmakt til å inngå forpliktelse ut over gitt bevilgning på 7,5 mill. kroner, jf. forslag til vedtak VII, 1.

Post 22 Nukleære utredninger og prosjektledelse, kan overføres

Posten finansierer utredninger og prosjektledelse i departementet knyttet til oppryddingen etter Institutt for energiteknikk (IFE) sin nukleære aktivitet på Kjeller og i Halden og håndtering av norsk radioaktivt avfall.

I 2022 finansierte posten blant annet advokatbistand knyttet til overføring av atomanlegg fra IFE til Norsk nukleær dekommisjonering, en finansiell gjennomgang av IFEs nukleære sektor og en prosjektstilling.

Det foreslås en bevilgning på 7,1 mill. kroner i 2024. Bevilgningen skal dekke departementets behov for ressurser til styring av prosjekter og utredninger.

Post 25 Drift og forvaltning av kompensasjonsordninger

Bevilgningen benyttes til Brønnøysundregistrenes arbeid med å forvalte og drifte kompensasjonsordninger for næringslivet som ble utviklet for å støtte virksomheter som ble økonomisk rammet av koronatiltak. Dette omfatter ordningen for støtte til faste, uunngåelige utgifter og ordningen for støtte til innreisekarantene.

Ordningene er avsluttet, men det er fortsatt behov for drift, forvaltning og etterkontroll, som følger av klagebehandling og krav satt i forskrift. Det foreslås en bevilgning på 16 mill. kroner i 2024.

Post 26 Forvaltning av grunneiendom på Svalbard, kan overføres

Staten ved Nærings- og fiskeridepartementet eier i dag 98,75 pst. av all grunn på Svalbard. Fra 1. april 2020 forvalter departementet all denne grunneiendommen direkte. Det er opprettet tre stillinger med fast tilholdssted i Longyearbyen. Organiseringen av grunnforvaltningen er proveny-nøytral. Inntekter fra grunnleien skal dekke utgiftene knyttet til arbeidet som blir utført i Longyearbyen, jf. omtale under kap. 3900, post 03.

Lokalkontoret på Svalbard skal ivareta departementets rolle som grunneier. Det inkluderer forvaltning og oppfølging av leieforhold med eksterne aktører som benytter statens grunn på Svalbard til blant annet boliger, infrastruktur, kontorer og forretninger. Lokalkontoret ivaretar også eieransvaret for fredede kulturminner og andre bygninger som i dag eies av departementet. Ivaretagelse av grunneiers ansvar forutsetter involvering i diverse reguleringsarbeid for å muliggjøre arealutvikling i Longyearbyen og tilsyn og oppfølging med bruken av grunneiendommene.

Nærings- og fiskeridepartementet eier fire bygg i Svea med helt eller delvis fredningsstatus. Byggene istandsettes og stilles til disposisjon for Universitetssenteret på Svalbard (UNIS). UNIS forplikter seg til å nedbetale kostnadene innen en leieperiode på ti år, med faste årlige avdrag.

Det foreslås en bevilgning på 9,5 mill. kroner for 2024. Bevilgningen er foreslått redusert med 2,7 mill. kroner basert på oppdaterte anslag som tilsier at grunnleieinntektene i 2024 reduseres som følge av nedleggelsen av gruveaktiviteten i Svea. Videre foreslås en fullmakt til å overskride bevilgningen mot tilsvarende merinntekter under kap. 3900, post 03, jf. forslag til vedtak II, 1.

Post 27 Etablering av støttereister

Offentlig støtte tildeles etter ulike EØS-rettslige grunnlag. Et register gjør det enklere for støtte-giver å påse at nye tildelinger er i tråd med dette grunnlaget, for eksempel at kumulasjonsregler overholdes. I tillegg gir det økt åpenhet om enkelttildelinger. I 2022 bevilget Stortinget 22,6 mill. kroner til etablering av et støttereister, med en forventet samlet utgift til utvikling på

45 mill. kroner, jf. Prop. 51 S (2021–2022). Oppstart av etablering av registeret er forsinket, og midlene ble derfor ikke brukt i 2022. På den bakgrunn ble bevilgningen redusert i nysalderingen høsten 2022 med 13,2 mill. kroner, til 9,4 mill. kroner, og i tillegg ble stikkordet «kan overføres» tilføyd på posten for 2022 slik at midlene kunne benyttes fra starten av 2023. Brønnøysundregistrene er gitt i oppdrag å etablere registeret. Arbeidet med etablering er startet, og registeret skal ferdigstilles i 2024. Det foreslås en bevilgning på 24,3 mill. kroner for 2024.

Post 31 Miljøtiltak Svea og Lunckefjell, kan overføres

Store Norske-konsernet består av morselskapet Store Norske Spitsbergen Kulkompani AS (SNSK) og flere hel- og deleide datterselskaper, blant annet Store Norske Spitsbergen Grubekompani AS (SNSG). Staten eier 100 pst. av aksjene i SNSK. Det vises til nærmere omtale av selskapet under kap. 951.

I forbindelse med Stortingets behandling av statsbudsjettet for 2018 ble det besluttet at SNSKs kullvirksomhet i Svea og Lunckefjell skulle utvikles. Det ble samtidig bestemt at SNSG skulle være ansvarlig byggherre. Oppryddingsarbeidet er delt opp i tre faser (Lunckefjell fase 1, Svea fase 2A og Svea fase 2B).

Oppryddingen i Lunckefjell (fase 1) er ferdig. Kostnadene ble 412 mill. kroner, mot anslått 422 mill. kroner i Prop. 1 S for 2021. For Svea fase 2A startet oppryddingen våren 2020 og ferdigstilt høsten 2021. Kostnadene ble 313 mill. kroner, mot anslått 330 mill. kroner. Svea fase 2B startet opp våren 2021 og er planlagt ferdigstilt høsten 2023.

SNSK har utarbeidet en revidert prognose for prosjektet hvor det framgår at totalkostnaden for prosjektet nå er beregnet til 1,6 mrd. kroner mot opprinnelige 2,5 mrd. kroner. Reduksjonen skyldes i all hovedsak god planlegging, god utførelse og kortere gjennomføringstid.

Det foreslås en bevilgning på 48,3 mill. kroner til SNSK for miljøtiltak i Svea for 2024.

SNSK er pålagt av miljømyndighetene å etablere et overvåkingsprogram etter avsluttet prosjekt. Det legges opp til at dette vil starte i 2025 og vil pågå i om lag 30 år. Departementet vil komme tilbake til dette i forbindelse med statsbudsjettet for 2025, eventuelt revidert nasjonalbudsjett 2024 dersom krav fra miljømyndighetene tilsier det.

Post 51 Tilskudd til Senter for hav og Arktis

Senter for hav og Arktis ble etablert i 2018 som en del av hav- og nordområdesatsingen. Senterets formål er å sammenstille, analysere og formidle kunnskap om hva ulike globale og regionale endringsprosesser betyr for den blå økonomien og grunnlaget for høsting og verdiskaping i nordområdene og Arktis. Resultatene formidles både overfor et nasjonalt og internasjonalt publikum. Fra 1. januar 2022 er Senter for hav og Arktis en del av UiT Norges arktiske universitet.

Prosjektet «Marine næringsparker – nye muligheter for samhandling til havs?» ble satt i gang i 2021, og en forstudie ble lagt fram i mai 2022. Hypotesen bak prosjektet er at marine næringsparker kan legge til rette for bedre utnyttelse av knappe arealressurser ved at flere aktører og næringer går sammen om å skape løsninger for samlokalisering. Senteret arbeider videre med å utvikle prosjektet i samarbeid med næringsaktører og organisasjoner.

Marin plastforsøpling er et viktig satsingsområde for senteret. Senteret leder prosjektet «Governance of Marine Plastic Litter in the Arctic» som undersøker hvilke juridiske og politiske tiltak for å håndtere plastforsøpling som har fungert i Nordøst-Atlanteren og det nordvestlige Stillehavet. Senteret har etablert to samarbeidsprosjekter i Nord-Norge for å bidra til å utvikle en beste praksis for håndtering av marin plast.

Det foreslås en bevilgning på 6 mill. kroner i 2024.

Post 70 Tilskudd til internasjonale organisasjoner

Norge er medlem av en rekke internasjonale organisasjoner og kommisjoner som er viktige premissleverandører for utformingen av norsk nærings- og fiskeripolitikk. Formålet med det statlige tilskuddet til internasjonale organisasjoner er å:

- Bidra til at berørte næringer, bedrifter og organisasjoner i Norge får opplysninger om og kan dra nytte av gjeldende internasjonale ramme- og konkurransevilkår på de respektive områdene.
- Sikre at norske interesser blir ivaretatt på de aktuelle områdene.
- Medvirke til at norske myndigheter, organisasjoner og næringer/virksomheter får anledning til å påvirke utformingen av internasjonale lover og regelverk, konvensjoner og retningslinjer.

Bevilgningen dekker kontingentene til organisasjonene i tabell 5.2. Nærmere informasjon om organisasjonene finnes i vedlegg 1. Kriterier for måloppnåelse og tildelingskriteriene/beregningsregler er knyttet til hvert enkelt medlemsbidrag. Størrelsen på Norges kontingent utgjør som

hovedregel en andel av organisasjonenes vedtatte driftsbudsjett basert på fastsatte fordelingsnøkler.

Størrelsen på flere av bidragene vil avhenge av kursutviklingen for de aktuelle betalingsvalutaene og eventuelle endringer i medlemskontingentene.

Tabell 5.2 Kontingenter til internasjonale organisasjoner

Organisasjon	(i 1 000 kr)	
	Saldert budsjett 2023	Forslag 2024
Det europeiske maritime sikkerhetsbyrå (EMSA)	18 100	20 000
Den nordøstatlantiske fiskerikommisjon (NEAFC)	6 830	7 000
Den internasjonale sjøfartsorganisasjon (IMO)	5 350	5 500
Den nordvestatlantiske sjøpattedyrkommisjonen (NAMMCO)	2 800	2 900
Det internasjonale råd for havforskning (ICES)	2 400	2 500
Ispatroljetjenesten (NAIP)	2 175	2 300
Deltakelse i komiteer og arbeidsgrupper under OECD (romfart, turisme, eierskap og skipsbygging)	1 000	1 000
Den internasjonale kommisjonen for bevaring av atlantisk tunfisk (ICCAT)	860	1 200
Regional Cooperation Agreement on Combating Piracy and Armed Robbery against Ships in Asia (ReCaap)	950	1 000
EUROFISH (bistand til oppbygging og utvikling av egen fiskerisektor i sentral- og østeuropeiske land)	620	650
Den internasjonale hvalfangstkommisjon (IWC)	700	865
Den nordvestatlantiske fiskerikommisjon (NAFO)	500	630
EQUASIS (internettportal for sikkerhetsrelatert informasjon om skip i handelsvirksomhet)	500	550
Paris Memorandum of Understanding on Port State Control (Paris MoU)	450	500
Det internasjonale utstillingsbyrå (knyttet til verdensutstillinger)	300	300
Studiegruppen for nikkel	225	310
Studiegruppen for bly og sink	100	150
Det internasjonale handelskammer (knyttet til frihandel)	175	175
Det norske handelskammerforbund	80	80

Det foreslås en bevilgning på 48 mill. kroner for 2024.

Post 71 Miljøtiltak Raufoss

Formålet med bevilgningen er å oppfylle statens garantiforpliktelser for historisk forurensning ved Raufoss Industripark i Innlandet, jf. Innst. S. nr. 147 og St.prp. nr. 40 (2003–2004). Miljøtiltakene som

er gjennomført, har gitt en betydelig forbedring av miljøkvaliteten i parken. Overvåking viser at vannkvaliteten i Hunnselva er i kontinuerlig forbedring, og miljøbelastningen fra industriparken til omgivelsene reduseres årlig. Fram til 2023 er det fjernet mer enn 515 tonn tungmetaller og nærmere 177 000 liter olje fra jordsmonn og grunnvann. Dette er fraktet til godkjent mottak for forsvarlig håndtering/deponering.

Oppryddingsprosjektet på Raufoss har oppfylt alle tidligere pålegg og miljømål fra Miljødirektoratet. I 2012 kom Miljødirektoratet med nye pålegg overfor Raufoss Næringspark ANS, hovedsakelig knyttet til miljøovervåking og rapportering, som følge av implementering av EUs vannforskrift i Norge. Det ble stilt krav om mer detaljert overvåking av Hunnselva, samt av grunnvann, overflatevann og det nedlagte slamdeponiet i industriparken. Pålegget omfatter i tillegg drift og vedlikehold av tiltaksbrønner og oljeutskillere der det pumpes opp og renses forurenset vann. Miljødirektoratet endret tillatelsen og fastsatte vurderingsgrenser i 2017. Per 1. januar 2023 var det utbetalt til sammen om lag 147 mill. kroner siden ordningen ble operativ.

Garantiforpliktelsene omfatter også de latente historiske miljøforpliktelsene knyttet til dumping av ammunisjon som har skjedd i Mjøsa, som måtte følge av offentligrettslige miljøpålegg etter forurensningslovens bestemmelser. I den forbindelse har Nærings- og fiskeridepartementet overfor Forsvarsdepartementet bekreftet at departementet vil etterskuddsvis dekke halvparten av kostnadene som Forsvarsdepartementet pådrar seg som følge av eventuelle offentligrettslige pålegg eller erstatningsansvar etter forurensningslovens bestemmelser hva gjelder historiske forhold knyttet til ammunisjonsdeponiet i Mjøsa.

Rammen for garantiene ble ved Stortingets behandling av statsbudsjettet for 2018 utvidet til 168 mill. kroner. Utvidelsen tar høyde for å dekke kostnader innenfor den statlige garantien som i hovedsak er knyttet til fortsatt overvåking og oppfølging av krav til dokumentasjon i pålegget fra Miljødirektoratet fram til 2029, samt områder hvor det er avdekket mulig historisk relatert forurensning i grunnen som vil kunne kreve oppryddings tiltak. Det kan også komme ytterligere garantiforpliktelser, blant annet dersom det avdekkes historisk relatert forurensning i forbindelse med gravearbeider for bygg og infrastruktur ved Raufoss Industripark.

Det foreslås en bevilgning på 2,6 mill. kroner i 2024. Videre foreslås det en fullmakt til å kunne overskride bevilgningen innenfor garantirammen

på 168 mill. kroner, jf. forslag til vedtak IV, 1. Dersom fullmakten benyttes, vil forslag til endret bevilgning bli fremmet i endringsproposisjon for 2024.

Post 72 Tilskudd til skipsfartsberedskap

Skipsfarten og den maritime næringen er strategisk viktig for Norge og våre allierte. Beredskapsarbeidet på skipsfartsområdet bygger på samarbeid mellom myndighetene og skipsfartsnæringen. Departementet har etablert NORTRASHIP-ledelsen (Norsk transportberedskap for skip) som et rådgivende og operativt organ innen skipsfartsberedskap med representanter fra rederinæringen. Det er etablert et beredskapssamarbeid hjemlet i avtale om at Norges Rederiforbund utfører konkrete oppgaver innenfor skipsfartsberedskap med det formål å sikre best mulig beredskap og håndtering av krisesituasjoner på skipsfartsområdet.

Arbeidet med skipsfartsberedskap er fortsatt preget av et mer uforutsigbart risikobilde. Beredskapen har vært rettet mot å forebygge piratvirksomhet og andre trusler mot skipsfarten. Innovasjon, teknologisk utvikling og digitalisering har påvirket skipsfartsnæringen. For å styrke næringens digitale motstandskraft er det et nært samarbeid med NORMA Cyber knyttet til utviklingen i det digitale trusselbildet. Det er også et nært samarbeid om maritime sikkerhetsspørsmål mellom Norges Rederiforbund og relevante fagetater på myndighetssiden, særlig Kystverket og Sjøfartsdirektoratet.

Det foreslås en bevilgning på 4,2 mill. kroner til dette arbeidet i 2024.

Post 73 Tilskudd til entreprenørskapsfremmende aktiviteter for ungdom

Posten har som formål å finansiere entreprenørskapsfremmende egenaktiviteter for ungdom under videregående opplæring og som skaper interesse for framtidig entreprenørskap. Det legges til grunn at entreprenørskapsfremmende aktiviteter for unge kan gi positiv effekt med tanke på antall gründere og nyetableringer senere.

Bevilgningen har vært gitt i form av tilskudd til Ungt Entreprenørskap Norge. I 2022 var tilskuddet på 32,4 mill. kroner, øremerket arbeidet med å tilby skolene bistand til å la elever under videregående opplæring få etablere innovative ungdomsbedrifter. Ungdomsbedrifter er en aktivitet som gir ungdom erfaring i å etablere

(registrere i Brønnøysund), drifte (utvikle og selge) og legge ned en virksomhet. Det ble i skoleåret 2022–2023 registrert 12 586 elever for deltakelse på aktiviteten ungdomsbedrift mot 11 439 elever i skoleåret 2021–2022. Det foreligger ikke tall på andelen innovative ungdomsbedrifter.

Fra og med 2024 foreslås det at midlene tildeles gjennom en søknadsbasert tilskuddsordning. Endringen er ledd i oppfølging av en områdegjennomgang av tilskuddsordninger der mottakeren er navngitt i budsjettproposisjonen, noe som utgjør et unntak fra bestemmelsene i det statlige økonomiregelverket, jf. nærmere omtale i kap. 10 i proposisjonens del III. Den foreslåtte endringen er i tråd med gjeldende regelverk for økonomistyring i staten og forvaltningslovens krav om likebehandling av alle aktører.

Tilskuddet forutsettes gitt til nasjonale og regionale aktører som tilbyr entreprenørskapsfremmende aktiviteter for ungdom under videregående opplæring. Det vil stilles krav til tilskuddsmottakerne om å kunne opprettholde tilbudet over tid. Aktiviteter med lengre varighet vil bli prioritert. Det er et mål å styrke aktivitetene i fylkene gjennom fylkesvise tildelinger tilpasset utdanningstilbud og utviklingsbehov i regionen. Forvaltning av søknadsordningen er planlagt ivarettatt av departementet i 2024.

Det foreslås en bevilgning på 34,5 mill. kroner i 2024.

Post 74 Tilskudd til Visit Svalbard AS

Nærings- og fiskeridepartementets tilskudd til Visit Svalbard AS skal støtte opp under selskapets arbeid for at reiselivsaktiviteten på øygruppen bidrar til å nå hovedmålene i svalbardpolitikken, særlig målene om bevaring av områdets særegne villmarksnatur og å opprettholde norske samfunn på øygruppen.

Visit Svalbard AS er eid av Svalbard Reiselivsråd, som ved inngangen til 2023 besto av 84 bedrifter innenfor reiselivs- og reiselivsrelaterte næringer. Selskapets virksomhet er finansiert gjennom medlemsavgifter, salg av tjenester til Svalbard Reiselivsråd, deltakelse i prosjekter og tilskudd over Nærings- og fiskeridepartementets budsjett. Visit Svalbard AS hadde i 2022 en omsetning på om lag 11,7 mill. kroner. Det statlige tilskuddet utgjorde 3,2 mill. kroner.

For å understøtte målet om å opprettholde norske samfunn på øygruppen har Visit Svalbard hatt spesiell oppmerksomhet knyttet til utvikling av et

helårlig reiseliv i Longyearbyen. Attraktive reiselivsprodukter utenom høysesong kan bidra til å jevne ut etterspørselen etter Svalbard som reise-mål. Helårlige arbeidsplasser kan bidra til å gjøre Svalbard attraktivt for norske arbeidstakere.

2022 har vært preget av gjenoppbygging etter pandemien. Besøkstallene for 2022 var noe svakere enn i 2019, men sammenlignet med 2020 og 2021 har etterspørselen økt raskere enn forventet. I 2022 ble det registrert om lag 148 000 gjestedøgn på kommersielle overnattingsbedrifter i Longyearbyen, en oppgang fra 2021 på om lag 79 000, men en liten nedgang fra 2019. Belegget i 2022 var om lag like høyt som i 2019, men vesentlig høyere enn i 2021, med en økning fra 39,9 til 64,8 pst. Antall ankomne gjester var i 2022 om lag 68 000, opp fra henholdsvis 30 000 i 2021 og 76 000 i 2019. Oppholdstiden per gjest lå både 2019 og 2022 på 2,3 døgn.

Konvensjonelle cruisepassasjerer (oversjøiske cruise) hadde i 2022 om lag 19 000 passasjerer, mot 39 000 i 2019. Det var ikke slik virksomhet i 2020 og 2021. Når det gjelder ekspedisjonscruise, var det om lag 24 000 passasjerer i 2022, 380 passasjerer i 2021 og 1 400 passasjerer i 2020. I 2019 var det rundt 16 000 ekspedisjonscruisepassasjerer.

Visit Svalbard AS har som mål at all reiselivs-utvikling på Svalbard skal være bærekraftig. For å understøtte målet om å bevare områdets særegne villmarksnatur arbeider Visit Svalbard med kompetansebygging blant aktørene og opplæring av guider og turledere. Målet er å skolere reiselivs-aktørene med tanke på skånsom ferdsel i naturen og forebygge at aktiviteten bidrar til skader på flora, fauna og kulturminner. For å bedre tilrettelegging og koordinering av den voksende ekspedisjonstrafikken til Svalbard opprettet Visit Svalbard, i samarbeid med private aktører, Svalbard Cruise Forum i 2023.

Statens tilskudd til Visit Svalbard AS skal brukes til arbeid som gjør at reiselivsaktiviteten bidrar til å nå de svalbardpolitiske målene, herunder å samle næringen for å utvikle hensiktsmessige retningslinjer for reiselivsaktiviteten, framskaffe informasjon om reiselivsaktivitet i området, bistå sentrale myndigheter i politikktvikling og ivareta fellesoppgaver som drift av helårlig turistinformasjon. I motsetning til på fastlandet er det ingen andre virksomheter som kan ivareta disse oppgavene på Svalbard.

For 2024 foreslås en bevilgning på 3,5 mill. kroner til Visit Svalbard AS.

Post 75 Tilskudd til særskilte prosjekter, kan overføres

Formålet med bevilgningen er å kunne gi tilskudd til tiltak som er vesentlige i departementets arbeid med nærings- og fiskeripolitikken. Målgruppen er organisasjoner, virksomheter og forskningsmiljøer. Områder der det kan være aktuelt å gi støtte, er blant annet:

- samarbeidsarenaer mellom viktige aktører i næringslivet
- samfinansiering av utredninger som skal bidra til bedre kunnskapsgrunnlag for nærings- og fiskeripolitikken
- informasjonstiltak
- internasjonale organisasjoner

- utprøving av tiltak
- andre prosjekter

Tiltakene vurderes ut fra hvor relevante de er for å gjennomføre regjeringens nærings- og fiskeripolitikk. Det legges vekt på tiltak som har forankring i politiske dokumenter, som blant annet stortingsproposisjoner og -meldinger, handlingsplaner og strategier på Nærings- og fiskeridepartementets område. Det gis ikke støtte til tiltak som naturlig hører inn under andre tilskuddsordninger under Nærings- og fiskeridepartementet.

Kunngjøring av mulighet for å søke om tilskudd gjøres gjennom Prop. 1 S for Nærings- og fiskeridepartementet og på departementets nettside.

Tabell 5.3 Prosjekter og mottakere som fikk utbetalt støtte i 2022 over kr 200 000

Mottaker – prosjekt	(i 1 000 kr)
Dekning av husleiekostnader for Akvariet i Bergen	4 800
Finnmarksløpet	2 500
Støtte til ulike prosjekter som fremmer likestilling i fiskeriene	2 154
Node Maritimt Forum	1 500
United Nations Global Compact	1 400
International Maritime Organization (IMO) – frivillige bistandsprosjekter	1 000
Longyearbyen lokalstyres næringsarbeid	1 000
UNIS Arctic Safety Center	1 000
European Bureau for Conservation and Development (EBCD) – bærekraftig bruk av marine ressurser	1 043
EBRD – støtte til latvisk rådgiver	883
Norsk senter for nærskipfart – Maritimt Forum for prosjekt Short Sea Promotion Centre	450
Stiftelsen Rettferd	350
Merkevareforeningen Norsk Hval – Bedre folkehelse gjennom aktivt informasjonsarbeid om bærekraftig Norsk Hval	275
Catch Certificate – Ny IT-grunnmur	250
Standard Norge – bruk av standarder i regelverksutvikling	250
Museum Nord – SKREI – Lofotfiskets kulturarvsenter	250

Det legges til grunn at støtten til United Nations Global Compact videreføres. Departementet foreslår også at det øremerkede tilskuddet til husleiekostnader for Akvariet i Bergen videreføres. Til-

skuddet følger opp en juridisk forpliktelse som følger av en avtale som ble inngått mellom staten og Stiftelsen Akvariet i Bergen i 1959. Tilskuddet skal dekke utgiftene til husleie for bygg som akva-

riet disponerer. Bygningen forvaltes av Statsbygg, og tilskuddet tilsvarende husleien som betales til Statsbygg. Videre foreslås det øremerket 1 mill. kroner til Longyearbyen lokalstyres næringsarbeid der arbeid for å fremme lavutslippssamfunnet skal vektlegges. Det foreslås også øremerket 1 mill. kroner til Arctic Safety Center ved Universitetet på Svalbard til kompetanse og testing for økt sikkerhet i arktiske strøk.

Det foreslås en bevilgning på 20,5 mill. kroner for 2024.

Post 76 Tilskudd til Standard Norge

Standard Norge er en nøytral og uavhengig medlemsorganisasjon for standardisering. Standard Norge utvikler standarder til nytte for samfunnet, den enkelte virksomhet og den alminnelige borger.

En standard inneholder krav og spesifikasjoner for hvordan en vare, tjeneste eller prosess skal lages eller gjennomføres. Standardisering er prosessen fra behovet for en standard inntreffer til en standard er ferdig utviklet. Bruk av standarder bidrar til mer effektiv utnyttelse av samfunnets ressurser ved å redusere handelshindringer, bidra til innovasjon og forenkling og sikre at produkter og tjenester har tilsiktet kvalitet og egenskaper i samsvar med krav fra marked og myndigheter. Standarder er et kollektivt gode som mange aktører har nytte av. Markedet vil ikke nødvendigvis selv frambringe de standardene som er ønskelige for samfunnet som helhet.

Nærings- og fiskeridepartementet har etter standardiseringsforordningen oppnevnt Standard Norge som nasjonalt standardiseringsorgan og medlem i den europeiske standardiseringsorganisasjonen CEN. Dette gir Standard Norge både rettigheter og plikter, blant annet å sikre deltakelse i europeisk standardiseringsarbeid og plikt til å ta inn Europakommisjonens harmoniserte standarder utarbeidet av CEN som Norsk standard. Som Norges nasjonale standardiseringsorgan har Standard Norge enerett på å utgi Norsk standard. Standard Norge er også Norges medlem og representant i International Standardisation Organization (ISO).

Formålet med Nærings- og fiskeridepartementets tilskudd er at Standard Norge skal bidra til økt verdiskaping innenfor bærekraftige rammer. Standard Norge skal sikre en infrastruktur for standardiseringsarbeidet i Norge og ivareta norske interesser og forpliktelser på en best mulig måte i internasjonalt standardiseringsarbeid. Standard Norge utvikler og forvalter standarder i

Norge på alle områder unntatt elektro og telestandardisering.

Det er fastsatt følgende mål for tilskuddet til Standard Norge:

- Standard Norges arbeid skal føre til en best mulig infrastruktur for standardiseringsarbeid som gjør at norske aktører deltar.
- Standard Norges arbeid skal føre til at internasjonale standarder med betydning for norske virksomheter i størst mulig grad er utviklet i samsvar med innspill fra norske aktører.
- Standard Norges arbeid skal føre til at næringslivet og offentlige myndigheter har kunnskap og kompetanse om standarder og deres betydning, og at relevante fagmiljøer deltar aktivt i standardiseringsarbeidet.

Standard Norges arbeid blir hovedsakelig finansiert ved bidrag fra offentlige og private interesser, royalties fra salg av standarder, medlemsavgifter og tilskudd.

Europaparlaments- og rådsforordning (EU) nr. 1025/2012 om europeisk standardisering er implementert i norsk rett. Forordningen regulerer samarbeidet mellom de europeiske standardiseringsorganisasjonene, nasjonale standardiseringsorganisasjoner, EØS-statene og Europakommisjonen. Departementet legger til grunn at Standard Norge, som har status som nasjonal standardiseringsorganisasjon, følger opp de oppgavene som følger av forordningen.

En del av tilskuddet foreslås øremerket til standardisering innenfor fiskeri- og havministerens ansvarsområder. Formålet er forenkling og effektivisering av internasjonal handel med fisk, fiskeprodukter og utstyr brukt i fiskeri- og havbruksnæringen, og å bidra til mer bærekraftig utvikling av næringen.

Videre foreslås en del av tilskuddet til standardiseringsarbeidet innenfor sirkulær økonomi. Midlene skal bidra til å fremme nasjonale interesser og deltakelse i europeiske og internasjonale standardiseringskomiteer som er relevante for sirkulær økonomi.

Standard Norge tilgjengeliggjør nasjonale og internasjonale standarder for det norske markedet gjennom det digitale dokumenthåndterings-systemet Sarepta. Det innebærer at standardene kan selges digitalt og brukes i digitale verktøy hos kjøperne av standardene. Sammenliknet med tidligere år er dette en vesentlig effektivisering av standardiseringsproduksjonen og gir aktørene økt mulighet for å nyttiggjøre seg av standardenes innhold.

Det ble i 2022 fastsatt 1 082 nye standarder som Norsk Standard, noe som er en liten økning fra 2021 hvor antallet var 1 019. Antallet nasjonalt utviklede standarder økte fra 17 i 2021 til 18 i 2022. Standard Norges brukerundersøkelse viser at brukerne er godt fornøyde med arbeidet Standard Norge gjør for tilrettelegging av standardiseringsarbeidet.

En nordisk studie om standarders påvirkning på økonomien viser at de viktigste grunnene til at virksomheter deltar i standardiseringsarbeid, er virksomhetenes muligheter til å påvirke standardene på sektornivå, etablere nettverk med andre eksperter og få tidlig varsling om endringer. Ved utgangen av 2022 hadde Standard Norge 266 aktive standardiseringskomiteer. Standard Norge ledet ved utgangen av 2022 arbeidet i henholdsvis ni komiteer og 29 arbeidsgrupper i CEN og sju komiteer og 41 arbeidsgrupper i ISO. Egeninnsatsen fra norske aktører i utarbeidelse av standarder ble anslått til å ha en verdi på om lag 325 mill. kroner i 2022, tilsvarende om lag 200 000 timers innsats.

Totalt har det vært påmeldt over 2 100 personer til Standard Norges arrangementer i 2022, med mulighet for både fysisk og digital deltakelse. Av de påmeldte var 83 pst. ikke tidligere registrert i Standard Norges interesseoversikt. Arrangementene er dermed en arena for rekruttering av nye interessenter. Nettstedet standard.no hadde i 2022 nesten 1,7 millioner besøk. Det er en nedgang på 5,5 pst. sammenlignet med 2021, men ligger over tallene fra årene før pandemien.

Det foreslås en bevilgning på 47,1 mill. kroner. Av dette foreslås 2,1 mill. kroner til standardisering innenfor fiskeri- og havministerens ansvarsområde og 4 mill. kroner øremerket til å følge opp regjeringens satsing på sirkulær økonomi.

Post 77 Tilskudd til tiltak for økt sjømatkonsum, kan overføres

Sjømatkonsumet i den norske befolkningen er lavere enn helsemyndighetene anbefaler. Kostholdsvaner etableres tidlig, myndighetene har derfor etablert kostholdsprogrammet Fiskesprell for å øke konsumet blant barn, unge og unge voksne i tråd med helsemyndighetenes kostråd.

Fiskesprell er et nasjonalt kostholdsprogram som når ut til alle landets fylker. Programmet er et samarbeid mellom Nærings- og fiskeridepartementet, Helse- og omsorgsdepartementet, Klima- og miljødepartementet og Norges sjømatråd. Helsedirektoratet og Havforskningsinstituttet kvalitetssikrer det faglige innholdet. Salgslagene

bidrar med råvarestøtte. Programledelsen er administrativt plassert i Sjømatrådet.

Fiskesprell tilbyr teoretisk og praktisk kurs til voksne som arbeider med barn og unge, blant annet i barnehage og skoler, slik at de kan legge til rette for gode sjømatopplevelser. Store deler av tilskuddet tildeles av Fiskesprell basert på søknader fra fylker og kommuner for bruk i folkehelsearbeidet i barnehager, skoler og SFO.

Programmet følger skolens kalender. I 2021/22 ble det holdt Fiskesprellkurs for totalt om lag 3 600 kursdeltakere, dette var en økning på nesten 900 kursdeltakere fra året før. Aktiviteten i Fiskesprell er nå tilbake på samme nivå som før pandemien. Det ble holdt kurs for om lag 600 ansatte i barnehager og SFO, 1 300 studenter i barnehagelærer- og grunnskoleutdanningen, 1 500 elever på barne- og ungdomsarbeiderlinjen og 150 lærere. Det er også gitt støtte til innkjøp av råvarer i mat- og helsefaget til om lag 1 400 skoler, som betyr at råvarestøtten har kommet om lag 74 100 elever til gode. I tillegg deltok om lag 4 700 elever fra 165 klasser i oppskriftskonkurransen Kokkesprell.

Det foreslås en bevilgning på 3,3 mill. kroner til kostholdsprogrammet Fiskesprell i 2024.

Post 81 Tilskudd til Leverandørutviklingsprogrammet

Leverandørutviklingsprogrammet (LUP) er et privat program underlagt Næringslivets Hovedorganisasjon (NHO). NHO, KS, Innovasjon Norge og Forskningsrådet er programansvarlige, mens NHO har prosjektlederansvaret. LUP finansieres gjennom årlige bidrag fra et stort antall partnere fra offentlige aktører som kommuner, fylkeskommuner, helseforetak og andre offentlige virksomheter.

Målet med departementets tilskudd er å stimulere til utvikling av små og mellomstore bedrifter ved å styrke antall offentlige virksomheter som gjennomfører innovative anskaffelser. I en innovativ anskaffelse er tidlig markedsdialog viktig for arbeidet med å kartlegge eksisterende løsninger og synliggjøre den offentlige virksomhetens behov. Spredning av anskaffelsens ulike prosesser og resultater er viktig for å stimulere både markedet og andre offentlige virksomheter til å gjennomføre innovative anskaffelser. Tilskuddsmidlene skal benyttes til å bistå offentlige virksomheter med råd og veiledning i å gjennomføre innovative offentlige anskaffelser.

LUP gjennomfører ulike aktiviteter som kurs, formidling, råd og veiledning, informasjonsspredning og konkret bistand i anskaffelsesprosesser.

Bistand fra LUP bidrar til at offentlige virksomheter i økende grad velger å gjennomføre innovative anskaffelsesprosedyrer.

Tilskuddet for 2024 skal bidra til økt verdiskaping og flere arbeidsplasser i næringslivet ved at flere små og mellomstore offentlige virksomheter og kommuner gjennomfører innovative anskaffelser. Aktiviteten skal rettes mot små og mellomstore virksomheter. Det foreslås en bevilgning på 10 mill. kroner i 2024.

Post 85 Midlertidig kompensasjonsordning for foretak med stort omsetningsfall som følge av koronapandemien, overslagsbevilgning

Brønnøysundregistrene ble høsten 2020 tillagt ansvaret for å utvikle og forvalte en kompensasjonsordning for foretak med stort omsetningsfall som følge av koronapandemien.

De to siste tilskuddsperiodene for foretak med stort omsetningsfall var januar og februar 2022. For disse periodene ble det behandlet 2 496 søknader og utbetalt tilskudd på totalt 225 mill. kroner. Brønnøysundregistrene utfører også kvalitetskontroll av utbetalt tilskudd. I 2022 ble totalt 160 søknader kontrollert. Resultatet av kontrollen danner grunnlag for et eventuelt omgjøringsved-

tak og videre oppfølging. Det foreslås ingen bevilgning i 2024.

Post 86 Lånesikringsordning for bolig- og næringsformål på Svalbard

Det vises til omtale i pkt. 3.6 i proposisjonens Del I under Andre garantiliknende ordninger. Stortinget vedtok i 2017 å ta inn en bestemmelse om en lånesikringsordning i standardavtale ved utleie av grunn til private på Svalbard. Dette innebærer at staten kan bli forpliktet til å innfri eksisterende lån med tinglyst pant i bygninger på grunnen som omfattes av avtalen dersom staten sier opp en avtale eller nekter å overføre leieretten til ny leietaker.

Det foreslås å videreføre fullmakten til å gi garantier for lån i 2024 innenfor en samlet garantiramme for nye og gamle avtaler på 25 mill. kroner, og til å kunne utgiftsføre uten bevilgning innenfor en ramme på 10 mill. kroner, jf. forslag til vedtak X. Det foreslås ingen bevilgning på denne posten, men det legges til grunn at dersom det blir aktuelt med utbetaling i 2024, skal denne posten benyttes. Dersom det skjer, vil departementet foreslå bevilgning i forbindelse med endringer av budsjettet i 2024.

Kap. 3900 Nærings- og fiskeridepartementet

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2022	Saldert budsjett 2023	Forslag 2024
01	Ymse inntekter og refusjoner knyttet til ordinære driftsutgifter	282	188	197
03	Inntekter fra forvaltning av grunneiendom på Svalbard	12 824	11 700	9 515
70	Garantipremie fra garantiordning luftfart	22 114	39 000	
86	Tvangsmulkt	200		
	Sum kap. 3900	35 420	50 888	9 712

Vedrørende 2023:

Ved stortingsvedtak 16. juni 2023 ble det gjort følgende bevilgningsendringer, jf. Innst. 490 S og Prop. 118 S (2022–2023):

- post 03 ble økt med 17,3 mill. kroner
- post 70 ble redusert med 38,5 mill. kroner

Post 01 Ymse inntekter og refusjoner knyttet til ordinære driftsutgifter

Det foreslås en bevilgning på 197 000 kroner. Videre foreslås det en merinntektsfullmakt knyttet til posten, jf. omtale under kap. 900, post 01 og forslag til vedtak II, 1.

Post 03 Inntekter fra forvaltning av grunneiendom på Svalbard

Det vises til omtale under kap. 900, post 26 om forvaltningen av statlig grunn på Svalbard. Organiseringen av grunnforvaltningen er provenynøytral. Leieinntekter dekker lønns- og driftsutgifter knyttet til arbeidet som blir utført i Longyearbyen. Oppdaterte anslag tilsier at grunnleieinntektene i 2024 reduseres med om lag 2,7 mill. kroner som følge av nedleggelsen av gruveaktiviteten i Svea. Det foreslås en bevilgning på 9,5 mill. kroner. Videre foreslås det en merinntektsfullmakt knyttet til posten, jf. omtale under kap. 900, post 26 og forslag til vedtak II, 1.

Post 30 Inntekter fra salg av gruveeiendom

Staten ved Nærings- og fiskeridepartementet står som eier av flere gruveeiendommer etter hjemfall. Det budsjetteres ikke med inntekter fra salg av eiendommer i 2024. Dersom det viser seg aktuelt å gjennomføre salg i 2024, foreslås det at utgifter knyttet til avhending kan trekkes fra salgsinntektene før det overskytende inntektsføres på denne posten, jf. forslag til vedtak XXI.

Post 70 Garantipremie fra garantiordning luftfart

Gjennom behandlingen av Innst. 200 S og Prop. 57 S (2019–2020) ble det opprettet en garantiordning for flyselskaper med norsk AOC flylisens som et tiltak i møte med koronautbruddet. Ordningen var operativ fram til utgangen av første halvår 2021. Garantiene er priset til 2 pst. i prognoseperioden. Garanti til SAS løper gjennom 2023 og garanti til Widerøe til medio 2024. Det foreslås ikke bevilgning for 2024.

Post 86 Tvangsmulkt

I henhold til anskaffelsesloven kan Nærings- og fiskeridepartementet gi offentlige oppdragsgivere pålegg som er nødvendige for å sikre oppfyllelse av Norges internasjonale forpliktelser. Dersom slike pålegg ikke blir oppfylt, kan det ilegges tvangsmulkt. Pålegg som gir grunnlag for tvangsmulkt, vil bare være aktuelt i unntakstilfeller og vil normalt etterleves uten at det ilegges tvangsmulkt eller svært raskt etter ilegging av tvangsmulkt. Det foreslås ingen bevilgning på posten, men det legges til grunn at dersom det blir aktuelt for departementet å inntektsføre mulkt i 2024, kan denne posten benyttes. Dersom det skjer, vil departementet foreslå bevilgning i forbindelse med endring av budsjettet i 2024.

Kap. 902 Justervesenet

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2022	Saldert budsjett 2023	Forslag 2024
01	Driftsutgifter	130 106	128 700	141 900
21	Spesielle driftsutgifter	88	100	105
45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>	9 970	9 800	10 603
	Sum kap. 902	140 164	138 600	152 608

Vedrørende 2023:

Ved stortingsvedtak 16. juni 2023 ble det gjort følgende bevilgningsendringer, jf. Innst. 490 S og Prop. 118 S (2022–2023):

- post 01 ble økt med 6 mill. kroner
- post 21 ble økt med 2 000 kroner
- post 45 ble økt med 336 000 kroner

Justervesenet skal bidra til økt verdiskaping gjennom å være nasjonal måleteknisk myndighet. Etaten skal sikre nasjonal og internasjonal tillit til norske målinger og måleresultater ved å forvalte regelverket for måleteknikk og føre nødvendig tilsyn med at bestemmelsene fastsatt i eller i medhold av lov om målenheter, måling og normaltid etterleves. Videre forvalter etaten de nasjonale målenormalene og referansene, driver forskning

og utvikling og gir råd og yter bistand innenfor måleteknikk i næringslivet og for offentlige myndigheter.

Justervesenet deltar i globalt samarbeid gjennom Meterkonvensjonen og International Organization of Legal Metrology (OIML), og i europeisk samarbeid gjennom European Association of National Metrology Institutes (EURAMET) og European Cooperation in Legal Metrology (WELMEC). Justervesenet utførte 88 årsverk i 2022. Etaten har hoved- og distriktskontor på Kjeller i Akershus og i tillegg distriktskontorer i Tromsø, Trondheim, Bergen og Stavanger.

Det er fastsatt følgende hovedmål for Justervesenet:

- Justervesenets tilsynsarbeid skal føre til at aktører som er omfattet av gjeldende regelverk, har måleresultater som er nøyaktige.
- Justervesenets forskningsvirksomhet og utvikling av nasjonale normaler skal, innenfor tilgjengelige økonomiske rammer, gi relevant kunnskap som overføres til og benyttes av næringslivet.
- Justervesenets måletekniske tjenester skal føre til at målinger utført i næringslivet, forskningsinstitusjoner og forvaltningen, er sporbare og nøyaktige, både i nasjonal og internasjonal sammenheng.
- Justervesenets arbeid skal føre til en utvikling og forvaltning av regelverk på måleteknikkområdet som dekker relevante endringer i sektorregelverk og øvrige relevante samfunnsendringer.

Resultater 2022

Tilsyn

Måleresultater benyttes blant annet som grunnlag for økonomiske oppgjør, for eksempel ved fylling av bensin, kjøp av grønnsaker eller ferdigpakkede produkter, eller når industribedrifter selger eller kjøper produkter basert på vekt eller volum. For den enkelte forbruker eller bedrift kan det være vanskelig selv å kontrollere om måleresultatene for oppjøret er tilstrekkelig nøyaktig. På områder av vesentlig betydning har myndighetene derfor satt krav til måleredskap og hvordan de benyttes. Justervesenet fører tilsyn med at virksomheter følger kravene slik at forbrukerne og næringsliv kan ha tillit til at måleresultatene, som deres oppgjør er basert på, er tilstrekkelig nøyaktige. Justervesenets tilsynsarbeid finansieres ved avgifter eller gebyrer. Finansiering ved årsavgift gir Justervesenet en fleksibilitet i valg av tilsynsmetoder, noe som bidrar til at etaten kan utføre mer

målrettede tilsyn. Finansiering av tilsyn ved gebyrer er beholdt på områder bestående av relativt ulike aktører siden Justervesenets ressursbruk på disse områdene i større grad varierer ved utførelse av tilsynet.

Etter to år med redusert tilsynsvirksomhet grunnet pandemien var det i 2022 en betydelig økning i antall tilsynsbesøk, fra 2 203 i 2021 til 4 122 i 2022. Det er likevel noe lavere antall enn i 2019. Justervesenet har i 2022 prioritert tilsyn med nettoinnhold i ferdigpakninger, veiing ved landing av fisk og pukk, grus, asfalt og annen veiing som foregår på bilveker.

Justervesenet erfarer at enkelte aktører i ferdigpakkebransjen er for dårlige til å etterleve regelverket og mener at dette kan skyldes manglende kunnskap om kravene. Etaten har derfor satset spesielt på å tilby informasjon og kunnskap som hjelper aktørene med å forstå og etterleve regelverket. Det ble avholdt åtte seminarer fordelt på lokasjoner over hele landet med høy deltakelse og godt engasjement. Justervesenet har i 2022 sett en liten nedgang i andel av varepartier som ikke oppfyller kravene til nettoinnhold.

Etaten har i 2022 gjennomført tilsyn med veiing ved landing av fisk i alle deler av landet. Det er et løpende samarbeid med Fiskeridirektoratet om operativt tilsyn, regelverk og informasjon. Området vil prioriteres videre, spesielt med tanke på implementering av nytt regelverk som skal bidra til at den landede fangsten skal registreres og rapporteres på en måte som er sikrere og mer nøyaktig enn i dag.

Pukk, grus, asfalt og annen veiing som foregår på bilveker, har vært et prioritert område i mange år, da det har forekommet betydelige målefeil. Med Justervesenets nye tungvektbil kan tilsyn på dette området gjennomføres på kortere tid, med mindre ressursbruk både for Justervesenet og for brukerne.

Det måletekniske regelverket legger til rette for risikobasert tilsyn på alle tilsynsområder. At det gjøres tilsyn først og fremst hos aktører der risiko er høyest, bidrar til effektiv utnyttelse av tid og ressurser. Mer bruk av internkontroll i tillegg til eller i stedet for at Justervesenet kontrollerer måleredskaper, bidrar til at brukerne tar mer ansvar. Dette er godt egnet på enkelte områder og en naturlig utvikling av tilsynsvirksomheten.

Justervesenet utførte i 2022 totalt 12 093 vurderinger eller kontroller, hvorav 1 662 viste avvik enten ved feil som påvirker måleverdien, eller administrative feil. Det ble gitt reaksjoner i 1 503 tilfeller, noe som utgjør en feilrate på 12 pst., mot

en feilrate på henholdsvis 12 og 13 pst. i de to foregående årene.

Feilregistreringer gir ikke alene grunnlag for å trekke konklusjoner om utvikling i feilsituasjonen, siden dette varierer fra område til område. Antall observerte feil påvirkes også av hvor treffsikkert tilsynet er. I 2022 ble informasjon om tilsyn som ulike tilsynsmyndigheter deler gjennom datadelingstjenesten Tilda, tilgjengelig direkte fra Justervesenets fagsystem. Dette gir Justervesenets tilsynspersonell tilgang til informasjon som er nyttig for å planlegge og oppnå et mer treffsikkert tilsyn.

Justervesenets brukerundersøkelse i 2022 indikerer at brukerne oppfatter tilsynsarbeidet som viktig, og at det er høy tillit til den faglige gjennomføringen av tilsyn. Brukerundersøkelsen ga også verdifulle tilbakemeldinger for videre forbedringsarbeid, blant annet at selvbetjeningsløsningen på nett kan bedres, og at informasjon formuleres på en mer tilgjengelig måte.

Laboratorievirksomhet

Justervesenets laboratorievirksomhet omfatter etatens måletekniske virksomhet. Måleteknikk dreier seg om målinger og måleredskapers generiske egenskaper. Justervesenets oppgaver innenfor måleteknikk er å forvalte en måleteknisk infrastruktur som skaper nødvendig tillit, både nasjonalt og internasjonalt, til det norske målesystemet, og å tilby kalibrering av målenormaler og måleinstrumenter med referanse til de nasjonale normalene som Justervesenet har ansvar for. Det innebærer blant annet å undersøke instrumenters nøyaktighet og om de er i samsvar med lovregulerte krav.

Justervesenet har basert mye av sine forsknings- og utviklingsoppgaver på deltakelse i de måletekniske forskningsprogrammene European Metrology Research Programme (EMRP) og European Metrology Programme for Innovation and Research (EMPIR) med utlysninger i henholdsvis perioden 2008-2013 og 2014-2022. Justervesenet er i dag engasjert i åtte EMPIR-prosjekter. Samarbeidsorganisasjonen for nasjonale måletekniske laboratorier i Europa, EURAMET, signerte i 2022 en avtale med EU-kommisjonen om gjennomføring av det nye europeiske partnerskapet for metrologi, European Partnership on Metrology (EPM). Partnerskapet for metrologi etterfølger EMRP og EMPIR og vil pågå i perioden 2021-2027.

Viktige elementer i det nye partnerskapet er en målsetting om at det europeiske metrologisam-

arbeidet skal utvikles til å være verdensledende, og at samarbeid og integrasjon styrkes slik at instituttene kan bidra til løsning av utfordringer, blant annet knyttet til innovasjon, grønt skifte, digitalisering, standardisering og gode reguleringer. Det legges også vekt på utvikling av «European Metrology Networks», som er etablert under EURAMET, og som har søkelys på samarbeid for å bidra til bestemte europeiske bransjer og samfunnsutfordringer.

Utlysingen av støtte fra EPM i 2022 ga god uttelling for Norge, hvorav fem av syv søknader hvor Justervesenet deltok, ble godkjent. Dette gir Justervesenet en samlet inntekt på ca. 1 mill. euro over en treårsperiode. Samlet inntekt for de andre norske aktørene som deltar, er 590 000 euro. To av de nye prosjektene vil koordineres av Justervesenet.

Justervesenet har deltatt i samordningsforum for Global navigation satellite system (GNSS) i flere år. Dette er et forum som samler sentrale aktører og myndigheter som har interesse innenfor posisjonering, navigasjon og tid, med særlig vekt på satellittnavigasjon. Dette dekker blant annet alle forsvarsgrener, luftfart, veitrafikk, sjøfart, telekommunikasjon, kraftnett, geodesi⁴/kart og romapplikasjoner. Forumet er svært nyttig for tverrsektorielt samarbeid og erfaringsutveksling.

Justervesenet er akkreditert for oppgavene som teknisk kontrollorgan etter måleinstrumentdirektivet og i direktivet om ikke-automatiske vekter. Teknisk kontrollorgan er en uavhengig tredjepart som kan dokumentere overfor produsent om måleredskapet oppfyller EØS-regelverkets krav.

Regelverksutvikling

Justervesenets arbeid innenfor regelverksutvikling skal bidra til å sikre at norsk regelverksutvikling er harmonisert med internasjonale regler, og at den legger til rette for tilstrekkelig nøyaktige målinger i tråd med formålet i lov om målenheter, måling og normaltid. Som en del av dette utfører Justervesenet utredninger på ulike områder for å se på hvordan etaten kan legge til rette for nøyaktige målinger på samfunnsøkonomisk effektive måter.

Justervesenet forvalter lov om målenheter, måling og normaltid, i tillegg til edelmetalloven. Det er de seneste årene foretatt vesentlige

⁴ Geodesi er grunnlaget for jordobservasjon. Det er vitenskapen om jordens form, bevegelse, tyngdefelt og endringer i disse størrelsene.

endringer av regelverket for å legge til rette for mer samfunnsøkonomisk effektive tilsynsformer gjennom risikobasert tilsyn.

Av regelverksendringer i 2022 vedtok Justervesenet blant annet krav til vannmålere og varmemålere under bruk. Tidligere har slike målere kun vært underlagt kvalitetskrav når de selges. Justervesenet vil følge opp at kravene overholdes ved å gjennomføre tilsyn med de som bruker slike målere. Av andre regelverksendringer i 2022 har det blant annet vært endringer av forskrift om krav til elektrisitetsmålere i ladere for el-biler, endringer i forskrift om krav til catchvekter og forskrift om målenheter og måling.

Justervesenets regelverk retter seg i all hovedsak mot målinger som ligger til grunn for økonomisk oppgjør. Lov om målenheter, måling og normaltid åpner imidlertid for at det måletekniske regelverket kan rettes mot andre beskyttelsesverdige interesser. På oppdrag fra Nærings- og fiskeridepartementet gjennomførte Vista Analyse, i samarbeid med SANDS, i 2022 en utredning av gevinster av måling og måletilsyn på nye områder, med hovedvekt på biomassemåling i havbruket. Resultatet fra utredningen vil inngå i Justervesenets videre arbeid med å kartlegge behov for måleteknisk kompetanse på andre bruksformål enn økonomiske oppgjør, og om regelverket bør innrettes mot formålet med målinger framfor hvilket måleredskap som brukes.

Justervesenet har et omfattende samarbeid med Fiskeridirektoratet for å tilpasse det måletekniske regelverket og tilsynet slik at det støtter direktoratets behov for målinger knyttet til ressursforvaltning. I 2021 utarbeidet Justervesenet og Fiskeridirektoratet forslag til nytt regelverk som sørger for sikker elektronisk lagring og overføring av måledata knyttet i til landing av fisk. Forslaget var på høring i 2021. Endringene var per september 2023 ikke vedtatt.

Prioriteringer 2024

Justervesenet skal omstille og tilpasse sin virksomhet ut fra sentrale samfunnsdrivere, som bærekraft og digitalisering, og for å møte endringer i etterspørselen etter enkelte tjenester. Som en del av dette skal Justervesenet arbeide for

effektive og brukervennlige tjenester, og god koordinering internt og med aktuelle samarbeidspartnere.

Justervesenet skal arbeide videre med regelverksutvikling, og særlig vurdere om det er behov for endringer innenfor områder som ikke er knyttet til økonomiske oppgjør.

Med utgangspunkt i medlemskapet i det europeiske partnerskapet for metrologi og deltakelsen i europeiske forskningsprosjekter skal Justervesenet utvikle og formidle kompetanse til størst mulig nytte for norsk næringsliv.

Justervesenet skal framskaffe best mulig data for å underbygge resultater av sin virksomhet.

Budsjettforslag

Post 01 Driftsutgifter

Bevilgningen skal dekke lønns- og pensjonsutgifter, husleie og andre løpende driftsutgifter. Utgifter til lovpålagt tilsynsvirksomhet og laboratorievirksomhet belastes kundene gjennom gebyrer og avgifter. Bevilgningen er foreslått økt for anslått lønns- og prisvekst. I tillegg er posten foreslått økt med 6 mill. kroner mot tilsvarende økning av inntekter, jf. omtale under kap. 3902 og 5574 nedenfor. Det foreslås en bevilgning på 141,9 mill. kroner.

Videre foreslås det at bevilgningen kan overskrides mot tilsvarende merinntekter under kap. 3902, postene 01 og 03 og under kap. 5574, post 75, jf. forslag til vedtak II, 1.

Post 21 Spesielle driftsutgifter

Det foreslås en bevilgning på 105 000 kroner. Tilsvarende beløp er ført til inntekt under kap. 3902, post 04. Det foreslås at bevilgningen kan overskrides mot tilsvarende merinntekter under kap. 3902, post 04, jf. forslag til vedtak II, 1.

Post 45 Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, kan overføres

Det foreslås 10,6 mill. kroner i 2024. Investeringene er nødvendige for å ta igjen vedlikehold og gjenanskaffelse av måleteknisk utstyr.

Kap. 3902 Justervesenet

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2022	Saldert budsjett 2023	Forslag 2024
01	Gebyrinntekter	22 956	18 010	21 802
03	Inntekter fra salg av tjenester	21 571	28 115	25 352
04	Oppdragsinntekter	88	100	105
86	Overtredelsesgebyr	140		
	Sum kap. 3902	44 755	46 225	47 259

Vedrørende 2023:

Ved stortingsvedtak 16. juni 2023 ble det gjort følgende bevilgningsendringer, jf. Innst. 490 S og Prop. 118 S (2022–2023):

- post 01 ble økt med 3 mill. kroner
- post 03 ble økt med 4 mill. kroner

Post 01 Gebyrinntekter

På posten føres gebyrinntekter fra kontroll med veiing og målinger fra en rekke bransjer. Kontrollene er blant annet knyttet til framstilling og omsetning av ferdigpakninger, distribusjon av flytende petroleumsprodukter, oljeraffineri, petrokjemisk- og prosessindustri, flytende gass fra store anlegg (LNG, luftgasser o.l.), pukk og grus og annen veiing på bilveker, inn- og utmåling av melk og øl, tilsyn i tilknytning til farmasøytisk industri og helsesektor og omsetning av varer av edelt metall.

Det foreslås en bevilgning på 21,8 mill. kroner. Gebyrinntektene skal dekke Justervesenets driftsutgifter knyttet til kontrollaktivitetene nevnt over. Bevilgningen er foreslått økt for anslått prisvekst og anslått aktivitetsøkning. Det foreslås en merinntektsfullmakt til posten, jf. omtale under kap. 902, post 01 og forslag til vedtak II, 1.

Post 03 Inntekter fra salg av tjenester

Posten er knyttet til laboratorievirksomheten, inntekter for oppgaver som teknisk kontrollorgan og andre oppdrag. Det foreslås bevilget 25,4 mill. kroner, en reduksjon fra saldert budsjett 2023 som følge av redusert etterspørsel. Inntektene skal dekke Justervesenets driftsutgifter knyttet til salg av tjenester. Det foreslås en merinntektsfullmakt knyttet til posten, jf. omtale under kap. 902, post 01 og forslag til vedtak II, 1.

Post 04 Oppdragsinntekter

Det foreslås bevilget 105 000 kroner. Videre foreslås en merinntektsfullmakt knyttet til posten, jf. omtale under kap. 902, post 21 og forslag til vedtak II, 1.

Post 86 Overtredelsesgebyr

Ved alvorlige overtredelser kan Justervesenet gi overtredelsesgebyr. Det foreslås ingen bevilgning for 2024, men det legges til grunn at dersom det blir aktuelt for Justervesenet å inntektsføre slike gebyrer i 2024, kan denne posten benyttes. Dersom det skjer, vil departementet foreslå bevilgning i forbindelse med endring av budsjettet i 2024.

Kap. 5574 Sektoravgifter under Nærings- og fiskeridepartementet

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2022	Saldert budsjett 2023	Forslag 2024
75	Tilsynsavgift Justervesenet	30 466	26 700	33 700
	Sum	30 466	26 700	33 700

Vedrørende 2023:

Ved stortingsvedtak 16. juni 2023 ble bevilgningen økt med 7 mill. kroner, jf. Innst. 490 S og Prop. 118 S (2022–2023).

Post 75 Tilsynsavgift Justervesenet

På posten føres inntekter fra avgifter knyttet til Justervesenets tilsynsvirksomhet. Dette omfatter tilsyn med taksametre, drivstoffmålere på bensin-

stasjoner, målere for LPG (flytende propangass), vekter i dagligvarebutikker og postkontor, vekter ved fiskemottak og elektriske målere. Det foreslås å bevilge 33,7 mill. kroner i 2024. Økningen er basert på anslag om økt tilsynsaktivitet og knyttet til om lag tilsvarende økning i Justervesenets driftsutgifter under kap. 902, post 01.

Videre foreslås en merinntektsfullmakt knyttet til posten, jf. omtale under kap. 902, post 01 og forslag til vedtak II, 1.

Kap. 903 Norsk akkreditering

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2022	Saldert budsjett 2023	Forslag 2024
01	Driftsutgifter	55 835	55 200	65 050
	Sum kap. 903	55 835	55 200	65 050

Vedrørende 2023:

Ved stortingsvedtak 16. juni 2023 ble bevilgningen økt med 1,9 mill. kroner, jf. Innst. 490 S og Prop. 118 S (2022–2023).

Norsk akkreditering er det nasjonale akkrediteringsorganet i Norge og det øverste kvalitets-sikringsnivå av varer og tjenester. Akkreditering er en formell anerkjennelse av at en virksomhets kvalitetssystemer og kompetanse er i samsvar med nasjonale og/eller internasjonale krav. Dette skal sikre trygge varer og tjenester i Norge som forbrukerne kan ha tillit til og bidra til internasjonal aksept og markedsadgang for norske varer og tjenester. Norsk akkreditering er lokalisert i Lillestrøm og disponerte 31 årsverk i 2022.

Norsk akkreditering skal se til at de som utfører samsvars vurderinger (de som kontrollerer at spesifiserte krav knyttet til et produkt, en prosess, et system, en person eller et organ er oppfylt), er skikket til sitt virke. Akkreditering kan også lede til høyere kvalitet på og effektivisering av offentlige oppgaver.

Norsk akkreditering skal etterstrebe å dekke markedets behov for å behandle nye søknader om akkreditering og oppfølging av gjeldende akkrediteringer. Søknadsbehandling gjennomføres av egne ansatte og innleide eksterne fagekspertter (tekniske bedømmere). Etaten bidrar til å sikre tilliten til den norske akkrediteringsordningen gjennom arbeid i europeiske og internasjonale samar-

beidsorganisasjoner. Norsk akkreditering har også myndighet til å utføre inspeksjoner i samsvar med OECDs prinsipper for god laboratoriepraksis (GLP), som er forankret i et EU-direktiv. Etaten har ansvar for akkreditering av miljørevisorer i Norge som et ledd i EUs ordning for miljøstyring og miljørevisjon (Eco-Management and Audit Scheme, EMAS).

Akkreditering etter internasjonale standarder skaper tillit til rapporter og testresultater. Internasjonale avtaler om gjensidig anerkjennelse av akkrediteringer bidrar til å senke kostnadene for bedrifter, forbrukere og myndigheter, fordi samme testrapport kan brukes i flere land. Akkrediterte virksomheter kan kvalitetssikre teknisk krevende godkjenningsordninger på vegne av det offentlige. De kan kontrollere at eksempelvis utstyr til EU-kontroll av kjøretøy, oppdrettsanlegg og avløpsrensaneanlegg er i tråd med regelverket.

Resultater 2022

Norsk akkrediterings oppfølging av eksisterende akkrediteringer er gjennomført i henhold til plan. Likeledes er bedømming og akkreditering av nye søkere gjennomført innen akseptable tidsrammer. Gjennomsnittlig tid fra søknad til innvilgelse av akkreditering har gått noe ned fra 2021 til 2022. Det har vært en nedgang i antall innvilgede nye akkrediteringer fra tolv i 2021 til fire i 2022. Norsk akkreditering dekker dagens behov i markedet for akkreditering.

Etaten oppfatter at markedets behov for akkreditering og GLP er dekket. Det forventes ingen stor økning i antall akkrediteringer med mindre nasjonale regulerende myndigheter beslutter å sette krav om akkreditering på flere områder enn det som er tilfellet i dag.

Norsk akkreditering arbeider kontinuerlig med å etablere nye akkrediteringsordninger der det foreligger egnede akkrediteringsstandarder og der man har grunn til å anta at det er eller vil oppstå et behov i det norske markedet. Dette er et arbeid som krever både oversikt og innsikt i nasjonal lovgivning/forskrifter og lovgivning og direktiver innen EU og EFTA.

Tilgang på internt og eksternt personell med rett kompetanse er en utfordring, og det arbeides kontinuerlig med å finne og lære opp eksterne tekniske bedømmere.

Prioriteringer 2024

Norsk akkreditering skal prioritere behandling av søknader om akkreditering innen gjeldende fris-

ter og delta i arbeidet med å videreutvikle den europeiske akkrediteringsordningen. Arbeidet med digitalisering og informasjonssikkerhet skal vektlegges.

Budsjettforslag

Post 01 Driftsutgifter

Det foreslås en bevilgning på 65,1 mill. kroner som skal dekke utgifter til lønn, pensjon, husleie, løpende drift, kjøp av tjenester, samt informasjons- og utviklingsarbeid og internasjonale forpliktelse. Akkrediteringsoppdrag belastes Norsk akkrediterings kunder. Bevilgningen er foreslått økt for anslått lønns- og prisvekst. I tillegg er posten foreslått økt med 6,7 mill. kroner mot tilsvarende økning av gebyrinntektene under kap. 3903, post 01, jf. omtale nedenfor, som følge av anslått økt omfang av akkrediteringsoppdrag.

Som følge av usikkerhet om omfanget av akkrediteringsoppdrag foreslås det at bevilgningen kan overskrides mot tilsvarende merinntekter under kap. 3903, post 01, jf. forslag til vedtak II, 1.

Kap. 3903 Norsk akkreditering

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2022	Saldert budsjett 2023	Forslag 2024
01	Gebyrinntekter og andre inntekter	49 555	48 665	57 506
	Sum kap. 3903	49 555	48 665	57 506

Post 01 Gebyrinntekter og andre inntekter

Det foreslås en bevilgning på 57,5 mill. kroner i 2024. Norsk akkrediterings driftsutgifter knyttet til utføring av akkrediteringer, andre godkjeningsordninger og relaterte aktiviteter dekkes gjennom gebyrer. Bevilgningen er foreslått økt for

anslått prisvekst og som følge av antslått økt omfang av akkrediteringsoppdrag, jf. omtale under kap. 903, post 01.

Videre foreslås en merinntektsfullmakt knyttet til posten, jf. omtale under kap. 903, post 01 og forslag til vedtak II, 1.

Kap. 904 Brønnøysundregistrene

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2022	Saldert budsjett 2023	Forslag 2024
01	Driftsutgifter	399 188	441 500	508 000
21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i>	66 949	56 700	77 700
45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>	104 034	173 850	243 563
	Sum kap. 904	570 171	672 050	829 263

Vedrørende 2023:

Ved stortingsvedtak 16. juni 2023 ble det gjort følgende bevilgningsendringer, jf. Innst. 490 S og Prop. 118 S (2022–2023):

- post 01 ble økt med 6,6 mill. kroner
- post 21 ble økt med 4,2 mill. kroner
- post 45 ble redusert med 58,8 mill. kroner

Brønnøysundregistrene skal bidra til økt verdiskaping gjennom å være en nasjonal registerfører og datakilde. Etaten skal forvalte registerdata på en måte som gir trygghet, orden og oversikt for næringslivet, frivillig sektor, innbyggere og offentlig sektor.

Brønnøysundregistrene utførte 412 årsverk i 2022. Dette er en økning på fire årsverk sammenlignet med 2021. Etaten har hovedkontor i Brønnøysund og i tillegg kontorer i Oslo og Narvik.

På oppdrag fra departementet gjennomfører Brønnøysundregistrene en forpliktende plan for omstilling for perioden 2020-2025. Planen innebærer besparelser innenfor områdene lønn, reiser og varer og tjenester for å kunne øke handlingsrommet innenfor andre deler av Brønnøysundregistrenes virksomhet. I perioden 2020-2022 har Brønnøysundregistrene oppnådd en total besparelse på til sammen 16,8 mill. kroner. Dette er nært opp til planen avtalt med departementet.

Brønnøysundregistrene forvalter 17 registre. De inneholder informasjon om selskaper, foreninger, pantsettelse og annen informasjon om rettigheter og plikter som allmennheten eller myndighetene har behov for. Registerne gir rettsvern, trygghet og enkel adgang til oppdaterte opplysninger om bedrifter. Korrekte og tilgjengelige opplysninger i registerne er av stor betydning både for å gjennomføre offentlige oppgaver og for allmennheten.

Det er fastsatt følgende mål for Brønnøysundregistrene i 2022:

- Brønnøysundregistrenes registervirksomhet skal føre til at samfunnet har tillit til at registrerte data er sikre og korrekte.
- Brønnøysundregistrenes registerløsninger skal føre til en effektiv digital samhandling med næringslivet, frivillig sektor, offentlig sektor og privatpersoner.

Fra og med 2023 gjelder følgende mål for etaten:

- Brønnøysundregistrenes registervirksomhet skal føre til at registrerte data i størst mulig grad og til enhver tid er sikre og korrekte.

- Brønnøysundregistrenes virksomhet skal føre til en økt digital registerforvaltning og løsninger som gir økt digital samhandling med og mellom ulike aktører i samfunnet.

Resultater 2022

Registervirksomheten skal føre til at samfunnet har tillit til at registrerte data er sikre og korrekte

Brønnøysundregistrene forvalter viktige nasjonale registre som er av stor betydning for oversikt og kontroll over registrerte selskaper i Norge. Etaten skal ha kvalitet i registerforvaltningen, slik at registerdataene er korrekte, beskyttet mot uautorisert bruk og/eller endring, gjengis korrekt og er tilgjengelig for de som trenger dem. På denne måten kan samfunnet ha tillit til at registrerte data er sikre og korrekte.

Brønnøysundregistrene gjennomfører en årlig brukerundersøkelse for å kartlegge brukernes erfaringer med og inntrykk av etaten. Undersøkelsen for 2022 viser at brukerne har høy tillit til virksomhetens registre og data.

Brønnøysundregistrene behandler sensitive data. En trygg digital samhandling avhenger av konfidensialitet, integritet og tilgjengelighet for etatens data. Samtidig stiller økt kompleksitet i Brønnøysundregistrenes digitale løsninger, bruken av disse og utviklingen i trusselbildet økte krav for å opprettholde informasjonssikkerheten.

Informasjonssikkerheten i Brønnøysundregistrene er ikke god nok, og Brønnøysundregistrene rapporterer fremdeles om sårbarheter og svakheter i etatens systemer og infrastruktur.

Det er derfor over tid vært arbeidet med å styrke sikkerheten, blant annet gjennom flere bevilgningsøkninger. Styringssystemet for informasjonssikkerhet i Brønnøysundregistrene er basert på anerkjente standarder for informasjonssikkerhet, ISO/IEC 27001/27002, og anbefalingene i NSMs grunnprinsipper for IKT-sikkerhet. Brønnøysundregistrene har igangsatt et cybersikkerhetsprogram for perioden 2022-2025 som adresserer hele sikkerhetsverdikjeden fra risikovurdering til dokumentert etterlevelse av sikkerhetskrav. Både departementet og Brønnøysundregistrene forventer en løpende forbedring av informasjonssikkerheten gjennom programmet. Utbedring og forbedring er en del av etatens langsiktige arbeid, som vil kreve endringer i styring, ny kompetanse og nye arbeidsprosesser.

I 2022 opplevde Brønnøysundregistrene ingen kritiske sikkerhetshendelser. Porteføljen består av både gammel infrastruktur og en nyutviklet

registerplattform. Overføring av registre og videreutvikling av ny plattform bidrar gradvis til økt informasjonssikkerhet.

Registerløsningene skal føre til en effektiv digital samhandling med næringslivet, frivillig sektor, offentlig sektor og privatpersoner

Registrene bidrar til en effektiv samhandling gjennom å sikre korrekte data og gjennom å ha brukervennlige og automatiserte saksbehandlingsløsninger. Videre bidrar etaten til effektiv samhandling ved å innhente og tilgjengeliggjøre data som gir grunnlag å utvikle tjenester som bidrar til økt verdiskaping.

Brønnøysundregistrene har i 2022 arbeidet for å øke effektiviteten i digital samhandling, blant annet gjennom prosjektet for ny registerplattform (BRsys-prosjektet), forprosjektet for brukervennlige registertjenester og arbeid med tidsriktig regelverk.

Opplevd effektivitet i tjenestene måles gjennom den årlige brukerundersøkelsen. Resultatene for 2022 viser at 67 pst. synes det er enkelt å fylle ut og sende inn samordnet registermelding. Dette er en nedgang på rundt 6 pst. fra 2021. Videre mener 22 pst. at de bruker for mye tid og ressurser på innrapportering til Brønnøysundregistrene, mot 17 pst. i 2021. Det er i liten grad gjort endringer i selve løsningen, og det kan være utenforliggende faktorer som påvirker nedgangen.

Andelen elektronisk innrapportering i Foretaksregisteret og Enhetsregisteret er lik i 2022 som i 2021 (hhv. 96 og 95 pst.) Andelen helautomatisk saksbehandling i Foretaksregisteret er 29 pst. i 2022, mot 28 pst i 2021, mens andelen for Enhetsregisteret er hhv. 22 og 23 pst. I Løsøreregisteret er andelen elektronisk innrapportering økt fra 82 pst. i 2021 til 84 pst. i 2022. Andelen helautomatisk saksbehandling i Løsøreregisteret har økt fra 78 til 83 pst. som følge av at flere tjenestetyper nå er tatt i bruk på ny registerplattform. I Regnskapsregisteret er det en elektronisk innmelding på nærmere 100 pst. og en økning i andelen helautomatisk saksbehandling fra 44 pst. i 2021 til 54 pst. i 2022. Endringen skyldes blant annet at det fra 1. mai 2021 ble stilt krav om at også notene i årsregnskap skal være i maskinlesbart format.

Gjennomsnittlig saksbehandlingstid i Foretaksregisteret og Enhetsregisteret var høyere i 2022 enn i 2021. Brønnøysundregistrene har økt produktiviteten i saksbehandlingen de senere år. Et økt antall manuelle saker og begrenset saksbe-

handlingskapasitet har likevel medført lengre saksbehandlingstid.

Prosjektet for ny registerplattform

I Prop. 1 S (2016–2017) ble det lagt til grunn at prosjektet for ny registerplattform (BRsys-prosjektet) skulle gjennomføres i perioden 2017–2022. I Prop. 1 S (2020–2021) ble Stortinget informert om at prosjektet ble videreført i en nedskalert versjon. Det ble ikke vurdert som hensiktsmessig å stoppe prosjektet, da det uansett ville være et behov for å erstatte utdaterte systemløsninger. Det ble heller ikke vurdert som hensiktsmessig å øke prosjektets kostnadsramme.

Prosjektet omfatter nå overføring av Løsøreregisteret og Ektepaktregisteret (hovedleveranse 1), og Foretaksregisteret, Partiregisteret, Frivillighetsregisteret og Enhetsregisteret (hovedleveranse 3) til ny plattform. Hovedleveranse 2 omfatter selve registerplattformen. Det er i hovedsak gjennom overføring av disse registrene gevinstpotensialet for ny registerplattform ligger. Nevnte registre omfatter videre om lag 2/3 av utviklingsomfanget for BRsys. De resterende registrene vil overføres til ny registerplattform på et senere tidspunkt, forutsatt ytterligere finansiering.

Videreføring av kompensasjonsordningen for næringslivet for nye perioder i 2022 fikk konsekvenser for fremdriften i prosjektet, slik det ble orientert om i Prop. 51 S (2021–2022). Ved behandlingen av Prop. 51 S (2021–2022) ble det bevilget 21,9 mill. kroner til tiltak for å motvirke forsinkelser i prosjektet som følge av arbeidet med en forlenget og endret kompensasjonsordning for næringslivet.

BRsys hadde likevel samlet sett en lav gjennomføringsevne og et vesentlig mindreforbruk i 2022.

Ved årsskiftet 2022/2023 har BRsys lansert og tatt i bruk flere storvolumtjenester i Løsøreregisteret på ny registerplattform. De nye tjenestene har vist svært høy kvalitet. Næringspant, utleggspant, salgspant og leasing er de største tjenestene som er lansert på ny plattform. Registrering og sletting av pant utføres nå på sekunder. Behandlingstiden for næringspant er eksempelvis redusert fra fire dager til åtte sekunder i ny løsning. De nye digitale løsningene gir både langt hurtigere saksbehandling og en bedre brukeropplevelse for banker, finansinstitusjoner og offentlig sektor. De oppdaterte nytteberegninger for hovedleveranse 1 viser at nytten i netto nåverdi til brukere har økt fra 1 725 til 2 487 mill. kroner for perioden 2023 til 2037.

Oppsummering

Departementets vurdering er at informasjonssikkerheten i Brønnøysundregistrene fortsatt ikke er tilfredsstillende. Samtidig arbeider etaten målrettet for å øke informasjonssikkerheten, både i systemene og i organisasjonen, gjennom konkrete tiltak muliggjort gjennom økt bevilgning til dette formålet. Det forventes derfor en løpende forbedring av informasjonssikkerheten framover.

Det er fortsatt utfordringer med produktiviteten og fremdriften i prosjektet for utvikling av ny registerplattform, noe som krever tett oppfølging. Forsinkelsene i 2022 skyldtes blant annet at ressurser fra prosjektet ble omprioritert til å utvikle kompensasjonsordninger for næringslivet, og at det deretter har tatt tid å øke kapasiteten i prosjektet for å ta igjen tapt fremdrift. Ved utgangen av 2022 rapporterte Brønnøysundregistrene at prosjektet var tre måneder etter planen gitt i revidert styringsdokument.

Nærings- og fiskeridepartementet har gitt Brønnøysundregistrene i oppdrag å gjennomføre en forpliktende plan for omstilling, nedbemanning og økonomiske besparelser for årene 2021–2025. Prosessen vil bidra til et økt budsjettmessig handlingsrom.

Prioriteringer 2024

Brønnøysundregistrene skal prioritere arbeidet med å øke informasjonssikkerheten, både i sine systemer og i organisasjonen, for å komme opp på et tilfredsstillende sikkerhetsnivå.

Videre skal Brønnøysundregistrene arbeide målrettet for å øke produktiviteten og fremdriften i prosjektet for ny registerplattform, i samsvar med revidert sentralt styringsdokument for prosjektet og for å ta igjen tidligere tapt fremdrift. Brønnøysundregistrene skal prioritere arbeid med hovedleveranse 3 av prosjektet. Dette innebærer arbeid med Enhetsregisteret og Foretaksregisteret.

Økt økonomisk handlingsrom som følge av besparelser ved gjennomføring av fjerde år av forpliktende plan for omstilling, skal benyttes til å dekke kostnader til drift og forvaltning av to registerplattformer, husleiekostnader og kostnader til drift, forvaltning og utvikling av etatens registre.

Brønnøysundregistrene skal identifisere og gjennomføre konkrete forenklingstiltak, som bidrar til oppnåelse av regjeringens forenklingsmål.

Etaten skal framskaffe best mulig data for å underbygge rapportering om resultater av sin virksomhet.

Budsjettforslag

Post 01 Driftsutgifter

Bevilgningen skal dekke lønns-, pensjons- og driftsutgifter, mindre investeringer og utgifter forbundet med oppdrag. Bevilgningen skal også benyttes til investeringer i informasjonssikkerhet.

Utvikling av første fase av register for reelle rettighetshavere er ferdig til 2023. Det foreslås avsatt 6,8 mill. kroner til drift og forvaltning av løsningen i 2024.

I tillegg foreslås det at bevilgningen økes med 35 mill. kroner til drift og forvaltning av ny registerplattform, jf. forslag om tilsvarende økning under kap. 3904, post 01.

Samlet foreslås det en bevilgning på 508 mill. kroner i 2024. Bevilgningen er foreslått økt for anslått lønns- og prisvekst. Videre foreslås det at bevilgningen kan overskrides mot tilsvarende merinntekter under kap. 3904, post 02, jf. forslag til vedtak II, 1.

Post 21 Spesielle driftsutgifter, kan overføres

Bevilgningen skal dekke utgifter for Brønnøysundregistrene i Skatteetatens utviklingsprosjekt Framtidens innkreving. Prosjektet er en tverrsektoriell satsing som planlegges gjennomført over flere år, og ut fra et konsept om innkreving som en del av brukernes digitale økosystem.

Videre skal posten dekke utgifter for Brønnøysundregistrene i Digitaliseringsdirektoratets utviklingsprogram Nye Altinn. Programmet ledes av Digitaliseringsdirektoratet og omfatter de tre største tjenesteeierne på Altinn-plattformen. Formålet med programmet er å utvikle Altinn 3 i Digitaliseringsdirektoratet og reetablere Brønnøysundregistrene, Skatteetaten og Statistisk sentralbyrå sine digitale tjenester på ny plattform. Det foreslås en bevilgning på 21,5 mill. kroner til utvikling og reetablering av tjenester i Altinn 3 på posten i 2024. Se også omtale av saken i Prop. 1 S (2023–2024) for Kommunal- og distriktsdepartementet.

Bevilgningen skal også dekke utgifter til utvikling av siste fase av register over reelle rettighetshavere.

Samlet foreslås det en bevilgning på 77,7 mill. kroner i 2024.

Det foreslås at bevilgningen kan overskrides mot tilsvarende merinntekter under kap. 3904, post 02, jf. forslag til vedtak II, 1.

Post 45 Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, kan overføres

Det foreslås 155,9 mill. kroner til prosjektet for ny registerplattform i Brønnøysundregistrene (BRsys) i 2024. Brønnøysundregistrenes egne personalkostnader knyttet til prosjektet budsjetteres på post 01.

Videre foreslås det 87,7 mill. kroner til prosjektet Brukervennlige registertjenester (BVR). Kostnadene vil inngå i gebyrgrunnlaget, jf. forslag om tilsvarende økning under kap. 3904, post 01. Prosjektet skal utvikle innrapporterings- og tilgjengeliggjørings tjenester til og fra Brønnøysund-

registrenes nye registerplattform, og vil gi gevinster for næringslivet i form av forenklet innrapportering og uthenting av data. I forslaget ligger det også inne finansiering av krav i digitaliseringsdirektivet knyttet til elektronisk løsning for registrering av NUF (Norsk avdeling av utenlandsk foretak) og lagring av dokumenter i strukturert og maskinlesbart format. Planlagt utviklingsperiode for prosjektet er 2024-2027, med løpende gevinstrealisering, og med en styringsramme på 399,5 mill. kroner og en kostnadsramme på 515 mill. kroner.

Samlet foreslås det en bevilgning på 243,6 mill. kroner for 2024. I tillegg fremmes det forslag om å forplikte staten for ytterligere midler ut over budsjettåret til gjennomføring av prosjektet Brukervennlige registertjenester innenfor en kostnadsramme på 515 mill. kroner, jf. XIII, 3.

Kap. 3904 Brønnøysundregistrene

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2022	Saldert budsjett 2023	Forslag 2024
01	Gebyrinntekter	581 934	567 400	715 065
02	Refusjoner, oppdragsinntekter og andre inntekter	28 730	33 085	34 541
	Sum kap. 3904	610 664	600 485	749 606

Post 01 Gebyrinntekter

Gebyrinntektene kommer fra flere registertjenester og informasjonsavgivelse, hjemlet i ulike lover og forskrifter. Hoveddelen av tjenestene fra Brønnøysundregistrene er brukerfinansiert med gebyrer.

Det foreslås at bevilgningen økes med 35 mill. kroner til drift og forvaltning av ny registerplattform og at bevilgningen økes med 87,7 mill. kroner til prosjektet Brukervennlige registertjenester, jf. tilsvarende økning av utgifter omtalt under kap. 904, hhv. post 01 og post 45.

Ved behandlingen av Ot.prp. nr. 61 (2002–2003) *Om lov om endringer i rettsgebyrloven mv. og i selskapslovgivningen* ble det vedtatt et prinsipp om at registrene skulle vurderes gruppevis ut ifra hvilke kunder det ytes tjenester for. Resultatet ble to registergrupper. Foretaksregisteret skulle foruten registerets egne utgifter også dekke kostnader ved Enhetsregisteret, Regnskapsregisteret og Oppgaveregisteret. Løsøreregisteret skulle også dekke kostnadene ved Konkursregisteret og

Konkurskarantenerregisteret. Omfanget av de ulike registrene har endret seg mye siden 2003, og gjeldende gebyrstruktur for Brønnøysundregistrene er ikke tilpasset dagens kostnadsstruktur ved å drifte, forvalte og videreutvikle registrene. Det har også medført at løsøre – og foretaksregisteret isolert sett er overpriset og at noen registre er underpriset.

Nærings- og fiskeridepartementet sendte våren 2021 et forslag til ny gebyrstruktur for finansiering av Brønnøysundregistrenes tjenester på høring med formål å etablere en hensiktsmessig kostnadsfordeling mellom eksisterende registre i tråd med Finansdepartementets rundskriv R-112 om bestemmelser om statlig gebyr- og avgiftsfinansiering. I høringen foreslo departementet en omlegging av gebyrstrukturen der siktemålet er at gebyrene for gebyrbelagte registre skal dekke kostnadene til drift av det enkelte registeret.

Departementet fulgte i Prop. 76 LS (2022–2023) *Endringer i register- og foretakslovgivningen mv. (digitale verktøy og prosesser, gebyrstruktur og tilknytningskrav)* opp enkelte av lovforslagene i høringsnotatet.

Hovedforslaget er en ny bestemmelse i enhetsregisterloven om at det skal betales gebyr for første gangsregistrering i Enhetsregisteret.

Det er også et siktemål at det ikke skal kreves inn mer i gebyr enn det driften av registrene koster. Enkelte små register er derfor unntatt fra gebyrstrukturen.

Det har over tid vært en overprising av gebyrene i Brønnøysundregistrene. Med implementering av ny gebyrstruktur vil overprisingen per register reduseres. Den samlede overprisingen anslås å være om lag 100 mill. kroner i 2024. Anslaget er usikkert, og vil blant annet avhenge av implementeringen av den nye gebyrstrukturen.

Det foreslås en bevilgning på 715,1 mill. kroner i 2024.

Post 02 Refusjoner, oppdragsinntekter og andre inntekter

Det foreslås en bevilgning på 34,5 mill. kroner. Posten benyttes til å inntektsføre refunderte midler for oppdrag Brønnøysundregistrene påtar seg for andre.

Det foreslås en merinntektsfullmakt knyttet til posten mot økte utgifter under kap. 904, postene 01 og 21, jf. forslag til vedtak II, 1.

Kap. 905 Norges geologiske undersøkelse

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2022	Saldert budsjett 2023	Forslag 2024
01	Driftsutgifter	188 396	202 500	223 400
21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i>	71 628	73 540	78 031
45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>	22 368		
80	Geoparker			4 000
	Sum kap. 905	282 392	276 040	305 431

Vedrørende 2023:

Ved stortingsvedtak 16. juni 2022 ble det gjort følgende bevilgningsendringer, jf. Innst. 490 S og Prop. 118 S (2022–2023):

- post 01 ble økt med 12 mill. kroner
- post 21 ble økt med 1,6 mill. kroner
- post 80 ble økt med 4,0 mill. kroner

Norges geologiske undersøkelse (NGU) skal bidra til økt verdiskaping gjennom å framskaffe, bearbeide og formidle kunnskap om Norges geologiske ressurser på land og i havområder. NGU skal dekke samfunnets behov for geologisk basis kunnskap, blant annet for næringsutvikling.

Innsamling av data skjer både ved egen kartlegging, ved kartlegging samfinansiert med andre offentlige etater, kommuner og bedrifter, og ved at data blir overført til NGU fra universiteter og konsulentfirmaer. NGUs forskningskompetanse er viktig for å utvikle og kvalitetssikre innsamlings- og undersøkelsesmetoder, og for å tolke geologiske data.

Gjennom digitale løsninger distribuerer NGU kart og data til næringsliv, offentlig forvaltning, grunneiere og allmennheten. Informasjonen bidrar til å gi et bedre beslutningsgrunnlag, blant annet for arealplanlegging og ressursforvaltning.

NGU har hovedkontor i Trondheim og et borkjerne- og prøvesenter på Løkken i Meldal kommune. Etaten utførte 183 årsverk i 2022. Om lag 70 pst. av virksomheten finansieres med bevilgninger over Nærings- og fiskeridepartementets budsjett. Resten finansieres med inntekter fra samfinansieringsprosjekter og eksterne oppdrag.

Det er fastsatt følgende hovedmål for NGU:

- NGUs virksomhet skal føre til at Norges geologi og geologiske ressurser er kartlagt på en måte som gir kartdata av best mulig, kvalitet og bruksverdi innenfor gjeldende budsjett-rammer.
- Geologisk kunnskap som NGU besitter, skal være lett tilgjengelig og kostnadsfri for bruk innenfor næringsutvikling, samferdsel, samfunnsikkerhet, miljøspørsmål og areal- og naturforvaltning.

Resultater 2022

NGUs strategi for 2020-2030 er virksomhetens plan for å oppnå de strategiske målene som etaten har satt for sin virksomhet. Med utgangspunkt i NGUs samfunnsoppdrag, målsettinger og styringsinstruks har NGU etablert fire strategiske kjerneområder (smart datafangst, smart bearbeidning, smarte produkter og smart organisasjon) med til sammen 12 strategiske innsatsområder. Arbeidsmengden og -intensiteten innenfor de ulike innsatsområdene vil variere over tid og avhenger av prioriteringer og føringer til etaten.

NGU har i 2022 særlig arbeidet med strategisk samarbeid med eksterne aktører for å øke samfunnsnyttene av NGUs kartleggingsarbeid. Nasjonale geologiske databaser er eksempler på resultatet av samarbeid mellom etater om innrapportering og deling av data. Blant disse er Nasjonal database for grunnundersøkelser (NADAG). Gjenbruk av data fra NADAG er viktig ved utbygging av infrastruktur, og for beredskap og krisehåndtering ved skredhendelser og andre naturfarer.

Geologiske kartleggingsprodukter

Kartlegging av geologiske forhold har effekter for mange sektorer og samfunnsoppgaver. Det gir viktig kunnskap til bruk i forvaltning, infrastrukturprosjekter, industri og næringsliv ved at verdifulle geologiske ressurser kan identifiseres og utnyttes på en effektiv og bærekraftig måte. Det bidrar også til kunnskap om klimaforhold og geofare slik at miljø, sikkerhet og beredskap kan ivaretas.

NGUs kartleggingsplan er et arbeidsverktøy som inneholder kriterier for hvilke områder som skal kartlegges, for å sikre at NGU prioriterer å kartlegge de områdene som kan gi størst samfunnsøkonomisk overskudd. Kartleggingsplanen følges opp gjennom konkrete handlingsplaner for kartlegging.

NGU har i 2022 kartlagt en rekke nye geologiske ressurser gjennom arbeid med geofysikk, geokjemi, berggrunnsgeologi og løsmassekartlegging. NGU gjennomførte geofysisk kartlegging ved bruk av fly og helikopter, blant annet for å avklare muligheten for forekomster av metaller og industrimineraler, men også for strålerisiko og andre naturfarer. NGU gjennomfører også mer detaljerte geofysiske målinger ved bruk av drone. Dekningsgraden for høykvalitets geofysiske data over norsk fastland har økt med nærmere 5 pst. i løpet av 2022, noe som tilsvarer kartlegging av

mer enn 16 000 km². NGUs høyoppløselige geofysiske datasett utgjør i dag om lag 50 pst. av det norske fastlandet, mens tilleggsdata i noe lavere oppløsning utgjør ytterligere 13 pst. Geofysisk kartlegging har betydning for mineralundersøkelser og kvikkleirekartlegging, men også som forundersøkelser til samferdselsprosjekter. NGUs geofysiske kompetanse er integrert del av Norges atombereidskap. Bergarter som inneholder radioaktive isotoper, utgjør et problem i samferdsels- og utbyggingsprosjekter dersom de ikke er kartlagt og håndteres korrekt. Et eksempel er svartskifer som genererer radioaktiv radongass. NGUs geofysiske målinger i Innlandet i 2022 er spesielt viktige for denne problematikken.

Kartlegging av berggrunn og løsmasser er sentrale aktiviteter tidlig i NGUs verdikjede, som gir viktig kunnskap og grunnlagsdata til bruk i areal- og miljøplanlegging. Kunnskapen spiller også en viktig rolle i leting etter og vurdering av ulike typer råmaterialer og naturressurser innenfor avfallslagring, jordbruk og anleggsvirksomhet. I 2022 avsluttet NGU sitt fylkesprogram i samarbeid med Trøndelag fylke. Gjennom programmet ble det samlet inn nye geofysiske data, data om ulike geologiske ressurser fra mineraler og byggeråstoffer til rekreative naturverdier, og en omfattende berggrunnskartlegging ble igangsatt. Trøndelag har et betydelig ressurspotensial med en lang gruvehistorie og en rekke aktive leteselskaper. Programmet var rettet mot næringsutvikling, og resultatene ble grundig forankret i både forvaltning og regionalt næringsliv for framtidig verdiskaping.

NGU har i 2022 fortsatt å prioritere kartlegging av berggrunnen i deler av Trøndelag, Møre og Romsdal, Vestfold og Telemark, Agder og Nordland, med henblikk på avklaring av potensial for ressurser av kritiske råvarer som kobber, vanadium, fosfat, sjeldne jordarter og nikkel. NGU forsøker samtidig å understøtte viktige kommersielle leteprosjekter med data og kunnskap for stimulering av fremdrift. NGUs borkjernelager er et viktig instrument for leteselskapene, og det er for tiden stor etterspørsel etter tjenester ved lageret. Betydningen av offentlige geologiske data- og kunnskapsbanker er viktig for igangsettingen av flere av de pågående leteprosjektene. NGU promoterer norsk ressurspotensial internasjonalt og jobber aktivt med å informere internasjonale investorer, gruve- og leteselskaper om investeringsmulighetene i Norge. For å ivareta norske interesser er NGU samtidig aktiv i ulike europeiske fora og bidro blant annet til utviklingen av

EU-kommisjonens liste over kritiske mineraler, som ble offentliggjort i mars 2023.

Berggrunnkartene som ligger åpent tilgjengelig i NGUs berggrunnsdatabase, dekker nå totalt 60,7 pst. (196 654 km²) av Norges fastland. Ved utgangen av 2022 ligger dekningsgraden for kvalitetssikrede kart på 9,1 pst. Berggrunnkartene utgjør et nødvendig datagrunnlag for kartlegging av mineralressurser, men kartene er også viktige for vurdering av miljøforhold og naturmangfold. NGU opplever en økende oppmerksomhet fra aktører innenfor samferdsel og utbygging. Forskningsbasert kunnskapsoppbygging er en viktig forutsetning for å sikre en god kartlegging av høy kvalitet.

NGUs løsmassekartlegging utføres i stor grad gjennom prosjekter med delfinansiering fra Norge vassdrags- og energidirektorat (NVE). Det innebærer at prioriteringer og kartleggingsplaner prioriteres i samråd med NVE, etter nasjonalt behov for skredkartlegging. I 2022 utførte NGU blant annet regional kartlegging på Helgeland, i Bodø-regionen og i Alta, i tillegg til detaljert kartlegging av mindre områder i Gudbrandsdalen. NGU deltok i 2022 i Gjerdrumutvalgets NOU med analyse av skredutløsende mekanismer og utarbeidelse av forslag til framtidige tiltak. Dette arbeidet er rettet mot å øke forståelsen av skredhendelsen på Gjerdrum og mot å redusere risikoen for at tilsvarende ulykker skjer i fremtiden.

Informasjon om grunnvanns- og energiboringer og grunnvannsundersøkelser er oppgavepliktig og registreres i den nasjonale grunnvannsdatabase gjennom NGUs mobilapp Brønnreg. I 2022 ble det innrapportert 7 667 brønner, og ved årsskiftet var det totalt registrert om lag 129 000 brønner i databasen. Databasen har stor nytteverdi for forvaltning av vann og brønnboring. Brønnborere og entreprenører benytter informasjon fra databasen til å anslå sannsynlig dybde til fjell og vanngiverevne, slik at de kan spare tid og redusere risiko. Kommunene og konsulentbransjen bruker dataene i arealutvikling og -forvaltning, og privatpersoner bruker databasen for å innhente informasjon når de vurderer etablering av energi- eller drikkevannsbrønner.

Kartleggingsprogrammet Mareano (marin arealdatabase for norske kyst- og havområder) er et samarbeid mellom NGU, Havforskningsinstituttet og Kartverket for å kartlegge dybde, bunnforhold, biologisk mangfold, naturtyper og forurensning i sedimentene i norske havområder. I 2022 ble i overkant av 11 000 km² med havområder kartlagt gjennom fire tokt rundt Svalbard, i Barentshavet, Nordsjøen og Skagerrak.

NGU arbeider også sammen med Havforskningsinstituttet og Kartverket om marine grunnkart i kystsonen, hvor et pilotprosjekt ble avsluttet i 2022 med publisering av kart fra områder i Stavanger, Skjervøy-Kvæningen og på Sunnmøre. Det ble også utgitt marine grunnkart for områder på om lag 20 000 km² i seks kommuner i Sogn og Sunnfjord. Marine grunnkart har blant annet stor nytteverdi for fiskeri- og havbruksnæringen for å kartlegge lokale forhold som påvirker forvaltning og for drift av konsesjoner, havforhold, muligheter for industriutvikling og miljøkartlegging.

NGUs datagrunnlag bidrar til besparelser i utvikling av samferdselsprosjekter, og NGU samarbeider med Statens vegvesen og Bane NOR om å utvikle bedre grunnlagsdata for planlegging og drift av tunneler og andre større samferdselsprosjekter. Geologisk informasjon i tidlig fase av for eksempel tunnelutbygging gir bedre og mer effektiv planlegging og reduserer usikkerhet og kostnadssprekker i anleggsfasen. Geologiske grunnlagsdata bidrar til å avgjøre hvor og hvordan tunneler skal bygges slik at områder som krever mye ekstra sikringsarbeid unngås, graving gjennom de hardeste bergarter, ras og lekkasjer osv. minimeres.

I utviklingen av «Det økologiske grunnkartet» samarbeider NGU med Artsdatabanken og Miljødirektoratet om å identifisere forekomster av arter, naturtyper og økosystemer. Geologi er en viktig kilde til naturmangfold, bevaring og restaurering, der både landformer, berggrunn, grotter og løsmasser er sentrale tema. Det økologiske grunnkartet er et av flere eksempler der NGUs data inngår direkte i tverrfaglige sluttprodukter med stor samfunnsnytte.

Lett tilgjengelige geologiske data og digitalisering

NGU arbeider målrettet med å effektivisere produksjonen fra innsamling av data i felt til ferdige digitale databaser, kart og innsynsløsninger tilgjengelig på NGUs nettside www.ngu.no. I 2022 økte antall datasett tilgjengelig for nedlasting fra 36 til 52, og fem datasett er i maskinlesbare grensesnitt i åpne formater. NGU har gjennomført en større oppgradering og brukerorientering av etasens nettsider. Den norske utgaven av de nye nettsidene ble lansert i april 2023 og gir en enklere og mer brukervennlig adgang til NGUs data og informasjonstjenester.

I perioden 2020-2021 var det en stor økning i antall unike brukere og antall brukerbesøk til NGUs digitale tjenester, som følge av skredet i Gjerdrum. Det var 360 000 unike brukere av data

fra NGU i 2022, en reduksjon fra 813 000 i 2021. Også antall brukerbesøk gikk ned, fra 1,2 mill. i 2021 til 580 000 i 2022. Antall nedlastede datasett fra www.ngu.no, inkludert gjennom GeoNorge, var tilsvarende som for 2021, dvs. omtrent 27 000 nedlastinger.

NGU har i 2022 tatt i bruk fellestjenester fra DFØ for å bedre arbeidsprosessene internt.

NGU har en avtale med Sikts cybersikkerhets-senter, som er ansvarlig for å heve sikkerhetsnivået i etaten, blant annet innenfor trusletterretning, datainnsamling og rapportering for enklere å beholde kontroll ved eventuelle sikkerhets-hendelser, i tillegg til respons ved angrep.

Anskaffelse av nytt forskningsfartøy

Ved behandlingen av Innst. 360 S (2019–2020) vedtok Stortinget i 2020 en samlet ramme på 60 mill. kroner til anskaffelse av et nytt forskningsfartøy til bruk innenfor marin forskning og maringeologisk kartlegging av kyst- og fjord-områder. Anskaffelsen har i all hovedsak gått etter planen, og ble levert til NGU i starten av 2023.

Prioriteringer 2024

NGU skal innrette sin virksomhet på en måte som i størst mulig grad bidrar til måloppnåelse. Med økt etterspørsel etter NGUs tjenester, bør NGU gjennomføre mest kartleggingen der det samfunnsøkonomiske overskuddet er størst.

NGU skal aktivt arbeide for å følge opp regjeringens mineralstrategi, på de områdene hvor det er relevant. Som en del av dette skal NGU prioritere kartlegging i områder som antas å kunne ha forekomster av kritiske mineraler, og tilrettelegge og tilgjengeliggjøre data fra slike områder. For å utnytte det norske potensialet ytterligere er det behov for økt kartlegging, og regjeringen foreslår en økning på 5 mill. kroner til dette formålet.

NGU skal videreutvikle Nasjonal database for grunnundersøkelser (NADAG) for å legge til rette for økt deling og gjenbruk av data. Databasen gir et godt grunnlag til å vurdere grunnforhold, og gjenbruk av denne type data er viktig ved beredskap og krisehåndtering i forbindelse med naturfare som kan bidra til store besparelser for samfunnet. Det foreslås avsatt 5 mill. kroner til dette formålet.

For å bidra til en trygg og bærekraftig nærings- og samfunnsutvikling skal NGU innhente og formidle geologisk kunnskap. Konkret skal NGU identifisere og gjennomføre tiltak som skal gi bedre muligheter for valg av bærekraftige løsninger i samfunnet, både for myndigheter, bedrifter og enkeltpersoner.

NGU skal framskaffe best mulig data for å underbygge rapporteringen om resultater av sin virksomhet.

Budsjettforslag

Post 01 Driftsutgifter

Det foreslås en bevilgning på 223,4 mill. kroner for 2024. Posten foreslås økt med 10 mill. kroner, hvor 5 mill. kroner øremerkes til økt kartlegging som en del av oppfølging av regjeringens mineralstrategi og 5 mill. kroner øremerkes til utvikling av databasen NADAG.

Bevilgningen er videre foreslått økt for anslått lønns- og prisvekst og skal dekke lønns- og pensjonsutgifter, husleie, reiseutgifter, andre administrative utgifter og mindre investeringer. Det foreslås satt av 31 mill. kroner til Mareano-programmet.

Post 21 Spesielle driftsutgifter, kan overføres

Under denne posten føres utgifter til eksterntfinansierte prosjekter. Det foreslås en bevilgning på 78 mill. kroner. Bevilgningen er foreslått økt for anslått lønns- og prisvekst.

Det foreslås at bevilgningen kan overskrides mot tilsvarende merinntekter under kap. 3905, post 03 Oppdragsinntekter og andre inntekter, jf. forslag til vedtak II, 1. Videre fremmes det forslag om fullmakt til å kunne overskride posten mot tilsvarende kontraktsfestede inntekter i etterfølgende år, jf. forslag til vedtak IV, 4.

Post 80 Geoparker

Norge har fire UNESCO-geoparker: Gea Norvegica i Telemark, Magma i Rogaland, Trollfjell i Nordland og Trøndelag og Sunnhordland på Vestlandet. For å sikre en fortsatt god drift av de fire parkene foreslås det 1 mill. kroner til hver park, til sammen 4 mill. kroner.

Kap. 3905 Norges geologiske undersøkelse

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2022	Saldert budsjett 2023	Forslag 2024
03	Oppdragsinntekter og andre inntekter	76 847	74 975	78 274
	Sum kap. 3905	76 847	74 975	78 274

Post 03 Oppdragsinntekter og andre inntekter

Det foreslås en bevilgning på 78,3 mill. kroner for 2024. Under posten føres eksterne inntekter fra oppdrag og bidrag fra eksterne deltakere til finansiering av samfinansieringsprosjekter. Oppdraget fra Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) knyttet til kartlegging av skredfare utgjør det største enkeltprosjektet. Samarbeidet med Norsk Romsenter og NVE om å drive et nasjonalt senter for bruk av satellittbaserte innsyningsmålinger (InSAR-data), for eksempel om innsynking i byer

og bevegelse i ustabile fjellpartier, er også en viktig aktivitet. De øvrige oppdragsinntektene ventes i hovedsak å komme fra oljeselskaper, Norges forskningsråd, mineralindustrien, kommuner, fylkeskommuner, andre departementer og statlige etater. Inntektene skal dekke NGUs driftsutgifter knyttet til oppdragsvirksomhet og eksternt finansierte prosjekter.

Videre foreslås en merinntektsfullmakt knyttet til posten, jf. omtale under kap. 905, post 21 og forslag til vedtak II, 1, og en overskridelsesfullmakt knyttet til de samme postene, jf. forslag til vedtak IV, 4.

Kap. 906 Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2022	Saldert budsjett 2023	Forslag 2024
01	Driftsutgifter	61 474	61 850	70 200
30	Sikrings- og miljøtiltak, <i>kan overføres</i>	7 150	11 100	12 009
31	Miljøtiltak Løkken, <i>kan overføres</i>	3 530	6 100	4 838
32	Miljøtiltak Follidal, <i>kan overføres</i>		16 000	11 240
	Sum kap. 906	72 154	95 050	98 287

Vedrørende 2023:

Ved stortingsvedtak 16. juni 2023 ble det gjort følgende bevilgningsendringer, jf. Innst. 490 S og Prop. 118 S (2022–2023):

- post 01 ble økt med 0,6 mill. kroner
- post 30 ble økt med 0,4 mill. kroner
- post 31 ble økt med 0,2 mill. kroner
- post 32 ble økt med 0,5 mill. kroner

Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard (DMF) skal bidra til økt verdiskaping gjennom å legge til rette for en langsiktig ressurstilgang basert på en forsvarlig og bærekraftig utvinning og bearbeiding av mineraler i

Norge. DMF skal også bidra til at Svalbards geologiske ressurser forvaltes og utnyttes best mulig til nytte for samfunnet.

Etaten er et statlig forvaltningsorgan lokalisert i Trondheim og på Svalbard. Virksomheten utførte 48,5 årsverk i 2022.

DMF tildeler undersøkelsesrett og utvinningsrett til mineralske ressurser som staten eier og gir driftskonsesjon for mineralvirksomhet på alle typer mineraler. DMF er høringsinstans og har innsigelseskompetanse i saker om mineralske ressurser etter plan- og bygningsloven. Videre kan DMF være ansvarlig myndighet for konsekvensvurderinger etter plan- og bygningsloven for større uttak av mineralressurser.

På fullmakt fra Nærings- og fiskeridepartementet administrerer og følger DMF opp en rekke miljøtiltak og sikringsarbeider ved gamle gruver.

På Svalbard er grunnlaget for DMFs virksomhet Bergverksordningen for Svalbard med utfyllende regler for petroleumsvirksomhet. DMF utsteder mineraltillatelser og utgir oversikter over geologiske funn på Svalbard. Bevilgning til virksomheten på Svalbard gis over eget budsjett-kapittel 11 Bergmesteren i Svalbardbudsjettet.

Det er fastsatt følgende mål for DMF:

- DMF skal til enhver tid sørge for en mest mulig bærekraftig forvaltning av Norges mineralressurser basert på helhetlige samfunnsøkonomiske vurderinger.
- DMFs virksomhet skal føre til en lønnsom og bærekraftig utvinning og bearbeiding av mineraler.
- DMFs virksomhet skal føre til en forsvarlig sikring av tidligere mineralvirksomhet og så langt som mulig redusere miljøkonsekvenser på hjemfalte gruveeiendommer underlagt Nærings- og fiskeridepartementet innenfor gjeldende budsjetttrammer.
- DMF skal sørge for at Svalbards geologiske ressurser i størst mulig grad forvaltes og utnyttes helhetlig i tråd med svalbardpolitiske målsettinger og Bergverksordningen.
- DMF skal til enhver tid, og innenfor tilgjengelige rammer, ha et best mulig kunnskapsgrunnlag om mineralnæringen.

Resultater 2022

Forvaltning

Antall saker som DMF mottar i offentlig planbehandling, er redusert fra 1 657 i 2021 til 1 600 i 2022, og antallet uttalelser er i samme periode redusert fra 1 343 til 1 183. Etter utsendelse av informasjon og veiledning til alle kommuner i årene 2021-2022, mottar nå DMF færre og mer relevante saker. Dette bidrar til en mer effektiv bruk av DMFs ressurser. DMF legger vekt på å være tidlig involvert og prioriterer deltakelse i planforum hvor viktige ressurser blir omtalt da dette reduserer behovet for å komme med innsigelser.

Antallet søknader om driftskonsesjon er redusert fra 61 i 2021 til 31 i 2022. Antallet søknader om overdragelse er økt fra to i 2021 til 26 i 2022. Disse sakene er mindre ressurskrevende, og DMF har dermed kunne frigjøre noe kapasitet til å styrke andre områder.

I 2022 tildelte DMF 401 undersøkelsesretter. Dette er omtrent på samme nivå som i 2021. Samtidig er antallet rettigheter per rettighetshaver stigende. En undersøkelsesrett gir innehaveren rett til å foreta undersøkelser i grunnen for å kunne vurdere forekomst av mineraler og potensialet for eventuelt framtidig uttak/drift. I Norge ender få undersøkelsesretter opp med en konsesjonssøknad. Som det framgår ovenfor, tildeler DMF årlig flere hundre undersøkelsesretter, samtidig som antallet utvinningsretter de tildeler er svært lavt. Det kom ingen søknader om utvinningsrett for nye prosjekter i 2022. DMF tildelte tre utvinningsretter til et uttak i drift. Ved utgangen av 2022 var det 1 193 gjeldende undersøkelsesretter og 154 utvinningsretter.

Det er et stort antall virksomheter som er underlagt tilsyn etter mineralloven. I 2022 gjennomførte DMF 34 stedlige tilsyn av totalt 1 300 aktive uttak i DMFs uttaksregister. Antallet gjennomførte tilsyn er like mange som i 2020 og i 2021. Ved 69 pst. av tilsynene ble det avdekket avvik. Hensikten med tilsynene er å undersøke at aktørene overholder krav etter mineralloven og forskrift. Tilsyn vil også kunne ha en veiledende effekt med tanke på hvordan lovens krav skal forstås. DMF har til en viss grad fulgt opp sitt tilsynsansvar gjennom andre kontrollaktiviteter. Stedlige tilsyn vil imidlertid ikke kunne erstattes fullt ut gjennom dokumentkontroller, og de vil i enkelte tilfeller være nødvendige for å kunne avdekke alle relevante forhold. I DMFs tilsynsarbeid er det et mål at effekten av tilsynsaktiviteten ikke kun skal tilfalle tilsynsobjektet, men også at resultater og funn kan bidra til forbedret adferd hos andre aktører i næringen.

DMF anskaffet i 2022 en ekstern leverandør for drift av sin tekniske plattform, noe som både gir økt sikkerhet og bedre brukerstøtte. DMF avsluttet også prosjektet Digital konsesjonsbehandling og forventer å se effekter av dette etter hvert som det implementeres i DMFs arbeidsprosesser i 2023.

Miljøtiltak og vannovervåking

På fullmakt fra Nærings- og fiskeridepartementet gjennomfører DMF tiltak for å redusere miljøkonsekvenser etter tidligere mineralvirksomhet i områder hvor departementet har et eier- eller forvaltningsansvar.

Miljødirektoratet har fastsatt en handlingsplan for forurensningstiltak i gruveområder med antatt størst forurensningsrisiko. I samarbeid med Miljødirektoratet vurderer DMF ytterligere tiltak i

disse og andre områder hvor det har vært mineralutvinning.

DMF gjennomfører vannovervåking av gruveområdene på Løkken, Folldal, Sulitjelma og Røros (Nordgruvefeltet). Formålet er å overvåke miljøtilstanden i vannforekomstene på årlig basis for å sikre at det foreligger tilstrekkelig kunnskap om mulighetene for å oppnå god økologisk og kjemisk tilstand i vassdragene som påvirkes av avrenning fra gruveområdene. Overvåkingsprogrammene omfatter både vannkjemiske undersøkelser (hvert år) og biologiske undersøkelser (hvert tredje år). All overvåking er utført etter disse programmene, og data rapporteres til Miljødirektoratet.

For nærmere omtale av miljøtiltak og vannovervåking ved Løkken, Folldal, Sulitjelma og Røros (Nordgruvefeltet) vises det til omtale i klima- og miljørelevante saker i kap. 7 i del III i proposisjonen.

Sikring

DMF har i 2022 hatt lav kapasitet til å gjennomføre sikringsarbeid og har prioritert sikringsbefaringer og tiltak ved hjemfalte gruveområder.

DMF gjennomførte i 2022 til sammen fire ordinære befaringer, i Fosdalen, Åmdals verk, Sulitjelma og Skorovas. DMF har også arbeidet videre med risikobasert porteføljestyling for farlige gruveåpninger. Den tar utgangspunkt i tilgjengelig informasjon fra tidligere sikringsbefaringer, meldinger fra eksterne og samfunnsøkonomiske analyser. Hensikten er å få en samlet oversikt over sikringsporteføljen som sammen med kost-nytte vurderinger vil være styrende for prioritering av tiltak. DMF har i 2022 gjennomført en systematisk kvalitetssikring av data i sine databaser, og utviklet et nytt gruvesikringsregister.

DMF har prioritert å gjennomføre tiltak der risikoen for liv og helse er størst, basert på tilgjengelig informasjon. I 2022 gjennomførte DMF sikringstiltak ved seks gruveåpninger i Sulitjelma.

Direktoratet har også, som vassdragsteknisk ansvarlig, gjennomført periodiske tilsynsbefaringer ved damanlegg (Løkken og Knaben) og betongpropper (Sulitjelma, Grong, Joma og Gjersvik). Damsikkerhetsforskriften stiller krav til jevnlig revurdering av damanlegg, og hyppigheten av revurdering avgjøres av dammens klassifisering. Arbeidet med revurdering av damanleggene ved Løkken og Knaben har pågått i hele

2022 og vil ferdigstilles i 2023. Revurderingen vil gi en helhetlig vurdering av sikkerhetsnivået ved dammene og eventuelle mangler i henhold til forskriftskrav.

Prioriteringer 2024

DMF skal arbeide aktivt for å følge opp regjeringens mineralstrategi, og legge til rette for raskere realisering av mineralprosjekter. Det foreslås avsatt 5 mill. kroner til dette formålet. DMF skal prioritere kritiske mineraler i sin saksbehandling av saker etter mineralloven og etablere en ordning med nasjonal koordinering av kritiske mineralprosjekter. En langsiktig og bærekraftig forvaltning av ressurser skal ligge til grunn for arbeidet.

Videre skal DMF fortsette arbeidet med å styrke kunnskapsgrunnlaget for å kunne utøve god veiledning overfor næringslivet og offentlig forvaltning. Arbeid for økt tilsynsvirksomhet skal også prioriteres. DMF skal prioritere oppfølging av de helhetlige planene for å oppfylle miljøpåleggene etter gruvevirksomhet i Folldal og for Løkken gruver.

DMF skal framskaffe best mulig data for å underbygge rapporteringen om resultater av sin virksomhet.

Budsjettforslag

Post 01 Driftsutgifter

Det foreslås en bevilgning på 70,2 mill. kroner i 2024. Bevilgningen er foreslått økt med 5 mill. kroner til oppfølging av regjeringens mineralstrategi. Bevilgningen er videre foreslått økt for anslått lønns- og prisvekst. På Svalbardbudsjettet for 2024 foreslås det i tillegg bevilget om lag 2,45 mill. kroner under kap. 11 Bergmesteren, til drift av virksomheten på Svalbard.

Post 30 Sikrings- og miljøtiltak, kan overføres

Det foreslås en bevilgning på 12 mill. kroner i 2024. Midlene vil bli brukt til sikring av farlige gruveåpninger, tiltak for å redusere forurensningen fra gamle gruveområder og til vedlikehold og kontroll med tidligere gjennomførte forurensningstiltak. I tillegg vil deler av bevilgningen bli benyttet til arbeidet med nødvendige vedlikeholds- og sikringstiltak på gamle gruvebygninger som eies av Nærings- og fiskeridepartementet.

Post 31 Miljøtiltak Løkken, kan overføres

Det foreslås en bevilgning på 4,8 mill. kroner i 2024. Bevilgningen skal dekke kostnader knyttet til gjennomføring av tiltak i samsvar med tiltaksplan for Løkken gruver. Det foreslås å videreføre øvre ramme på 190 mill. kroner til gjennomføring av pålagte miljøtiltak på Løkken, jf. forslag til vedtak XIII, 1.

Post 32 Miljøtiltak Folldal, kan overføres

Det foreslås en bevilgning på 11,2 mill. kroner i 2024. Totalkostnaden for opprydningsarbeidet er i perioden 2023 til 2028 anslått til 225 mill. kroner. Bevilgningen skal dekke utgifter til gjennomføring av miljøtiltak for å redusere forurensningen etter den tidligere gruvevirksomheten i Folldal. I tillegg til bevilgningsforslaget for 2024 foreslås en fullmakt for staten til å pådra seg forpliktelser knyttet til hele den foreslåtte prosjektrammen på 225 mill. kroner, jf. forslag til vedtak XIII, 2.

Kap. 3906 Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap		Forslag
		2022	Saldert budsjett 2023	2024
01	Leie av bergrettigheter og eiendommer	30	100	105
02	Behandlingsgebyrer	853	800	835
86	Overtredelsesgebyr og tvangsmulkt	619	1 000	1 000
Sum kap. 3906		1 502	1 900	1 940

Post 01 Leie av bergrettigheter og eiendommer

Inntektene kommer fra leie av bergrettigheter og utleie av gruveeiendommer. Det foreslås en bevilgning på 105 000 kroner i 2024. Det foreslås også at bortfeste av gruver til museale formål kan skje vederlagsfritt, jf. forslag til vedtak XVIII.

Post 02 Behandlingsgebyrer

Inntektene kommer fra behandlingsgebyr, forundersøkelses- og utvinningssøknader. Det foreslås en bevilgning på 0,8 mill. kroner i 2023.

Post 86 Overtredelsesgebyr og tvangsmulkt

Etter minerallovens §§ 66 og 67 kan Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard ilegge henholdsvis tvangsmulkt og overtredelsesgebyr. Gebyr kan ilegges ved overtredelse av bestemmelser gitt i eller i medhold av mineralloven og tvangsmulkt for å sikre at bestemmelsene i mineralloven eller vedtak i medhold av loven blir gjennomført.

Det foreslås en bevilgning på 1 mill. kroner i 2024.

Kap. 907 Norsk nukleær dekommisjonering

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2022	Saldert budsjett 2023	Forslag 2024
01	Driftsutgifter	66 947	117 050	166 500
21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i>	207 827	395 000	504 200
30	Opprydding Søve	1 514	41 500	35 000
60	Tilskudd til kommuner			5 400
70	Tilskudd til organisasjoner			1 600
	Sum kap. 907	276 288	553 550	712 700

Vedrørende 2023:

Ved stortingsvedtak 16. juni 2023 ble det gjort følgende bevilgningsendringer, jf. Innst. 490 S og Prop. 118 S (2022–2023):

- post 01 ble økt med 1,7 mill. kroner
- post 21 ble redusert med 50 mill. kroner
- post 30 ble redusert med 30,1 mill. kroner
- det ble bevilget 4 mill. kroner på ny post 60 Tilskudd til kommuner
- det ble bevilget 1,5 mill. kroner på ny post 70 Tilskudd til organisasjoner

Norsk nukleær dekommisjonering (NND) er et statlig forvaltningsorgan opprettet i 2018. Virksomheten er lokalisert med hovedkontor i Halden og avdelingskontor på Kjeller. NND er nasjonalt organ for opprydding etter den nukleære virksomheten ved Institutt for energiteknikk (IFE) sine anlegg på Kjeller og i Halden og for sikker håndtering av nukleært avfall. NND skal bidra til samfunnsøkonomisk gode løsninger innenfor sitt ansvarsområde og utføre oppgavene på en måte som sikrer tillit i samfunnet. NND skal som del av sitt oppdrag også håndtere opprydding av avfall fra Søve gruver.

For å sørge for klare ansvarsforhold, statlig kontroll og redusere antallet kostnadsdrivende parallelle funksjoner hos IFE og NND, legges det opp til en så rask overføring som mulig av ansvar, nødvendig personell, oppgaver og atomanlegg fra IFE til NND. NND utførte 29 årsverk i 2022.

Resultater 2022

2022 var som de foregående årene et oppbyggings- og planleggingsår for NND. Etatens hovedprioritet var å forberede organisasjonen på å

overta alle relevante anlegg med tilhørende personell og ansvar fra IFE og Statsbygg. Dette innebærer blant annet å videreutvikle samhandlingen med IFE, utvikle system og organisering for prosjektstyring, og kartlegge og planlegge for nødvendig kompetanse og utvikling. I 2022 var utarbeidelse av søknader om konsesjon for å eie og drive atomanleggene særlig sentralt. Konsesjonssøknadene ble overlevert Direktoratet for strålevern og atomsikkerhet (DSA) 21. desember 2022.

Fremdriften i planleggingen går saktere enn planlagt og ønskelig. I 2022 benyttet NND 207,8 mill. kroner på post 21 Spesielle driftsutgifter av en samlet disponibel bevilgning på 365,7 mill. kroner. Årsakene er at NND prioriterte konsesjonssøknaden framfor de større investeringsprosjektene, at adgang til IFEs anlegg var begrenset i første halvår som følge av koronapandemien, utfordringer med rekruttering og at prosesser og anskaffelser tar lengre tid enn planlagt. I tillegg er det som følge av oppryddingens karakter og krav til sikkerhet nødvendig med høy kvalitet i beslutningsunderlag for oppryddingsprosjektene. Konsekvensen av redusert fremdrift er at det vil påløpe merkostnader på lengre sikt ettersom hovedtyngden av oppryddingsarbeidet ikke kan starte, samtidig som driftskostnadene løper fordi anleggene må driftes i tråd med konsesjon.

Prioriteringer i 2024

Hovedprioriteringen for NND i 2024 vil være å legge til rette for overføring av nukleære anlegg og personell fra IFE. Videre skal NND i samarbeid med IFE prioritere planlegging av oppryddingsarbeidet. Dette omfatter blant annet

utredningsarbeid knyttet til nødvendige behandlingsanlegg, lagre og deponier for norsk radioaktivt avfall, inkludert en løsning for avfall fra Søve gruver. Det arbeides med et helhetlig mål- og resultatstyringssystem for NND. Nærings- og fiskeridepartementet vil komme tilbake til dette.

Budsjettforslag

Post 01 Driftsutgifter

Bevilgningen skal dekke lønn, husleie, gebyrer til DSA og andre driftsutgifter. Det foreslås bevilget 166,5 mill. kroner i 2024. Dette er en økning på om lag 49,5 mill. kroner sammenlignet med saldert budsjett 2023. I tillegg til kompensasjon for anslått lønns- og prisstigning skyldes økningen behov for å bygge opp etaten for å klargjøre og tilrettelegge for virksomhetsoverdragelse fra IFE. Bevilgningen foreslås økt med 8 mill. kroner som en følge av at NND overtar forvaltningen av den tekniske IKT-infrastrukturen for IFEs nukleære sektor.

Post 21 Spesielle driftsutgifter, kan overføres

Bevilgningen skal benyttes til nødvendige oppryddingsrelaterte aktiviteter. Det omfatter blant annet videre utredninger om behandling av ikke-lagringsbestandig brukt reaktorbrensel, IT-systemer, IFEs oppryddingskostnader, inkludert investeringer i trygg lagring og deponering av reaktorbrensel og annet radioaktivt avfall og planlegging av framtidig dekommisjonering av reaktoranleggene. Utredninger knyttet til overføring av nukleære oppgaver, anlegg og personell fra IFE til NND kan også dekkes av posten.

Det foreslås bevilget 504,2 mill. kroner i 2024. Dette er en økning på 109,2 mill. kroner sammenlignet med saldert budsjett 2023. Økningen er særlig knyttet til forberedelse og planlegging av oppryddingsarbeidet. I tillegg foreslås en bestillingsfullmakt på 465 mill. kroner ut over gitt bevilgning på posten for å kunne inngå avtaler som kommer til utbetaling i senere år, jf. forslag til vedtak VII, 2.

Post 30 Opprydding Søve

Staten har påtatt seg å finansiere og gjennomføre opprydding etter virksomheten til statsaksjeselskapet AS Norsk Bergverk ved Søve i Telemark i perioden 1953–1965. Statens strålevern ga i 2014 Nærings- og fiskeridepartementet pålegg om opprydding.

Nærings- og fiskeridepartementet ga i 2020 NND i oppdrag å forestå den videre forberedelsen og gjennomføringen av nødvendige miljøtiltak. Det har vært flere forskyvninger i anbuds-konkurransen som følge av tidligere innklaget og avlyste anbudskonkurranser med tilhørende juridisk oppfølging. Ny oppdatert plan legger opp til at anbudskonkurranse og tildeling av kontrakt kan forventes gjennomført i løpet av siste halvår 2023. Den første fasen av anskaffelsen skal gjennomføres som en samspillskontrakt, før inngåelse av entrepris for opprydding ved Søve gruver. Det foreslås en bevilgning på 35 mill. kroner til miljøtiltak ved Søve i 2024. Det er knyttet usikkerhet til resultat av anbudskonkurransen, endelige kontraktsummer og gjennomføringsplan.

Den økonomiske rammen for prosjektet kan bli endret på grunn av høy prisstigning de siste årene. Opprinnelig var kontraktens verdi estimert til om lag 120 mill. kroner, men at det ikke kunne utelukkes at den kunne bli høyere. I 2023 ble det gitt en bestillingsfullmakt for inngåelse av kontrakt på 150 mill. kroner. Det foreslås en tilsvarende bestillingsfullmakt for 2024 på 150 mill. kroner, jf. forslag til vedtak VII, 3.

Post 60 Tilskudd til kommuner

Formålet med ordningen er å bidra til å gi kommunene forutsetninger for å ivareta de forskjellige roller som følger av å være en vertskommune for atomanlegg, og bygge opp kompetanse innen fagfelt som dekommisjonering, bygging av atomanlegg og håndtering av atomavfall. Det foreslås bevilget 5,4 mill. kroner i 2024. Det foreslås også en tilsagnsfullmakt på 10,8 mill. kroner knyttet til ordningen, jf. forslag til vedtak VIII, 1.

Målgruppen for ordningen er kommuner som enten har eller kan få atomanlegg.

Økt faglig nivå og kompetanse om NNDs virksomhet som grunnlag for samarbeid og velinformert faglig dialog vil være kriterier for måloppnåelse. Beslutningstakere i kommunen og øvrige interessenter vil gjennom tilskuddsordningen bli bedre i stand til å ivareta sin rolle som vertskommune eller mulig vertskommune.

Tilskudd kan gis til norske kommuner som i dag er vertskap for et atomanlegg eller ønsker å undersøke muligheten for å bli vertskap. Det er krav om et politisk vedtak i kommunestyret eller formannskapet med ønske om å undersøke muligheten for å bli vertskap. Tilskuddsmidlene skal gå til konkrete tiltak i form av rekruttering av ansatte med nødvendig kompetanse, kompetanseutvikling, informasjonsutveksling eller lignende.

Prosjektene bør være langsiktige (minst tre år) for å sikre nødvendig kontinuitet.

Tilskuddet vil bli lyst ut med én søknadsfrist per år. Tilskuddsmottakerne skal rapportere hvert år om bruken av tilskuddet foregående år. NND og Riksrevisjonen har rett til å føre kontroll med bruken av midlene. Tilskudd som ikke er benyttet i tråd med kriteriene, kan kreves tilbakebetalt. NND vil årlig evaluere måloppnåelsen til ordningen.

Post 70 Tilskudd til organisasjoner

Formålet med ordningen er å bidra til felles kunnskapsbygging og god dialog med organisasjoner som arbeider innenfor opprydningsarbeidet. Det foreslås bevilget 1,6 mill. kroner i 2024. Det foreslås også en tilsagnsfullmakt på 3,2 mill. kroner knyttet til ordningen, jf. forslag til vedtak VIII, 1.

Kriterium for måloppnåelse er at organisasjonene får økt kompetanse om arbeidet med dekommisjonering og håndtering av atomavfall.

Organisasjonene må enten ha nasjonal dekning eller være tilknyttet kommuner som er eller vurderer å bli vertskap for atomanlegg. Tilskuddet skal brukes til å øke organisasjonenes kompetanse om NNDs oppdrag, informere og

involvere organisasjonenes medlemmer og interesserte innbyggere. Midlene kan også brukes til å delta i prosesser opp mot NND for å gi innspill til etatens arbeid. Prosjekter med langsiktig perspektiv vil bli prioritert.

Tilskuddet vil bli lyst ut med én søknadsfrist per år. Tilskuddsmottakerne skal hvert år rapportere om bruken av tilskuddet foregående år. NND og Riksrevisjonen har rett til å føre kontroll med bruken av midlene. Tilskudd som ikke er benyttet i tråd med kriteriene, kan kreves tilbakebetalt. NND vil årlig evaluere måloppnåelsen til ordningen.

Kap. 3907 Norsk nukleær dekommisjonering

Post 02 Diverse inntekter

Det foreslås ingen bevilgning på denne posten, men det legges til grunn at dersom det blir aktuelt for NND å inntektsføre refusjoner og andre mindre inntekter i 2024, kan denne posten benyttes. Dersom det skjer, vil departementet foreslå bevilgning i forbindelse med endringer av budsjettet i 2024.

Kap. 908 Institutt for energiteknikk

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2022	Saldert budsjett 2023	Forslag 2024
70	Tilskudd til drift av atomanlegg	325 000	358 900	415 395
71	Tilskudd til sikring av atomanlegg	42 000	19 000	49 259
72	Lån til flytting av laboratorier og infrastruktur	2 000	65 000	80 000
	Sum kap. 908	369 000	442 900	544 654

Vedrørende 2023:

Ved stortingsvedtak 16. juni 2023 ble det gjort følgende bevilgningsendringer, jf. Innst. 490 S og Prop. 118 S (2022–2023):

- post 70 ble økt med 8,7 mill. kroner
- post 71 ble økt med 8,4 mill. kroner
- post 72 ble redusert med 43,6 mill. kroner

Institutt for energiteknikk (IFE) er et teknisk-industrielt forskningsinstitutt med virksomhet innen blant annet nukleær forskning, reaktor-sikkerhet, digitale systemer, fornybar energi og

radiofarmasi. Instituttet er en selveiende stiftelse som disponerte om lag 710 årsverk i 2022, hvorav om lag 215 var tilknyttet nukleær sektor. Totalomsetningen i 2022 var på 1,26 mrd. kroner, inkludert tilskudd fra staten. IFE eier og drifter Norges to atomreaktorer, i Halden og på Kjeller. Reaktorene ble stengt for ordinær drift i henholdsvis 2018 og 2019, men må driftes også i nedstengt tilstand. Staten finansierer drift og sikring av reaktorene og oppryddingskostnader. Hovedmålet for bevilgningene er å ivareta den helhetlige sikkerheten ved de nukleære anleggene og trygg og effektiv håndtering av nukleært avfall.

IFE har ikke økonomisk mulighet til å dekke oppryddingskostnadene etter reaktorvirksomheten, og staten tok i 2016 ut fra et samfunnsmessig hensyn et medansvar for finansiering av opprydding av atomavfall fra norsk nukleær forskningsvirksomhet. Stortinget vedtok i 2021 at staten skal dekke alle kostnader til oppryddingen, jf. Innst. 293 S (2020–2021).

Nærings- og fiskeridepartementet har en formell styringsdialog med IFE knyttet til tilskuddene til drift og sikring av den nukleære virksomheten og foretar oppnevning av IFEs styre med unntak av ansatterepresentantene. IFEs nukleære anlegg og nødvendig personell tilknyttet disse skal så snart det lar seg gjøre overføres til det statlige forvaltningsorganet Norsk nukleær dekommisjonering (NND) som er etablert for å planlegge og gjennomføre oppryddingen etter IFEs nukleære virksomhet.

Resultater 2022

IFE har i 2022 driftet Haldenreaktoren og anleggene på Kjeller i nedstengt tilstand, og kompetansen på anleggene har i hovedsak blitt opprettholdt. Samtidig har IFE flere pålegg knyttet til sikkerhet fra Direktoratet for strålevern og atomsikkerhet (DSA) hvor oppfølgingen ikke er avsluttet. IFE har behov for å styrke kompetanse og kapasitet for å kunne følge opp påleggene.

Bevilgningen til sikring går til ulike tiltak for å beskytte IFEs skjermingsverdige verdier i tråd med krav og pålegg. IFE viser god fremdrift i oppfølgingen på sikringssiden, men hva som til enhver tid kreves for å oppnå forsvarlig sikring er krevende å bedømme og må vurderes kontinuerlig.

Prioriteringer 2024

IFE skal drive reaktoranleggene trygt i henhold til konsesjonskravene og i henhold til det ansvaret som lovgivningen pålegger IFE som ansvarshavende for atomanlegg og nukleært materiale. Arbeidet med oppfølging av pålegg knyttet til sikkerhet, blant annet utbedring av lagringsforhold og andre krav knyttet til brukt brensel, og sikring av IFEs nukleære virksomhet, skal fortsatt ha høyeste prioritet. Nødvendig kompetanse knyttet til de nukleære anleggene skal ivaretas og utvikles. Det skal legges til rette for trygg overføring av anlegg og nødvendig personell til NND så snart det lar seg gjøre. Finansiering av opp-

ryddingsrelaterte aktiviteter dekkes over kap. 907, post 21.

Budsjettforslag

Post 70 Tilskudd til drift av atomanlegg

Tilskuddet skal dekke sikker drift ved IFEs reaktorer i nedstengt tilstand. Det foreslås bevilget 415,5 mill. kroner i 2024, noe som er en økning på 56,4 mill. kroner. I tillegg til kompensasjon for anslått lønns- og prisvekst skyldes økningen behov for å styrke kompetanse og kapasitet til å følge opp pålegg fra Direktoratet for strålevern og atomsikkerhet (DSA). Tilskuddet foreslås redusert med 8 mill. kroner som følge av at NND overtar forvaltningen av den tekniske IKT-infrastrukturen for IFEs nukleære sektor.

Post 71 Tilskudd til sikring av atomanlegg

Tilskuddet skal finansiere oppgradering av sikringsnivået ved IFEs nukleære anlegg i tråd med de pålegg som er gitt av DSA, krav som følger av lovgivning og vedtak fattet av Nærings- og fiskeridepartementet relatert til sikkerhetsloven. Det foreslås en bevilgning på 49,3 mill. kroner i 2024.

Post 72 Lån til flytting av laboratorier og infrastruktur

Det legges opp til at de nukleære anleggene skal overføres fra IFE til NND. Dette innebærer at IFE må flytte en rekke laboratorier og IKT-infrastruktur knyttet til sin øvrige virksomhet ut av området som skal overføres til NND. For å sikre fremdriften i oppryddingsarbeidet gis IFE et lån for å finansiere flyttingen. Rammen for lånet er satt til 120 mill. kroner, hvorav lånesaldoen ved utgangen av august 2023 er 2 mill. kroner.

Det foreslås en bevilgning på 80 mill. kroner for 2024. Det foreslås videre en utlånsfullmakt om tilsagn om lån på 18 mill. kroner for resterende del av lånerammen, jf. forslag til vedtak XII, 4.

Fullmakt om dekning av forsikringsansvar ved atomuhell

Statsgarantien for ansvaret foreslås satt til 80 mill. euro, jf. nærmere omtale under kap. 3.3 i del I av proposisjonen og forslag til vedtak XI, 1.

Kap. 3908 Institutt for energiteknikk

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2022	Saldert budsjett 2023	Forslag 2024
80	Renter			3 400
	Sum kap. 3908			3 400

Post 80 Renter

Høsten 2022 ble det inngått låneavtale med IFE om lån til flytting av laboratorier og infrastruktur.

Det foreslås en bevilgning på 3,4 mill. kroner på posten.

Kap. 909 Tiltak for sysselsetting av sjøfolk

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2022	Saldert budsjett 2023	Forslag 2024
73	Tilskudd til sysselsetting av sjøfolk, <i>overslagsbevilgning</i>	2 276 632	2 228 000	2 410 000
	Sum	2 276 632	2 228 000	2 410 000

Vedrørende 2023:

Ved stortingsvedtak 16. juni 2023 ble bevilgningen økt med 155 mill. kroner, jf. Innst. 490 S og Prop. 118 S (2022–2023).

Post 73 Tilskudd til sysselsetting av sjøfolk, overslagsbevilgning

Tilskuddsordningen for sysselsetting av arbeidstakere til sjøs skal bidra til å opprettholde norsk maritim kompetanse og sørge for rekruttering av norske sjøfolk på skip under norsk flagg. Tilskuddsordningen kompenserer delvis for kostnadsulempen ved å sysselsette arbeidstakere fra Norge og de andre EØS-landene. Sjøfartsdirektoratet forvalter ordningen på grunnlag av lov om tilskudd til sysselsetting av arbeidstakere til sjøs, forskrift og oppdragsbrev fastsatt av Nærings- og fiskeridepartementet.

Tilskuddsordningen er regelstyrt og rettighetsbasert. Den omfatter arbeidstakere på skip registrert i Norsk Ordinært Skipsregister (NOR) og Norsk Internasjonalt Skipsregister (NIS). Rederier kan søke om tilskudd på grunnlag av innbetalt forskuddstrekk av skatt, trygdeavgift og arbeidsgiveravgift for tilskuddsberettiget mann-

skap. Ordningen omfatter åtte ulike tilskuddsmodeller med ulike vilkår og virkeområder:

- generell tilskuddsmodell for arbeidstakere på skip i NOR
- tilskudd for arbeidstakere på petroleumsskip i NOR
- tilskudd for arbeidstakere på passasjerskip i utenriksfart i NOR
- tilskudd for arbeidstakere på skip i NOR som betjener strekningen Bergen-Kirkenes
- tilskudd for arbeidstakere på seilskip i NOR
- generell tilskuddsmodell for arbeidstakere på skip i NIS
- tilskudd for arbeidstakere på lasteskip i utenriksfart i NIS
- tilskudd for arbeidstakere på konstruksjonskip i NIS

Tilskuddet er begrenset til 220 000 kroner per arbeidstaker per år i alle tilskuddsmodeller utenom den generelle tilskuddsmodellen for skip i NIS, hvor maksimal støtte er begrenset til 26 pst. av tilskuddsgrunnlaget.

Ordningen er godkjent av EFTAs overvåkningsorgan (ESA). Bevilgningen for 2024 dekker utbetalinger for seks terminer: 5.–6. termin 2023 og 1.–4. termin 2024.

Resultater 2022

I budsjettåret 2022 omfattet ordningen i gjennomsnitt om lag 13 000 sjøfolk. Antall sjøfolk har økt i 2022 sammenlignet med 2021. Ordningen omfattet i gjennomsnitt om lag 600 skip, fordelt på om lag 200 rederier. Fra 2021 til 2022 økte antall skip og rederier i ordningen. Samlet utbetaling av tilskudd i 2022 var om lag 2,3 mrd. kroner.

Den generelle tilskuddsmodellen for arbeidstakere på skip i NOR sto for den største andelen av tilskuddsutbetalinger. Tilskuddsmodellen for arbeidstakere på petroleumsskip i NOR hadde i gjennomsnitt flest sjøfolk. Gjennomsnittlig antall sjøfolk i samtlige tilskuddsmodeller, utenom tilskuddsmodellen for arbeidstakere på konstruksjonsskip i NIS, økte fra 2021 til 2022.

Tabell 5.4 Statistikk for tilskuddsmodeller under ordningen i budsjettåret 2022

Tilskuddsmodell	(i mill. kr)			
	Antall sjøfolk	Antall skip	Antall rederier	Utbetalinger
Skip i NOR, generelt	4 112	315	122	805
Petroleumsskip i NOR	4 141	114	24	695
Passasjerskip i utenriksfart i NOR	1 587	7	2	316
Skip i NOR som betjener strekningen Bergen-Kirkenes	1086	10	2	134
Seilskip i NOR	99	3	3	15
Skip i NIS, generell	679	81	28	47
Lasteskip i utenriksfart i NIS	390	46	8	89
Konstruksjonsskip i NIS	1032	42	19	176
Totalt	13 126	618	208	2 276¹

¹ Pga. avrundinger avviker totalsummen fra summen av enkeltposter.

Rederier som mottar tilskudd, skal bidra til opplæring av arbeidstakere til sjøs og er pålagt å ha et visst antall opplæringsstillinger om bord gjennom året. Rederiene betaler månedlig inn et beløp per ansatt omfattet av ordningen til kompetansecifondet under Stiftelsen Norsk Maritim Kompetanse. Fondets utbetalinger bidrar positivt til antallet opplæringsstillinger i norske rederier. I 2022 utbetalte stiftelsen tilskudd for om lag 2 900 opplæringsplasser. Tilskuddsmottakernes samlede kompetansecifremmede bidrag til fondet beløp seg til om lag 86 mill. kroner.

Budsjettforslag 2024

Det foreslås en bevilgning på 2 410 mill. kroner til ordningen i 2024. Bevilgningen skal dekke utbetalinger av tilskudd for seks terminer. Utbetalingene av tilskudd beror i stor grad på utviklingen i antallet tilskuddsberettigede sjøfolk i ordningen og lønnsnivået blant disse.

Regjeringen foreslår å videreføre makstaket på utbetalinger på 220 000 kroner per sysselsatt i samtlige tilskuddsmodeller utenom den generelle

tilskuddsmodellen for skip i NIS, hvor grensen for maksimalt tilskudd på 26 pst. av tilskuddsgrunnlaget foreslås videreført.

Regjeringen har sendt på høring et forslag om å endre det særskilte fradraget for sjøfolk. Endringen innebærer at det nåværende distansekravet i FSFIN § 6-61-1 bokstav d fortsatt skal gjelde, men at det innføres et unntak for skip der sjøfolkene har en avtalt turnusordning, som innebærer et sammenhengende opphold om bord på skipet i minst tre uker om gangen. Et vilkår for å komme under tilskuddsordningen er at arbeidstakeren det søkes tilskudd for, har rett til sjømannsfradrag, jf. forskrift om tilskudd til sysselsetting av arbeidstakere til sjøs § 6 første ledd a). Dermed innebærer forslaget en utvidelse av hvem som kan motta støtte etter tilskuddsordningen. Det foreslås at endringen trer i kraft med virkning fra og med inntektsåret 2024, og det anslås på usikkert grunnlag at en eventuell endring vil kunne øke utgiftene til tilskuddsordningen med inntil 35 mill. kroner i 2024. Det vises til Prop. 1 LS (2023–2024) *Skatter og avgifter 2024* for nærmere omtale av forslaget.

Kap. 3909 Tiltak for sysselsetting av sjøfolk

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2022	Saldert budsjett 2023	Forslag 2024
01	Tilbakeføring av tilskudd	3 143	3 000	3 000
	Sum kap. 3909	3 143	3 000	3 000

Post 01 Tilbakeføring av tilskudd

Sjøfartsdirektoratet fører kontroll med utbetalinger under tilskuddsordningen for sysselsetting av sjøfolk. Et av vilkårene for at rederier kan motta tilskudd, er at arbeidstaker det søkes om tilskudd for, har rett til sjømannsfradrag etter skatteloven.

Sjøfartsdirektoratet har fra 2019 forsterket kontrollen av at kravet om rett til sjømannsfradrag er oppfylt. Resultater fra kontrollen viser at de siste års særskilte kontroll har hatt en preventiv effekt. På usikkert grunnlag legges det til grunn forventede tilbakebetalinger på 3 mill. kroner i 2024.

Kap. 910 Sjøfartsdirektoratet

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2022	Saldert budsjett 2023	Forslag 2024
01	Driftsutgifter	468 311	457 000	481 950
	Sum kap. 910	468 311	457 000	481 950

Vedrørende 2023:

Ved stortingsvedtak 16. juni 2023 ble bevilgningen økt med 5,1 mill. kroner, jf. Innst. 490 S og Prop. 118 S (2022–2023).

Sjøfartsdirektoratets samfunnsoppdrag er at det skal være *en attraktiv sjøfartsadministrasjon med høye krav til sikkerhet for liv, helse, miljø og materielle verdier*.

Direktoratet er forvaltnings- og tilsynsmyndighet for fartøy med norsk flagg og utenlandske fartøy i norske farvann. Direktoratet ivaretar også funksjonen som realregister gjennom skipsregistrene Norsk Ordinært Skipsregister (NOR) og Norsk Internasjonalt Skipsregister (NIS). Sjøfartsdirektoratet har hovedkontor i Haugesund, avdeling for skipsregistrering i Bergen og syv regioner med tilsynskontorer langs kysten. Direktoratet disponerte til sammen 349 årsverk i 2022, hvorav 227 ved hovedkontoret i Haugesund, 22 ved Skipsregistrene i Bergen og 100 årsverk ved regionskontorene.

Hoveddelen av direktoratets virksomhet er underlagt Nærings- og fiskeridepartementet. I

saker som gjelder forurensning fra skip og vern av det marine miljøet, er direktoratet underlagt Klima- og miljødepartementet. Direktoratet bistår Kystverket blant annet med skipsteknisk kompetanse under oljevernaksjoner, Petroleumstilsynet med å håndheve petroleumsloven på norsk sokkel og Statens havarikommisjon i forbindelse med skipsulykker.

Sjøfartsdirektoratets hovedoppgaver er å forvalte og utvikle norsk og internasjonalt regelverk på skipsfartsområdet, føre risikobasert tilsyn og drive forebyggende arbeid innen sjøsikkerhet. Videre forvalter direktoratet tilskuddsordningen for sysselsetting av arbeidstakere til sjøs, jf. omtale under kap. 909.

Resultater 2022**Sikre og miljøvennlige fartøy**

Sjøfartsdirektoratet registrerer ulykker med norske fartøy (NOR/NIS) og ulykker med utenlandske fartøy i norske farvann.

I 2022 registrerte Sjøfartsdirektoratet 255 personulykker og 349 skipsulykker med næringsfartøy. Dette tilsvarer en nedgang i antall person-

ulykker sammenlignet med 2021 og en økning i antall skipsulykker. Sammenlagt er det registrert én ulykke mer i 2022 enn i 2021, mens det er registrert 39 flere nestenulykker enn i 2021. Det omkom syv personer i forbindelse med næringsfartøyulykker, hvilket er omtrent på gjennomsnittet for de seneste årene. Videre er det en reduksjon i antall forlis, hvor det i 2022 var ni forlis sammenlignet med 25 i 2021. Antallet forlis i 2022 ligger også under gjennomsnittet for de fem foregående årene (19). 92 pst. av alle fartøyskader i 2022 er registrert med ingen, ukjent eller mindre alvorlig skade. Deler av den negative ulykkesutviklingen kan skyldes bedre rapporterskiltkultur.

Direktoratet registrerer også ulykker med fritidsfartøy. I 2022 omkom 34 personer i fritidsfartøyulykker, åtte flere enn i 2021. Sjøfartsdirektoratet arbeider kontinuerlig med ulykkesforebygging. Som ledd i dette arbeidet direktoratet med å øke kunnskapsgrunnlaget for fritidsbåtulykker gjennom utvikling av Fritidsbåtplattformen. Dette gjøres sammen med en rekke offentlige og private aktører. Formålet med plattformen er å øke kunnskapen om fritidsbåtulykker og tilrettelegge for informasjonsdeling på tvers av aktører. Kravet om å ha høyhastighetsbevis for fritidsbåter og vannscootere som kan oppnå en hastighet på 50 knop eller mer trådte også i kraft 1. juni 2023. Videre

har direktoratet jevnlig holdningskampanjer rettet mot fritidsbåtflåten og en tilskuddsordning for sjøvett-tiltak.

Det er etablert en nullvisjon om ingen omkomne eller hardt skadde på fartøy og innretninger underlagt Sjøfartsdirektoratets forvaltnings- og tilsynsansvar. Dette omfatter både fritids- og næringsfartøy, og Sjøfartsdirektoratet har fått oppdraget om å utarbeide en handlingsplan.

Sjøfartsdirektoratets inspeksjons- og revisjonsvirksomhet er et sentralt virkemiddel for å opprettholde en høy sikkerhetsstandard på norske og utenlandske skip i norske farvann. Direktoratet driver risikobasert tilsyn, gjennomfører årlige risikovurderinger og velger ut områder som skal prioriteres. I 2022 var sikkerhetskultur og risikoforståelse et prioritert område. Det ble gjennomført til sammen 259 uanmeldte tilsyn på norskregistrerte skip, en økning på 109 fra 2021. I 2022 har direktoratet også jobbet med videreutvikling av fjerntilsyn.

Direktoratet har deltatt i det internasjonale arbeidet i FNs sjøfartsorganisasjon IMO hvor direktoratet leder Norges delegasjon til sjøsikkerhetskomiteen og miljøkomiteen. I IMOs miljøkomité er det viktigste arbeidet fortsatt knyttet til reduksjon av klimagassutslipp fra internasjonal skipsfart.

Tabell 5.5 Sertifikater og båtførerbevis

Beskrivelse	2020	2021	2022
Personellsertifikater, antall utstedte	21 452	29 806	20 514
Båtførerbevis, antall utstedte	27 737	23 070	18 814
Internasjonalt båtførerbevis (ICC)	159	183	209

Sjøfolks kompetanse og velferd

Gjennom revisjoner hvert femte år og annen oppfølging føres det kontroll med at skoler og kursentre som inngår i den maritime utdanningen, oppfyller internasjonale minimumskrav og relevant EU-regelverk. I begynnelsen av 2022 etablerte Sjøfartsdirektoratet Maritimt Samarbeidsforum, hvor de maritime arbeidslivspartene deltar sammen med interesseorganisasjoner for skole, utdanning og kurs. Forumet erstatter tidligere sakkyndig råd for maritime sertifikater og bemanning samt arbeids- og levevilkår.

Sjøfartsdirektoratet har gjennomført sertifiseringer etter den internasjonale arbeidsorganisa-

sjonens (ILO) konvensjon om sjøfolks arbeids- og levevilkår og inspeksjoner på aktuelle fartøy.

Dagens velferdstjeneste vektlegger elektroniske løsninger, helse og trivsel for sjøfolk. Direktoratet tilbyr blant annet e-bibliotek for sjøfolk, Sjøtrimkonkurransen, fotballturneringer for skipsbesetning, og en oversikt over velferdstilbud i norske og utenlandske havner.

NOR og NIS skal være attraktive kvalitetsregistre

NOR og NIS er realregistre som skal sikre rettsvern og realkreditt og være et ledd i den offentlige kontrollen med skip og skips eierforhold. En betydelig flåte under norsk flagg og en kompetent sjøfartsadministrasjon er viktig for

norsk verdiskaping og for å sikre innflytelse i internasjonale myndighetsfora.

Det har i 2022 vært en liten nedgang i antall skip i NOR og en liten økning i antall skip i NIS. Det er først og fremst blant mindre og eldre yrkesfartøy at man ser nedgangen i NOR. Antall registrerte fritidsfartøy har hatt en positiv utvikling. Ved utgangen av 2022 var 20 361 fartøy registrert i NOR mot 20 518 i 2021 og 735 fartøy registrert i NIS mot 724 i 2021. I 2022 var det om lag 20 500 norske sjøfolk, der om lag 18 500 arbeidet på skip i NOR og NIS.

Sjøfartsdirektoratet arbeider for å ligge i forkant av andre flaggstater når det gjelder digitale løsninger og tjenester, slik at direktoratet kan tilby best mulig tilgjengelighet og servicenivå for den maritime næringen. I 2022 har Sjøfartsdirektoratet videreutviklet den nye portalen for elektronisk tinglysning som benyttes i Skipsregistrene.

Oppsummering

Sjøfartsdirektoratet er konkurranseutsatt. Det innebærer at blant annet service, brukervennlighet og kompetanse måles mot kvaliteten på tjenestene i andre lands sjøfartsadministrasjoner. Direktoratet har i 2022 arbeidet for at både nye og eksisterende brukere foretrekker Sjøfartsdirektoratet framfor andre flaggstater. Omstillingen i maritim næring krever at direktoratet opprettholder og fornyer sin kompetanse, og at det arbeides for at internasjonalt regelverk legger til rette for bruk av innovative løsninger og økt digitalisering i årene framover.

Prioriteringer 2024

Sjøfartsdirektoratet skal forvalte og videreutvikle regelverket på sjøsikkerhets- og miljøområdet. Tilsynsaktivitet skal være risikobasert. Direktoratet skal arbeide med handlingsplan og tiltak forbundet med nullvisjon om ingen omkomne eller hardt skadde på fartøy og innretninger underlagt Sjøfartsdirektoratets forvaltnings- og tilsynsansvar. Videre skal direktoratet fortsette med forebyg-

gende og holdningsskapende arbeid for å redusere antall ulykker i både nærings- og fritidsflåten.

Sjøfartsdirektoratet skal arbeide for ytterligere effektivisering av tjenestene. Direktoratet skal bidra til at skip skal være gode, seriøse og trygge arbeidsplasser bemannet med kompetente sjøfolk. Dette innebærer også oppfølging av Riksrevisjonens anbefalinger i Dokument 3:9 (2022–2023), tilknyttet Riksrevisjonens undersøkelse av Sjøfartsdirektoratets arbeid med å fremme gode arbeids- og levevilkår til sjøs. Regjeringen la fram en likestillingsstrategi for maritim næring i juni 2023, og direktoratet vil få i oppdrag å følge opp flere av tiltakene som er foreslått i strategien.

Videre skal direktoratet være en pådriver i det internasjonale regelverksarbeidet for sikkerhet, klima og miljø gjennom å delta i organisasjoner som IMO, ILO, Paris MoU og gjennom EØS/EU.

Det skal også vektlegges å møte næringens behov som følge av den grønne omstillingen i den maritime næringen, og videreutvikle den tekniske, maritime og juridiske kunnskapen knyttet til nye klima- og miljøvennlige løsninger.

Arbeidet med å markedsføre Norge som flaggstat for å få flere norske rederier til å velge NOR og NIS, skal videreføres.

Budsjettforslag

Post 01 Driftsutgifter

Det foreslås en bevilgning på 481,9 mill. kroner. Bevilgningen skal dekke lønn, pensjonsutgifter, husleie og andre ordinære driftsutgifter. Bevilgningen er foreslått økt for anslått lønns- og prisvekst.

Det foreslås en fullmakt til å kunne overskride bevilgningen mot tilsvarende merinntekter under kap. 3910, post 03, jf. forslag til vedtak II, 1.

Andre utgifter

Sjøfartsdirektoratets utgifter knyttet til arbeid med deler av regelverket på miljøområdet, utarbeidelse og oppfølging av forvaltningsplaner m.m. belastes Klima- og miljødepartementets kap. 1422, post 21.

Kap. 3910 Sjøfartsdirektoratet

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2022	Saldert budsjett 2023	Forslag 2024
01	Gebyrer for skip og flyttbare innretninger i NOR	227 097	233 195	243 456
02	Maritime personellsertifikater	17 024	21 135	22 065
03	Diverse inntekter	11 904	500	522
04	Gebyrer for skip i NIS	68 974	66 475	69 400
86	Overtredelsesgebyr og tvangsmulkt	6 547	4 800	4 800
	Sum kap. 3910	331 546	326 105	340 243

Post 01 Gebyrer for skip og flyttbare innretninger i NOR

Skip i Norsk Ordinært Skipsregister (NOR) er i hovedsak underlagt kontroll av Sjøfartsdirektoratet. Gebyrene gir ikke full dekning for kontrollutgiftene. Gebyrene for skip og flyttbare innretninger i NOR omfatter førstegangsgebyr, årsgebyr, gebyr for flyttbare innretninger, andre NOR-gebyrer og gebyr for registrering av NOR-skip i Skipsregistrene.

Det foreslås en bevilgning på 243,5 mill. kroner. Anslaget er usikkert, og regjeringen vil om nødvendig foreslå bevilgningsendring i forbindelse med endring av budsjettet i 2024.

Post 02 Maritime personellsertifikater

Posten omfatter gebyr knyttet til personlige sertifikater og obligatorisk båtførerbevis. Det ventes om lag 13 500 norske sertifikatutstedelser i 2024. Videre forventes at det utstedes om lag 20 000 båtførerbevis og om lag 200 internasjonale båtførerbevis. Direktoratet anslår også at det vil utstedes om lag 4 000 høyhastighetsbevis.

Det foreslås en bevilgning på 22,1 mill. kroner. Anslaget er usikkert, og regjeringen vil om nødvendig foreslå bevilgningsendring i forbindelse med endring av budsjettet i 2024.

Post 03 Diverse inntekter

Posten omfatter blant annet refusjoner for oppdrag fra Petroleumstilsynet og Kystverket.

Det foreslås en bevilgning på 522 000 kroner. Videre foreslås en merinntektsfullmakt knyttet til posten, jf. omtale under kap. 910, post 01 og forslag til vedtak II, 1.

Post 04 Gebyrer for skip i NIS

Gebyrene for skip i NIS skal minst dekke virksomhetens kontrollutgifter og i tillegg norsk bidrag til IMO og andre utgifter knyttet til IMO-arbeidet. Gebyrene omfatter førstegangsgebyr, årsgebyr, andre NIS-gebyr og gebyr for registrering av NIS-skip i Skipsregistrene. Det foreslås en bevilgning på 69,4 mill. kroner i 2024.

Post 86 Overtredelsesgebyr og tvangsmulkt

Bestemmelsene i skipssikkerhetslovens §§ 55 og 56, skipsarbeidsloven § 12-3 og NIS-loven § 23 gir Sjøfartsdirektoratet hjemmel til å ilegge overtredelsesgebyr ved brudd på lovene. Sjøfartsdirektoratet har hjemmel i skipssikkerhetslovens § 50 til å ilegge tvangsmulkt. Tvangsmulkt kan ilegges dersom pålegg ikke er innfridd innen den pålagte fristen som er gitt i vedtaket. Det foreslås en bevilgning på 4,8 mill. kroner. Anslaget er usikkert. Regjeringen vil om nødvendig foreslå bevilgningsendring i forbindelse med endring av budsjettet i 2024.

Kap. 911 Konkurransetilsynet

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2022	Saldert budsjett 2023	Forslag 2024
01	Driftsutgifter	124 863	124 050	136 600
70	Tilskudd til konkurransefaglig forskning, <i>kan overføres</i>	898	2 100	2 233
	Sum kap. 911	125 761	126 150	138 833

Vedrørende 2023:

Ved stortingsvedtak 16. juni 2023 ble det gjort følgende bevilgningsendringer, jf. Innst. 490 S og Prop. 118 S (2022–2023):

- post 01 ble økt med 4,3 mill. kroner
- post 70 ble økt med 45 000 kroner

Konkurransetilsynet skal bidra til effektiv bruk av samfunnets ressurser ved å fremme konkurranse til fordel for forbrukere og næringsliv. Konkurransetilsynet fører tilsyn med konkurranseforholdene og håndhever konkurranseloven og EØS-avtalens konkurranseregler. Konkurranseloven forbyr samarbeid som begrenser konkurransen og misbruk av dominerende stilling. Bedrifter har plikt til å melde fusjoner og oppkjøp til Konkurransetilsynet, og tilsynet kan gripe inn mot konkurranseskadelige oppkjøp og fusjoner.

Tilsynet kan også påpeke konkurransebegrensende virkninger av offentlige ordninger og reguleringer. Konkurransetilsynet skal i tillegg bidra til å fremme konkurranse og forhindre konkurranseskadelig adferd gjennom å øke kunnskapen om konkurransereglene og fordelene ved vel fungerende konkurranse i markedene. Økt kompetanse blant foretak om konkurransereglene forebygger brudd på konkurranselovens forbudsbestemmelser og bidrar til at håndhevingen blir mer effektiv.

Konkurransetilsynets hovedmål er *Velfungerende markeder hvor markedsaktørene etterlever konkurransereglene.*

Konkurransetilsynet ligger i Bergen og disponerte 83,7 årsverk i 2022.

Resultater 2022

Konkurranseskriminalitet

For at Konkurransetilsynet skal gjennomføre sitt samfunnsoppdrag og nå sitt hovedmål, er avdek-

king og forebygging av konkurransekriminalitet, som pris- og anbudssamarbeid, markedsdeling og misbruk av dominerende stilling av vesentlig betydning. Misbruk av dominerende stilling og konkurransebegrensende samarbeid kan gi opphav til betydelige tap for samfunnet og forbrukerne, i form av mindre effektiv ressursbruk og varer og tjenester med lavere kvalitet og høyere priser. Det er derfor viktig med en effektiv håndheving av konkurranselovens forbud mot denne type adferd.

Konkurransetilsynet arbeidet i 2022 med flere saker som omhandler mulig brudd på forbudet mot misbruk av dominans. Tilsynet avsluttet etterforskningen av det digitale plattformsselskapet Foodora med avhjelpende tiltak i januar 2022. I februar 2022 startet tilsynet etterforskning av pensjonsselskapet KLP grunnet mistanke om brudd på konkurranseloven.

Konkurransetilsynet har i 2022 fortsatt etterforskningen av saker om mulig ulovlig samarbeid i et entreprenørmarked, et helse relatert marked og i markedet for flyttetjenester. Siden 2020 har tilsynet etterforsket en bransjeforening grunnet mistanke om ulovlig samarbeid, men etter en helhetlig vurdering ble saken henlagt i august 2022.

I november 2022 ble forlagene Gyldendal, Cappelen Damm, Vigmostad & Bjørke, Aschehoug og Bokbasen ilagt gebyrer på til sammen 545 mill. kroner for ulovlig samarbeid om utveksling av framtidige priser og annen konkurranse sensitiv informasjon gjennom Bokbasen sin bokdatabase. Vedtaket er påklaget til Konkurranseskjennemnda.

Konkurransetilsynet varslet i desember 2020 NorgesGruppen ASA, Coop Norge SA og Rema 1000 AS om at tilsynet vurderte å ilegge gebyrer på til sammen 21 mrd. kroner for et samarbeid som gjelder prisjegervirksomheten til disse aktørene. Partene leverte sine tilsvarende svar i slutten av februar 2022, og arbeidet med evaluering av innholdet i svarene pågår.

Foretakssammenslutninger

Konkurransetilsynet har i 2022 mottatt 160 meldinger om fusjoner og oppkjøp. Av dem ble 98 pst. klarert innen fristen på 25 virkedager, og de fleste av dem etter få dager.

Konkurransetilsynet overvåker markeder for å fange opp mulige konkurransebegrensende foretakssammenslutninger som i utgangspunktet er under terskelverdiene for meldeplikt. Tilsynet overvåker særskilte markeder med høy konsentrasjon og har mulighet til å pålegge enkelte aktører en utvidet meldeplikt. Opplysningsplikten for enkelte aktører, som omfatter alle foretakssammenslutninger uavhengig av terskelverdier, er en viktig del av fusjonskontrollen. For å kunne ivareta forbrukernes interesser er tilsynet avhengig av å få tilgang til pålitelig og lovpålagt informasjon fra partene.

Konkurransetilsynet fattet vedtak om inngrep mot Schibsteds oppkjøp av Nettbil i november 2020. Vedtaket ble opphevet av Gulating lagmannsrett i 2022. Høyesterett bekreftet lagmannsrettens avgjørelse i februar 2023. Fusjonssaken mellom DNB og Sbanken ble avsluttet i mars 2022 etter at partene fikk medhold i Konkurranseskjennemnda til å gjennomføre transaksjonen.

Konkurransetilsynet godkjente en rekke fusjoner på vilkår i 2022. Blant annet ble BEWIs oppkjøp av Jackson godkjent under forutsetning av salg av visse av Jacksons eiendeler for å forhindre konkurransebegrensning i markedet for EPS-fiskekasser i Troms og Finnmark. Norturas oppkjøp av Steinsland ble godkjent på vilkår for å hindre potensielle konkurranseproblemer i verdikjeden for egg. Royal Unibrews oppkjøp av Hansa Borg ble også godkjent på vilkår, etter at tilsynet konkluderte med at oppkjøpet i betydelig grad ville hindre konkurransen i markedet for salg av alkoholholdige drikkevarer i dagligvaremarkedet. Etter varselet valgte partene å tilby avhjelpende tiltak.

Synlighet

Konkurransetilsynet skal være synlig i offentligheten på en måte som bidrar til å fremme konkurranse og forhindre konkurranseskadelig adferd. Synlighet fører til bedre kunnskap om tilsynets arbeid og øker næringslivets kjennskap til konkurransereglene. Både kjennskap til konkurranseregelverket og risiko for sanksjoner ved regelverksbrudd forebygger konkurransekriminalitet. Informasjon om regelverket og saker kan derfor bidra til at håndhevingen av konkurranselovgevingen blir mer effektiv. Konkurransetilsynet er

synlige i norsk offentlighet via blant annet redaksjonelle nyheter, høringsuttalelser, kronikker, rapporter, fagartikler, foredrag og sosiale medier. Synligheten i media har vist seg å ha en effekt, der antall tips om brudd på konkurranseloven under perioder med mye medieomtale har økt.

Særlig prioriterte områder

Digitalisering bidrar til omfattende teknologisk utvikling og innovasjon. Tradisjonelle markedsstrukturer utfordres, hvilket kan bidra til økt konkurranse. Samtidig kan digitalisering resultere i markedsdominans og øke faren for ulovlig prissamarbeid. Konkurransetilsynet har prioritert konkurranse i digitale markeder. For å bidra til å realisere mulighetene digitalisering gir for økt konkurranse, omfattende teknologisk utvikling og innovasjon, har Konkurransetilsynet etablert håndheving i den digitale økonomien som et eget satsingsområde i sin strategiplan.

Digitale markeder er preget av store aktører som har virksomhet i mange land. Konkurransetilsynet følger med på håndhevings- og regelverksarbeidet som foregår internasjonalt, særlig utviklingen av EUs forordning om digitale markeder (Digital Markets Act), som kommer til å pålegge adferdsregler for aktører som blir regnet som portvoktere. Forordningen skal bidra til å forbedre konkurransen i digitale markeder. I tillegg har tilsynet deltatt i ulike nettverk med erfaringsutveksling om digitale markeder, som European Competition Network der konkurransetilsyn i Europa deler kompetanse om håndheving av konkurranseregler i digitale markeder.

Konkurransetilsynet overvåker dagligvaremarkedet tett og arbeider med flere ulike saker i markedet. Tilsynets arbeid med kartlegging av innkjøpspriser er et løpende prosjekt som er viktig for at tilsynet skal kunne følge med på utviklingen av prisdifferensiering i markedet. Konkurransetilsynet prioriterte også ressurser til en pågående etterforskningssak som gjelder prisjegervirksomheten til Norgesgruppen ASA, Coop Norge SA og Rema 1000 AS.

Effektiv konkurranse er viktig for å unngå unødvendig høy prisvekst. Konkurransen i dagligvaremarkedet får stadig mer medieoppmerksomhet, og Konkurransetilsynet, som det sentrale fagorganet på området, deltar aktivt i debatten. Svekket konkurranse i primærnæringene vil kunne føre til høyere priser og dårligere utvalg i butikkene. Tilsynet overvåker hele sektoren, og har tett kontakt med aktører på alle ledd i kjeden,

både næringsdrivende, interesseorganisasjoner og andre fagmyndigheter.

I januar 2023 ble tre nye tiltak på dagligvareområdet varslet, inkludert undersøkelser av prisdannelse, lønnsomhet og marginer i dagligvarebransjen. Undersøkelsene skal gjennomføres av Konkurransetilsynet i løpet av 2023.

Konkurranspolitikken er viktig for omstillingen av norsk økonomi mot en bærekraftig utvikling. En bærekraftig utvikling innebærer at samfunnet benytter tilgjengelige ressurser på en slik måte at dette ikke begrenser framtidige generasjoners mulighet til å dekke egne behov. Å bidra til å realisere en slik utvikling vil prege alle deler av næringslivet framover fordi markedsaktørene må omstille seg. For at potensialet skal utløses, er det viktig at bedriftene kjenner de rammer som konkurranseloven setter, blant annet med hensyn til grensene for samarbeid.

«Bærekraft gjennom konkurranse» er tatt inn som en strategisk målsetting i tilsynets strategiplan. Tilsynet prioriterer saker med bærekrafts-aspekt i håndhevingen av konkurranseloven. I 2022 har Konkurransetilsynet publisert temasider om bærekraft og avholdt en bærekraftskonferanse med formål om å gi veiledning og komme i dialog med aktører innenfor «grønne» markeder. Videre bidrar tilsynet med å legge til rette for vel fungerende konkurranse i nøkkelnæringer som er viktige for grønn omstilling, eksempelvis utbygging av havvind og markedet for hurtiglading av el-biler. Konkurransetilsynet har blant annet pålagt de fem største ladeaktørene opplysningsplikt, og følger generelt konkurransen i slike næringer ekstra nøye. I tillegg følger tilsynet utviklingen i internasjonale initiativ knyttet til bærekraft og miljø på konkurranseområdet.

Oppsummering

Tilsynet har gjennomført en rekke tiltak for å fremme konkurransen. Undersøkelser blant næringslivsledere og konkurranserettsadvokater deler vurderingen av at konkurranseregelverket og tilsynets håndheving medfører at markedsaktører avslutter, skrinlegger eller endrer konkurranseskadelige avtaler. Virkningene av tilsynets håndheving er både direkte, gjennom vedtak, og indirekte, ved avskrekking. I tillegg styrkes effekter av veilednings- og pådriverarbeid gjennom økt aktivitet og synlighet.

Prioriteringer 2024

Konkurransetilsynets hovedoppgave i 2024 vil være å fortsette en aktiv håndheving av konkurranseloven gjennom å bekjempe karteller, slå ned på misbruk av dominerende stilling og å gripe inn mot konkurransebegrensende fusjoner og oppkjøp. Konkurransetilsynet skal håndheve konkurranseloven på en slik måte at lovbrudd sanksjoneres raskt og effektivt, og at kontrollen med fusjoner og oppkjøp blir så effektiv som mulig både for partene og tilsynet. I tiden framover vil konkurranse i en digital økonomi, dagligvaremarkedet og bærekraft fortsatt være prioriterte områder.

Konkurransetilsynet skal fortsette sitt arbeid knyttet til konkurranse i en digital økonomi og bidra til å legge til rette for at digitalisering bidrar til økt konkurranse til fordel for forbrukere og næringsliv. Håndheving av konkurransereglene i digitale markeder er i endring. Konkurransetilsynet vil være en pådriver for at regulering i digitale markeder skal fremme og ikke begrense konkurransen. Regelverksarbeid på europeisk nivå er viktig. Konkurransetilsynet vil delta aktivt i nasjonale og internasjonale nettverk.

Bærekraft gjennom konkurranse vil være et prioritert område for Konkurransetilsynet i 2024. Det pågår internasjonale prosesser om temaet. Blant annet har Europakommisjonen oppdatert de horisontale gruppefritakene for avtaler om FoU og spesialiseringsavtaler og tilhørende horisontale retningslinjer. Retningslinjene er utvidet med et nytt kapittel som tar sikte på å fremme en bærekraftig utvikling gjennom blant annet å tydeliggjøre at konkurransereglene ikke står i veien for avtaler om bærekraftssamarbeid mellom konkurrerende foretak. Konkurransetilsynet skal arbeide for at konkurransepolitikken bidrar til den grønne omstillingen som er nødvendig for å nå bærekraftsmålene. Konkurransetilsynet skal følge utviklingen i internasjonale initiativ innenfor bærekraft og miljø på konkurranseområdet, og i lys av dette vurdere behovet for nasjonale tiltak. Konkurransetilsynet skal særlig vurdere behovet for nasjonal veiledning om avtaler mellom foretak om miljøtiltak.

Dagligvaresatsingen i Konkurransetilsynet gir økte ressurser til håndheving og pådriverarbeid i dagligvaremarkedet. Satsingen er langsiktig, og tilsynet skal fortsette dette arbeidet i 2024. Konkurransetilsynet følger opp flere tiltak knyttet kartlegging av innkjøpspriser, egne merkevarer og vertikal integrasjon. Konkurransetilsynet har også fått ansvar for oppfølging av undersøkelser

av prisdannelse, lønnsomhet og marginer i dagligvarebransjen.

Budsjettforslag

Post 01 Driftsutgifter

Det foreslås en bevilgning på 136,6 mill. kroner for 2024. Bevilgningen er foreslått økt for anslått lønns- og prisvekst og skal dekke lønns- og pensjonsutgifter og andre løpende driftsutgifter.

Bevilgningen foreslås økt med 6 mill. kroner som en del av regjeringens satsing på grønn omstilling. De økte midlene skal styrke Konkurransetilsynets rolle i omstillingen gjennom mer effektiv konkurranse, samt tilsynets dagligvaresatsing og arbeid med konkurranse og digitalisering. Velfungerende konkurranse stimulerer til økt produktivitet, omstilling og innovasjon, og er

dermed en viktig driver for en bærekraftig utvikling. Et aktivt konkurransetilsyn og en effektiv håndheving av konkurranseloven er sentralt for å oppnå dette. Konkurransetilsynet prioriterer saker med bærekraftsaspekt i håndhevingen av konkurranseloven.

Post 70 Tilskudd til konkurransefaglig forskning, kan overføres

Konkurransetilsynet har årlig utlyst midler til konkurransefaglige forskningsprosjekter og utredninger. Det foreslås en bevilgning på 2,2 mill. kroner i 2024. Tilskuddet skal styrke den konkurransefaglige forskningen og sikre kontinuitet og aktivitet i relevante og uavhengige forskningsmiljøer, samt tilrettelegge for kunnskapsdeling mellom konkurransemyndighetene og academia.

Kap. 3911 Konkurransetilsynet

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap		Forslag 2024
		2022	Saldert budsjett 2023	
03	Refusjoner og andre inntekter	161	200	209
86	Lovbruddsgebyr		100	100
	Sum kap. 3911	161	300	309

Post 03 Refusjoner og andre inntekter

Inntektene gjelder blant annet eksterne refusjoner til Konkurransetilsynet for kurs og konferanser. Det foreslås en bevilgning på 209 000 kroner i 2024.

Post 86 Lovbruddsgebyr

Konkurransetilsynet kan ilegge gebyr for blant annet brudd på konkurranselovens og EØS-avtalens forbud mot konkurransebegrensende samarbeid, forbud mot utilbørlig utnyttelse av dominerende stilling og påbudet om alminnelig melding av foretaks-sammenslutninger. Ved de mest alvorlige bruddene

kan det ilegges gebyr på inntil 10 pst. av den årlige omsetningen til et foretak.

For å tvinge fram etterlevelse av et enkeltvedtak etter konkurranseloven kan Konkurransetilsynet gi tvangsmulkt som løper inntil forholdet er rettet opp. Det samme gjelder for å sikre at pålegg om å gi opplysninger etter kravene i loven blir oppfylt.

Det er knyttet stor usikkerhet til den samlede summen for gebyr og tvangsmulkt for 2024, blant annet på grunn av eventuell klagebehandling og rettsbehandling. Det foreslås derfor en bevilgning på 100 000 kroner. Regjeringen vil om nødvendig foreslå bevilgningsendring i forbindelse med endring av budsjettet i 2024.

Kap. 912 Klagenemndssekretariatet

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2022	Saldert budsjett 2023	Forslag 2024
01	Driftsutgifter	37 170	36 200	38 150
	Sum kap. 912	37 170	36 200	38 150

Vedrørende 2023:

Ved stortingsvedtak 16. juni 2023 ble det gjort følgende bevilgningsendringer, jf. Innst. 490 S og Prop. 118 S (2022–2023):

- post 01 ble økt med 307 000 kroner
- ny post 21 Spesielle driftsutgifter ble bevilget med 565 000 kroner

Klagenemndssekretariatet betjener i dag ni klagenemnder: Konkurransklagenemnda, Klagenemnda for offentlige anskaffelser (KOFA), Medieklagenemnda, Stiftelsesklagenemnda, Lotterinemnda, Frivillighetsregisternemnda, Energiklagenemnda, Markedsrådet og Klagenemnda for tilskudd til kulturarrangementer. Konkurransklagenemnda og KOFA er underlagt Nærings- og fiskeridepartementets ansvarsområde, mens Medieklagenemnda, Stiftelsesklagenemnda, Lotterinemnda, Klagenemnda for tilskudd til kulturarrangementer og Frivillighetsregisternemnda er underlagt Kulturdepartementet. Energiklagenemnda er underlagt Olje- og energidepartementet, og Markedsrådet er underlagt Barne- og familiedepartementet. Klagenemnda for tilskudd til kulturarrangementer skal avvikles ved utgangen av 2023 ettersom dette er en midlertidig nemnd som ble opprettet under koronapandemien og ikke lenger mottar klagesaker.

Klagenemndssekretariatets samfunnsoppdrag er å legge til rette for at tilknyttede nemnder kan gjennomføre sine oppgaver effektivt og med høy kvalitet, gjennom en profesjonell og uavhengig forberedelse av nemndenes klagebehandling. Hovedmålet er at Klagenemndssekretariatet skal være et velfungerende og effektivt sekretariat for nemndene. Formålet med opprettelsen av Klagenemndssekretariatet var å skape synergieffekter ved å samle sekretariatene for flere nemnder i en etat. Klagenemndssekretariatet holder til i Bergen og disponerte 29 årsverk i 2022. Etaten betjener 60 nemndsmedlemmer som har vervet som et bierverv i tillegg til sin ordinære stilling.

Resultater 2022

Klagenemndssekretariatet har i 2022 videreført arbeidet med å drifte et velfungerende og effektivt sekretariat for klagenemndene. Lavest mulig saksbehandlingstid, høy kvalitet på de tjenestene som leveres, og tillit hos nemndene, klagerne og andre interessenter har vært viktige mål for Klagenemndssekretariatet og styrende for de prioriteringer som foretas gjennom året.

Målet om tre måneders saksbehandlingstid var ved utgangen av 2022 nådd for Lotterinemnda, Markedsrådet, Frivillighetsregisternemnda og Stiftelsesklagenemnda. Medieklagenemnda, Energiklagenemnda og Klagenemnda for tilskudd til kulturarrangement hadde en saksbehandlingstid over målet på ca. tre måneder, noe som har en sammenheng med at antall saker, og kompleksiteten i sakene, har vokst betydelig i løpet av året.

Saksbehandlingstiden for rådgivende klagesaker i KOFA ble vesentlig redusert i 2022, til ca. tre måneder. Saksbehandlingstiden for gebyrsakene i KOFA er fortsatt over målet om seks måneders saksbehandlingstid. Årsaken til lang saksbehandlingstid for gebyrsakene i 2022 er i hovedsak at KOFA avventet behandlingen av ni gebyrsaker om kjøp av tolketjenester, til Borgarting Lagmannsrett hadde behandlet gyldigheten til klagenemndas gebyrvedtak i to tilsvarende saker. Restansene i KOFA er betydelig redusert i 2022, noe som gjør det sannsynlig at saksbehandlingstiden vil falle i løpet av 2023. Konkurransklagenemnda overholdt alle sine lovpålagte frister og avgjorde flere saker i 2022 enn i 2021.

Ifølge en undersøkelse foretatt blant nemndsmedlemmene i januar 2023 er kvaliteten på sekretariatets juridiske og administrative tjenester til nemndene fortsatt god. Administrativt har Klagenemndssekretariatet gjennomført en offentlig anskaffelse av skytjenester for nytt saks- og arkivsystem. Omleggingen skal bidra til mer effektiv IT-drift og økt IT-sikkerhet.

Resultatene sekretariatet har oppnådd i 2022 har sammenheng med en god grunnbemanning

og en mer erfaren og kompetent arbeidsstyrke enn tidligere. Flere nemnder når sine fastsatte mål enn i 2021, og tilliten til tjenestene Klagenemndssekretariatet leverer er god.

Prioriteringer 2024

I 2024 vil Klagenemndssekretariatet fortsatt prioritere å oppnå lav saksbehandlingstid i klagenemndene, og å sikre god kvalitet på de tjenestene sekretariatet leverer til klagenemndene. Spesielt vil sekretariatet prioritere å få ned restansene på gebyrsakene i KOFA. Klagenemndssekretariatet vil også prioritere å få ned saksbehandlingstiden i de nemndene som ikke klarte å nå målet om tre måneders saksbehandlingstid i 2022.

Administrativt vil fokus fremdeles være på digitalisering med implementering av nye kommunikasjonsløsninger og skyløsning for arkiv. Arbeidet med sikkerhet innen IT vil styrkes ytterligere.

Å opprettholde kvalitet på både de juridiske og administrative tjenestene er en viktig prioritering. For å kunne opprettholde høy kvalitet på de juridiske tjenestene er det avgjørende å holde på og rekruttere medarbeidere som har kunnskap innenfor de rettsfeltene Klagenemndssekretariatet håndterer. Etaten er sårbar for utskiftning av kompetente medarbeidere fordi mange av sakene krever spesialkompetanse innenfor kompliserte rettsfelt. Sekretariatet vil kontinuerlig jobbe for å være en stabil og attraktiv arbeidsplass med et utviklende fagmiljø, og å være synlig i de miljøer hvor det kan rekrutteres personer med ønsket kompetanse.

Budsjettforslag

Post 01 Driftsutgifter

Det foreslås en bevilgning på 38,15 mill. kroner. Bevilgningen skal dekke lønns- og pensjonsutgifter og andre driftsutgifter for Klagenemndssekretariatet, samt driften av klagenemndene. Bevilgningen er foreslått økt for anslått lønns- og prisvekst. Videre foreslås det at bevilgningen kan overskrides mot tilsvarende merinntekter under kap. 3912, post 01, jf. forslag til vedtak II, 1.

Post 21 Spesielle driftsutgifter

Når en av klagenemndene tilknyttet Klagenemndssekretariatet endrer et forvaltningsvedtak til gunst for en part, så har parten rett på dekning av vesentlige kostnader som har vært nødvendige for å få endret vedtaket, jf. forvaltningsloven § 36, første ledd. Ifølge forvaltningsloven § 36, tredje ledd, er organet som treffer avgjørelsen, ansvarlig for å dekke kostnadene.

Klagenemndssekretariatet sitt budsjett er ikke dimensjonert for å dekke slike saksomkostningskrav, og det kan heller ikke anses som en ordinær driftsutgift. Det er behov for en løsning for å dekke slike saksomkostningskrav overfor nemnder tilknyttet Klagenemndssekretariatet, som gir etaten forutsigbarhet.

Det foreslås ingen bevilgning i 2024. Det foreslås en fullmakt til å kunne overskride bevilgningen for å dekke eventuelle saksomkostninger knyttet til endring av påklagde vedtak til fordel for en part i medhold av forvaltningsloven § 36, i saker som behandles av klagenemndene som Klagenemndssekretariatet betjener, jf. forslag til vedtak IV, 6. Dersom det blir aktuelt å benytte fullmakten, vil departementet foreslå bevilgning i forbindelse med endring av budsjettet i 2024.

Kap. 3912 Klagenemndssekretariatet

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2022	Saldert budsjett 2023	Forslag 2024
01	Klagegebyr	631	900	689
02	Refusjoner og andre inntekter	465	200	209
87	Overtredelsesgebyr	19 440	100	100
	Sum kap. 3912	20 536	1 200	998

Vedrørende 2023:

Ved stortingsvedtak 16. juni 2023 ble det gjort følgende bevilgningsendringer, jf. Innst. 490 S og Prop. 118 S (2022–2023):

- post 01 ble redusert med 200 000 kroner
- post 87 ble økt med 10 mill. kroner

Post 01 Klagegebyr

Inntektene gjelder klagegebyr for KOFA. Det foreslås en bevilgning på 689 000 kroner.

Det foreslås videre en merinntektsfullmakt knyttet til posten, jf. omtale under kap. 912, post 01 og forslag til vedtak II, 1.

Post 02 Refusjoner og andre inntekter

Inntektene på denne posten knytter seg først og fremst til refusjoner for kurs og konferanser. Det foreslås en bevilgning på 209 000 kroner.

Kap. 913 Dagligvaretilsynet

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2022	Saldert budsjett 2023	Forslag 2024
01	Driftsutgifter	6 344	9 900	10 450
	Sum kap. 913	6 344	9 900	10 450

Vedrørende 2023:

Ved stortingsvedtak 16. juni 2023 ble bevilgningen økt med 147 000 kroner, jf. Innst. 490 S og Prop. 118 S (2022–2023).

Dagligvaretilsynet håndhever lov om god handelsskikk i dagligvarekjeden og fører tilsyn med forholdene i bransjen. Tilsynet er lokalisert i Porsgrunn og disponerte fire årsverk i 2022.

Dagligvaretilsynet sitt samfunnsoppdrag er å fremme redelighet, forutsigbarhet og lojalitet i kontraktsforhold mellom næringsdrivende i dagligvarebransjen. Etaten skal ta særlig hensyn til forbrukernes interesser i sitt virke. Dagligvaretilsynets hovedmål er en dagligvarebransje som kjennetegnes av god handelsskikk. Dagligvaretilsynet har som visjon at Norge skal ha en dagligvarebransje som er et forbilde for god handelsskikk i andre handelsbransjer.

Post 87 Overtredelsesgebyr

Klagenemnda for offentlige anskaffelser har myndighet til å ilegge overtredelsesgebyr for ulovlige direkteanskaffelser. Det er stor usikkerhet knyttet til anslaget.

Konkurransesklagenemnda og Markedsrådet har myndighet til å ilegge overtredelsesgebyr ved prøving av vedtak fra førsteinstansen, og prøver om det skal ilegges gebyr og størrelsen på allerede ilagte gebyr. Det er imidlertid førsteinstansen som inndriver gebyrene.

På dette grunnlag foreslås en bevilgning på 100 000 kroner. Regjeringen vil om nødvendig foreslå bevilgningsendring i forbindelse med endring av budsjettet i 2024.

Resultater 2022

I 2022 har hovedprioriteringen for Dagligvaretilsynet vært å videreutvikle den operative innsatsen overfor dagligvarebransjen, blant annet på bakgrunn av erfaringer fra oppstartsåret 2021. Dette innebærer håndheving av lov om god handelsskikk i dagligvarebransjen gjennom veiledning, pålegg og/eller vedtak. Ved håndheving av lov om god handelsskikk har tilsynet prioritert målrettet veilednings- og informasjonsarbeid, blant annet i form av møter med aktørene, medieoppslag, og besvarelse av innkomne henvendelser.

En av Dagligvaretilsynets viktigste aktiviteter i 2022 var gjennomføring av undersøkelsen om samarbeidsklimaet i dagligvarebransjen. Undersøkelsen ga nyttig informasjon om både større og mindre problemer i bransjen, og resultatene viste klare forskjeller mellom de fem største dagligvarekjedene. Resultatene fikk stor oppmerksomhet i media og blant aktørene i bransjen.

Tilsynet har gjennomført møter med en rekke aktører i bransjen, herunder de største dagligvarekjedene, leverandører, interesseorganisasjoner og andre statlige etater med oppgaver i dagligvarebransjen. Etter oppfordring fra tilsynet opprettet de tre største kjedene en funksjon som handelsskikkansvarlig. Handelsskikkansvarlig er et mulig kontaktpunkt for leverandører for å løse problemer med dagligvarekjeden på lavest mulig nivå, men utenfor kjedens avdeling for innkjøp og sortiment.

Prioriteringer 2024

Hovedprioriteringen for Dagligvaretilsynet i 2024 vil være å drive et effektivt tilsyn og håndheve lov om god handelsskikk. En prioritert oppgave vil være å videreutvikle den operative innsatsen overfor dagligvarebransjen på bakgrunn av erfaringer og vurderinger fra de tre første driftsårene. Tilsynet skal ha god kommunikasjon med aktørene i bransjen og holde høy kvalitet i saksbehandlingen. I tillegg skal tilsynet legge til rette for mer effektive forhandlinger og kontrakter mellom dagligvarekjeder og leverandører for å bidra til mer

samfunnsøkonomisk effektive løsninger, blant annet gjennom veiledning av markedsaktørene og utarbeidelse av retningslinjer og veiledere. Tilsynet skal følge opp utviklingen av samarbeidsklimaet i dagligvarebransjen med utgangspunkt i en årlig undersøkelse, første gang gjennomført i 2022. Videre skal tilsynet fortsette å styrke sin faglige bemanning.

Budsjettforslag

Post 01 Driftsutgifter

Det foreslås en bevilgning på 10,45 mill. kroner for 2024, som skal dekke lønns- og pensjonsutgifter, husleie og andre driftsutgifter.

Det følger av lov om god handelsskikk at Dagligvaretilsynet kan ilegge overtredelsesgebyr ved brudd på loven. Det foreslås ikke bevilgning til dette i 2024, ettersom tilsynet i første rekke skal forsøke å oppnå etterlevelse av loven ved hjelp av veiledning og informasjon, om den, dens rekkevidde og anvendelse, jf. Prop. 33 L (2019–2020). Dersom tilsynet ilegger gebyr, vil regjeringen foreslå bevilgningsendring i forbindelse med endring av budsjettet i 2024.

Kap. 915 Regelrådet

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2022	Saldert budsjett 2023	Forslag 2024
01	Driftsutgifter	9 990	11 400	12 000
	Sum kap. 915	9 990	11 400	12 000

Vedrørende 2023:

Ved Stortingsvedtak 16. juni 2023 ble posten økt med 71 000 kroner, jf. Innst. 490 S og Prop. 118 S (2022–2023).

Regelrådet er et statlig forvaltningsorgan med en fri og uavhengig stilling innenfor de rammer som fastsettes av departementet. Departementet har ingen instruksjonsmyndighet i faglige spørsmål.

Regelrådet skal bidra til at næringslivet ikke påføres unødvendige byrder gjennom nytt eller endret regelverk. For å oppnå dette skal Regelrådet vurdere om konsekvensene for næringslivet av nye regler er tilstrekkelig kartlagt og om reglene er utformet slik at målene nås til en relativt sett lav kostnad for næringslivet. Regelrådet er

et ledd i forenklingsarbeidet for næringslivet som skal legge til rette for økt verdiskaping og konkurransekraft.

Rådet består av seks medlemmer, hvorav fem er faste og ett er vara. Disse bistås av et fast sekretariat som er lokalisert på Hønefoss. Sekretariatet har åtte fast ansatte. Regelrådet deltar i RegWatchEurope, det europeiske regelrådssamarbeidet. Rådet deltar også i møter i andre internasjonale organisasjoner.

Det er fastsatt følgende mål for Regelrådets arbeid:

- Regelrådets arbeid skal føre til relevante og begrunnede uttalelser til forslag til nytt eller endret regelverk som påvirker næringslivets rammebetingelser, og som i størst mulig grad gir nytte for regelverksutviklere og beslutningstakere.

- Regelrådets arbeid skal føre til at forvaltningen, så langt som mulig innenfor Regelrådets budsjettammer, får generell veiledning om utarbeidelse av konsekvensvurderinger og ansvarlig departement får bistand i arbeid med å vurdere konsekvensene av EØS-relevant regelverk.
- Regelrådets arbeid skal være i samsvar med den faglige utviklingen og praksisen på områdene regelforenkling og regulering.

Resultater 2022

Uttalelser til forslag til nytt og endret regelverk

Regelrådet kartla i 2022 innholdet i 279 regelverksforslag som berører næringslivet. Det er noen færre enn de foregående årene.

Regelrådets uttalelser markeres med et grønt lys dersom Regelrådet vurderer at høringsforslaget er tilstrekkelig utredet, gult dersom utredningen har svakheter og rødt dersom forslaget er utilstrekkelig utredet. Regelrådet avga 35 høringsuttalelser i 2022, hvorav syv fikk grønt, 16 fikk gult og 12 fikk rødt lys. Antall røde uttalelser i 2022 er dobbelt så høyt som i 2021, men på om lag samme nivå som i 2019 og 2020. Regelrådets uttalelser bidrar til å opplyse saker. Siden Regelrådet opererer med forkortet høringsfrist, har andre høringsinstanser anledning til å ta hensyn til Regelrådets uttalelser i egne hørings svar.

Regelrådet følger alle saker der de har gitt uttalelse, fra høring til endelig beslutning. Det foreligger beslutningsdokumenter i til sammen 113 saker som Regelrådet har uttalt seg til. Av disse er Regelrådets uttalelse omtalt i 75 av sakene, hvorav Regelrådet vurderer at i 22 av disse har Regelrådets uttalelse ført til endringer i utformingen av det endelige forslaget, i utredningskvalitet eller på annen måte, i den videre prosessen med saken.

Veiledningsarbeid

Gjennom veiledning gir Regelrådet råd om hvordan utredninger kan bli bedre før de sendes på høring. Når Regelrådet avgir en rød (kritisk) uttalelse til forslag om et nytt eller endret regelverk, tilbyr rådet et overleveringsmøte for å gi veiledning. Hensikten med slike møter er dialog om utredningsarbeid generelt og den konkrete høringen spesielt. Regelrådet har i 2022 tilbudt ni og avholdt tre overleveringsmøter med aktører som de har gitt uttalelse til. Det lave antall møter skyl-

des blant annet en lavere kapasitet i sekretariatet til å følge opp på grunn av utskiftninger i bemanningen. Regelrådets rolle og oppgaver er også noe mer kjent etter hvert, og behovet for overleveringsmøter reduseres derfor over tid.

Regelrådet publiserer jevnlig aktuell informasjon om sentrale fagområder som Regelrådet arbeider med, som skal bidra med å gi konkrete og nyttige innspill til hvordan konsekvensutredninger for næringslivet kan forbedres. Regelrådet rapporterer om den faglige utviklingen og praksisen på områdene regelforenkling og regulering, og gir informasjon og generell veiledning som fremmer effektiv regulering.

Regelrådet har et tett faglig samarbeid med Direktoratet for forvaltning og økonomistyring, og bidrar i arbeidet med å videreutvikle veiledningsmaterialet knyttet til utredningsinstruksen.

Regelforenkling og regulering

Regelrådet følger den faglige utviklingen og praksisen på områdene regelforenkling og regulering, blant annet gjennom deltakelse i internasjonale samarbeidsråd som RegWatchEurope og OECDs Regulatory Policy Committee. Den faglige utviklingen internasjonalt gir oppdatert og nyttig kunnskap, som er aktuell og relevant kunnskap for både for norsk forvaltning og næringsliv. Rådet arbeider for å gjøre aktuelle og relevant kunnskap tilgjengelig på en god måte. Et mål med å følge den faglige utviklingen er også å bruke dette aktivt i Regelrådets uttalelser.

Prioriteringer 2024

Regelrådet skal fordele sin arbeidsinnsats på uttalelser, veiledning og utvikling på en måte som i størst mulig grad ivaretar samfunnsoppdraget. Som en del av dette skal Regelrådet styrke egen kompetanse innenfor områder bærekraft, konkurranseforhold og EØS-relevant regelverk og prosessen med slike forslag, for å kunne gi en mer aktiv veiledning og gode uttalelser i saker som berører disse områdene. Regelrådet skal ha særlig oppmerksomhet om små og mellomstore bedrifter i sine uttalelser, og fortsette arbeidet med å spore og dokumentere effekter av sitt arbeid.

Regelrådet skal bistå i departementenes forenklingsarbeid, blant annet med å kartlegge nytt regelverk som øker næringslivets kostnader.

Budsjettforslag**Post 01 Driftsutgifter**

Det foreslås en bevilgning på 12 mill. kroner. Bevilgningen skal dekke lønn og pensjonsutgifter

til ansatte ved sekretariatet og rådsmedlemmer, husleie og andre driftsutgifter. Bevilgningen er foreslått økt for anslått lønns- og prisvekst.

Kap. 916 Kystverket

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 2022	Saldert budsjett 2023	Forslag 2024
01	Driftsutgifter, <i>kan nyttes under post 45</i>	2 151 224	2 127 350	1 155 600
21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i>	8 679	33 700	36 100
22	Driftsutgifter brukerfinansierte tjenester, <i>kan overføres, kan nyttes under post 46</i>			1 050 434
30	Nyanlegg og større vedlikehold, <i>kan overføres</i>	617 247	655 900	903 778
45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres, kan nyttes under post 01</i>		196 700	191 479
46	Større utstyrsanskaffelser og brukerfinansierte tjenester, <i>kan overføres, kan nyttes under post 22</i>	172 773		21 329
60	Tilskudd til fiskerihavneanlegg, <i>kan overføres</i>		36 100	77 492
70	Tilskudd til overføring av gods fra vei til sjø, <i>kan overføres</i>	4 646	18 300	
71	Tilskudd til effektive og miljøvennlige havner, <i>kan overføres</i>	56 614	98 200	123 950
72	Tilskudd til kystkultur	11 700		
	Sum kap. 916	3 022 883	3 166 250	3 560 162

Vedrørende 2022:

Bevilgninger ble gitt over kap. 970, men regnskapsbeløpene for 2022 er plassert under kap. 916 i tabellen for sammenlikningens skyld.

Vedrørende 2023:

Ved stortingsvedtak 16. juni 2023 ble det gjort følgende bevilgningsendringer, jf. Innst. 490 S og Prop. 118 S (2022–2023):

- post 01 ble økt med 101,2 mill. kroner
- post 21 ble økt med 1 mill. kroner
- post 30 ble økt med 34,9 mill. kroner
- post 45 ble økt med 6,8 mill. kroner
- post 60 ble økt med 0,8 mill. kroner
- post 70 ble redusert med 18,3 mill. kroner
- post 71 ble økt med 20,8 mill. kroner

Deler av Kystverkets virksomhet er finansiert gjennom sektoravgifter, jf. kap. 5574, post 77.

Kystverket er en nasjonal etat for kystforvaltning, sjøsikkerhet og beredskap mot akutt forurensning. Kystverkets ledelse er lokalisert i Ålesund og virksomheten er spredd på lokasjoner langs hele kysten. Antall årsverk i 2022 var 951. Sentrale regelverk for Kystverket er havne- og farvannsloven og deler av forurensningsloven og svalbardmiljøloven.

For å legge til rette for mer oversiktlig budsjettering av Kystverkets brukerfinansierte tjenester, endres poststrukturen under kap. 916 Kystverket slik at midler til de avgiftsfinansierte tjenester foreslås bevilget på postene 22 og 46. Dette vil gi bedre transparens siden inntekter på kap. 5574 og utgifter på kap. 916, post 22 og 46 enklere kan sammenstilles. Dette vil gjøre det enklere å følge opp tjenestene i statsbudsjettet.

Det overordnede målet for transportpolitikken er et effektivt, miljøvennlig og trygt transportsystem i 2050. Målet for statlig beredskap mot akutt forurensning er å hindre eller begrense miljøskade som følge av akutt forurensning i norske havområder og på norsk territorium.

Kystverkets hovedmål er *å bidra til effektiv, sikker og klima- og miljøvennlig sjøtransport, og ivareta statlig beredskap mot akutt forurensning*. Kystverket skal fremme sjøtransport som transportform og legge til rette for effektiv, sikker og miljøvennlig drift av havn og bruk av farvann, samtidig som det skal bygges opp under et konkurransedyktig næringsliv.

Status og resultater

For 2022 rapporteres det på hovedmålene i Nasjonal transportplan 2022–2033, framkommelighet, sikkerhet og klima og miljø. Sjøtransporten skal bidra til å dekke samfunnets transportbehov på en sikker og miljøvennlig måte.

Mål i Nasjonal transportplan 2022-2033:

- Enklere reisehverdag og økt konkurranseevne for næringslivet
- Nullvisjon for drepte og hardt skadde
- Bidra til oppfyllelse av Norges klima- og miljømål
- Effektiv bruk av ny teknologi
- Mer for pengene

Enklere reisehverdag og økt konkurranseevne for næringslivet

Godstransport på sjø

Målt i tonn blir rundt 90 pst. av samlet godsmengde i utenrikshandelen fraktet på sjø, mens skip står for om lag halvparten av godstransporten innenriks, målt i transportarbeid. Transportmiddelfordelingen har holdt seg relativt konstant over lang tid. Importen med sjøcontainer økte med 1,1 pst., mens importen med lastebil ble redusert med 5,1 pst. fra 2021 til 2022.

En lengre tidsserie (fra 2003) viser at containeimporten på sjø har økt vesentlig raskere enn importen på vei, og at disse to markedssegmentene har vokst i ulik takt uten at dette nødvendigvis skyldes at gods er overført fra en transportform til en annen.

Farvannstiltak

Kystverket fullførte i 2022 prosjektene:

- innseiling Maurholen
- innseiling Bulandet
- innseiling Grenland

Det pågikk arbeider i prosjektene:

- innseiling Farsund
- Stamsund-Risøyrenna med gjennomseiling Raftsundet
- innseiling Kragerø
- Bognes – Tjeldsund – Harstad med gjennomseilinger
- Bergen-Sognesjøen
- Nærøfjorden – Norafjorden
- forberedende prosjekt innseiling Borg
- Hammerfest Ren Havn

Støtte til nærskipfarten

Kystverket forvaltet i 2022 to ulike tilskuddsordninger som skal bidra til å styrke nærskipfarten.

Tilskuddsordningen for investering i effektive og miljøvennlige havner ble opprettet i 2019 og skal bidra til en mer effektiv logistikk i havnene. Det ble i 2022 gitt tilsagn til 11 prosjekter på til sammen 110,2 mill. kroner. Målet er at prosjektene som er tildelt støtte, skal effektivisere logistikkjeden gjennom blant annet tidsbesparelser for skip eller lastebil i havn.

Tilskuddsordningen for nærskipfart er innrettet mot redere som ønsker å etablere nye sjøtransporttilbud. Ved utgangen av 2022 var det ingen prosjekter som tok imot tilskudd fra ordningen. Ordningen er vedtatt avvirket, jf. Innst. 490 S og Prop. 118 S (2022–2023).

Navigasjonsinfrastruktur

Reduksjonen i vedlikeholdsetterslepet på navigasjonsinnretningene var på 49 mill. kroner (6,6 pst.), mens etterslepet for fyrbygninger økte med 38 mill. kroner (7,1 pst.). Den tekniske tilstandsgraden til fyrbygningene har hatt en positiv utvikling, og økningen i etterslepet skyldes kostnadsøkninger på materiell og arbeid som følge av den generelle prisutviklingen i samfunnet.

Tilgjengeligheten for Kystverkets navigasjonsinnretninger med lys, dvs. fyr, lykter, lanterner, lysbøyer og radarsvarere var 99,8 pst. i 2022, tilsvarende som i 2021. Dette er innenfor krav til oppetid satt av IALA (International Association of Marine Aids to Navigation and Lighthouse Authorities).

Navigasjons- og meldingstjenester

AIS er et automatisk identifikasjonssystem som er et viktig hjelpemiddel i arbeidet Kystverkets sjøtrafikksentraler utfører med å overvåke skipstrafikken langs norskekysten. Gjennomsnittlig tilgjengelighet for de 87 landbaserte AIS-basestasjonene var 99,9 pst. i 2022.

Norge har i dag fem satellitter med AIS-mottaker som blant annet benyttes til Kystverkets overvåking av skipstrafikken.

I 2022 klarerte Kystverkets sjøtrafikksentraler om lag 433 000 seilaser, mot om lag 414 000 i 2021. Økningen i tallet på seilingsklareringer skyldes at trafikken nå er tilbake til normalen etter pandemien.

Kinn sjøtrafikksentraltjeneste ble satt i drift 1. juni 2021. Dette var første steget i utvidelsen av

sjøtrafikksentraltjenesten langs Vestlandet. Neste steg i utvidelsen av tjenesten skjer i farvannet mellom Ålesund og Kristiansund.

Lospliktig trafikk

Lospliktig trafikk omfatter både fartøy med los om bord og fartøy der føreren har farledsbevis.

Aktiviteten i sjøfarten var i 2022 stort sett tilbake til normalt nivå etter pandemien, og den lospliktige trafikken var 1,3 pst. høyere enn i 2019, som var siste ordinære driftsår før pandemien. Trafikkøkningen har i hovedsak kommet fra kategoriene passasjerskip, og da spesielt cruise. Tallet på laste- og tankskip har gått noe ned.

Tabell 5.6 viser utviklingen i den lospliktige trafikken fra 2021 til 2022.

Tabell 5.6 Lospliktig trafikk

	2021	2022
Antall losoppdrag	35 823	38 077
Antall dispensasjoner	1 155	1 471
Antall lospliktige seilaser med farledsbevis	81 295	83 473
Sum lospliktig trafikk	118 273	123 021

Det ble i 2022 registrert 22 ulykker med lospliktige fartøyer, hvorav fem hadde los ombord og 17 seilte med farledsbevis. Dette er om lag på samme nivå som tidligere år.

BarentsWatch

BarentsWatch er et tverrsektorielt samarbeid der flere departementer og en rekke etater er involvert og er en del av Kystverket. BarentsWatch etablerer og videreutvikler digitale tjenester for data-delning og samhandling. Formålet er å bidra til at norske hav- og kystområder blir brukt og forvaltet på en effektiv, bærekraftig og godt koordinert måte. Bruken av tjenestene er økende, og i løpet av 2022 ble tjenestene videreutviklet og de fleste har fått ny funksjonalitet. En prioritert oppgave har vært å gjøre tjenestene mer motstandsdyktige mot hendelser og cyberangrep og å sørge for sikker drift.

Samfunnssikkerhet

Arbeidet med samfunnssikkerhet og beredskap er del av Kystverkets ordinære virksomhet, og etatens strategier og handlingsplaner er tilpasset

Samferdselsdepartementets *Strategi for samfunnssikkerhet i transportsektoren*.

Kystverket deltar i prosesser knyttet til videreutvikling av totalforsvaret.

Kystverkets tjenester skal være rustet for å operere i ulike sikkerhetspolitiske kriser. I sektoransvaret inngår blant annet å sikre at havner og andre relevante aktører også har nødvendige risikoanalyser og planer for å håndtere eventuelle hendelser.

Samarbeidet med de andre aktørene i totalforsvaret og samarbeidet med Nasjonal sikkerhetsmyndighet om cybersikkerhet i staten er videreført. Etter hendelsen med gassrørledningene i Østersjøen ble det maritime sikringsnivået hevet midlertidig for 20 havner og havneterminaler som er tilknyttet olje- og gassnæringen.

Klimatilpasning er et prioritert område. Kystverket tar hensyn til blant annet ekstremvær og økt framtidig havnivå i egen planlegging, gjennom medvirkning i planprosesser etter plan- og bygningsloven og ved myndighetsutøvelse etter havne- og farvannsloven, jf. Meld. St. 26 (2022–2023) *Klima i endring – sammen for et klimarobust samfunn* vil ligge til grunn for Kystverkets arbeid på området.

Som følge av den sikkerhetspolitiske situasjonen i Europa har Kystverket gjort vesentlige tiltak for å styrke robustheten i etatens IKT-systemer og evnen til å respondere ved hendelser. Det blir gjort regelmessige risikovurderinger av informasjons- og IKT-sikkerheten, samt IKT-hendelser, og avvik blir fulgt opp. Kystverket ble i 2022 utpekt av Nærings- og fiskeridepartementet som sektorvis responsmiljø for maritim sektor (SRM). Dette innebærer at Kystverket etableres som et sentralt kontaktpunkt for alvorlige IKT-hendelser i maritim sektor, for å styrke innsatsen mot digitale angrep som utgjør en trussel for sjøtransporten.

For nærmere omtale av samfunnssikkerhetsarbeidet vises det til omtalen av i kap. 6 Samfunnssikkerhet og beredskap i del III.

Klima og miljø

For omtale av klima- og miljøarbeidet vises det til rapportering i kap. 8 Klima- og miljørelevante saker i del III.

Beredskap mot akutt forurensning

Kystverket la fram en oppdatert beredskapsanalyse våren 2022. Analysen tar utgangspunkt i dagens beredskap og en kartlegging av sannsynligheten for akutt forurensning i norske farvann og endringene i miljørisikoen langs kysten og i havområdene. Med utgangspunkt i resultatene fra dette arbeidet er det gjort en vurdering av alle elementene i den statlige beredskapen mot akutt forurensning og hvordan disse eventuelt må endres for at beredskapen skal være dekkende og tilpasset det gjeldende risikobildet.

I 2022 mottok Kystverket 968 varsler om akutt forurensning eller fare for akutt forurensning, der 592 var hendelser som medførte akutt forurensning. Kystverket har fulgt opp disse hendelsene blant annet ved å påse at den ansvarlige har utført nødvendige tiltak i henhold til tiltakplikten og særskilte pålegg. Ved hendelser som medfører fare for et større tilfelle av akutt forurensning, kan Kystverket bestemme at staten skal lede håndteringen av aksjonen (statlig aksjon). Det skjedde ingen større hendelser i 2022.

Kystverket overvåker skipsvrak langs kysten, og noen av disse lekker olje. Av disse er det lekkasjene fra krigsvrakene Nordvard utenfor Moss og Blücher utenfor Drøbak som er mest alvorlig – både i mengde og fordi de ligger i områder med tett befolkning og mye trafikk. Lekkasjen fra Nordvard er av et slikt omfang at det i 2023 ble

satt i verk tiltak. Kystverket har fjernet så mye som mulig av de resterende oljeproduktene fra skipsvraket. Arbeidet med å tømme vraket ble avsluttet i mai 2023.

Det ble gjennomført kurs og øvinger for aktørene innenfor beredskap mot akutt forurensning i 2022. For innsatsstyrker og fartøy som inngår i den statlige beredskapen, er målet at 80 pst. skal trenes i løpet av året. I 2022 ble resultatet 81 pst. for innsatsstyrker og 93 pst. for fartøy.

Prioriteringer i 2024

Sjøtransport

Sjøtransporten skal være konkurransedyktig, sikker og klima- og miljøvennlig, med effektive havner og farleder. Det høye sikkerhetsnivået i sjøtransporten skal opprettholdes og styrkes, samtidig som ny teknologi tas i bruk. Beredskapen mot akutt forurensning skal være tilpasset miljørisikoen.

Utviklingen i sjøtransporten preges av langvarige trender. Selv med internasjonale kriser og stor usikkerhet i økonomi og handelsmønster framover, forventes det totalt sett økt skipstrafikk i norske farvann, med variasjon innenfor ulike segmenter. Havområdene skal spille en avgjørende rolle i grønn omstilling, med satsinger blant annet innen mineralutvinning, mat- og energiproduksjon. Næringsutvikling langs kysten vil i seg selv utløse mer sjøtransport. Med økt skipstrafikk og aktivitet langs kysten er det framdeles behov for å sette av ressurser til å ivareta sikkerhet og framkommelighet i farvannet, og å bidra til god forvaltning av kysten og havområdene.

Kravene til samfunnssikkerhet og behov for klimatilpasningstiltak øker. Samtidig må klimagassutslippene fra sjøtransporten reduseres.

Rask teknologisk utvikling kan få betydning for gjeldende regelverk, stille strengere krav til oppdatert kunnskap om sektoren og kreve økt innsats innen forskning og utvikling. Framover må vi både tilrettelegge for ny teknologi og samtidig sørge for et godt tjenestetilbud for de som benytter eksisterende teknologi. Dagens navigasjonsstøtte til skipsfarten vil ha relevans i lang tid framover.

Sjøtransport har lave infrastrukturkostnader og generelt lavere påvirkning enn andre transportformer når det gjelder eksempelvis arealbeslag, støy, lokal luftforurensning, ulykker og personskader. For at Norge skal nå sine klimamål, må også klimagassutslippene fra sjøtransporten reduseres. EU sin klimapakke «Klar for 55» er omfattende, og mange av tiltakene er rettet mot sjøfarten.

I Norge utfyller de ulike transportformene hverandre i stor grad når det gjelder godstransport, og tilbyderne er spesialiserte. Desentraliserte havne- og kaistrukturer bidrar til å sikre tilgjengeligheten til sjøtransporttilbudet for det kystnære næringslivet i Norge. Næringsarealer bør utvikles i eller i umiddelbar nærhet til havnene. Kommunene må selv avgjøre hvilke arealer som er egnet og som bør reguleres til havneformål og andre utbyggingsformål. Statlige og regionale myndigheter kan påvirke beslutningen i planprosessen på ordinært vis gjennom virkemidler i plan- og bygningsloven dersom det er behov for det.

Tilrettelegging for sjøtransporten

For å redusere sannsynligheten for ulykker til sjøs og beskytte samfunnet mot hendelser som kan føre til tap av liv, personskade, miljøskade og økonomiske konsekvenser, er det etablert en rekke forebyggende sjøsikkerhetstiltak som Kystverket har ansvaret for. Tiltakene omfatter både infrastruktur og tjenester, blant annet navigasjonsinnretninger, farvannsutbedringer, losordningen, sjøtrafikksentralene, meldingstjenester og maritime overvåkingssystemer. Tiltakene bidrar til forutsigbar og sikker seilas og reduserer risikoen for ulykker og alvorlige hendelser.

Kystverket skal sørge for at den maritime trafikkovervåkingen gir et tilfredsstillende situasjonsbilde og oversikt over skipstrafikken langs kysten og i norske havområder. De viktigste overvåkings- og meldesystemene er AIS-systemet, med AIS-basestasjoner og -satellitter, og SafeSeaNet Norway. Systemene setter norske myndigheter i stand til å oppdage farlige situasjoner, gripe inn ved hendelser, avverge ulykker og ivareta operative oppgaver i kyst- og havområdene. AIS benyttes til å identifisere skipene og skipenes posisjoner, og dataene benyttes både av Kystverket og andre offentlige myndigheter, forskningsinstitusjoner og private. NAIS er en nettjeneste der alle kan følge sjøtrafikken i norske farvann i sanntid basert på AIS-data. SafeSeaNet Norway er et nasjonalt meldesystem der skipsfarten sender rapporteringspliktige opplysninger til norske myndigheter og havner.

Sjøtrafikksentralene avdekker hendelser og avvik fra sikker seilas i sanntid, slik at nødvendige sjøsikkerhets- og beredskapstiltak raskt kan settes i verk ved behov. Losordningen sørger for at fartøyer som ferdes kystnært, har navigatører med tilstrekkelig farvannskunnskap og kompetanse for sikker seilas.

Sentralt i tilretteleggingen for sjøtransporten er utbedringer i farvannet som å fjerne grunner, øke dybden i farleden og forbedre merkingen. Utbedringene bidrar til redusert risiko for ulykker, bedre framkommelighet i trange farvann eller redusert seilingsdistanse. Staten har etter havne- og farvannsloven ansvar for utbedring i alt farvann som har betydning for den alminnelige ferdsel. Dette inkluderer også farvannet ved alle havner og havneanlegg, og moloer som har som formål å ivareta sikkerhet og framkommelighet i farvannet. I planleggingen av konkrete prosjekter skal det fortsatt vurderes endringer og justeringer som vil øke nytten og redusere kostnadene forbundet med tiltakene. Fra 1. januar 2023 fikk Kystverket igjen eierskapet og forvaltningsansvaret for de statlige fiskerihavneanleggene.

Farvanns- og fiskerihavnetiltak som Kystverket skal arbeide med i 2024, er nærmere omtalt under kap. 916, post 30.

Kystverkets navigasjonsinfrastruktur bidrar til sikker navigasjon langs kysten og omfatter nær 22 000 navigasjonsinnretninger (fyr, lykter, faste og flytende merker og radarsvarere). Navigasjonsinnretningene skal ha høy oppetid og gi korrekt informasjon til brukerne. Kystverket gjennomfører modernisering og vedlikehold med egne fartøyer og prioriterer tiltakene ut fra en vurdering av ulykkesrisiko, samfunnsnytte, optimalt vedlikeholds nivå og praktisk gjennomføring.

Det samlede vedlikeholdsetterslepet på navigasjonsinnretningene og fyrbygningene er de siste årene redusert. Tilstandsgraden på innretningene samlet sett er forbedret, og nærmer seg et nivå som er gunstig over tid forutsatt at dagens innsats blir opprettholdt.

I 2024 fortsetter det langsiktige arbeidet med å optimalisere vedlikeholdet og fornye alle sektorlykter til LED-lyskilder med sektorinndeling i henhold til IALA-standard. Videre fortsetter arbeidet med å fase inn fjernovervåking og modernisere objekter for klimatilpasning og redusert framtidig vedlikeholdsbehov. Det er utarbeidet en vedlikeholdsstrategi for fyr for å prioritere ressursbruken optimalt, både med hensyn til bygningsvedlikehold og arbeidet med kulturformidling.

Beredskap mot akutt forurensning

Kystverket har ansvaret for den statlige beredskapen mot akutt forurensning og for å samordne privat, kommunal og statlig beredskap i et nasjonalt beredskapssystem.

Den statlige beredskapen mot akutt forurensning er dimensjonert etter miljørisiko. Natur-

miljøet endrer seg og sårbarheten forventes å øke framover. Som følge av blant annet klimaendringer, nye drivstofftyper og fremdriftssystemer og økt aktivitet i hav- og kystområdene forventes det en endring i risiko for og typer av forurensningstilfeller. Dette kommer fram av Kystverkets miljørisiko- og beredskapsanalyse fra 2022. Analysen vil ligge til grunn for å utvikle og dimensjonere beredskapen mot akutt forurensning i årene framover, og styrking av beredskap mot akutt forurensning i Oslofjorden prioriteres. Dette innebærer nye anskaffelser av oljevern-utstyr, samt kompetanseheving av de interkommunale utvalgene for akutt forurensning i regi av Kystverket.

Det er særlig krevende å bekjempe akutt forurensning i nordområdene. Øvelser og samarbeid med andre land om oljevernberedskap i Arktis er derfor viktig. Prioriterte oppgaver framover er utvikling av metoder og teknologi for å håndtere komplekse hendelser, også i isfylte farvann, samhandling mellom beredskapsaktørene og håndtering av flere ulike typer akutt forurensning.

Regjeringen vil fortsette arbeidet med å etablere testfasiliteter for bekjempelse av akutt forurensning på Fiskebøl. I 2024 vil arbeidet med forprosjektering i regi av Statsbygg fortsette.

Klimagassutslipp, naturmangfold og vannkvalitet

Kystverket skal bidra til å følge opp nasjonale mål for klima og miljø innen egen sektor og gjennom egen virksomhet. For å redusere klimagassutslippene i sektoren skal Kystverket samarbeide med Sjøfartsdirektoratet og Miljødirektoratet om å utrede egnede tiltak og identifisere eventuelle barrierer som kan begrense gjennomføringen av tiltakene.

Kystverkets utslippsberegninger bidrar til et bedre kunnskapsgrunnlag om klimagassutslippene i sektoren og til utforming av mer målrettede og effektive tiltak og virkemidler. Etaten vil legge til rette for å formidle kunnskap om tiltak og virkemidler som kan bidra til det grønne skiftet i sjøfarten og i havnesektoren.

For å redusere egne klimagassutslipp skal Kystverket legge vekt på kravstilling i anskaffelser og på modernisering og effektiv bruk av egne fartøy, drift av bygg og anlegg og reisemåter.

Kystverket bidrar til å oppnå de nasjonale miljømålene for naturmangfold og vannmiljø gjennom blant annet forvaltning, planmedvirkning, planlegging og gjennomføring av tiltak i farvannet og gjennom opprydding etter hendelser som defineres som akutt forurensning.

Kystverket skal fortsette samarbeidet med andre statlige myndigheter og kommuner om opprydding av forurensede sedimenter i forbindelse med farvannstiltak.

Kystverket skal fortsatt bidra til å redusere tilførsel av plastavfall og mikroplast til miljøet ved gjennomføring av farvannstiltak, og ha et tett samarbeid med entreprenørene om bruk av mindre plast.

Budsjettforslag

Post 01 Driftsutgifter, kan nyttes under post 45

Det foreslås å flytte 1 050 mill. kroner til nyopprettet post 22, for å skille mellom ordinære driftsutgifter og utgifter som er knyttet til brukerfinansierte tjenester. 1,5 mill. kroner er foreslått flyttet fra kap. 900, post 21 knyttet til Blue Justice. Midlene skal gå til prosjektet for tilgjengeliggjøring av AIS og drift av samhandlingsplattformen Blue Justice Community, som driftes av Barents Watch under Kystverket. Videre foreslås 1,4 mill. kroner flyttet til kap. 922, post 71 til å finansiere forlengelse av Radarsat-avtalen.

Det foreslås bevilget 1 155,6 mill. kroner. Bevilgningen skal dekke lønns- og pensjonsutgifter, husleie og andre løpende driftsutgifter. Videre foreslås en fullmakt til å overskride bevilgningen under posten mot tilsvarende merinntekter under kap. 3916, post 02, jf. forslag til vedtak II, 1.

Det settes av om lag 160 mill. kroner til felles administrasjon og IKT-infrastruktur for Kystverket. Ut over dette skal bevilgningen dekke:

Transport, havn og farleder

Infrastruktur og arealforvaltning er viktig for å sikre framkommelighet og å opprettholde og styrke sikkerhetsnivået i sjøtransporten. Den fysiske infrastrukturen består av farleder og navigasjonsinnretninger. Det settes av om lag 520 mill. kroner til vedlikehold av navigasjonsinfrastrukturen, planlegging av farvannstiltak, kystforvaltning, kystkultur og transportplanlegging. Midlene skal blant annet bidra til å opprettholde høy oppeid for navigasjonsinnretningene.

Beredskap mot akutt forurensning

For å ivareta den nasjonale beredskapen mot akutt forurensning settes det av om lag 330 mill. kroner til flyovervåking og satellittjenester, lagring og vedlikehold av utstyr, gjennomføring av

kurs og øvelser og den nasjonale slepeberedskapen.

I forbindelse med iverksatte statlige aksjoner mot akutt forurensning kan det komme a konto innbetalinger fra advokatfirma og forsikrings-selskap. Det foreslås at Kystverkets fullmakt til å bokføre disse som forpliktelse mot mellomværen-det med statskassen videreføres i 2024. Når opp-gjør etter en aksjon er endelig avgjort, vil for-pliktelsen i mellomværendet med statskassen gjøres opp, og Kystverket bokfører inntekten som tilfaller staten på kap. 5309 Tilfeldige inntekter, post 29 Ymse, jf. forslag til vedtak XXVIII.

Navigasjonsteknologi og maritime tjenester

Det settes av om lag 106 mill. kroner til navi-gasjonsteknologi og maritime tjenester. Midlene dekker drift av BarentsWatch, digitale meldings- og informasjonstjenester og havnesikring.

Av beløpet gjelder om lag 27 mill. kroner utgiftene til drift av BarentsWatch. Videre gjelder om lag 30 mill. kroner utgiftene til driften av sjø-trafikksentralen i Vardø. Sjøtrafikksentralen over-våker tankskip og annen risikotrafikk som følger seilingsledene langs norskekysten, samt skips-trafikken ved gassterminalen på Melkøya utenfor Hammerfest.

Kystkultur

Det foreslås avsatt 12 mill. kroner til kystkultur. Formålet med midlene er å ivareta den maritime kulturarven, i det alt vesentlige gjennom å bidra til finansiering av Kystverkmusea.

Kystverkmusea er et nettverkssamarbeid mel-lom Lindesnes Fyrmuseum, Jærmuseet, Sunn-møre Museum, Museum Nord og Museene for kystkultur og gjenreising i Finnmark.

Kystverkmusea dokumenterer og formidler etatens historie i tråd med mål om at Kystverkets kulturarv skal være grunnlag for kunnskap, opp-levelse og verdiskaping.

Post 21 Spesielle driftsutgifter, kan overføres

Det foreslås bevilget 36,1 mill. kroner for å dekke utgifter til tiltak for å bekjempe og redusere fare for akutt forurensning, samt fjerne gjenstander i eller nær farledene som kan medføre fare for skip-strafikken.

Posten skal også dekke utgifter til miljøunder-søkelse og -overvåking av ubåtvraket U-864 uten-for Fedje i Vestland.

I tilfeller av akutt forurensning kan det raskt være behov for midler til aksjoner som staten setter i verk, eller garantier til kommuner som starter aksjoner med vesentlige driftsutgifter, og som selv ikke er i stand til å dekke påløpte utgifter før refusjon for aksjonen fra ansvarlig forurens-er betalt. Det foreslås å videreføre fullmakten til å kunne overskride bevilgningen med inntil 70 mill. kroner per aksjon dersom det er nødvendig for å iverksette tiltak uten opphold, jf. forslag til vedtak IV, 5.

Post 22 Driftsutgifter brukerfinansierte tjenester, kan overføres, kan nyttes under post 46

Posten er nyopprettet, og det foreslås å flytte om lag 1 050 mill. kroner fra post 01 til post 22 for å skille mellom ordinære driftsutgifter og utgifter som er knyttet til brukerfinansierte tjenester, jf. omtale under post 01. Det foreslås bevilget 1 050,4 mill. kroner. Utgiftene er i hovedsak avgiftsfinansiert gjennom sektoravgifter. Det fore-slås en fullmakt til å overskride bevilgningen mot tilsvarende merinntekter under kap. 5574, post 77, jf. forslag til vedtak II, 1. Av beløpet gjelder om lag 950 mill. kroner forvaltning av losordningen og drift av lostjenesten. Videre gjelder om lag 96 mill. kroner driften av de fire sjøtrafikksentralene i Sør-Norge.

Post 30 Nyanlegg og større vedlikehold, kan overføres

Det foreslås bevilget 903,8 mill. kroner til nyan-legg og større vedlikehold. Videre foreslås en full-makt til å pådra forpliktelser ut over budsjettåret for investeringer med en samlet ramme for gamle og nye forpliktelser for inntil 1 390 mill. kroner, jf. forslag til vedtak VII, 4.

Om lag 89 mill. kroner settes av til fornying og modernisering av navigasjonsinfrastrukturen. Midlene vil blant annet benyttes til å standardi-sere og fornye objekter, der dette understøtter målet om langsiktig optimalt vedlikehold. Økte priser på materiell og andre innsatsfaktorer kan føre til at vedlikeholdsetterslepet ikke reduseres i samme takt som de siste årene.

Om lag 500 mill. kroner settes av til investerin-ger i farvannet, ekskl. midler til Stad skipstunnel. Farvannstiltakene innebærer utdyping, skjerming og merking av farvannet, og bidrar til sikkerhet og framkommelighet. Tiltakene er del av Kyst-verkets investeringsportefølje, jf. Nasjonal trans-portplan 2022-2033, og er et resultat av utrednin-

ger som ser lengre kyststrekninger i sammenheng.

Det planlegges for å gjennomføre arbeider med følgende større farvannsutbedringer i 2024:

- Bognes-Tjeldsundet-Harstad i kommunene Narvik, Lødingen, Tjeldsund og Harstad, Nordland og Troms – ferdigstilles i 2026
- Svolve-Raftsundet i kommunene Vågan og Hadsel, Nordland – ferdigstilles i 2024
- utdyping Mortingbåen i Kinn kommune, Vestland – ferdigstilles i 2024
- innseiling Borg i Fredrikstad kommune, Østfold – ferdigstilles i 2026
- innseiling Mo i Rana i Rana kommune, Nordland – ferdigstilles i 2026
- innseiling Florø i Kinn kommune, Vestland – ferdigstilles i 2025

I tillegg er det satt av midler til å gjennomføre mindre farvannstiltak i områder som ikke inngår i strekningene over. I likhet med de større tiltakene består tiltakene av merking, utdyping eller skjerming, eller kombinasjoner av disse. Også de mindre farvannstiltakene er utredet og planlagt gjennom strekningsvise utredninger som ser lengre strekninger i sammenheng.

Til prosjektet Stad skipstunnel er det satt av om lag 130 mill. kroner. Midlene vil i hovedsak gå til forberedende arbeider og gjennomføring av anbudskonkurranse. Regjeringen vil komme tilbake til Stortinget med forslag til videre fremdrift i prosjektet når resultatet av anbudskonkurransen er kjent.

Det er satt av om lag 115 mill. kroner til større fiskerihavnetiltak, og til å igangsette arbeid i følgende fiskerihavner:

- Mehamn fiskerihavn i Gamvik kommune, Finnmark – ferdigstilles i 2025
- Husøy fiskerihavn i Senja kommune, Troms – ferdigstilles i 2025
- Kjøllefjord fiskerihavn i Lebesby kommune, Finnmark – ferdigstilles i 2026

I tillegg vil bevilgningen dekke mindre vedlikehold og gjennomføring av nødvendige tilstandsvurderinger.

Regjeringen går inn for bygging av ytre molo i Vardø havn i Finnmark. Prosjektet ferdigstilles så raskt som mulig i 2024, med sikte på å sette av midler i 2024 for å legge til rette for raskest mulig oppstart.

Det foreslås satt av 27 mill. kroner til videre arbeid med etablering av testsenter på Fiskebøl.

Post 45 Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, kan overføres, kan nyttes under post 01

Det foreslås flyttet 21,3 mill. kroner til nyopprettet post 46, for å skille ut anskaffelser og vedlikehold knyttet til brukerfinansierte tjenester.

Det foreslås bevilget 191,5 mill. kroner. Videre foreslås en fullmakt til å overskride bevilgningen under posten mot tilsvarende merinntekter under kap. 3916, post 02, jf. forslag til vedtak II, 1.

Bevilgningen omfatter anskaffelse av datasystemer og IKT-utstyr til blant annet maritim trafikkovervåking, navigasjons- og meldingstjenester og BarentsWatch. Bevilgningen skal også dekke produksjons- og anleggsmidler til Kystverkets operative arbeider med navigasjonsinfrastrukturen og utstyr som inngår i statens beredskap mot akutt forurensning.

Post 46 Større utstyrsanskaffelser og brukerfinansierte tjenester, kan overføres, kan nyttes under post 22

Posten er nyopprettet, og det foreslås å flytte midler fra post 45. Det foreslås bevilget 21,3 mill. kroner, jf. omtale under post 45. Videre foreslås en fullmakt til å overskride bevilgningen mot tilsvarende merinntekter under kap. 5574, post 77, jf. forslag til vedtak II, 1. Bevilgningen skal dekke anskaffelse av datasystemer og IKT-utstyr til sjøtrafikksentraler og losordningen. Bevilgningen er avgiftsfinansiert, jf. kap. 5574, post 77.

Post 60 Tilskudd til fiskerihavneanlegg, kan overføres

Det foreslås bevilget 77,5 mill. kroner.

Bevilgningen går til å delfinansiere kommunale fiskerihavneanlegg etter søknad. Hensikten med ordningen er å stimulere til lokal og regional næringsutvikling. Det kan gis inntil 50 pst. samlet statlig tilskudd.

Ansvar for fiskerihavner ble tilbakeført fra fylkeskommunene til staten fra 1. januar 2023. Bevilgningen foreslås derfor økt med 38,7 mill. kroner mot tilsvarende reduksjon under Kommunal- og distriktsdepartementets kap. 572, post 60, jf. Innst. 490 S og Prop. 118 S (2022–2023).

I tillegg foreslås en tilsagnsfullmakt på 77,2 mill. kroner knyttet til ordningen, jf. forslag til vedtak VIII, 1.

Post 70 Tilskudd til overføring av gods fra vei til sjø

Formålet med tilskuddsordningen for nærskipfart har vært å redusere skadekostnadene fra transport gjennom å overføre gods fra vei til sjø.

Det har vært få søkere til ordningen, og den er vedtatt avvirket, jf. Innst. 490 S og Prop. 118 S (2022–2023). Om lag 19,5 mill. kroner er foreslått flyttet til post 71.

Post 71 Tilskudd til i effektive og miljøvennlige havner, kan overføres

Det foreslås bevilget 124 mill. kroner. Bevilgningen er foreslått økt med om lag 19,5 mill. kroner som følge av avvikling og overføring av midler fra post 70. Det er behov for å styrke ordningen for å

legge til rette for gjennomføring av flere effektiviserings tiltak i havnene.

Formålet med tilskuddsordningen er å effektivisere logistikkjeden gjennom tiltak i havnene, og på den måten bidra til kostnadsbesparelser, bedre kvalitet, bedre samspill i logistikkjeden og mellom transportformene, samt positive klima- og miljøeffekter. Tilskuddsordningen er rettet mot havnene og skal utløse samfunnsøkonomisk lønnsomme investeringer i allment tilgjengelige havner som ellers ikke ville blitt realisert. Aktuelle prosjekter kan omfatte investeringer i havneinfrastruktur og tilgangsinfrastruktur fra vei og sjøside og mudring.

I tillegg foreslås en tilsagnsfullmakt på 176 mill. kroner knyttet til posten, jf. forslag til vedtak VIII, 1.

Kap. 3916 Kystverket

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2022	Saldert budsjett 2023	Forslag 2024
02	Andre inntekter	21 261	13 800	11 107
	Sum kap. 3916	21 261	13 800	11 107

Vedrørende 2022:

Bevilgningen ble gitt over kap. 3970, men regnskapsbeløpet for 2022 er plassert under kap. 3916 i tabellen for sammenlikningens skyld.

Post 02 Andre inntekter

Posten omfatter inntekter fra eksterne, blant annet knyttet til salg av fiskerihavner og statens

beredskap mot akutt forurensning. Det foreslås en bevilgning på 11,1 mill. kroner for 2024.

Det foreslås fullmakter til å kunne overskride bevilgningene under kap. 916, post 01 og post 45 mot tilsvarende merinntekter under denne posten, jf. forslag til vedtak II, 1. Videre foreslås en fullmakt til å nytte inntil 10 mill. kroner av salgsinntekter fra salg av fiskerihavner til dekning av salgsomkostninger ved salg, oppgradering og vedlikehold av fiskerihavner under kap. 916, post 30, jf. forslag til vedtak II, 3.

Kap. 5574 Sektoravgifter under Nærings- og fiskeridepartementet

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2022	Saldert budsjett 2023	Forslag 2024
77	Sektoravgifter Kystverket	948 583	984 433	1 017 371
	Sum	948 583	984 433	1 017 371

Vedrørende 2023:

Ved stortingsvedtak 16. juni 2023 ble posten økt med 58,5 mill. kroner, jf. Innst. 490 S og Prop. 118 S (2022–2023).

Post 77 Sektoravgifter Kystverket

Posten omfatter Kystverkets inntekter fra losavgiftene og sikkerhetsavgiften. Losavgiftene skal dekke en andel av utgiftene for losordningen jf. omtale under kap. 916, post 22.

Avgiftene består av:

- losingsavgift som betales ved bruk av los

- losberedskapsavgift som betales både ved bruk av los og av fartøy som seiler med farledsbevis
- farledsbevisavgift som betales ved utstedelse, fornying eller endring av farledsbeviset.

Sikkerhetsavgiften skal dekke driftskostnadene ved sjøtrafikkentralene i Horten, Brevik, Kvitsøy og Fedje.

Sektoravgiftene under Kystverket anslås til 1 017,4 mill. kroner i 2024. Det foreslås en fullmakt til å kunne overskride bevilgningen under kap. 916, post 22 og post 46 mot tilsvarende merinntekter under denne posten, jf. forslag til vedtak II, 1.

Kap. 917 Fiskeridirektoratet

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2022	Saldert budsjett 2023	Forslag 2024
01	Driftsutgifter	482 935	470 900	499 900
22	Fiskeriforskning og -overvåking, <i>kan overføres</i>	156 774	121 000	127 900
45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>	5 183		
	Sum kap. 917	644 892	591 900	627 800

Vedrørende 2023:

Ved stortingsvedtak 16. juni 2023 ble det gjort følgende bevilgningsendringer, jf. Innst. 490 S og Prop. 118 S (2022–2023):

- post 01 ble økt med 15,6 mill. kroner
- post 22 ble økt med 25,8 mill. kroner

Fiskeridirektoratet er det sentrale rådgivende og utøvende forvaltningsorganet for fiskeri- og havbruksnæringen. Hovedmålet til etaten er å *fremme lønnsom og verdiskapende næringsaktivitet, gjennom bærekraftig og brukerrettet forvaltning av marine ressurser og marint miljø.*

Direktoratet regulerer og kontrollerer fiske og fangst med sikte på å skape langsiktig balanse mellom høsting og beskyttelse av ressursene. Forvaltningen regulerer både hvem som kan fiske, og hvor mye, hvor og hvordan det fiskes. Internasjonalt samarbeid om forvaltningen av felles bestander er en viktig del av Fiskeridirektoratets arbeid for å regulere fiskeriene. Fiskeridirektoratet samarbeider også med kontrollmyndighetene i andre land og med andre etater og politiet nasjonalt for å

følge opp etablerte fiskerireguleringer og bekjempe ulovlig fiske.

Fiskeridirektoratet har en sentral rolle i å gjennomføre regjeringens havbrukspolitikk, både gjennom rollen som tildelingsmyndighet for tillatelser til akvakulturvirksomhet og ved oppfølging av fylkeskommunenes arbeid med tildelings- og lokalitetsklareringer. Når tillatelsene er i drift, har Fiskeridirektoratet ansvar for å følge opp at de kravene som er satt, blir fulgt. Tilsynsansvaret retter seg mot miljømessig forsvarlig drift, forebygging av og skadebegrensning ved rømming og at biomassen holdes innenfor de rammene som er satt i regelverk og tillatelser.

Direktoratet er i tillegg en viktig aktør i marin arealforvaltning og leverer norsk offisiell statistikk om fiskeri og havbruk.

Fiskeridirektoratet fikk ny organisasjonsmodell 1. november 2022. Direktoratet gikk fra en struktur med fem regioner og et hovedkontor til en struktur med to landsdekkende divisjoner; forvaltningsdivisjonen og kontroll- og tilsynsdivisjonen. Hovedkontoret med fiskeridirektør og assisterende fiskeridirektør ligger fortsatt i Ber-

gen, mens divisjonsdirektørene har arbeidssted i Tromsø og Bodø. Klagefunksjonen er overført til en uavhengig klagesaksenhet ved hovedkontoret i Bergen. Omorganiseringen har ikke medført flytting av medarbeidere eller nedlegging av kontorsteder. Direktoratet har medarbeidere fordelt på til sammen 20 kontorsteder langs kysten.

Resultater 2022

Fiskeridirektoratet disponerte 422 årsverk i 2022. Drøyt halvparten av årsverkene var knyttet til havressursforvaltningen, mens snaut 30 pst. gjaldt havbruksforvaltning og marin arealforvaltning. I underkant av 20 pst. gjaldt IKT og støttefunksjoner.

Direktoratet har i 2022 brukt betydelige ressurser på å oppgradere IT-infrastruktur og -sikkerhet, utvikle nye register- og fagsystemer og forbedre informasjonsforvaltningen. Komplekst regelverk med mange spesialordninger og dispensasjonsordninger gjør digitaliseringsarbeidet krevende.

Havressursforvaltning

Utviklingen i gytebestand for våre viktigste fiskebestander viser en langsiktig positiv utvikling fra midten av 1980-tallet. Selv om det har variert noe de siste årene, er gytebestanden både for pelagiske arter og bunnfisk på et historisk høyt nivå.

Det er et uttrykt mål å ha en variert fiskeflåte med rom både for små og store fartøy. De siste årene har andelen som flåten under 15 meter har av førstehåndsomsetningen, vært relativt stabil, mens andelen til fartøy over 28 meter har økt på bekostning av andelen til fartøy mellom 15 og 28 meter.

Lønnsomheten i fiskeflåten er god, men varierer mellom flåtegruppene. Den er høyest blant torske-trålere og i de pelagiske fiskeriene. Kystrekeflåten har hatt lavere lønnsomhet de siste årene. Dette fiskeriet er drivstoffintensivt og er særlig rammet av økte drivstoffkostnader.

Direktoratet behandlet om lag 3 350 fartøysaker i 2022, som var en økning på om lag 10 pst. fra året før. Det legges vekt på effektiv saksbehandling i fartøysaker for å hindre unødvendige drifts-avbrudd.

Fiskeridirektoratet behandlet 31 fiskerireguleringer for 2023, hvor fisket etter torsk, hyse og sei var den mest omfattende saken. En rekke avtaler og reguleringer, samt digitale løsninger for data-delning med Storbritannia, er endret som følge av Brexit.

Forvaltningsprinsippet i havressursloven forutsetter at alle bestander vurderes regelmessig, og at det iverksettes tiltak for å oppnå en bærekraftig forvaltning. De siste to årene har de prioriterte artene fra 2021 vært videreført: kysttorsk, kongsnegl, sjøkreps, stillehavsøsters og flatøsters. Kysttorskvern og spørsmål om hvor kystnært større fartøy skal kunne drive fiske nord for 62°N er svært aktuelle tema. Etter en offentlig høring er nye regler for havdeling vedtatt i 2023. Fiskeridirektoratet foreslo i 2022 også tiltak for å unngå for stort fisketrykk på kveitebestanden. Arbeidet resulterte i nye kveitereguleringer vinteren 2023.

Et pilotprosjekt for å styrke den regionale forvaltningen av kystnære bestander har i 2022 sammenstilt data og kunnskap om utvalgte bestander og fiskerier i Andfjorden (Nordland/Troms). Prosjektet har gitt mye ny kunnskap og danner grunnlag for å vurdere forvaltningstiltak.

De kystnære bestandene påvirkes også av fritids- og turistfiske og spøkelsesfiske fra tapte redskap. Fiskeridirektoratet bruker ulike virkemidler for å nå fram til denne gruppen fiskere med informasjon om regelverk, blant annet informasjonskampanjer på sosiale medier. I fritidsfiskeappen kan enhver finne informasjon om regler på en enkel måte og rapportere tapte fiskeredskap i kart.

En bærekraftig fiskeriforvaltning forutsetter at regelverket etterlevs. I tråd med rådene i NOU 2019: 21 *Framtidens fiskerikontroll* jobber Fiskeridirektoratet for å utvikle bedre systemer for dokumentasjon av ressursuttaket. Direktoratet har i 2022 styrket inspektørkapasiteten, analysearbeidet, informasjonsforvaltningen og digitale verktøy for kontrollarbeidet. Innføring av det nye kontrollfartøyet «Fjordgyn» ga et betydelig løft for direktoratets sjøtjeneste, både når det gjelder kontrollkapasitet og sokning etter tapte fiskeredskap og etterlatt havbruksutstyr.

Fiskeridirektoratet inngikk 2022 en ny bilateral kontrollavtale med Storbritannia. Direktoratets innsats var også avgjørende for at en felles kontrollavtale for pelagiske fiskerier i Nord-Atlanteren ble signert i 2022. Avtalen vil sikre bedre kontroll med og like rammevilkår for den pelagiske næringen.

Direktoratet satser gjennom FangstID-programmet på utvikling av teknologi som sikrer korrekt registrering av ressursuttaket gjennom automatisk identifisering av fangsten i forbindelse med selve uttaket. I 2022 deltok direktoratet blant annet i tre ulike konsortier med finansiering fra EUs forskningsprogram Horisont Europa.

Havbruksforvaltning

Tilsynet med havbruksnæringen har de senere årene blitt styrket både med teknisk kompetanse, nye tilsynsmetoder og med mer nettbasert risiko- og erfaringsformidling og veiledning overfor næringen.

Å forebygge og redusere konsekvensene av rømmingshendelser er et høyt prioritert tilsynsområde for Fiskeridirektoratet. At aktørene overholder de kravene som gjelder for biomasse i forskrifter og tillatelsesdokumenter, er avgjørende for å ivareta legitimiteten til tillatelsessystemet og sikre like konkurransevilkår for aktørene. Fiskeridirektoratet har derfor i de senere år løftet dette som en prioritering for det operative tilsynet. Direktoratet har også utviklet tilsynsmetodikken på havbruksområdet. Et risikobasert tilsyn med systemrevisjon som hovedverktøy skal sikre at direktoratet bruker tilsynsressursene der det oppnås størst effekt. I 2022 økte Fiskeridirektoratet satsingen på kontroll av etterlevelse av biomasseregelverket og virksomhetenes styringssystem for biomassekontroll gjennom en pågående tilsynskampanje.

Antall innrapporterte rømmingshendelser har ligget relativt stabilt de siste årene. For 2022 mottok Fiskeridirektoratet 39 rapporter om rømmingshendelser fra oppdrettere på om lag 56 200 laks, 87 100 torsk og 3 300 regnbueørret. Se videre omtale i kapittel 7.

Direktoratet fortsatte arbeidet med å forenkle og digitalisere havbruksforvaltningen. Nytt og forbedret offentlig Akvakulturregister ble satt i drift våren 2021, og en felles digital løsning for behandling av søknader om akvakulturtillatelser på tvers av etats- og forvaltningsgrenser er under utvikling. En sterkt forbedret løsning for rapportering av miljøundersøkelser ble satt i drift våren 2022.

Marin arealforvaltning

Fiskeridirektoratet ivaretar fiskeri- og havbruksnæringens interesser i planprosesser i kystsonen og i arbeidet med forvaltningsplaner for havområdene. De senere årene har det blitt stadig flere aktører fra andre næringer som ønsker å benytte havområdene, og med det økt saksomfanget og kompleksiteten i direktoratets arbeid på dette området.

Direktoratet har i 2022 behandlet saker knyttet til blant annet sameksistens med petroleumsaktivitet, vindturbiner til havs, kabler og fiberoptisk utbygging. I forbindelse med åpningsprosessen for

utvinning av havbunnsmineraler på norsk kontinentalsokkel har Fiskeridirektoratet utarbeidet en grunnlagsrapport om fiskeriaktiviteten i de aktuelle havområdene. Direktoratet opplever stor etterspørsel etter geodata og forbedrer stadig kartverktøyet Yggdrasil.

Direktoratet fremmet i 2022 ti innsigelser til kommunale arealplaner, som har ført til at fiskeri- og havbruksinteresser har blitt tatt større hensyn til. I Oslofjorden deltar direktoratet i flere prosesser og prosjekter for helhetlig forvaltning.

Direktoratet arbeider med å forebygge og redusere marin forurensning fra de marine næringene og fritidsfiske. Det ble ryddet over 1 100 garn, 204 teiner, 25 km fiskeline, 68 km tauverk og 8,5 km trålwire på direktoratets ordinære tokt. I tillegg ble det tatt opp 441 teiner, ruser og garn i lokale opprensingsaksjoner ved Drøbak og på Møre. Det jobbes parallelt med nye krav til merking av redskap, rapporteringsløsninger for tapt redskap og holdningsskapende arbeid.

Prioriteringer 2024

Direktoratets kjerneoppgaver innenfor fiskeriforvaltning, havbruksforvaltning og marin arealforvaltning vil alltid være første prioritet. Å opprettholde utviklingstakten i digitale løsninger og etatens informasjonsforvaltning vil fortsatt være en hovedprioritering for Fiskeridirektoratet i 2024. Det samme gjelder utviklingen av fiskerikontrollen i tråd med direktoratets handlingsplan, samt å bidra til gjennomføring av Stortingets vedtak om kvotesystemet.

Fiskeridirektoratet skal vurdere hvordan klimahensyn kan inkluderes mer konkret i rådgivningen. Direktoratet skal videre øke innsatsen for forvaltningen av kystnære bestander.

På akvakulturområdet vil en viktig prioritering også i 2024 være å fortsette utviklingen av digital samhandling mellom havbruksnæringen og myndighetene. Direktoratet skal også prioritere å legge til rette for havbruk til havs og må være forberedt på å bistå i oppfølging av Havbruksutvalgets innstilling når den foreligger høsten 2023.

Budsjettforslag

Post 01 Driftsutgifter

Det foreslås en bevilgning på 499,9 mill. kroner i 2024. Bevilgningen skal dekke lønn, pensjon, husleie og andre driftsutgifter. Bevilgningen er foreslått økt for anslått lønns- og prisvekst. Bevilgningen er videre foreslått økt med 5 mill. kroner

til utvikling av et nytt rapporteringssystem i forbindelse med beregning av grunnrenteskatt.

Bevilgningen foreslås redusert med 700 000 kroner mot en tilsvarende reduksjon av inntektskravet til Direktoratet for strålevern og atomsikkerhet, jf. kap. 3747, post 02. Beløpet gjelder bidrag til finansiering av et marint overvåkingsprogram. Videre er 540 000 kroner foreslått overført til kap. 922, post 71 for delfinansiering av kostnader til forlengelse av Radarsat-avtalen.

Det foreslås at bevilgningen kan overskrides mot tilsvarende merinntekter under kap. 3917, post 01, jf. forslag til vedtak II, 1.

Post 22 Fiskeriforskning og -overvåking, kan overføres

Bevilgningen motsvares av inntekter fra fiskeriforskningsavgiften, jf. kap. 5574, post 74. Avgiften trekkes av førstehåndsomsetningen til fiskerne og skal dekke deler av kostnadene ved å skaffe nødvendig kunnskapsgrunnlag for fiskeriforvaltningen, til å forebygge marin forsøpling fra fiskerier næringen og rydde tapte fiskeredskap.

Det foreslås en bevilgning på 127,9 mill. kroner. Videre foreslås det at de tre utgiftsbevilgningene som er knyttet til fiskeriforskningsavgiften, kan overskrides mot tilsvarende merinntekter under kap. 5574, post 74, jf. forslag til vedtak II, 2.

Kap. 3917 Fiskeridirektoratet

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2022	Saldert budsjett 2023	Forslag 2024
01	Diverse inntekter	3 869	1 200	1 253
05	Saksbehandlingsgebyr	25 384	30 315	40 049
13	Inntekter vederlag oppdrettskonsesjoner	4 177 010		
86	Forvaltningssanksjoner	5 416	10 000	10 000
	Sum kap. 3917	4 211 679	41 515	51 302

Post 01 Diverse inntekter

Inntektene gjelder registrering av pant i akvakulturregisteret m.m.

Det foreslås en bevilgning på 1,3 mill. kroner i 2024. Videre foreslås en merinntektsfullmakt knyttet til posten, jf. omtale under kap. 917, post 01 og forslag til vedtak II, 1.

Post 05 Saksbehandlingsgebyr

Inntektene gjelder tre typer gebyr for saksbehandling: gebyr for søknader om ervervstillatelser o.l., gebyr ved akvakultursøknader og innmeldingsgebyr i Merkeregisteret for fiskefartøy. Gebyrene for akvakultursøknader utgjorde 82 pst. av regnskapsført beløp på posten i 2022, mens 7 pst. gjaldt merkeregisteret og 11 pst. søknader om ervervstillatelser.

Gebyrordninger skal fullt ut dekke kostnadene ved å produsere og levere tjenesten basert på kostnadseffektiv drift, jf. Finansdepartementets rundskriv om gebyr- og avgiftsfinansiering, R-112. For-

bedret timeregistrering hos Fiskeridirektoratet viser at finansieringsgraden for søknader om ervervstillatelser var så lav som 20 pst. i 2022. Gebyrsatsene ble oppjustert med 60 pst. i 2023 med unntak for fartøy under 15 meter uten spesiell tillatelse eller årlig deltakeradgang. For å nå målet om tilnærmet kostnadsdekning, foreslås det å øke gebyrsatsen med ytterligere 200 pst. for alle fartøygrupper i 2024.

Gebyret ved akvakultursøknader dekket heller ikke kostnadene fullt ut i 2022. Gebyrforskriften for akvakultur skal imidlertid revideres, og det fremmes derfor ikke endringer i gebyrsatsene for akvakultur før ny forskrift er fastsatt.

Det foreslås en bevilgning på 40 mill. kroner i 2024.

Post 13 Inntekter vederlag oppdrettskonsesjoner

Posten gjelder vederlag for tildeling av oppdrettstillatelser eller vekst i eksisterende tillatelser. Det tas sikte på å tildele nye tillatelser til fastpris

og gjennom auksjon i 2024. Det legges opp til at Fiskeridirektoratets utgifter til gjennomføring av framtidige auksjoner skal dekkes av inntektene fra vederlag for oppdrettskonsesjoner. Regjeringen tar sikte på å komme tilbake med forslag til bevilgning for 2024 i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett 2024.

Post 86 Forvaltningssanksjoner

Posten gjelder inntekter fra overtredelsesgebyr ilagt for brudd på fiskeri- og havbrukslovgivningen og administrativ inndragning av utbytte på havbruksområdet. Inntektene varierer fra år til år avhengig av mengde og type saker, klagebehandling og rettsoppgjør. Det foreslås en bevilgning på 10 mill. kroner i 2024.

Kap. 5574 Sektoravgifter under Nærings- og fiskeridepartementet

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 2022	Saldert budsjett 2023	Forslag 2024
72	Kontroll- og tilsynsavgift akvakultur	34 673	33 100	33 100
73	Årsavgift Merkeregisteret	7 902	8 600	3 900
74	Fiskeriforskningsavgift	383 331	345 600	365 400
76	Kontrollavgift fiskeflåten	49 799	46 500	54 500
	Sum	475 705	433 800	456 900

Vedrørende 2023:

Ved stortingsvedtak 16. juni 2023 ble det gjort følgende bevilgningsendringer, jf. Innst. 490 S og Prop. 118 S (2022–2023):

- post 74 ble økt med 71,6 mill. kroner
- post 76 ble økt med 8 mill. kroner

Post 72 Kontroll- og tilsynsavgift akvakultur

Inntekten dekker Fiskeridirektoratets kostnader til kontroll og tilsyn med havbruksnæringen. Det foreslås en bevilgning på 33,1 mill. kroner i 2024.

Post 73 Årsavgift Merkeregisteret

Inntektene dekker en del av statens kostnader knyttet til drift og vedlikehold av merkeregisteret og bruk av registeret til statistikk- og forvaltningsformål. Forbedret tidsregistrering hos Fiskeridirektoratet har avdekket at årsavgiften for merkeregisteret har vært for høy, og det foreslås å redusere avgiftssatsen med 50 pst. i 2024, i henhold til

Finansdepartementets rundskriv om gebyr- og avgiftsfinansiering (R-112).

Det foreslås en bevilgning på 3,9 mill. kroner i 2024.

Post 74 Fiskeriforskningsavgift

Posten omfatter inntekt fra fiskeriforskningsavgiften. Avgiften skal bidra til å dekke kostnader til å innhente kunnskapsgrunnlag for fiskeriforvaltningen og forebygge marin forsøpling fra fiskerier næringen, blant annet ved å rydde tapte fiske-redskap.

Det foreslås en bevilgning på 365,4 mill. kroner i 2024. Økningen fra saldert budsjett 2023 på 19,8 mill. kroner skyldes endret anslag for verdien av førstehåndsomsetningen fra norske fiskerier i 2024.

Inntektene motsvares av utgifter på tre budsjettposter, jf. tabell 5.7.

Det foreslås en merinntektsfullmakt knyttet til posten slik at eventuelle merinntekter kan motsvares av tilsvarende økte utgifter under de tre nevnte utgiftspostene, jf. forslag til vedtak II, 2.

Tabell 5.7 Oversikt over bevilgninger finansiert av fiskeriforskningsavgiften

		(i 1 000 kr)
Kap./post	Betegnelse	Forslag 2024
917/22	Fiskeridirektoratet, Fiskeriforskning og -overvåking, <i>kan overføres</i>	127 900
919/76	Diverse fiskeriformål, Tilskudd til fiskeriforskning, <i>kan overføres</i>	7 300
923/22	Havforskningsinstituttet, Fiskeriforskning og -overvåking, <i>kan overføres</i>	230 200
	Sum	365 400

Post 76 Kontrollavgift fiskeflåten

Posten gjelder inntekter fra kontrollavgift fra fiskeflåten. Formålet med avgiften er å bidra til å dekke forvaltningens arbeid med kontroll av fiskeriene. Avgiften kreves inn av fiskesalgslagene ved avregning av oppgjør til fisker, og satsen er 0,22 pst. av brutto fangstverdi.

Fartøy under 15 meter er fritatt for avgift med bakgrunn i kostnader i forbindelse med nye krav til sporing og rapportering for denne flåten.

Det foreslås en bevilgning på 54,5 mill. kroner i 2024. Dette er en økning på 8 mill. kroner sammenlignet med saldert budsjett 2023. Økningen skyldes endret anslag for brutto fangstverdi.

Kap. 919 Diverse fiskeriformål

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 2022	Saldert budsjett 2023	Forslag 2024
60	Tilskudd til kommuner og fylkeskommuner	3 093 094	503 000	1 197 000
61	Tilskudd til kommunale ungdomsfiskeprosjekt	1 188	2 000	2 131
71	Tilskudd til velferdsstasjoner	2 500	2 500	2 659
73	Tilskudd til kompensasjon for CO ₂ -avgift	253 100	346 800	346 800
74	Erstatninger, <i>kan overføres</i>	223	1 900	1 896
75	Tilskudd til næringstiltak i fiskeriene, <i>kan overføres</i>	13 789	28 800	22 105
76	Tilskudd til fiskeriforskning, <i>kan overføres</i>	6 050	6 900	7 300
77	Tilskudd til kystrekeflåten		21 000	22 343
	Sum kap. 919	3 369 944	912 900	1 602 234

Vedrørende 2023:

Ved stortingsvedtak 16. juni 2023 ble det gjort følgende bevilgningsendringer, jf. Innst. 490 S og Prop. 118 S (2022–2023):

- post 61 ble økt med 1 mill. kroner
- post 71 ble økt med 53 000 kroner
- post 77 ble økt med 2,4 mill. kroner

Post 60 Tilskudd til kommuner og fylkeskommuner

Posten gjelder kommunenes og fylkeskommunenes andel av vederlag for tildelte oppdrettstillatelser, samt provenyet fra produksjonsavgiften. Formålet med tilskuddet er at kommuner som stiller arealer til disposisjon for havbruksnæringen, skal oppleve positive ringvirkninger fra aktiviteten.

I 2021 ble det innført en produksjonsavgift på laks, ørret og regnbueørret. Ved behandlingen av

Prop 78 LS (2022–2023) *Grunnrenteskatt på havbruk* ba Stortinget regjeringen sikre at Havbruksfondet tilføres midler som om produksjonsavgiften ble økt fra 56 øre til 90 øre fra 1. januar 2023. En produksjonsavgift på 90 øre per kilo sløyd fisk i 2023 anslås å ville gi et proveny på om lag 1 200 mill. kroner påløpt i 2023. 3 mill. kroner av avgiften benyttes til å dekke Fiskeridirektoratets kostnader til forvaltning av ordningen.

I Innst. 372 L (2022–2023) viste flertallet til at 55 pst. av inntektene fra salg av nye konsesjoner skal fordeles til havbrukskommuner og fylkeskommuner via Havbruksfondet. Produksjonsavgiften og kommunal sektors del av vederlaget ved kapasitetsjusteringer fordeles gjennom Havbruksfondet. I Innst. 372 L (2022–2023) støttet flertallet at fylkeskommunenes andel av Havbruksfondet økes fra 12,5 pst. til 20 pst.

En del av kommunenes andel, tilsvarende 1/8 av midlene som utbetales fra Havbruksfondet, kommer til fordeling blant kommuner som har klarert ny lokalitets-MTB (maksimalt tillatt biomasse på lokalitetsnivå) innenfor siste toårsperiode, med en øvre grense på 5 mill. kroner til en enkeltkommune.

Provenyet fra eventuelle konverteringer av utviklingstillatelser inngår i Havbruksfondet på samme måte som provenyet fra ordinære tillatelser.

Regjeringen tar sikte på å foreta en beslutning om justering av produksjonskapasiteten i lakse- og ørretproduksjonen våren 2024. Antallet tillatelser som eventuelt vil bli utlyst og vederlaget for disse, beror på en rekke forhold beheftet med usikkerhet. Nærmere detaljer om dette vil bli avklart i forbindelse med gjennomføringen av kapasitetsjusteringen.

Det foreslås en bevilgning på 1 197 mill. kroner i 2024. Forslaget til bevilgning inkluderer ikke eventuelle inntekter og utgifter ved auksjon av produksjonskapasitet. Videre foreslås det at Fiskeridirektoratets utgifter ved gjennomføring av framtidige auksjoner skal trekkes fra inntektene fra auksjonene. Regjeringen tar sikte på å komme tilbake til Stortinget med forslag til endelig bevilgning i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett 2024.

Post 61 Tilskudd til kommunale ungdomsfiskeprosjekt

Ordningen skal gi støtte til konkrete kommunale tiltak som tilrettelegger for at ungdom kan få erfaring i fiskeriyrket. Dette er en nasjonal søknads-

basert tilskuddsordning og tilsagn vil bli gitt etter en samlet vurdering av de innkomne søknadene.

Det foreslås en bevilgning på 2,1 mill. kroner i 2024.

Post 71 Tilskudd til velferdsstasjoner

Midlene brukes til å delfinansiere velferdsstasjoner for fiskere drevet av Norges Fiskarlag og Den Indre Sjømannsmisjon. Det foreslås å bevilge 2,7 mill. kroner i 2024, fordelt med 1,462 mill. kroner til Norges Fiskarlag og 1,197 mill. kroner til Den Indre Sjømannsmisjon. Tilskuddet forvaltes av Fiskeridirektoratet.

Post 73 Tilskudd til kompensasjon for CO₂-avgift

Med virkning fra 1. januar 2020 ble fiskeflåtens tidligere refusjonsordning for innbetalt CO₂-avgift avvirket. For å lette omstillingen for næringen ble ordningen erstattet av en midlertidig kompensasjonsordning. Ordningen forvaltes av Garantikassen for fiskere.

Utviklingen i drivstoffprisene har medført utfordringer for fiskeflåten og medvirket til at ordningen som var tiltenkt trappet ned over 5 år, i stedet er blitt videreført. Kompensasjonen utbetales etterskuddsvis, slik at kompensasjon for avgift det ene året utbetales i påfølgende år. Kompensasjonen for året 2022 ble utbetalt 16. juni 2023.

CO₂-avgiften per liter marin gassolje var på 2,53 kroner i 2023, mot 2,05 kroner i 2022. Det foreslås å videreføre kompensasjonsordningen for fiskerinæringen med 346,8 mill. kroner i 2024. Det innebærer en nominell videreføring av beløpet for 2023.

Som følge av at ordningen er blitt videreført, ble det med virkning fra 1. januar 2022 gjort en endring i forskriften som regulerer ordningen ved at muligheten for å bunkre i utlandet og samtidig få rett til kompensasjon, ble fjernet. Endringen har administrative merkostnader, men anses likevel hensiktsmessig å gjennomføre når ordningen ikke trappes ned som opprinnelig tiltenkt.

Post 74 Erstatninger, kan overføres

Bevilgningen dekker eventuell utbetaling av erstatning til fiskere etter to erstatningsordninger:

- erstatning som følge av beslagleggelse av fiskefelt etter vedtak i medhold av petroleumsloven § 8-2 og FOR 2008-12-12-1357
- kompensasjon til fiskere for tapt fangsttid ved lokalisering, opptak og ilandbringelse av skrap

som ikke stammer fra petroleumsvirksomhet etter vedtak i medhold av petroleumsloven § 10-18 og FOR-2009-06-19-700

Sakene behandles i erstatningsnemnder. Fiskeridirektoratet er sekretariat for nemdene. De fleste sakene om erstatning gjelder økonomisk tap som følge av seismikkinnnsamling. Utbetaling av erstatninger varierer mye fra år til år. Det foreslås en bevilgning på 1,9 mill. kroner.

Post 75 Tilskudd til næringstiltak i fiskeriene, kan overføres

Posten dekker utgifter til ordninger som skal bidra til utvikling og økt lønnsomhet for fiskeri- og fangstnæringen, samt til utstedelse av fangstsertifikat. For 2024 tas det sikte på å finansiere føringstilskudd, Catch Certificate, tilskudd til selfangst og mottak av selprodukter og ordningen med garantilott for fiskere. Andre mindre ordninger kan også være aktuelle.

Føringstilskudd

Føring innebærer frakt av fangst fra ett område til et annet. Formålet med ordningen er å opprettholde lokale fiskerimiljøer og en variert flåtestruktur, bidra til at ressursene utnyttes også i områder hvor det ikke er mottak i umiddelbar nærhet, og bidra til en effektiv gjennomføring av fisket ved å føre råstoff ut av overskuddsområder. Tilskuddet har vært bevilget over statsbudsjettet siden 2005, da hovedavtalen mellom staten og Norges Fiskarlag ble avvirket. I 2023 er det avsatt 14,3 mill. kroner til føringstilskudd. Fiskesalgslagene finansierer også en andel av føringstilskuddet, omtrent 9,1 mill. kroner i 2023, gjennom bruk av såkalte inndratte midler. Fiskesalgslagene foretar inndragning av fangst, eller verdi av fangst, som er fisket ut over kvote, eller på annen måte er tatt i strid med nærmere bestemmelser i havressurslova og deltakerloven. Disponeringen av de inndratte midlene er regulert i en egen forskrift.

Rapporteringsutstyr til fiskeflåten

Det ble i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett for 2022 vedtatt å opprette en tidsavgrenset tilskuddsordning i 2022 og 2023 for å redusere kostnaden ved innføringen av nye rapporteringskrav for fiskeflåten under 15 meter. Tilskuddet er en engangsstøtte på 7 000 kroner per fartøy og skal dekke deler av kostnaden til innkjøp og installasjon av nytt utstyr. Det er i budsjettene for

2022 og 2023 satt av til sammen 27 mill. kroner til ordningen. Da iverksettelsen av ERS-forskriften for nye fartøygrupper har blitt skjøvet ut i tid i forhold til opprinnelig plan, er også tidsplanen for utbetaling av tilskudd skjøvet tilsvarende. Det vil derfor også bli utbetalt tilskudd til rapporteringsutstyr for fiskeflåten i 2024. Ordningen administreres av Garantikassen for fiskere.

Selfangst

Formålet med tilskuddet er å bidra til at de fastsatte kvotene på grønlandssel blir tatt, og å legge til rette for en mer lønnsom selfangstnæring. Målgruppen for ordningen er rederier og mottak for selprodukter. Fiskeridirektoratet administrerer ordningen og utbetaler tilskuddene. I 2022 ble det satt av 1,5 mill. kroner til selfangsten. Det gikk tre fartøy på fangst i Vestisen.

Garantilott

Formålet med ordningen er å sikre fiskere en viss minsteinntekt i de ulike fiskeriene, dersom fisket av ulike årsaker skulle slå feil. Ordningen er hjemlet i forskrift om garantiordningen og administreres av Garantikassen for fiskere. Ordningen er regelstyrt, som innebærer at fiskere som tilfredsstillende vilkårene, er berettiget til garantilott.

Nivået på utbetalingene har holdt seg stabilt de siste årene. Utbetalingene for 2022 utgjorde om lag 570 000 kroner.

Catch Certificate

Stadig flere land stiller krav om at villfanget fisk som eksporteres, skal ledsages av et offentlig utstedt fangstsertifikat. Det er inngått en avtale mellom Norge og EU om utstedelse av slik fangstdokumentasjon, og det utstedes videre sertifikater ved eksport av sjømat til Storbritannia, Ukraina, Serbia og Japan. For Japan utstedes det for tiden sertifikater for visse produkter, blant annet krabbe og makrell.

Ansvar for utstedelse av fangstsertifikater i Norge er lagt til fiskesalgslagene som del av deres kontrolloppgaver. Salgslagene har opprettet et felles selskap, Cath Certificate SA, som løser oppgaven på vegne av alle salgslagene.

Det følger av forskrift om fangstsertifikat m.v. at salgslagene utsteder og godkjenner norske fangstsertifikater til eksportør av partier av norskfanget fisk, samt lager- og produsenterklæringer for partier av fisk som ikke er norskfanget. Kopi

av godkjente dokumenter formidles til Fiskeridirektoratet som er verifikasjonsmyndighet.

Det foreslås avsatt 5 mill. kroner til Catch Certificate SA. Bevilgningen skal dekke kostnader knyttet til drift av Catch Certificate SAs portal for utstedelse av norske fangstsertifikater, herunder lønnskostnader, drift og vedlikehold av portalen m.m. Catch Certificate SA er opprettet spesielt for å ivareta de nevnte oppgavene, og det er dermed ingen andre som kan ivareta dem. Det foreslås derfor å avsette et særskilt tilskudd til denne navngitte mottakeren i statsbudsjettet.

Tilskuddsordningen i det frie fisket etter kongekrabbe

Det ble i perioden 2010-2018 lyst ut midler til en mindre tilskuddsordning i det frie fisket etter kongekrabbe. Formålet med ordningen var å begrense spredningen av kongekrabbe utenfor kvoteregulert område. Det ble utbetalt tilskudd for fangst og mottak av kongekrabbe under en viss størrelse fangstet utenfor kvoteområdet. Utbetalingene under ordningen varierte mellom 40 000 kroner og 1 mill. kroner. Ordningen var administrert av Fiskeridirektoratet.

På grunn av mye svart omsetning av kongekrabbe og problemer med å kontrollere ordningen har Fiskeridirektoratet siden 2019 ikke funnet det forsvarlig å aktivere tilskuddsordningen. På grunn av gode priser har antallet fartøy som har levert fangst i det frie fisket etter kongekrabbe utenfor kvoteområdet likevel økt de siste årene, fra under 200 fartøy per år fram til 2018 til over 450 fartøy i 2021. Fartøyene landet rundt 500 tonn krabbe i 2021. Fangsten er hovedsakelig fisket nær Nordkapp på grensen til det kvoteregulerte området. Dette er imidlertid krabbe som er mulig å utnytte kommersielt, og dette fisket bidrar ikke til å holde bestanden nede og å begrense spredningen av kongekrabbe utenfor det kvoteregulerte området, som er formålet med tilskuddsordningen.

Havforskningsinstituttets overvåkning viser at tettheten av krabbe vest for Nordkapp har vært vedvarende lav de siste årene. Siden tilskuddsordningen ikke har vært aktivert siden 2019, har Fiskeridirektoratet besluttet å sende spørsmål om

ny innretning av ordningen på høring høsten 2023, med mål om å aktivere ordningen igjen fra 2024. Havforskningsinstituttet vil i den sammenheng også bli bedt om en vurdering av ordningen.

Budsjettforslag 2024

Det foreslås en bevilgning til tilskudd til nærings tiltak i fiskeriene på til sammen 22,1 mill. kroner.

Post 76 Tilskudd til fiskeriforskning, kan overføres

Bevilgningen motsvares av inntekter fra fiskeriforskningsavgiften, jf. kap. 5574, post 74. Avgiften skal dekke deler av kostnadene ved å skaffe nødvendig kunnskapsgrunnlag for fiskeriforvaltningen.

Midlene går til en tilskuddsordning for å finansiere bruk av fartøy og andre ekstrakostnader ved toktbasert fiskeriforskning. Norske forskningsinstitusjoner utenom fiskeriforvaltningen og norskregistrerte private aktører som kan bidra med å innhente kunnskapsgrunnlag for en bærekraftig høsting av de viltlevende marine ressursene, kan søke. Fiskeridirektoratet forvalter ordningen etter et regelverk fastsatt av Nærings- og fiskeridepartementet. Sintef Ocean er den største mottakeren av midler fra ordningen.

Det foreslås en bevilgning på 7,3 mill. kroner i 2024.

Det foreslås at bevilgningene på de tre utgiftspostene som er knyttet til fiskeriforskningsavgiften, kan overskrides mot tilsvarende merinntekter under kap. 5574, post 74, jf. forslag til vedtak II, 2.

Post 77 Tilskudd til kystrekeflåten

Regjeringen foreslår å videreføre den midlertidige tilskuddsordningen for kystrekeflåten, på grunn av den vanskelige situasjonen de økte drivstoffprisene har ført til for denne flåtegruppen. Ordningen blir administrert av Garantikassen for fiskere.

Det foreslås å bevilge 22,3 mill. kroner til ordningen.

Programkategori 17.20 Forskning og innovasjon

Utgifter under programkategori 17.20 fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)					
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2022	Saldert budsjett 2023	Forslag 2024	Endring i pst.
920	Norges forskningsråd	2 205 150	2 154 655	2 277 000	5,7
922	Romvirksomhet	1 576 242	2 045 169	2 075 780	1,5
923	Havforskningsinstituttet	1 278 299	1 264 755	1 341 105	6,0
924	Internasjonale samarbeids- programmer	35 314	323 400	371 700	14,9
926	Havforskningsinstituttet, forskningsfartøy	515 266	385 650	414 433	7,5
928	Annen marin forskning og utvikling	192 650	208 100	215 800	3,7
930	Design og arkitektur Norge	19 749	23 300	27 800	19,3
935	Patentstyret	298 082	298 510	338 500	13,4
936	Klagenemnda for industrielle rettigheter	6 872	8 360	8 750	4,7
2421	Innovasjon Norge	67 750 894	67 468 896	67 044 580	-0,6
2426	Siva SF	246 050	369 900	317 405	-14,2
	Sum kategori 17.20	74 124 568	74 550 695	74 432 853	-0,2

Utgifter under programkategori 17.20 fordelt på postgrupper

(i 1 000 kr)					
Post-gr.	Betegnelse	Regnskap 2022	Saldert budsjett 2023	Forslag 2024	Endring i pst.
01–29	Statens egne driftsutgifter	2 063 214	1 962 575	2 120 125	8,0
30–49	Nybygg, anlegg mv.	60 505	30 600	20 763	-32,1
50–89	Overføringer til andre	6 880 849	6 875 601	7 836 965	14,0
90–99	Utlån, statsgjeld mv.	65 120 000	65 681 919	64 455 000	-1,9
	Sum kategori 17.20	74 124 568	74 550 695	74 432 853	-0,2

Inntekter fordelt på kapitler

		(i 1 000 kr)			
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2022	Saldert budsjett 2023	Forslag 2024	Endring i pst.
3923	Havforskningsinstituttet	411 967	436 140	455 330	4,4
3926	Havforskningsinstituttet, forskningsfartøy	241 099	191 010	199 414	4,4
3935	Patentstyret	104 821	115 135	146 300	27,1
3936	Klagenemnda for industrielle rettigheter	616	700	731	4,4
5325	Innovasjon Norge	65 616 299	63 411 000	63 102 500	-0,5
5326	Siva SF	7 000	77 000	62 000	-19,5
5574	Sektoravgifter under Nærings- og fiskeridepartementet knyttet til Patentstyret	153 523	160 000	202 200	26,4
5613	Renter fra Siva SF	11 675	11 700	11 200	-4,3
5625	Renter og utbytte fra Innovasjon Norge	376 365	800 600	1 069 600	33,6
	Sum kategori 17.20	66 923 365	65 203 285	65 249 275	0,1

Programkategori 17.20 omfatter bevilgninger til offentlige virkemidler for forskning og innovasjon i næringslivet. I tillegg bevilges midler til forvaltningsrettet marin forskning. Inntektene knyttet til programkategorien er i hovedsak oppdragsinntekter, gebyrer, sektoravgifter, renteinntekter og lånetransaksjoner.

Nedenfor følger nærmere omtale av departementets arbeid med næringsrettet forskning og innovasjon, samt marin forvaltningsrettet forskning.

Næringsrettet forskning og innovasjon

Mål

Forskning, utvikling og innovasjon er avgjørende for at norske bedrifter skal hevde seg internasjonalt over tid, og for at vi skal nå de ambisiøse klimamålene vi har satt oss. Departementets bevilgninger til forskning og innovasjon i næringslivet skal bidra til størst mulig samlet verdiskaping i norsk økonomi innenfor bærekraftige rammer.

Innovasjon er en av de viktigste drivkreftene for å opprettholde og utvikle Norges konkurranseevne, verdiskaping og velstand. Verdiskaping og produktivitetsvekst krever både fornyelse og forbedring. Innovasjon er en betegnelse på vellyk-

ket fornyelse og innebærer at virksomheter og entreprenører tar i bruk ny kunnskap, bruker eksisterende kunnskap på nye måter, utvikler nye produkter og løsninger og finner nye bruksområder.

Det meste av forskning og innovasjon i næringslivet foregår uten støtte fra det offentlige. Det viser at det er lønnsomt for næringslivet å investere i forskning og innovasjon. Forskning og innovasjon som utføres og finansieres av én virksomhet, kan også anvendes av og skape verdier for andre virksomheter og for samfunnet som helhet. Offentlig støtte til forskning og innovasjon skal bidra til at næringslivet satser mer på forskning og nyskaping enn det ellers ville ha gjort.

Kunnskap, kompetanse, kundebehov, konkurransesituasjon, initiativ blant medarbeiderne, internasjonalt samarbeid, tilgjengelig infrastruktur, institusjoner, regelverk og økonomiske rammebetingelser er noen av faktorene som kan påvirke innovasjonsnivået i næringslivet. En rekke politikkområder har derfor betydning for innovasjonsevnen, blant annet utdannings- og forskningspolitikken, konkurransepolitikken, skattepolitikken, infrastrukturpolitikken, arbeidsmarkedspolitikken og politikk for offentlige innkjøp. Innova-

sjon krever et godt samspill mellom ulike aktører, og en helhetlig innovasjonspolitik avhenger av samarbeid på tvers av mange departementer og politikkområder. Nærings- og fiskeridepartementet har ansvaret for å koordinere regjeringens politikk og virkemidler for å fremme innovasjon i næringslivet.

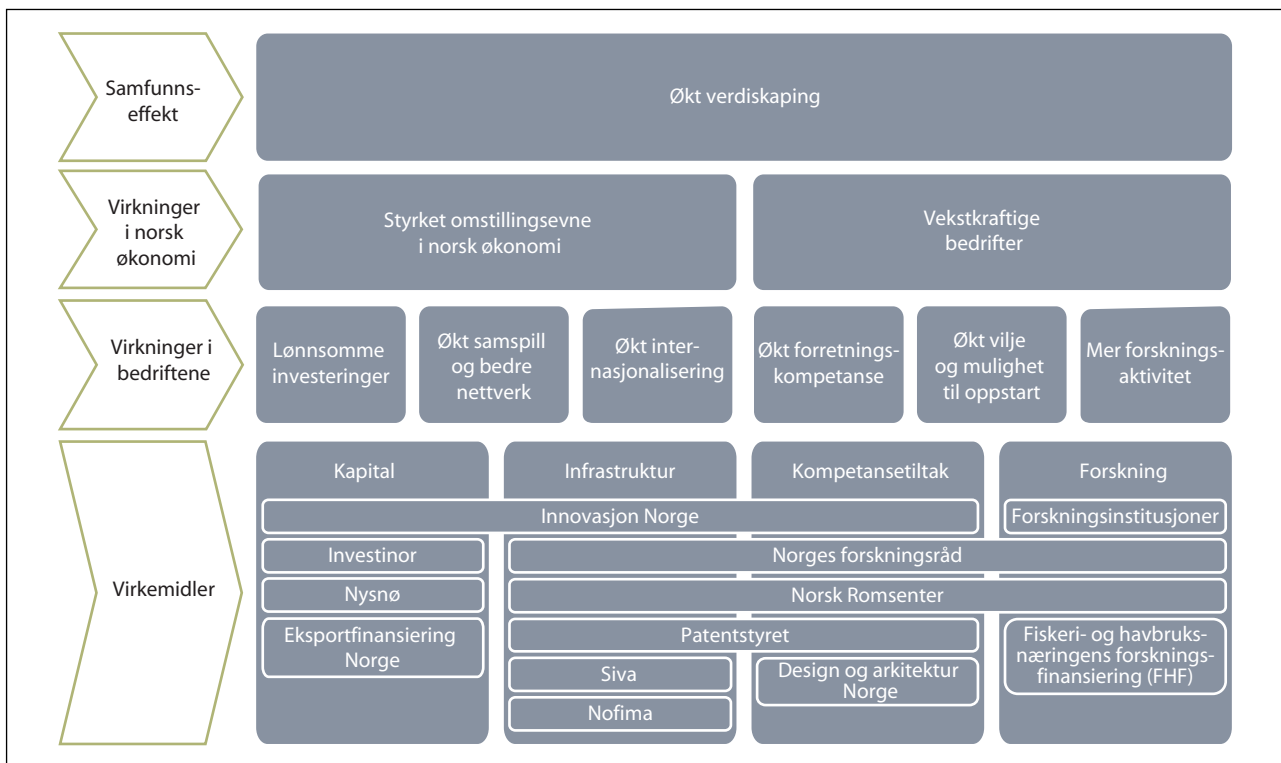
Aktører og virkemidler

Bevilgningene over Nærings- og fiskeridepartementets budsjett til næringsrelevant forskning og innovasjon blir i hovedsak forvaltet av Norges forskningsråd, Innovasjon Norge, Norsk Romsenter, Siva, Patentstyret, Design og arkitektur Norge (DOGA) og Nofima. I tillegg tildeles støtte gjennom et ekstra skattefradrag for forskning og utvikling (FoU), Skattefunn. Skattefunn er den ordningen som flest foretak anvender. Ordningen er hjemlet i Skatteloven og forvaltes av Finansdepartementet og Skatteetaten, jf. omtale i Prop. 1 LS (2023–2024) *Skatter og avgifter 2024*. Forskningsrådet forhåndsgodkjenner FoU-innholdet basert på søknader innenfor skatteåret. Fiskeri- og havbruksnæringsens forskningsfinansiering AS tildeles også midler til næringsrettet FoU.

Videre deltar Norge i en rekke næringsrelevante EU-programmer i perioden 2021–2027,

inkludert rammeprogrammet for forskning og innovasjon Horisont Europa, investeringsprogrammet InvestEU, EUs romprogram, Programmet for et digitalt Europa, Det europeiske forsvarsfondet og EUs indre markedsprogram. Norge deltar også i internasjonalt samarbeid om FoU-relatert romvirksomhet i Den europeiske romorganisasjonen (ESA). Deltakelse i programmene som finansieres over Nærings- og fiskeridepartementets budsjett, omtales ytterligere under kap. 922 og 924.

I tillegg bidrar flere andre aktører og virkemidler til forskning og innovasjon i næringslivet, inkludert blant annet Investinor AS, Nysnø Klima-investeringer AS og Eksportfinansiering Norge, jf. omtaler under henholdsvis kap. 952, 953 og 2460. Til sammen utgjør disse aktørene et helhetlig virkemiddelapparat for næringsrelevant forskning og innovasjon. Virkemidlene for forskning og innovasjon i næringslivet bidrar til infrastruktur, tilførsel av kapital, kompetanse og forskning. Figur 5.5 illustrerer sammenhengene mellom målene om økt verdiskaping gjennom styrket omstillingsevne og vekstkraftige bedrifter og virkemidlene for forskning og innovasjon i næringslivet, mens boks 5.1 og 5.2 beskriver de forskjellige virkemidlene og virkningene de skal skape i næringslivet.

Figur 5.5 Sammenhengen mellom virkemidlene for forskning og innovasjon

Boks 5.1 Offentlige virkemidler for forskning og innovasjon

Kapital

Virkemidlene for kapital bidrar til økt kapitaltilgang for bedrifter gjennom både direkte støtte og ved at støtten utløser privat kapital og kompetanse. Kapitalvirkemidlene omfatter lån, skatteinsentivordning for investeringer i oppstartsselskaper, tilskudd, garantier og egenkapital.

Forskning

Virkemidlene for forskning utløser forsknings- og utviklingsaktiviteter. Dette kan føre til nye eller forbedrede varer, tjenester og prosesser, eller at kunnskap blir utnyttet og videreutviklet i andre sammenhenger. Regjeringens FoU-virkemidler omfatter blant annet støtte til forskningsprosjekter (tilskudd og skattefradrag), tilgang til patent-systemet, kommersialisering av forskningsresultater fra offentlig finansiert forskning, rekruttering av FoU-personell, samarbeid mellom næringsliv og academia og midler til mobilering til og deltakelse i EUs rammeprogram for forskning og innovasjon (Horisont Europa).

Infrastruktur

Støtten til infrastruktur fremmer verdiskapende forskning og innovasjon. Virkemidlene inkluderer både fysisk infrastruktur og immateriell infrastruktur, som møteplasser, samarbeidsplattformer og tilgang til forskningsmiljøer med relevant kunnskap og kompetanse. Eksempler på virkemidler er eiendomsvirksomhet, inkubatorer, institutter, katapultordningen, klyngepro-

gram, pilot- og demonstrasjonsanlegg, satellitt-systemer, forskningsfartøy, forskningsstasjoner, forskningsinfrastruktur, tildeling av industrielle rettigheter og støtte til laboratorier.

Kompetansetiltak

Støtten til kompetansetiltak går til veiledning og rådgivning for å fremme verdiskapende forsknings- og innovasjonsaktiviteter. I tillegg til ren- dyrkede kompetansetjenester inngår ofte veiledning og rådgivning som del av andre virkemidler. Det dreier seg eksempelvis om rådgivning som skal bidra til økt forretningsforståelse, økt forståelse for designmetodikk, utvikling av forskningsprosjekter og veiledning i hvordan bedriftene kan forvalte sine immaterielle verdier.

Grunnfinansiering av instituttsektoren

Instituttsektoren er samarbeidspartner og leverandør av FoU-tjenester for næringsliv og offentlig sektor og skal bidra til bærekraftig utvikling og omstilling gjennom forskning av høy kvalitet og relevans.

Nærings- og fiskeridepartementet har ansvar for flere forskningsinstitutter og tilfører midler til disse både gjennom et grunnfinansieringssystem administrert av Forskningsrådet, og ved direkte driftsbevilgninger over departementets budsjett. Grunnbevilgningen fra Nærings- og fiskeridepartementet går til primærnæringsinstituttene Nofima AS og SINTEF Ocean AS og til de teknisk-industrielle instituttene.

Status og resultater

Styrket omstillingsevne og vekstkraftige bedrifter

Nyskaping og omstilling skjer kontinuerlig i næringslivet, og de konkrete virkningene av de offentlige virkemidlene for næringsrettet forskning og innovasjon materialiserer seg ofte ikke før det er gått lang tid.

Hovedformålet med de næringsrettede forsknings- og innovasjonsvirkemidlene har ligget fast over tid. Den globale konteksten disse virkemidlene skal virke innenfor, er imidlertid stadig under utvikling. Det haster med tiltak for å nå klimamålene, og etterspørselen etter grønne løsninger øker internasjonalt. Sikkerhets- og bered-

skapsmessige hensyn og økt behov for strategisk autonomi påvirker også rammene for innretning og utøvelse av nasjonal og regional forsknings- og innovasjonspolitik. Denne situasjonen gjør blant annet at ulike politikkområder og -formål må ses i sammenheng, herunder forholdet mellom næringspolitikken, klimapolitikken og energipolitikken. Samtidig skaper endrede etterspørselsmønstre og behov nye muligheter for norske bedrifter i et internasjonalt marked.

Den offentlige innsatsen rettet mot grønn omstilling i næringslivet ble videreført i 2022. Blant annet har ordningen Grønn plattform, som ble introdusert i 2020, bidratt til flere løft for grønne verdikjeder innenfor områder som sirku-

Boks 5.2 Virkninger av virkemidlene i næringslivet

Formålet med de offentlige virkemidlene for forskning og innovasjon er å utløse positive virkninger i virksomhetene som ikke ville funnet sted uten den offentlige innsatsen. For å oppnå ønskede virkninger må virkemidlene også fungere godt i samspill.

Lønnsomme investeringer

Virkemidlene skal bidra til at flere samfunnsøkonomisk lønnsomme forsknings- og innovasjonsprosjekter som ellers ikke ville blitt realisert, utløses i næringslivet, blant annet gjennom direkte finansiell støtte, risikoavlastning for private investorer og ved å gjøre det enklere for bedriftene å få banklån.

Økt samspill og bedre nettverk

Virkemidlene skal gjøre det enklere for bedriftene å samarbeide, utvikle og utnytte kunnskap gjennom blant annet klynger, nettverk og forsknings- og innovasjonssentre.

Økt internasjonalisering

Virkemidlene skal stimulere norsk næringsliv til bedre å utnytte de mulighetene som finnes i

internasjonale markeder gjennom kompetansehevende programmer, infrastruktur, råd og veiledning.

Økt forretningskompetanse

Virkemidlene skal øke gründeres og bedrifters evne til markedsorientering gjennom kompetansehevende programmer, infrastruktur, råd og veiledning.

Økt vilje og mulighet til oppstart

Virkemidlene skal stimulere til oppstart av ny virksomhet gjennom tilgang på kapital, kompetansehevende programmer, infrastruktur, råd og veiledning.

Mer forskningsaktivitet

Virkemidlene skal stimulere til økte FoU-investeringer i næringslivet gjennom infrastruktur, tilskudd og veiledning, og til næringsrelevant kunnskapsoppbygging i instituttsektoren.

lærøkonomi og fornybar energi. Totalt ble det i 2022 gitt tilsagn om rundt 620 mill. kroner til Grønn plattform-prosjekter gjennom Forskningsrådet, Innovasjon Norge og Siva. Innovasjon Norge har også styrket innsatsen for økt eksport av norsk miljøvennlig teknologi og løsninger. Videre åpner EUs grønne vekststrategi «Grønn giv» markedsmuligheter for norsk næringsliv. Innovasjon Norge har sammen med Forskningsrådet økt satsingen for å mobilisere norske bedrifter til å benytte ulike EU-programmer.

I løpet av 2022 fikk over 3 200 unike foretak bistand gjennom Forskningsrådet og Innovasjon Norge. Dette er på nivå med siste normalår før koronapandemien. De to virksomhetene innvilget til sammen om lag 6,1 mrd. kroner i tilskudd til næringsrettet forskning og innovasjon i 2022. Innovasjon Norge innvilget i tillegg rundt 2,9 mrd. kroner i lån og garantier. Status for arbeidet i Innovasjon Norge, Forskningsrådet og de andre virkemiddelaktørene utdypes i de relevante budsjettkapitlene.

Statistisk sentralbyrå (SSB) gjennomfører årlige FoU-undersøkelser for næringslivet.

Næringslivet utførte forskning og utviklingsarbeid (FoU) for drøyt 38 mrd. kroner i pandemiåret 2021. Justert for prisvekst var nivået uendret fra året før, men antall utførte FoU-årsverk økte noe. Over tid har det vært en betydelig vekst i næringslivets satsing på FoU. I perioden 2011–2021 har kostnadene til egenutført FoU hatt realvekst i alle år unntatt 2018 og 2021. Foretakene kjøpte i tillegg FoU-tjenester for knapt 9 mrd. kroner i 2021, blant annet fra academia, forskningsinstitutter og utlandet.

Det er foretakene i tjenestesektor som dominerer, og sto i 2021 for 58 pst. av forsknings- og utviklingsarbeidet. Den tradisjonelle industrien står for 31 pst., og økte sine FoU-kostnader med knapt 300 mill. kroner til drøyt 12 mrd. kroner i 2021. Næringen «data- og elektronisk industri» hadde den høyeste FoU-innsatsen innenfor grupperingen industri i 2021 med nesten 2,5 mrd. kroner.

SSB gjennomfører Innovasjonsundersøkelsen for næringslivet hvert annet år. 52 pst. av norske foretak som var inkludert i undersøkelsen for årene 2020–2022, introduserte en eller flere inno-

vasjoner i løpet av treårsperioden. Dette er 6 pst. lavere enn i perioden 2018–2020. Om lag 24 pst. av disse foretakene introduserte produktinnovasjon i varer, 22 pst. produktinnovasjon i tjenester, mens 42 pst. hadde innovasjon i forretningsprosesser.

Nedstengingen under pandemien medførte en klar reduksjon i aktiviteten for mange bransjer og næringer, slik som reiseliv og servering. Samtidig er det over 11 pst. flere foretak i innværende undersøkelse enn i den forrige, hvor mange av de «nye» foretakene er relativt unge. Slike demografiske effekter kan forklare noe av den observerte nedgangen, og det samlede antallet innovatører er relativt uforandret siden forrige undersøkelse.

Næringslivets kompetansebehov

Norges konkurransekraft er avhengig av et næringsliv som har høy og relevant kompetanse og god omstillingsevne. Kompetanse er grunnlaget for å håndtere komplekse utfordringer og for hensiktsmessige omstillinger både i næringslivet og i samfunnet for øvrig. Hvordan forskningsresultater kan tas i bruk og spres i næringslivet, er derfor sentralt i regjeringens forsknings- og innovasjonspolitiske satsinger.

I Meld. St. 14 (2022–2023) *Utsyn over kompetansebehovet i Norge* skriver regjeringen at den ønsker å prioritere kompetanse som er nødvendig for et høyproduktivt og konkurransedyktig næringsliv, for det grønne skiftet og for å ha gode velferdstjenester i hele landet til å håndtere den demografiske utviklingen. Arbeidsstyrkens kompetanse er en nøkkelfaktor for verdiskaping og et prioritert satsingsområde for regjeringen. Behovet for kompetanse vil variere avhengig av næring og bransje og endres over tid. Norge må derfor ha læringsarenaer og utdanningssystem som fanger opp skiftende kompetansebehov på en effektiv og god måte, og myndighetenes tilnærming må understøtte dette. Dette omfatter å kunne tilby relevant utdanning av høy kvalitet, både til dem som er i utdanning og til dem som er i jobb og trenger ny, eller endret kompetanse. Utvikling av dialog og møteplasser mellom utdanningsinstitusjoner og nærings- og arbeidsliv, både nasjonalt og regionalt, er derfor et viktig tiltak.

Universiteter og høyskoler skal tilby undervisning og utføre forskning, men har også et ansvar for å bidra til spredning og formidling av kunnskap og bidra til innovasjon og verdiskaping. Samarbeid mellom næringslivet, universitets- og høyskolesektoren, forskningsinstitutter og offentlig sektor er viktig når det gjelder å ta kunnskapen fra høyere utdannings- og forskningsinstitusjoner

i bruk. Nærings- og fiskeridepartementet og Kunnskapsdepartementet, i samarbeid med andre relevante departementer, ser i fellesskap på hvordan det kan legges til rette for økt kommersialisering av offentlig finansiert forskning. God samhandling mellom næringsliv og forsknings- og utdanningsinstitusjonene er gjennomgående i dette arbeidet. Det vises til nærmere omtale i Kunnskapsdepartementets budsjettproposisjon.

Oppfølging av norsk deltakelse i EUs rammeprogram for forskning og innovasjon

Internasjonalt forsknings- og innovasjonssamarbeid er av stor betydning for Norge. Deltakelse i EUs rammeprogram for forskning og innovasjon er den største enkeltsatsingen fra norske myndigheter innen internasjonalt forsknings- og innovasjonssamarbeid. Deltakelse her gir tilgang på ny kunnskap, teknologi, nettverk, markeder og infrastruktur for norske bedrifter. I Horisont Europa (2021–2027) har innovasjon fått en styrket rolle, og det er en egen innovasjonssøyle hvor Det europeiske innovasjonsrådet (EIC) utgjør hoveddelen. For nærmere omtale av Norges deltakelse i Horisont Europa vises det til Prop. 1 S (2023–2024) for Kunnskapsdepartementet.

I Horisont Europa er målet om norsk returandel av midlene som blir lyst ut i programmet satt til 2,8 pst. Norsk returandel var pr. februar 2023 på 3,35 pst. Nærings- og fiskeridepartementet har et særskilt ansvar for næringsrelevant forskning og innovasjon. Forskningsrådet og Innovasjon Norge samarbeider for å styrke den norske deltakelsen. Det er gjennomført flere tiltak de siste årene, blant annet styrking av stimuleringsmidler og bedre synliggjøring av mulighetene som finnes i EUs forskningssamarbeid, ved mobiliseringskonferanser og møter. Forskningsrådet og Innovasjon Norge vil framover fortsette arbeidet med å mobilisere norske deltakere og få på plass et godt samspill mellom nasjonale virkemidler og EU-virkemidler.

Strategi for å øke FoU i næringslivet

Forskning og utvikling er avgjørende innsatsfaktorer for å framstille og omsette kunnskap til innovasjon og høyere produktivitet. Norsk næringsliv har hatt vekst i FoU-investeringene over det siste tiåret. Regjeringen mener at en ytterligere styrking av FoU i næringslivet er helt sentralt for å bedre omstillingsevne og øke verdiskapingen framover. I Hurdalsplattformen er det et punkt om å «legge fram en strategi for at forskning og utvik-

ling i næringslivet skal utgjøre 2 pst. av BNP innen 2030.» Nærings- og fiskeridepartementet, i samarbeid med Kunnskapsdepartementet, er nå i gang med arbeidet med en strategi for å øke FoU i næringslivet.

Satsing på kunnskap og teknologi i havnæringene

Høynivåpanelet for en bærekraftig havøkonomi består av 17 regjeringsjefer og ledes av statsminister Jonas Gahr Støre og presidenten i Stillehavsstaten Palau. Kunnskapsgrunnlaget som panelet har fått utarbeidet, tyder på at det haster med å utvikle god havforvaltning verden over for å oppnå de miljømessige, økonomiske og sosiale målene i FN's 2030-bærekraftsagenda. Havpanelet har fremmet en rekke tiltak innen mat, energi, turisme, transport, nye havnæring, mineraler, klima, kystøkosystemer, forurensning, fordeling, kunnskap, naturkapitalregnskap, data/teknologi og finans. Panelet oppfordrer alle andre kyststater til å bli med på hovedforpliktelsen om å innføre en planmessig bærekraftig forvaltning av 100 pst. av sine hav- og kystområder.

Statsbudsjettet for 2024 følger opp havpanelets anbefalinger og anbefalingene fra FN's havkonferanse i 2022 om at forskning og kunnskaps- og teknologiutvikling er avgjørende for bærekraftig havforvaltning og videre verdiskaping i havnæringene.

Forskningsrådet finansierte i 2022 forskning og innovasjon på området hav for om lag 2,1 mrd. kroner. Innovasjon Norge innvilget også tilsagn for til sammen om lag 2,1 mrd. kroner gjennom sine låne-, garanti- og tilskuddsordninger til bedrifter i marin og maritim næring. Av dette var om lag 348 mill. kroner fra tilskuddsordninger finansiert over Nærings og fiskeridepartementets budsjett, inkludert om lag 110 mill. kroner til marine og maritime pilot- og demonstrasjonsprosjekter i Innovasjon Norges miljøteknologiordning. Videre ble det bevilget 96,9 mill. kroner i tilskudd til Nofima over Nærings- og fiskeridepartementets budsjett. I tillegg mottar havnæringene støtte til FoU gjennom Skattefunnordningen.

Romvirksomhet

Norsk romvirksomhet skal bidra til å oppnå mål innen en rekke politikkområder, som innen nordområdene, klima- og miljø, samfunnssikkerhet, transport og forskning. Følgende mål er fastsatt for norsk romvirksomhet gjennom behandlingen av Meld. St. 10 (2019–2020) *Høytflyvende satellitter* –

jordnære formål. En strategi for norsk romvirksomhet:

- fremme lønnsomme bedrifter, vekst og sysselsetting
- dekke viktige samfunns- og brukerbehov
- sørge for tilfredsstillende sikring av samfunns viktig rominfrastruktur
- sikre norske utenriks-, sikkerhets- og forsvarspolitiske interesser i romvirksomhet og det ytre rom

Norge deltar i europeisk romsamarbeid gjennom den europeiske romorganisasjonen ESA og EUs romprogram for perioden 2021–2027, som omfatter satellittnavigasjon (Galileo og EGNOS) og jordobservasjon (Copernicus). I tillegg utredes mulighetene for norsk deltakelse i de nye satsingene Secure Connectivity/GOVSATCOM (sikker satellittkommunikasjon) og SSA (romovervåking). Deltakelse i europeisk romsamarbeid sikrer Norge markedsadgang, tilgang til teknologi og tidlig innsikt i rombaserte infrastruktursystemer. Deltakelse gir også samfunnsgevinster i form av arbeidsplasser, forskning, teknologiutvikling og utvikling av nasjonal evne til å ivareta strategisk viktige oppgaver som miljø- og suverenitetsovervåking, fiskeriforvaltning, værvarsling, rednings- tjeneste og sjøsikkerhet.

Norsk Romsenter er statens strategiske, rådgivende, samordnende og utøvende organ for romvirksomhet og forvalter teknologiutviklingsordningen Nasjonale følgemidler. Norsk Romsenter arbeider for å sikre norsk industri kontrakter i internasjonale programmer og for å legge til rette for bedre utnyttelse av rombaserte tjenester i norsk forvaltning, næringsliv og forskningsmiljøer.

Det statseide selskapet Andøya Space AS leverer tjenester til forskning og næringsliv, blant annet i form av oppskytning av forskningsraketter, slipp av forskningsballonger og testing av missilteknologi. Ved Stortingets behandling av Innst. 360 S og Prop. 127 S (2019–2020) ble det gitt et betinget tilsagn om inntil 282,6 mill. kroner i egenkapital og 83 mill. kroner i tilskudd for å etablere en oppskytningsbase for småsatellitter på Andøya. De første testoppskytningene ventes rundt årsskiftet 2023/2024.

Space Norway AS er et statseid selskap med drift knyttet til sjøfibre kablet til Svalbard, satellittbakkestasjoner på Svalbard, Jan Mayen og Trollstasjonen i Antarktis, romrelatert infrastruktur for norske forvaltningsetater og etablering og drift av satellittkommunikasjon i nordområdene.

Med bakgrunn i utviklingen i romsektoren og Norges internasjonale forpliktelser utarbeider Nærings- og fiskeridepartementet en ny lov om aktivitet i verdensrommet. Loven skal fastsette de overordnede rammene for framtidens norske romvirksomhet. Romlovutvalget la fram sin rapport i februar 2020. Det tas sikte på at et lovforslag oversendes Stortinget til behandling innen utgangen av 2023. Det vises til omtale under kap. 922.

Grønn plattform

Grønn plattform er en felles konkurransearena i regi av Norges forskningsråd, Innovasjon Norge og Siva. Ordningen gir støtte til store, ambisiøse prosjekter som gjennomføres av et konsortium. For årene 2020–2023 er det utlyst nærmere 2,5 mrd. kroner gjennom ordningen. Formålet med ordningen er å skape samfunnsøkonomisk lønnsomt og bærekraftig næringsliv som bidrar til grønn omstilling. Gjennom plattformen kan bedrifter og forskningsinstitutter få støtte gjennom tre år til å gjennomføre forsknings- og innovasjonsdrevet grønn vekst og omstilling. De tre aktørene samarbeider også med Enova om plattformen.

I Grønn plattform er det ønskelig å se hele løpet fra forskning til kommersialisering og markedsintroduksjon i sammenheng, og på tvers av de involverte virkemiddelaktørene. Plattformen bygger på etablerte ordninger med veldefinerte kriterier for støtte. Målgruppen for ordningen er bedrifter og forskningsinstitutter. Det er etablert en felles brukerfront for næringslivet og instituttene.

Grønn plattform har blitt et sentralt virkemiddel for å nå regjeringens mål om et grønt industriløft. Ordningen retter seg mot grønne prosjekter innenfor alle tematiske områder, herunder grønn industri inkludert skog- og treforedling, havvind, grønn skipsfart og omstilling på verftene. De pågående prosjektene i Grønn plattform er innenfor flere av regjeringens syv satsingsområder i Grønt industriløft.

Det ble utlyst 1 125 mill. kroner til treårige prosjekter under Grønn plattform i 2020, inntil 750 mill. kroner i 2022 og inntil 600 mill. kroner i 2023. Ved utlysningen i 2022 ble midlene fordelt med 112,5 mill. kroner til Forskningsrådet, 115,2 mill. kroner til Innovasjon Norge og 25 mill. kroner til Siva. Det ble videre gjort enkelte endringer i søknadsprosessen basert på erfaringer fra tidligere runder. I første fase av prosessen er det nå obligatorisk å sende inn en prosjektskisse.

Virkemiddelaktørene mottok 210 skisser til fristen i mai 2022, og til hovedutlysningen med søknadsfrist i september kom det inn 51 søknader hvorav 11 prosjekter i desember 2022 fikk tilsagn om støtte. De nye prosjektene utfyller prosjektene fra 2021 på en god måte, og porteføljen i Grønn plattform omfatter nå blant annet prosjekter innenfor områdene mineraler, skog- og treforedling, prosessindustri, batteri, bygg og anlegg, maritim, fiskeri- og havbruk og energi. I 2023 ble det lyst ut inntil 600 mill. kroner til nye treårige prosjekter. Virkemiddelaktørene mottok 155 skisser til utlysningen med frist 8. mars, og til hovedutlysningen med frist 7. juni kom det inn 52 søknader.

Norsk havteknologisenter (tidligere Ocean Space Centre)

Norsk havteknologisenter skal sikre verdiskaping for Norge gjennom konkurransedyktige havromsnæringer. Senteret skal gjøre de norske havromsnæringene mer produktive gjennom kunnskaps- og teknologiutvikling, kunnskapsspredning, verdensledende utdanningsmiljø og gjennom bidrag til omstilling av næringsliv. Prosjektet er modulbasert med suksessiv utbygging av fire fløyer. Arbeidet med bygging av senteret foregår i hovedsak i tråd med planene. Senteret forventes ferdigstilt i 2028.

Regjeringen vektlegger god styring og kostnadskontroll i prosjektet. Statsbygg utvikler fortløpende en operativ og prioritert liste over mulige innsparingstiltak til bruk ved eventuelle kostnadsoverskridelser. Listen skal være av en slik størrelse at den gir nødvendig sikkerhet for å kunne styre prosjektet innenfor kostnadsrammen som er vedtatt av Stortinget. Innsparingstiltakene vurderes opp mot målsettingene for prosjektet og betingelsene i notifiseringen til EFTAs overvåkingsorgan ESA.

For bevilgning til prosjektet for 2024 vises det til Prop. 1 S (2023–2024) for Kommunal- og distriktsdepartementet.

Fiskeri- og havbruksnæringens forskningsfinansiering AS (FHF)

FHF er et statlig aksjeselskap eid av Nærings- og fiskeridepartementet som finansieres 100 pst. av sjømatnæringen gjennom en FoU-avgift på eksportverdien av fisk og fiskevarer på 0,3 pst.

FHF finansierer forsknings- og utviklingsoppgaver som fiskeri- og havbruksnæringen ønsker gjennomført. FHF's inntekter fra FoU-avgiften

utgjorde 455,8 mill. kroner i 2022. Selskapet tar initiativ til og finansierer FoU-prosjekter med generell nytteverdi for hele eller deler av marin næring. Midlene gis som tilsagn til FoU-leverandører basert på FHF's strategier, utarbeidet i dialog med næringen.

Marin forvaltningsrettet forskning

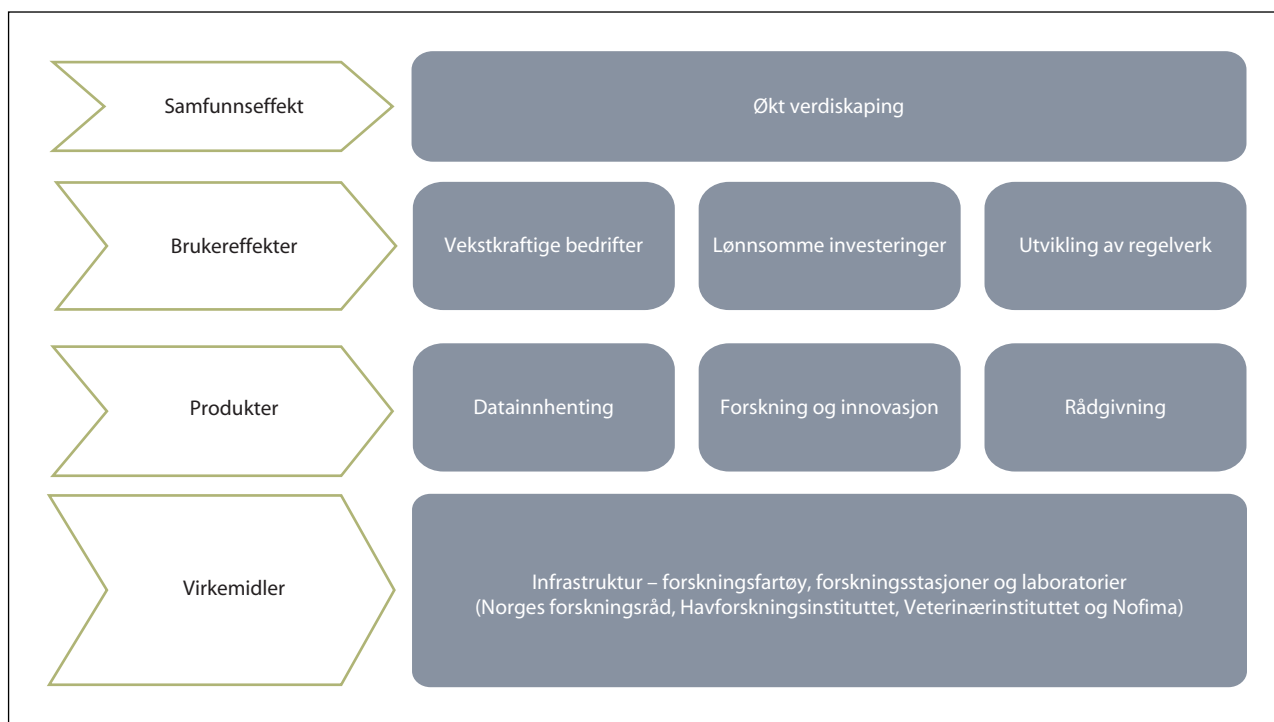
Nærings- og fiskeridepartementets tildelinger til marin forvaltningsrettet forskning skal bidra til et best mulig kunnskapsgrunnlag for en bærekraftig høsting og produksjon av sjømat og forvaltning av de norske hav- og kystområdene. Forvaltningen trenger kunnskap om tilstanden i økosystemene og bestandsutvikling, status for fiskehelse og -velferd, trygg og sunn sjømat og miljø, og konsekvenser av næringsvirksomhet. God kunnskapsutvikling og rådgivning gir grunnlag for utvikling av gode regelverk og økt verdiskaping i næringen, jf. figur 5.6. Marin forvaltningsrettet forskning danner i tillegg et viktig kunnskapsgrunnlag for flere internasjonale prosesser, blant annet det internasjonale høynivåpanelet for bærekraftig havøkonomi, FNs forskningstår for hav og FNs ernæringstår.

Havforskningsinstituttet og Veterinærinstituttet er forvaltningens viktigste rådgivere innen marin forvaltningsrettet forskning. De skal levere data, forskning og kunnskap som grunnlag for

god forvaltning og til bruk i nasjonal overvåking og beredskap, samt for næringsliv og samfunnet ellers. I tillegg kanaliseres en del av forskningsressursene gjennom Forskningsrådet og Nofima.

Institusjonenes forskningsfartøy, forskningsstasjoner og laboratorier utgjør en betydelig del av marin forskningsinfrastruktur i statlig eie. Denne infrastrukturen er også tilgjengelig for bruk av andre forskningsinstitusjoner og næringslivet. Det er nødvendig å ha god kapasitet for innhenting av marine data for forskning og forvaltning, og ta i bruk ny teknologi for å få bedre og mer effektiv datainnhenting. Havforskningsinstituttet arbeider også med å samle data fra offentlige og private aktører gjennom overvåkingskonseptet Coastwatch, i samarbeid med Veterinærinstituttet, Fiskeridirektoratet og Mattilsynet.

En god forvaltning av fiskebestandene forutsetter et tett internasjonalt samarbeid om forskning og overvåking av havområder. Det internasjonale havforskningsrådet (ICES) er det viktigste forumet for samarbeid om marin forskning i Nord-Atlanteren. EUs rammeprogram for forskning og det felleseuropeiske program-samarbeidet «Healthy and Productive Seas and Oceans» (JPI Oceans) er andre viktige arenaer for internasjonalt marint forskningssamarbeid. Videre er Veterinærinstituttet referansesenter for utvalgte fiske sykdommer for Verdens dyrehelseorganisasjon (WOAH), noe som innebærer å sam-

Figur 5.6 Effektkjeden for marin forvaltningsrettet forskning

arbeide internasjonalt om å bekrefte diagnoser og utveksle kunnskap av betydning for fiskehelse. Instituttene medarbeidere deltar i komiteer og fagpaneler tilknyttet Vitenskapskomiteen for mat og miljø (VKM) og instituttene leverer også data til den europeiske myndighet for næringsmiddeltrygghet (EFSA).

Status og resultater

De nyeste tallene for ressursinnsatsen til FoU gjelder 2021¹. Tallene viser samlet ressursinnsats nasjonalt og omfatter både forvaltningsrettet og næringsrettet forskning. I 2021 ble det rapportert vel 850 mill. kroner til FoU innenfor fiskeri (høsting/fangst, foredling og marked m.m.). Dette utgjorde 1,1 pst. av de samlede driftsutgiftene til FoU i Norge. Om lag halvparten av innsatsen ble finansiert av offentlige kilder. Driftsutgifter til FoU innenfor havbruk utgjorde til sammen 3,3 mrd. kroner. Dette tilsvarte 4,2 pst. av samlede driftsutgifter til FoU i Norge i 2021. Næringslivet finansierte 57 pst. av driftsutgiftene til FoU innenfor havbruk. Det ble rapportert vel 2,4 mrd. kroner til marin FoU (marine økosystemer, overvåking og forvaltning m.m.) i 2021, noe som utgjorde 3,1 pst. av samlede driftsutgifter til FoU i Norge. Det offentlige finansierte fire femtedeler av denne innsatsen.

Samlet bevilgning til marin forvaltningsrettet forskning over Nærings- og fiskeridepartementets budsjett i 2022 var 1,8 mrd. kroner. I tillegg kom tilskudd til marin forvaltningsrettet og næringsrettet forskning på 445,5 mill. kroner via Forskningsrådet.

Gjennom den forvaltningsrettede forskningen utformes det råd knyttet til fiskeri, havbruk og kystmiljø. Dette gjelder blant annet overvåking av mattrygghet, vurdering av bestandssituasjonen, utvikling av kvoteråd for de sentrale fiskebestandene, fiskehelse, risikovurdering av norsk fiskeoppdrett og råd knyttet til kapasitetsjustering i havbruk (trafikklyssystemet).

Tilstanden for de kommersielt sett viktigste fiskebestandene er meget god, og bestandene høstes med godt utbytte. Det er imidlertid flere utfordringer i kystsonen hvor blant annet kystorsk er en av artene som det er iverksatt tiltak for.

Risikovurderingen av norsk fiskeoppdrett i 2023 viser at lakselus og rømming fortsatt er to av

de største miljøutfordringene for havbruksnæringen. Helse- og velferdssituasjonen til oppdretts- og renseskisk er også utfordrende. Behandling mot lakselus er fortsatt den største utfordringen for fiskevelferden i oppdrettsnæringen, men også sykdommer forårsaket av virus regnes som et stort problem. Det er derfor viktig å ivareta fiskens helse og velferd i utviklingen som skjer innen havbruksteknologi og nye oppdrettsmetoder. Det er fortsatt behov for mer kunnskap for bedre å forstå hvordan oppdrettsnæringen påvirker kystøkosystemene.

Vitenskapskomiteen for mat og miljø (VKM) publiserte en nytte-risikovurdering av fisk i norsk kosthold i 2022 som fastholder at helsefordelene ved å øke inntaket av fisk og spise to-tre måltider i uken, veier opp for negative helseeffekter av å få i seg miljøgifter fra fisk. Vurderingen ble bestilt av Mattilsynet basert på ny kunnskap og nye tålegrenser for eksponering av miljøgiftene dioksiner og dioksinliknende PCB-er og for perfluoralkylstoffene PFOS og PFOA (PFAS-er). Konklusjonen er en videreføring av anbefalingene fra 2006 og 2014.

Nivåene av uønskede stoffer i sjømat, fôr og fôrmidler er generelt lave, og de samlede resultater fra overvåkingen i 2022 viser at norsk sjømat er trygg. Det ble ikke funnet stoffer som er ulovlige eller uønskede stoffer over fastsatt grenseverdi fra prøver tatt av oppdrettsfisk i 2022. Det ble heller ikke funnet tungmetaller eller miljøgifter over tillatte grenseverdier satt for fôrmidler. Det utføres kontinuerlig overvåking for å sikre data for både uønskede stoffer og næringsstoffer, slik at den samlede effekten av sjømat kan dokumenteres. Overvåkingen omfatter de viktigste kommersielle artene, men også nye marine arter som til nå ikke har vært utnyttet til mat eller fôr.

Marin forskning inngår i EUs forskningssatsinger på mat, miljø og klima. Norsk retur fra EU-programmene er høy når det gjelder marin forskning. Dette synliggjør at de marine forskningsmiljøene i Norge holder høy kvalitet og at de på mange områder er verdensledende. Det marine forskningssamarbeidet med EU er nærmere omtalt under kap. 920.

Prioriteringer 2024

Regjeringen foreslår å opprettholde et høyt nivå på bevilgningene til forskning og innovasjon i 2024. Bevilgningene skal legge til rette for langsiktig konkurransekraft og omstillingsevne, og stimulere til vekst i konkurranseutsatt næringsliv. Innenfor bevilgningene for 2024 foreslår regjerin-

¹ Statistisk sentralbyrå, statistikkbanktabell 13713: Finansiering av tema og teknologiområder for FoU. Driftsutgifter, etter sektor og finansieringskilde 2017–2021.

gen å rette særlig innsats mot grønn omstilling, oppstartsbedrifter og gründere, næringsrettet forskning, norsk deltakelse i europeisk forsknings-, innovasjons- og romsamarbeid og bærekraftig før. Regjeringen vil også arbeide videre med effektivisering og målretting av det næringsrettede virkemiddelapparatet, for å underbygge regjeringens satsingsområder best mulig.

Regjeringens politikk for forskning og høyere utdanning er samlet i Meld. St. 5 (2022–2023) *Langtidsplan for forskning og høyere utdanning 2023–2032*. Langtidsplanen inneholder tiårige mål og prioriteringer for perioden 2023–2032. For nærmere omtale av regjeringens forslag til oppfølging av langtidsplanen i 2024 og den samlede FoU-innsatsen vises det til del III, kap. 5 i Prop. 1 S (2023–2024) for Kunnskapsdepartementet.

Som ledd i å følge opp Hurdalsplattformens punkter om tilrettelegging av produksjon av kritisk viktige legemidler i Norge, skal Siva i samarbeid med Innovasjon Norge og Forskningsrådet etablere en nasjonal satsing innenfor legemiddelproduksjon, innenfor eksisterende rammer og virkemidler. Dette er også omtalt i Veikart for helse-næringen som regjeringen la fram høsten 2023.

Grønn omstilling

Regjeringen har store ambisjoner for grønn omstilling i næringslivet, og næringsrettet forskning og innovasjon står sentralt i dette omstillingsarbeidet. Grønn omstilling og en mer effektiv og sirkulær økonomi med økt gjenbruk kan bidra til framvekst av ny industri, opprettelse av nye arbeidsplasser og redusert press på naturressursene våre. Regjeringen ønsker derfor å legge til rette for en dreining i næringslivets forsknings- og innovasjonsaktiviteter mot mer klima- og miljøvennlige løsninger.

Som en oppfølging av Grønt industriløft og batteristrategien, vil regjeringen legge til rette for at det kan ytes innovasjonstilskudd i Innovasjon Norge til store batteriprojekter av felleseuropeisk interesse. Prosjektstøtten vil ha en øvre totalramme på 1 mrd. kroner over fem år. Videre vil regjeringen styrke innsatsen rettet mot oppstartsselskaper gjennom Innovasjon Norge med 70 mill. kroner og øke bevilgningen til næringsrettet forskning for grønn omstilling og grunnbevilgninger til teknisk-industrielle institutter mv. gjennom Forskningsrådet med over 100 mill. kroner. Regjeringen foreslår også å øke rammen for lavrisikolån i Innovasjon Norge med 1 mrd. kroner, styrke bevilgningen

til testfasiliteter gjennom Siva med 26 mill. kroner og styrke DOGAs arbeid med design og arkitektur i grønne industrietableringer med 3 mill. kroner. I tillegg er grønn omstilling og konkurransekraft førende i den målrettede ordningen Grønne vekstlån. Virkemiddelaktørene skal fortsette samarbeidet om Grønn plattform og de pågående prosjektene i porteføljen. Samlet skal disse tiltakene bidra til å få fart på den grønne omstillingen i næringslivet. Regjeringen vil videreføre Grønn plattform i 2024, men forslår ingen ny utlysning.

Regjeringen innførte i statsbudsjettet for 2023 et hovedprinsipp om at prosjekter som mottar støtte gjennom det næringsrettede virkemiddelapparatet, skal ha en plass på veien mot omstillingsmålet for 2030 og at Norge skal være et lavutslippssamfunn i 2050. Prinsippet favner både prosjekter med nøytral effekt og prosjekter med positiv effekt på grønn omstilling og er for eksempel ikke til hinder for å støtte gode prosjekter i petroleumsnæringen. Virkemiddelapparatet skal mobilisere gode prosjekter som bidrar til grønn omstilling eller svarer til andre viktige formål, blant annet relatert til områdene som er pekt ut i regjeringens Veikart for et Grønt industriløft.

For å dokumentere og følge opp den grønne dreiningen av virkemiddelapparatet ble virkemiddelaktørene i 2022 bedt om å etablere sammenlignbar rapportering om støtte til prosjekter med klima- og miljøinnhold. Virkemiddelaktørene leverte en skisse til løsning i desember 2022 og har i 2023 jobbet videre med utvikling av løsning, for implementering og oppstart 1. januar 2024. Den grønne dreiningen av det næringsrettede virkemiddelapparatet er en del av den generelle innsatsen rettet mot videre utvikling av virkemiddelapparatet, jf. omtale under.

Norsk deltakelse i ESAs industrirettede programmer

Regjeringen prioriterer fortsatt deltakelse i den europeiske romorganisasjonen ESAs industrirettede programmer i forbindelse med at det ble inngått nye flerårige forpliktelser på ESAs minister-rådsmøte i november 2022. Deltakelsen i programmene kombineres med et eget norsk utviklingsløp i samarbeid med ESA for utvikling av et nasjonalt system for satellittbasert havovervåking med tre satellitter. Innsatsen rettet mot havovervåking vil gi nasjonal egenevne innen utvikling av satellitter og sikre nasjonal kontroll med havområder til nytte for forsvar, sivil beredskap og fiskeriforvaltning.

Norsk deltakelse i næringsrelevante EU-programmer
Regjeringen prioriterer deltakelse i Horisont Europa for perioden 2021–2027. Gjennom Horisont Europa får norsk næringsliv tilgang på læring, internasjonale nettverk og markedskunnskap som styrker konkurransevne, samt tilgang på infrastruktur som ikke tilbys nasjonalt. Kontingenten dekkes over Kunnskapsdepartementets budsjett.

I tillegg prioriterer regjeringen delvis deltakelse i EUs investeringsprogram InvestEU for perioden 2021–2027. InvestEU samler EUs finansielle instrumenter i ett program og gir norsk næringsliv tilgang på virkemidler som kan komplementere nasjonale ordninger. Det foreslås 286,7 mill. kroner til deltakelse i programmet i 2024.

Norge deltar også i delprogrammet for konkurransekraft og bærekraft for små og mellomstore bedrifter (COSME) under EUs indre markedsprogram. Delprogrammet er rettet mot små og mellomstore bedrifter og entreprenører. Programmet består av det EU-omfattende rådgivningsnettverket for små og mellomstore bedrifter og vitenskapsinstitusjoner Enterprise Europe Network (EEN), klyngevirkemidler, skaleringsvirkemidler og en mentorordning. For 2024 er Norges utgifter til COSME anslått til om lag 50,5 mill. kroner.

Det pågår et arbeid med å utrede og ta stilling til mulighetene for norsk deltakelse i European Chips Act. Dette er et nytt strategisk EU-initiativ for fremme av teknologiutvikling, produksjon og etablering av beredskapsmekanismer for halvlederteknologi (mikrochips) i Europa. Initiativet vil bli finansiert gjennom EUs rammeprogrammer Horisont Europa og Digital Europa.

Bærekraftig fôr

Regjeringen har lansert et målrettet samfunnsoppdrag for bærekraftig fôr. Samfunnsoppdraget omfatter både fôr til fisk og fôr til landdyr. Fôr står for over 70 pst. av klimagassutslippene fra havbruksnæringen. Samtidig blir over 90 pst. av råvarene til produksjonen av fiskefôr importert. Regjeringens mål er at alt fôr til oppdrettsfisk og husdyr skal komme fra bærekraftige kilder. For å lykkes med å utvikle flere bærekraftige fôrvarer lokalt og utnytte ressursene mer effektivt og sirkulært, vil det være behov for god samhandling og koordinering, fra grunnleggende kunnskapsoppbygging til at nye innovasjoner og teknologiske løsninger tas i bruk.

Samfunnsoppdrag er et nytt virkemiddel der forskning og utvikling kobles tettere med regelverksarbeid og annen politikktutvikling. Det skal

bidra til å nå målene Norge har satt for klima, miljø, matproduksjon, sysselsetting og verdiskaping. Samfunnsoppdraget er nå i en design- og implementeringsfase. Det er satt ned en operativ gruppe under ledelse av Norges Forskningsråd. Denne gruppen har ansvar for å starte opp arbeidet med å utvikle samfunnsoppdraget. Dette innebærer å sørge for bred involvering og mobilisering. For å kunne tilpasse eksisterende regelverk bedre til en mer sirkulær gjenbruk og utnyttelse av nye ressurser, foreslås det at Mattilsynet styrkes med 5 mill. kroner. Satsingen går over to år og vil styrke arbeidet med regelverk for å legge til rette for at restråstoff og biprodukter fra land og hav kan utnyttes til fôr.

Velferd hos oppdrettsfisk

Oppdrettsnæringen har over tid hatt kjente utfordringer med velferden hos oppdrettsfisk. Selv om god velferd er mer enn overlevelse, er vedvarende høy fiskedødelighet en indikasjon på velferdsutfordringene næringa står overfor. Stress og sår dannelse som følge av ikke-medikamentelle lakselusbehandlinger er også kjente påkjenninger for fisken som utfordrer fiskevelferden.

Regjeringen vil legge til rette for forenkling, opprydding i regelverk og bedre samarbeid mellom myndighetene og næringen for å sikre mer helhetlig forvaltning, bedre bærekraft og fiskevelferd. I den forbindelse vil kunnskapsgrunnlaget og forbedringspotensialet som er lagt fram av Riksrevisjonen (*Dokument 3:12 (2022–2023)*) være viktig, se for øvrig omtale i programkat. 17.10. Regjeringen vil legge fram en melding til Stortinget om dyrevelferd. Stortingsmeldingen vil adressere dagens velferdsstatus og mulige tiltak som kan forbedre dyrevelferden i årene som kommer. Veterinærinstituttet, Havforskningsinstituttet og Forskningsrådet blir viktige aktører i arbeidet med å bedre fiskevelferden framover.

Utvikling av Virkemiddelapparatet 2.0

Det næringsrettede virkemiddelapparatet er en sentral del av verktøykassen i næringspolitikken sammen med de mer generelle rammebetingelsene for næringslivet. For å oppnå målene i næringspolitikken må det næringsrettede virkemiddelapparatet være omstillingsdyktig og tilpasset framtidens næringsliv.

Våren 2022 igangsatte næringsministeren et arbeid med lederne i Innovasjon Norge, Siva, Eksportfinansiering Norge, Forskningsrådet og DOGA for å få innspill til utviklingen av det næringsrettede virkemiddelapparatet. I tillegg ble

det opprettet en referansegruppe med partene i arbeidslivet som har gitt innspill til arbeidet. Næringsministeren fikk anbefalinger fra virkemiddelaktørene i desember 2022 og arbeidet med å følge opp anbefalingen er igangsatt i 2023. Regjeringen har satt seg følgende ambisjoner for arbeidet med Virkemiddelapparatet 2.0:

- Det skal være én vei inn for brukerne gjennom mer helhetlige brukerreiser på tvers av det næringsrettede virkemiddelapparatet.
- Virkemiddelapparatet skal utløse mer verdiskapende næringsutvikling i hele landet gjennom økt koordinering og samarbeid på tvers.
- Virkemiddelapparatet skal koordinere sin innsats for grønn omstilling og for å legge til rette for grønne industrietableringer

Arbeidet med Virkemiddelapparatet 2.0 er en pågående prosess og utviklingsløp med flere tiltak. Enkelte av tiltakene følges opp gjennom den ordinære driften i de næringsrettede virkemiddelaktørene, mens andre er større utviklingsløp på tvers av virkemiddelaktørene.

Et viktig prinsipp er at brukerne skal møte én vei inn til virkemiddelapparatet. For å følge opp denne ambisjonen mener regjeringen at brukervennligheten i virkemiddelapparatet må økes både gjennom forenkling, bedre tilgjengelighet og bedret effekt på tvers av aktørene. Det er gitt et oppdrag til Innovasjon Norge om å opprette en felles digital inngang til virkemiddelapparatet, kalt Én vei inn, sammen med Forskningsrådet, Eksportfinansiering Norge og Siva. Innovasjon Norge har i 2022 og 2023 jobbet med å videreutvikle løsningen, som også inkluderer Agder og Vestland fylkeskommuner. Regjeringen foreslår at satsingen videreføres i 2024.

For å utløse mer grønn og verdiskapende næringsutvikling i hele landet må det næringsrettede virkemiddelapparatet oppleves som helhetlig og enkelt for brukerne. De næringsrettede virkemiddelaktørene følger dette opp gjennom ulike tiltak for å øke brukervennligheten hos hver enkelt aktør, men også ved å samarbeide på tvers av aktørene. Ambisjonen er å øke henvisningskompetansen og -kulturen på tvers av virksomhetene slik at brukerne kan få riktig og tilpasset bistand raskere.

Kap. 920 Norges forskningsråd

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	(i 1 000 kr)		
		Regnskap 2022	Saldert budsjett 2023	Forslag 2024
50	Tilskudd til næringsrettet forskning og grunnbevilgning til teknisk-industrielle institutter mv.	1 596 680	1 563 755	1 665 500
51	Tilskudd til marin og maritim forskning og grunnbevilgning til primærnæringsinstitutter mv.	608 470	590 900	611 500
	Sum kap. 920	2 205 150	2 154 655	2 277 000

Vedrørende 2023:

Ved stortingsvedtak 16. juni 2023 ble det gjort følgende bevilgningsendringer, jf. Innst. 490 S og Prop. 118 S (2022–2023):

- post 50 ble økt med 28,2 mill. kroner
- post 51 ble økt med 12,6 mill. kroner

Norges forskningsråd er det sentrale organet for oppfølging av regjeringens forskningspolitiske prioriteringer. Forskningsrådet har ansvar for forskning på alle fagområder, med virkemidler som spenner fra grunnforskning til innovasjonsrettet forskning og kommersialisering av forskningsresultater.

Forskningsrådets tre hovedoppgaver er å finansiere forskning, gi forskningspolitiske råd og skape møteplasser. Forskningsrådet er et forvaltningsorgan med særskilte fullmakter, administrativt underlagt Kunnskapsdepartementet.

Forskningsrådet har følgende fem mål:

- økt vitenskapelig kvalitet
- økt verdiskaping i næringslivet
- møte store samfunnsutfordringer
- et velfungerende forskningssystem
- god rådgiving

Målene er felles for alle departementene. Under hvert mål er det definert strategiske områder som skal bidra til å nå målene. Kunnskapsdepartemen-

Boks 5.3 Strategiske områder under målet Økt verdiskaping i næringslivet*Økt konkurransevne i nytt og eksisterende næringsliv*

Forskningsrådet skal utløse forskningsbasert innovasjon som gir økt konkurransevne i næringslivet. Forskningsrådet skal utløse økt innsats rettet mot FoU i bedriftene og økt kvalitet i prosjektene. Målet er uavhengig av bedriftenes størrelse og alder, næring og geografi.

Nærings- og fiskeridepartementet bygger opp under dette strategiske området gjennom tildelinger til forskning og internasjonalt forskningssamarbeid der næringslivets deltakelse prioriteres.

Styrket evne til omstilling i norsk økonomi

Forskningsrådet skal identifisere, bygge opp kunnskap og legge til rette for utvikling av forskningsmiljøer på områder som er viktige for omstilling i økonomien. Målet omfatter forskning som ikke nødvendigvis har umiddelbar anvendelse i dagens marked.

Nærings- og fiskeridepartementet bygger opp under dette strategiske området gjennom

tildelingene til næringsrettet forskning (innovasjonsprosjekter i næringslivet) og internasjonalt forskningssamarbeid.

Bedre samspill og kunnskapsoverføring mellom FoU-miljøer og næringsliv

Forskningsrådet skal fremme samspill og kunnskapsoverføring mellom offentlig finansierte forskningsinstitusjoner og næringsliv som fører til økt verdiskaping i norsk økonomi. Forskningsrådets virksomhet skal gi økt næringsrelevant kompetanse i FoU-miljøene og økt FoU-kompetanse i næringslivet. Forskningsrådet skal også bidra til at forskning ved offentlig finansierte institusjoner kommer til bedre utnyttelse i næringslivet, blant annet gjennom kommersialisering av forskningsresultater.

Nærings- og fiskeridepartementet bygger opp under dette strategiske området gjennom tildelinger til kommersialisering, institutter og annen infrastruktur. Tilskuddet skal også bidra til å styrke kunnskapsgrunnlaget for forvaltning av marin og maritim sektor.

tet har i samarbeid med de øvrige berørte departementene utarbeidet systemet for departementenes styring av Forskningsrådet. Kunnskapsdepartementet har ansvaret for å samordne styringssignalene, mens hvert enkelt departement er ansvarlig for styringen av midlene som kanaliseres gjennom Forskningsrådet.

Samlet måloppnåelse for Forskningsrådet i 2022 omtales i Kunnskapsdepartementets budsjettproposisjon. Der omtales også oppfølgingen av tiltak som er iverksatt for å redusere de negative avsetningene i Forskningsrådet og status for den økonomiske situasjonen. Forskningsrådet er en nettobudsjettert virksomhet, men etter gjennomgangen av økonomisituasjonen er det besluttet at budsjettmodellen skal endres fra og med 2025. Dette omtales også nærmere i Kunnskapsdepartementets budsjettproposisjon.

Tilskuddet fra Nærings- og fiskeridepartementet skal primært bidra til målet om økt verdiskaping i næringslivet og tilhørende strategiske områder, jf. boks 5.3, og målet om å møte store samfunnsutfordringer innenfor det strategiske området *Hav*, jf. boks 5.4. Også på Nærings- og fiskeridepartementets budsjettområde har Forsk-

ningsrådet i 2022 gjennomført tiltak for å redusere negative avsetninger, blant annet gjennom reduserte tildelinger til Innovasjonsprosjekter i næringslivet (IPN).

**Boks 5.4 Det strategiske området
*Hav under målet Møte store
samfunnsutfordringer***

Forskningsrådet skal bidra til konkurranse-dyktige havnæringer og til kunnskaps- og teknologiutvikling for forvaltning av økosystemer og ressurser i havområdene for å sikre et rent og rikt hav og produksjon av sunn og trygg sjømat. Sammen med en fortsatt satsing på forskning for de havbaserte næringene fiskeri, havbruk, petroleum, maritim, fornybar energi og også nye næringer, vil dette kunne gi økt verdiskaping. Forskningsrådet skal arbeide for helhetlig kunnskap, samspill og kompetanseoverføring mellom og fra havnæringene og internasjonalt samarbeid.

Resultater 2022

Tabell 5.8 Fordeling av tildelingen over Nærings- og fiskeridepartementets budsjett på post 50 i 2022

Tiltak	(i 1 000 kr)
Økt konkurranseevne i nytt og eksisterende næringsliv og styrket evne til omstilling i norsk økonomi	956 932
Bedre samspill og kunnskapsoverføring mellom FoU-miljøer og næringsliv	634 949
Andre tiltak	2 299
Sum	1 594 180

Tabellen viser bevilgningen på post 50 Tilskudd til næringsrettet forskning fordelt på tiltak i 2022 (etter justeringene i revidert nasjonalbudsjett for 2022, da post 50 ble redusert med 182,1 mill. kroner og post 51 ble økt med 163 mill. kroner blant annet på grunn av overføring av ansvar for maritim forskning fra næringsministerens til fiskeri- og havministerens portefølje).

På post 51 Tilskudd til marin og maritim forskning ble det i 2022 bevilget 445,45 mill. kroner, og dette ble i revidert nasjonalbudsjett økt til 608,47 mill. kroner. Hoveddelen av dette gikk til forskningsprogrammer og til grunnfinansiering av primærnæringsinstitutter. 158 mill. kroner gikk til maritim forskning.

Det rapporteres her på resultater for ordinære tildelinger i 2022 for de strategiske områdene som midlene er rettet mot. «Andre tiltak» er midler som skal bidra til å støtte opp om den langsiktige kunnskapsoppbyggingen i Forskningsrådet, men som ikke faller inn under virksomhetsbudsjettet (under Kunnskapsdepartementet). Midlene benyttes blant annet til statistikk og kunnskapsgrunnlag, planlegging, utredninger og evalueringer.

Økt konkurranseevne i nytt og eksisterende næringsliv

Mål: Forskningsrådet skal utløse forskningsbasert innovasjon som gir økt konkurranseevne i næringslivet. Forskningsrådet skal utløse økt FoU-innsats i bedriftene og økt kvalitet i prosjektene. Målet er uavhengig av bedriftenes alder, næring og geografi.

Evnen til å utvikle og ta i bruk ny kunnskap er blant de viktigste konkurransefaktorene for norsk næringsliv. Tildelingen til forskning i og for næringslivet skal bidra til å styrke konkurranseevnen i nytt og eksisterende næringsliv gjennom

utvikling av nye eller forbedrede varer, tjenester og prosesser, eller ved at kunnskap blir utnyttet og videreutviklet i andre sammenhenger. Tildelingen skal også bidra til at foretak igangsetter forskningsprosjekter de ellers ikke ville igangsatt, eller som de ikke ville igangsatt i samme omfang.

Forskningsrådet bidrar til økt konkurranseevne i næringslivet på ulike måter. Gjennom innovasjonsprosjekter får bedrifter støtte til FoU-prosjekter og samarbeid med andre bedrifter og FoU-institusjoner. Gjennom utvikling av sterke fagmiljøer og muliggjørende teknologier ved universiteter, høyskoler og institutter legges grunnlaget for framtidens varer, tjenester og prosesser. Forskningsrådet arbeider for å koble forskningsmiljøene med eksisterende næringsliv og for å få etablert nye foretak basert på forskning. Forskningsrådet bidrar også til utvikling og implementering av nasjonale strategier gjennom for eksempel «21-prosesser», der et bredt spekter av interessenter setter felles retning for utviklingen på et næringsområde.

De mest sentrale virkemidlene for forskningsbasert innovasjon i bedrifter er IPN og Skattefunn. Disse virkemidlene treffer bredden i næringslivet og skal bidra til vekst og konkurransekraft i alle regioner og næringer. Bruk av Skattefunn er nærmere omtalt under aktivitetsområdet «Styrket evne til omstilling i norsk økonomi». Hovedomtalen av Skattefunn finnes i Prop. 1 LS (2023–2024) *Skatter og avgifter 2024*.

I IPN er det bedrifter som er prosjektansvarlige og mottar støtten, og kjøper forskningstjenester fra blant annet forskningsinstituttene. I 2022 tildelte Forskningsrådet totalt om lag 880 mill. kroner til nye innovasjonsprosjekter, hvorav om lag 590 mill. kroner kom fra Nærings- og fiskeridepartementets bevilgninger. Dette var 500 mill. kroner lavere enn i 2021 og også lavere enn i årene før pandemien. Nedgangen har sam-

menheng med behovet for å dekke inn «negative avsetninger», se nærmere omtale om Forskningsrådets økonomiske situasjon innledningsvis og i Kunnskapsdepartementets budsjettproposisjon. Ved utgangen av 2022 viste prognosene ingen negative avsetninger på posten for tilskudd til næringsrettet forskning de nærmeste årene, og svært beskjedne negative avsetninger på posten for tilskudd til marin og maritim forskning.

Det ble søkt om prosjekter for 3,5 mrd. kroner i 2022, og 98 prosjekter fikk støtte (mot 144 i 2021 og 186 i 2020). For IPN-prosjekter var innvilgelsesgraden i snitt 26 pst. i 2022 (mot 31 pst. i 2021 og 41 pst. i 2020). Andelen søkerbedrifter med under 10 ansatte har økt fra 30 pst. i 2015 til vel 50 pst. i 2022. Forskningsrådet rapporterer at prosjektene har høy kvalitet og potensial for betydelige gevinster, både for bedriftene, deres partnere og samfunnet. 351 ulike aktører har deltatt i de 98 prosjektene, og instituttene er FoU-leverandør i om lag 75 pst. av dem. Grønn og digital omstilling har også i 2022 vært gjennomgående i prosjektene.

Under Grønn plattform ble det i 2022 tildelt støtte til 11 nye prosjekter innenfor områder som sirkularitet i havbruk, tareprodukter, bygg og anlegg, materialer, hydrogen og havvind. Prosjektene tar tak i konkrete utfordringer og akselererer den grønne omstillingen gjennom nye verdikjeder.

Forskningsrådet mener det er et stort potensial for å øke FoU-innsatsen i næringslivet, også på nye og framvoksende områder, gjennom økt samarbeid med universiteter og høyskoler og instituttsektoren.

Styrket evne til omstilling i norsk økonomi

Mål: Forskningsrådet skal identifisere, bygge opp kunnskap og legge til rette for utvikling av forskningsmiljøer på områder som er viktige for omstilling i økonomien. Målet omfatter forskning som ikke nødvendigvis har umiddelbar anvendelse i dagens marked.

Et viktig virkemiddel for å styrke evnen til omstilling er Kompetanse- og samarbeidsprosjekter (KSP). Disse prosjektene skal bidra til næringsrettet forskerutdanning og langsiktig kompetansebygging i norske forskningsmiljøer. Forskningsrådet rapporterer om en jevn økning av næringsrelevante søknader om Kompetanse- og samarbeidsprosjekter.

Den årlige FoU-undersøkelsen fra Statistisk sentralbyrå (SSB) framlagt i februar 2023 viser at det norske næringslivet, utenom forskningsinsti-

tutter, økte FoU-innsatsen i 2021, men veksten var noe svakere enn de to foregående år. I 2022 utgjorde Forskningsrådets aktive, totale portefølje i og for næringslivet om lag 6,3 mrd. kroner, hvorav 2,2 mrd. kroner var prosjekter ledet av næringslivet. Dette er henholdsvis 330 og 60 mill. kroner høyere enn i 2021. Helse har hatt størst vekst, og områdene energi, tjenesteytende næringer, IKT og miljø har også hatt stor vekst.

Mange av søknadene kom fra nye og yngre bedrifter, men også de etablerte bedriftene var godt representert. Søknadene viser at den grønne, digitale omstillingen er godt i gang.

Internasjonalt forskningssamarbeid

Internasjonalt forskningssamarbeid gir økt forskningskvalitet. Samtidig er internasjonalt forskningssamarbeid en inngangsport for næringssamarbeid og dermed tilgang til kunnskap, som er nødvendig for å konkurrere i et globalt marked. Innsatsen mot internasjonalt forskningsarbeid er rettet både mot næringslivets og kunnskapsinstitusjoners deltakelse i internasjonalt samarbeid.

Norsk deltakelse i internasjonalt forskningssamarbeid går i stor grad gjennom EU. Deltakelse i EUs rammeprogram for forskning og innovasjon, Horisont Europa (2021–2027) er sentralt i dette. Deltakelsen skal bidra til økt kvalitet i forskning, flere innovative miljøer, bedre offentlige tjenester, økt verdiskaping og et mer konkurransedyktig næringsliv. Det har over flere år vært en økende deltakelse fra norsk næringsliv i EUs rammeprogram, og returandelen til norske aktører har de siste årene blitt stadig høyere. Den totale norske returandelen i Horisont 2020 (2014–2020) ble totalt på 2,53 pst. Regjeringens ambisjon for returandel for norske aktører fra Horisont Europa er 2,8 pst. (for programperioden 2021–2027), mens returandelen fra utlyste midler så langt er 3,35 pst. Like viktig som midlene er den betydelige merverdien som ligger i kunnskapen som utvikles i fellesskap med europeiske partnere for det norske samfunn, forvaltning og næringsliv. Forskningsrådet har de senere årene gjort flere grep både internt og i samarbeid med andre for å bidra til økt deltakelse i EUs rammeprogram. Kompensasjonsordning for deltakelse i Horisont Europa (Retur-EU) og Prosjektetableringsordningen (PES) er viktige elementer i dette.

Det er betydelige forskjeller i returandel i de ulike delprogrammene i Horisont Europa. Den norske returandelen i søyle 2 Globale utfordringer og konkurransedyktig næringsliv er på 3,8 pst., og i

samfunnsoppdragene («missions») på hele 5,0 pst. Norge har hentet klart mest av alle land fra maritime utlysninger i Horisont Europa-programmet til nå, 17,6 pst. av totale tilgjengelige maritime midler. Prosjektene Norge deltar i, og ofte koordinerer,

dekker blant annet konvertering av fossildrevne skip til miljøvennlige drivverk, innovativ seilteknologi for lasteskip, effektivisering av prosesser for skipsbygging gjennom digitale verktøy, sikkerhets-sertifisering innen ammoniakk og modulære con-

Boks 5.5 Sentrale ordninger for næringslivet

Innovasjonsprosjekter i næringslivet (IPN) er prosjekter ledet av bedrifter med omfattende innhold av forsknings- og utviklingsaktiviteter. Formålet er verdiskaping og fornyelse i næringsliv og offentlig sektor. Prosjektene skal bidra til økt konkurranseevne i nytt og eksisterende næringsliv og styrke omstillingsevnen i norsk økonomi og offentlig sektor. I tillegg skal prosjektene bidra til å bedre samspillet og kunnskapsoverføringen på tvers av aktører. En stor andel av midlene er finansiert av Nærings- og fiskeridepartementet, blant annet via BIA (Brukerstyrt innovasjonsarena) og MAROFF (forskning rettet mot maritim virksomhet).

Demonstrasjonsprosjekter i næringslivet (IP-D) bygger videre på en konkret innovasjon, med aktiviteter som demonstrasjon og verifisering av produkter, tjenester eller prosesser i forkant av markedsintroduksjon og kommersialisering. IP-D bygger bro mellom forsknings- og innovasjonsfasen og kommersialisering, med mål om å få forskningsresultater over i verdiskapende metoder og produkter. IP-D krever samarbeid med minst én annen bedrift i verdikjeden. Prosjekttypen har tidligere vært forbeholdt petroleumsprosjekter, men har fra 2021 også blitt brukt for maritime prosjekter.

Kompetanse- og samarbeidsprosjekter (KSP) er prosjekter der forskningsorganisasjoner samarbeider med offentlig sektor, næringsliv eller andre offentlige eller private organisasjoner. Det kan søkes om midler til å utvikle ny kunnskap og bygge kompetansemiljøer som samfunnet eller næringslivet trenger for å møte viktige samfunnsutfordringer. Formålet er å stimulere og støtte samarbeid mellom forskningsmiljøene og de som representerer den samfunnsutfordringen det søkes om midler til.

Kommersialiseringsprosjekter er prosjekter med formål å fremme økt kommersiell anvendelse av offentlig finansiert forskning i Norge. Prosjektene har utspring fra teknologioverføringskontorene (TTOene), forskningsorganisasjoner og oppstartsselskap tilknyttet TTOene.

Prosjektene skal avklare usikkerhet knyttet til den kommersielle bruken av lovende forskningsresultater, spørsmål som ved å forbli uløst, hindrer prosjektet i å komme videre i kommersialiseringen. Midler fra programmet for forskningsbasert nyskaping (FORNY2020) inngår i denne søknadstypen.

Forskerprosjekter er prosjekter for godkjente forskningsorganisasjoner. Formålet er å fremme fornyelse og utvikling i forskningen innenfor alle fag og tematiske områder. Prosjektene skal bidra til viktig ny innsikt i den internasjonale kunnskapsfronten og kan være med eller uten ambisjoner om anvendelse på kort eller lang sikt. Satsingen på muliggjørende teknologier som IKT, nanoteknologi og bioteknologi er eksempler der denne søknadstypen er benyttet.

Nærings-ph.d.-ordningen bidrar til å styrke forskerrekutteringen til næringslivet. Ordningen gir prosjektstøtte til bedrifter med ansatte som tar en doktorgrad i bedriften. Ph.d.-kandidatens forskning må ha klar relevans for bedriften.

Grønn plattform er en felles konkurransearena i regi av Norges forskningsråd, Innovasjon Norge og Siva og har som formål å fremme grønn omstilling. Samarbeidet omfatter også Enova. Plattformen bygger på etablerte ordninger og skal bidra til at hele løpet fra forskning til kommersialisering og markedsintroduksjon ses i sammenheng, på tvers av de involverte virkemiddelaktørene.

Ved siden av tilskuddsordningene som Forskningsrådet forvalter, tildeles det betydelig støtte gjennom skattefradrag for forsknings- og utviklingsarbeid (Skattefunn). Ordningen er hjemlet i skatteloven og forvaltes derfor av Finansdepartementet og Skatteetaten. Forskningsrådet forhåndsgodkjenner FoU-innholdet i foretakenes prosjekter basert på søknader. Foretakene reiser krav om fradrag i skattemeldingen året etter at arbeidet ble utført, og skatteetaten kontrollerer dokumentasjon o.l. opp mot reglene i likningen.

tainerbaserte hydrogendrivverk. Mange av prosjektene stammer fra industripartnerskapet Zero Emission Waterborne Transport, der norske aktører sammen med Forskningsrådet er svært aktive. Dette bidrar til å øke sjansen for norsk suksess i utlysningene.

Havsekretariatet i Forskningsrådet følger opp FNs havforskningstiltak både nasjonalt og internasjonalt. EU-samarbeidet er svært viktig i internasjonalt marint forskningssamarbeid. Marine forskningstema er hovedsakelig innlemmet i EUs forskningssatsinger på mat, miljø og klima. Norsk retur innenfor det marine området er høy. Dette er en indikasjon på at norske miljøer holder høy kvalitet på dette området, og at de i mange tilfeller er verdensledende. Norge mottok 105 mill. euro relatert til marin forskning gjennom programperioden til Horisont 2020. I tillegg fikk Norge 74,5 mill. kroner til maritim forskning. Midler til marin og maritim forskning utgjorde nesten 11 pst. av det Norge mottok totalt gjennom rammeprogrammet, som gikk i perioden 2014–2020. Mer enn hvert tolvte prosjekt med norsk deltakelse i Horisont 2020 hadde innslag av marin forskning. I dette ligger forskning om økosystem, havets ressurser og muligheter innenfor fiskeri og havbruk, og effekter av havbruk på omliggende miljø. Tall for norsk deltakelse i Horisont Europa blir først klare neste år. Norge deltar også i det store felleseuropeiske programsamarbeidet om havforskning JPI Sunne og produktive hav (JPI Oceans), og i flere av de marint relevante partnerskapene knyttet til samarbeidet i EU.

Partnerskapet «Innovative SMEs» (tidligere Eurostars) er et felles initiativ mellom EUREKA (internasjonalt samarbeidsnettverk for forskning og innovasjon) og EU-kommisjonen for å styrke innovative små og mellomstore bedrifter (SMBer). Partnerskapet støtter FoU-prosjekter i SMBer under forutsetning av at de deltar i et internasjonalt samarbeid. I 2021 vedtok Norge også å delta i flere EU-programmer med relevans for forsknings- og innovasjonssamarbeidet mellom EU og norsk næringsliv, blant annet Digital Europe og The European Defence Fund. Forskningsrådet har en rolle i det nasjonale mobiliseringsarbeidet til disse programmene.

Skattefunn

Ved siden av tilskuddsordningene som forvaltes av Norges Forskningsråd, kan foretak som har FoU-kostnader kreve et ekstra skattefradrag i Skattemeldingen (Skattefunn). Det betyr at Skattefunn både i samlet beløp og i antall foretak er det største

bidraget til FoU i næringslivet. Skattefradraget utgjør 19 pst. av kostnader knyttet til forsknings- og utviklingsprosjekter i næringslivet. Maksimalt kostnadsgrunnlag per år er 25 mill. kroner, slik at maksimalt fradrag per foretak er 4,75 mill. kroner i skatteåret. Fradraget må være dokumentert etter skattereglene, inkludert en forhåndsgodkjenning av forskningsinnholdet fra Forskningsrådet.

Gjennom skatteåret 2022 mottok Forskningsrådet drøyt 2 600 søknader til Skattefunn, og om lag tre av fire ble forhåndsgodkjent. Det var en nedgang i antall mottatte søknader, men en økning i andelen som får forhåndsgodkjenning. I tillegg til de nye søknadene kan eldre flerårige prosjekter og prosjekter med utsettelse kreve skattefradrag for 2022 i Skattemeldingen som ble levert i 2023. Der som foretaket ikke er i skatteposisjon, utbetales rettingene når foretakets likning foreligger. Påløpt skattefradrag anslås til om lag 3,2 mrd. kroner for 2023, noe ned fra 2022, jf. omtale i Prop. 1 LS (2023–2024) *Skatter og avgifter 2024*.

Bedre samspill og kunnskapsoverføring mellom FoU-miljøer og næringsliv

Mål: Forskningsrådet skal fremme samspill og kunnskapsoverføring mellom offentlig finansierte forskningsinstitusjoner og næringsliv som fører til økt verdiskaping i norsk økonomi. Forskningsrådets virksomhet skal gi økt næringsrelevant kompetanse i FoU-miljøene og økt FoU-kompetanse i næringslivet. Forskningsrådet skal også bidra til at forskning ved offentlig finansierte institusjoner kommer til bedre utnyttelse i næringslivet, blant annet gjennom kommersialisering av forskningsresultater.

Kommersialisering

Å bidra til nyskaping og verdiskaping fra forskningsinstitusjonene er en del av Forskningsrådets oppdrag. Forskningsrådets støtte til tidligfase-kommersialisering fra utdannings- og FoU-institusjonene er viktig for å verifisere ideer og prosjekter. Støtte gjennom FORNY2020-programmet skal bidra til at forskningsresultater fra offentlig finansierte forskningsinstitusjoner, dvs. universiteter og høyskoler (UH), forskningsinstitutter og helseforetak, kommer til nytte og skaper verdier i samfunnet. UH-sektoren er gjennom UH-loven pålagt ansvar for at kunnskap tas i bruk og for kommersialisering av ideer fra forskning, ofte omtalt som teknologioverføring. Teknologioverføringsfunksjonen (TTO-funksjonen) omfatter tid-

ligfasearbeid med kommersialisering av forskningsresultater.

Forskningsrådet rapporterer at antall søknader om kommersialisering av forskningsresultater økte i 2022, etter en nedgang under pandemien. Søknadene holder generelt høy kvalitet, og mange prosjekter gir nye lisenser og/eller blir videreutviklet gjennom privat investorkapital eller nasjonalt og internasjonalt virkemiddelapparat. Forskningsrådet melder om en positiv utvikling i utdannings- og FoU-institusjonenes arbeid med innovasjons- og entreprenørskapskultur, men at det er for få ideer og resultater som fanges opp, og at det derfor er behov for å styrke arbeidet på dette feltet.

Grunnbevilgning til instituttene

Formålet med grunnbevilgningene er å bidra til at instituttene kan tilby næringslivet og det offentlige god kompetanse og forskningstjenester av høy internasjonal kvalitet. Tildelingen går til teknisk-industrielle institutter og primærnæringsinstitutter. De marine primærnæringsinstituttene Nofima og SINTEF Ocean mottok grunnbevilgning fra Nærings- og fiskeridepartementet i 2022. Institutt for energiteknikk (IFE), Norce, Norges Geotekniske Institutt (NGI), NORSAR, Norsk Regnesentral (NR), RISE PFI og SINTEF var de teknisk-industrielle institutter som mottok grunnbevilgning i 2022.

Grunnbevilgningen består av en fast del og en resultatbasert del. I 2022 ble 5 pst. av grunnbevilgningen til primærnæringsinstituttene omfordelt etter oppnådde resultater, mens 10 pst. av grunnbevilgningen til de teknisk-industrielle instituttene ble omfordelt etter oppnådde resultater. Samlet grunnbevilgning til primærnæringsinstituttene fra Nærings- og fiskeridepartementets budsjett i 2022 var 116,5 mill. kroner. Totalt ble det tildelt 486,6 mill. kroner i grunnbevilgning til de teknisk-industrielle instituttene i 2022. Det ble også tildelt strategiske instituttmidler til kunnskaps- og kompetanseoppbygging i Havforskningsinstituttet gjennom Forskningsrådet.

Instituttene har et stort internasjonalt engasjement, og inntekter fra EUs rammeprogram og øvrige ordninger utgjør en stadig viktigere finansieringskilde for norske forskningsmiljøer. Instituttene holder generelt et høyt vitenskapelig nivå.

Andre infrastrukturtiltak

Andre infrastrukturtiltak omfatter støtte til institusjoner som bidrar til en bred teknologidebatt, fremmer kunnskap om teknologi og naturviten-

skap og formidler forskningsresultater. Forskningsrådet bidrar til å bygge opp kunnskap i samspill mellom bedrifter og FoU-institusjoner, og utvikler forskningsmiljøer på områder som er viktige for omstilling i økonomien. Blant virksomhetene som finansieres er Teknologirådet og Norges Tekniske Vitenskapsakademi. I 2022 ble det avsatt 1,54 mill. kroner til Norges Tekniske Vitenskapsakademi og 10,93 mill. kroner til Teknologirådet.

Teknologirådet har i 2022 blant annet arbeidet med temaene demokrati i et digitalisert samfunn, det nye arbeidslivet og teknologipolitikk for en grønn omstilling. Dette er tema med høy grad av samfunnsmessig aktualitet og relevans. Rådet har i løpet av året bidratt med innspill til Stortinget og øvrige myndigheter, stimulert til diskusjon og refleksjon på digitale åpne møter og i media, og på den måten bidratt positivt til den offentlige samtalen.

Det strategiske området Hav – økt verdiskaping fra havnæringene

Området omfatter de marine og maritime næringene, petroleumsvirksomhet og utvikling av nye havbaserte næringer. Forskningsrådets havsekretariat skal ivareta den nasjonale koordineringen og oppfølgingen av FNs tiår for havforskning for bærekraftig utvikling (2021–2030). I 2022 har havsekretariatet fulgt opp havforskningstiaåret nasjonalt og internasjonalt på mange arenaer, og flere prosjekter som er relevante for havforskningstiaåret ble tildelt midler. Havsekretariatet følger også opp Norges deltakelse i havtiårsalliansen der statsministeren er høy beskytter.

Marin forskning

Forskningsrådets innsats på det marine området hadde et samlet volum på om lag 1,2 mrd. kroner med 642 aktive prosjekter i 2022. Forskningsaktiviteten omfatter forskning for økte verdier fra fiskeri, havbruk og nye næringer basert på marine ressurser, forvaltning av økosystemer og ressurser i hav- og kystområdene, forvaltning av marin sektor og forskning for et rent hav og sunn og trygg sjømat.

Forskning for å sikre bærekraftig høsting av marine bioressurser har stått sentralt. Forskning knyttet til naturmangfold, økosystemer og økosystemtjenester har blitt noe styrket de siste årene. Innenfor havbruksforskning var fiskehelse og bærekraftig fôr viktige innsatsområder. Det er fortsatt stor forskningsaktivitet knyttet til bekjempelse av lakselus. Fire prosjekter har fått finansiering for å utvikle fôr til husdyr og oppdrettsfisk. Prosjektene underbygger satsingen på samfunns-

oppdrag får, som regjeringen lanserte i langtidsplanen for forskning og høyere utdanning. Det ble finansiert flere prosjekter knyttet til arealbruk i kystsonen. Fiskeri og havbruk er det største området i Skattefunn i antall prosjekter.

Norsk marin forskning har høy kvalitet og relevans, og på flere områder er Norge i den internasjonale forskningsfronten. En analyse av oppmerksomhet og effekt av vitenskapelige publiseringer på området Hav viser at forskningen er godt synlig utenfor forsknings- og innovasjonssystemet nasjonalt og internasjonalt.

Maritim forskning

Midlene til maritim forskning skal stimulere til investeringer i forsknings- og innovasjonsprosjekter som styrker næringens konkurransedyktighet og omstillingsevne. Prosjekter knyttet til områdene autonomi, sikkerhet, digitalisering, klima- og miljøvennlig maritim virksomhet og nye muligheter i havnæringene er prioritert. Prioriteringene bygger blant annet på anbefalingene i næringens helhetlige forsknings- og innovasjonsstrategi Maritim21 fra 2016. En oppdatert Maritim21-strategi ble utarbeidet i 2021 på oppdrag fra Nærings- og fiskeridepartementet og overlevert i januar 2022.

Løsninger for å redusere utslipp fra maritim virksomhet er sentralt for prosjektene under grønn skipsfart. Innsatsen har gjennom flere år vært viktig for å få utslippsfrie fartøy, blant annet når det gjelder alternative drivstoff og elektrifisering, økt energieffektivisering, renseteknologi for ballastvann og avgassrensing.

Forskningsrådet har i 2022 utbetalt om lag 594 mill. kroner til maritim forskning, der 237 mill. kroner ble utbetalt til pågående maritime prosjekter i Forskningsrådets program for maritim FoU (MAROFF).

I tillegg har Skattefunn 364 maritime prosjekter med et budsjettert skattefradrag på 255,7 mill. kroner.

Den samlede innsatsen på det maritime området i 2022 utgjorde 849,7 mill. kroner.

I 2022 ble det gitt tilsagn på om lag 100,8 mill. kroner fra Forskningsrådets program for maritim FoU til nye prosjekter.

Prioriteringer 2024

Regjeringen styrker satsingen på virkemidler for å øke forskningsbasert, bærekraftig omstilling og innovasjon i næringslivet. Formålet er å legge til rette for økt verdiskaping i næringslivet, grønn omstilling i norsk økonomi og bedre samspill og

kunnskapsoverføring mellom FoU-miljøer og næringsliv.

Grønn omstilling

Det er et hovedprinsipp at prosjekter som mottar støtte gjennom det næringsrettede virkemiddelapparatet skal ha en plass på veien mot omstillingsmålet for 2030, og at Norge skal være et lavutslippssamfunn i 2050. Prinsippet favner både prosjekter med nøytral effekt og prosjekter med positiv effekt på grønn omstilling og er for eksempel ikke til hinder for å støtte gode prosjekter i petroleumsnæringen. Forskningsrådet skal mobilisere gode prosjekter som bidrar til grønn omstilling eller svarer til andre viktige formål, blant annet relatert til områdene som er pekt ut i regjeringens Veikart for et Grønt industriløft.

Forskningsrådet skal følge opp arbeidet med Grønn plattform i samarbeid med Innovasjon Norge og Siva. Samarbeidet skal også omfatte Enova. Ordningen retter seg mot grønne prosjekter innenfor alle tematiske områder, herunder grønn industri inkludert skog- og treforedling, havvind, grønn skipsfart og omstilling i verftene. Det legges ikke opp til en ny utlysning i Grønn plattform i 2024, men virkemiddelaktørene skal fortsette samarbeidet om plattformen og de pågående prosjektene i porteføljen.

Forskningsrådet skal styrke innsatsen og koordinere det tverrgående arbeidet innenfor sirkulærøkonomi med utgangspunkt i virkemiddelaktørenes samarbeidsavtale om grønn vekst.

Regjeringens visjon er at Norge skal forbli ledende på det maritime området internasjonalt, og vise vei inn i det grønne skiftet gjennom å utvikle, bygge og ta i bruk nullutslippsløsninger og autonome fartøy. Midlene til maritim forskning gis med en føring om bruk til grønn skipsfart, digitalisering og implementering av klima- og miljøvennlige løsninger.

Muliggjørende teknologier

Satsingen på muliggjørende teknologier som IKT, nanoteknologi og bioteknologi videreføres. Dette er teknologiområder som kan understøtte innovasjon innenfor de fleste næringer, og en forsterket satsing på disse teknologiene vil lette den omstillingen næringslivet står overfor.

Kommersialisering av forskning

Forskningsrådet skal arbeide med å videreutvikle den nye ordningen rettet mot UH-, instituttsektorene

ren og regionale helseforetak som ble innført i 2023, for støtte til aktiviteter i den tidlige fasen av teknologioverføringsprosessen. Målet er økt kommersiell utnyttelse av forskningsresultater. Ordningen erstatter den tidligere ordningen med «lokale prosjektmidler» forbeholdt TTOene under FORNY2020-programmet. Omleggingen skal vurderes etter en tid.

Grunnbevilgning til forskningsinstituttene

Statlig grunnbevilgning til forskningsinstituttene skal brukes til langsiktig kunnskaps- og kompetanseoppbygging og stimulere vitenskapelig kvalitet, internasjonalisering og samarbeid i hele bredden av instituttenes aktivitet. Deler av grunnbevilgningen er resultatbasert og tildeles ut ifra instituttenes skår på indikatorer for kvalitet og relevans.

De teknisk-industrielle og marine instituttenes forskning bidrar til den grønne teknologiutviklingen. For å styrke evnen til langsiktig kunnskapsoppbygging på områder av betydning for kunnskapsbasert nyskaping og omstilling i næringslivet, foreslås det 514,5 mill. kroner i grunnbevilgning til de teknisk-industrielle instituttene i 2024. Det foreslås i tillegg at 21 mill. kroner til Haldenprosjektet fra og med 2024 overføres til den ordinære grunnbevilgningen til de teknisk-industrielle instituttene, og at denne økningen i 2024 tilføres grunnbevilgningen til Institutt for energiteknikk (IFE), uten øremerking. Ansvar for eventuell videreføring av Haldenprosjektet ivaretas heretter av IFE. Det foreslås 127,9 mill. kroner i grunnbevilgning til marine primærnæringsinstitutter. I tillegg foreslås det 29,4 mill. kroner i strategisk bevilgning til Havforskningsinstituttet.

Mobilisering til Horisont Europa

Regjeringen prioriterer deltakelse i Horisont Europa for inneværende programperiode 2021–2027. Kontingenten dekkes over Kunnskapsdepartementets budsjett. Norge har en ambisjon om å opprettholde en høy returandel. Et godt samspill mellom nasjonale og EU-virkemidler er en forutsetning for å oppnå dette. Forskningsrådet må sammen med andre sentrale virkemiddelaktører fortsette å organisere mobiliseringsarbeidet på en effektiv måte.

Videre utvikling av det næringsrettede virkemiddelapparatet

Forskningsrådet skal fortsette å bidra i arbeidet med videre utvikling av det næringsrettede virke-

middeleapparatet, herunder grønn rapportering, sammen med de andre virkemiddelaktørene. Arbeidet er nærmere omtalt i programkategori 17.20.

Forskningsrådet skal også styrke egeninnsatsen for et mer brukervennlig tilbud.

Samfunnsoppdrag bærekraftig før

Regjeringen har lansert et målrettet samfunnsoppdrag for bærekraftig før. Dette er et nytt virkemiddel der forskning og utvikling kobles tettere med regelverksarbeid og annen politikkutvikling. Samfunnsoppdraget omfatter før både til fisk og landdyr. Det skal bidra til å nå målene Norge har satt for klima, miljø, matproduksjon, sysselsetting og verdiskaping. Forskningsrådet skal fortsatt bidra i arbeidet med utvikling av det målrettede samfunnsoppdraget. Se nærmere omtale under programkategori 17.20.

Budsjettforslag

Post 50 Tilskudd til næringsrettet forskning og grunnbevilgning til teknisk-industrielle institutter mv.

Det fremmes forslag om en bevilgning på 1 665,5 mill. kroner i 2024. Dette er en økning på 101,7 mill. kroner sammenliknet med saldert budsjett 2023. Økningen går til næringsrettet forskning og grunnbevilgning til teknisk-industrielle institutter mv., og inkluderer 5 mill. kroner til oppfølging av regjeringens mineralstrategi.

Grønn plattform er foreslått videreført med en bevilgning på 205 mill. kroner over Forskningsrådets budsjett i 2024. Midlene skal benyttes til de treårige prosjektene som har fått tilsagn om støtte i tidligere utlysninger.

Det vises til nærmere beskrivelse av Grønn plattform under programkategori 17.20.

Tilskuddet til grunnbevilgning til teknisk-industrielle forskningsinstitutter foreslås satt til 514,5 mill. kroner. Det foreslås i tillegg at 21 mill. kroner til Haldenprosjektet fra og med 2024 overføres til den ordinære grunnbevilgningen til de teknisk-industrielle instituttene, og at denne økningen i 2024 tilføres grunnbevilgningen til Institutt for energiteknikk (IFE), uten øremerking. Ansvar for eventuell videreføring av Haldenprosjektet forutsettes heretter ivarettatt av IFE. Videre foreslås det satt av 12,8 mill. kroner til Teknologirådet og 1,7 mill. kroner til Norges Tekniske Vitenskapsakademi.

Av tilskuddet foreslås 5 mill. kroner avsatt til oppfølging av regjeringens mineralstrategi, som ble lansert våren 2023.

Det foreslås at øremerkingen på 1,4 mill. kroner for å tilby flere virkemidler for kunnskapsbasert næringsutvikling på Svalbard videreføres i 2024.

Post 51 Tilskudd til marin og maritim forskning og grunnbevilgning til primærnæringsinstitutter mv.

Det fremmes forslag om en bevilgning på 611,5 mill. kroner i 2024. Dette er en økning på 20,6 mill. kroner fra saldert budsjett 2023.

Det foreslås at 168,7 mill. kroner settes av til næringsrettet maritim forskning. Bevilgningen rettes inn mot grønn skipsfart og digitalisering i maritim næring.

Det foreslås at 442,8 mill. kroner settes av til marin forskning. Av dette foreslås 127,9 mill. kroner avsatt til grunnbevilgning til primærnæringsinstituttene. 29,4 mill. kroner foreslås avsatt til strategisk bevilgning til Havforskningsinstituttet.

Kap. 922 Romvirksomhet

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 2022	Saldert budsjett 2023	Forslag 2024
50	Norsk Romsenter	92 401	91 750	99 000
51	Egenkapital Andøya Space, <i>kan overføres</i>	127 348	102 600	
70	Kontingent i European Space Agency (ESA)	217 200	219 200	291 400
71	Internasjonal romvirksomhet	501 500	536 400	642 400
72	Nasjonale følgemidler, <i>kan overføres</i>	22 800	22 800	23 059
73	EUs romprogrammer	476 793	572 000	886 700
74	Nasjonal infrastruktur og tekniske aktiviteter, <i>kan overføres</i>	81 700	127 000	133 221
76	Tilskudd Andøya Space, <i>kan overføres</i>	56 500	26 500	
95	Egenkapital Space Norway AS		346 919	
Sum kap. 922		1 576 242	2 045 169	2 075 780

Vedrørende 2023:

Ved stortingsvedtak 16. juni 2023 ble det gjort følgende bevilgningsendringer, jf. Innst. 490 S og Prop. 118 S (2022–2023):

- post 50 ble økt med 2,5 mill. kroner
- post 70 ble økt med 24,7 mill. kroner
- post 71 ble økt med 49,7 mill. kroner
- post 72 ble økt med 0,5 mill. kroner
- post 73 ble økt med 259,1 mill. kroner
- post 74 ble økt med 2,7 mill. kroner
- post 95 ble økt med 138,6 mill. kroner

Bevilgningene dekker statlige bidrag til norsk romvirksomhet og omfatter driften av Norsk Romsenter, deltakelse i internasjonalt samarbeid om romvirksomhet gjennom Den europeiske romorganisasjonen (ESA), EUs romprogram og bilaterale avtaler. I tillegg dekker bevilgningen

FoU-støtte til norske bedrifter og fagmiljøer gjennom støtteordningen Nasjonale følgemidler, samt investeringer i nasjonal infrastruktur og tekniske aktiviteter. Internasjonalt samarbeid gir Norge tilgang på infrastruktur som det ikke er hensiktsmessig eller mulig å bygge opp i nasjonal regi, mens den nasjonale satsingen bidrar til å dekke norske behov som ikke håndteres gjennom internasjonalt samarbeid.

For å bidra til å løse kommunikasjonsutfordringene i nord er det også gitt tilsagn om egenkapital til Space Norway AS for å realisere et prosjekt basert på to satellitter som skal gi bredbåndsdekning i hele Arktis, jf. Innst. 330 S og Prop. 55 S (2017–2018). I tillegg er det gitt et betinget tilsagn til Andøya Space om inntil 282,6 mill. kroner i egenkapital og 83 mill. kroner i tilskudd, for etablering av en oppskytningsbase

for småsatellitter på Andøya (Andøya Spaceport), jf. Innst. 360 S og Prop. 127 S (2019–2020).

For å bidra til at oppskytninger fra Andøya Spaceport gjennomføres på en forsvarlig måte fikk Norsk Romsenter og Luftfartstilsynet i 2021 i oppdrag å utrede regime for tilsyn og tillatelse med oppskyting av satellitter til bane fra Norge. Utredningsarbeidet ble ferdigstilt i 2022. På grunnlag av utredningen ble det besluttet at Luftfartstilsynet er nasjonal tilsynsmyndighet for romaktiviteter med virkning fra 1. januar 2023. Luftfartstilsynet vil i perioden 2023–2025 få faglig bistand fra Norsk Romsenter. Etter 2025 vil Luftfartstilsynet operere som et uavhengig romtilsyn. Statens havarikommisjon skal være undersøkelsesmyndighet for ulykker innen romvirksomheten fra 1. januar 2024. Som følge av dette foreslås det å overføre 6,7 mill. kroner fra Nærings- og fiskeridepartementets budsjett til Samferdselsdepartementets budsjett til å styrke Luftfartstilsynets og Statens havarikommisjons driftsbudsjetter. Det vises til omtale i Samferdselsdepartementets budsjettproposisjon.

Post 50 Norsk Romsenter

Norsk Romsenter er statens strategiske, samordnende og utøvende organ for romvirksomhet og er et forvaltningsorgan med særskilte fullmakter. Virksomheten er lokalisert i Oslo og disponerte 48,7 årsverk i 2022. Etaten ivaretar Norges interesser i internasjonalt samarbeid om romvirksomhet og driver rådgivning og utredning rettet mot norsk forvaltning og næringsliv. Norsk Romsenter forvalter ordningen med nasjonale følge-midler og midler til infrastrukturutvikling.

Romsenterets hovedmål er at *viktige samfunnsutfordringer løses effektivt ved bruk av romvirksomhet*. Hovedmålet skal nås gjennom følgende fire delmål:

- Konkurransedyktig norsk romnæring i et internasjonalt marked
- Romvirksomhet utnyttes for nyskaping og omstilling også utenfor romnæringen
- Effektiv og sikker utnyttelse av romvirksomhet i offentlig forvaltning
- Riktig og relevant kunnskap om bruken av romvirksomhet

Resultater 2022

Konkurransedyktig norsk romnæring i et internasjonalt marked

Norsk Romsenter oppfyller på en god måte sin rolle som tilrettelegger og veileder for norsk deltakelse i ESA og EUs romprogrammer. Den norske romnæringen er etablert i det internasjonale markedet, spesielt som underleverandører til europeiske satellitt- og rakettsystemer. Norge er ledende på nedlesing av data fra polare satellitter, og eksportandelen er høy.

EUs romprogram ble etablert for sjuårsperioden 2021–2027 og ble fra høsten 2021 innlemmet i EØS-avtalen. Det samlede kontraktbeløpet tildelt norske aktører i den nye programperioden er 27,5 mill. euro i Copernicus (jordobservasjon for klima- og miljøovervåking) og 29,7 mill. euro i Galileo (navigasjonssystem). Kommersielt er Norge sjette største nasjon i Copernicus. Kontraktsporteføljen for norske aktører i EUs romprogram er dominert av bakkestasjonstjenester levert av KSAT (Kongsberg Satellite Services), delsystemer til satellitter levert av Kongsberg Gruppen og tjenesteutvikling levert av instituttsektoren. Det vises for øvrig til omtale under post 73 EUs romprogrammer.

Norge deltar i ESA for å bidra til utvikling av ny teknologi og infrastruktur som kan ivareta norske brukerbehov, og for å utvikle norsk industri.

Tabell 5.9 Resultater for norsk deltakelse i ESAs romprogrammer

	Resultat 2021	Resultat 2022
Ringvirkningsfaktor for norske industriaktører	3,9	3,7
Returandel i ESAs obligatoriske programmer	0,78	0,86
Returandel i ESAs frivillige programmer	0,92	0,96
ESA-generert salg (i mill. kroner)	1 153	1 168

Ringvirkningsfaktoren for norske industriaktører beregnes av Norsk Romsenter og viser hvilken effekt de offentlige midlene til industriutvikling

innen ESA har på utviklingen av norske virksomheter. Ringvirkningsfaktoren på 3,7 viser at de offentlige midlene til industriutvikling innen ESA

har en positiv effekt på utviklingen av norske virksomheter som deltar i ESA-prosjekter. Norge har en underretur i ESAs programmer, noe som vil si at norsk industri ikke får kontrakter tilsvarende det Norge har gått inn med av midler. Som tabellen viser, er det bedring i returandelen siden 2021. Dette skyldes i stor grad at Norsk Romsenter i samarbeid med ESA har gjennomført en rekke tiltak for å øke den norske andelen med basis i «rettferdig retur»-prinsippet. Tiltakene går blant annet ut på justeringer mellom de ulike programmene. ESA har opprettet en egen arbeidsgruppe som analyserer og følger opp industrireturen.

Romvirksomhet utnyttes for nyskaping og omstilling også utenfor romnæringen

Norsk Romsenter har jobbet på en god måte for at flere norske aktører skal utnytte romvirksomhet for nyskaping og omstilling i næringslivet. Det ble i 2022 gitt tilsagn for 698 mill. kroner i ESA-kontrakter og 21,8 mill. kroner i nasjonale følgemidler. Det var totalt 61 aktører som fikk nasjonale følgemidler eller ESA-kontrakter i 2022, og 12 av disse fikk slike midler for første gang. Flere små og mellomstore bedrifter (SMB) markerer seg dessuten internasjonalt og er blant de som leverer tjenester som er relevante også utenfor romnæringen, på felt som maritime aktiviteter og matproduksjon.

Sommeren 2022 lanserte EUs Romprogram Copernicus European Ground Motion Service (EGMS). Tjenesten er basert på norsk kompetanse og teknologi, som en videreføring av den satellittbaserte tjenesten InSAR Norge. Sistnevnte ble utviklet av Norges geologiske undersøkelse (NGU), Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) og forskningsinstituttet NORCE, med støtte fra Norsk Romsenter. Tjenesten viser hvor i Norge bygninger og annen infrastruktur synker i terrenget.

Indikatorene på delmålet øker på alle punkt, med unntak av andelen kontrakter til SMBer, som er identisk med fjoråret (48 pst.). I tillegg til omstilling og nyskaping både i og utenfor romsektoren, ses tildelingene av ESA-kontrakter og nasjonale følgemidler også i sammenheng med FN's bærekraftsmål. Snarere enn en direkte måloppnåelse er det her mer snakk om utvikling av teknologi og tjenester som på sikt vil kunne bidra til å gjennomføre viktige tiltak som har relevans på felt som luftfart, matproduksjon, energi, områdeplanlegging, klima og miljø.

Effektiv og sikker utnyttelse av romvirksomhet i offentlig forvaltning

Det er stadig økende bruk av rombaserte tjenester i offentlig sektor. Mange av tjenestene er fritt tilgjengelig og krever dermed ikke direkte involvering fra Norsk Romsenter for å bli tatt i bruk. Dette gjelder for eksempel navigasjonstjenester i Galileo og European Geostationary Navigation Overlay (EGNOS). De siste to årene har det vært en vesentlig økning i bruk av EGNOS for landingsprosedyrer for helikopter. I den forbindelse er det foretatt undersøkelser av hvorvidt det kan påvises flere forstyrrelser av slike tjenester etter starten på krigen i Ukraina. Foreløpig konklusjon er at det er hyppige forekomster av forstyrrelser nord i Finnmark og høyt over bakken, men ellers liten påvirkning på bakkenivå eller på andre steder i Norge.

Andre eksempler på bruk av rombaserte tjenester i offentlig sektor inkluderer at aktører som NVE, Norsk institutt for bioøkonomi (NIBIO), Norsk institutt for luftforskning (NILU) og CICERO Senter for klimaforskning er aktive brukere av jordobservasjonsdata fra Copernicus for å løse viktige forvaltningsoppgaver eller levere tjenester til offentlig bruk.

Norsk Romsenter spiller en sentral rolle for bruk av romvirksomhet i offentlig forvaltning gjennom rådgivningstjenester for Nærings- og fiskeridepartementet og andre departementer, og gjennom deltakelse i prosesser for å skape fremdrift i dialog med EU om norsk tilgang til tjenester vi foreløpig ikke deltar i. Rådgivningsvirksomheten omfatter også støtte inn mot lov- og reguleringsarbeid på romfeltet, og som støttespiller for Luftfartstilsynet i dets delegerte rolle som romtilsyn.

Riktig og relevant kunnskap om bruken av romvirksomhet

Norsk Romsenter ivaretar en viktig rolle for å sikre riktig og relevant kunnskap om bruken av romvirksomhet, både gjennom generell formidling, og i form av mer direkte kunnskapsinnhenting til og på vegne av norske myndigheter.

Ved utgangen av 2022 var det 690 medieomtaler der Norsk Romsenter var kilde eller nevnt, som er en nedgang fra 2021. Dette forklares med at 2021-rapporteringen var uvanlig høy grunnet én enkeltsak (utlysningen av stilling som astronaut). Norsk Romsenter er kilde i 65 pst. av alle oppslag i norske riks- og regionalmedier om romvirksomhet.

Tabeller med økonomiske nøkkeltall for Romsenteret er gjengitt i kap. 12 i proposisjonens del III Andre saker, jf. standardrapportering for forvaltningsorganer med særskilte fullmakter.

Oppsummering

Norsk Romsenter har i stor grad oppfylt målene for 2022. Særlig positivt er utviklingen i industrireturen fra ESAs obligatoriske og frivillige programmer.

Prioriteringer 2024

Norsk Romsenter skal særlig prioritere følgende oppgaver:

- Styrking av norsk romnærings konkurranseposisjon
- Videreutvikle og styrke Norges posisjon i EUs romprogram
- Implementere Arctic Surveillance Program (ASP)
- Rombaserte tjenester som grunnlag for norsk klima- og bistandsarbeid

Budsjettforslag

Det foreslås å bevilge 99 mill. kroner i 2024. Bevilgningen skal dekke administrasjonsutgifter for Norsk Romsenter. Den er foreslått økt for anslått lønns- og prisvekst. Det er også satt av 1,4 mill. kroner til å dekke Norsk Romsenters andel av driftsutgifter for et programkontor til oppfølging av satellittbasert havovervåkning.

Post 51 Egenkapital Andøya Space, kan overføres

Stortinget vedtok i forbindelse med behandlingen av Prop. 127 S (2019–2020) å gi Andøya Space et betinget tilsagn om egenkapital på inntil 282,6 mill. kroner for etablering av en oppskytningsbase for småsatellitter på Andøya (Andøya Spaceport). Forutsetningene for vedtaket var at:

1. Egenkapitalen forventes å gi staten en finansiell avkastning som tilsvarer det en rasjonell markedsinvestor ville ha akseptert.
2. Løsningen er i samsvar med EØS-avtalens statsstøtteregler.
3. Andøya Space legger fram en plan som sikrer at andre næringers interesser ivaretas på en forsvarlig måte, herunder avbøtende tiltak for ulempe som forårsakes for andre næringer. I arbeidet med planen skal Andøya Space kon-

sultere med relevante næringsaktører, herunder Norges Fiskarlag.

Regjeringen bekreftet i oktober 2021 at Stortingets betingelser var vurdert som oppfylt, og at finansieringen kunne utbetales. Nærings- og fiskeridepartementet har per 1. september 2023 tilført Andøya Space 180 mill. kroner av egenkapitalen Stortinget ga tilsagn om.

Det har blitt inngått en investeringsavtale mellom Nærings- og fiskeridepartementet, Kongsberg Defence & Aerospace og Andøya Space AS som knytter utbetaling av egenkapital til milepæler. Andøya Spaceport planlegges etablert med to oppskytningsramper. Kapitaltilførslene så langt har vært knyttet til etablering av første oppskytningsrampe. Andøya Space har inngått langsiktig avtale med den tyske oppskytningsaktøren Isar Aerospace om bruk av denne oppskytningsrampen. Bygging ble igangsatt i mars 2022, og første oppskyting ventes å finne sted i 2023. Resterende egenkapital (102,6 mill. kroner) vil utbetales når Andøya Space har forhandlet fram en langsiktig kundekontrakt for den andre oppskytningsrampen. Det forventes at den resterende egenkapitalen vil utbetales i andre halvår 2023.

Det vises til omtale under post 76.

Det foreslås ingen bevilgning for 2024.

Post 70 Kontingent i European Space Agency (ESA)

Medlemskapet i den europeiske romorganisasjonen ESA er av stor betydning for norsk industri, brukerinteresser og forskning. Kontingenten i ESA er obligatorisk og dekker ESAs administrasjon, vitenskapsprogrammet og bidrag til oppskytningsbasen i Kourou i Fransk Guyana.

Nivået på ESAs budsjett bestemmes av ESAs ministerrådsmøter. Hvert land betaler en andel basert på størrelsen på nettonasjonalinntekt (NNI). For perioden 2021–2023 er Norges andel satt til 2,33 pst. av ESAs budsjett. For 2024 tilsvarer dette 24,35 mill. euro dersom denne andelen videreføres for kommende treårsperiode. Medlemslandenes andel for perioden 2024–2026 var per medio september 2023 fortsatt uavklart.

Det foreslås å bevilge 291,4 mill. kroner i 2024 basert på Norges andel for årene 2021–2023. Økningen fra saldert budsjett 2023 på over 70 mill. kroner skyldes primært endringer i valutakurs og at ESAs samlede budsjett har økt. Regjeringen vil om nødvendig foreslå bevilgningsendring i forbindelse med endringer av budsjettet i 2024.

Post 71 Internasjonal romvirksomhet

Norges deltakelse i ESAs programmer og Norges øvrige internasjonale avtaler om romvirksomhet bidrar til teknologisk utvikling i norsk industri, ivaretagelse av norske brukerinteresser, utvikling av nasjonal kompetanse og etablering av romrelatert infrastruktur. Bevilgningen dekker også Esrange Andøya Special Project (EASP)-avtalen med Tyskland, Frankrike, Sveits og Sverige, Radarsat-avtalen og bidrag til utdanningskontoret ESERO ved Andøya Space.

Norges innbetalinger til ESAs industrirettede frivillige programmer følger av flerårige forpliktelser Norge har inngått i forbindelse med ESAs ministerrådsmøter. Programmene har varierende løpetid i perioden fram til rundt 2030. Størrelsen på Norges årlige innbetalinger følger fremdriften i programmene.

Norges gjenstående forpliktelser er forventet å utgjøre 236 mill. euro ved inngangen til 2024.

Det foreslås i tråd med dette at Stortinget samtykker til at Nærings- og fiskeridepartementet i 2024 kan gi tilsagn om tilskudd på 186 mill. euro ut over gitt bevilgning for å delta i de industrirettede programmene i ESA. Samlet ramme for nye tilsagn og gammelt ansvar skal likevel ikke overstige 236 mill. euro, jf. forslag til vedtak VIII, 2.

Videre foreslås det avsatt 36,8 mill. kroner til EASP-avtalen i 2024.

ESAs programmer

Jordobservasjon

Programmet utvikler satellitter for værvarsling, miljøovervåking og forskning. Jordobservasjons-satellitter har de senere årene fått stadig større betydning for en rekke viktige samfunnsoppgaver, som miljø- og klimaovervåking, ressursforvaltning, samfunnssikkerhet og katastrofehåndtering. Størrelsen på Norges territorium og spredte bosetting gjør satellittbasert overvåking svært nyttig. Teknologi utviklet til og gjennom ESAs programmer har særlig hatt betydning for utviklingen av hav- og maritim overvåking i Norge.

Det vises for øvrig til omtale under post 73 EUs romprogrammer.

Telekommunikasjon

Telekommunikasjonsprogrammene skal styrke konkurranseevnen til medlemslandenes satellittkommunikasjonsindustri gjennom prosjekter for utvikling av teknologi, utstyr og systemer. Satel-

littkommunikasjonsindustrien er i stor grad markedsdrevet, men offentlige programmer spiller fortsatt en sentral rolle for å utvikle og teste nye teknologier. Årsaken er den store risikoen knyttet til å ta i bruk ny teknologi som ikke tidligere har blitt testet i verdensrommet. Utvikling og validering knyttet til EUs nye program for sikker satellittkommunikasjon og framtidige kommunikasjons- og navigasjonsløsninger for utforskning av månen er nye områder innenfor telekommunikasjon i ESA. I tillegg dekker programmene utviklingen av kommersielt orienterte tjenester basert på bruk av relevant rominfrastruktur og data. Satellittkommunikasjon står for den største delen av omsetningen innen norsk romvirksomhet. Hoveddelen av omsetningen er eksportrettet.

Teknologi

General Support Technology Programme (GSTP) er et viktig program for utvikling av basisteknologi i ESA. Norske bedrifter med spisskompetanse innen for eksempel offshoreteknologi, medisinsk teknologi og forsvarsteknologi har produkter og teknologi som kan ha synergier med romvirksomhet. GSTP gir disse bedriftene mulighet til å kvalifisere teknologi for levering til ESAs programmer og det kommersielle markedet. PRODEX er et program ESA har opprettet for å utvikle og utnytte eksperimenter på satellitter og muliggjør norsk industriell deltakelse i utvikling av nye forskningsinstrumenter. Programmene dekker også aktiviteter for å utvikle en industriell norsk verdikjede for småsatellitter og opprettelse av en ESA Phi Lab i Norge. ESA Phi Lab er en innovasjonsmodell som forener høyteknologisk forskning og forretningsutvikling under samme tak, med sikte på å levere markedsklare løsninger.

Navigasjon

Navigation and Innovation Support Program tilrettelegger for utvikling av innovative produkter og tjenester for å sikre europeisk konkurransekraft i det globale markedet for PNT-anvendelser (Posisjonsbestemmelse, Navigasjon og Tidsbestemmelse). Norge har stor samfunnsøkonomisk nytte av satellittnavigasjon innenfor maritim virksomhet og luftfart. Galileos søk- og redningsfunksjonalitet er til stor nytte for Hovedredningssentralen for å lokalisere nødstedte fartøy i norske farvann.

ESA-programmet Future Navigation skal blant annet demonstrere bruk av satellitter i lav jordbane til navigasjon sammen med Galileo og bidra til mer nøyaktig posisjonsbestemmelse.

Romtransport

ESAs romtransportprogram sikrer Europa uavhengig tilgang til verdensrommet gjennom utvikling av nye generasjoner bæreraketter. For Norge er deltakelse i programmet viktig for å kunne gi norsk næringsliv andeler i utvikling og produksjon av de europeiske bærerakettene Ariane og Vega og markedet for kommersielle oppskytninger. Norge deltar også i utviklingen av ESAs gjenbrukbare romfly Space Rider og utnytter ESAs programmer til teknisk støtte til Andøya Spaceport og utvikling av teknologi for framtidige romtransportssystemer.

Bemannet romfart og utforskning

ESAs program for bemannet romfart og utforskning inneholder store og langvarige internasjonale samarbeidsprosjekter for utforskning av solsystemet, blant annet for bemannet utforskning av månen og for å hente hjem prøver fra Mars (Sample Return Mission). I tillegg utnyttes den internasjonale romstasjonen (ISS) til forskning og teknologiutvikling. Norge legger særlig vekt på teknologiutviklingsløp som gir industrien leveransemuligheter i framtiden, og som har synergier med andre aktiviteter i ESA og med nye kommersielle muligheter.

Overvåking av rommet for trygghet og sikkerhet

Målet for ESAs romovervåkingsprogram er å utrede og legge til rette for europeisk egenevne innen sporing av satellitter og romsøppel, romvævarsling og overvåking og varsling av asteroider og kometer som passerer nær jorda. Romovervåking er et domene hvor Norge har både spesielle forutsetninger og behov, innen romvævarsling, kollisjonsvarsler for egne norske satellitter i bane og i forbindelse med mulig oppskytning av satellitter fra Andøya.

Esrangle Andøya Special Project (EASP)-avtalen

EASP-avtalen er et samarbeid mellom Tyskland, Frankrike, Sveits, Sverige og Norge om bruken av rakettskytefeltene ESRANGE i Kiruna og Andøya Space på Andøya. Avtalen bidrar med en betydelig del av inntektene til Andøya Space og finansierer norsk og internasjonal forskning som har betydning blant annet for forståelsen av klimaendringer og for hvordan romvær påvirker satellittnavigasjonssystemer. Avtalen fornyes automatisk for fem år av gangen. Ved behandling av revidert nasjonalbudsjett for 2020 ga Stortinget fullmakt til

å forplikte staten for en ny femårsperiode 2021–2025. For 2024 er Norges forpliktelse anslått til 36,8 mill. kroner.

Radarsat

Som følge av at jordobservasjonssatellitten Sentinel-1B uventet sluttet å virke i 2021, ble det gjennom behandlingen av revidert nasjonalbudsjett for 2022 besluttet å videreføre Radarsat-avtalen for datatilgang til norske brukeretater ut 2023. Siden oppskytningen av erstatningssatellitten Sentinel-1C er forsinket ble det gjennom revidert nasjonalbudsjett for 2023 besluttet å forlenge avtalen ut 2024. Kostnaden ved forlengelse fordeler seg med 750 000 USD i 2023 og tilsvarende beløp i 2024. Utgiftsøkningen i 2024 foreslås dekket, som i 2023, gjennom overføringer fra de departementene som har de største brukeretatene av dataene. Foruten Nærings- og fiskeridepartementet omfatter dette Forsvarsdepartementet, Olje- og energidepartementet og Klima- og miljødepartementet.

Budsjettforslag

Det foreslås en bevilgning på 642,4 mill. kroner. Av dette er 597 mill. kroner forventede utbetalingskrav til ESAs industrirettede programmer, 36,8 mill. kroner til EASP-avtalen, 0,25 mill. kroner til ESAs utdanningskontor ESERO og 8,39 mill. kroner til Radarsat. Økningen fra saldert budsjett 2023 på over 100 mill. kroner skyldes i hovedsak endringer i valutakurs og noe økte utbetalinger til ESAs industrirettede programmer.

Post 72 Nasjonale følgemidler, kan overføres

Nasjonale følgemidler er en søknadsbasert støtteordning for romrelatert teknologi- og tjenesteutvikling. Formålet med ordningen er å styrke konkurransevnen til norsk romrelatert næringsliv og bidra til utvikling av rombaserte varer og tjenester som kan dekke norske brukerbehov. Norsk Romsenter forvalter ordningen og bidrar også som rådgivende og koordinerende støttespiller. Målgruppen for ordningen er norske bedrifter og forskningsmiljøer som har eller kan få leveranser til internasjonal romrelatert virksomhet eller til anvendelsesområder av stor betydning for Norge. Nasjonale følgemidler skal bidra til bedre utnyttelse av de norske investeringene i ESAs og EUs programmer og skal legge til rette for best mulig industriretur i ESAs programmer.

Totalt 23 kontrakter ble tildelt støtte innenfor nasjonale følgemidler, hvorav 79 pst. til vare- og

tjenesteproduserende industri og 21 pst. til utdannings- og instituttsektoren. Kontraktene dekker et bredt spekter av utviklingsoppgaver innenfor nye og innovative teknologier.

Det foreslås en bevilgning på 23,1 mill. kroner i 2024.

Post 73 EUs romprogrammer

EUs romprogram for perioden 2021–2027 ble innlemmet i EØS-avtalen høsten 2021. Programmet samler alle EUs tidligere romprogrammer i ett felles program og omfatter Copernicus (jordobservasjon), Galileo/EGNOS (satellittnavigasjon) og GOVSATCOM (sikker satellittkommunikasjon for myndighetsformål). I tillegg er det fra 2023 opprettet et nytt program for global sikker satellittkommunikasjon, Secure Connectivity (IRIS²). Norsk deltakelse i GOVSATCOM/Secure Connectivity krever at det inngås egne avtaler med EU. Det er startet et arbeid med sikte på forhandlinger om dette. Forhandlinger med EU om en avtale om norsk deltakelse i Galileos offentlige regulerte tjeneste (Public Regulated Service, PRS) har pågått siden 2016 og tar lang tid grunnet de store sikkerhetskravene tilknyttet tjenesten.

Under EU-paraplyen ligger også et samarbeid om SSA (romovervåking), der Norge ikke er med.

Norsk deltakelse i EUs romprogram skal bidra til at Norge får innflytelse på beslutninger knyttet til samfunnsviktig infrastruktur. Deltakelsen skal også legge til rette for at norske aktører får den innsikten som er nødvendig for best mulig utnyttelse av EUs satellittsystemer, bakkeinfrastruktur og tilhørende tjenester for norske brukere. Norge deltar i programmets styrende og rådgivende organer, men uten stemmerett. Deltakelse i disse organene har gitt norsk forvaltning og industri tidlig innsikt i systemer som leverer tjenester som samfunnet er avhengig av, og har bidratt til å posisjonere norsk industri i det voksende markedet for rombaserte tjenester.

Budsjettrammen for EUs romprogram 2021–2027 er satt til 14,88 mrd. euro. Norges kontingent følger av EØS-avtalen og baseres på BNP-andel av programbudsjettet. For 2024 er BNP-andelen på 3,37 pst. I tillegg kommer forpliktelser knyttet til foregående programperiode.

Norsk Romsenter ivaretar rollen som sekretariat for Norges deltakelse i EUs romprogram og arbeider for å sikre norske industriinteresser i alle programkomponenter.

Galileo og EGNOS

EUs satsing på satellittnavigasjon skjer gjennom programmene Galileo og EGNOS. EGNOS er et støttesystem for det amerikanske GPS som gjør at brukere vil oppleve bedre ytelse i Europa enn ved bruk av GPS alene. EGNOS er nå klargjort for bruk på en rekke norske flyplasser og landingsplasser for helikopter, og er tatt i bruk av flere samfunnskritiske aktører og nødetater for økt flysikkerhet og operasjonell evne. Neste generasjon av EGNOS er under utvikling og ventes operativ fra 2025/2026. Galileo er et selvstendig, globalt satellittnavigasjonssystem på lik linje med og som fungerer sammen med GPS, og som gir bedre posisjonsbestemmelse, navigasjon og tidssignaler over hele verden.

Norge har vært med på å utvikle teknologien og systemene bak Galileo og EGNOS siden dette arbeidet startet, først gjennom ESA og senere gjennom samarbeid med EU. Geografi, topografi og nærings- og bosettingsstruktur gjør Norge til et av de landene som får størst utbytte av Galileo og EGNOS.

Som følge av Norges deltakelse er det lokalisert bakkeinfrastruktur for Galileo og EGNOS på Svalbard, Jan Mayen, i Trondheim, Tromsø, Kirkenes og på Troll-basen i Antarktis. Den norske infrastrukturen sørger for bedre ytelse i områder som er viktige for Norge, norsk tilstedeværelse i områder av strategisk betydning og inntekter til norske operatører. I tillegg styrker infrastrukturen Norges posisjon som en viktig samarbeidspartner i programmene.

Copernicus

Copernicus er EUs jordobservasjonsprogram som skal støtte opp under bærekraftig ressursforvaltning, sikkerhet og beredskap, klima og miljø. Programmet omfatter bygging og drift av satellitter, sensorer og tilhørende tjenester og har allerede gitt en stor forbedring av den globale kapasiteten for blant annet havovervåking, overvåking av klimaendringer og miljøtrusler, katastrofehåndtering og overvåking av rasfare. Norge har deltatt i utviklingen og utbyggingen av Copernicus siden programmet ble startet opp, og mange norske etater er nå storbrukere av Copernicus-data.

Copernicus har til sammen syv operasjonelle Sentinel-satellitter i bane, etter at Sentinel-1B sluttet å virke i desember 2021. I inneværende programperiode vil det bli skutt opp en rekke satellitter for å sikre kontinuitet i dekingen. I tillegg vil det bli introdusert satellitter for nye typer målinger, deriblant måling av CO₂ og sjøis, med økt fokus på målinger over polare strøk.

Norge har etablert nasjonal infrastruktur for å dekke spesielle data- og prosesseringsbehov for nasjonale brukere. SvalSat på Svalbard er per i dag den viktigste bakkestasjonen for nedlesing av Sentinel-data i Copernicus.

Space Situational Awareness (SSA)

Romovervåking, eller SSA, viderefører og utvider de eksisterende tjenestene innen romtrafikkovervåking (Space Surveillance and Tracking, SST) for sporing av romobjekter, varsling av kollisjonsfare og beregning av manøvrer for å unngå kollisjon for satellitter og andre romobjekter. I tillegg skal det etableres verdiøkende SSA-tjenester som for eksempel hendelsesovervåking, beregning av baner og risiko for forurensning ved retur av romobjekter til jorda. Det vil også etableres varslingstjenester for romvær (Space Weather Events, SWE) inn mot utvalgte sektorer og startes en innledende samordning på europeisk nivå om faren for kollisjon med asteroider (Near Earth Objects, NEO).

EUs romprogram åpner for full deltakelse i underkomponentene SWE og NEO for EØS/EFTA-stater. Norske aktører har foreløpig fått tilgang til tjenester for varsling av kollisjonsfare, og det er ventet at vi på lengre sikt også vil få tilgang til de øvrige SST-tjenestene som er åpne for tredjeland: fragmenterings- og kollisjonsdeteksjon, samt risiko rundt retur av romobjekter til jorden. Nyutviklede tjenester innen temaer som omfatter begrensning og håndtering av romsøppel vil kreve forhandlinger og etablering av en samarbeidsavtale med EU.

Norge har et økende behov for SSA-tjenester grunnet økt trafikk tetthet i rommet, flere nasjonale satellitter, ny oppskytningsaktivitet fra Andøya og økende antall ukontrollerbare objekter (romsøppel). Samfunnets økende avhengighet av teknologi har også gjort oss mer sårbare for effektene av solstormer og andre hendelser på solen (romvær), og Norges plassering langt mot nord gjør oss ekstra utsatt.

Budsjettforslag

Det foreslås en bevilgning på 886,7 mill. kroner. Bevilgningen dekker gjenstående forpliktelser fra forrige programperiode 2014–2020, medlemskontingenten for norsk deltakelse i EUs nye romprogram og i EUs byrå for romprogrammet. Den årlige kontingenten fastsettes i euro av Europakommisjonen på grunnlag av forventet fremdrift for de enkelte delprogrammene. Økningen fra saldert budsjett 2023 på over 300 mill. kroner skyldes primært endringer i valutakurs, høyere norsk

NNI-andel og endringer i utbetalingene til programmene. Eventuelle endringer i medlemskontingenten vil bli håndtert i forbindelse med endringer av budsjettet i 2024.

Post 74 Nasjonal infrastruktur og tekniske aktiviteter, kan overføres

Posten omfatter midler til infrastrukturutvikling og tekniske støtteaktiviteter som skal løse særlige norske brukerbehov. Midlene benyttes til utviklingsprosjekter i norske etater og institutter og til å anskaffe tjenester og infrastruktur. Formålet er å øke nytten av Norges deltakelse i internasjonalt samarbeid om romvirksomhet og skaffe til veie infrastruktur og tjenester som Norge har særlige behov for, men som det ikke er mulig eller hensiktsmessig å skaffe tilgang til gjennom internasjonalt samarbeid.

Resultater 2022

Norsk Romsenter har gjennom året gitt støtte til etater og forskningsinstitutter for utvikling av nye og forbedrede nasjonale tjenester basert på data fra EUs romprogram. Se også omtale av Norsk Romsenters resultater under post 50. Midler fra posten har også vært benyttet for videreutvikling av satellitter for skipsidentifikasjon (AIS) og for effektiv bruk av bilder fra Radarsat der flere norske brukeretaters behov ivaretas ved felles prosessering.

Prioriteringer 2024

I 2024 foreslås det å videreføre arbeidet med utvikling av AIS. Det vil også være behov for nasjonale tekniske oppfølgingsaktiviteter knyttet til Norges deltakelse i Galileo, EGNOS og Copernicus. Dette inkluderer utbygging, utprøving og drift av nasjonalt bakkeselement for Copernicus. For å legge til rette for ytterligere bruk av jordobservasjonsdata i offentlige virksomheter og næringslivet vil regjeringen øremerke 5 mill. kroner i prosjektmidler knyttet til utvikling av et senter for jordobservasjon i Tromsø. Midlene kan også nyttes til rådgivnings- og formidlingsprosjekter.

Det er igangsatt et samarbeid med ESA for å utvikle et nasjonalt system for satellittbasert havovervåking med tre satellitter for perioden 2023–2025. Dette vil gi nasjonal egenevne innen utvikling av satellitter og sikre nasjonal kontroll med havområder til nytte for forsvar, sivil beredskap og fiskeriforvaltning. Rammen for prosjektet er 150 mill. kroner og 30 mill. euro gjennom ESA. I 2023 er det etablert et eget programkontor ledet

av Norsk Romsenter med deltakelse fra Forsvaret, Forsvarets Forskningsinstitutt (FFI) og Kystverket for best mulig å ivareta behovene prosjektet skal løse og etablere samvirke med andre overvåkingssystemer. Dette arbeidet vil fortsette i 2024.

Budsjettforslag

Det foreslås en bevilgning på 133,2 mill. kroner til utvikling av nasjonal infrastruktur og tekniske støtteaktiviteter. Av bevilgningen foreslås 52 mill. kroner til satellittbasert havovervåkning. Det foreslås at 5 mill. kroner øremerkes til prosjektmidler knyttet til utvikling av et senter for jordobservasjon i Tromsø. Resten av bevilgningen benyttes til oppfølging av Norges deltakelse i EUs romprogrammer, skipsidentifikasjon/videreutvikling av AIS-konseptet og flerbruksprosessering av data fra Radarsat-avtalen.

Post 76 Tilskudd Andøya Space, kan overføres

I tillegg til tilsagnet om egenkapital, jf. omtale under post 51, ble det i forbindelse med behand-

lingen av Prop. 127 S (2019–2020) vedtatt å gi Andøya Space et betinget tilsagn om inntil 83 mill. kroner i regionalstøttetilskudd for etableringen av Andøya Spaceport. 56,5 mill. kroner av tilskuddet ble utbetalt i 2022. Det ble i 2023 bevilget 26,5 mill. kroner.

Det foreslås ingen bevilgning for 2024.

Post 95 Egenkapital Space Norway AS

For å bidra til å løse kommunikasjonsutfordringer i nord er det også gitt tilsagn om tilførsel av inntil 101 mill. USD i egenkapital til Space Norway AS for å realisere et prosjekt basert på to satellitter som skal gi bredbåndsdekning i hele Arktis, jf. Innst. 330 S og Prop. 55 S (2017–2018) *Space Norway AS og prosjekt for satellittkommunikasjon i nordområdene*. Kapitalen tilføres selskapet over flere år, i takt med prosjektets kapitalbehov. Med bevilgningen som ble gitt i 2023, er hele beløpet innfridd. Satellittene planlegges oppskutt i 2024.

Kap. 923 Havforskningsinstituttet

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 2022	Saldert budsjett 2023	Forslag 2024
01	Driftsutgifter	619 967	587 000	632 650
21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i>	442 984	429 455	457 492
22	Fiskeriforskning og -overvåking, <i>kan overføres</i>	215 348	217 700	230 200
45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>		30 600	20 763
	Sum kap. 923	1 278 299	1 264 755	1 341 105

Vedrørende 2023:

Ved stortingsvedtak 16. juni 2023 ble det gjort følgende endringer, jf. Innst. 490 S og Prop. 118 S (2022–2023):

- post 01 ble økt med 9,6 mill. kroner
- post 21 ble økt med 9,9 kroner
- post 22 ble økt med 0,5 mill. kroner
- post 45 ble redusert med 3,5 mill. kroner

Havforskningsinstituttet har som hovedmål at *det skal være en ledende kunnskapsleverandør for forvalt-*

ningen nasjonalt og internasjonalt, for høsting, akvakultur, sjømat og forvaltning av marine økosystem.

Instituttet har tre delmål; Havforskningsinstituttet skal:

- levere råd og kunnskapsgrunnlag basert på beste tilgjengelige data og forskning
- levere internasjonalt ledende forskning
- generere, samle, forvalte og gjøre tilgjengelig relevante data av høy kvalitet for forskning, forvaltning og næringsutøvere

Havforskningsinstituttets faglige kjerneområder er fiskeri, havbruk, sjømat og økosystem. Instituttet har en fri og uavhengig rolle i alle faglige spørsmål.

Instituttet er et forvaltningsrettet forskningsinstitutt tilknyttet departementet som et ordinært forvaltningsorgan, med hovedkontor i Bergen og avdelinger i Tromsø og Arendal. Instituttet disponerte 1 018 årsverk i 2022, inkludert 209 årsverk knyttet til drift av forskningsfartøy, jf. kap. 926. Instituttet forvalter en betydelig del av norsk marin forskningsinfrastruktur som laboratorier, fartøy og forskningsstasjoner på Austevoll, Masfjorden (Matre) og Arendal (Flødevigen). Programmet Global utvikling er organisert under Havforskningsinstituttet, men rapporterer også til NORAD.

En betydelig del av instituttets aktivitet skjer som en direkte oppfølging av internasjonale og nasjonale forpliktelser i tilknytning til arbeid i Det internasjonale råd for havforskning (ICES), Vitenskapskomiteen for mat og miljø (VKM), EUs vitenskapelige komité for mattrygghet (EFSA), fiskeriavtaler, lovverk og reguleringer for fiskeri- og havbruks- og matforvaltningen, forvaltningsplanarbeid for norske havområder og vannforskriften. Instituttet bidrar i arbeidet med det globale handlingsnettverket under FNs ernæringsår. Nettverket skal bidra til å fremme bærekraftige akvatiske matsystemer for matsikkerhet og ernæring.

Havforskningsinstituttets arbeid med Mareano-programmet og Norsk nettverk for blå skog er omtalt under kap. 928, post 21.

Resultater 2022

Tabell 5.10 Ressursbruk i forsknings- og rådgivningsprogrammene i 2022¹

	(i 1 000 kr)			
	Råd	Forskning	Data	Sum
Bærekraftig akvakultur	42 815	124 344	112 237	279 396
Bærekraftig høsting hav	60 866	68 958	281 911	411 735
Bærekraftig høsting kyst	24 116	25 710	69 308	119 134
Marint miljø hav	38 803	63 948	137 499	240 249
Marint miljø kyst	17 036	34 504	65 335	116 875
Marin utviklingsforskning	68 497	102 724	59 776	230 997
Trygg og sunn sjømat	21 605	38 299	43 595	103 498
Sum	273 738	458 486	769 661	1 501 885

¹ Tallene inkluderer forskningsfartøy, som budsjetteres på kap. 926.

Råd og kunnskapsgrunnlag basert på beste tilgjengelige data og forskning

Innsatsen innen rådgiving må ses i sammenheng med delmålene for data og forskning, som er kostnads-krevende og nødvendige forutsetninger for rådgivningen. Samlet ressursbruk til rådgiving i 2022 var 274 mill. kroner. De største brukerne av instituttets råd er Nærings- og fiskeridepartementet, Fiskeridirektoratet, Mattilsynet og Oljedirektoratet.

Havforskningsinstituttet bidrar til rådgiving på over 80 høstbare bestander. Instituttet har satt i gang flere prosjekter for å videreutvikle metodikken for kvoterådgiving langs hele verdikjeden fra toktgjennomføring til dataanalyse, modellering og rådgiving.

Innen havbruk har særlig oppfølging av produksjonsreguleringen for oppdrett av laks, ørret

og regnbueørret (trafikklyssystemet) og arbeid med fiskevelferd vært prioritert. Havforskningsinstituttet har i samarbeid med Veterinærinstituttet publisert en protokoll for standard velferds- overvåking av laks i oppdrettsmerder.

Helhetlige økosystemvurderinger er gjennomført for havområdene Nordsjøen, Norskehavet og Barentshavet. Økosystemvurderingene brukes inn mot vurdering av havområdene i norsk sone gjennom oppfølging av de norske forvaltningsplanene.

Levere internasjonalt ledende forskning

Forskningen er i hovedsak styrt av behovene innen rådgiving knyttet til havbruk, fiskerier, økosystem og trygg og sunn sjømat. Samlet res-

sursbruk til forskning i 2022 var 458 mill. kroner. Havforskningsinstituttet har hatt høy og god publiseringsaktivitet i 2022. Siteringer har økt betydelig de siste årene.

Instituttet har gjennomført klimapåvirkningsanalyser for de kommersielt viktigste bestandene. Hovedbildet er at klimaendringene har negativ påvirkning på bestandene i Nordsjøen, mens påvirkningen er positiv for mange av bestandene i Norskehavet og Barentshavet.

Havforskningsinstituttet har prioritert å øke kunnskapen innen nye oppdrettsformer, fiskefôr og teknologiske løsninger og har etablert et eget program *Fremtidens havbruk* for å sette mer fokus på dette området.

Instituttet arbeider med metodeutvikling slik at Norge møter kravene i EU-regelverket for fremmedstoff. I 2022 er det lagt særlig vekt på perfluorerte stoffer.

Instituttet har i samarbeid med taredyrkere arbeidet med metoder for å redusere mengden jod samtidig som øvrige næringsstoff beholdes.

Generere, samle, forvalte og gjøre tilgjengelig relevante data

Data utgjør grunnlaget for Havforskningsinstituttets forskning og råd. Samlet ressursbruk til inn-samling, forvaltning og tilgjengeliggjøring av data i 2022 var 770 mill. kroner.

Datainnhenting er basert på omfattende toktaktivitet, måleinstallasjoner, landbaserte eksperimentelle fasiliteter og modellering. Havforskningsinstituttets toktaktivitet er fordelt med 51 pst. på egne fartøy og 49 pst. på leiefartøy.

Tabell 5.11 Aktivitet finansiert av fiskeriforskningsavgiften i 2022

Aktivitet	(i 1 000 kr) Forbruk i 2022
Bestandsovervåking	104 066
Redskapsutvikling	6 256
Observasjonsmetodikk og utstyr	11 986
Rådgivning	11 497
Fangstsampling (referanseflåten m.m.)	41 000
Økologi	7 746
Trygg og sunn sjømat	14 695
Sum	197 247

Havforskningsinstituttet har styrket kystovervåkingen gjennom å etablere infrastruktur langs kysten og ved å videreutvikle dataløyper.

Havforskningsinstituttet har ansvar for årlig analyse av både fremmedstoff og næringsstoff i sjømat og publiserer årlig nye data fra overvåkingen i den åpne Sjømatdatabasen.

Organisasjonsutvikling og effektiv drift

Havforskningsinstituttet tar i bruk ny teknologi for å forbedre og effektivisere hav- og kystobservasjon.

Instituttet har anskaffet fire ubemannede forskningsfarkoster. To undervannsfarkoster ble levert høsten 2021, og to ubemannede overflatefarkoster blir levert i løpet av 2023. Havforskningsinstituttet arbeider med å utvikle en strategi der forskningsfartøy arbeider sammen med robotikk i form av droner, overflate- og undervannsfarkoster. Instituttet har også tatt i bruk maskinlæring for ekkoloddata og optiske data og henter inn data fra havbruksanlegg, fiskeriene og referanseflåten for å dekke økte kunnskapsbehov.

For informasjon om tilstanden til de marine ressursene vises det til Havforskningsinstituttets årlige risikovurdering av norsk fiskeoppdrett og oppdateringer av bestandsoversikten. En oversikt over kvoteråd m.m. presenteres i den årlige meldingen til Stortinget om Norges fiskeritavtaler og fisket etter avtalene.

Prioriteringer 2024

Sameksistens

Det er ambisjoner om vekst i oppdrett av laksefisk i sjø, innføring av ny merdteknologi, etablering av havbruksanlegg til havs og utvikling av nye marine næringer som mineraler på havbunnen, tare, skjell, torskeoppdrett, CO₂-lagring m.m. Storskala etablering av vindkraftverk til havs vil kreve bruk av store arealer. Det er behov for økt kunnskap knyttet til lokalisering og effekter av næringsvirksomhet på miljø og andre næringer, og kunnskap om effekten av bruk av ulike typer bevaringstiltak som verktøy i forvaltningen.

Samlet påvirkning – sjømat og økosystemer

Kunnskap om næringsstoffer og fremmedstoffer i sjømat og hvordan de påvirker vår helse er viktig for å vurdere sjømatens plass i kostholdet. Instituttet skal prioritere å få fram kunnskap som bidrar til å dokumentere den samlede effekten av sjømatkonsum.

Økosystemene langs kysten påvirkes av klimaendringer og annen menneskelig aktivitet gjennom blant annet økte temperaturer og økt avrenning. Økosystemene er helt sentrale for høsting av fisk og akvakultur, dvs. produksjonen av sjømat, fôr og ingredienser. Havforskningsinstituttet skal prioritere arbeidet med å forbedre regional og lokal rådgivning. Dette inkluderer vurderinger av samlet påvirkning på økosystemene, blant annet gjennom Coastrisk-metodikken.

Havforskningsinstituttet skal også bidra til å videreutvikle trafikkløssystemet for produksjonsregulering av lakse- og ørretoppdrett, blant annet gjennom arbeidet med overvåking, forskning og rådgivning på lakselusområdet og i forbindelse med dagens og eventuelle nye indikatorer.

Velferd hos oppdrettsfisk

God velferd er mer enn overlevelse, men velferdsutfordringene synliggjøres i ytterste konsekvens gjennom antall fisk som dør under produksjon. Det er ofte velferdsutfordringer knyttet til håndtering av fisk, særlig knyttet til ulike avlusningsmetoder. Havforskningsinstituttet skal arbeide for å øke kunnskapen om velferd hos oppdrettsfisk, både hvordan den kan måles og hvordan fiskens behov kan ivaretas.

Effektivisering av datainnsamling og analyse

Havforskningsinstituttet skal fortsette arbeidet med å utnytte ny teknologi og nye metoder for å sikre bedre og mer effektiv datainnsamling. Dette omfatter innfasing av nye datainnsamlingsplattformer, undervannsdroner, overflatedroner og luftbårne droner. På lengre sikt vil dette redusere behovet for svært kostbar fartøybruk. I tillegg er det viktig å benytte mulighetene som finnes for å øke datainnsamlingen, blant annet i regi av offentlig-privat samarbeid mellom staten og havbruksnæringen. Automatiske løsninger for dataanalyse og effektive digitale løyper skal utvikles videre. Det må utvikles gode prioriteringsverktøy og risikovurderinger på tvers av fagområder.

Budsjettforslag

Post 01 Driftsutgifter

Posten omfatter utgifter til lønn, pensjoner, husleie og kjøp av varer og tjenester. Bevilgningen er foreslått økt for anslått lønns- og prisvekst. Videre foreslås bevilgningen økt med 20 mill. kroner sammenlignet med saldert budsjett 2023 på grunn av tilbakeføring av engangskutt i 2023 knyttet til

reetablering av Lofoten-Vesterålen havobservatorium. Bevilgningen foreslås redusert med 6 mill. kroner for å dekke økte kostnader til forskningsfartøyene, jf. omtale under kap. 926, post 01.

Det foreslås å bevilge 632,7 mill. kroner i 2024. Lønns- og driftskostnader knyttet til forskningsfartøy budsjetteres på kap. 926, post 01. Videre foreslås det at Nærings- og fiskeridepartementet kan gi Havforskningsinstituttet fullmakt til å inngå avtaler om skadesløsholdelse, jf. forslag til vedtak XXIX.

Post 21 Spesielle driftsutgifter, kan overføres

Posten omfatter utgifter til eksterne oppdrag inkludert prosjekter som finansieres av Norges forskningsråd og EU, og motsvares av inntekter under kap. 3923, post 01. I tillegg til Forskningsrådet er FNs organisasjon for ernæring og landbruk (FAO), Mattilsynet og Fiskeri- og havbruksnæringens forskningsfinansiering de største oppdragsgiverne. Oppdrag knyttet til drift av forskningsfartøy budsjetteres på kap. 926, post 21. Det foreslås å bevilge 457,5 mill. kroner i 2024. Bevilgningen er foreslått økt for anslått lønns- og prisvekst.

Det foreslås at bevilgningen kan overskrides mot tilsvarende merinntekter under kap. 3923, post 01, jf. forslag til vedtak II, 1. Videre fremmes det forslag om fullmakt til å kunne overskride posten mot tilsvarende kontraktfestede inntekter i etterfølgende år, jf. forslag til vedtak IV, 4.

Post 22 Fiskeriforskning og -overvåking, kan overføres

Det foreslås å bevilge 230,2 mill. kroner i 2024. Bevilgningen motsvares av inntekter fra fiskeriforskningsavgiften, jf. kap. 5574, post 74. Avgiftsinntektene skal dekke deler av utgiftene ved å skaffe nødvendig kunnskapsgrunnlag for fiskeriforvaltningen.

Inntektene fra fiskeriforskningsavgiften varierer med verdien av førstehåndsomsetningen av fisk. Bevilgning for 2024 foreslås økt med 12,5 mill. kroner i forhold til saldert budsjett 2023, noe som samsvarer med prognosene for avgiftsinntektene i 2024. Anslaget er imidlertid usikkert, og regjeringen vil eventuelt komme tilbake til Stortinget med forslag til endring av bevilgningen. Det er store svingninger i verdien av førstehåndsomsetningen av fisk. Usikkert anslag for avgiftsinntektene har de siste årene ført til betydelige overføringer mellom budsjettår. I planleggingen av bruken av midlene tas det høyde for at

svingningene i avgiftsinntektene i minst mulig grad skal påvirke aktivitetsnivået.

Bevilgningene som er knyttet til fiskeriforskningsavgiften, foreslås å kunne overskrides mot tilsvarende merinntekter under kap. 5574, post 74, jf. forslag til vedtak II, 2.

Post 45 Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, kan overføres

Det foreslås å bevilge 20,8 mill. kroner i 2024 til reetablering av Lofoten-Vesterålen havobservato-

rium. Havobservatoriet består av en kabel som er påmontert noder og sensorer som detekterer ulike data i vannmassene. Dataene benyttes i forskning og overvåking av marint miljø. Kabelen ble ødelagt i 2021. Arbeidet med reetablering av havobservatoriet startet i 2023 og sluttføres i 2025.

Kap. 3923 Havforskningsinstituttet

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2022	Saldert budsjett 2023	Forslag 2024
01	Oppdragsinntekter	411 967	436 140	455 330
	Sum kap. 3923	411 967	436 140	455 330

Post 01 Oppdragsinntekter

Posten omfatter inntekter fra eksterntfinansierte oppdrag inkludert finansiering fra Norges forskningsråd og EU, og motsvares av utgifter på kap. 923, post 21. Det fremmes forslag om en bevilgning på 455,3 mill. kroner i 2024.

Det foreslås en merinntektsfullmakt knyttet til posten, jf. omtale under kap. 923, post 21 og forslag til vedtak II, 1, samt en overskridelsesfullmakt knyttet til de samme kapitler og poster, jf. forslag til vedtak IV, 4.

Kap. 924 Internasjonale samarbeidsprogrammer

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2022	Saldert budsjett 2023	Forslag 2024
70	Tilskudd	35 314	323 400	371 700
	Sum kap. 924	35 314	323 400	371 700

Vedrørende 2023:

Ved Stortingsvedtak 16. juni 2023 ble bevilgningen økt med 305,5 mill. kroner, jf. Innst. 490 S og Prop. 118 S (2022–2023).

Post 70 Tilskudd

Regjeringen ønsker å videreutvikle et tett samarbeid mellom Norge og andre land i Europa og legge til rette for at norsk næringsliv kan utnytte mulighetene som ligger i deltakelse i EUs pro-

gramsamarbeid. Norge deltar i flere EU-programmer og bidrar til Europakommisjonens arbeid med det indre marked. EUs programsamarbeid gikk inn i en ny syvårsperiode fra 2021. Tilskuddet over kap. 924 dekker delvis deltakelse i investeringsprogrammet InvestEU og deler av Norges deltakelse i EUs program for det indre marked. I tillegg til tilskuddet har Nærings- og fiskeridepartementet ansvar for norsk deltakelse i EUs romprogram, jf. nærmere omtale under kap. 922 Romvirksomhet, post 73.

Norges årlige bidrag til EUs indre markedsprogram, InvestEU-portalen og administrasjonskostnader knyttet til InvestEU fastsettes i euro på grunnlag av forventet program fremdrift og Norges «proporsjonalitetsfaktor», som er Norges andel av total BNP i EU og Norge. Disse bidragene betales samlet av Utenriksdepartementet mot senere refusjon fra ansvarlige departementer. Norges bidrag til tapsavsetning for InvestEU er fastsatt i euro i egne avtaler med EU, jf. Innst. 338 S og Prop. 52 S (2022–2023).

InvestEU

InvestEU er EUs investeringsprogram for perioden 2021–2027. Programmet samler og videreutvikler finansieringsvirkemidler fra 13 tidligere EU-programmer og Det europeiske fondet for strategiske investeringer. InvestEU finansieres ved at EU og enkelte andre land stiller en garanti for tap på investeringer. Garantien stilles til InvestEUs gjennomføringspartnere, som inkluderer Den europeiske investeringsbanken (EIB), Det europeiske investeringsfondet (EIF) og Den nordiske investeringsbanken (NIB). Gjennom garantien kan gjennomføringspartnerne tilby finansieringsvirkemidler som lån, garantier og egenkapital til næringslivet. Investeringene som muliggjøres av InvestEU, kan komme både direkte fra gjennomføringspartnerne og indirekte gjennom private fond og banker.

InvestEU er delt opp i følgende politikkvinduer:

- Bærekraftig infrastruktur
- Forskning, innovasjon og digitalisering
- Små og mellomstore bedrifter
- Sosiale investeringer og humankapital

Totalt er InvestEU-garantien på 26,2 mrd. euro, hvorav 40 pst. utgiftsføres i EU-budsjettet som avsetning til tap. 75 pst. av EU-garantien forvaltes av EIB og EIF, mens den resterende andelen implementeres av NIB og andre lignende aktører. Norges andel av garantien er på 461,1 mill. euro, mens innbetalingen av 40 pst. til tapsavsetning utgjør 184,5 mill. euro.

I overensstemmelse med tidligere stortingsvedtak deltar Norge i alle virkemidlene som er igangsatt av EIB, EIF og NIB under InvestEU, med unntak av virkemidlene under politikkvinduet for sosiale investeringer og humankapital, jf. Innst. 338 S, Prop. 52 S (2022–2023). Norge deltar også i InvestEU-portalen, som samler investorer og prosjekter med investeringsbehov i en EU-omfattende database, jf. Innst. 450 S, Prop. 115 S (2021–2022).

Portalen gir prosjekter som trenger finansiering, muligheten til å nå fram til investorer som de kanskje ellers ikke ville kommet i kontakt med.

Innovasjon Norge er nasjonal koordinatør for InvestEU i Norge og bistår næringslivet med informasjon og faglig kunnskap om mulighetene i programmet, jf. omtale under kap. 2421. I tillegg har Innovasjon Norge og Investinor mandater til å samarbeide med EIF om virkemidler i Norge, jf. omtale under kap. 2421 og kap. 952.

EUs program for det indre marked

Hovedformålet med EUs program for det indre marked er å styrke videreutviklingen av et velfungerende indre marked i EU. EØS-avtalen innebærer at EUs indre marked også omfatter Island, Liechtenstein og Norge, som siden 2004 har bidratt med finansiering av Europakommisjonens aktiviteter knyttet til gjennomføring og utvikling av det indre marked. Slike tiltak er positive for verdiskapingen og bidrar til at norsk næringsliv får like gode vilkår som øvrig europeisk næringsliv. Programmet favner bredt, og ansvaret for finansiering og gjennomføring er derfor fordelt på flere departementer. Nærings- og fiskeridepartementets budsjett finansierer følgende programdeler:

- Effektivt indre marked
- Selskapsrett og hvitvasking
- Konkurransopolitikk for et sterkere EU i den digitale tidsalder
- Markedstilsyn for varer
- Konkurranseskraft og bærekraft for små og mellomstore bedrifter (COSME)

I tillegg finansierer departementet en andel av administrasjonskostnader knyttet til norsk deltagelse i EUs program for det indre marked.

Effektivt indre marked

Programdelen for et effektivt indre marked skal bidra til videreutvikling av det indre markedet for varer og tjenester. At regelverk fungerer etter hensikten, og at bedrifter og borgere er kjent med og på en enkel måte kan benytte seg av sine rettigheter, er sentralt for et velfungerende og effektivt indre marked. I tillegg må myndigheter ha tilstrekkelig kompetanse og verktøy for å kunne håndheve regelverket på en god måte. Under delprogrammet støttes derfor blant annet evaluering av eksisterende og foreslått EØS-regelverk, opplæring av personell, informasjonskampanjer og drift og videreutvikling av digitale løsninger for bedrifter, borgere og myndigheter.

Selskapsrett og hvitvasking

Selskapsrett inngår som en av byggeklossene i det indre marked. Programdelen for selskapsrett og hvitvasking omfatter blant annet samspill mellom foretaksregistrene, tilgang til og utnyttelse av digitale løsninger for å stifte, omdanne og drive selskaper og vedlikehold av regelverk og utvikling av prinsipper for eierstyring og selskapsledelse. Innsatsen gjennom programdelen skal blant annet motvirke at juridiske personer benyttes i kriminell aktivitet som for eksempel hvitvasking, arbeidslivskriminalitet og bedrageri.

Aktuelle problemstillinger for delprogrammet er utfordringene som digitalisering og endrede forretningsmodeller skaper for eierstyring og selskapsledelse og forebygging av hvitvasking og annen kriminalitet, inkludert tiltak for å benytte virtuell valuta. Andre aktuelle temaer er forbedret og sikrere digital tilgang til foretaksregistrene, styrerepresentanters forpliktelser og ansvar og traktatfestede rettigheter for juridiske personer.

Konkurransopolitikk for et sterkere EU i den digitale tidsalder

Dette delprogrammet omfatter konkurransebegrensende adferd, fusjonskontroll og kontroll av offentlig støtte. Programmet skal bidra til å styrke EUs konkurransepolitikk, blant annet ved å styrke samarbeidet mellom Kommisjonen og nasjonale konkurransemyndigheter i og utenfor EU og samarbeidet med nasjonale domstoler, gi økt kunnskap om EUs konkurransepolitikk til et bredere publikum og bidra til effektivt og tidsriktig regelverk og håndheving, blant annet gjennom undersøkelser og analyser. Gjennom deltakelse i programmet får EFTA-landene ytterligere anledning til å bidra aktivt i og høste fruktene av dette arbeidet.

Delprogrammet skal bidra til finansiering av Kommisjonens nettverk av nasjonale konkurransemyndigheter og myndigheter med ansvar for regelverket for offentlig støtte, organisering av møter med nasjonale myndigheter i EU/EØS, tredjeland og interesserte parter, gjennomføring av studier, evalueringer, analyser, konsekvensutredninger osv., som grunnlag for vurdering og utvikling av konkurransepolitikk og regelverk, samt utvikling av digitale verktøy for håndhevingen av regelverket. Deltakelse i programmet innebærer blant annet at EØS EFTA-landene skal omfattes av Kommisjonens utredninger og rapporter som grunnlag for vurdering av regelverk og policy, på linje med EUs medlemsstater. Det vil gi viktig informasjon og bidra til at konsekvenser for

EØS EFTA-landene legges til grunn for Kommisjonens beslutninger og initiativer.

Markedstilsyn for varer

Et effektivt markedstilsyn for varer i det indre marked er avgjørende for å forhindre at skadelige produkter tilbys, og for å forhindre at næringsdrivende som ikke oppfyller kravene, gis et konkurransefortrinn sammenlignet med næringsdrivende som opererer i tråd med regelverket. I 2019 vedtok EU forordning (EU) 2019/1020 for markedstilsyn og produktansvar, som medfører en revisjon av deler av det eksisterende regelverket. Den nye forordningen tar sikte på å oppnå et mer enhetlig og samordnet markedstilsyn i det indre marked og vil etter hvert også utgjøre en del av norsk regelverk. Forordningen pålegger medlemslandene å opprette et nasjonalt samordningspunkt for markedstilsyn. Dette er i Norge plassert i Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap. Samordningskontoret representerer Norge i et nettverk på europeisk nivå som koordinerer samarbeidet mellom nasjonale markedstilsynsmyndigheter. Den delen av indre markedsprogrammet som retter seg mot markedstilsyn finansierer deler av endringene som den nye forordningen medfører, samt ulike former for samarbeid mellom markedstilsynsmyndigheter på tvers av landegrensene.

Konkurranseskraft og bærekraft for små og mellomstore bedrifter (COSME)

Delprogrammet COSME er rettet mot små og mellomstore bedrifter og entreprenører. Deltakelse i COSME gir tilgang til Enterprise Europe Network (EEN), klyngevirkemidler, skaleringsvirkemidler og mentorordninger. EEN er et EU-omfattende rådgivningsnettverk som bistår små og mellomstore bedrifter og vitenskapsinstitusjoner med å finne markedsmuligheter, teknologier, prosjekter og partnere i andre land i det indre marked. Innovasjon Norge har koordinert Enterprise Europe Network nasjonalt siden nettverkets oppstart i 2008. COSME kan gjennom de ulike ordningene forbedre norske små og mellomstore bedrifters markedsadgang og bidra til vekstmuligheter.

Resultater 2022

InvestEU

Forhandlingene mellom Europakommisjonen og de implementerende partnerne tok lengre tid enn

ventet. De delene av InvestEU som implementeres av EIB og EIF, startet derfor først opp i andre kvartal 2022. NIBs InvestEU-mandat ble godkjent i desember 2022.

InvestEU-forordningen ble innlemmet i EØS-avtalen i juli 2022 gjennom endringer i protokoll 31 og 32. Avtalene med EU om Norges deltakelse i InvestEU ble undertegnet 31. mai 2023 etter samtykke fra Stortinget, jf. Innst. 338 S og Prop. 52 S (2022–2023). De første investeringene i norske prosjekter ventes i løpet av 2023. InvestEU-portalene åpnet for registrering av norske prosjekter i desember 2022. Foreløpig er antallet registrerte prosjekter lavt, men det ventes at antallet vil øke framover.

EUs program for det indre marked

Programperioden er 2021–2027. Aktivitetene er knyttet til effektivisering av det indre marked, markedstilsyn med varer, videreutvikling og forbedring av digitale verktøy, konkurransepolitikk i den digitale tidsalder, informasjonstiltak rettet mot bedrifter og borgere og mobilisering av bedrifter.

I 2022 utgjorde Nærings- og fiskeridepartementets utgifter til deltakelse i delprogrammene under EUs program for det indre marked 62 mill. kroner. I tillegg ble det etterbetalt om lag 0,1 mill. kroner til EUs program for interoperabilitetsløsninger for europeiske offentlige institusjoner, bedrifter og innbyggere ISA², som ble avsluttet i 2020.

Effektivt indre marked

Programdelen dekker et bredt område relatert til forbedring og effektivisering av det indre marked. Eksempelvis har det blitt gitt støtte til vedlikehold og utvikling av digitale løsninger for informasjonsutveksling mellom myndigheter. Disse verktøyene brukes av norske etater og departementer. Det har også blitt gjennomført kompetansehevede tiltak for saksbehandlere som arbeider med SOLVIT. SOLVIT er et system for uformell problemløsning for borgere og bedrifter i EØS og bistår disse med å benytte seg av de rettigheter de har etter EØS-retten.

Selskapsrett og hvitvasking

Området selskapsrett omfatter regelverksutforming og tilrettelegging for digitalisering. Europakommisjonen la i mars 2023 fram forslag til direktiv som skal bidra til økt bruk av digitale verktøy i selskapsretten og sikre tilgang til, og bruk av, pålitelig selskapsinformasjon på tvers av EØS. Samtidig utvikles registersamarbeidet (Business Regis-

ter Interconnection System – BRIS) som i dag omfatter 27 medlemsstater.

Konkurransepolitikk for et sterkere EU i den digitale tidsalder

Programmet omfattet i 2022 finansiering av løpende arbeid i Kommisjonens nettverk med nasjonale myndigheter for offentlig støtte og konkurranse, Kommisjonens evalueringer og rapporter om regelverk og policy på konkurranse- og støtteområdet og opplæring av nasjonale dommere og offentlig ansatte i EU/EØS-avtalens konkurranseregler.

Markedstilsyn for varer

Programdelen for markedstilsyn for varer finansierte i 2022 samarbeid mellom tilsynsaktører i EU, blant annet felles systemer for markedstilsyn (ICSMS m.fl.), felles aktiviteter og kontroll av produkter, kunnskapsinnhenting, utvikling av testkapasitet og -fasiliteter, fagfellevurderinger og opplæringsprogrammer og kapasitetsbygging hos myndigheter. Norske myndigheter deltok i en rekke samarbeidsprosjekter med myndigheter fra andre medlemsland på flere områder. Dette har bidratt til en mer harmonisert tilnærming til gjennomføring av markedstilsyn i det indre marked, bedre utnyttelse av ressursene på tvers av landegrensene, samt deling av relevant informasjon mellom myndigheter og en felles forståelse av utfordringen med visse typer produkter.

Bedrifiers konkurransevne og små og mellomstore bedrifter (COSME)

I 2022 har Innovasjon Norge jobbet med å mobilisere norske aktører til utlysningene i COSME. Innovasjon Norge har den nasjonale koordineringsfunksjonen for Enterprise Europe Network (EEN) i programperioden fra 2022-2025. Gjennom EEN bistår Innovasjon Norge norske bedrifter med å finne markedsmuligheter, teknologier, prosjekter og partnere i utlandet.

Prioriteringer 2024

InvestEU

Regjeringen prioriterer norsk deltakelse i deler av InvestEU. Norges deltakelse i programmet skal gi norsk næringsliv tilgang til virkemidler ut over det som eksisterer i vårt nasjonale virkemiddelapparat. Deltakelse i InvestEU skal bidra til å styrke

verdiskapingen i norsk næringsliv innenfor bærekraftige rammer og til å øke nytten av Norges deltakelse i andre EU-programmer.

EUs program for det indre marked

Regjeringen prioriterer norsk deltakelse i flere av delprogrammene i EUs indre markedsprogram som finansieres over Nærings- og fiskeridepartementets budsjett. Ved å kombinere ulike tiltak og initiativer i et bredt felles program skal EUs indre markedsprogram bidra til en mer strategisk og integrert tilnærming til utviklingen av det indre marked. En bred felles tilnærming skal bidra til økt samvirke mellom forskjellige EU-initiativ og bidra til bedre koordinering mellom ulike tiltak for til slutt å få mer igjen for midlene.

Budsjettforslag

InvestEU

Det vises til Stortingets vedtak av 16. juni 2023 om fullmakt til å gi tilsagn om tilskudd til tapsavsetning for norsk deltakelse i InvestEU med inntil 1 477 mill. kroner og til å fravike stortingsvedtak av 8. november 1984 om utbetaling av tilskudd før det er behov for å dekke de aktuelle utgiftene, jf. Innst. 490 S (2022–2023) og Prop. 118 S (2022–2023). Det vises også til Stortingets vedtak av 17. juni 2022 om fullmakt til å stille en garanti tilsvarende 4 555 mill. kroner for deltakelse InvestEU i perioden 2021–2027, jf. Innst. 450 S og Prop. 115 S (2021–2022).

Norges bidrag til tapsavsetning for InvestEU er på 23,8 mill. euro i 2024, tilsvarende 284,9 mill. kroner, jf. Innst. 338 S og Prop. 52 S (2022–2023). *Samtykke til inngåelse av bidragsavtale og garantiavtale med Den europeiske union (EU) om norsk tilknytning til InvestEU.* I tillegg kommer i underkant av 0,2 mill. euro til norsk deltakelse i InvestEU-portalen og administrasjonskostnader knyttet til InvestEU, tilsvarende om lag 1,8 mill. kroner. Totalt foreslås det å bevilge 286,7 mill. kroner til norsk deltakelse i InvestEU i 2024. Økningen sammenlignet med saldert budsjett 2023 skyldes primært endringer i valutakurs og justering i henhold til utbetalingsplanen for Norges tapsavsetning til InvestEU, jf. undervedlegg 1 til Prop. 52 S (2022–2023).

Videre foreslås en tilsagnsfullmakt for 2024 for Norges gjenstående forpliktelser til tapsavsetning for resten av InvestEU-perioden. Stortinget sluttet seg til en tilsagnsfullmakt på 1 477 mill. kroner i 2023, jf. omtale over. Med en bevilgning på 284,9 mill. kroner til tapsavsetning i 2024 kan til-

sagnsfullmakten for 2024 reduseres til 1 316,6 mill. kroner, jf. forslag til vedtak VIII, 3. Tilsagnsfullmakten for 2024 foreslås redusert med et mindre beløp enn forslaget til bevilgning for 2024 på grunn valutakursendring.

EUs program for det indre marked

Den estimerte samlede kostnaden for deltakelse i programdelene som Nærings- og fiskeridepartementet er ansvarlig for under EUs program for det indre marked, er for 2024 anslått til 7,1 mill. euro, om lag 85 mill. kroner. Dette inkluderer om lag 3,7 mill. kroner som er Nærings- og fiskeridepartementets andel av administrative kostnader som ikke er direkte knyttet til de enkelte delprogrammene. Estimert kostnad per programdel er spesifisert i tabellen under. Økningen i bevilgningen sammenlignet med saldert budsjett i 2023 skyldes endringer i valutakurs og endret programfremdrift.

Tabell 5.12 Oversikt over estimerte kostnader per programdel under EUs program for det indre marked i 2024

	(i 1 000 kr)
Programdel	
Effektivt indre marked	17 800
Selskapsrett og hvitvasking	600
Konkurransopolitikk for et sterker EU i den digitale tidsalder	7 700
Markedstilsyn for varer	4 600
Konkurranseskraft og bærekraft for små og mellomstore bedrifter (COSME)	50 500
Administrasjonskostnader	3 700
Totalt	84 900

Oppsummering

Til sammen foreslås en bevilgning på 371,7 mill. kroner til å dekke delvis deltakelse i investeringsprogrammet InvestEU og deler av den norske kontingenten for deltakelse i EUs program for det indre marked. Bevilgningsbehovet er usikkert som følge av at det kan bli endringer i programfremdrift og/eller valutakurs, og regjeringen vil om nødvendig foreslå bevilgningsendring i forbindelse med endringer av budsjettet i 2024.

Kap. 926 Havforskningsinstituttet, forskningsfartøy

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2022	Saldert budsjett 2023	Forslag 2024
01	Driftsutgifter	206 556	194 450	210 750
21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i>	248 205	191 200	203 683
45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>	60 505		
	Sum kap. 926	515 266	385 650	414 433

Vedrørende 2023:

Ved stortingsvedtak 16. juni 2023 ble det gjort følgende endringer, jf. Innst. 490 S og Prop. 118 S (2022–2023):

- post 01 ble økt med 49,4 mill. kroner
- post 21 ble økt med 4,4 mill. kroner

Kapitlet omfatter drift og bemanning av forskningsfartøyene Kronprins Haakon, G.O. Sars, Johan Hjort, G.M. Dannevig, Hans Brattström, Dr. Fridtjof Nansen, Hydrograf og Prinsesse Ingrid Alexandra med tilhørende vitenskapelige instrumenter og utstyr. Kapitlet omfatter også drift av undervannsrobotikk og seildroner.

Havforskningsinstituttet utfører rederitjenester for en rekke institusjoner, blant annet Universitetet i Bergen, Norsk Polarinstitut, Norad, FNs organisasjon for ernæring og landbruk (FAO), Universitetet i Tromsø og Statens kartverk. Drift, lønnskostnader og investeringer i forskningsfartøy er derfor skilt ut på eget budsjettkapittel.

Forskningsfartøyene er viktige verktøy for forskning og overvåking av hav- og kystmiljøet, de biologiske ressursene i havet og sammenhengen mellom disse. Fartøyene benyttes også til å undersøke geologiske og biologiske forhold på havbunnen. Rederidriften er dermed en sentral del av grunnlaget for en langsiktig forvaltning av marine ressurser i de norske havområdene.

Det er satt følgende mål for driften av forskningsfartøyene:

- Kapasiteten og utstyret på forskningsfartøyene skal utnyttes optimalt, og driften skal være best mulig koordinert og kostnadseffektiv.
- Fartøyene og vitenskapelig instrumentering skal vedlikeholdes og oppgraderes som nødvendig for å tilfredsstille myndighetskrav til sikkerhet for personell og materiell, og beskyttelse av det ytre miljøet.

Bruken av de havgående forskningsfartøyene koordineres gjennom en nasjonal toktkomité, slik at toktene kan ses i sammenheng og personell fra flere institusjoner kan delta på planlagte tokt. Det er også etablert et samarbeid om bruk av kapitalkrevende vitenskapelig utstyr om bord på fartøyene.

Havforskningsinstituttet har bygd opp et betydelig internasjonalt nettverk innen prosjektering, bygging, drift og operasjon av forskningsfartøy og vitenskapelig instrumentering. Andre land benytter instituttet som rådgiver på dette feltet.

Resultater 2022

Havforskningsinstituttet administrerte og driftet 1 630 toktedøgn i 2022, hvorav 1 050 var knyttet til instituttets egen aktivitet. Dette er på nivå med 2019, etter noe redusert aktivitet under pandemien.

De havgående fartøyene har i gjennomsnitt vært i drift i 294 døgn, mens målet var 280. For kystgående fartøy som bare har én besetning, var gjennomsnittlig utnyttelse 179 døgn, mens målet var 155.

I løpet av 2022 ble byggingen av et nytt kystgående forskningsfartøy «Prinsesse Ingrid Alexandra» gjennomført hos Holland Shipyard i Nederland. Fartøyet ble levert tidlig i 2023.

Prioriteringer 2024

Havforskningsinstituttet skal arbeide med å effektivisere datainnhenting gjennom å sette i drift nye plattformer som undervannsroboter og seildroner. Deler av dette vil være et ledd i å styrke kystovervåkingen.

Instituttet skal videreføre arbeidet med å legge til rette for økt samarbeid mellom forskningsinstitusjoner om bruk av forskningsfartøy og instru-

menter, blant annet ved å tilby utleie av instituttets fartøy.

Budsjettforslag

Post 01 Driftsutgifter

Posten dekker lønns- og pensjonskostnader og utgifter til drift og vedlikehold av fartøyene G.O. Sars, Johan Hjort, G.M. Dannevig og instituttets del av kostnadene for Kronprins Haakon, Harald Brattström, Prinsesse Ingrid Alexandra og Hydrograf. Bevilgningen er foreslått økt for anslått lønns- og prisvekst. Bevilgningen foreslås økt med 6 mill. kroner for å dekke økte driftskostnader for forskningsfartøyene.

Det foreslås å bevilge 210,8 mill. kroner i 2024.

Post 21 Spesielle driftsutgifter, kan overføres

Bevilgningen blir motsvart av inntekter på kap. 3926, post 01. Utgiftene omfatter lønn og drift av

Dr. Fridtjof Nansen i henhold til trepartsavtalen mellom Norad, FAO og Havforskningsinstituttet, Universitetet i Bergens andel av drift og lønn for G.O. Sars og Hans Brattström, Statens kartverks andel av drift og lønn for Hydrograf og Nord Universitets andel av drift og lønn for Prinsesse Ingrid Alexandra. Videre dekker posten utstyr som omfattes av samarbeidsavtalen mellom Havforskningsinstituttet og Universitetet i Bergen. Norsk Polarinstitutt og Universitetet i Tromsø sine andeler av lønns- og driftskostnader for Kronprins Haakon er også budsjettet på denne posten.

Det foreslås en bevilgning på 203,7 mill. kroner i 2024. Bevilgningen er foreslått økt for anslått lønns- og prisvekst.

Det foreslås at bevilgningen kan overskrides mot tilsvarende merinntekter under kap. 3926, post 01, jf. forslag til vedtak II, 1.

Videre foreslås en fullmakt til å kunne overskride posten mot tilsvarende kontraktsfestede inntekter i etterfølgende år, jf. forslag til vedtak IV, 4.

Kap. 3926 Havforskningsinstituttet, forskningsfartøy

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2022	Saldert budsjett 2023	Forslag 2024
01	Oppdragsinntekter	241 099	191 010	199 414
	Sum kap. 3926	241 099	191 010	199 414

Post 01 Oppdragsinntekter

Posten motsvares av tilsvarende utgifter under kap. 926, post 21 Spesielle driftsutgifter. Det fremmes forslag om å bevilge 199,4 mill. kroner i 2024.

Det foreslås en merinntektsfullmakt knyttet til posten, jf. omtale under kap. 926, post 21 og forslag til vedtak II, 1, og en overskridelsesfullmakt knyttet til de samme kapitler og poster, jf. forslag til vedtak IV, 4.

Kap. 928 Annen marin forskning og utvikling

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2022	Saldert budsjett 2023	Forslag 2024
21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i>	25 200	35 900	38 100
50	Tilskudd til Veterinærinstituttet	70 550	72 600	77 200
72	Tilskudd til Nofima AS	96 900	99 600	100 500
	Sum kap. 928	192 650	208 100	215 800

Vedrørende 2023:

Ved stortingsvedtak 16. juni 2023 ble det gjort følgende bevilgningsendringer, jf. Innst. 490 S og Prop. 118 S (2022–2023):

- post 21 ble økt med 5,8 mill. kroner
- post 50 ble økt med 1,8 mill. kroner
- post 72 ble økt med 2,1 mill. kroner

Post 21 Spesielle driftsutgifter, kan overføres

Posten skal finansiere programmer og prosjekter der flere etater og virksomheter deltar.

Resultater 2022

I 2022 ble det satt av 17,5 mill. kroner til Mareano-programmet under kap. 928, post 21 og 29,3 mill. kroner under kap. 905, post 01. Kartleggingen bidrar blant annet til en kunnskapsbasert forvaltning av de havbaserte næringene og de marine økosystemene. Arbeidet utgjør et viktig kunnskapsgrunnlag for forvaltningsplanene for norske havområder. Kartleggingen gjennomføres av Havforskningsinstituttet, Norges geologiske undersøkelse og Statens kartverk. I 2022 ble det gjennomført dybdekartlegginger på totalt 3 362 km² ved Spitsbergenbanken i Barentshavet og i Nordsjøen på to områder inn mot vindparkområdet Sørliche Nordsjø II. Det er utført geologiske, biologiske og kjemiske prøvetakinger i Nordsjøen, i havvindområdene Utsira Nord og Ytre Oslofjord, samt nord av Svalbard og Kvitøyrenna, over områder på til sammen 11 372 km².

Det ble satt av 4,1 mill. kroner til Norsk nettverk for blå skog. Nettverket består av Havforskningsinstituttet, GRID-Arendal og Norsk institutt for vannforskning. Formålet er å bidra til økt kunnskap og bevissthet om blå skog, det vil si fastsittende alger og planter som vokser under vann. I samarbeid med FNs miljøprogram har nettverket utarbeidet en global rapport om tareskog som oppsummerer kunnskap om tareøkologi og inneholder et digitalt kart over kjent distribusjon av tareskoger for hele kloden. Rapporten ble ferdigstilt høsten 2022. Nettverket har også bidratt med finansiering av en studie som beregner karbonlagringskapasiteten til sjøgressenger på ulike lokasjoner i Norge. Foreløpige resultater tyder på at ålegressengene i Skagerrak har spesielt høyt karbonlagringspotensial.

Videre ble det satt av 3,6 mill. kroner til Norsk institutt for naturforvaltnings arbeid tilknyttet trafikklyssystemet for kapasitetsjusteringer i norsk

lakse- og ørretoppdrett. Systemet skal bidra til en forutsigbar og miljømessig bærekraftig vekst i disse næringene og baserer seg på en bred kunnskapsvurdering hvor flere forskningsinstitusjoner deltar.

Budsjettforslag

Det foreslås en bevilgning på 38,1 mill. kroner for 2024.

Innenfor rammen foreslås det å sette av 18,5 mill. kroner til Mareano-programmet², 4,2 mill. kroner til Norsk nettverk for blå skog og 4,9 mill. kroner til Norsk institutt for naturforsknings arbeid tilknyttet trafikklyssystemet for kapasitetsjusteringer i norsk lakse- og ørretoppdrett.

Videre foreslås det satt av 10,6 mill. kroner til polarforskningsprogrammet Go North. Formålet er å fremme norsk forskningsinnsats i og om Polhavet. Midlene skal benyttes til å dekke utstyrs- og toktkostnader.

Post 50 Tilskudd til Veterinærinstituttet

Veterinærinstituttet er et biomedisinsk beredskaps- og forskningsinstitutt innen fiske- og dyrehelse og -velferd, før- og mattrygghet. Instituttet bistår myndigheter, produsenter og andre over hele landet i å hindre spredning av smittestoffer og utvikling av sykdom hos fisk, dyr og mennesker.

Veterinærinstituttet er et forvaltningsorgan underlagt Landbruks- og matdepartementet, jf. omtale i Prop. 1 S (2023–2024) for Landbruks- og matdepartementet, kap. 1112, post 50.

Instituttets hovedmål er *God helse hos dyr, fisk og mennesker*. Det er utarbeidet tre delmål:

- Kunnskapsbasert forvaltning
- God beredskap
- Konkurranseskraftige bionæringer

Hovedmålet tar utgangspunkt i begrepet «én helse», hvor helse hos dyr, planter, miljø i hav og på land og mennesker henger sammen og må ses i sammenheng. Veterinærinstituttets hovedoppgave er å bidra til kunnskap om og opprettholde god beredskap mot sykdom som truer helse og velferd hos landdyr og fisk, og mot sykdom som kan overføres til mennesker.

² Samlet forslag til bevilgning til Mareano under Nærings- og fiskeridepartementet er 49,5 mill. kroner, fordelt med 31 mill. kroner under kap. 905, post 01 og 18,5 mill. kroner under kap. 928, post 21.

Tilskuddet over Nærings- og fiskeridepartementets budsjett er rettet mot å utvikle en god vitenskapelig forståelse av fiskehelse, fiskevelferd, risiko for sykdom og sjømattrygghet. Tilskuddet benyttes til kunnskapsutvikling, diagnostikk og analyser, kunnskapsformidling, biosikkerhet, beredskap og internasjonalt arbeid. Instituttets arbeid for Nærings- og fiskeridepartementet er relevant for flere bærekraftsmål, særlig knyttet til bærekraftig bruk, mat og klima. Instituttet har en fri og uavhengig rolle i alle faglige spørsmål.

Instituttet er referansesenter for Verdens dyrehelseorganisasjon (WOAH) for utvalgte sykdommer og parasitter på fisk, epidemiologi/risikovurdering for sykdommer hos akvatiske dyr, helseøkonomi og sykdomsbyrde, og nasjonalt referanselaboratorium for listeførte sykdommer hos fisk og krepsdyr. Formålet med referansefunksjonene er å sikre like og gode testresultater gjennom å harmonisere og øke kvaliteten i metodene til laboratoriene som utfører analyser, noe som også bidrar til kompetansebygging og effektivisering.

Resultater 2022

Veterinærinstituttet publiserte fiskehelse rapporten i mars 2023 som viste at dødeligheten for oppdrettslaks og rensfisk var høy også i 2022. Dette skyldes flere forhold, hvor de viktigste er skader etter mekanisk lusebehandling, infeksjonssykdommer og dårlige miljøforhold. Dødeligheten og sykdomsbildet gir utfordringer for helsen og velferden til norsk oppdrettsfisk.

I 2022 var dødeligheten i sjøfasen 16,1 pst. for laks og 17,1 pst. for regnbueørret, begge en økning sammenlignet med 2020 og 2021. Det er i 2022 fortsatt store geografiske forskjeller i dødelighet. Fordelt på de tretten produksjonsområdene (PO), kommer PO3 (Karmøy til Sotra) dårligst ut med 23,7 pst., mens PO11 (Kvaløya til Loppa) kommer best ut med 9,1 pst. Totalt ligger dødeligheten i PO1-PO5 (Svenskegrensen til Hustadvika) på omkring 20 pst., mens områdene fra PO6 og nordover (Nordmøre til Øst-Finnmark) ligger under 15 pst.

Det er spesielt tre helseutfordringer som utmerker seg i 2022 for oppdrettslaks: skader ved avlusningsoperasjoner, kompleks gjellesykdom og vintersår. Antall påvisninger av alvorlige virusykdommer har stabilisert seg, mens den bekymringsfulle utviklingen av bakterielle sykdommer fortsetter. Spesielt er omfanget av vintersår problematisk med tanke på dyrevelferd.

Veterinærinstituttets viktigste kunnskapsgrunnlag for å ha oversikt over nasjonal sykdoms-

forekomst og helsestatus er overvåkingsprogrammene finansiert av Mattilsynet og Miljødirektoratet, prøver som tas ved mistanke om listeførte sykdommer og andre prøver tatt i kontrolloppdrag for næringene. Disse prøvene danner også utgangspunkt for instituttets diagnostiske kompetanse og utdanning. Antall prøver fra mistanke om listeførte sykdommer har økt noe. I hovedsak skyldes dette en økning i mistanke om infeksjøs lakseanemi (ILA). Prøvene knyttet til ikke-listeførte sykdommer har blitt redusert med 60 pst. siden 2018 som følge av at næringen benytter private laboratorier for disse analysene.

Tilstrekkelig og forutsigbar tilgang til nødvendige data og prøvemateriale er viktig for at Veterinærinstituttet framover skal kunne levere på det samfunnsoppdraget det er gitt. Instituttet har i 2022 arbeidet videre med systemer og verktøy for beslutningsstøtte i bioproduksjon. Digitalisering av dataoverføring, kunnskapsproduksjon og formidling er med på å utvikle mer kunnskap og en bedre og mer effektiv beslutningsstøtte for forvaltningen. Instituttets innspill til OPS Sjømat, som organiserer samarbeidet for å realisere gevinstene med digitalisering og deling av data i sjømatnæringen, er også viktig i denne sammenheng.

Instituttet har i 2022 fortsatt arbeidet med en mer risikobasert overvåking, hvor man i større grad kan få tilgang til risikobasert prøvemateriale for diagnostikk og benytte ulike datakilder som grunnlag for å forutsi og overvåke sykdom. Overvåkingen har i 2022 avdekket utbrudd av ILA i 15 lokaliteter, som historisk sett er høyt, men lavere enn i 2021. Det ble i tillegg avdekket 98 tilfeller av pankreassykdom (PD) som er omtrent på nivå med 2021 (100).

Samarbeid med næringsliv og deres organisasjoner har også i 2022 vært viktig for å dele og utvikle kunnskap. Dette gjelder både åpenhet og deling av data og metoder de offentlige laboratoriene benytter, og mer konkret støtte til diagnostikk, biosikkerhet og etablering av overvåkingsplaner.

Prioriteringer 2024

God fiskehelse

Veterinærinstituttet leverer sentral kunnskap for havbruksforvaltningen på et område som er i sterk utvikling gjennom ny teknologi og nye driftsformer. En risikobasert overvåking av fiskehelsen hvor nye trusler kan oppdages og varsles tidlig blir derfor viktig. Veterinærinstituttets kunn-

skapsutvikling om sykdommer og biosikkerhet er kontinuerlige aktiviteter og viktige redskap for å forebygge sykdom og sikre god fiskehelse og -velferd. Instituttet skal øke kunnskapen om de viktigste drivere for sykdomsutvikling og dødelighet i oppdrettsnæringen. Instituttet skal øke kunnskapen om smittestoff og videreutvikle systemer og metoder for tidlig varsling og rask og presis fiskediagnostikk, både av kjente og ukjente/nye sykdommer.

God fiskevelferd

God velferd er mer enn overlevelse, men velferdsutfordringene synliggjøres i sin ytterste konsekvens gjennom antall fisk som dør under produksjonen. Høy sykdomsbelastning i oppdrettsnæringen bidrar til dårlig fiskevelferd og høy dødelighet. Instituttet skal fortsatt prioritere samarbeid med Havforskningsinstituttet for å oppnå god fiskevelferd og bidra i arbeidet med dyrevelferdsmeldingen.

Digitalisering og tjenesteutvikling

Veterinærinstituttet besitter kunnskap og kompetanse om diagnostiske analyser og data som er relevante for en bærekraftig utvikling i bionæringene. Det er viktig at instituttet samarbeider med næringen for å bidra til dette målet, både gjennom å bidra med data og kunnskap og for å benytte mulighetene som finnes for å øke datainnsamlingen, blant annet i regi av offentlig/privat samarbeid mellom staten og havbruksnæringen.

Budsjettforslag

Tilskuddet til Veterinærinstituttet skal bidra til god kunnskap om sykdommer og biosikkerhet som grunnlag for en god forvaltning og en bærekraftig utvikling av havbruksnæringen.

Det foreslås en bevilgning på 77,2 mill. kroner i 2024. Bevilgningen er foreslått økt for anslått prisvekst.

Post 72 Tilskudd til Nofima AS

Nofima AS er et næringsrettet forskningsinstitutt med kompetanse på hele verdikjeden innen blå og grønn sektor. Nofimas formål er å levere forskning og innovasjon som bidrag til bærekraftig matproduksjon og god forvaltning av ressurser fra hav og land. Staten eier 56,8 pst. av aksjene i selskapet. Statens begrunnelse for eierskapet er å legge til rette for forskningsaktivitet og

forskningsinfrastruktur innenfor akvakulturnæringen, fiskerinæringen og matindustrien på områder markedet ikke finansierer, og som er viktige for samfunnet. Hovedkontoret ligger i Tromsø, og selskapet hadde 397 ansatte ved utgangen av 2022.

Nofima mottar tilskudd fra Nærings- og fiskeridepartementet og grunnbevilgning fra Norges forskningsråd. Nofima opererer i et konkurranseutsatt marked og rundt 70 pst. av inntektene innhentes i konkurranse med andre forskningsmiljøer. Nofima får mesteparten av sine inntekter gjennom konkurranseutsatte prosjektbevilgninger fra blant annet Norges forskningsråd, Fondet for forskningsavgift på landbruksprodukter, Fiskeri- og havbruksnæringens forskningsfinansiering AS og EU, og oppdrag fra akvakulturnæringen, fiskerinæringen, land- og havbasert matindustri, leverandørindustri og forleverandører og ingrediensindustri.

Tilskuddet fra Nærings- og fiskeridepartementet skal benyttes til drift av tyngre forskningsinfrastruktur og forskningsvirksomhet innenfor fiskeri og havbruk. Tilskuddet skal fremme økt verdiskaping i sjømatnæringen og finansiere aktiviteter innenfor tre hovedområder:

- utvikle og utnytte infrastruktur gjennom kostnadseffektiv drift som muliggjør langsiktig forskning
- styrke kunnskapsgrunnlag for en effektiv fiskeri- og havbruksforvaltning
- forskning for bærekraftig verdiskaping i sjømatnæringen

Havbruksstasjonen i Tromsø eies av UiT Norges arktiske universitet og Nofima. Selskapet driver tre ulike forskningsanlegg: Fiskehelselaboratoriet, landanlegg og sjøanlegg. I tillegg drifter Havbruksstasjonen Senter for marin akvakultur med to avdelinger.

Senter for marin akvakultur (SMAK) i Tromsø er etablert som et anlegg for «Det nasjonale avlsprogrammet for torsk». Anlegget er spesialdesignet med tanke på produksjon og oppføring av familiegrupper av marin yngel, og særlig torsk. SMAK blir også brukt til forskning på grunnleggende biologi og reproduksjon for annen marin fisk.

Nasjonalt senter for marin bioprosessering (Bio-tep) i Tromsø er designet for oppskalering av produksjonsprosesser ved utnyttelse av marint råstoff. Anlegget brukes i hovedsak av bedrifter som utvikler nye prosesser og produkter fra slikt råstoff, for å teste prosessene i industriell skala.

Biotep er et pilotanlegg som både små og store bedrifter kan benytte.

Forskningsstasjon for bærekraftig akvakultur på Sunndalsøra er et landbasert forskningsanlegg med ferskvann, sjøvann og resirkulert vann. Hovedaktiviteten ved stasjonen er forskning innenfor ernæring, fôr og fôring, avl og genetikk, nye arter, kvalitet, forebyggende helsearbeid og produksjonsteknologi og miljø. Senteret skal legge grunnlaget for utviklingen av framtidens lukkede oppdrettskonsepter.

Resultater 2022

Utvikle og utnytte infrastruktur

Tabell 5.13 Fordeling av tilskuddet til infrastruktur

	(i 1 000 kr)
Driftsstøtte til Havbruksstasjonen i Tromsø	16 925
Husleiestøtte	10 450
Driftsstøtte til Forskningsstasjonen på Sunndalsøra	14 535
Leie av avlsstasjon og drift av torskeavlsprogrammet	33 325
Nasjonalt senter for marin bioprosessering (Biotep)	3 420
Totalt	78 655

Gjennom året har Nofima hatt utfordringer knyttet til gjennomføring av forsøk ved forskningsstasjonen på Sunndalsøra som følge av sykdomsutbrudd hos fisk. Det har også vært sykdomsutbrudd ved Havbruksstasjonen i Tromsø. Dette har ført til store forsinkelser i prosjektgjennomføringen. Kapasitetsutnyttelsen ved Nasjonalt senter for marin bioprosessering (Biotep) var også lavere enn foregående år. Det har for øvrig vært god kapasitetsutnyttelse ved det meste av instituttets øvrige infrastruktur. Interessen og behovet for Senter for marin akvakultur (SMAK) har økt som resultat av økende interesse for torskeoppdrett og framtidige muligheter knyttet til bruk av andre marine arter.

Kunnskapsgrunnlag for forvaltningen

Det ble brukt om lag 6 mill. kroner på kunnskapsgrunnlag for forvaltningen i 2022. Nofima bidrar med data og kunnskapsutvikling om norsk sjømat-

næring. Dette utgjør en viktig beslutningsstøtte for forvaltningen og et viktig faktagrunnlag i den offentlige debatten om tema som verdiskaping, aktivitet og næringsstruktur, arealtilgang, havbruk, sjømatnæringen og klimaendringer. Aktivitetene dreier seg om innsamling, strukturering, bearbeiding og tilrettelegging av data som benyttes i forsknings- og utredningsprosjekter.

Forskning for bærekraftig verdiskaping i sjømatnæringen

Til dette formålet ble det anvendt om lag 12 mill. kroner i 2022. Nofima arbeider med temaer i verdikjeden som har generisk interesse for norsk sjømatnæring, blant annet problemstillinger knyttet til råstoff og råstoffkvalitet, restråstoff og slam, introduserte arter, fangstbasert akvakultur, bearbeiding og marked.

Nofima har i 2022 hatt råstoffkvalitet, både fra villfisk og oppdrett, og sammenhengen fiskevelferd og matkvalitet som et av sine innsatsområder. I den forbindelse har selskapet utviklet et eget måleinstrument, «Maritec Eye», som er særlig egnet til å oppdage parasitten kveis i fiskekjøtt.

Klimaendringer og endrede miljøbetingelser gjør at flere arter endrer utbredelse og vandringsmønster, og instituttet har undersøkt hvordan innvandrende arter som for eksempel pukcellaks kan benyttes som ressurs, og hvilke konsekvenser makrellens nye vandringer får på fangstmønsteret.

Innenfor temaet fangstbasert akvakultur ble det gjort analyser av teknologi og lønnsomhet knyttet til levendelagring og hold av arter som torsk, kongekrabbe, rødspette, makrellstørje m.fl. Nofima har undersøkt mer bærekraftig anvendelse av rensefisk, for eksempel til mat, og også verdiskapingspotensialet for dyrking, prosessering og anvendelse av tare.

Torskeavlsprogrammet er et bredt anlagt FoU-program som har som formål å legge grunnlag for kommersielt oppdrett av torsk i Norge. Det kreves et betydelig kunnskapsgrunnlag for å løse de tekniske og biologiske utfordringene og legge til rette for bærekraftig produksjon. I 2022 har Nofima derfor hatt aktivitet innenfor miljøforskning, avlsforskning, avlsarbeid og formidling, blant annet deltatt i torskenettverket som nå omfatter nærmere 50 bedrifter. Nofima har også utarbeidet en økonomisk modell som skiller økonomiske fra ikke-økonomiske kostnader som grunnlag for omsetning av rogn fra det nasjonale torskeavlsprogrammet.

Prioritering 2024

Innenfor rammen av bevilgningen for 2024 skal Nofima prioritere å videreutvikle kostnadseffektiv drift av selskapets forskningsinfrastruktur, særlig ved forskningsstasjonen på Sunndalsøra, Havbruksstasjonen i Tromsø og Nasjonalt senter for marin bioprosessering (Bioteq), og til å videreutvikle kunnskapsgrunnlaget for forvaltningen og for bærekraftig verdiskaping i sjømatnæringen, herunder oppbygging av kunnskap om bærekraftig fiskefôr og grønn omstilling i sjømatnæringen.

Arbeidet med å utvikle kunnskap for en bærekraftig torskoppdrettsnæring, herunder arbeide videre med organisering av avlsprogrammet for oppdrettstorsk som tar hensyn til at det eksisterer en privat aktør som tilbyr produkter fra eget avlsprogram.

Budsjettforslag

Det foreslås en bevilgning på 100,5 mill. kroner i 2024.

Kap. 930 Design og arkitektur Norge

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2022	Saldert budsjett 2023	Forslag 2024
70	Tilskudd	19 749	23 300	27 800
	Sum kap. 930	19 749	23 300	27 800

Vedrørende 2023:

Ved stortingsvedtak 16. juni 2023 ble bevilgningen økt med 0,5 mill. kroner, jf. Innst. 490 S og Prop. 118 S (2022–2023).

Post 70 Tilskudd

Stiftelsen Design og arkitektur Norge (DOGA) skal fremme forståelse, kunnskap og bruk av design og arkitektur i næringslivet og i samfunnet. Hovedmålet for tilskuddet fra Nærings- og fiskeridepartementet er økt samlet verdiskaping innenfor bærekraftige rammer gjennom design- og arkitekturdrevet nyskaping. Dette skal gjøres gjennom å fremme økt konkurransevne i næringslivet.

Resultater 2022

DOGA mottok 68,7 mill. kroner i tilskudd i 2022, hvorav 19,7 mill. kroner fra Nærings- og fiskeridepartementet og 49 mill. kroner fra Kommunal- og distriktsdepartementet. Stiftelsen arbeider med å videreutvikle effektive virkemidler for spredning av design- og arkitekturmetodikk. DOGA skal være en tydelig aktør i hele landet.

Designdrevet innovasjonsprogram (DIP) skal stimulere norske bedrifter til økt bruk av design tidlig i innovasjonsprosessen. Gjennom programmet kan innovasjonsprosjekter i alle typer bran-

sjer og samfunnssektorer få støtte til å involvere designere i idéfasen. DOGA leder programmet i samarbeid med Norges forskningsråd og Innovasjon Norge. Gjennom programmet fikk 18 prosjekter støtte i 2022, mot 21 i 2021. Antall søkere til DIP svinger fra år til år. Dette skyldes ifølge DOGA graden av kjennskap til programmet, rammebetingelser og konjunkturer. I løpet av koronapandemien økte søknadene til programmet. I 2022 innførte DOGA krav til bærekraft i tildelingskriteriene for DIP. Dette førte ifølge DOGA til at kvaliteten av søknadene gikk opp, men at det kom inn færre søknader. DOGAs vurdering er at kvaliteten på søknadene til DIP er svært god. Programmet har en tildelingsprosent på mellom 15 og 20 pst. Bedriftene som ikke mottar støtte, får tilgang til kompetansevirkemidler som blant annet en guide i designdrevet innovasjon. DOGA opplever økende etterspørsel etter denne typen virkemidler.

DOGA har fulgt opp både brukerundersøkelser i egenregi og resultatene fra evalueringen av DIP fra 2020. Evalueringen anbefalte å gjøre designbasert innovasjonsmetodikk mer kjent. DOGA har utviklet et introduksjonskurs i designdrevet innovasjon som ble lansert i 2022.

DOGA har i 2022 deltatt i arbeidet med utviklingen av Virkemiddelapparatet 2.0 og videreutviklet samarbeidet med andre næringsrettede virkemiddelaktører, inkludert Siva og Patentstyret.

Prioriteringer 2024

DOGA skal i 2024 fortsette å styrke og utvikle DIP. De prosjektene som kan antas å gi størst effekt, skal prioriteres. Det skal være et hovedprinsipp at prosjekter som mottar støtte gjennom det næringsrettede virkemiddelapparatet, skal ha en plass på veien mot omstillingsmålet for 2030 og at Norge skal være et lavutslippssamfunn i 2050. DOGA skal mobilisere gode prosjekter som bidrar til grønn omstilling eller svarer til andre viktige formål, blant annet relatert til områdene som er pekt ut i regjeringens Veikart for et Grønt industriløft, hvor DOGA er gitt et oppdrag tilknyttet grønne industrietableringer. I tillegg skal DOGA arbeide for å spre informasjon og kunnskap om resultatene og metodikken fra DIP til

bredere deler av næringslivet og arbeid med å følge opp det nordiske samarbeidet på design.

DOGA skal bidra til å utvikle Virkemiddelapparatet 2.0 i samarbeid med de andre virkemiddelaktørene.

For øvrige resultater og prioriteringer vises det til omtale under kap. 590, post 71 i Prop. 1 S (2023–2024) for Kommunal- og distriktsdepartementet.

Budsjettforslag

Det foreslås en bevilgning på 27,8 mill. kroner til DOGA. Det foreslås styrke bevilgningen med 3 mill. kroner til DIP-programmet. I tillegg skal styrkingen benyttes til arbeid med tiltak i Grønt industriløft og oppfølging av det nordiske samarbeidet på design.

Kap. 935 Patentstyret

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap		Forslag 2024
		2022	Saldert budsjett 2023	
01	Driftsutgifter	298 082	298 510	338 500
	Sum kap. 935	298 082	298 510	338 500

Vedrørende 2023:

Ved stortingsvedtak 16. juni 2023 ble bevilgningen økt med 15,5 mill. kroner, jf. Innst. 490 S og Prop. 118 S (2022–2023).

Patentstyret behandler søknader om industrielle rettigheter, dvs. patent, varemerke og design i Norge, innvilger slike rettigheter og fører register over dem. I tillegg er etaten et kompetansesenter for immaterielle rettigheter og skal stimulere til økt beskyttelse og bedre bruk av immaterielle rettigheter. Patentstyret ivaretar også nasjonale og internasjonale forpliktelser, blant annet som følge av norsk medlemskap i Det europeiske patentverket. Patentstyret bistår også ved en rekke frihandelsforhandlinger.

Patentstyrets virksomhet er regulert i lov om Patentstyret og Klagenemnda for industrielle rettar (patentstyrelova) og tilhørende forskrift.

Patentstyret er en del av det norske innovasjonssystemet. Gjennom å legge til rette for at norske bedrifter kan sikre seg inntjening av egen nyskaping, strategisk markedsføring og design,

skal etaten bidra til innovasjon og økt verdiskaping.

Patentstyret er lokalisert i Oslo og disponerte om lag 246 årsverk i 2022.

Patentstyrets hovedmål er større bedrifts- og samfunnsøkonomisk lønnsomhet fra immaterielle verdier. Målet reflekterer Patentstyrets samfunnsoppdrag om å sørge for en riktig balanse mellom sikring av industrielle rettigheter, som gir innehaverne en styrket konkurranseposisjon, og andres behov for å kunne konkurrere med disse. Å treffe denne balansen antas å gi størst mulig privat- og samfunnsøkonomisk lønnsomhet fra Patentstyrets virksomhet. Det betyr blant annet at Patentstyret ikke har noe mål om å maksimere antall nye registrerte rettigheter.

Resultater 2022

Håndtering av søknader om patent, varemerke og design utgjør kjernen i Patentstyrets lovpålagte myndighetsoppgaver. Andre pålagte oppgaver er føring av offentlige registre over industrielle rettigheter i Norge, behandling av klager, regel-

verksarbeid, internasjonalt arbeid og råd og bistand til departementer.

Patentstyret utfører også informasjonsoppdrag for norsk og utenlandsk næringsliv og gjennomfører aktiviteter for å spre kunnskap om immaterielle rettigheter.

I 2022 gjennomførte Arkivtilsynet et arkivertersyn hos Patentstyret. Som resultat av ettersynet fikk Patentstyret ni pålegg om forbedring av arkivførselen, inkludert digitalisering av virksomhetens papirarkiv. Patentstyret er kommet langt i å gjennomføre påleggene. Det tiltaket som gjenstår, er digitalisering av etatens papirarkiv. Ved behandling av revidert nasjonalbudsjett 2023 ble det gitt en tilleggsbevilgning på 10 mill. kroner til dette formålet. Etaten er nå i gang med å gjennomføre en offentlig anskaffelse av tjenesten med å mediekonvertere arkivet.

Flere gode rettigheter

Patentstyret skal tildele flere gode rettigheter. For å vurdere om Patentstyret når dette målet, skal etaten rapportere på indikatorer og gi støttende analyser innenfor områdene effektivitet, kvalitet og kundetilfredshet i søknadsbehandlingen.

Effektivitet i saksbehandlingen

I 2022 mottok Patentstyret totalt 20 300 søknader om varemerke, patent og design. Dette er 3,4 pst. færre enn i 2021. Den langt største andelen av disse søknadene var varemerkesøknader. Nesten 80 pst. av søknadene kom fra utenlandske søkere som ønsker rettigheter i Norge. Nedgangen i antall patentsøknader fra norske søkere på 9 pst. skyldes først og fremst nedgang i antall søknader fra privatpersoner, ikke fra innovative bedrifter.

Patentstyret avgjorde om lag 1 000 færre varemerkesøknader i 2022 enn i 2021. Nedgangen i

antall avgjorte varemerkesøknader gjorde at antall slike søknader under behandling økte noe sammenliknet med året før. Patentstyret tilbyr søkerne en digital søknadsveiviser for varemerker. Målet er å behandle varemerkesøknader fra veiviseren innen tre uker. For varemerkesøknader som fremmes på andre måter, er målet å få avgjort sakene og registrert varemerkene i løpet av tre til seks måneder. Ved utløpet av 2022 var saksbehandlingstiden for varemerkesøknader innlevert via veiviseren om lag tre uker, og rundt 2,1 måneder for søknader som ble levert direkte til Patentstyret.

Patentstyret har som mål å gi en grundig vurdering av om en nasjonal førstesøknad om patent kan påregnes å bli innvilget innen syv måneder etter at den er fremmet, for minst 95 pst. av alle slike søknader. Målet ble nådd i 2022. Det dreier seg her om søknader som er inngitt direkte til Patentstyret og som ønskes gransket nasjonalt. Andre veier til patent er å søke om europeisk patent hos Det europeiske patentverket (EPO) eller å inngi en søknad under konvensjonen om patentsamarbeid (PCT) til Verdensorganisasjonen for immaterialrett (WIPO).

Antall Europapatenter mottatt i 2022 til validering i Norge var 5 201. Dette er patentsøknader godkjent av EPO hvor Patentstyret kun foretar en kort patentfaglig kontroll og registrering. Antallet slike søknader gikk merkbart ned sammenliknet med årene forut. Det indikerer at det norske markedet ikke er like interessant som før for de utenlandske søkerne som sikrer seg patent via Europapatenter. Nedgangen skyldes imidlertid også færre innvilgede søknader i EPO og konjunkturedgang i 2022.

Patentstyret har som mål at den som søker om registrering av design, skal få avgjort søknaden sin i løpet av to til tre måneder. I 2022 ble de fleste søknadene behandlet innen to måneder.

Tabell 5.14 Nye og ferdigbehandlede saker i 2021–2022

	Antall nye saker 2021	Antall nye saker 2022	Antall ferdigbehandlede saker 2021	Antall ferdigbehandlede saker 2022
Varemerke	18 142	17 696	18 116	17 107
Patent	1 580	1 410	1 655	1 373
Design	1 292	1 198	1 285	1 139
Klager på foretaksnavn	31	44	31	27

Tabell 5.15 Antall ferdigbehandlede saker per årsverk anvendt på det, etter type sak, 2020–2022

År	2020	2021	2022
Varemerke	492	530	465
Patent	51	51	41
Design	639	730	603

Antall avvirkede saker per saksbehandlerårsverk er redusert i 2022 sammenlignet med 2021, men effektiviteten i saksbehandlingen anses fortsatt som høy. Nedgangen kan skyldes en rekke ulike faktorer, som sammensetningen av søknadsmassen, flere nyansatte med behov for opplæring m.m. Patentstyret gjennomfører en digitaliseringsstrategi som omfatter en rekke ulike prosjekter. Gjennom den arbeider etaten kontinuerlig med forenkling og forbedring av både egne prosesser og kundenes opplevelse.

Kvalitet i saksbehandlingen

Patentstyret gjennomfører kontroller for å måle kvalitet i søknadsbehandlingen. Dette skjer i overensstemmelse med systemet etablert av Det europeiske patentverket EPO. Det er i 2022 ikke avdekket avvik fra etatens kvalitetsmål om å levere rett kvalitet i 96 pst. av sakene. Kvalitetskontrollene avdekket imidlertid visse områder med potensial for forbedring knyttet til søknadsprosessene som følges opp fortløpende.

Antall klager på Patentstyrets avgjørelser til Klagenemnda for industrielle rettigheter (KFIR) har ligget mellom 100 og 150 i flere år. I 2022 kom det inn 147 klager. Hoveddelen av klagenes gjelder varemerkesaker. Tallet er å anse som lavt sammenlignet med det årlige antallet avgjørelser som fattes av etaten (om lag 20 000). I flertallet av klagesakene ble Patentstyrets opprinnelige avgjørelse opprettholdt av KFIR.

Kundetilfredshet

Årlige kundeundersøkelser viser at kundene i stor grad er godt fornøyde med Patentstyrets tjenester. Resultatene har vært stabile over tid.

Bedre bruk av immaterielle rettigheter

Bedre bruk av immaterielle rettigheter innebærer at Patentstyret skal arbeide for at norske bedrifter har tilstrekkelig kunnskap og bevissthet om riktig

bruk av immaterielle rettigheter. På denne måten vil Patentstyret kunne bidra til norske bedrifters lønnsomhet. Delmål to omfatter en begrenset del av etatens ressurser. Det er utfordrende å måle effektene av Patentstyrets arbeid på dette området, men indikatorer som forsøker å måle effekten av kompetanseoverføring og bedriftenes kompetansenivå innen immaterielle verdier og rettigheter (IR-modenhet), gir visse indikasjoner på effektene av Patentstyrets arbeid.

Kompetanseoverføring

Patentstyret skal drive med kompetanseoverføring og bidra til å øke IR-modenheten blant norske bedrifter og andre næringslivsaktører. Målgruppene for etatens arbeid med kompetanseoverføring er primært universitets- og høyskolesektoren, virkemiddelaktører, næringslivsorganisasjoner, klynger og inkubatorer.

I 2022 gjennomførte Patentstyret 25 digitale arrangementer. Nettbaserte arrangementer har bidratt til å nå flere interessenter enn tidligere. Tilbakemeldingene fra deltakerne er positive.

IR-modenhet

Begrepet IR-modenhet sier noe om hvor bevisst bedriftene utnytter sine immaterielle rettigheter og verdier. En indikator på bedriftenes IR-modenhet er blant annet omfanget av bruken av forundersøkelser. Forundersøkelser tilbys av Patentstyret på markedsmessige vilkår, og er en tjeneste der Patentstyret kartlegger om andre har sikret seg rettigheter på det området som planlegges søkt om. Videre benyttes bruk av Patentstyrets søke- og varslingstjenester og antall norske søknader i andre land som indikatorer på IR-modenhet.

Antall forundersøkelser levert av Patentstyret var på samme nivå i 2022 som i 2021. De profesjonelle aktørene, dvs. patentfullmektigbyråene, er Patentstyrets største kundegruppe for slike tjenester. Patentstyret registrerer økende bruk av sine registre og databaser i 2022.

I 2021 gikk det totale antallet søknader om industrielle rettigheter fra norske søkere inngitt til andre lands registreringsmyndigheter opp til om lag 32 760, mot ca. 27 900 året før. Antallet søknader levert til utlandet var 6,4 ganger høyere enn antallet levert av norske søkere til Norge (5 117) i 2021. Dette er de nyeste tilgjengelige tallene. Antallet slike søknader kan gi en pekepinn på utviklingen i IR-modenhet hos norske bedrifter. Samtidig spilte andre faktorer som koronapandemien og global konjunktur en viktig rolle.

Prioriteringer for 2024

Patentstyret skal fortsette arbeidet med oppgradering av IKT-systemene og ytterligere effektivisering av søknadsbehandlingen. Videre skal etaten videreføre arbeidet med å bidra til å øke næringslivets kompetanse om immaterielle verdier og rettigheter. Dette bør oppnås blant annet gjennom økt målretting av tiltak for å tilby kunnskap og kompetanseøkning, blant annet i samarbeid med andre deler av virkemiddelapparatet.

Budsjettforslag

Post 01 Driftsutgifter

Det foreslås en bevilgning på 338,5 mill. kroner i 2024. Bevilgningen skal dekke lønn, pensjon, hus-

leie, vedlikehold og oppdatering av IKT-systemer, blant annet for økt IKT-sikkerhet, andre driftsutgifter og mindre investeringer. Bevilgningen er foreslått økt for anslått lønns- og prisvekst. Videre er bevilgningen foreslått økt med 25 mill. kroner knyttet til økte utgifter for å dekke produksjon av brukerbetalte tjenester og vedlikehold og oppdatering av IKT-systemer. Tilsvarende foreslås det å øke bevilgningene på inntektssiden som følge av foreslåtte endringer av enkelte avgifter og gebyrer. Forslag til endringer av avgifter og gebyrer for brukerbetalte tjenester har vært på høring høsten 2023.

Videre foreslås det at bevilgningen kan overskrides mot tilsvarende merinntekter under kap. 3935, post 04, jf. forslag til vedtak II, 1.

Kap. 3935 Patentstyret

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2022	Saldert budsjett 2023	Forslag 2024
01	Inntekter av informasjonstjenester	4 424	4 800	6 000
02	Inntekter knyttet til NPI	4 914	4 600	4 900
03	Gebyrer immaterielle rettigheter	95 255	105 735	135 400
04	Ymse inntekter	228		
	Sum kap. 3935	104 821	115 135	146 300

Om lag 75 pst. av søkerne og rettighetshaverne er fra utlandet. En stor andel av Patentstyrets innbetalinger gjennomføres derfor i annen valuta enn norske kroner. Store variasjoner i valutakursene i nyere tid påvirker treffsikkerheten i inntektsprognosen.

Enkelte gebyrsatser er foreslått økt med 30 pst. med virkning fra 1. mars 2024. Satsene har ikke blitt justert siden 2014. Avgiftene og gebyrene som svares til Patentstyret, utgjør kun en liten andel av brukernes kostnader forbundet med å sikre seg industrielle rettigheter. Forslaget ble sendt på høring i juli 2023, med svarfrist 1. oktober. Departementet tar sikte på å gjennomføre eventuelle forskriftsendringer tidlig i 2024.

Post 01 Inntekter av informasjonstjenester

Posten omfatter i hovedsak inntekter fra forundersøkelser til primært norske kunder. Dette kan dreie seg om kartlegging av teknikkområder, om

oppfinnelser kan patenteres eller varemerker registreres. Det foreslås en bevilgning på 6 mill. kroner i 2024.

Post 02 Inntekter knyttet til NPI

Posten omfatter inntekter fra oppdragsvirksomhet utført for Nordisk patentinstitutt (NPI). Det dreier seg om forundersøkelser for utenlandske kunder på patentområdet og granskning av internasjonale patentsøknader fra patentsøkere. Det foreslås en bevilgning på 4,9 mill. kroner for 2024.

Post 03 Gebyrer immaterielle rettigheter

Posten omfatter inntekter fra gebyrer som avkreves kundene for Patentstyrets tjenester i forbindelse med saksbehandling. Sammen med avgiftene for enkelte typer tjenester, jf. omtale under kap. 5574 nedenfor, går gebyrene til å dekke Patentstyrets utgifter til utøvelse av myndighets-

rollen, dvs. behandling av patent-, varemerke- og designsøknader og fornyelse av slike rettigheter, enkelte andre lovpålagte oppgaver og utvikling av kunderettede elektroniske tjenester.

Det foreslås en bevilgning på 135,4 mill. kroner i 2024, som er en økning på rundt 30 mill. kroner, blant annet som følge av foreslåtte endringer i gebyrsatser.

Post 04 Ymse inntekter

Posten omfatter tilskudd fra Utenriksdepartementet og andre refusjoner knyttet til bistandsarbeid i utviklingsland som Patentstyret eventuelt utfører. Det foreslås ingen bevilgning, men en merinntektsfullmakt knyttet til posten, jf. forslag til vedtak II, 1.

Kap. 5574 Sektoravgifter under Nærings- og fiskeridepartementet

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap	Saldert	Forslag
		2022	budsjett 2023	2024
71	Avgifter immaterielle rettigheter	153 523	160 000	202 200
	Sum	153 523	160 000	202 200

Post 71 Avgifter immaterielle rettigheter

På posten føres inntekter fra avgifter knyttet til Patentstyrets søknadsbehandling. Enkelte avgiftssatser er foreslått økt med virkning fra 1. mars 2024, jf. omtale under kap. 3935. Det foreslås en bevilgning på 202,2 mill. kroner i 2024, som er en økning på rundt 40 mill. kroner, blant annet som følge av forslag om endringer i avgifter.

Posten omfatter de årlige fornyelsesavgiftene for å opprettholde beskyttelsen av patenter og fornyelsesavgifter for å opprettholde et varemerke i en ny periode på ti år.

De økonomisk sett viktigste avgiftssatsene er foreslått økt med virkning fra 1. mars 2024, jf. omtale under kap. 3935.

Kap. 936 Klagenemnda for industrielle rettigheter

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap	Saldert	Forslag
		2022	budsjett 2023	2024
01	Driftsutgifter	6 872	8 360	8 750
	Sum kap. 936	6 872	8 360	8 750

Vedrørende 2023:

Ved Stortingsvedtak 16. juni 2023 ble bevilgningen økt med 68 000 kroner, jf. Innst. 490 S og Prop. 118 S (2022–2023).

Klagenemnda for industrielle rettigheter er et faglig uavhengig statlig klageorgan som behandler klager på vedtak fattet av Patentstyret. Virksomheten er regulert av lov om Patentstyret og Klagenemnda for industrielle rettigheter (patentstyrelova) og forskriften til denne.

Klagenemnda er lokalisert i Oslo og utførte om lag fire årsverk i 2022. De fleste klagesakene

behandles av paneler satt sammen av én av lederne i nemnda og eksterne eksperter. Det er totalt rundt 25 eksterne eksperter tilknyttet nemnda fordelt på ulike tekniske felt og det juridiske området. Departementet utnevner ekspertene for perioder på tre år av gangen, etter forslag fra nemnda.

Klagenemndas hovedoppgave er å behandle klager på endelige førsteinstansvedtak fattet av Patentstyret etter patent-, varemerke- og designloven. Klagen gjelder i hovedsak avslag på og innvilgelse av søknader om patenter og varemerker. I tillegg behandler nemnda saker etter lov om planteforedlerrettigheter, foretaksnavneloven og edelmetallogen. Saksbehandlingen skal skje på en

enkel, rask og effektiv måte sammenlignet med domstolsbehandling. Klagenemnda skal

- bidra til økt rettssikkerhet på området industrielle rettigheter
- være en anerkjent instans innenfor industrielle rettigheter

Resultater 2022

Klagenemnda skal bidra til økt rettssikkerhet på området industrielle rettigheter

For å kunne vurdere måloppnåelse skal nemnda rapportere på indikatorer relevant for balansen mellom antall nye og antall ferdigbehandlede saker, effektiv saksbehandling og kvalitet i saksbehandlingen.

Tabell 5.16 Nye og ferdigbehandlede saker i 2021–2022

	Antall nye saker 2021	Antall nye saker 2022	Antall ferdigbehandlede saker 2021	Antall ferdigbehandlede saker 2022
Patent	7	7	23	6
Varemerke	126	132	107	108
Design	0	0	0	0
Foretaksnavn	1	0	2	0

Etaten klarte ikke å nedarbeide like mange varemerkesaker i 2022 som det kom inn av nye. Dette forklares i stor grad av personalsituasjonen i nemnda. Våren 2023 har nemnda klart å nedarbeide de resterende sakene fra 2022.

Klagenemnda avholdt i 2022 en muntlig forhandling i én sak. Det ble reist totalt seks søksmål mot Klagenemndas avgjørelser. Dette anses som lavt, men samtidig tilstrekkelig til å sikre en betryggende grad av domstolskontroll av nemndas avgjørelser.

Klagenemnda skal være en anerkjent instans innenfor industrielle rettigheter

For å kunne vurdere måloppnåelse skal nemnda rapportere på relevante indikatorer for hvorvidt nemnda følger utviklingen innenfor sitt fagfelt nasjonalt og internasjonalt, spesielt i EØS-områ-

det, og om nemnda sikrer faglig kvalitet og kompetansespredning på området industrielle rettigheter.

Nemnda deltok i 2022 på både nasjonale og nordiske faglige fora og tilbød videreutdannings tiltak for egne ansatte og eksterne medlemmer. Nemnda bidro også aktivt til kompetansespredning på fagområdet gjennom egen nettside, Meklingsnemnda for arbeidstakeroppfinnelsers nettside og på andre måter.

Budsjettforslag

Post 01 Driftsutgifter

Posten omfatter lønns- og pensjonsutgifter, husleie og kjøp av varer og tjenester. Det foreslås en bevilgning på 8,8 mill. kroner i 2024. Bevilgningen er foreslått økt for anslått lønns- og prisvekst.

Kap. 3936 Klagenemnda for industrielle rettigheter

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2022	Saldert budsjett 2023	Forslag 2024
01	Gebyrer	616	700	731
	Sum kap. 3936	616	700	731

Post 01 Gebyrer

Posten omfatter gebyrer for klager på Patentstyrets avgjørelser ved behandling av søknader om patent, varemerke, design og etter edelmetal- loven, samt klager på avgjørelser om plantefored- lerrettigheter og foretaksnavn fattet av henholds-

vis Plantesortsnemnda og Foretaksregisteret. Klagegebyrene er satt betydelig lavere enn kost- naden med å behandle klagen, for at terskelen for å klage på Patentstyrets vedtak ikke skal være for høy.

Det foreslås en bevilgning på 0,7 mill. kroner for 2024.

Kap. 2421 Innovasjon Norge

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 2022	Saldert budsjett 2023	Forslag 2024
50	Tilskudd til etablerere og bedrifter, inkl. taps- avsetninger	1 237 377	833 650	1 105 800
70	Basiskostnader	168 500	169 500	176 336
71	Innovative næringsmiljøer, <i>kan overføres</i>	111 704	115 500	126 320
74	Reiseliv, profilering og kompetanse, <i>kan overføres</i>	512 499	541 500	574 429
75	Grønn plattform, <i>kan overføres, kan nyttes under post 50, 71 og 76</i>	68 978	207 900	245 795
76	Miljøteknologi, <i>kan overføres</i>	527 526	400 846	415 900
77	Tilskudd til bedrifter som har hatt inntektsbortfall ifb. krigen i Ukraina	2 781		
78	Administrasjonsstøtte for distriktsrettede såkornfond	1 529		
90	Lån fra statskassen til utlånsvirksomhet, <i>overslagsbevilgning</i>	65 120 000	65 200 000	64 400 000
Sum kap. 2421		67 750 894	67 468 896	67 044 580

Vedrørende 2023:

Ved stortingsvedtak 16. juni 2023 ble det gjort føl- gende bevilgningsendringer, jf. Innst. 490 S og Prop. 118 S (2022–2023):

- post 50 ble økt med 17,8 mill. kroner
- post 70 ble økt med 9 mill. kroner
- post 71 ble redusert med 77,5 mill. kroner
- post 74 ble økt med 11,6 mill. kroner
- post 75 ble økt med 4,4 mill. kroner
- post 76 ble økt med 93,6 mill. kroner

Om Innovasjon Norge

Innovasjon Norge er statens og fylkeskommune- nes virkemiddel for å realisere verdiskapende næringsutvikling i hele landet.

Innovasjon Norges hovedmål er å utløse bedrifts- og samfunnsøkonomisk lønnsom

næringsutvikling, og utløse regionenes nærings- messige muligheter. Av hovedmålet er det utledet tre delmål:

- flere gode gründere
- flere vekstkraftige bedrifter
- flere innovative næringsmiljøer

Innovasjon Norge er organisert som et særlovs- selskap. Selskapets styre har et selvstendig ansvar for selskapets virksomhet og resultatene som opp- nås. Staten ved Nærings- og fiskeridepartementet eier 51 pst. av selskapet, mens fylkeskommunene til sammen eier 49 pst. Tilknytningsformen inne- bærer at selskapet er et eget rettssubjekt med et selvstendig og faglig ansvar for beslutninger knyt- tet til enkeltsaker.

I tillegg til hovedkontoret i Oslo har Innova- sjon Norge ti regionkontorer fordelt på 18 steder i landet og 27 utenlandskontorer fordelt på 22 land.

Innovasjon Norge forvalter virkemidler innenfor finansiering, kompetanse, profilering, nettverk og rådgivning. Selskapet skal kombinere virkemidler ut fra den enkelte kundes behov og har frihet til å utforme og prioritere virkemidler innenfor gitte budsjetttrammer. I tillegg skal selskapet forvalte virkemidlene i overensstemmelse med EØS-regelverket og føringer gitt i lov om Innovasjon Norge, Stortingets behandling av årlige budsjettproposisjoner, oppdragsbrev og øvrige føringer fra oppdragsgiverne.

Virkemidler i Innovasjon Norge på Nærings- og fiskeridepartementets budsjett

Eksport og internasjonalisering. Innovasjon Norge tilbyr ulike rådgivnings- og kompetansetjenester for å bistå norske bedrifter i å eksportere sine varer og tjenester til utlandet. Gjennom sitt nettverk av kontorer i utlandet tilbyr selskapet blant annet internasjonal markedsrådgivning og formidler informasjon til norsk næringsliv om markeds- og konkurranseforhold. Innovasjon Norge organiserer også næringslivsdelegasjoner og norsk deltagelse på viktige internasjonale messer. Innovasjon Norge har en sentral rolle i arbeidet med gjennomføringen av større strategiske eksportfremmesatsinger som er forankret i eksportreformen Hele Norge eksporterer.

Etablerertilskuddsordningen skal støtte gründere som har nye ideer med stort vekstpotensial. Tilskuddet kan brukes til å utvikle egen kompetanse, kjøpe kompetansetjenester av andre, tilpasse produktet eller tjenesten til markedet eller som sikkerhet for å innhente mer kapital. Etablerertilskudd gis i flere faser, og midlene tilhørende første fase finansieres av fylkeskommunene.

Grønn plattform er en felles konkurransearena i regi av Innovasjon Norge, Norges forskningsråd og Siva og har som formål å fremme grønn omstilling. Plattformen bygger på etablerte ordninger og skal bidra til at hele løpet fra forskning til kommersialisering og markedsintroduksjon ses i sammenheng, på tvers av de involverte virkemiddelaktørene.

Innovasjonskontrakter er tilskudd til forsknings- og utviklingssamarbeid mellom en leverandørbedrift og offentlig eller privat kunde. Formålet med samarbeidet skal være å utvikle et nytt produkt eller en ny løsning som ikke tilbys i dagens marked.

Innovasjonspartnerskap er offentlig-private partnerskap der Innovasjon Norge tilbyr risikoavlastning og veiledning til offentlige aktører som går sammen med næringslivet for å løse sam-

funnsutfordringer. Innovasjonspartnerskap legger til rette for at innovative gründere og vekstbedrifter kommer i posisjon til å utvikle og levere nye løsninger til store, offentlige markeder. Ordningen fremmer etterspørselsdrevet innovasjon, som kan være et effektivt verktøy for å løse samfunnsutfordringer.

Innovasjonslån kan benyttes til delfinansiering av investeringsprosjekter som handler om nyetablering, nyskaping, omstilling og utvikling, hvor det er vanskelig å finne tilstrekkelig risikovilje for gjennomføring i det private kredittmarkedet. Lånene skal stimulere til utvikling av innovative vekstbedrifter.

Grønne vekstlån er et grønt låneprodukt med betingelser og risikoprofil, som sammenliknet med de ordinære betingelsene i innovasjonslåneordningen, premierer bedrifter og prosjekter som direkte bidrar til å realisere Norges forpliktelse om 55 pst. reduksjon av klimautslipp innen 2030.

Kompetanse og rådgivning. Innovasjon Norge tilbyr ulike kompetansetiltak for etablerere, ansatte og ledere i bedrifter, styremedlemmer eller ulike aktører og interessenter i regionale næringsutviklingstiltak. Selskapet tilbyr også rådgivning til enkeltbedrifter og grupper av bedrifter. Tilbudene skal bidra til å få fram flere gode gründere og flere vekstkraftige bedrifter.

Landsdekkende garanti kan tilbys i forbindelse med driftskreditt eller investeringslån, primært til små og mellomstore bedrifter som har utfordringer med finansiering grunnet manglende pantesikkerheter.

Lavrisikolån gis i hovedsak til prosjekter sammen med lån fra private banker på markedsmessige vilkår. Lavrisikolån brukes til å delfinansiere investeringer i bygninger, driftsutstyr, fiskefartøy og til investeringer i landbruket. Lånene bidrar til å utløse annen finansiering og er orientert mot de deler av markedet hvor konkurransen er moderat eller begrenset.

Låneordning for lav- og nullutslippsskip skal bidra til å redusere klima- og miljøutslipp ved å finansiere flåtefornyelse og supplerer innsatsen for grønn skipsfart i eksisterende ordninger rettet mot utvikling av miljø- og klimavennlige fartøy. Under ordningen kan det gis lån til kjøp av null- og lavutslippsfartøy eller til investeringer i et brukt fartøy som bygges om for å gi lavere utslipp. Ordningen ble i revidert nasjonalbudsjett for 2023 utvidet fra å omfatte skip i nærskipsfart og fiskefartøyer til også å omfatte skip til havbruksnæringsen, offshoreskip, ferger og hurtigbåter. Ellers har ordningen lignende innretning som innovasjonslåneordningen.

Miljøteknologiordningen gir tilskudd til pilot- og demonstrasjonsprosjekter for å bidra til kommersialisering av innovative løsninger basert på miljøteknologi. Ordningen skal bidra til flere vekstkraftige bedrifter.

Oppstartslån er en ordning for kommersialisering av oppstartsprosjekter (selskaper under fem år) med lav teknisk risiko eller prosjekter som raskt trenger mye kapital for å styrke veksten og internasjonaliseringen av selskapet. Oppstartslån gir gründeren mer kapital å bygge selskapet med, samtidig som det krever en annen forpliktelse enn å motta tilskudd.

Profilering. For å stimulere til økt verdiskaping i reiselivsnæringen innenfor bærekraftige rammer skal Innovasjon Norge blant annet bidra til å profilere Norge som helårlig reisemål. Selskapet skal også profilere norsk næringsliv i utlandet og Norge som et attraktivt land å gjøre investeringer i.

Program for klyngeutvikling (Norwegian Innovation Cluster) skal bidra til å forsterke innovasjons- og fornyelsesevnen i regionale innovasjonsmiljøer gjennom økt samspill og samarbeid i næringslivet, og mellom næringsliv, kunnskapsmiljøer og offentlige utviklingsaktører.

Krav i statsstøtteregulverket – gruppeunntaket

Støtte som gis under ordninger som er innmeldt til ESA (EFTA Surveillance Agency) under det alminnelige gruppeunntaket (GBER), må gis i

henhold til de spesifikke kravene som gjelder for den enkelte ordning.

Resultater 2022

I forbindelse med pandemien tildelte Innovasjon Norge betydelig høyere beløp enn vanlig i 2020 og 2021. I 2022 var nivået mer normalt. Da ble det tildelt tilskudd, lån og garantier på om lag 7,1 mrd. kroner, fordelt på 3,3 mrd. kroner i tilskudd, 3,1 mrd. kroner i lån og 610 mill. kroner i garantier.

Med en stor andel grønne prosjekter er Innovasjon Norge en vesentlig aktør for at Norge lykkes med det grønne skiftet. Innovasjon Norge rapporterer at 2022 ble et nytt rekordår for tilsagn til prosjekter med potensiell positiv miljøeffekt. 68 pst. av finansielle midler i Innovasjon Norge gikk til slike prosjekter. De øvrige prosjektene er i hovedsak nøytrale.

Innovasjon Norge har løpende kontakt med næringslivet over hele Norge og internasjonale markeder. Dette har gjort det mulig gi oppdragsgivere og eiere jevnlig rapportering om signaler, innblikk og trender som gjør seg gjeldende.

Fordeling av midler

Tabell 5.18 viser fylkesvis fordeling av Innovasjon Norges tilsagn om tilskudd, lån og garantier over Nærings- og fiskeridepartementets budsjett.

Boks 5.6 Innovasjon Norges mål- og resultatstyringsystem

Mål- og resultatstyringsystemet setter overordnede mål og indikatorer for Innovasjon Norges virksomhet og gir sammen med støttende analyser og evalueringer en indikasjon på om selskapet når sine mål. Det kan også være et verktøy for å utvikle bedre og mer treffsikre virkemidler.

Metode

Måloppnåelse for delmålene er en indikator på om hovedmålet nås. Hvert av selskapets delmål har et sett styringsindikatorer til å vurdere måloppnåelse. Effektindikatorerne skal vise virkninger som søkes oppnådd på lengre sikt, knyttet opp mot selskapets overordnede målsettinger. Resultatindikatorerne skal vise virkninger som Innovasjon Norge søker å påvirke direkte, og som kan måles raskere. Resultater har som regel en nær sammenheng med Innovasjon Norges bidrag, mens effekter ofte er påvirket av flere andre utenforliggende forhold. Det kan derfor være krevende å vurdere hvor stor betydning selskapets innsats har hatt for de effektene som måles.

Innovasjon Norges mål- og resultatstyringsystem ble operasjonalisert av Statistisk sentral-

byrå (SSB) i 2015. Metoden går ut på å sammenligne indikatorer for bedrifter som har fått støtte fra Innovasjon Norge med en gruppe av likeartede foretak som ikke har fått støtte. I tillegg suppleres effekt- og resultatindikatorerne med støttende analyser bestående av indikatorerne lønnsomhetsvekst og vekst i sysselsetting.

Effekter er målt som forskjeller i gjennomsnittlig årlig vekstrate mellom Innovasjon Norge-kunder og kontrollgruppen i den første treårsperioden etter støtte fra Innovasjon Norge (årlig mervekst i forhold til kontrollgruppen). Analysen samler flere årganger. Resultatindikatorerne måles gjennom en spørreundersøkelse rettet til kunder som har fått tjenester av Innovasjon Norge og gjennom internt datagrunnlag fra Innovasjon Norges saksbehandlingssystem.

Indikatorerne legges også til grunn ved vurdering av måloppnåelse for hver enkelt av Innovasjon Norges virkemidler. Prosjektene som støttes, skal være samfunnsøkonomisk lønnsomme, og bidraget fra Innovasjon Norge skal være utløsende for prosjektet.

Tabell 5.17 Styringsindikatorer knyttet til delmålene

Delmål	Flere gode gründere	Flere vekstkraftige bedrifter	Flere innovative næringsmiljøer
Effektindikatorer	Omsetningsvekst Produktivitetsvekst Vekst i verdiskaping Overlevelsrate	Omsetningsvekst Produktivitetsvekst Vekst i verdiskaping	Omsetningsvekst Produktivitetsvekst Vekst i verdiskaping
Resultatindikatorer	Utvikling i utløsningsgrad Utvikling i Innovasjon Norges bidrag til kompetanse Innovasjonsnivå i prosjektene Risikovurdering i prosjektene	Utvikling i utløsningsgrad Utvikling i Innovasjon Norges bidrag til kompetanse Innovasjonsnivå i prosjektene Driftsrisiko i bedriftene	Samarbeid innad i næringsmiljøet og med eksterne bedrifter og kunnskapsmiljøer Mobilisere deltakere i næringsmiljøer

Tabell 5.18 Geografisk fordeling av tilsagn over Nærings- og fiskeridepartementets budsjett i 2022

(i 1 000 kr)

	Tilskudd, innovasjonslån og garantier		Lavrisikolån	
Agder	558 091	17,4 pst.	16 480	0,9 pst.
Innlandet	93 065	2,9 pst.	81 818	4,4 pst.
Møre og Romsdal	174 018	5,4 pst.	541 115	29,2 pst.
Nordland	133 515	4,2 pst.	350 332	18,9 pst.
Oslo	425 390	13,3 pst.	-	0,0 pst.
Rogaland	479 282	14,9 pst.	10 525	0,6 pst.
Troms og Finnmark	46 200	1,4 pst.	375 654	20,3 pst.
Trøndelag	341 870	10,7 pst.	100 148	5,4 pst.
Vestfold og Telemark	197 451	6,2 pst.	42 545	2,3 pst.
Vestland	401 413	12,5 pst.	329 450	17,8 pst.
Viken	284 360	8,9 pst.	4 580	0,2 pst.
Svalbard	-	0,0 pst.	-	0,0 pst.
Flere fylker/utland	74 882	2,3 pst.	-	0,0 pst.
Totalt	3 209 537		1 852 647	

Kilde: Oppdragsgiverrapport fra Innovasjon Norge 2022

Ordningene som finansieres over Nærings- og fiskeridepartementets budsjett, har i hovedsak ikke føringer knyttet til geografi eller sektor.

Den landsdekkende lavrisikolåneordningen er åpen for alle næringer, men en stor andel går til investeringer i fiskefartøyer og i landbruket. Lavrisikolån gis i hovedsak på markedsmessige vilkår sammen med lån fra private banker.

Effekter for hele selskapet

Den etterfølgende resultat- og effektrapporteringen er i hovedsak basert på mål- og resultatstyringssystemet for selskapet, jf. beskrivelse i boks 4.2.

Beregningene av effektindikatorene under er basert på bedriftenes regnskapstall for perioden 2003 til 2021 og viser hovedresultatet for effektindikatorene for Innovasjon Norges virksomhet i sin helhet.

- *Høyere omsetningsvekst:* Bedrifter som har fått støtte fra Innovasjon Norge, har i gjennomsnitt nær 10,3 prosentpoeng (pst.p.) høyere årlig vekst i omsetning enn sammenligningsgruppen (2021: 10,4).

- *Høyere produktivitetsvekst:* Bedrifter som har fått støtte fra Innovasjon Norge, har i gjennomsnitt 3,6 pst.p. høyere årlig vekst i produktivitet enn sammenligningsgruppen (2021: 4,0).

- *Høyere vekst i verdiskaping:* Bedrifter som har fått støtte fra Innovasjon Norge, har i gjennomsnitt 8,6 pst.p. høyere årlig vekst i verdiskaping enn sammenligningsgruppen (2021: 9,0).

Effektmålingene av Innovasjon Norges innsats viser at Innovasjon Norge har hatt en positiv og signifikant effekt på merveksten til sine kunder. Endringene i punkttestimatene fra år til år, er derimot ikke statistisk signifikante.

Effekter og resultater for oppdrag fra Nærings- og fiskeridepartementet

Innovasjon Norge ga i 2022 tilsagn om tilskudd, lån og garantier for totalt 5,1 mrd. kroner under ordninger som finansieres over Nærings- og fiskeridepartementets budsjettposter.

Tabell 5.19 viser differanser i ulike effektindikatorer for bedrifter støttet av Innovasjon Norge sammenlignet med likeartede foretak i samme periode som ikke mottok støtte. Tallene represen-

terer forskjell i vekst målt i pst.p. Innovasjonshøyden i prosjektene (i hvilken grad prosjektene representerer nye produkter/tjenester eller prosesser/løsninger) holder seg på et stabilt høyt nivå på linje med tidligere år.

Addisjonaliteten (i hvilken grad støtten er utslagsgivende for at prosjektene realiseres) var i 2022 på 88 pst, mot 95 pst. i 2021, samlet sett for Innovasjon Norge. Nedgangen forklares av endret metode for måling av addisjonalitet i 2022. Kunder innenfor oppdrag finansiert over Nærings- og fiskeridepartementets budsjett (Innovasjonsoppdraget) oppgir høy addisjonalitet også i 2022. Her svarer 94 pst. at støtten fra Innovasjon Norge har en middels eller høy addisjonalitet, mot 98 pst. i 2021.

Andel av Innovasjon Norges samlede brutto tilsagn med innovasjon på internasjonalt nivå lå i

2022 på 43 pst., mot 44 pst. i 2021. For oppdrag finansiert over Nærings- og fiskeridepartementets budsjett er andelen 54 pst. i 2022, mot 51 pst. i 2021.

Innovasjon Norge har videreført arbeidet med samfunnsutfordringer og bærekraft. Målet er å styrke næringslivets evne til å gripe markedsmuligheter gjennom å utvikle og skalere verdensledende løsninger som svar på regionale, nasjonale og globale utfordringer. Innovasjon Norges rolle er knyttet til næringslivets behov for kapital, kompetanse og adgang til framvoksende markeder. Selskapet legger stor vekt på grønn forretningsutvikling, bærekraft og klimarisiko, og arbeider for å fremme et ansvarlig næringsliv.

Tabell 5.19 Estimerte effekter fra 2022-rapporteringen for alle Innovasjon Norges delmål – differanser i forhold til sammenlignbar gruppe bedrifter (i prosentpoeng)

	Effektindikatorer		
	Vekst i omsetning	Vekst i verdiskaping	Vekst i produktivitet
Selskapets samlede virkemidler (alle departementer)	10,3 ¹	8,6 ¹	3,6 ¹
Tilskudd, innovasjonslån og garantier («Innovasjonsoppdraget» fra Nærings- og fiskeridepartementet)	15,6 ¹	11,2 ¹	5,6 ¹

¹ Statistisk signifikant på 1 pst.-nivå. Dette betyr at det er mindre enn 1 pst. sannsynlighet for at forskjellen mellom gruppene er tilfeldig.

Resultater og effekter suppleres med støttende analyser for å gi bedre innsikt i og forståelse for de ulike virkemidlene. Følgende supplerende analyser er gjennomført for Nærings- og fiskeridepartementets virkemidler:

- Høyere sysselsettingsvekst: Bedrifter som har fått støtte fra Innovasjon Norge, hadde i gjennomsnitt 4,2 prosentpoeng høyere årlig vekst i antall årsverk enn sammenligningsgruppen. For oppdrag finansiert over Nærings- og fiskeridepartementets budsjett (Innovasjonsoppdraget) er den årlige merveksten 5,5 prosentpoeng.

Effekter på delmålnivå

Delmål 1: Flere gode gründere

Innovasjon Norge skal stimulere gründere og oppstartsbedrifter til å utnytte sine muligheter for vekst. Med gründere menes i denne rapporteringen foretak yngre enn tre år. Målet er ikke å etablere flest mulig bedrifter, men at flest mulig

lovende nyetableringer utnytter sitt vekstpotensial. Selskapet prioriterer tre innsatsområder:

- Flere globale gründere
- Flere levedyktige oppstartsbedrifter
- Mer attraktivt å være gründer

Innovasjon Norges arbeid for gründere i 2022 dreide seg om å sikre et godt finansieringstilbud, øke kompetansen til oppstartsbedrifter og bidra til videreutvikling av økosystemet for oppstart gjennom utlysning av egne midler til aktørene. Gründerbedrifter benytter seg også i stor grad av Innovasjon Norges øvrige finansieringsvirkemidler. For eksempel gikk om lag 40 pst. av alle tildelingene fra miljøteknologiordningen til oppstartsbedrifter.

Totalt fra hele virksomheten til Innovasjon Norge ble det i 2022 tildelt 1,5 mrd. kroner til selskaper yngre enn tre år, fordelt på 692 mill. kroner i tilskudd, 620 mill. kroner i lån og 228 mill. kroner i garantier. Gründertilbudet fra Innovasjon Norge omfatter mer enn finansiering. I tillegg bru-

kes det mye ressurser på dialog med kunder, mentorering, informasjon og rådgivning, workshops og nettverksaktiviteter, og kobling av gründere med relevante samarbeidspartnere.

Effektindikatorer

Tabell 5.20 viser at det er statistisk signifikante effekter for gründere som mottok tilskudd, innovasjonslån eller garantier fra Innovasjon Norge, finansiert av Nærings- og fiskeridepartementet.

Tabell 5.20 Effektindikatorer for gründere finansiert over Nærings- og fiskeridepartementets budsjett – differanser i forhold til sammenlignbar gruppe bedrifter (i prosentpoeng)

	Effektindikatorer		
	Vekst i omsetning	Vekst i verdiskaping	Vekst i produktivitet
Gründere som mottok tilskudd, innovasjonslån eller garantier	24,9 ¹	22,1 ¹	14,2 ¹

¹ Statistisk signifikant på 1 pst.-nivå. Dette betyr at det er mindre enn 1 pst. sannsynlighet for at forskjellen mellom gruppene er tilfeldig.

I 2022 gjennomførte Menon Economics en evaluering av Innovasjon Norges oppstartsfinansiering. Formålet var å gi en vurdering av om dagens finansieringstilbud er optimalt for å nå Innovasjon Norges delmål Flere gode gründere. Rapporten viser blant annet at bedrifter med oppstartsfinansiering fra Innovasjon Norge får mer egenkapital i tiden etterpå og har større sjanser for å lykkes. Samtidig har rapporten flere anbefalinger om hvordan ordningene bør innrettes for å treffe enda bedre. Sammen med en rekke andre innspillsmøter med gründere, samarbeidspartnere og aktører fra økosystemet og oppdragsgivere, har rapporten dannet grunnlaget for arbeidet med å omstrukturere Innovasjon Norges oppstartsvirkemidler. Endringen trådte i kraft våren 2023.

Delmål 2: Flere vekstkraftige bedrifter

Innovasjon Norge skal bistå både nyskapende bedrifter med internasjonale ambisjoner og bred-

den av norsk næringsliv som arbeider for å sikre sin konkurransekraft og lønnsomhet.

Under delmål 2 omfattes selskaper som er over tre år. Det kan være både små og mellomstore bedrifter, eller større selskaper. Disse bedriftene representerer en stor andel av Innovasjon Norges kunder, og om lag 69 pst. av innvilgede tilsagn om tilskudd, risikolån og garantier fra Nærings- og fiskeridepartementets bevilgninger til Innovasjon Norge gikk til bedrifter i denne målgruppen i 2022.

Effektindikatorer

Tabell 5.21 viser at det er statistisk signifikante resultater for vekst i omsetning, vekst i verdiskaping og vekst i produktivitet for foretak eldre enn tre år som har mottatt tilskudd, innovasjonslån og garantier.

Tabell 5.21 Effektindikatorer for foretak eldre enn tre år finansiert over Nærings- og fiskeridepartementets budsjett – differanser i forhold til sammenlignbar gruppe bedrifter (i prosentpoeng)

	Effektindikatorer		
	Vekst i omsetning	Vekst i verdiskaping	Vekst i produktivitet
Tilskudd, innovasjonslån og garantier	7,6 ¹	5,2 ¹	1,6 ¹

¹ Statistisk signifikant på 1 pst.-nivå. Dette betyr at det er mindre enn 1 pst. sannsynlighet for at forskjellen mellom gruppene er tilfeldig.

Eksport og internasjonalisering

Eksport og internasjonalisering er en viktig del av arbeidet under delmål 2. Innovasjon Norge har de siste årene styrket sitt eksportarbeid med utgangspunkt i selskapets interne eksportstrategi som ble vedtatt i 2020. Gjennom regjeringens eksportreform *Hele Norge eksporterer* har Innovasjon Norge en sentral rolle i gjennomføringen av de strategiske eksportfremmesatsingene i samarbeid med andre relevante virkemiddelaktører. Det er lansert og iverksatt to strategiske eksportsatsinger innen havvind og maritim eksport. Videre har Innovasjon Norge iverksatt en ordning hvor bedrifter kan søke om støtte til å delta på messer og felles næringsfremmeaktiviteter for slik å bidra til at flere norske bedrifter lykkes i internasjonale markeder.

Innovasjon Norge har internasjonal tilstedeværelse i 22 land med 27 kontorer. Det siste året har Innovasjon Norge økt sin spisskompetanse og internasjonale tilstedeværelse etter innspill fra næringslivet. Formålet er å styrke det norske salgsapparatet for å bidra til å nå målet om økt eksport. Innovasjon Norge har på bakgrunn av dette og etter innspill fra Team Norway-partnere, næringslivets organisasjoner og Nasjonalt eksportråd styrket sin tilstedeværelse i Frankrike, USA, Japan, Danmark og Singapore.

Som del av styrkingen av arbeidet med eksport har Innovasjon Norge igangsatt et digitalt og selvbetjent kurs- og kompetansetilbud hvor norsk næringsliv kan få enkel og rask tilgang på kunnskap om hvordan de kan lykkes med eksport og internasjonal vekst.

Miljøteknologi

I 2022 ble det innvilget 528 mill. kroner (677 mill. kroner i 2021) i miljøteknologitilskudd, fordelt på 84 prosjekter. Tilskuddene fra miljøteknologiordningen utløste prosjekter i næringslivet til en samlet kostnad på om lag 2,7 mrd. kroner. Gjennomsnittlig tilskudd i ordningen som andel av prosjektenes totalstørrelse, er 17 pst. Det innebærer at hver krone fra Miljøteknologiordningen i snitt matches med fire kroner fra andre investorer. Bevilgningen under miljøteknologiordningen finansierer også Innovasjon Norges bidrag i Pilot-E-samarbeidet med Norges forskningsråd og Enova.

Maritim næring

I 2022 ga Innovasjon Norge tilsagn på til sammen 241 mill. kroner i tilskudd og lån til prosjekter i maritim næring. Av dette utgjør innovasjonslån 88 mill. kroner, tilskudd fra miljøteknologiordningen 50 mill. kroner og tilskudd til innovasjonsprosjekter 5 mill. kroner. Det ble gitt ett tilskudd på 2 mill. kroner fra kondemneringsordningen for skip.

Reiseliv

Innovasjon Norge skal tilrettelegge for økt verdiskaping i norsk reiselivsnæring, først og fremst gjennom å profilere Norge som helårlig reisemål og ved å bidra til å styrke utviklingen av produkttilbudet i næringen. Satsingen på reiseliv går under navnet Visit Norway og baseres på strategien *Hele Norge – hele året* som ble utarbeidet på bakgrunn av Meld. St. 19 (2016–2017) *Opplev Norge – unikt og eventyrlig*. Innovasjon Norges arbeid på dette området har ikke egne effekt- og resultatstyringsmålinger, og det rapporteres derfor kun på aktivitetsnivå.

I 2022 ble det avsatt 185,5 mill. kroner til Innovasjon Norges reiselivssatsing. Næringsinntektene til Visit Norway var på 19,9 mill. kroner i 2022. I sum innvilget Innovasjon Norge til sammen 1,64 mrd. kroner i lån og tilskudd til bedrifter i næringsområdet reiseliv. Tilsvarende beløp i 2021 var 1,29 mrd. kroner, og før pandemien i 2019 var beløpet 306 mill. kroner.

Innovasjon Norges profilering av Norge som reisemål består av kampanjer og pressearbeid og gjøres via digitale kanaler som visitnorway.com og sosiale medier. Innovasjon Norge produserte i 2022 30 større kampanjer, bygd rundt egenproduserte konsept. Ved utgangen av 2022 hadde Visit Norway til sammen 2,1 mill. følgere på sosiale medier, og antallet økte i alle kanaler, med en samlet følgervekst på 6 pst.

For å koble norsk reiselivsnæring med de rette internasjonale bedriftskundene gjennomfører Innovasjon Norge også operative aktiviteter mot turoperatører og beslutningstakere i møte-, kongress- og arrangementsmarkedene. Norske reiselivsaktører møter potensielle kjøpere fra hele verden på det årlige Norwegian Travel Workshop (NTW). I 2022 deltok 270 norske selgere og 375 kjøpere fra 22 nasjoner. 95 pst. av deltakerne svarte i evalueringen at de var svært fornøyde med arrangementet.

Regjeringen har mål om å legge til rette for helårlig aktivitet på flere reisemål i hele landet.

Innovasjon Norge har gradvis dreid innsatsen overfor reiselivsnæringen fra markedsføring til mer vekt på aktiviteter som stimulerer til utvikling av reiselivsprodukter og bærekraftige reisemål. For å styrke utviklingen av produkttilbudet ga Innovasjon Norge i 2022 støtte til utviklingsprosjekter og kompetansebygging. Innovasjon Norge har også videreutviklet merkeordningen *Merket for Bærekraftige reisemål*, som er internasjonalt anerkjent og bidrar til å gjøre norske reisemål både mer bærekraftige og mer attraktive. Mer enn 130 kommuner deltar i ordningen.

Innovasjon Norge har også i 2022 innhentet og delt statistikk, analyser og innsikt. Det ble blant annet levert en sluttrapport for forprosjektet Nasjonal reiselivsmonitor. Formålet var å forberede etableringen av et felles analyseverktøy for reiselivsnæringen, som en oppfølging av «Nasjonal reiselivsstrategi 2030».

Investeringsfond for Nordvest-Russland og Øst-Europa

Investeringsfondet for Nordvest-Russland og Øst-Europa er etablert som et datterselskap under Innovasjon Norge. Fra og med andre kvartal 2019 forvaltes fondet av Kirkenes Forvaltning AS.

Ved utgangen av 2022 hadde fondet 144,5 mill. kroner i likvide midler og investeringer til en regnskapsført verdi på 47,3 mill. kroner. Fondet avhendet ett selskap og gjorde én nyinvestering i løpet av 2022. Ved utgangen av 2022 var det seks selskap i den aktive investeringsporteføljen. I 2022 hadde fondet et regnskapsført underskudd på 10,5 mill. kroner etter forvaltningskostnader. Forvaltningshonoraret til Kirkenes fondsforvaltning for 2022 utgjorde 8,7 mill. kroner. I tillegg kommer kostnader i Innovasjon Norge for oppfølgingen av ordningen.

I forbindelse med revidert nasjonalbudsjett (RNB) for 2023 ble det besluttet at fondet skal avvikles. Det framgår av omtalen i RNB at regjeringen ville komme tilbake til de budsjettmessige konsekvensene i statsbudsjettframlegget for 2024. Innovasjon Norge forvalter statens eierskap i fondet og forestår avviklingen. Det arbeides med en plan for den videre avviklingsprosessen. For å sikre statens verdier i fondet best mulig vil prosessen ta lenger tid enn forutsatt da RNB ble behandlet. Det skal legges til rette for en prosess som ivaretar og følger opp etablerte engasjementer på en forsvarlig måte. Regjeringen vil vurdere muligheten for å overføre midlene til andre kapitalvirke midler eller fond og vil komme tilbake med for-

slag om budsjettmessige konsekvenser så snart dette er tilrådelig.

Delmål 3: Flere innovative næringsmiljøer

Innovasjon Norge skal stimulere bedrifter, kunnskapsmiljøer og offentlige aktører til samhandling for å forsterke evnen til innovasjon og omstilling. Selskapet skal forsterke samarbeidsrelasjonene i slike miljøer og igangsette aktiviteter som øker aktørenes nasjonale og internasjonale konkurransekraft. Disse tre innsatsområdene prioriteres:

- Mer innovative, dynamiske og internasjonalt orienterte næringsmiljøer
- Mer samarbeidsorienterte bedrifter
- Mer innovative og vekstkraftige regioner

Klyngeprogrammet Norwegian Innovation Clusters

Klyngeprogrammet finansieres over Nærings- og fiskeridepartementets og Kommunal- og distriktsdepartementets budsjetter. Programmet støtter etablering og utvikling av klynger gjennom finansiering, kompetanse, rådgivning, profilering og nettverk. Målsettingen er å utvikle gode, effektive klynger som bistår medlemsbedrifter og næringsliv gjennom samarbeidsbaserte utviklingsaktiviteter. I 2022 har 39 klynger fått tjenester fra klyngeprogrammet.

Det gjøres en årlig beregning av medlemsbedriftenes utvikling tilknyttet salgsinntekter, verdiskaping, produktivitet og antall årsverk sammenlignet med en kontrollgruppe av liknende bedrifter. Analysene viser at klyngemedlemmene har en høyere gjennomsnittlig vekst i verdiskaping, salgsinntekter, produktivitet og årsverk den første tre årene de er med i klyngen. Langtidseffektene (3 år +) viser en negativ utvikling sammenlignet med kontrollgruppen, men estimatene er ikke statistisk signifikante.

Som en del av avtalen mellom klyngeprogrammet og de regionale klyngeprosjektene gjennomføres det en ekstern sluttevaluering av klyngeprosjektene. I 2022 er følgende klynger evaluert: NCE Maritime Clean Tech og Arenaene Renergy, Life Science Cluster, Betongklyngen, SAMS, Industrial Green Tech og Arena Oslo.

Økonomiske resultater

Innovasjon Norges inntekter kommer i all hovedsak fra offentlige bevilgninger og renteinntekter fra låneordningene. Innovasjon Norge har ikke noe økonomisk formål utover effektiv drift, men det er knyttet avkastningsmål og krav om egen-

kapital til enkelte av låneordningene. Selskapets samlede driftskostnader var på 1 565 mill. kroner i 2022. Dette er en nominell økning på 1,9 pst. fra året før, men om lag på samme kostnadsnivå som i 2019. Driftskostnadene består i hovedsak av selskapets administrasjonskostnader og kostnader knyttet til å produsere og gjennomføre de ulike ordningene og tjenestene selskapet leverer til sine kunder. De senere årene har det vært en økning i driftskostnader fra år til år på om lag 6 pst. Dette har hatt sammenheng med økt ressursbruk på veiledning og rådgivning til bedriftene som mottar støtte, og økte utgifter til digitalisering av selskapets ulike tjenester som på lengre sikt skal gi innsparing.

Ved utgangen av 2022 disponerte selskapet 693 årsverk, fordelt med 282 ved regionkontorene, 131 ved utekontorene og 281 ved hovedkontoret.

De samlede bevilgningene til Innovasjon Norge i 2022 var 4,4 mrd. kroner, en reduksjon fra 7,0 mrd. kroner i 2021. Til sammenligning var bevilgningene i 2019 på 4,1 mrd. kroner. I tillegg til de årlige bevilgningene bidro utlåns- og tilskuddsvirksomheten til en samlet innsats i form av tilskudd og lån til næringslivet fra Innovasjon Norge på i alt 8,2 mrd. kroner i 2022, sammenlignet med 10,1 mrd. kroner i 2021. Når private investorer og andre går inn med kapital og egeninnsats i tillegg, viser Innovasjon Norges anslag at 24,2 mrd. kroner går til investeringer i mot 31,5 mrd. kroner i 2021 og 17,9 mrd. kroner i 2019.

Utviklingen i kostnadseffektiviteten måles årlig som forholdet mellom levert kroneverdi og kostnadene ved å levere dette (totale driftskostnader). Selskapets kostnadseffektivitet må ses i sammenheng med oppnådde effekter i næringslivet (formåleffektiviteten). Beregning av kostnadseffektivitet for rådgivnings-, kompetanse-, nettverks- og profilerings tjenester er metodisk krevende. Selskapet har fastsatt interne mål om utviklingen i selskapets samlede kostnadseffektivitet over rullerende fireårsperioder. Kostnader per krone levert har blitt redusert fra 24,9 pst. i 2013 til 19,0 pst. i 2022. Det rullerende snittet for siste fireårsperiode er på 15,8 pst. i 2022. De ekstraordinære kundeleveransene i 2020 og 2021 fra tiltakspakker, gjør at tallene for disse to årene ikke er helt representative for år med normal drift. Tallene for 2022 viser en nedgang fra 2018 og 2019.

I statsbudsjettet for 2022 ble det som ledd i arbeidet med et mer effektivt og forenklet virkemiddelapparat satt et effektiviseringsmål på totalt 100 mill. kroner for Innovasjon Norge. Kostnadsreduksjonene skal være varige og omfatter Inno-

vasjon Norges samlede virksomhet. Målet skal realiseres innen utgangen av 2024. Innovasjon Norge var i rute for å nå målet per årsslutt 2022.

Oppsummering

Selv om det er usikkerhet knyttet til målingene av effekter og resultater, gir de overordnede resultatene fra mål- og resultatstyringssystemet indikasjoner på at oppdraget fra Nærings- og fiskeridepartementet bidrar til positive resultater hos bedriftene som har mottatt støtte fra Innovasjon Norge. Estimaten indikerer blant annet at Innovasjon Norges oppdrag totalt sett bidrar til vekst i omsetning, verdiskaping, produktivitet og sysselsetting i de bedriftene som mottar støtte. Samfunnsøkonomisk analyse AS, som har gjennomført effektanalysen i 2022, finner at det i all hovedsak er de tre første årene etter mottatt støtte at Innovasjon Norges kunder opplever statistisk og økonomisk signifikant mervekst.

Som følge av indikasjoner fra effektanalysene på at kompetanseleveranser sammen med kapital gir bedre resultater for kundene, ønsker Innovasjon Norge i prinsippet å videreføre den økte innsatsen på oppfølging og rådgivning. Dette gjelder også internasjonaliseringstjenestene, som i stor grad består av kompetanse- og rådgivningstjenester. Koronapandemien i 2020 og 2021 krevde at Innovasjon Norge måtte endre til å levere flere av sine tjenester digitalt. Dette er en vridning som selskapet har videreført, også sett i lys av ny eksportstrategi og endret tilstedeværelse internasjonalt.

Prioriteringer 2024

Innovasjon Norge spiller en viktig rolle i omstillingen av norsk økonomi. Selskapet skal øke samlet verdiskaping gjennom å skape flere gode gründere og bidra til at Norge får flere vekstkraftige bedrifter og flere innovative næringsmiljøer.

I 2024 skal Innovasjon Norge prioritere følgende:

- Mobilisere gode prosjekter som bidrar til grønn omstilling eller svarer til andre viktige formål, blant annet relatert til områdene som er pekt ut i regjeringens Veikart for et Grønt industriløft. Det er et hovedprinsipp at prosjekter som mottar støtte gjennom det næringsrettede virkemiddelapparatet, skal ha en plass på veien mot omstillingsmålet for 2030, og at Norge skal være et lavutslippssamfunn i 2050. Prinsippet favner både prosjekter med nøytral effekt og prosjekter med positiv effekt på grønn omstil-

- ling og er for eksempel ikke til hinder for å støtte gode prosjekter i petroleumsnæringen.
- Fortsette å bidra i arbeidet med videre utvikling av det næringsrettede virkemiddelapparatet, herunder grønn rapportering, i samarbeid med de andre virkemiddelaktørene. Se nærmere omtale i programkategori 17.20.
 - Styrke innsatsen for et mer brukervennlig tilbud til kundene.
 - Innsatsen på eksport og internasjonalisering, herunder oppfølging av nye oppdrag gjennom eksportreformen Hele Norge eksporterer, som strategiske eksportfremmesatsinger, ordningen for messer og eksportframstøt og merkevareprogrammet Made in Norway.
 - Etableringen av det nye innovasjonstilskuddet rettet mot bedrifter med større batteriprojekter som tar sikte på å bli en del av en europeisk batteriverdikjede gjennom assosiert deltakelse i IPCEI EuBatIn.
 - Følge opp arbeidet med Grønn plattform og samarbeidet med Siva, Norges forskningsråd og Enova. Ordningen retter seg mot grønne prosjekter innenfor alle tematiske områder, herunder grønn industri inkludert skog- og treforedling, havvind, grønn skipsfart og omstilling i verftene.
 - Styrke innsatsen og koordinere det tverrgående arbeidet innenfor sirkulærøkonomi med utgangspunkt i virkemiddelaktørenes samarbeidsavtale om grønn vekst.
 - Følge opp Horisont Europa-arbeidet i samarbeid med Norges forskningsråd.
 - Følge opp arbeid med muligheter under InvestEU, COSME og IPCEI (Important Projects of Common European Interest), samt følge opp utnyttelse av lånerammer og utnyttelse av eventuelle nye muligheter for risikodeling under Horisont Europa/InvestEU.
 - Arbeidet med å styrke innsatsen for oppstartskaper på inntil 70 mill. kroner. Styrkingen skal bidra til grønn omstilling.
 - Bidra til å posisjonere norsk næringsliv inn mot markedsmuligheter som oppstår gjennom Europas grønne giv, og bidra til å følge opp industripartnerskapene med prioriterte land.
 - Styrke innsatsen for produktutvikling i norsk reiselivsnæring, som en del av reiselivsoppdraget.
 - Videreføre et styrket samarbeid mellom Invest in Norway og Siva, for å støtte opp under Sivas nye oppgave som pådriver for tilrettelegging av industritomter.

- Aktiviteter som gir størst mulig effekt for næringslivet og videreutvikling av arbeidet med å bedre dokumentasjonen av måloppnåelse.
- Videreføre rollen som lyttepost og innovasjonspolitisk rådgiver for eiere og oppdragsgivere.

Budsjettforslag

Dekning av administrasjonskostnader

Det er som tidligere år lagt opp til at kostnadene ved å forvalte tilskuddsordningene, inklusiv IT-investeringer, som hovedregel belastes innenfor rammen av bevilgningene til de enkelte ordningene, mens kostnadene ved å forvalte garanti- og låneordningene dekkes henholdsvis av ordningenes premieinntekter og rentemargin. Selskapets basiskostnader dekkes gjennom en egen bevilgning på post 70.

Innovasjon Norges brukerbetalte tjenester er i hovedsak tilknyttet reiselivsvirksomheten, næringslivsprofilering (delegasjoner og fellesstands) og internasjonal markedsrådgivning.

Videre utvikling av det næringsrettede virkemiddelapparatet

Det vises til omtalen i programkategori 17.20 som omtaler videre utviklingen av det næringsrettede virkemiddelapparatet. Som ledd i arbeidet for effektivisering og forenkling i virkemiddelapparatet er det fastsatt et effektiviseringsmål på totalt 100 mill. kroner for Innovasjon Norge i perioden 2022–2024, jf. Innst. 8 S (2021–2022), Prop. 1 S (2021–2022) og Prop. 1 S Tillegg 1 (2021–2022). Totalt 50 mill. kroner ble realisert i perioden 2022–2023. Resterende 50 mill. kroner fases inn i 2024, hvorav 48,225 mill. kroner realiseres gjennom Innovasjon Norges bevilgninger over Nærings- og fiskeridepartementets budsjett og 1,775 mill. kroner gjennom andre departementers bevilgninger.

Innovasjon Norges virksomhet og organisasjon skal dimensjoneres kostnadseffektivt utfra et samlet aktivitetsnivå av oppdrag og bevilgninger. Selskapet skal ta hensyn til aktiviteten ved regionkontorene.

Lån og garantier

De øvre rammene for nye tilsagn under låne- og garantiordningene som Innovasjon Norge forvalter på oppdrag fra Nærings- og fiskeridepartementet, foreslås for 2024 satt til:

	(i mill. kr)
Landsdekkende innovasjonslån (jf. forslag til vedtak, XII, 1)	3 000
Lavrisikolåneordningen (jf. forslag til vedtak XII, 2)	3 500
Landsdekkende garantier, (jf. forslag til vedtak IX, 1)	160

Innovasjonslån

Innovasjonslåneordningen skal bidra til å nå delmålene om flere gode gründere og flere vekstkraftige bedrifter. Denne kategorien lån omfatter distriktsrettede risikolån og landsdekkende innovasjonslån, hvor sistnevnte inngår i Nærings- og fiskeridepartementets ansvarsområde. Det er flere ulike låneprodukter under landsdekkende innovasjonslån med ulike betingelser og risikoprofil, blant annet oppstartslån, grønne vekstlån og låneordning for lav- og nullutslippsskip og innovasjonslån.

Den landsdekkende innovasjonslåneordningen omfatter ansvarlige lån, gjeldsbrevlån og pantelån. Risikoprofilen bestemmes av størrelsen på tapsfond og ordningens tilhørende bevilgning til tapsavsetninger. Det foreslås at innovasjonslåneordningens utlånsramme settes til 3 mrd. kroner for 2023, inkludert 400 mill. kroner til låneordning for lav- og nullutslippsskip og 900 mill. kroner til grønne vekstlån, jf. forslag til vedtak XII, 1.

Tapsfondet skal dekke bokførte tap som følge av konstaterte tap og endringer i spesifiserte tapsnedskrivninger og ha dekning for påregnelige slike tap i lånenes løpetid. Innovasjon Norge har ansvar for å fylle opp tapsfondet for landsdekkende innovasjonslån med midler fra bevilgningen på post 50 slik at det til enhver tid gjenspeiler den reelle risikoen i porteføljen. Dersom tapsfondet avviker negativt fra vurdert risiko med mer enn 10 prosentpoeng skal tapsfondet fylles opp inntil avviket er innenfor denne grensen. Norsk deltakelse i EUs finansprogram InvestEU muliggjør avtaler om risikoavlastning med det Europeiske Investeringsfondet (EIF).

Lavrisikolån

Lavrisikolåneordningen skal primært bidra til å nå delmålet om flere vekstkraftige bedrifter, men kan også bidra til delmålet om flere gode gründere. Ordningen er markedsmessig og kan innvilges bedrifter med behov for finansiering av et langsiktig kapitalbehov knyttet til anleggsmidler med god pantesikkerhet. Lavrisikolån er orientert mot de deler av markedet hvor konkurransen er

moderat eller begrenset. En stor andel av utlånene går til det distriktspolitiske virkeområde, og det gis lån til fiskeflåten og landbruket i tillegg til øvrig industri og tjenesteyting.

Administrasjonskostnadene knyttet til ordningen skal dekkes av rentemarginen.

Rammen for nye utlån under Innovasjon Norges lavrisikolåneordning foreslås økt med 1 mrd. til 3,5 mrd. kroner, jf. forslag til vedtak XII, 2.

Garantier

Garantier kan lette tilgang til bankfinansiering for selskaper med svak eller manglende pantesikkerhet. Innovasjon Norge har både en direkte garantiordning for enkeltstående garantier ytt til bedrifter, og en porteføljegarantiordning gjennom Vekstgarantiordningen. Vekstgarantier garanterer for lån og driftskreditt hos samarbeidende private banker og har risikodeling gjennom samarbeidsavtaler med det Europeiske Investeringsfondet (EIF). For å være i overensstemmelse med EIFs risikoavlastningsmekanismer er det lagt til grunn at ordningen gis unntak fra kravet i det statlige økonomiregelverket om simpel kausjon.

Rammen for landsdekkende garantier foreslås videreført med inntil 160 mill. kroner i nytt ansvar pådratt i 2024, jf. forslag til vedtak IX, 1. Samlet ramme for nytt og gammelt ansvar skal ikke overstige 820 mill. kroner.

Gjennom norsk deltakelse i EUs finansprogram InvestEU kan Innovasjon Norge inngå avtaler om ytterligere risikoavlastning med Det europeiske investeringsfondet (EIF), jf. omtale av InvestEU i kap. 924 Internasjonale samarbeidsprogrammer. Innovasjon Norge har tidligere år hatt avtaler som har gitt mulighet for høye låne- og garantirammer fordi EIF har delt risikoen. Fra 2023 er det igjen mulighet for inngåelse av slike avtaler.

Bestemmelsene i Lov om Innovasjon Norge § 9 sier at den enkelte oppdragsgiver er ansvarlig for at Innovasjon Norge kan ivareta forpliktelser knyttet til de låne- og garantiordningene som oppdragsgiveren har lagt til selskapet. I tråd med dette videreføres statens ansvar for forpliktelser knyttet til de låne- og garantiordningene som

Innovasjon Norge forvalter på oppdrag fra Nærings- og fiskeridepartementet.

Post 50 Tilskudd til etablerere og bedrifter, inkl. tapsavsetninger

Posten inneholder tilskudd til gründere og næringsliv og vil være hovedposten for å nå Innovasjon Norges delmål om flere gode gründere og flere vekstkraftige bedrifter.

For 2024 foreslås en samlet bevilgning på 1 105,8 mill. kroner og en tilsagnsfullmakt på totalt 1 200 mill. kroner, jf. forslag til vedtak VIII, 1.

Posten finansierer landsdekkende etablerertilskudd, ordninger for entreprenørskap og innovasjonskontrakter. Posten finansierer også avsetning til tapsfond knyttet til den landsdekkende garantiordningen og landsdekkende innovasjonslån, herunder grønne vekstlån og lån for lav- og nullutslippsskip. Ordningene skal innrettes i tråd med betingelsene i det alminnelige gruppeunntaket (GBER) for støtte som er forenlig med EØS-avtalen, jf. GBER artikkel 1–9 og artikkel 17–22, 25–31, 36–49, 53 og 54.

Det foreslås å sette rammen for landsdekkende innovasjonslån til 3 mrd. kroner i 2024 og å videreføre rammen for å inngå nye landsdekkende garantier på 160 mill. kroner. Innovasjon Norge skal selv påse at avsetning til tapsfond for låne- og garantiordningene er på riktig nivå, innenfor rammen av bevilgningen. For låneordning for lav- og nullutslippsskip forutsettes nødvendig tapsavsetning dekket av de særskilt bevilgede midler til tapsavsetning for denne ordningen som ikke er bundet opp i tilsagn ved utgangen av 2023 med tillegg av nye 35 mill. kroner for 2024.

Av bevilgningen foreslås det også sette av inntil 200 mill. kroner årlig i fem år til et nytt innovasjonstilskudd som skal rettes inn mot bedrifter med større batteriprojekter som tar sikte på å bli en del av en europeisk batteriverdikjede gjennom assosiert deltakelse i IPCEI EuBatIn. For innovasjonstilskuddet skal det settes høye krav til innovasjonshøyde, industriell skalerbarhet, ringvirkninger, gjennomføringsevne, forpliktende europeisk samarbeid og lavest mulig miljøpåvirkning. Tilskuddet skal for øvrig innrettes i tråd med forutsetningene i revidert statsstøtteregelverk for støtte til forskning- og innovasjonsaktiviteter. Det legges opp til at tilsagn om innovasjonstilskudd gis i 2024 og at utbetalinger vil følge prosjektenes progresjon i opptil fem år. For at den samlede rammen for ordningen skal være 1 mrd. kroner foreslås inntil 800 mill. kroner av tilsagnsfullmak-

ten på totalt 1,2 mrd. kroner for 2024 knyttet til denne ordningen.

Det er foreslått å flytte 25 mill. kroner fra posten til kap. 900, post 21 knyttet til arbeidet med en felles digital inngang til det næringsrettede virkemiddelapparatet, Én vei inn. Bakgrunnen er at dette i stor grad er et felles prosjekt som foregår på tvers av de næringsrettede virkemiddelaktørene, og som både har kostnader og gevinster utover Innovasjon Norge. Innovasjon Norge skal fortsatt ha prosjektlederansvar for arbeidet.

Det foreslås en styrket innsats på oppstartselskaper på inntil 70 mill. kroner. Styrkingen gjelder innenfor finansieringsordninger og kompetanse- og nettverkstjenester og skal bidra til grønn omstilling.

Det forutsettes at en nødvendig del av bevilgningen benyttes til å dekke tilsagn om innovasjonskontrakter fra tidligere år som ikke er utbetalt innen utgangen av 2023, jf. tilsagnsfullmakten på posten. Det foreslås at inntil 400 mill. kroner av tilsagnsfullmakten for 2024 på 1,2 mrd. kroner knyttes til innovasjonskontrakter, dvs. en videreføring av nivået fra 2023.

Det foreslås videre en øremerking på 2,3 mill. kroner til Innovasjon Norges arbeid med å mobilisere og støtte gode prosjekter på Svalbard etter modell av distrikts- og regionalpolitiske virkemidler. Prosjektene skal understøtte de svalbardpolitiske målene. Innovasjon Norge skal synliggjøre mulighetene som finnes innenfor eksisterende virkemidler til å utnytte Svalbards potensial som testarena for bærekraftige løsninger og arktisk teknologi.

Post 70 Basiskostnader

Formålet med bevilgningen er å sette Innovasjon Norge i stand til å oppfylle rollen som en samarbeidspartner og premissleverandør for næringslivet og offentlige myndigheter. Innovasjon Norge skal bidra med kunnskap og faglige innspill til nasjonale og regionale myndigheter på bakgrunn av sitt nettverk og kunnskap om næringslivet og bedriftenes utfordringer og rammebetingelser. Innovasjon Norge skal bruke sin kompetanse til å gi bedrifter i Norge og norske bedrifter i utlandet et godt og effektivt tilbud som bidrar til å oppfylle selskapets mål. Innovasjon Norges kostnader til administrasjon og gjennomføring skal dekkes av den enkelte oppdragsgiver med unntak av selskapets basiskostnader og kostnader spesifisert i budsjettforslaget for 2024. Basiskostnadene omfatter:

- direkte personalkostnader for administrerende direktør, lederne ved distriktskontorene og

- lederne ved utekontorene, med unntak av utekontorer som er dedikert særskilte ordninger
- honorar til styret og valgkomiteen
 - en grunnkapasitet til å ta imot henvendelser ved distriktskontorene
 - strategiarbeid og virksomhetsstyring som ikke er knyttet til særskilte oppdrag
 - styringsdialog med eierne
 - innspill til nasjonal og regional politikktutforming
 - deltakelse i utviklingsprosesser på nasjonalt og regionalt plan
 - fysisk og digital infrastruktur knyttet til funksjoner som dekkes av basiskostnadene

Det foreslås en bevilgning på 176,3 mill. kroner for 2024.

Post 71 Innovative næringsmiljøer, kan overføres

Innovasjon Norge skal prioritere bruken av bevilgningen slik at selskapet i størst mulig grad bidrar til å nå delmål 3 om flere innovative næringsmiljøer.

Posten skal i hovedsak finansiere nettverks- og klyngeprogrammet Norwegian Innovation Clusters. Programmet finansieres sammen med midler fra Kommunal- og distriktsdepartementet. Videre kan posten delfinansiere andre samhandlingsvirkemidler slik som økosystemtilskudd og ordningen *EU-rådgiver i klynger*. Sistnevnte har som mål at klynger jobber strategisk med EU som marked og finansieringskilde og bidrar til økt norsk næringslivsdeltakelse i EU-prosjekter blant klynger og klyngemedlemmer.

Innovasjon Norge har over lengre tid jobbet med å utarbeide en ny innretning på klyngeprogrammet. Det nye programmet skal prioritere tydeligere og støtte framveksten av nye næringsmiljøer.

Det er bedriftene som er grunnlaget for de sterke næringsmiljøene vi har i Norge. De mest konkurransedyktige bedriftene i de sterkeste miljøene har den beste uttellingen i virkemiddelapparatet for forskning og innovasjon. Klyngeprogrammet skal i større grad løfte fram nye miljøer og vil i større grad enn tidligere gi insentiver til konsolidering og samarbeid, for å bygge enda sterkere, mer nyskapende og konkurransedyktige miljøer. Innovasjon Norge vil ha en ny innretning av klyngeprogrammet på plass til 2024.

Det foreslås en bevilgning på 126,3 mill. kroner for 2024. I tillegg foreslås en tilsagnsfullmakt

på 155 mill. kroner for å dekke nye tilsagn i 2024, jf. forslag til vedtak VIII, 1. Dette er på samme nivå som tilsagnsfullmakten som ble vedtatt i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett 2023.

Post 74 Reiseliv, profilering og kompetanse, kan overføres

Innovasjon Norge skal prioritere bruken av midlene som stilles til disposisjon for selskapet slik at de i størst mulig grad bidrar til å nå delmålene om flere gode gründere, flere vekstkraftige bedrifter og flere innovative næringsmiljøer.

Det foreslås en bevilgning på 574,4 mill. kroner i 2024.

Reiseliv

Det foreslås 195 mill. kroner til Innovasjon Norges ordinære arbeid med å styrke markedsmulighetene for norske reiselivsaktører. Det kanaliseres dessuten andre midler (lån og tilskudd) til reiselivsnæringen fra Innovasjon Norges øvrige ordinære ordninger. Innovasjon Norges midler til reiselivsformål skal styrke markedsmulighetene for norske reiselivsaktører gjennom hele året.

Innovasjon Norge har en viktig rolle i å tilrettelegge for at norsk reiseliv kan fortsette å utvikle seg i en mer bærekraftig retning, slik at Norge har et konkurransekraftig reiselivstilbud i framtiden. Innovasjon Norge skal legge til rette for å utvikle et bredere og mer lønnsomt produkttilbud i norsk reiseliv. Det skal legges vekt på tiltak som styrker reiselivets muligheter for å drive lønnsomt gjennom hele året. Innovasjon Norge tilbyr ulike tjenester som bidrar til utvikling i reiselivsnæringen, blant annet merkeordningen for bærekraftige reisemål, bedriftsnettverk, kurs og andre utviklingsprosjekter.

Strategisk markedsføring av Norge som reisemål er viktig for at norsk reiseliv skal nå fram i et konkurranseutsatt internasjonalt marked. Markedsføringen skal innrettes slik at den bidrar til økt etterspørsel i de mest lønnsomme og bærekraftige kundesegmentene. Satsingen er også et virkemiddel for å spre besøksstrømmene til Norge over tid og sted.

Ordningen med kompetansetilbud i reiselivet skal innrettes i tråd med betingelsene i det alminnelige gruppeunntaket (GBER) for støtte som er forenlig med EØS-avtalen, jf. GBER artikkel 1–9 og artikkel 14, 21, 22, 25–31, 36–49, 53 og 54.

Rådgivning- og kompetansetjenester for eksport og internasjonalisering

At norske selskaper lykkes i internasjonale markeder er svært viktig for utvikling av lønnsomme arbeidsplasser i Norge, og for å understøtte en verdiskapende og positiv omstilling av norsk næringsliv. Det foreslås å sette av 379,4 mill. kroner til Innovasjon Norges kompetansetjenester og annen profilering i 2024. Midlene skal finansiere selskapets kompetansetiltak overfor næringslivet inklusiv en stor del av Innovasjon Norges internasjonale virksomhet og programmer for eksport og internasjonalisering.

Av midlene skal om lag 48 mill. kroner disponeres til mobiliseringsmidler knyttet til EU-programmene InvestEU, COSME, Horisont Europa og IPCEL. Fra 2024 er også Kunnskapsdepartementets tidligere oppdrag og andel av bevilgning knyttet til mobilisering til Horisont Europa overført denne posten. Hovedformålet med Innovasjon Norges mobilisering er å sikre at norske bedrifter får mest mulig igjen for Norges tilknytning til EU gjennom EØS-avtalen, og at norske aktører får god utnyttelse av rammeprogrammene for forskning og innovasjon. Innovasjon Norge skal videreføre sin rolle som kontaktpunkt for Enterprise Europe Network (EEN) i 2024.

Midlene skal dessuten benyttes til å forvalte ordningen for messer og eksportframstøt og det nye merkevareprogrammet Made in Norway. Det er sentralt at Innovasjon Norge ivaretar det viktige breddetilbudet med generelle eksporttjenester og tilbyr eksportutviklingstjenester til bedrifter som har forutsetning for å lykkes internasjonalt.

Innovasjon Norges arbeid på eksport- og internasjonaliseringsområdet må ses i sammenheng med de strategiske eksportfremmesatsingene foreslått av Nasjonalt eksportråd, jf. kap. 2.2 Hovedsatsing – Hele Norge eksporterer.

Innovasjon Norge er gitt i oppdrag å forberede norsk deltakelse på verdensutstillingen Expo 2025 i Osaka, Japan. Nærings- og fiskeridepartementets midler til dette er foreslått bevilget på kap. 940, post 21.

Øremerkingen på 10 mill. kroner til Invest in Norway foreslås videreført i 2024. I tillegg foreslås øremerkingen på 3 mill. kroner til Invest in Norways arbeid med å legge til rette for investeringer i databasert verdiskaping og datasentre i Norge videreført. Innovasjon Norge prioriterer selv midler til funksjonen utover dette.

Post 75 Grønn plattform, kan overføres, kan nyttes under post 50, 71 og 76

Det vises til nærmere beskrivelse av Grønn plattform i omtalen av programkategori 17.20 Forskning og innovasjon. Bevilgningen på Innovasjon Norges budsjett skal bidra til å nå selskapets delmål om flere gode gründere, flere vekstkraftige bedrifter og flere innovative næringsmiljøer. Grønn plattform foreslås videreført med en bevilgning på 245,8 mill. kroner over Innovasjon Norges budsjett i 2024. Det legges ikke opp til en ny utlysning i Grønn plattform i 2024, men virkemiddelaktørene skal fortsette samarbeidet om plattformen og de pågående prosjektene i porteføljen. Bevilgningen forutsettes benyttet til utbetalinger til de treårige prosjektene som har fått tilsagn om støtte i tidligere utlysninger. Midlene skal også dekke Innovasjon Norges administrasjons- og gjennomføringskostnader knyttet til Grønn plattform. Det foreslås at tilsagnsfullmakten under ordningen settes til 345 mill. kroner i 2024, jf. forslag til vedtak VIII, 1.

Post 76 Miljøteknologi, kan overføres

Innovasjon Norges miljøteknologiordning skal bidra til å oppfylle delmål 2 om flere vekstkraftige bedrifter. Målgruppen for ordningen er bedrifter i hele landet som skal sette i gang pilot- og demonstrasjonsprosjekter. Prosjektene skal være bedrifts- og samfunnsøkonomisk lønnsomme, og bidraget fra Innovasjon Norge skal være utløsende for prosjektene.

Innovasjon Norge har en tett dialog med andre aktører innenfor miljøteknologiområdet for å bygge kompetanse og nettverk. Ordningen skal innrettes i tråd med betingelsene i det alminnelige gruppeunntaket (GBER) for støtte som er forenlig med EØS-avtalen, jf. GBER artikkel 1–9 og artikkel 21, 22, 25–30 og 36–49.

For 2024 foreslås det en bevilgning på 415,9 mill. kroner. En nødvendig del av bevilgningen må benyttes til å dekke tilsagn gitt innenfor rammen av tilsagnsfullmakten fra tidligere år som ikke er utbetalt innen utgangen av 2023. Det er estimert at framtidige utbetalingsforpliktelser ved utgangen av 2023 vil være om lag 850 mill. kroner.

Det foreslås at tilsagnsfullmakten under ordningen settes til 655 mill. kroner i 2024, jf. forslag til vedtak VIII, 1. Med en bevilgning på 415,9 mill. kroner og en tilsagnsfullmakt på 655 mill. kroner, samt nevnte estimerte utbetalingsforpliktelser ved utgangen av 2023 på om lag 850 mill. kroner vil Innovasjon Norge kunne gi nye tilsagn for om

lag 220 mill. kroner i 2024. Dersom tilsagnsfullmakten for 2023 ikke benyttes fullt ut, vil handlingsrommet for å gi pådra seg nye forpliktelser i 2024 øke tilsvarende.

Post 90 Lån fra statskassen til utlånsvirksomhet, overslagsbevilgning

Det vises til nærmere omtale av de enkelte låneordningene innledningsvis i omtalen av budsjettforslag. For å finansiere egen utlånsvirksomhet foretar Innovasjon Norge innlån i statskassen til valgfri løpetid og med samme rentesats som på statspapirer med tilsvarende løpetid. Innlån fra statskassen budsjetteres under kap. 2421, mens avdrag/tilbakebetaling og låneprovisjon til staten

på 0,4 pst. p.a. budsjetteres under kap. 5325. Innlån og avdrag bruttoføres, dvs. at beløpene utgifts- og inntektsføres hver gang selskapet tar opp eller tilbakebetaler et lån. Bevilgningene vil variere mer som følge av hvor hyppig innlånene refinansieres enn som følge av endringer i lånerammene. Løpetiden på innlånene kan variere fra to måneder til flere år. Rentene som Innovasjon Norge betaler på innlån, inntektsføres under kap. 5625. Selv om det er felles poster i statsbudsjettet for finansiering av Innovasjon Norges ulike låneordninger, er det en forutsetning at ordningene holdes regnskaps- og rapporteringsmessig adskilt.

Tabell 5.22 viser Innovasjon Norges utlånsportefølje fordelt på ulike typer ordninger ved utgangen av 2022 og per 30. juni 2023.

Tabell 5.22 Innovasjon Norges utlånsportefølje

Låneordning	(i mill. kr)	
	Per 31. desember 2022	Per 30. juni 2023
<i>Innovasjonslåneordningen:</i>		
Landsdekkende innovasjonslån	3 527,1	3 536,8
Lån til skip i nærskipfart og fiskefartøy	32,6	69,6
Distriktsrettede risikolån	1 189,2	1 175,7
Landsdekkende innovasjonslån med risikoavlastning fra European Investment Fund	798,2	729,0
Distriktsrettede risikolån med risikoavlastning fra European Investment Fund	184,4	176,4
Sum innovasjonslåneordningen	5 731,6	5 687,5
<i>Lavrisikolåneordningen:</i>		
Ordinære lavrisikolån inklusiv gamle grunnfinansieringslån	3 560,2	3 444,2
Grunnfinansieringslån til fiskeriformål	5 989,0	6 435,6
Lavrisikolån til landbruksformål	3 836,9	3 674,5
Lån til landbruksformål gitt før 2001	49,3	40,7
Sum lavrisikolåneordningen	13 435,4	13 595,0
Sum utlån	19 167,0	19 282,5

Bevilgningen skal dekke Innovasjon Norges brutto innlån for samtlige lånetyper under innovasjons- og lavrisikolåneordningene. Den dekker også refinansiering av tidligere opptatte innlån. Det foreslås en total innlånsbevilgning på

64,4 mrd. kroner for 2024. Anslaget på brutto innlånsvolum er usikkert, og regjeringen vil om nødvendig foreslå bevilgningsendring i forbindelse med endringer av budsjettet i 2024.

Kap. 5325 Innovasjon Norge

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2022	Saldert budsjett 2023	Forslag 2024
50	Tilbakeføring fra landsdekkende innovasjonsordning	213 363		
52	Tilbakeføring fra kondemneringsordning for skip	53 420		
70	Låneprovisjoner	72 382	73 000	72 000
90	Avdrag på utestående fordringer	65 225 000	63 300 000	63 000 000
92	Låneordning for pakkereisearrangører – avdrag	52 134	38 000	30 500
	Sum kap. 5325	65 616 299	63 411 000	63 102 500

Vedrørende 2023:

Ved stortingsvedtak 16. juni 2023 ble det gjort følgende bevilgningsendringer, jf. Innst. 490 S og Prop. 118 S (2022–2023):

- ny post 53 Tilbakeføring av ubrukte tiltakspakkemidler ble bevilget med 71,5 mill. kroner
- post 70 ble redusert med 4,1 mill. kroner
- post 92 ble redusert med 3,6 mill. kroner

Post 70 Låneprovisjoner

Det vises til omtale av innlånssystemet for Innovasjon Norge under kap. 2421, post 90. Provisjonen beregnes og innbetales etter utgangen av året. Selskapet skal betale en låneprovisjon på 0,4 pst. p.a. for innlån fra statskassen for å kompensere for mulig subsidieffekt ved låneopptak i statskassen. Det foreslås en bevilgning på 72 mill. kroner for 2024 som provisjon for innlånene i 2023. Anslaget er usikkert, og regjeringen vil om nødvendig foreslå bevilgningsendring i forbindelse med endringer av budsjettet i 2024.

Post 90 Avdrag på utestående fordringer

Posten omfatter avdrag på de innlånene Innovasjon Norge har tatt opp i statskassen. Det vises til nærmere omtale av innlånssystemet under kap. 2421, post 90. Det foreslås en bevilgning på 63 mrd. kroner for 2024. Anslaget er usikkert, og regjeringen vil om nødvendig foreslå bevilgningsendring i forbindelse med endringer av budsjettet i 2024.

Post 92 Låneordning for pakkereisearrangører – avdrag

Som ett av tiltakene i møte med koronapandemien ble det i 2020 opprettet en midlertidig låneordning for pakkereisearrangører med en ramme på 1,5 mrd. kroner. Det ble gitt tilsagn for om lag 260 mill. kroner. Det foreslås en avdragsbevilgning på 30,5 mill. kroner i 2024. Anslaget er usikkert, og regjeringen vil om nødvendig foreslå bevilgningsendring i forbindelse med endring av budsjettet i 2024.

Kap. 5625 Renter og utbytte fra Innovasjon Norge

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2022	Saldert budsjett 2023	Forslag 2024
80	Renter på lån fra statskassen	169 971	675 000	605 000
81	Rentemargin, innovasjonslåneordningen	38 482	22 000	22 000
82	Låneordning for pakkereisearrangører – renter	3 894	3 600	2 600
85	Utbytte, lavrisikolåneordningen	164 018	100 000	440 000
	Sum kap. 5625	376 365	800 600	1 069 600

Vedrørende 2023:

Ved stortingsvedtak 16. juni 2023 ble det gjort følgende bevilgningsendringer, jf. Innst. 490 S og Prop. 118 S (2022–2023):

- post 80 ble redusert med 175 mill. kroner
- post 81 ble redusert med 1,3 mill. kroner
- post 82 ble redusert med 0,2 mill. kroner
- post 85 ble økt med 4,6 mill. kroner

Post 80 Renter på lån fra statskassen

Innovasjon Norge foretar innlån fra statskassen til valgfri løpetid og en rentesats som tilsvarende renten på statspapirer med samme løpetid for å finansiere sine utlån. Det vises til nærmere omtale av innlånssystemet under kap. 2421, post 90. Det foreslås en bevilgning på 605 mill. kroner for 2024. Anslaget er usikkert, og regjeringen vil om nødvendig foreslå bevilgningsendring i forbindelse med endringer av budsjettet i 2024.

Post 81 Rentemargin, innovasjonslåneordningen

Renten på innlån fra statskassen for å finansiere Innovasjon Norges utlån under innovasjonslåneordningen følger renten på statspapirer med tilsvarende løpetid. Ordningens administrasjonskostnader dekkes innenfor rentemarginen. Nettobeløpet, etter at administrasjonskostnadene er dekket, skal tilbakeføres til statskassen. Netto rentemargin for regnskapsåret 2023 med utbeta-

ling til staten i 2024 foreslås budsjettert med 22 mill. kroner. Bevilgningsanslaget er usikkert, og regjeringen vil om nødvendig foreslå bevilgningsendring i forbindelse med endringer av budsjettet i 2024.

Post 82 Låneordning for pakkereisearrangører – renter

Det ble opprettet en særskilt låneordning for pakkereisearrangører i 2020 som følge av koronapandemien. Det foreslås en rentebevilgning på 2,6 mill. kroner fra gjenværende utestående lån under ordningen i 2024.

Post 85 Utbytte, lavrisikolåneordningen

Lavrisikolåneordningen skal drives på kommersielle vilkår. Innovasjon Norge bør ha tilsvarende minstekrav og bevaringsbuffer som private banker. Alt overskudd skal tilbakeføres staten så lenge målet om egenkapitaldekning på 10,5 pst. er nådd. Det anslås et resultat for ordningen på om lag 440 mill. kroner for regnskapsåret 2023. Det er lagt til grunn at salg av Innovasjon Norges hovedkontor i Oslo i 2023 vil øke utbyttet i 2023 vesentlig i forhold til det som har vært normalt de siste årene. På dette grunnlag foreslås en bevilgning på 440 mill. kroner for 2024. Bevilgningsanslaget er usikkert, og regjeringen vil om nødvendig foreslå bevilgningsendring i forbindelse med endringer av budsjettet i 2024.

Kap. 2426 Siva SF

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2022	Saldert budsjett 2023	Forslag 2024
70	Tilskudd	38 950	11 600	48 063
71	Tilskudd til testfasiliteter	207 100	188 300	214 342
72	Risikokapital		35 000	
90	Lån, <i>overslagsbevilgning</i>		70 000	55 000
95	Kapitalinnskudd		65 000	
	Sum kap. 2426	246 050	369 900	317 405

Vedrørende 2023:

Ved stortingsvedtak 16. juni 2023 ble det gjort følgende bevilgningsendringer, jf. Innst. 490 S og Prop. 118 S (2022–2023):

- post 70 ble økt med 1 mill. kroner
- post 71 ble redusert med 11 mill. kroner

Om Siva

Siva – Selskapet for industrivekst SF – tilrettelegger for nyskaping gjennom å bygge, eie og utvikle infrastruktur for innovasjon i hele landet. Siva har et særlig ansvar for å fremme vekstkraft i distriktene.

Siva er et statsforetak eid av Nærings- og fiskeridepartementet og mottar tilskudd fra eierdepartementet og fylkeskommunene. Tilknytningsformen innebærer at selskapet er et eget rettssubjekt med et selvstendig og faglig ansvar for beslutninger knyttet til enkeltsaker. Selskapet er lokalisert i Trondheim og hadde 53 ansatte per 31. desember 2022.

Sivas hovedmål er å utløse lønnsom næringsutvikling i bedrifter og regionale nærings- og kunnskapsmiljøer. Siva arbeider innenfor eiendom og innovasjon, og det er knyttet egne delmål til hvert av disse områdene.

Eiendomsvirksomheten

Siva skal gjennom sine eiendomsinvesteringer senke barrierer for etablering der markeds mekanismer gjør dette spesielt krevende, også for større industrielle eiendomsprosjekt.

Sivas eiendomsinvesteringer skal være tilpasset næringslivets behov og bidra til å utvikle nye og umodne næringer eller bedrifter med behov

for omstilling og vekst. Sivas investeringer skal ikke fortrenge privat kapital. *Sivas eiendomsvirksomhet skal også bidra til utviklingen av grønn industri og tilrettelegging av industritomter i Norge.*

Eiendomsvirksomheten er samlet i det heleide datterselskapet Siva Eiendom Holding AS. Siva Eiendom Holding AS skiller seg fra andre eiendomsselskaper ved at formålet er å bidra til innovasjon og næringsutvikling, samtidig som selskapet drives kommersielt og har krav til avkastning. Sivas investeringer skal bidra til å utløse privat kapital. Siva Eiendom Holding AS hadde ved utgangen av 2022 en eiendomsportefølje bestående av 42 bygg på til sammen 247 000 m² og med 311 leietakere.

Innovasjonsvirksomheten

Sivas innovasjonsaktiviteter skal tilrettelegge for etablering og utvikling av bedrifter i nærings- og kunnskapsmiljøer og koble disse sammen i regionale, nasjonale og internasjonale nettverk.

Innovasjonsvirksomheten omfatter Katapultordningen og eierskap i innovasjonsselskaper, samt samarbeid med Innovasjon Norge og Forskningsrådet om klyngeprogrammet og Grønn plattform.

Katapultordningen skal bidra til etablering av nasjonale flerbrukssentre for testing, pilotering, simulering og visualisering, for å gi raskere industriell vekst og utvikling i Norge. Ordningen kan gi støtte til utstyrsinvesteringer og kompetanse- og tjenesteutvikling. Siva har ansvaret for ordningen sammen med Innovasjon Norge og Norges forskningsråd. Sentrene skal ha tett samarbeid med FoU-miljøer og tilby utstyr, fasiliteter og kompetanse innenfor muliggjørende teknologier til bedrifter over hele landet. Formålet er å gjøre

veien fra konseptstadiet til markedsintroduksjon kortere.

Testfasiliteter i distriktene er en utvidelse av Katapultordningen for å gjøre testfasiliteter og industrikompetanse mer tilgjengelig for næringslivet i hele Norge. Ved å etablere «noder» i distriktene som er koblet opp mot de eksisterende katapultsenterne får flere bedrifter tilgang til utstyr, teknologi og kompetanse hos de fremste industrielle miljøene.

Siva var ved utgangen av 2022 medeier i 71 små og store innovasjonsselskaper, som for eksempel næringshager, forskningsparker og kunnskapsparker. Innovasjonsselskapene er pådriverne for nyskaping i sine miljøer og regioner. Målet med Sivas eierskap er å legge til rette for at selskapene utnytter sitt potensial best mulig i arbeidet med utvikling av bedrifter, og å bidra til koordinering av aktører og videreutvikling av en infrastruktur for vekst og nyskaping i næringslivet i hele landet.

Andre oppdrag

Siva forvalter også næringshage- og inkubasjonsprogrammet som mottar støtte fra fylkeskommunene.

Resultater 2022

Sivas mål- og resultatstyringssystem består av styringsindikatorer som er inndelt i effektindikatorer og resultatindikatorer. Effektindikatorer skal vise langsiktige virkninger på et overordnet nivå, mens resultatindikatorer skal vise direkte og mer kortsiktige virkninger av selskapets virksomhet.

Eiendomsvirksomheten

Langsiktige virkninger (effektindikatorer)

Indikatoren *omsetningsvekst hos leietakere* omfatter bare leietakere lokalisert i «enbrugerbygg» realisert gjennom Sivas medvirkning. I disse byggene har Siva som regel 100 pst. eierskap, som i 2022 omfattet ni leietakere i enbrugerbygg. Omsetningstall gjelder fram til regnskapsåret 2021. Samlet sett hadde bedriftene som inngår i oversikten en gjennomsnittlig omsetningsvekst på 72 pst. fra 2017 til 2021, og en gjennomsnittlig omsetningsvekst på 32 pst. fra 2020 til 2021. Industri knyttet til mineral- og smelteverksindustri har hatt spesielt positiv omsetningsvekst de siste årene.

Samlet hadde bedriftene som inngår i denne målingen en omsetning på 3,47 mrd. kroner i 2021. Det er en økning på 838 mill. kroner fra 2020. Det er variasjon i bedriftenes omsetningsutvikling, noe som skyldes at den makroøkonomiske situasjonen har hatt konsekvenser for vareforsyning og kostnadsvekst som treffer bedriftene i ulik grad.

Indikatoren *avkastning på eiendomsinvesteringene* måles som Siva Eiendom Holdings egenkapitalrentabilitet før skatt. Det forventes at avkastningen over en femårsperiode minimum skal tilsvare fem års rullerende snitt av tiårs statsobligasjonsrenter, med et risikopåslag på 2,0 prosentpoeng. For 2022 var avkastningen på -13,58 pst., som har direkte sammenheng med nedskrivningen av finansielle eiendeler i eierpost i GC Rieber Eiendom AS, samt ny kreditoravtale mellom datterselskapet Sivafjorden AS og Norsun AS. Eiendoms konsernet har en snittavkastning på 7,32 pst. de siste fem årene. Dette er godt over avkastningskravet på 3,8 pst. for samme periode.

Det følger av metoden at økt markedsverdi på eiendommene ikke blir tatt med når avkastningen skal beregnes. Bakgrunnen for dette er mangel på et annenhåndsmarked for denne typen bygg. Siva opplyser derfor om at det foreligger betydelige merverdier i eiendomsporteføljen som ikke er hensyntatt i avkastningsberegningen.

Kortsiktige virkninger (resultatindikatorer)

Utleiegraden i Sivas eiendomsportefølge var i 2022 på 89 pst., en økning på 1 pst. fra 2021. Andelen industribygg har gått ned fra 69 pst. i 2021, til 66 pst. i 2022. Dette skyldes salg av flere industribygg enn innovasjons- og næringsbygg. Nye investeringer som er under utvikling, omhandler i det alt vesentlige industri og vil medføre økt industriandel når de står ferdig. Hovedtyngden av ledige lokaler er knyttet til eiendommer i Halden, på Tynset og Røros. Siva har i liten grad opplevd avgang av leietakere i 2022.

Totalt investeringsbeløp for 2022 var på 209 mill. kroner. Blant prosjektene Siva investerte i, var Unitech-senteret på Bømlo, Siva Morrow Eyde Energipark i Arendal og Siva Innovasjons senter Tromsø. I tillegg har Siva solgt seg ut av noen prosjekter for å frigjøre kapital til nye investeringer.

Innovasjonsvirksomheten

Katapultordningen ble opprettet i 2017. Siva samarbeider med Innovasjon Norge og Forsknings-

rådet om utvikling og drift av ordningen. Det er utnevnt til sammen fem katapultsentre med bredt nasjonalt nedslagsfelt.

Totalt 1 111 enkeltbedrifter har benyttet seg av tjenestetilbudet under ordningen, og antall pågående og gjennomførte prosjekter var 928 i 2022. Det betyr at noen bedrifter er med i samme prosjekt (flerbedriftsprosjekter). Det var registrert totalt 88 flerbedriftsprosjekter i 2022. Siva jobber aktivt med mobilisering av bedrifter til Katapultprosjekter, blant annet gjennom næringshager og inkubatorer. Det er stor interesse og høy oppslutning om ordningen, noe som blant annet vises i at antall prosjekter har økt fra 338 i 2021 til 475 i 2022, og at antall henvendelser har økt fra 607 i 2021 til 655 i 2022. Kundetilfredshetsundersøkelsen indikerer videre at både kompetanse og utstyr ved sentrene vurderes som relevant av brukerbedriftene med score på henholdsvis 4,5 og 4,4 på en skala fra 1-5, hvor 5 er høyest.

I 2022 ble bevilgningen til ordningen økt med 40 mill. kroner øremerket testfasiliteter i distriktene. Formålet var å gi flere bedrifter lettere tilgang til testfasiliteter og industrikompetanse. Siva utlyste i juni 2022 pilotprosjekter med mål om å etablere distriktskatapult-noder. Det kom inn søknader fra 28 miljøer og totalt åtte miljøer fikk status som pilotnoder med oppstart i 2023. Nodene skal gjennom pilotprosjekter på opptil 18 måneder forenkle og utvide tilgangen til utstyr, teknologi og kompetanse hos de nasjonale katapultsentrene.

EFTAs overvåkingsorgan, ESA, åpnet i september 2022 en formell undersøkelse av Katapultordningen, etter avslutning av en kontroll der de så på om ordningen var innrettet i samsvar med bestemmelsene i det alminnelige gruppeunntaket i statsstøtteregelverket. ESAs vurdering fra desember 2021 var at det meste av investeringsstøtten tildelt sentrene, totalt om lag 200 mill. kroner, var å anse som ulovlig støtte grunnet måten investeringene var gjort på. Departementet mente det foreløpig ikke var grunnlag for å konkludere med at støtten ikke var i samsvar med statsstøtteregelverket, og valgte å ikke følge ESAs anbefaling om å kreve støtten tilbakebetalt fra katapultsentrene. En formell undersøkelse gir mulighet til å få belyst saken nærmere og kan ha en varighet på opptil 18 måneder. En avklaring i saken forventes tidligst mot slutten av 2023 eller tidlig i 2024. Dersom norske myndigheter ikke er enig i endelig beslutning fra ESA etter avslutning av den formelle undersøkelsen, kan saken tas til EFTA-domstolen. Dette kan i verste fall ende med et rettslig bindende vedtak som pålegger Norge å kreve støtten tilbake. Det har i 2022 og 2023 blitt utbetalt

støtte til katapultsentrene som er innmeldt under andre artikler i det alminnelige gruppeunntaket, i form av prosjektstøtte.

Grønn plattform er en felles konkurransearena i regi av Norges forskningsråd, Innovasjon Norge og Siva og har som formål å fremme grønn omstilling. Plattformen bygger på etablerte ordninger og skal bidra til at hele løpet fra forskning til kommersialisering og markedsintroduksjon ses i sammenheng, på tvers av de involverte. Det vises til nærmere omtale av Grønn plattform under Programkategori 17.20 Forskning og innovasjon.

Koksa Eiendom AS

Siva inngikk i slutten av desember 2016 avtale om et samlet salg av gjenværende eiendeler i Koksa Eiendom AS på Fornebu i Bærum.

Koksa Eiendom avga ved salget garantier overfor kjøper som trappes gradvis ned fram til januar 2024. Etter utløp av garantiperioden vil et mindre beløp innbetales til staten.

Økonomiske resultater

Konsernresultatet for Siva i 2022 viser et underskudd etter skatt og minoritetsinteresser på 267 mill. kroner, mot et overskudd på 523 mill. kroner i 2021. Nedgangen skyldes i hovedsak nedskrivning av finansielle eiendeler i forbindelse med eierpost i GC Rieber Eiendom AS, og nedskrivning av verdi på fordring (selgerkreditt) som datterselskapet Sivafjorden Eiendom AS har mot tidligere leietaker. Driftsresultatet for konsernet var i 2022 på 16 mill. kroner, mot 97,2 mill. kroner i 2021. Årsresultatet for morselskapet viser et overskudd på 11,7 mill. kroner i 2022, mot 2,2 mill. kroner i 2021.

Prioriteringer 2024

Sivas virkemidler skal legges til rette for lønnsom næringsutvikling i hele landet. Selskapet skal fokusere innsatsen på aktiviteter som gjennom dokumenterte resultater bidrar til å nå selskapets hovedmål.

Det er et hovedprinsipp at prosjekter som mottar støtte gjennom det næringsrettede virkemiddelapparatet, skal ha en plass på veien mot omstillingsmålet for 2030, og at Norge skal være et lavutslippssamfunn i 2050. Siva skal mobilisere gode prosjekter som bidrar til grønn omstilling eller svarer til andre viktige formål, blant annet relatert til områdene som er pekt ut i regjeringens Veikart for et Grønt industriløft.

Siva skal følge opp arbeidet med Grønn plattform i samarbeid med Innovasjon Norge og Forskningsrådet. Samarbeidet skal også omfatte Enova. Ordningen retter seg mot grønne prosjekter innenfor alle tematiske områder, herunder grønn industri inkludert skog- og treforedling, havvind, grønn skipsfart og omstilling i verftene. Det legges ikke opp til en ny utlysning i Grønn plattform i 2024, men virkemiddelaktørene skal fortsette samarbeidet om plattformen og de pågående prosjektene i porteføljen. Det vises til nærmere omtale av Grønn plattform i omtalen av programkategori 17.20.

Siva skal styrke innsatsen og koordinere det tverrgående arbeidet innenfor sirkulærøkonomi med utgangspunkt i virkemiddelaktørenes samarbeidsavtale om grønn vekst.

Siva skal i samarbeid med Innovasjon Norge og Forskningsrådet fortsette arbeidet med en satsing innenfor legemiddelproduksjon. Satsingen skal være innenfor eksisterende rammer og virkemidler. Siva skal dessuten, i samarbeid med Innovasjon Norge og Forskningsrådet, vurdere eksisterende tilbud til prosjekter innenfor automatisering og digitalisering i industrien. Det foreslås 2 mill. kroner til disse oppdragene i 2024.

For å følge opp områdegjennomgangen av det næringsrettede virkemiddelapparatet ble det i tilleggsproposisjonen fra regjeringen varslet at behandlingen av de endringene av Sivas virksomhet som ble foreslått i revidert budsjett for 2021 skulle avvente nærmere vurderinger av det næringsrettede virkemiddelapparatet. Regjeringen vil komme tilbake til Stortinget om dette på en god måte.

Siva skal fortsette å bidra i arbeidet med videre utvikling av det næringsrettede virkemiddelapparatet, herunder grønn rapportering, sammen med de andre virkemiddelaktørene. Arbeidet er ytterligere omtalt i programkategori 17.20.

I 2024 skal Siva prioritere arbeid med Katapultordningen, inkludert oppfølging av ordningen med testfasiliteter i distriktene som skal gjøre industrikompetanse mer tilgjengelig for næringslivet i hele Norge. Arbeidet skal styrke samspillet mellom testfasilitetene og katapultsentrene. For å bidra til at brukerne av Katapult-sentrene tilbys mer oppdatert og hensiktsmessig teknisk infrastruktur, maskiner og utstyr foreslås det en styrking på 10 mill. kroner til ordningen. I tillegg skal Siva starte arbeidet med å utrede behovet for et katapult-tilbud innenfor helsenæringen, og det foreslås ytterligere 2 mill. kroner til dette formålet

i 2024. Siva skal sikre at ordningene forvaltes i tråd med statsstøttereguleringen.

Sivas eiendomsvirksomhet kan bidra til utviklingen av grønn industri gjennom tilrettelegging for grønne industribygg og -tomter. I 2024 skal Siva videreutvikle dette arbeidet både på gjennom eiendomsvirksomheten og i lys av det nye oppdraget med tilrettelegging av industritomter som ble gitt i 2023. Arbeidet skal fremdeles følge de samme prinsippene. Det vil si at dersom Siva selv skal investere skal det skje innenfor rammene som gjelder for selskapets eiendomsvirksomhet og må vurderes opp mot statsstøttereguleringen.

Budsjettforslag

Post 70 Tilskudd

Det foreslås en bevilgning på 48,1 mill. kroner for 2024. Bevilgningen skal sammen med Sivas tilgjengelige likviditet dekke de kostnadene som i mindre grad varierer med oppdragsmengden fra staten og fylkeskommunene. Dette er kostnader relatert til lokaler, regnskap og revisjon, fysisk og digital infrastruktur, styrehonorarer, lønn til administrerende direktør og ledelse, styringsdialog med eier, samarbeid med andre virkemiddelaktører og rapportering til styret og oppdragsgivere. I tillegg skal bevilgningen dekke oppfølging av eierskapet i innovasjonsselskaper og klyngeprogrammet, og til å delta i nasjonal politikkkutforming og utviklingsprosesser regionalt. Bevilgningen omfatter også oppgaven med tilrettelegging av industritomter.

Post 71 Tilskudd til testfasiliteter

Det foreslås en bevilgning på 214,3 mill. kroner til Katapultordningen og Grønn plattform i 2024.

Tilskuddet skal benyttes til å støtte investeringer i forbindelse med testfasiliteter som flere bedrifter og eventuelt FoU-aktører kan benytte på deling. Tilskuddet skal dekke supplerende investeringer til allerede utnevnte katapultsentre og deler av kostnader knyttet til administrasjon og drift av ordningen. Tilskuddet skal dessuten dekke arbeidet med å utrede behovet for et katapult-tilbud innenfor helsenæringen, arbeidet med vurdering av tilbudet til prosjekter innenfor automatisering og digitalisering og arbeidet med en nasjonal satsing innenfor legemiddelproduksjon.

Av bevilgningen foreslås 40 mill. kroner benyttet til å videreføre ordningen med testfasiliteter i distriktene som ble etablert i 2022.

Det vises til nærmere beskrivelse av Grønn plattform i omtalen av programkategori 17.20. Av

bevilgningen for 2024 foreslås 40 mill. kroner avsatt til Grønn plattform, samt en tilsagnsfullmakt på 15 mill. kroner, jf. forslag til vedtak VIII, 1. Midlene skal benyttes til de treårige prosjektene som har fått tilsagn om støtte i tidligere utlysninger.

Post 72 Risikokapital

Regjeringen har i Grønt industriløft varslet en betydelig økt kapitaltilførsel til Siva i 2023. Regjeringen vil komme tilbake til dette i forbindelse med nysalderingen for 2023-budsjettet.

Kap. 5326 Siva SF

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 2022	Saldert budsjett 2023	Forslag 2024
70	Låne- og garantiprovisjoner	7 000	7 000	7 000
90	Avdrag på utestående fordringer		70 000	55 000
	Sum kap. 5326	7 000	77 000	62 000

Post 70 Låne- og garantiprovisjoner

Selskapet betaler en låneprovisjon på 0,4 pst. av årlig gjennomsnittlig saldo på innlånsporteføljen til statskassen og en garantiprovisjon på 0,6 pst. av samme beregningsgrunnlag. Sistnevnte skal kompensere for mulig subsidieffekt ved låneopptak i statskassen, jf. EØS-avtalens regelverk for statsstøtte. Provisjonene innbetales etterskuddsvis,

dvs. at innbetalingen i 2024 gjelder påløpt provisjon for 2023. Låne- og garantiprovisjon budsjetteres med 7 mill. kroner, dvs. basert på full utnyttelse av lånerammen i hele 2023.

Post 90 Avdrag på utestående fordringer

Det foreslås en bevilgning på 55 mill. kroner for 2024. Det vises til omtale under kap. 2426, post 90.

Kap. 5613 Renter fra Siva SF

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 2022	Saldert budsjett 2023	Forslag 2024
80	Renter	11 675	11 700	11 200
	Sum kap. 5613	11 675	11 700	11 200

Post 80 Renter

Siva foretar sine låneopptak i statskassen med utgangspunkt i eksisterende statspapirer. Selskapet kan dermed ta opp nye lån fra staten til en rente som er lik løpende effektiv rente på tilsva-

rende statspapir. Det foreslås bevilget 11,2 mill. kroner i renter fra Sivas låneopptak i statskassen for 2024. Regjeringen vil om nødvendig foreslå bevilgningsendring i forbindelse med endringer av budsjettet i 2024.

Programkategori 17.30 Markedsadgang og eksport

Utgifter under programkategori 17.30 fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)

Kap.	Betegnelse	Regnskap 2022	Saldert budsjett 2023	Forslag 2024	Endring i pst.
940	Internasjonaliseringstiltak	19 514	61 900	120 830	95,2
941	Eksportstrategirådet	4 306			0,0
2429	Eksportkredittordningen	3 636 997	6 000 000	7 000 000	16,7
2460	Eksportfinansiering Norge	7 600 000	1 097 786	1 202 500	9,5
	Sum kategori 17.30	11 260 817	7 159 686	8 323 330	16,3

Utgifter under programkategori 17.30 fordelt på postgrupper

(i 1 000 kr)

Post-gr.	Betegnelse	Regnskap 2022	Saldert budsjett 2023	Forslag 2024	Endring i pst.
01–29	Statens egne driftsutgifter	42 303	112 986	128 630	13,8
50–89	Overføringer til andre	321 517	46 700	94 700	102,8
90–99	Utlån, statsgjeld mv.	10 896 997	7 000 000	8 100 000	15,7
	Sum kategori 17.30	11 260 817	7 159 686	8 323 330	16,3

Inntekter under programkategori 17.30 fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)

Kap.	Betegnelse	Regnskap 2022	Saldert budsjett 2023	Forslag 2024	Endring i pst.
3940	Internasjonaliseringstiltak		4 500	1 700	-62,2
5329	Eksportkredittordningen	16 923 004	8 820 000	5 420 000	-38,5
5460	Eksportfinansiering Norge	4 068 371	15 000	4 424 400	29396,0
5614	Renter under Eksportfinansiering Norge	163 625	197 000	276 000	40,1
5629	Renter fra eksportkredittordningen	810 629	830 000	860 000	3,6
	Sum kategori 17.30	21 965 629	9 866 500	10 982 100	11,3

Departementets arbeid med markedsadgang og eksport skal legge til rette for at bedrifter skal lykkes i internasjonale markeder. Dette gjøres gjennom å inngå frihandelsavtaler, følge opp løpende handelspolitiske spørsmål bilateralt mot andre lands myndigheter, arbeide for norske

interesser i Verdens handelsorganisasjon (WTO), fremme EØS-avtalen og bidra til videreutvikling av det indre marked. I tillegg legges det til rette for fremme av norsk næringsliv i utlandet og eksportfinansieringsordninger på like vilkår som andre lands ordninger.

Utvikling i norsk eksport

Tabell 5.23 Norsk eksport i 2022

	Verdi, mrd. kroner	Volumendring, pst.	Prisendring, pst.
Varer, herav:	2 600	-2,1	90,4
– råolje og naturgass	1 972	0,3	121,0
– tradisjonelle varer	625	-0,3	29,1
– skip, plattformer og fly	3	-83,4	12,0
Tjenester, herav:	498	24,7	10,4
– bruttofrakter, utenriks sjøfart	164	23,0	24,7
– finans- og forretningstjenester	102	8,1	0,6
Totalt	3 100	5,9	66,6

Kilde: Nasjonalregnskapet, SSB

Boks 5.7 Eksport av sjømat

Norge eksporterte 2,9 mill. tonn sjømat for 151,4 mrd. kroner i 2022. Verdien fra havbruk utgjorde 73 pst., mens volumet fra havbruk utgjorde 45 pst. av den totale sjømateksporten i 2022. Sjømatnæringen har vært i rask vekst de siste årene, og de siste ti årene har eksportverdien mer enn doblet seg.

Den norske sjømaten sendes til over 140 land. EU er det viktigste markedet, og i 2022 utgjorde verdien av sjømateksporten til EU 87 mrd. kroner, tilsvarende 58 pst. av den norske sjømateksporten målt i verdi. Utenfor EU er USA, Storbritannia, Kina og Japan de største markedene for norsk sjømat.

Boks 5.8 Maritim næring

Norske maritime aktører har global tilstedeværelse, med stor eksport av varer og tjenester. I 2021 sto maritim næring for eksport på om lag 154 mrd. kroner, ifølge foreløpige beregninger i nasjonalregnskapet utført av SSB for Nærings- og fiskeridepartementet. De viktigste eksportmarkedene for norske maritime selskaper er Storbritannia, EU, USA, Brasil, Kina, Japan, Sør-Korea og Singapore.

annet handelstiltak som gjennomføres under WTO-regelverket, da saker hvor norske selskaper ilegges straffetoll potensielt kan få store konsekvenser for norsk næringsliv.

Fremme frihandel og sikre forutsigbar markedsadgang i viktige markeder

Multilateralt handelsregelverk

Nærings- og fiskeridepartementet har ansvar for å følge opp WTO-prosesser som berører norsk næringsliv og medvirke til at hensynet til norsk verdiskaping blir ivaretatt. Dette omfatter blant

Frihandelsavtaler

Norge inngår frihandelsavtaler for å sikre norske bedrifter best mulig markedsadgang hos viktige handelspartnere. Det er også viktig å sikre at rammebetingelsene for norsk næringsliv i utenlandske markeder er minst like gode som for konkur-

renter i EU og andre land. Avtalene framforhandles primært sammen med medlemsstatene i Det europeiske frihandelsforbund (EFTA).

EFTA er i forhandlinger med Thailand, Vietnam, India, Kosovo, Malaysia og Mercosur¹. Norge er også i bilaterale forhandlinger med Kina. Forhandlingene mellom EFTA og Moldova ble ferdigstilt i mars 2023, og avtalen ble undertegnet på EFTAs ministermøte 27. juni. Fra før har Norge sammen med EFTA-statene inngått 30 frihandelsavtaler med i alt 41 land. I tillegg har Norge sammen med EØS/EFTA-landene Island og Liechtenstein inngått en frihandelsavtale med Storbritannia. Nærings- og fiskeridepartementet leder arbeidet med Norges bilaterale frihandelsavtaler.

Det er god fremdrift i forhandlingene med Thailand, og prosessen ligger an til å kunne nå målsettingen om å fullføres i 2024. Nye signaler fra Vietnam tyder på at forhandlingsprosessen kan gjenopptas. Forhandlingene med India er gjenopptatt etter å ha vært fastlåst siden våren 2017. Forhandlingene med Malaysia har kommet langt, men handel og bærekraftig utvikling fortsetter å være krevende. Forhandlingene med Mercosur ble avsluttet i 2019, men Brasils avskogingspolitikk under president Bolsonaro bidro til at prosessen med gjennomgang og undertegning av avtalen stoppet opp. Etter endringene i den brasilianske regjeringens skogpolitikk er kontakten med Mercosur gjenopptatt.

EFTA arbeider med å oppdatere eksisterende frihandelsavtaler for å sikre at norske eksportører har minst like gode vilkår som våre avtalepartnere har gitt andre land i nyere avtaler. Forhandlingene om oppdatering av frihandelsavtalen med Chile forventes ferdigstilt i år. Forhandlinger om oppdatering av frihandelsavtalen med Ukraina ventes igangsatt høsten 2023. EFTA forhandler også om en avtale om e-handel med Singapore.

EFTA er i dialog med ASEAN² om en avtale for styrket handelssamarbeid og har jevnlig møter med USA i en etablert handelspolitisk dialog.

Markedsadgang for sjømat

Sjømat er en av Norges viktigste eksportvarer, og god markedsadgang er avgjørende for at den norske sjømatnæringen skal lykkes i internasjonale

markeder. Nærings- og fiskeridepartementet arbeider for at norsk sjømat skal møte konkurransedyktige tollbetingelser og lave handelsbarrierer i eksportmarkedene.

Norge møter toll til hovedmarkedet EU for en rekke viktige sjømatprodukter. Norge og EU startet i 2022 forhandlinger om nye EØS-midler og parallelle forhandlinger om markedsadgang for sjømat. Om forhandlingene ikke ferdigstilles i løpet av 2023, vil arbeidet videreføres i 2024.

Utover arbeidet med å sikre forbrukere trygg mat og drikkevann og fremme folke-, plante-, fiske- og dyrehelse arbeider Mattilsynet også med å tilrettelegge for eksport av sjømat. Mattilsynet og departementet bruker betydelige ressurser på å sikre markedsadgang for sjømat til land utenfor EU der vi ikke har felles veterinært regelverk. Storbritannia planlegger å innføre veterinær grensekontroll og krav om helsesertifikater ved import rundt årsskiftet 2023-2024. Arbeidet med nødvendige forberedelser for å sikre smidig sjømathandel med Storbritannia vil prioriteres. Mattilsynet har ansvaret for å utstede helsesertifikater som sjømatnæringen er helt avhengig av for å kunne eksportere til en lang rekke markeder utenfor EØS-området. I 2022 ble det utstedt 81 818 eksportattester for sjømatprodukter, som utgjorde 91 pst. av totalt antall utstedte helsesertifikater.

Videre vil Nærings- og fiskeridepartementet prioritere arbeid knyttet til ikke-tariffær markedsadgang for norsk sjømat til Kina. Markedsadgang til Kina har vært utfordrende over flere år, og norsk sjømatnæring opplever en mer usikker situasjon til dette viktige vekstmarkedet. Departementet vil fortsette pågående arbeid for å løse opp markedsadgangsutfordringer for prioriterte produkter til enkeltmarkeder og bidra i norske myndigheters håndtering av uforutsette og plutselige utfordringer i enkeltmarkeder.

Tettere samarbeid med Europa

EØS og indre marked

EU er Norges viktigste handelspartner. Gjennom EØS-avtalen er Norge integrert i EUs indre marked. EØS-avtalens bestemmelser om fri bevegelighet for varer, tjenester, personer og kapital åpner for mer effektiv utnyttelse av ressursene og bidrar til vekst, sysselsetting og konkurransevne. Et felles regelverk skaper forutsigbarhet og likeverdige konkurransevilkår for alle som opererer i det indre marked.

Nærings- og fiskeridepartementet har ansvar for en stor portefølje av EU/EØS-saker. Departementet forvalter EØS-regelverk innenfor sine

¹ Mercado Común del Sur – et frihandelssamarbeid mellom Brasil, Argentina, Uruguay og Paraguay.

² The Association of Southeast Asian Nations – ASEAN – består av landene Brunei, Filippinene, Indonesia, Kambodja, Laos, Malaysia, Myanmar, Singapore, Thailand og Vietnam.

ansvarsområder og administrerer flere ordninger som har som mål å bidra til å fjerne ulovlige restriksjoner i det indre marked og motvirke etablering av nye handelshindringer. Dette omfatter blant annet EØS-høringsloven, problemløsningsnettverket SOLVIT og Internal Market Information System.

Departementet følger opp utvikling av nytt regelverk og ny politikk i EU som er relevant for norsk næringsliv. For å ivareta norske interesser legger departementet stor vekt på å påvirke regelverksutviklingen i EU på et tidlig tidspunkt.

Som følge av blant annet krigen i Ukraina og endrede geopolitiske forhold utvikler EU nå nye typer industrirettet lovgivning med målsetting om større strategisk autonomi og motstandsdyktige verdikjeder.

Norge og EU styrker det industripolitiske samarbeidet gjennom et strategisk industripartnerskap om batterier og råvarer, som blir en del av Grønn allianse mellom Norge og EU.

Fremme av norsk næringslivs interesser internasjonalt

Nærings- og fiskeridepartementet arbeider med å fremme norsk næringsliv i utlandet gjennom blant annet bilateral myndighetsdialog og næringslivsdelegasjoner. Sentrale virkemidler blant annet Innovasjon Norges eksport- og internasjonaliseringarbeid, Norges Sjømatråd innenfor sjømatområdet og eksportfinansiering fra Eksportfinansiering Norge.

Departementet er ansvarlig for næringslivsdelegasjoner ved statsbesøk og offisielle besøk, både til utlandet og ved innkommende besøk. Målet er at bedriftene som deltar, skal dra nytte av profileringen som representantene fra det offisielle Norge skaper. Departementet har også ansvar for det næringspolitiske samarbeidet innenfor regionale fora, blant annet Nordisk Ministerråd.

Ansvarlig næringsliv er en del av dialogen med myndigheter og næringsliv ved politiske besøk i utlandet og i økonomiske kommisjoner. Norske myndigheter forventer at norske selskaper kjenner til og etterlever FN's veiledende prinsipper for næringsliv og menneskerettigheter og OECDs retningslinjer for flernasjonale selskaper. Her ligger det en klar forventning om at selskaper utfører aktsomhetsvurderinger for å unngå skade på mennesker, samfunn og miljø.

Regjeringen har besluttet at Norge skal delta på Verdensutstillingen Expo 2025 i Osaka, Japan. Temaet for verdensutstillingen er «Designing Future Society for Our Lives». Japan er en av Nor-

ges viktigste handelspartnere i Asia. Den norske deltakelsen på verdensutstillingen vil være et samarbeid mellom offentlige og private aktører. Se nærmere omtale under kap. 940, post 21.

Som en oppfølging av eksportreformen «Hele Norge eksporterer» er det lansert og iverksatt to strategiske eksportfremmesatsinger, innen havvind og mer og grønnere maritim eksport. Det pågår et arbeid med å utvikle flere strategiske eksportfremmesatsinger, i samarbeid med næringslivet og partene i arbeidslivet. Se nærmere omtale under kap. 940, post 70. Som et ledd i eksportreformen er det iverksatt en ny ordning i Innovasjon Norge hvor bedrifter kan søke om støtte til å delta på internasjonale messer og felles næringsfremmeaktiviteter. Ordningen bidrar til at flere virksomheter kan lykkes i internasjonale markeder ved at norske virksomheter får mulighet til å utvide sitt internasjonale kundenettverk, øke sine kunnskaper om markedsmuligheter og øke sin bedrifts synlighet på strategisk viktige internasjonale møteplasser. Se nærmere omtale under kap. 2421, post 74.

Nærings- og fiskeridepartementet leder arbeidet med «Team Norway» sammen med Utenriksdepartementet og Olje- og energidepartementet. Team Norway er et samarbeid mellom ulike offentlige og private aktører som jobber for å fremme norsk næringsliv i utlandet. Formålet er å bidra til økt verdiskaping i norsk økonomi gjennom informasjonsutveksling, samordning og koordinert innsats.

Norges sjømatråd AS

Norges sjømatråd AS er et statsaksjeselskap. Mandatet for selskapet er hjemlet i fiskeeksportloven med tilhørende forskrifter. Selskapets inntekter kommer hovedsakelig fra en markedsavgift for all eksportert sjømat, samt en årsavgift for alle eksportører. I 2022 utgjorde markedsavgiften og årsavgiften henholdsvis 569 og 7 mill. kroner av totale inntekter på 578 mill. kroner.

Målet med eierskapet er å maksimere eksportverdien på norsk sjømat. Selskapet samarbeider med sjømatnæringen for å nå dette målet.

Det offentlige tilbudet av eksportfinansiering

Langsiktig eksportfinansiering

Det norske statlige tilbudet av langsiktig eksportfinansiering består av lån og garantier.

Eksportfinansieringsordningene er regulert av internasjonalt regelverk. Norge deltar i arbeidet med å videreutvikle det internasjonale regel-

verket om eksportfinansiering i OECD. Formålet med arbeidet er at norske eksportører skal ha like konkurransevilkår som konkurrentene og unngå eksportsubsidiekonkurranse mellom land. I dag reguleres offentlig langsiktig eksportfinansiering i den OECD-tilknyttede avtalen «Arrangement on Officially Supported Export Credits». Avtaleverket består av en generell hovedavtale og sektoravtaler for skip, fly, atomkraftverk og fornybar energi. Avtalene regulerer minimumspriser (renter og garantipremier), maksimal løpetid, nedbetalingsprofil m.m. og anbefalinger om håndtering av antikorrupsjon, bærekraftig långivning, miljø og sosiale spørsmål. OECD landene ble nylig enige om å modernisere avtalen. Moderniseringen innebærer mer fleksibilitet i finansieringsvilkårene og at flere typer prosjekter defineres som klimavennlige og dermed kan få enda lenger løpetid.

Staten tilbyr eksportfinansiering for at norske eksportører skal ha tilgang til like gode konkurransevilkår som eksportører i andre land med et tilsvarende eksportfinansieringstilbud. Lån og garantier som innvilges, skal være et supplement til kommersiell finansiering av eksportkontrakter. Ordningene er viktige virkemidler for å øke norsk verdiskapende eksport. Det vises til omtale under kap. 2460.

En vesentlig del av de eksisterende låne- og garantiporteføljene er knyttet opp mot olje, gass og maritime næringer. Nye saker er i stor grad innenfor andre næringer som havvind, sjømat og skip som ikke er relatert til olje og gass, noe som

bidrar til å diversifisere porteføljene. I 2023 har Eksportfinansiering Norge (Eksfin) introdusert et nytt arbeidskapitalprodukt som vil gjøre Eksfin mer relevant for små og mellomstore bedrifter som vil eksportere.

Prioriteringer 2024

Nærings- og fiskeridepartementet vil:

- Følge opp eksportreformen «Hele Norge eksporterer», herunder utvikle strategiske eksportsatsinger for utvalgte sektorer.
- Utløse lønnsomme prosjekter gjennom virkemiddelapparatet som bidrar til grønn omstilling og økt eksport.
- Opprettholde trykket på å fremme frihandel og forutsigbar markedsadgang for norsk næringsliv gjennom arbeidet med frihandelsavtaler.
- Videreutvikle strategiske industripartnerskap med EU og andre sentrale land, blant annet Tyskland og Norden.
- Påvirke prosesser og regelverksutvikling i EU som har betydning for norsk næringsliv og norske strategiske eksportområder, og tilrettelegge for at næringslivet kan nyttiggjøre seg av EUs programmer.
- Sikre stabil, god og konkurransedyktig markedsadgang for norsk sjømat i eksisterende og prioriterte nye markeder, herunder forbedringer i tollregimet for sjømat til EU og forberedelser til innføring av veterinær grensekontroll i Storbritannia.

Kap. 940 Internasjonaliseringstiltak

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap		Forslag 2024
		2022	Saldert budsjett 2023	
21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i>	17 997	15 200	26 130
70	Eksportfremmetiltak		46 700	94 700
73	Støtte ved kapitalvareeksport	1 517		
Sum kap. 940		19 514	61 900	120 830

Vedrørende 2023:

Ved Stortingsvedtak 16. juni 2023 ble det gjort følgende bevilgningsendringer, jf. Prop. 118 S og Innst. 490 S (2022–2023):

- post 21 ble økt med 0,3 mill. kroner
- post 70 ble økt med 1,0 mill. kroner

Post 21 Spesielle driftsutgifter, kan overføres

Nærings- og fiskeridepartementet stiller årlig midler til disposisjon for næringslivsaktiviteter ved utenriksstasjonene, strategiske prosjekter for internasjonalisering og til eventuell norsk del-

takelse på verdensutstillinger. Målet er å bidra til å samordne og styrke den samlede og langsiktige offentlige innsatsen for å øke norsk eksport og fremme norske næringsinteresser i utlandet. Næringslivet har særlig behov for drahjelp og støtte fra myndighetene i nye og viktige vekstmarkeder. Dette skal være et supplement til den ordinære virksomheten til virkemiddelapparatet, i markeder og innenfor sektorer der norsk næringslivs langsiktige muligheter er spesielt framtreddende. Det er særlig behov for tiltak som kan bidra til å forsterke den langsiktige profilerings- og døråpningseffekten i forbindelse med gjennomføringen av politiske besøk og statsbesøk.

Bevilgningen skal også dekke kostnader ved behov for utredninger og utgifter i forbindelse med utarbeiding av strategiske eksportfremmesatsingene og til godtgjørelse til medlemmene i Nasjonalt Eksportråd, jf. omtale under kap. 940, post 70.

I 2022 ble 8 mill. kroner avsatt til nærings- og profileringsarbeid ved utenriksstasjonene. Det ble lagt vekt på prosjekter som støttet opp under eksportreformen og Veikart for Grønt industriløft. Også i 2022 førte koronapandemien til at flere av de planlagte prosjektene ble avlyst.

Arbeidet med å videreutvikle Team Norway-samarbeidet gjennom å fremme norsk næringsliv i utlandet fortsetter i 2024. Regjeringen har besluttet at Norge vil delta på Verdensutstillingen Expo 2025 i Osaka i Japan i samarbeid med de andre nordiske landene gjennom en felles nordisk paviljong. Formålet med den norske deltakelsen er å fremme norsk næringsliv, norske løsninger for det grønne skiftet og å styrke våre bilaterale forbindelser med Japan og Norden. Gjennom den norske deltakelsen på Expo skal myndighetene, næringslivet og virkemiddelapparatet forene krefter for å gjøre et offensivt framstøt i Japan. Innovasjon Norge er gitt i oppdrag å organisere den norske deltakelsen på Expo 2025. Bevilgningen vil

benyttes til å dekke Nærings- og fiskeridepartementets kostnader til den norske deltakelsen.

Det foreslås en bevilgning på 26,1 mill. kroner i 2024.

Post 70 Eksportfremmetiltak

For å bidra til å nå Hurdalsplattformens mål om å øke eksporten utenom olje og gass med 50 pst. har regjeringen lansert eksportreformen Hele Norge eksporterer. Som en del av reformen er det etablert et Nasjonalt eksportråd som skal gi regjeringen råd og innspill om eksport og foreslå større nasjonale eksportfremmesatsinger. Det er så langt lansert nasjonale eksportfremmesatsinger innen havvind og maritim eksport.

Midlene til eksportfremmetiltak skal benyttes til å gjennomføre de strategiske eksportfremmesatsingene og øvrige eksportfremmetiltak som vil bidra til økt verdiskapende eksport. Det foreslås å øke bevilgningen med 45 mill. kroner i 2024 for å finansiere de ulike nasjonale eksportfremmesatsingene under Hele Norge eksporterer.

Som en del av eksportfremmesatsingen for havvind foreslås 10 mill. kroner av midlene tildelt Norwegian Energy Partners (Norwep). Norwep er en stiftelse med formål å styrke det langsiktige grunnlaget for norsk verdiskaping og sysselsetting i energirelaterte virksomheter ved å tilrettelegge og bistå til å fremme internasjonalisering av norsk næringsliv innen energisektoren. Tilskuddet til Norwep skal benyttes til aktiviteter som fremmer internasjonalisering av den norske havvindnæringen, i tett samarbeid med virkemiddelapparatet og utenriktjenesten.

Det foreslås en bevilgning på 94,7 mill. kroner i 2024.

Post 73 Støtte ved kapitalvareeksport

Det vises til omtale under kap. 3940.

Kap. 3940 Internasjonaliseringstiltak

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap		Forslag
		2022	Saldert budsjett 2023	
71	Tilbakebetaling av støtte ved kapitalvareeksport		4 500	1 700
	Sum kap. 3940		4 500	1 700

Post 71 Tilbakebetaling av støtte ved kapitalvareeksport

Ordningen med fastrentelån (CIRR-lån) til kjøpere av norske eksportvarer, den såkalte 108-ordningen, ble opprettet i 1978. Formålet med ordningen har vært å fremme norsk eksport. Dette ble gjort ved å tilby norske eksportører av kapitalvarer og arbeids- og tjenesteytelse et konkurransedyktig eksportkreditttilbud på like gode vilkår som offentlig støttede eksportkreditter i våre konkurrentland. Eksportfinans ASA forvalter fortsatt den resterende utestående porteføljen av CIRR-lån under 108-ordningen, som ikke dekkes under Eksportkredittordningen, jf. kap. 2429. Eksportfinans blir godtgjort for å forvalte ordningen gjennom marginer på utestående lån. Ordningens års-

resultat framkommer som renteinntekter fratrukket renteutgifter og forvaltningsgodtgjørelse, justert for oppgjør for eventuelle førtidige innfrielse av utlån. Ordningen går normalt med underskudd som belastes statsbudsjettet to år etter at de er påløpt. I tillegg dekkes rentegodtgjørelse for den mellomværende perioden fram til utbetalingstidspunktet.

Saldoen til utestående utlån under 108-ordningen utgjorde 289 mill. kroner ved utgangen av 2022. Regnskapet for 108-ordningen for 2022 viste et overskudd på om lag 1,6 mill. kroner. Dette betyr at staten skal motta en innbetaling fra Eksportfinans også i 2024. Overskuddet i 2022 skyldes positive rentedifferanser. Rentegodtgjørelsen forventes å utgjøre om lag 0,1 mill. kroner. Det foreslås en bevilgning på 1,7 mill. kroner i 2024.

Kap. 941 Eksportstrategirådet

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2022	Saldert budsjett 2023	Forslag 2024
01	Driftsutgifter	4 306		
	Sum kap. 941	4 306		

Eksportstrategirådet ble opprettet 1. juli 2021 og ved stortingsvedtak 17. juni 2022 ble det vedtatt avvirket.

Kap. 2429 Eksportkredittordningen

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2022	Saldert budsjett 2023	Forslag 2024
90	Utlån	3 636 997	6 000 000	7 000 000
	Sum kap. 2429	3 636 997	6 000 000	7 000 000

Formålet med eksportkredittordningen er å øke norsk verdiskapende eksport. Dette gjøres primært ved å gi lån til kjøpere av norske kapitalvarer og tjenester. Lånene skal gis på betingelser som er på nivå med tilbud fra andre land som har tilsvarende ordninger. Lånene skal være et supplement til kommersiell finansiering.

Under eksportkredittordningen kan det gis lån på CIRR-vilkår³ i henhold til OECDs *Arrangement on Officially Supported Export Credits (Arrangement)* eller lån på markedsmessige vilkår. Lånene står på statens balanse, og ordningen

finansieres i sin helhet over statsbudsjettet. Det er lav kredittrisiko under eksportkredittordningen

³ CIRR (Commercial Interest Reference Rate) er minimumsrenten for offentlig støttede fastrentelån i henhold til «Arrangement on Officially Supported Export Credits». Rentesatsen oppdateres månedlig. For fastsettelse av renten tas det utgangspunkt i statsobligasjonsrenten i den aktuelle valuta. CIRR-renten settes ett prosentpoeng høyere enn denne. 15. juli 2023 ble det innført nye regler for CIRR. Hensikten med reformen er å harmonisere praksis mellom OECD-landene og å gjøre CIRR mer markedsnær. Fastrenten vil framover settes blant annet ut fra hvor lang tid man ønsker å binde tilbudet. Hoveddelen av endringene gjelder for alle sektorer utenom finansiering av skip og fly.

fordi alle lån skal være garantert, enten gjennom garantiordninger forvaltet av Eksfin eller av bank i Norge eller i utlandet.

Eksportkredittordningen er rettighetsbasert. Det betyr at alle søknader som faller innenfor det fastsatte regelverket, vil få tilbud om finansiering. Vilårene reguleres blant annet i den OECD-tilknyttede eksportfinansieringsavtalen og i regelverk for Eksfins ordninger. Det stilles krav til blant annet ansvarlig virksomhet, miljø og antikorrupsjon.

For å støtte opp under grønn omstilling og økt eksport ble eksportkredittordningen og alminnelig garantiordning utvidet i 2022, slik at det kan gis lån til eksportrettede og klimavennlige investeringer som har eksportpotensial. Videre omfat-

ter Eksportkredittordningen også et midlertidig tilbud om lån på markedsmessige vilkår ved kjøp av skip bygget ved verft i Norge til bruk i Norge.

Resultater 2022

Ved utgangen av 2022 var utlånssaldoen under eksportkredittordningen 35,1 mrd. kroner fordelt på 156 lån. Utlånporteføljen har vært synkende de siste årene, noe som hovedsakelig skyldes at aktiviteten i petroleumsrelaterte næringer har gått betydelig ned. Fra 2021 til 2022 har utlånporteføljen blitt redusert med 11 mrd. kroner. Nedgangen skyldes i stor grad at lån som har vært i mislighold, har blitt innfridd av Alminnelig garantiordning.

Tabell 5.24 Nøkkeltall for eksportkredittordningen (2020–2023)

	(i mill. kroner)		
	2022	2021	2020
Utlånssaldo i mill. kroner	35 100	46 101	51 269
Antall utestående lån	156	178	184
Utlånssaldo i pst. fordelt på CIRRLån/lån på markeds- messige vilkår	65/35	59/41	64/36
Antall mottatte søknader	77	171	308
Søknadsvolum i mill. kroner	29 405	65 856	98 881
Antall signerte låneavtaler	8	19	18
Verdi nye signerte låneavtaler i mill. kroner	2 200	8 200	3 000
Nye lån utbetalt i mill. kroner	3 637	6 076	5 617

Eksfin garanterer for 72 pst. av utlånssaldoen, 17,6 pst. er garantert av norske banker og 10,4 pst. av utenlandske banker. Nye lån som har blitt innvilget de siste årene, har først og fremst

vært innenfor fornybar energi, fiskeri og havbruk og passasjerskip. En stor del av porteføljen er likevel fortsatt innenfor olje og gass.

Tabell 5.25 Næringsfordeling i utlånsporteføljen under eksportkredittordningen per 31. desember 2022

Bransje	Utestående lån (mill. kroner)	Prosent av låneporteføljen
Cruiseskip og ferger	7 188	20,5
Fiske og havbruk	4 710	13,4
Fornybar kraftproduksjon	1 323	3,8
Industri	1 972	5,6
Offshore olje- og gassutstyr	1 071	3,0
Offshore tjenestefartøy	13 845	39,4
Skip- og sjøfartstjenester	1 367	3,9
Annet	3 647	10,3
Totalt	35 123	100

Budsjettforslag

Post 90 Utlån

Posten gjelder anslag på nye utlån fra eksportkredittordningen. Alle lånesøknader som oppfyller kravene i regelverket for ordningen, vil få tilbud om finansiering, jf. forslag til vedtak XII, 3.

For 2024 er utbetalinger anslått til 7 mrd. kroner. Fullmakt som Stortinget innvilget i 2023 til å overskride bevilgningen, men begrenset slik at samlede utbetalinger ikke overskrider 26 mrd. kroner, foreslås videreført, jf. forslag til vedtak IV, 3. Anslaget på bevilgningsbehovet i 2024 er usikkert, og regjeringen vil om nødvendig foreslå bevilgningsendring våren eller høsten 2024.

Kap. 5329 Eksportkredittordningen

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2022	Saldert budsjett 2023	Forslag 2024
70	Gebyrer m.m.	18 429	20 000	20 000
90	Avdrag på utestående fordringer	16 877 900	8 800 000	5 400 000
95	Tilbakeføring av innskutt egenkapital og likvidasjonsutbytte	26 675		
	Sum kap. 5329	16 923 004	8 820 000	5 420 000

Vedrørende 2023:

Ved Sttingsvedtak 16. juni 2023 ble ny post 71 Tilbakeføring av tilskudd til forvaltning av Eksportkredittordningen bevilget med 10 mill. kroner, jf. Innst. 490 S og Prop. 118 S (2022–2023).

Post 70 Gebyrer m.m.

Gebyrinntekter under eksportkredittordningen vil avhenge av forhold ved den enkelte låneavtale,

antall lån og hvor mange lån som innfris før tiden. Gebyrnivået skal ikke avhenge av låntakers rentevalg. Gebyrene fastsettes i tråd med markedspraksis for tilsvarende lån og varierer blant annet med kompleksiteten i den enkelte låneavtale.

Det foreslås en bevilgning på 20 mill. kroner. Anslaget er usikkert, og regjeringen vil om nødvendig foreslå bevilgningsendring våren eller høsten 2024.

Post 90 Avdrag på utestående fordringer

På posten føres avdrag på lån innvilget under eksportkredittordningen. Avdragene på lån under eksportkredittordningen følger fastsatte avdragsprofiler.

Det foreslås en bevilgning på 5,4 mrd. kroner. Anslaget er usikkert, og regjeringen vil om nødvendig foreslå bevilgningsendring våren eller høsten 2024.

Kap. 5629 Renter fra eksportkredittordningen

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2022	Saldert budsjett 2023	Forslag 2024
80	Renter	810 629	830 000	860 000
	Sum kap. 5629	810 629	830 000	860 000

Post 80 Renter

Staten forventer renteinntekter fra eksisterende lån og lån som skal utbetales under eksportkredittordningen. Anslaget på forventede renteinntekter per år er avhengig av blant annet utlånsvolum, avdragsutsettelse, valutakurs og renteutvikling nasjonalt og internasjonalt. Eksfin tilbyr lån

både til fast og flytende rente. Faste renter gis i henhold til de såkalte CIRR-reglene i den OECD-tilknyttede avtalen som regulerer eksportfinansiering.

Det foreslås en bevilgning på 860 mill. kroner. Anslaget er usikkert, og regjeringen vil om nødvendig foreslå bevilgningsendring våren eller høsten 2024.

Kap. 2460 Eksportfinansiering Norge

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2022	Saldert budsjett 2023	Forslag 2024
24	Driftsresultat		97 286	102 500
25	Forvaltning av midlertidig lånegarantiordning ifb. krigen i Ukraina	5 000	500	
26	Forvaltning låneordning strøm	5 000		
27	Forvaltning av garantiordningen for luftfarten	10 000		
55	Tapsavsetning for midlertidig lånegarantiordning ifb. Krigen i Ukraina	120 000		
56	Tapsavsetning for midlertidig lånegarantiordning ifb. høye strømpriser	200 000		
90	Utbetaling ifølge trekkfullmakt – alminnelig garantiordning	7 260 000	1 000 000	1 100 000
	Sum kap. 2460	7 600 000	1 097 786	1 202 500

Vedrørende 2023:

Ved Stortingsvedtak 16. juni 2023 ble det gjort følgende bevilgningsendringer, jf. Innst. 490 S og

Prop. 118 S (2022–2023):

- post 24 ble økt med 2,5 mill. kroner
- post 25 ble økt med 15 000 kroner
- post 90 ble redusert med 600 mill. kroner

Boks 5.9 Oversikt over ordinære ordninger

Eksporthandlingsordningen: Formålet med ordningen er å øke norsk verdiskapende eksport, jf. kap. 2429.

Alminnelig garantiordning: Formålet med ordningen er å øke norsk verdiskapende eksport og norske investeringer i utlandet. Dette gjøres ved å avlaste risiko knyttet til eksporttransaksjoner, herunder avlastning av risiko for manglende tilbakebetaling av lån til kjøp av norske kapitalvarer og tjenester. Det kan også gis finansiering til investeringer som vil føre til eksport og til klimavennlige investeringer som har eksportpotensial.

Garantiordningen for investeringer i og eksport til utviklingsland (U-landsordningen): Formålet med ordningen er å øke norsk verdiskapende eksport og norske investeringer i utviklingsland. Med utviklingsland menes land som er definert av OECD som lavere mellominntektsland, lavinntektsland og minst utviklede land. Under ordningen kan det tas høyere risiko enn det som er akseptabelt under Alminnelig garantiordning. Det er et grunnfond tilknyttet ordningen.

Garantiordning for byggelån til skip, fartøy og innretninger til havs (Byggelånsgarantiordningen): Formålet med ordningen er å øke aktivitet ved verft i Norge. Dette gjøres ved å avlaste risiko for manglende tilbakebetaling av lån til bygging av skip, fartøy og innretninger til havs slik at verft kan oppnå byggelån på markedsmessige vilkår. Regjeringen har utvidet Eksfins garantiandel i byggelånsgarantiordningen fra 50 til 75 pst. Endringen trådte i kraft 1. juli 2023.

Garantiordning for kjøp av skip fra verft i Norge til bruk i Norge (Skipsgarantiordningen): Formålet med ordningen er å øke aktivitet ved verft i Norge. Dette gjøres ved å avlaste risiko for manglende tilbakebetaling av lån til rederier i Norge, slik at rederiene oppnår finansiering på markedsmessige vilkår. Det midlertidige skipsfinansieringstilbudet foreslås videreført i tre nye år for perioden 2024 til 2026.

Garantiordning for kraftintensiv industris kjøp av kraft (Kraftgarantiordningen): Formålet med ordningen er å medvirke til at kraftintensiv industri i Norge kan inngå langsiktige kraftavtaler på forretningsmessige vilkår.

Beredskapsordningen for varekrigsforsikring

Ordningen forvaltes av Eksfin etter retningslinjer fastsatt av departementet. Den skal sikre at myndighetene har et sekretariat for å vedlikeholde og eventuelt aktivisere beredskapsordningen for statlig varekrigsforsikring i en krise eller krigssituasjon, samt at myndighetene kan få bistand med faglige utredninger, råd, utførende arbeid og øvelser knyttet til varekrigsforsikring. I 2023 har Eksfin arbeidet med vedlikehold av ordningen i dialog med forsikringsbransjen gjennom et etablert Forsikringsforum. I 2024 vil departementet vedlikeholde beredskapsordningen i dialog med forsikringsbransjen og vurdere ordningens videre innretning.

Eksporthandlingsfinansiering Norge (Eksfin) forvalter garantiordningene som tidligere ble forvaltet av Garantiinstituttet for eksporthandlingskreditt (GIEK) og eksporthandlingskredittordningen som ble forvaltet av Eksporthandlingskreditt Norge AS. Eksfins formål er effektiv forvaltning av finansieringsordninger for verdiskapende eksport. De ulike ordningene omtales under. Samfunnsformålet er størst mulig verdiskapende eksport, og brukermålet er konkurransedyktige eksportører.

Boks 5.9 viser en oversikt over de ordinære ordningene. Eksfin følger også opp gjenstående forpliktelser under midlertidige garantiordninger som er avviklet, herunder midlertidige garantiordninger med støtteelement i forbindelse med korona og høye strømpriser.

Eksfin forvalter eierskapet i et 100 pst. statlig eid holdingselskap, Støperigata Holding AS, jf. omtale i Innst. 401 S og Prop. 129 S (2016–2017). Selskapet har som formål å forvalte eierandeler som følger av misligholds- og gjenvinningssaker under Alminnelig garantiordning.

Låne- og garantivirkosomheten skal finne sted innenfor de rammer som settes av internasjonalt regelverk. Dette omfatter blant annet:

- den OECD-tilknyttede avtalen «Arrangement on Officially Supported Export Credits»
- EØS-avtalens regler om offentlig støtte
- WTO-regelverket, særlig «The Agreement on Subsidies and Countervailing Measures»

Eksfin er også faglig rådgiver for departementet, blant annet i utviklingen av internasjonalt regelverk om eksportfinansiering.

Eksfin er en forvaltningsbedrift med styre. Styret utnevnes av Nærings- og fiskeridepartementet, og styret ansetter leder for virksomheten. Hovedkontoret ligger i Oslo, og etaten har regionskontorer i Ålesund og Stavanger (etablert i 2022). Etaten disponerte ved utgangen av 2022 117 årsverk, mot 130 ved utgangen av 2021.

Resultater 2022

Eksfin ble etablert 1. juli 2021 da Garantiinstituttet for eksportkreditt (GIEK) og Eksportkreditt Norge ble slått sammen. 2022 var dermed første hele driftsår for etaten. For rapportering om eksportkredittordningen vises det til kap. 2429.

Ved utgangen av 2022 var utestående garantiansvar på 64,2 mrd. kroner under garantiordningene, mens fordringene var på 18,17 mrd. kroner. Nye lån og garantier har fra 2016 i hovedsak vært innenfor fornybar energi, sjømat og fastlandsindustrien. En vesentlig andel av den samlede eksponeringen er likevel fortsatt innenfor olje og gass. Denne delen av porteføljen er tapsutsatt, men høyere aktivitetsnivå og økte energipriser både i 2021 og 2022 gjorde at Eksfin vurderte situasjonen som mer positiv enn tidligere på kort og mellomlang sikt. Risikoen i porteføljen følges tett.

Det har vært et prioritert satsingsområde de siste årene, å gjøre finansieringstilbudet som Eksfin har ansvar for kjent og tilgjengelig, særlig for nye brukergrupper og næringer. Det gjelder for eksempel små og mellomstore bedrifter. Etaten har startet måling av kjennskap hos relevante bedrifter og interessenter. Undersøkelser viser at kunder og interessenter er godt fornøyd med etatens arbeid. Disse undersøkelsene og Eksfins egne vurderinger viser at det norske eksportfinansieringstilbudet er på nivå med tilsvarende tilbud i konkurranse-relevante land, og at eksportfinansieringstilbudet er et supplement til det private markedet.

Garantiporteføljen per 31. desember

Utestående garantiansvar for alle ordninger var på 63,8 mrd. kroner ved utgangen av 2022 fordelt på 513 løpende garantier. Dette er en nedgang fra 73,9 mrd. kroner fordelt på 456 garantier ved utgangen av 2021. Nedgangen på 10,1 mrd. kroner i utestående garantiansvar kan forklares med at utviklingen av mange grønne prosjekter tar lang tid. I 2022 ble det utstedt 126 nye garantier for til sammen 8,8 mrd. kroner. Eksfin forventer at utestående garantiansvar vil øke når flere av disse prosjektene blir tatt inn i porteføljen.

Tabell 5.26 Næringsfordelingen i porteføljen per 31. desember 2022 (alle garantiordninger)

Bransje	Utestående garantiansvar (mill. kroner)	Utestående garantiansvar ¹ i prosent av garantiportefølje
Cruiseskip og ferger	12 261	19,2
Fiske og havbruk	4 884	7,6
Fornybar kraftproduksjon	14 071	22,1
Industri	6 391	10
Offshore olje- og gassutstyr	3 469	5,4
Offshore tjenestefartøy	12 241	19,1
Skip- og sjøfartstjenester	1 865	2,9
Annet	8 612	13,5
Totalt	63 794	100

¹ Utestående garantiansvar ekskluderer fordringer som også er en stor del av porteføljen. Utestående fordringer er i stor grad innenfor olje- og gassnæringen.

Resultater for de enkelte garantiordningene

Tabell 5.27 Hovedtall for de ordinære ordningene ved utgangen av 2022

(i mill. kr)							
Ordning	Gjeldende søknader	Gjeldende tilbud	Ute-stående garantier	For-dringer	Bundet under rammen ³	Garanti-ramme	Utnyttelses-grad
Alminnelig garantiordning ¹	24 271	12 173	57 227	18 173	82 808	145 000	57
U-landsordningen			517	29	575	3 150	16,3
Byggelånsgarantiordningen	548		575		575	7 000	8,2
Skipsgarantiordningen	298	266	1 181		1 447	10 000	14,5
Kraftgarantiordningen			4 294		4 294	20 000	21,5
Ordninger under avvikling ²				418			

¹ Under Alminnelig garantiordning er ubenyttet del av kontragarantiramme inkludert i tilbud om garantier.

² Ordninger under avvikling består av gammel alminnelig ordning og gamle særordninger.

³ Fra og med 2020 er fordringer inkludert i beregning av rammeutnyttelsen for ordningene.

Tabell 5.28 Årsresultat for garantiordningene for 2022

(i mill. kroner)				
Ordning	Inntekter	Drifts-kostnader	Endringer i tapsavsetning ¹	Resultat 2022
Alminnelig garantiordning	2 845,2	304,3	-4 104,2	6 645,1
U-landsordningen	12,1	2,2	119,3	-109,3
Byggelånsgarantiordningen	9,2	4,2	0,1	4,9
Skipsgarantiordningen	35,3	32,6	41,6	-9
Kraftgarantiordningen	34,9	5,5	8,1	21,3
Ordninger under avvikling ²	8,8	0,1	-7,1	4,7

¹ Netto endring avsetninger og nedskrivning fond. Negativ endring betyr at tapsavsetningene er redusert.

² Ordninger under avvikling består av gammel alminnelig ordning og gamle særordninger.

Garantiordninger som skal fremme norsk eksport

Nærings- og fiskeridepartementet mener at Eksfin i 2022 oppfylte målet om å bidra til eksportkontrakter ved å gi et konkurransedyktig eksportgarantitilbud og være et supplement til markedet. Garantier som utstedes under Alminnelig garantiordning og U-landsordningen, skal bidra til å nå dette målet.

Under Alminnelig garantiordning ble tapsavsetningene redusert med 4,1 mrd. kroner, og førte til et positivt resultat på 6,65 mrd. kroner.

Som følge av utfordringene innenfor offshorenæringen har Eksfin fått fullmakt til å trekke

opp lån fra statskassen til å dekke erstatningsutbetalinger. Det ble i 2020 anslått at fordringene ville kunne bygge seg opp til 38 mrd. kroner i 2027, og at om lag 30 pst. av fordringene ville kunne gjenvinnes. Det ble også vurdert at det var sannsynlig at det ville kunne bli tap under ordningen. Det ble derfor bevilget 10 mrd. kroner til avsetning for å dekke eventuelle tap, jf. Innst. 360 S og Prop. 117 S (2019–2020). Gjennom 2021 og 2022 erfarte Eksfin at utviklingen i porteføljen var mer positiv enn tidligere antatt. Økt olje- og gasspris bidro til økt aktivitet og bedre utsikter for offshore oljeservice. Det var også en mer positiv utvikling enn antatt innen cruise. Det har ført til

lavere oppbygging av fordringer og opptrekk av lån enn antatt. Som følge av høyere gjenvinning i enkeltsaker og den positive utviklingen i markedsutsiktene framover, justerte Eksfin høsten 2022 anslag på mulig gjenvinning av fordringer til 40 pst. og vurderte at tap under ordningen ville kunne bli lavere enn tidligere estimert. Ved utgangen av 2022 utgjorde fordringene 18,2 mrd. kroner, og Eksfin hadde trukket opp 11,8 mrd. kroner i lån. Den positive utviklingen har fortsatt i 2023. Per 30. juni 2023 utgjorde fordringer 17 mrd. kroner og lån 7,1 mrd. kroner. Eksfin har justert opp anslaget på mulige gjenvinnings av fordringer fra 40 pst. til 45-50 pst. Det er fortsatt betydelig usikkerhet om utviklingen videre.

For å gi et bedre bilde av risikoen i porteføljen under Alminnelig garantiordning rapporterer Eksfin fra og med 2021 om «uventet tap». Uventet tap er lite sannsynlig, men like fullt mulig tap, og kommer i tillegg til forventet tap. Forventet tap sier hvor stort tap garantisten forventer å få på engasjementene i porteføljen. Størrelsen på beregnet uventet tap avhenger blant annet av hvordan engasjementene i porteføljen samvarierer og utvikler seg. Per 31. desember 2022 har Eksfin beregnet uventet tap til 2,8 mrd. kroner, en nedgang fra 4,9 mrd. kroner i 2021. Dette betyr at man i 99 av 100 år kan forvente at Eksfin ikke taper mer enn 2,8 mrd. kroner det kommende året.

Under U-landsordningen var 517 mill. kroner av rammen på 3,15 mrd. kroner bundet opp, dvs. om lag 16 pst. Det ble ikke mottatt søknader eller gitt tilbud under ordningen i 2022. Resultat under ordningen var på -109 mill. kroner. Det vurderes at likviditet og soliditet i ordningen er tilstrekkelig til at etaten kan dekke eventuelle erstatningsutbetalinger, og at ordningen vil gå i balanse på lang sikt.

Garantiordning for å medvirke til byggelån

Byggelånsgarantiordningen skal bidra til å nå målet om å medvirke til at byggelån oppnås på forretningsmessige vilkår. Ved utgangen av 2022 var 575 mill. kroner av rammen på 7 mrd. kroner bundet. Det var et positivt resultat under ordningen på 4,9 mill. kroner. Eksfin vurderer at svake markedsforhold i skipsbyggingsmarkedet og pandemien har ført til at det viktige cruise-segmentet midlertidig falt bort, og at dette førte til en betydelig reduksjon i byggelån og utestående garantiansvar under ordningen. Næringen har pekt på utfordringer med å få lån hos private banker. Eksfin merker nå økt interesse for ordningen ved

norske verft etter at store deler av offshorebransjen har vært gjennom konsolideringer og restruktureringer. Den lave utnyttningen av ordningen er også påvirket av at enkelte verftaktører har dekket store deler av finansieringsbehovene sine i utlandet. Eksfin har nå indikasjoner på at disse igjen ønsker å benytte seg av ordningen. Mindre norske verft og banker benytter seg i økende grad av byggelånsgarantiordningen. Departementet vurderer at ordningen vil gå i balanse på lang sikt.

Garantiordning for å medvirke til markedsmessig finansiering av skip

Skipsfinansieringsordningen sitt formål er å bidra til at norske redere oppnår finansiering på markedsmessige vilkår og dermed medvirke til økt aktivitet for norske skipsverft. Målgruppen er verft og underleverandører i Norge. Ved utgangen av 2022 var 1,4 mrd. kroner av rammen på 10 mrd. kroner bundet. Ordningen har vært selvfinansierende i alle sine leveår og uten realiserte tap. I 2022 hadde ordningen et resultat på 8,9 mill. kroner. Tilbudet er hittil benyttet til finansiering av 32 fartøyer levert til 14 rederier fra totalt ni norske verft.

Eksfin viser til at brukere og interessenter er godt fornøyd med tilbudet, og at de vurderer det som relevant. Det vurderes at ordningen vil gå i balanse på lang sikt.

Garantiordning for å medvirke til langsiktige kraftavtaler

Kraftgarantiordningen skal medvirke til at langsiktige kraftavtaler inngås på forretningsmessige vilkår. Næringene som er omfattet av ordningen, er kjent med tilbudet og gir tilbakemelding om at kraftgarantiordningen styrker den kraftkrevende industriens muligheter til å inngå langsiktige kraftavtaler på forretningsmessige vilkår. I 2022 ble det ikke mottatt nye søknader eller utstedt tilbud om garanti. Eksfin melder likevel at det er interesse for ordningen, og at tilbudet er kjent. Kraftgarantiordningen ble aktualisert i forbindelse med økte strømpriser vinteren 2022. Ved utgangen av 2022 var utestående garantiansvar 4,3 mrd. kroner. Resultat for ordningen var på 21,3 mill. kroner. Det vurderes at likviditet og soliditet i ordningen er tilstrekkelig til at etaten kan dekke eventuelle erstatningsutbetalinger, og at ordningen vil gå i balanse på lang sikt. Departementet vurderer måloppnåelse for kraftgarantiordningen som tilfredsstillende.

Boks 5.10 Eksfins arbeid med å sikre statens samlede verdier

Eksfin har tett oppfølging av alle utestående garantier og forsøker å fange opp eventuelle misligholdssaker tidlig. Etaten har gode systemer, rutiner og kompetanse til å vurdere risikoen i den enkelte sak og i porteføljen. Eksfin deltar i finansiering av prosjektene på samme vilkår som bankene. Eventuelle tap fordeles på de ulike partene i henhold til partenes posisjoner og eksponering.

Eksfin har fullmakt til å erverve, forvalte og avhende aksjer og opsjoner som følge av misligholdssaker i porteføljen. Formålet er å minimere statens tap i misligholds- og gjenvinnings-sakene. Eierskapet skal være midlertidig. Det er staten som eier aksjer og opsjoner som Eksfin erverver i forbindelse med misligholdssaker.

Eierandeler som følge av misligholds- og gjenvinningssaker under Alminnelig garantiordning forvaltes i holdingselskapet Støperigata Holding AS. Holdingselskapet skal være midlertidig og avvikles når markedssituasjonen i offshorebransjen bedres og det ikke lenger er eierandeler som skal forvaltes. Støperigata Holding solgte omtrent halvparten av aksjene i Seadrill Ltd. våren 2023, og midlene fra salget er tilbakeført til Alminnelig garantiordning. Resten av aksjene ble solgt i midten av juli 2023. I løpet av 2023 fikk Eksfin en større eierpost i New DOF ASA tilsvarende 10,3 pst. av selskapet. I midten av august 2023 hadde Eksfin eierposter i to selskaper, hvorav eierposten i New DOF ASA er den største.

Midlertidige ordninger med støtteelement

Departementet vurderer at Eksfin hadde god forvaltning av de midlertidige ordningene som de hadde ansvar for. Under lånegarantiordningen for bedrifter som forvaltes på vegne av Finansdepartementet, var 11,3 mrd. kroner av rammen på 50 mrd. kroner bundet da ordningen ble avsluttet 30. juni 2022. Under Garantiordning for re-forsikring av kredittforsikring var det ved slutten av 2022 et restgarantiansvar for 18 mill. kroner. Luftgarantiordningen ble avsluttet 30. juni 2021 og ved slutten av 2022 gjensto et restgarantiansvar for 9 mill. kroner. Reisegarantiordningen ble avsluttet 31. desember 2021, men ordningen omfattet reiser solgt innen utgangen av 2022. Restgarantiansvaret var 29 mill. kroner ved utgangen av 2022. Det gjenstår fortsatt oppfølging av utestående garantier og misligholdssaker på de midlertidige koronagarantiordningene som ble avsluttet i 2021 og 2022.

Stortinget opprettet i 2022 en midlertidig lånegarantiordning i forbindelse med høye strømpriser og midlertidig lånegarantiordning i forbindelse med krigen i Ukraina. Ingen av ordningene var ved utgangen av 2022 benyttet. Lånegarantiordningen i forbindelse med krigen i Ukraina ble avsluttet 31. desember 2022. Tilskuddet til forvaltning av ordningen ble tilbakeført gjennom behandlingen av revidert nasjonalbudsjett 2023, jf. Innst. 490 S. Lånegarantiordningen i forbindelse med høye strømpriser ble avsluttet 31. mars 2023.

Prioriteringer 2024

Eksfin skal prioritere:

- å utløse lønnsomme prosjekter som bidrar til økt eksport, grønn omstilling eller andre viktige formål, blant annet relatert til områdene som er pekt ut i regjeringens Veikart for et Grønt industriløft. Det er et hovedprinsipp at prosjekter som får finansiering, skal ha en plass på veien mot omstillingsmålet for 2030, og at Norge skal være et lavutslippssamfunn i 2050. Prosjektene skal også støtte opp om målet om å øke eksport fra fastlandet med 50 pst. innen 2030.
- å gjøre det samlede tilbudet for fremme av eksport enkelt tilgjengelig for næringslivet i hele landet, og skal fortsette å bidra i arbeidet med videre utvikling av det næringsrettede virkemiddelapparatet, herunder grønn rapportering, sammen med de andre virkemiddelaktørene (jf. omtale i programkategori 17.20).
- å videreutvikle arbeidet med å synliggjøre og følge opp risikoen i porteføljen, herunder oppfølging av misligholdssaker.

Budsjettforslag

Garantivedtak

Alminnelig garantiordning

Per 30. juni 2023 var det 66,5 mrd. kroner i utestående garantiansvar og 39 mrd. kroner i bindende tilbud under Alminnelig garantiordning, mens for-

dringer under ordningen utgjorde 17,4 mrd. kroner. Bundet under rammen utgjorde dermed om lag 122,9 mrd. kroner. På samme tidspunkt lå søknader for 17 mrd. kroner til behandling. Eksfin har en viktig rolle å spille i den grønne omstillingen av det norske næringslivet. Eksfins evne til å bidra til omstillingen er avhengig av tilstrekkelig rom under garantirammen. Valutasvingninger og flere store saker har i 2023 ført til høy rammetnyttelse.

Det foreslås en garantiramme for Alminnelig garantiordning og Gammel alminnelig ordning på 155 mrd. kroner i 2024 med fullmakt for departementet til midlertidig å kunne øke garantirammen med ytterligere 10 mrd. kroner dersom det blir nødvendig som følge av valutasvingninger, jf. forslag til vedtak IX, 2.

Garantiordning for investeringer i og eksport til utviklingsland (U-landsordningen)

Per 30. juni 2023 var det 522 mill. kroner i utestående garantiansvar under ordningen, og 868 mill. kroner i bindende tilbud. Fordringer utgjorde 27 mill. kroner. På samme tidspunkt lå det ingen nye søknader til behandling. Det foreslås at garantirammen for U-landsordningen settes til 3,15 mrd. kroner i 2024, jf. forslag til vedtak IX, 3.

Garantiordning for byggelån til skip, fartøyer og innretninger til havs (byggelånsgarantiordningen)

Per 30. juni 2023 var det 225 mill. kroner i utestående garantiansvar og 165 mill. kroner i bindende tilbud under byggelånsgarantiordningen, mens det ikke var fordringer. Bundet under rammen for ordningen var dermed 390 mill. kroner. På samme tidspunkt lå det ingen nye søknader til behandling. Det foreslås at garantiramme for byggelånsgarantiordningen settes til 7 mrd. kroner i 2024, jf. forslag til vedtak IX, 4.

Garantiordning for kraftintensiv industris kjøp av kraft (Kraftgarantiordningen)

Per 30. juni 2023 var det 4,7 mrd. kroner i utestående garantiansvar under kraftgarantiordningen. Det var ikke fordringer, utstedte tilbud under ordningen eller søknader til behandling. Det foreslås at garantiramme for kraftgarantiordningen settes til 20 mrd. kroner i 2024, jf. forslag til vedtak IX, 5.

Garantiordning for kjøp av skip fra verft i Norge til bruk i Norge (Skipsgarantiordningen)

Skipsgarantiordningen ble innført i 2018 som et midlertidig tilbud. Regjeringen foreslår at skipsfinansieringstilbudet videreføres i tre nye år for perioden 2024 til 2026. Per 30. juni 2023 var det 1,2 mrd. kroner i utestående garantiansvar og 476 mill. kroner i bindende tilbud under ordningen. Det var ingen utestående fordringer under ordningen eller søknader til behandling. Det foreslås at garantirammen for skipsgarantiordningen settes til 10 mrd. kroner i 2024, jf. forslag til vedtak IX, 6.

Andre fullmakter

Trekkfullmakter

En trekkfullmakt gir Eksfin fullmakt til å kunne låne et gitt beløp fra statskassen til utbetalinger under en garantiordning dersom den opparbeidede kapitalen i ordningen ikke er tilstrekkelig. Fullmakten angir øvre ramme for nytt og gammelt opptrekk av lån. Dersom det foretas trekk i statskassen, skal midlene betales tilbake etter hvert som fordringer som følge av utbetalinger helt eller delvis gjenvinnes. Opptrekk av lån fra statskassen renteberegnes.

I 2023 har Eksfin fullmakt til å trekke opp til sammen 10 mrd. kroner i nytt og gammelt lån under Alminnelig garantiordning. Per 30. juni 2023 var det trukket opp lån for til sammen 7,1 mrd. kroner. Eksfin forventer at det også i 2024 vil være behov for å trekke opp lån, men som følge av forbedret markedssituasjon og gjeldsbetjeningsevne vil betydelig mer gjenvinnes. Det vil derfor være mindre behov for trekkfullmakten i 2024. Det foreslås at trekkfullmakt under Alminnelig garantiordning reduseres fra 18 mrd. til 10 mrd. kroner i 2024, jf. forslag til vedtak III, 1.

Byggelånsgarantiordningen har lite opparbeidet kapital, og likviditeten er begrenset. Det er usikkert om likviditeten vil være tilstrekkelig til å dekke eventuelle utbetalinger under ordningen i 2024. Det forventes likevel ikke at det vil oppstå behov for å øke trekkfullmakten i 2024 i forhold til tidligere år. Det foreslås derfor å videreføre trekkfullmakten for 2023 med en ramme på 600 mill. kroner i 2024, jf. forslag til vedtak III, 2.

Det vil ta tid å bygge opp likviditet i Skipsgarantiordningen, og det foreslås derfor å videreføre trekkfullmakten med en ramme på 150 mill. kroner i 2024, jf. forslag til vedtak III, 3.

Det forventes ikke behov for å benytte trekkfullmakt i 2024 for Eksfins øvrige garantiordninger.

Fullmakt til å overføre ubrukte midler i reguleringsfond

Eksfin er en forvaltningsbedrift hvor deler av driften dekkes av inntekter fra garantiordningene, og deler av driften dekkes gjennom bevilgning over statsbudsjettet. Dersom Eksfin har et mindreforbruk knyttet til forvaltning av eksportkredittdelingen, kan mindreforbruket overføres til et reguleringsfond, begrenset slik at maksimalt innestående på reguleringsfondet ved utløpet av 2024 er 5 pst. av bevilgningen på kap. 2460, post 24, jf. forslag til vedtak XIV.

Fullmakt til å erverve og avhende aksjer og opsjoner

Det har siden 2015 vært gitt en årlig fullmakt til midlertidig å erverve og avhende aksjer og opsjoner i misligholds- og gjenvinningssaker innenfor alle garantiordningene. Fullmakten innebærer at Eksfin har mulighet til midlertidig å overta aksjer, etablere aksjeselskap alene eller sammen med andre, å ha eller gi en opsjon til å selge eller overta aksjer på et senere tidspunkt. Det foreslås å videreføre fullmakten i 2024, jf. forslag til vedtak XIX.

Fullmakt til bruk av holdingselskap

I 2017 fikk GIEK fullmakt til å opprette et holdingselskap (aksjeselskap) for å forvalte eierandeler som staten pådrar seg som følge av misligholds- og gjenvinningssaker under Alminnelig garantiordning, inkl. fullmakter knyttet til at Alminnelig garantiordning finansierer holdingselskapet og kan få overført utbytte og andre inntekter fra selskapet. Hensikten med holdingselskapet er å gi staten som eier et bedre vern mot ansvarsgjennombrudd og eventuelt erstatningsansvar, enn om eierandelene forvaltes direkte av forvalter av garantiordningene.

Det foreslås at Eksfin får fullmakt til å benytte holdingselskapet også i 2024, herunder å overføre verdier mellom selskapet og Alminnelig garantiordning, gi lån til og ta ut utbytte fra selskapet, jf. forslag til vedtak XXII.

Beredskapsordningen for varekrigsforsikring

Fullmakten til å inngå avtaler om forsikringsansvar under beredskapsordningen for varekrigsforsikring foreslås videreført med en ramme på 2 mrd. kroner, jf. forslag til vedtak XI, 2.

Post 24 Driftsresultat

		(i 1 000 kr)		
Underpost	Betegnelse	Regnskap 2022	Saldert budsjett 2023	Forslag 2024
24.1	Driftsinntekter		-193 000	-209 500
24.2	Driftsutgifter, <i>overslagsbevilgning</i>		290 286	312 000
	Sum post 24		97 286	102 500

Det fastsettes en ramme for administrasjonsutgiftene gjennom en overslagsbevilgning. Det foreslås 312 mill. kroner til driftsutgifter under underpost 2. Overslagsbevilgning er økt for anslått lønns- og prisvekst og økte rapporteringskostnader. Bevilgningen skal dekke lønn, pensjonsutgifter, husleie, konsulenttjenester og andre ordinære driftsutgifter. Det foreslås at 209,5 mill. kroner belastes garantiordningene under underpost 1, og at det i tillegg til dette benyttes 102,5 mill. kroner til utgifter knyttet til forvaltning av eksportkredittdelingen og beredskapsordning for statlig varekrigsforsikring.

ordningen og beredskapsordning for statlig varekrigsforsikring.

Post 90 Utbetaling ifølge trekkfullmakt – alminnelig garantiordning

Det vises til fullmakt til å trekke opp lån under Alminnelig garantiordning. Det foreslås en bevilgning på 1,1 mrd. kroner.

Anslaget er usikkert, og regjeringen vil om nødvendig foreslå bevilgningsendring i 2024. Rentene posteres under kap. 5614, post 80.

Kap. 5460 Eksportfinansiering Norge

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2022	Saldert budsjett 2023	Forslag 2024
50	Tilbakeføring av tapsavsetning for garantiordning for re-forsikring av kortsiktig kredittforsikring	250 000		
51	Tilbakeføring av tapsavsetning for risikoavlastningsordningen for garantier til Reisegarantifondet	380 371		
71	Tilbakeføring fra avviklede garantiordninger	13 000	12 000	23 400
77	Inntekter fra midlertidig lånegarantiordning ifb. krigen i Ukraina		1 000	
78	Inntekter fra midlertidig lånegarantiordning ifm. høye strømpriser		1 000	1 000
90	Avdrag på lån knyttet til bruk av trekkfullmakt under Alminnelig garantiordning	3 425 000	1 000	4 400 000
	Sum kap. 5460	4 068 371	15 000	4 424 400

Vedrørende 2023:

Ved Stortingsvedtak 16. juni 2023 ble det gjort følgende bevilgningsendringer, jf. Innst. 490 S og Prop. 118 S (2022–2023):

- post 51 ble bevilget med 11 mill. kroner
- ny post 55 Tilbakeføring av midler fra lånegarantiordningen ifm. krigen i Ukraina ble bevilget med 124,8 mill. kroner
- post 90 økt med 2 749 mill. kroner

Post 71 Tilbakeføring fra avviklede garantiordninger

På posten føres tilbakeføring av overskuddslikviditet både fra Gammel alminnelig ordning og Gammel særordning for utviklingsland. Tilbakeføringen for det enkelte år vil avhenge av gjenvinninger, erstatningsutbetalinger og realisering av gjeldsplanen for det enkelte år, samt grensen for overføring av overskuddslikviditet til å dekke eventuelle erstatninger. Siden 2020 er grensen for overskuddslikviditet satt til 5 mill. kroner. Det foreslås en bevilgning på 23,4 mill. kroner.

Post 78 Inntekter fra midlertidig lånegarantiordning ifm. høye strømpriser

På posten føres inntekter fra garanterte lån under lånegarantiordningen i forbindelse med høye strømpriser. Det forventes kun mindre inntekter i ordningen. Det foreslås en bevilgning på 1 mill. kroner.

Post 90 Avdrag på lån knyttet til bruk av trekkfullmakt under Alminnelig garantiordning

På posten føres avdrag på lån for erstatningsutbetalinger under Alminnelig garantiordning. På bakgrunn av bedring i markedssituasjonen anslås høyere gjenvinning enn tidligere antatt. Det foreslås en bevilgning på 4 400 mill. kroner i 2024. Anslaget er usikkert og regjeringen vil eventuelt komme tilbake med forslag til bevilgningsendring i 2024.

Kap. 5614 Renter under Eksportfinansiering Norge

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2022	Saldert budsjett 2023	Forslag 2024
80	Renter fra lån til Alminnelig garantiordning	109 446	129 000	180 000
81	Renter fra Norwegian Air Shuttle ASA	54 179	68 000	96 000
	Sum kap. 5614	163 625	197 000	276 000

Ved Stortingsvedtak 16. juni 2023 ble post 80 økt med 92 mill. kroner, jf. Innst. 490 S og Prop. 118 S (2022–2023).

Post 80 Renter fra lån til Alminnelig garantiordning

Lån under Alminnelig garantiordning skal renteberegnes. Rentesats fastsettes i tråd med halvårslige rundskriv fra Finansdepartementet om «Rentesats for mellomværende med statskassen

og statens kapital i statens forvaltningsbedrifter». Det foreslås en bevilgning på 180 mill. kroner.

Post 81 Renter fra Norwegian Air Shuttle ASA

På posten føres inntekter fra renter fra hybridlån knyttet til rekonstruksjon av Norwegian Air Shuttle ASA. Det foreslås en bevilgning på 96 mill. kroner.

Programkategori 17.40 Statlig eierskap

Utgifter under programkategori 17.40 fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)

Kap.	Betegnelse	Regnskap 2022	Saldert budsjett 2023	Forslag 2024	Endring i pst.
950	Forvaltning av statlig eierskap	1 367 471	83 100	33 100	-60,2
952	Investinor AS		150 000	158 159	5,4
953	Nysnø Klimainvesteringer AS		600 000		-100,0
954	Petoro AS		372 300	396 108	6,4
2440	Statens direkte økonomiske engasjement i petroleumsvirksomheten	28 378 478	28 300 000	26 000 000	-8,1
	Sum kategori 17.40	29 745 949	29 505 400	26 587 367	-9,9

Utgifter under programkategori 17.40 fordelt på postgrupper

(i 1 000 kr)

Post-gr.	Betegnelse	Regnskap 2022	Saldert budsjett 2023	Forslag 2024	Endring i pst.
01–29	Statens egne driftsutgifter	28 671	33 100	33 100	0,0
30–49	Nybygg, anlegg mv.	28 378 478	28 300 000	26 000 000	-8,1
50–89	Overføringer til andre	686 800	690 300	456 767	-33,8
90–99	Utlån, statsgjeld mv.	652 000	482 000	97 500	-79,8
	Sum kategori 17.40	29 745 949	29 505 400	26 587 367	-9,9

Inntekter under programkategori 17.40 fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)					
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2022	Saldert budsjett 2023	Forslag 2024	Endring i pst.
3950	Forvaltning av statlig eierskap	1 504 925	25 000	25 000	0,0
3951	Store Norske Spitsbergen Kulkompani AS		20 900	20 400	-2,4
3955	Equinor ASA	13 496 088			
5440	Statens direkte økonomiske engasjement i petroleumsvirksomheten	557 411 825	542 700 000	328 300 000	-39,5
5612	Renter fra Store Norske Spitsbergen Kulkompani AS	10 417	11 900	29 400	147,1
5656	Aksjer under Nærings- og fiskeridepartementets forvaltning	35 482 439	34 589 400	37 673 800	8,9
5685	Aksjer i Equinor ASA	35 258 259	15 000 000	38 265 400	155,1
	Sum kategori 17.40	643 163 953	592 326 300	404 293 600	-31,7

Regjeringen la i oktober 2022 fram Meld. St. 6 (2022–2023) *Et grønnere og mer aktivt statlig eierskap – statens direkte eierskap i selskaper* (eierskapsmeldingen). I meldingen redegjør regjeringen for *hvorfor* staten eier direkte i selskaper, *hva* staten eier, inkludert hva som er statens begrunnelse for eierskapet og statens mål som eier i hvert selskap, samt *hvordan* staten utøver sitt eierskap, inkludert statens prinsipper for god eierutøvelse og statens forventninger til selskapene.

Hensynet til bærekraft er tydeliggjort i statens mål som eier i eierskapsmeldingen. Staten er opptatt av at selskapene drives på en ansvarlig måte, noe som innebærer å opptre etisk forsvarlig og identifisere og håndtere selskapets påvirkning på mennesker, samfunn og miljø. Et selskap vil i utgangspunktet ikke kunne skape avkastning og forbli konkurransedyktig over tid uten at det balanserer økonomiske, sosiale og miljømessige forhold.

Basert på statens mål som eier er selskapene delt inn i to kategorier. Selskapene som primært opererer i konkurranse med andre, er i kategori 1, og for disse selskapene er statens mål som eier *høyest mulig avkastning over tid innenfor bærekraftige rammer*. Selskapene som primært ikke opererer i konkurranse med andre, er i kategori 2, hvor statens mål som eier er *bærekraftig og mest mulig effektiv oppnåelse av sektorpolitiske mål*. Statens begrunnelse for eierskapet og statens mål som

eier i hvert selskap framgår i eierskapsmeldingen og i Statens eierrapport.

Statens eierutøvelse skal bidra til å nå statens mål som eier. Dette skjer gjennom at staten blant annet stiller tydelige forventninger til selskapene, velger kompetente styrever, følger opp selskapene systematisk, stemmer på generalforsamling, samt at staten er åpen om sin eierutøvelse.

Styret har ansvaret for forvaltningen av selskapet. Staten vurderer selskapets måloppnåelse og selskapets arbeid med statens forventninger og styrets bidrag til dette. Statens eiermyndighet utøves på generalforsamling.

Nærings- og fiskeridepartementet forvaltet per 1. september 2023 statens eierskap i 28 selskaper. Regjeringen vil omdanne Opplysningsvesenets fond (OVF) til et aksjeselskap. Når OVF er omdannet tas det sikte på at i Nærings- og fiskeridepartementet overtar eierskapet i OVF fra Barne- og familiedepartementet. Det vises til nærmere omtale i Barne- og familiedepartementets Prop. 1 S for 2023-2024.

Status og resultater

Målet med statens eierskap i kategori 1 er høyest mulig avkastning over tid innenfor bærekraftige rammer. Den anslåtte verdien av statens eierandeler i selskaper i kategori 1 forvaltet av Nærings- og fiskeridepartementet var om lag 1 225 mrd. kroner per 31. desember 2022, sammenlignet med

462 mrd. kroner året før. Økningen på om lag 763 mrd. kroner skyldes i stor grad at forvaltningen av eierskapet i Equinor ASA ble flyttet fra Olje- og energidepartementet til Nærings og fiskeridepartementet. Avkastningen inkludert utbytte for de børsnoterte selskapene var i 2022 17 pst. for Norsk Hydro ASA, 52 pst. for Kongsberg Gruppen ASA, 61 pst. for Aker Solutions ASA, 6 pst. for Yara International ASA, 1 pst. for DNB Bank ASA,

-28 pst. for Telenor ASA, 73 pst. for Akastor ASA og 56,5 pst. for Equinor ASA.

Selskapene i kategori 2 har ulike sektorpolitiske mål som bør nås mest mulig effektivt. For mange av selskapene finansieres driften helt eller delvis gjennom bevilgninger over statsbudsjettet. For disse selskapene vises det til de relevante budsjettkapitlene og -postene.

Tabell 5.29 Statens eierandeler forvaltet av Nærings- og fiskeridepartementet (avrundede beløp)

	Statens eierandel per 31.12. (pst.)	Verdi av statens eierandel per 31.12. (mill. kr) ¹	
		2021	2022
<i>Børsnoterte selskaper</i>			
Akastor ASA	12,08	177	305
Aker Solutions ASA	6,11	1 407	1 125
DNB Bank ASA	34,00	106 479	102 499
Equinor ASA	67,00	-	767 856
Kongsberg Gruppen ASA	50,004	25 575	37 165
Norsk Hydro ASA	34,26	49 278	51 974
Telenor ASA	53,97	104 674	69 178
Yara International ASA	36,21	41 047	39 719
Sum børsnoterte selskaper		328 637	1 069 822
<i>Unoterte selskaper</i>			
Andøya Space AS	90,0	131	265
Argentum Fondsinvesteringer AS	100	13 313	12 927
Baneservice AS	100	395	372
Eksporthfinans ASA	15,0	913	917
Eksportkreditt Norge AS ²	100	34	-
Fiskeri- og havbruksnæringens forskningsfinansiering AS	100	111	45
Flytoget AS	100	814	755
Innovasjon Norge	51,0	1 602	1 602
Investinor AS ³	100	5 557	4 881
Mantena AS	100	204	242
Mesta AS	100	652	799
Nammo AS	50,0	1 593	1 782
Nofima AS	56,8	123	111
Norges sjømatråd AS	100	305	317
Nysnø Klimainvesteringer AS	100	2 479	3 076

Tabell 5.29 Statens eierandeler forvaltet av Nærings- og fiskeridepartementet (avrundede beløp)

	Statens eierandel per 31.12. (pst.)	Verdi av statens eierandel per 31.12. (mill. kr) ¹	
Posten Norge AS	100	7 224	5 649
Siva – Selskapet for industrivekst SF	100	1 580	1 313
Space Norway AS	100	1 309	1 376
Statkraft SF	100	100 393	123 557
Store Norske Spitsbergen Kulkompani AS	100	-418	35
Sum unoterte selskaper		138 315	160 020
Sum alle selskaper		466 952	1 229 842

¹ Beregnet ut fra børsverdi ved årets slutt for børsnoterte selskaper. De unoterte selskapene er verdsatt til statens andel av bokført egenkapital (i konsernet) fratrukket eventuelle minoritetsinteresser. Unntaket er for Innovasjon Norge hvor de samlede regnskapsførte verdiene av egenkapitalen er oppført, herunder også verdier knyttet til statlige ordninger i selskapet. En mindre del av de regnskapsførte verdiene i selskapet ville normalt blitt tilskrevet fylkeskommunene og trukket fra i beregningen.

² Eksportkreditt Norge AS ble formelt avviklet som selskap 12. oktober 2022 og slettet i Brønnøysundregistrene 14. oktober 2022.

³ Verdiene som oppgis, er bokførte verdier hovedsakelig knyttet til kapitalen som er skutt inn under direkteinvesteringsmandatet og mandatet for fonds- og matchinginvesteringer. I tillegg kommer bevilget, men ikke tilført investeringskapital og kapital under andre mandater, jf. omtale under kap. 952.

Prioriteringer 2024

Regjeringen skal føre en ansvarlig og forutsigbar eierpolitikk innenfor fastlagte rammer.

Det statlige eierskapet skal forvaltes profesjonelt og forutsigbart innenfor rammen av norsk selskapslovgivning og annet lovverk, basert på allment aksepterte eierstyringsprinsipper og med bevissthet om skillet mellom rollen som eier og andre roller staten har. Statens eierutøvelse skal bidra til å nå statens mål som eier i hvert enkelt selskap. Statens prinsipper for god eierutøvelse gjelder alle selskaper hvor staten er eier.

Arbeide for at selskapene har kompetente og velfungerende styre

Det er styret som har ansvaret for forvaltningen av selskapet. En av statens mest sentrale oppgaver som eier er å bidra til sammensetning av kompetente og velfungerende styre. Relevant kompetanse er hovedhensynet ved statens arbeid med styresammensetning. Styret i det enkelte selskap bør samlet sett ha relevant kompetanse som gjør det i stand til å vurdere risiko og muligheter knyttet til økonomiske, sosiale og miljømessige forhold, og slik bidra til måloppnåelse. Gitt kompetanse skal staten vektlegge kapasitet og mangfold.

Fullmakter til å endre statens eierskap i enkelt-selskaper og nærmere om statlige eierandeler

Regjeringen foreslår følgende fullmakter til reduksjon av statens eierskap for 2024, jf. forslag til vedtak XX:

1. redusere eierskapet i Akastor ASA helt eller delvis
2. redusere eierskapet i Aker Solutions ASA helt eller delvis
3. redusere eierskapet i Mesta AS delvis
4. redusere deltakelsen i hybridlån og obligasjonslån utstedt av Norwegian Air Shuttle ASA helt eller delvis

Staten er eier i Mesta fordi selskapet besitter viktig kompetanse for drift og vedlikehold av samferdselsinfrastruktur. Statens mål som eier er høyest mulig avkastning over tid innenfor bærekraftige rammer. Regjeringen er i utgangspunktet positiv til strategiske initiativer og transaksjoner i Mesta AS som kan forventes å bidra til å nå statens mål som eier. Regjeringen er åpen for å redusere eierskapet i Mesta AS noe for å bidra til å videreutvikle verdiene i selskapet, men vurderer det ikke som aktuelt å åpne opp for at staten selger seg helt ut av selskapet.

I 2022 inngikk Telenor ASA avtale om salg av en minoritetspost på 30 pst. i Telenor Fiber AS. Telenor ASA har forkjøpsrett ved et eventuelt framtidig salg av minoritetsandelen i Telenor Fiber AS, og Nærings- og fiskeridepartementet

har en avtale med Telenor ASA om å overta forkjøpsretten dersom Telenor ikke ønsker å benytte denne ved et eventuelt salg, jf. omtale i Prop. 118 S (2022–2023). Det foreslås å videreføre fullmakten i 2024, jf. forslag til vedtak XX.

I Meld. St. 6 (2022–2023) *Et grønnere og mer aktivt statlig eierskap* (eierskapsmeldingen) omtales selskapenes tilbakekjøp av egne aksjer for sletting. Her framgår det blant annet at:

Flere av de børsnoterte selskapene har såkalte tilbakekjøpsprogram der selskapet gis fullmakt til å kjøpe egne aksjer i markedet med sikte på sletting av aksjene. Det er for disse tilfellene etablert et avtaleverk som innebærer at statens eierandel i selskapet ikke endres gjennom tilbakekjøpsprogrammet. I tråd med tidligere eierskapsmeldinger og praksis kan statsråden i

disse tilfellene, uten å innhente Stortingets samtykke, støtte at staten medvirker til slike tilbakekjøpsprogram og inngå avtaler i tråd med det etablerte avtaleopplegget under forutsetning av at statens eierandel i selskapet ikke endres som følge av dette.

Departementet gjør oppmerksom på at det for enkelte selskaper med statlige eierandeler, der staten har bedt om fullmakt fra Stortinget for å redusere sine eierandeler og der statens eierandeler utgjør under 1/3, for tiden ikke er etablert avtaleverk som beskrevet over. Dette kan, i situasjoner der det eventuelt gjennomføres tilbakekjøp fra selskapene side, medføre at statens eierandeler i disse selskapene øker marginalt. Statens antall aksjer vil ikke endres.

Kap. 950 Forvaltning av statlig eierskap

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2022	Saldert budsjett 2023	Forslag 2024
21	Spesielle driftsutgifter	28 671	33 100	33 100
52	Risikokapital, Nysnø Klimainvesteringer AS	175 000		
54	Risikokapital, Investinor AS	50 000		
70	Forvaltningskostnader for særskilte oppdrag	8 000		
72	Tilskudd til pensjonsforpliktelser, Mantena AS	91 800	50 000	
73	Petoro AS, tilskudd til administrasjon	362 000		
90	Kapitalinnskudd, Nysnø Klimainvesteringer AS	325 000		
91	Kapitalinnskudd, Investinor AS	92 000		
92	Lån til Store Norske Spitsbergen Kulkompani AS	219 000		
95	Egenkapitalinnskudd til Store Norske Spitsbergen Kulkompani AS	16 000		
	Sum kap. 950	1 367 471	83 100	33 100

Vedrørende 2023:

Ved stortingsvedtak 16. juni 2023 ble post 72 redusert med 3,6 mill. kroner, jf. Innst. 490 S og Prop. 118 S (2022–2023).

Vedrørende 2023 og 2024:

Postene 52, 54, 70, 73, 90, 91, 92 og 95 ble i 2023 flyttet til nye kapitler; kap. 951 Store Norske Spits-

bergen Kulkompani AS, kap. 952 Investinor AS, kap. 953 Nysnø Klimainvesteringer AS og kap. 954 Petoro AS. Omtale av og rapportering for selskapene er gjort under de nye kapitlene.

Post 21 Spesielle driftsutgifter

Posten omfatter utgifter til konsulentbistand ved eiermessige vurderinger, meglerhonorar (transaksjonskostnader) og faglig bistand ved aksje-

transaksjoner i selskaper hvor Nærings- og fiskeridepartementet forvalter statens eierskap. I tillegg dekker posten årsgebyr til Verdipapirsentralen (VPS) og godtgjørelse til departementets kontofører hos VPS. Departementets behov for eksterne rådgivnings- og meglertjenester varierer betydelig fra år til år, og utgiftene til slike tjenester er derfor vanskelige å anslå på forhånd.

Det foreslås en bevilgning på 33,1 mill. kroner. Videre foreslås det at gjeldende overskridelsesfullmakt for posten videreføres for 2024, jf. forslag til vedtak IV, 2. Regjeringen vil om nødvendig fore-

slå bevilgningsendring i forbindelse med endring av budsjettet i 2024.

Post 72 Tilskudd til pensjonsforpliktelser, Mantena AS

Samlet tilskuddsramme var på inntil 320 mill. kroner (prisivå 2017), jf. Innst. 401 S og Prop. 129 S (2016–2017). Dette taket er nådd gjennom utbetalinger i perioden 2019–2023. Tilskuddet til pensjonsforpliktelsene til Mantena AS ble dermed avsluttet i 2023.

Kap. 3950 Forvaltning av statlig eierskap

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2022	Saldert budsjett 2023	Forslag 2024
55	Tilbakeført kapital fra ordninger forvaltet av Investinor AS	7 809		
90	Avdrag på lån, Store Norske Spitsbergen Kulkompani AS	17 891		
92	Tilbakeført kapital, såkornfond	55 702		
96	Salg av aksjer	1 423 523	25 000	25 000
	Sum kap. 3950	1 504 925	25 000	25 000

Vedrørende 2023 og 2024:

Post 90 er flyttet til kap. 3951 Store Norske Spitsbergen Kulkompani AS.

Post 96 Salg av aksjer

Det foreslås en bevilgning på 25 mill. kroner fra mulige statlige aksjesalg i 2024. Endelige og fullstendige inntektsbeløp for de enkelte aksjesalgene må foreslås bevilget i løpet av budsjettåret når transaksjonene er avklart eller gjennomført, enten i egne proposisjoner eller i de faste endringsproposisjonene i vår- og høstsesjonen.

Departementet er avhengig av å bruke meglerforetak og annen faglig bistand for å gjennomføre transaksjoner, jf. omtale under kap. 950, post 21.

Kap. 951 Store Norske Spitsbergen Kulkompani AS

Store Norske Spitsbergen Kulkompani AS (SNSK) driver virksomhet innenfor bergverk,

eiendom (bolig og næringsbygg), logistikk og prosjekter innenfor fornybar energi. I tillegg er SNSK ansvarlig for oppryddingen etter den tidligere kullvirksomheten i Svea og Lunckefjell, jf. omtale under kap. 900, post 31. Selskapet ble stiftet i 1916, og staten ble eier på 1930-tallet. Selskapet har hovedkontor i Longyearbyen.

Resultater 2022

SNSK-konsernet hadde i 2022 driftsinntekter på 389 mill. kroner, mot 284 mill. kroner året før. Driftsresultatet i 2022 ble 43,3 mill. kroner, mot et underskudd på 182 mill. kroner i 2021. I 2022 er avsetning for ryddeforpliktelser i Svea og Lunckefjell redusert med til sammen 394 mill. kroner, slik at balanseført restforpliktelse er 194 mill. kroner. Oppryddingsutgiftene er finansiert over kap. 900, post 31.

Egenkapitalen i konsernet var ved utgangen av 2022 på 34,5 mill. kroner, sammenlignet med -418 mill. kroner ved utgangen av 2021. Forbedringen i egenkapitalen skyldes at oppryddingsforpliktelsen i Svea og Lunckefjell er redusert i hen-

hold til fremdriften, samt at kostnadsestimatet for hele oppryddingen er redusert.

Det ble i regnskapet for 2021 gjort avsetning for oppryddingsforpliktelser etter gruvedriften i Gruve 7 på 463 mill. kroner. I regnskapet for 2022 er denne forpliktelsen økt til 486 mill. kroner. Oppryddingen etter driften i Gruve 7 er planlagt gjennomført i perioden 2025-2027. Det er stor usikkerhet om den balanseførte forpliktelsen. Omfanget av oppryddingen, og tilhørende kostnadsramme og fremdrift, vil avhenge av hvilke krav som blir satt fra miljømyndighetene. Nærings- og fiskeridepartementet avventer styrets vurderinger av hvordan oppryddingen etter driften i Gruve 7 kan gjennomføres på en kost-

nadseffektiv og god måte, samt hvordan prosjektet kan finansieres. Nærings- og fiskeridepartementet vil komme tilbake til dette.

Gruve 7 har i 2022 levert kull til kullkraftverket i Longyearbyen i henhold til behov og uten kvalitetsavvik. Gruvedriften vurderes å ha vært effektiv. Konsernets boligforvaltning har hatt effektiv drift, høy utleiegrad og oppfylte boligbehovene til alle prioriterte leietakere. Konsernet har gjennom året økt den strategiske satsingen knyttet til drift og utvikling av relevante næringsbygg i Longyearbyen.

Det foreslås ingen bevilgning til Store Norske Spitsbergen Kulkompani AS for 2024.

Kap. 3951 Store Norske Spitsbergen Kulkompani AS

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2022	Saldert budsjett 2023	Forslag 2024
90	Avdrag		20 900	20 400
	Sum kap. 3951		20 900	20 400

Vedrørende 2022:

Bevilgningen ble gitt på kap. 3950, post 90.

Vedrørende 2023:

Ved stortingsvedtak 16. juni 2023 ble bevilgningen redusert med 0,8 mill. kroner, jf. Innst. 490 S og Prop. 118 S (2022–2023).

Post 90 Avdrag

Per juli 2023 har Store Norske-konsernet utestående lån i statskassen på til sammen 638,2 mill. kroner. Av praktiske årsaker, og for å etablere pant på riktig nivå i konsernstrukturen, er lånene inngått med Nærings- og fiskeridepartementet som långiver og et heleid datterselskap av Store Norske Spitsbergen Kulkompani AS (SNSK) som låntaker. Morselskapet SNSK er part i alle avtalene gjennom å være garantist for lånene. Alle lånene er gitt på markedsmessige betingelser.

Det foreslås en bevilgning på 20,4 mill. kroner under post 90 avdrag.

Kap. 5612 Renter fra Store Norske Spitsbergen Kulkompani AS

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2022	Saldert budsjett 2023	Forslag 2024
80	Renter	10 417	11 900	29 400
	Sum kap. 5612	10 417	11 900	29 400

Vedrørende 2023:

Ved stortingsvedtak 16. juni 2023 ble bevilgningen ble økt med 7 mill. kroner, jf. Innst. 490 S og Prop. 118 S (2022–2023).

Post 80 Renter

Det vises til omtale under kap. 3951, post 90. Renteinnbetalingene anslås til 29,4 mill. kroner i 2024.

Kap. 952 Investinor AS

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 2022	Saldert budsjett 2023	Forslag 2024
50	Risikokapital		50 000	52 500
70	Forvaltningskostnader for særskilte oppdrag		8 000	8 159
95	Kapitalinnskudd		92 000	97 500
	Sum kap. 952		150 000	158 159

Vedrørende 2022:

Bevilgninger til risikokapital, forvaltningskostnader og kapitalinnskudd ble for dette året gitt på kap. 950, henholdsvis post 54, 70 og 91.

Vedrørende 2023:

Ved stortingsvedtak 16. juni 2023 ble post 70 økt med 0,2 mill. kroner, jf. Innst. 490 S og Prop. 118 S (2022–2023).

Investinor AS er eid av staten ved Nærings- og fiskeridepartementet. Selskapet har 34 ansatte og kontorlokaler i Trondheim og Oslo. Hovedkontoret ligger i Trondheim.

Investinors formål er å bidra til bedre kapitaltilgang i tidligfasemarked gjennom å utøve syv hovedmandater på vegne av staten. Investeringskapitalen til de ulike mandatene er lagt i egne fond i datterselskap under Investinor AS. Morselskapet Investinor AS er forvalter for fondene. Kapital som er holdt av til oppfølgingsinvesteringer, er plassert på statlige kontoer eller i markedsbaserte fond av obligasjoner og sertifikater med lav kreditt- og renterisiko.

Tilgang på kapital og kompetanse er viktig for etableringen og utviklingen av vekstbedrifter som har betydning for omstillings- og vekstevnen i norsk økonomi. På grunn av høy teknologisk risiko, høy markedsrisiko, mangel på investorkompetanse og nettverk kan det være utfordrende å få private investorer til å investere i denne typen bedrifter i det omfang som er antatt samfunnsøkonomisk lønnsomt. Statlige virkemidler skal bidra

til å korrigere denne type markedssvikt både ved å utløse privat kapital til tidligfaseselskapene og ved å bygge kompetanse i investeringsmiljøene slik at tidligfasebedrifter med høyt vekstpotensial får tilgang på kapital og kompetanse.

Oslo Economics evaluerte Investinor på oppdrag fra departementet i 2022. Evalueringen anbefaler at det framover satses på fonds- og matchingmandatet for å bedre markedet for tidligfasekapital i Norge. Evaluator gir også flere råd om direkteinvesteringsmandatet, både når det gjelder en eventuell omdisponering av midler til fonds- og matchinginvesteringer og når det gjelder mulige endringer av dagens mandat for å bedre resultatene. Evalueringen inngår i arbeidet med å videreutvikle det næringsrettede virkemiddelapparatet.

Resultater 2022

Til og med 2022 er Investinors mandater tilført 8,2 mrd. kroner i statlig investeringskapital, når tilbakebetalinger under enkelte av mandatene er fratrukket. Investeringskapitalen er fordelt på direkteinvesteringsmandatet (4,2 mrd. kroner), såkornfondordningene (1,9 mrd. kroner), fonds- og matchinginvesteringer (1,5 mrd. kroner), ordningen med presåkornfond (241 mill. kroner), Koinvesteringsfondet for Nord-Norge (126 mill. kroner) og nytt fond med statlig og privat kapital forvaltet fra Nord-Norge (200 mill. kroner). Ved utgangen av 2022 hadde Investinor direkte eller indirekte investeringer i 591 bedrifter. Av disse er 450 registrert i Norge. Et stort flertall av investeringene er gjort indirekte gjennom 63 tidligfasefond som Investinor har investert i.

Nyinvesteringsaktiviteten til Investinor kommer i hovedsak fra fond under mandatet for fonds- og matchinginvesteringer. Disse fondene gjorde til sammen 126 nyinvesteringer i 2022. Ut over dette ble det gjort fem nyinvesteringer i såkornordningene, 15 i pre-såkornordningen og fire nyinvesteringer fra mandater hvor Investinor investerer direkte. Bedriftene i de ulike porteføljene ble tilført til sammen 2 585 mill. kroner i 2022, hvorav om lag 20 pst. fra Investinor og om lag 80 pst. fra private investorer.

Investinor rapporterer lavere klima- og miljøpåvirkning i 2022 enn i 2019, som var siste normalår før pandemien. Selskapets måling tilsier en nedgang i årlige klimagassutslipp forbundet med Investinors virksomhet fra 606 til 457 tonn CO₂-ekvivalenter i samme periode.

Direkteinvesteringsmandatet

Mandatet er tilført 4,2 mrd. kroner til investeringer siden 2008. Ved utgangen av 2022 vurderte Investinor verdien av forvaltningskapitalen til 3,8 mrd. kroner, hvorav 2,5 mrd. var investert i 58 porteføljebedrifter og 1,3 mrd. var likvide midler. Det ble avhendet syv selskaper og gjort én nyinvestering i løpet av året. Porteføljen er tilført 809 mill. kroner, hvorav 212 mill. kroner fra Investinor. Den ene nyinvesteringen var på 22,9 mill. kroner. Direkteinvesteringsmandatet hadde avkastning på investeringsporteføljen på -28,4 pst. etter forvaltningskostnader i 2022, og siste fem år er gjennomsnittlig avkastning etter forvaltningskostnader -3,0 pst. Siden oppstart i 2008 er avkastning etter forvaltningskostnader -3,75 pst. Dersom man deler opp Investinors portefølje etter tidspunkt for første investering, var estimert avkastning etter forvaltningskostnader 6,8 pst. for årgangene 2013-2017 og 3,8 pst. for årgangene 2018-2021. I 2022 ble det åpnet for at Investinor i enkelttilfeller kan etablere og forvalte tidsbegrensete fond med midler fra øremerkingen til skog- og trenæringene og privat kapital. Det ble etablert et fond i tråd med endringen sommeren 2023.

Direkteinvesteringsmandatet var en del av Riksrevisjonens kontroll med forvaltningen av statens interesser i selskaper i 2021, jf. Dokument 3:2 (2022–2023) og Innst. 230 S (2022–2023).

Såkornfondene opprettet i perioden 2006-2019

Siden 2020 har Investinor fulgt opp 13 såkornfond opprettet av Innovasjon Norge og private investorer i perioden 2006–2019. Fondene er opprettet gjennom tre forskjellige ordninger. Felles for

såkornfondene er at de skal bidra til framvekst av flere innovative vekstbedrifter ved å investere i bedrifter i en tidlig fase. Alle ordningene innebærer støtte til de private medinvestorene i fondene. I 2022 var det ti aktive såkornfond med til sammen 110 bedrifter i porteføljene. Prop. 1 S (2022–2023) for Nærings- og fiskeridepartementet gir en oversiktstabell over de ulike fondene. Situasjonen er om lag den samme ved utgangen av 2022.

Såkornfondene etablert i perioden 2006–2008 er i en avviklingsfase fram mot 2025. Etter den opprinnelige ordningen skulle alle fondene med unntak av Midvest 1 og 2 vært avviklet innen 2022. Ved utgangen av 2022 er tre fond avviklet. De øvrige fem er videreført i tråd med Investinors fullmakt til å inngå avtaler med de andre eierne om tiltak for å ivareta verdier i fondene, herunder å utsette datoen for avslutning av fondene, jf. Innst. 391 S og Prop. 114 S (2018–2019) og omtale i Prop. 117 S (2019–2020). Fondene hadde totalt en låneramme fra staten på om lag 1,3 mrd. kroner. I tillegg ble det bevilget midler til tapsfond på 319 mill. kroner tilsvarende 25 pst. av lånerammen, for å dekke tap på lån og renter. Det er tilbakebetalt 640 mill. kroner av lånene til staten. Det er foreløpig beregnet behov for tapsavsetninger ut over tapsfond på 27 mill. kroner for fondene som fremdeles er aktive. I tillegg kommer eventuelle tap av renter. Ved tap utover tapsfond vil det bli behov for tilleggsbevilgninger når fondene avsluttes. Ved utgangen av 2022 er statens utlån til fondene gjennom Investinor 635 mill. kroner.

Fondene opprettet etter 2014 gjorde fem nyinvesteringer i 2022, men er i hovedsak ferdig med nyinvesteringsfasen. Forvalterne jobber nå med videreutvikling og oppfølgingsinvesteringer i porteføljebedriftene. Det er for tidlig å si noe om resultatene, men en evaluering gjennomført av Oslo Economics i 2022 tegner et positivt bilde av resultatene fra fondene så langt. Det er forventet at formålet med de tidligere såkornordningene framover ivaretas av Investinors mandat for fonds- og matchinginvesteringer.

Pre-såkornfondordningen

Pre-såkornfondordningen tildelte mandater til om lag 30 ulike forvaltere i perioden 2015–2020 for å delfinansiere og utløse privat investeringskapital til innovative vekstbedrifter som er under fem år. I 2022 ble det gjort 15 nyinvesteringer fra disse fondene. Til sammen er det gjort 245 investeringer under ordningen. Ved utgangen av 2022 var det 207 bedrifter i fondenes porteføljer. I alt 38 bedrif-

ter er gått ut av porteføljene, hvorav 15 er konkurs, 13 er avhendet med tap og 16 er avhendet til kostpris eller med gevinst. Det forventes ikke flere nyinvesteringer fra pre-såkornordningen framover. Det er forventet at formålet med ordningen framover ivaretas av mandatet for fonds- og matchinginvesteringer. Selv om det er for tidlig å si noe om de endelige resultatene av ordningen, synes ordningen å ha bidratt til å bygge opp erfaring på tidligfaseinvesteringer i en rekke miljøer i Norge. Ordningen har også tilført relativt mange bedrifter tidligfasekapital. Konstaterte tap er så langt om lag på nivå med tilbakebetalinger og gevinster fra ordningen, begge på om lag 30 mill. kroner. Av opprinnelig kapital på 290 mill. kroner i ordningen er om lag 15 mill. kroner tilbakeført til staten, jf. også omtale i Prop. 27 S (2021–2022).

Koinvesteringsfondet for Nord-Norge

Fondet er opprettet for å øke kapitaltilgangen for bedrifter i tidlig fase lokalisert i Nord-Norge. Investeringene skal gjøres sammen med private investorer, der disse deltar med minst like mye som staten i enkeltinvesteringer og oppfølgingsinvesteringer. Det er prekvalifisert om lag 20 medinvestorer. Fondet ble opprinnelig tilført 132 mill. kroner i 2018, hvorav 11,1 mill. kroner ble tilbakebetalt i 2022. Siden 2018 har fondet investert i syv selskaper, hvorav ett ble avhendet i 2021 og ett i 2022. Om lag 50 mill. kroner av fondets opprinnelige kapital på 132 mill. kroner var investert ved utgangen av 2022. Det er forventet få eller ingen nyinvesteringer fra fondet framover. Antallet avhenger av kapitalbehovet i den eksisterende porteføljen. Fondets to realiseringer er gjort med positiv avkastning, men det er for tidlig å si noe om de øvrige resultatene fra fondet.

Fonds- og matchinginvesteringer

Mandatet for fonds- og matchinginvesteringer ble etablert i 2020. Til og med 2022 er mandatet tilført 1 484,5 mill. kroner. Dette inkluderer 1 mrd. kroner tilført i 2020 som del av tiltakene i møte med pandemien. I såkorn- og venturefasen er det så langt gjort 13 fondsinvesteringer og 14 investeringer i enkeltbedrifter (matching). I pre-såkornfasen er det investert i seks fond og gjort tre matchinginvesteringer. Fondene hadde totalt 310 bedrifter i porteføljen ved utgangen av 2022.

I 2022 ble det gjort null matchinginvesteringer og fire fondsinvesteringer. De 19 fondene som er tilført investeringskapital under mandatet, gjorde 126 nyinvesteringer i 2022. Fondene har investert

i 110 selskaper i de senere fasene og 200 selskaper i pre-såkornfasen. Enkelte av fondene investerer i flere land. I porteføljene til fondene Investinor har investert i, er 137 bedrifter registrert i utlandet. De utenlandsregistrerte bedriftene kan også ha aktivitet i Norge. Investinors verdivurderinger tilsier at det er positiv verdiutvikling under mandatet i 2022, men det er for tidlig å si noe om de økonomiske resultatene i ordningen. Avkastningen på investeringsporteføljen etter forvaltingskostnader var på 2,5 pst. i 2022. Siden oppstart i 2020 er avkastningen 9,6 pst. før forvaltingskostnader og 4,9 pst. etter. Den ekstraordinære bevilgningen på 1 mrd. kroner som ble tilført gjennom tiltakspakkene i 2020, er i stor grad investert eller holdt av til oppfølgingsinvesteringer i eksisterende portefølje. Det er forventet at de 19 fondene i porteføljen vil fortsette med nyinvesteringsaktivitet også de nærmeste årene. I tillegg kommer nye matching- og fondsinvesteringer fra de årlige bevilgningene, jf. bevilgningsforslag under post 50 og 95.

Nytt fond forvaltet fra Nord-Norge

Det lyktes ikke å etablere et nytt fond med statlig og privat kapital forvaltet fra Nord-Norge. De 200 mill. kronene som var bevilget til formålet, ble i 2023 omdisponert til fonds- og matchinginvesteringer i Nord-Norge, jf. Innst. 490 S og Prop. 118 S (2022–2023).

Post 50 Risikokapital

Det vises til omtale i Prop. 1 S (2019–2020) for Nærings- og fiskeridepartementet under «Saker i tilknytning til enkeltbedrifter» og under kap. 950, post 54 om Investinors mandat for forvaltning av fonds- og matchinginvesteringer. For å øke selskaps investeringskapasitet foreslås det bevilget til sammen 150 mill. kroner som tilføres mandatet i 2024. Det er en økning i bevilgningen på 8 mill. kroner fra nivået i 2023 og vil øke den samlede kapitalen som forvaltes under mandatet fra 1 626,5 mill. kroner til 1 776,5 mill. kroner. I tillegg kommer omdisponeringen av 200 mill. kroner til fonds- og matchinginvesteringer i Nord-Norge jf. omtalen over. Investinor skal være et virkemiddel og ikke fortrenge privat kapital. Det er nødvendig at selskapet gis anledning til å ta risiko for å utløse investeringer som ellers ikke ville blitt gjennomført. Selskapet skal primært investere i faser hvor det kan tenkes å være markedssvikt. Kapitaltilførsler til selskapet budsjetteres som følge av dette med 35 pst. risikokapital og 65 pst.

øvrig kapitaltilførsel. Midlene på post 50 utgiftsføres som tilskudd, mens utbetaling av midlene på post 95 aktiveres som en formuesomplussing i statens kapitalregnskap. Som følge av dette foreslås 52,5 mill. kroner bevilget i risikokapital på post 50. Det vises også til omtale under post 95 hvor det foreslås å bevilge 97,5 mill. kroner i kapitalinnskudd til mandatet.

Post 70 Forvaltningskostnader for særskilte oppdrag

Bevilgningen dekker Investinors kostnader knyttet til arbeid med å vurdere og etablere samarbeid under InvestEU, samt ordningen med pre-så Kornfond og ordningene med såkornfond, unntatt Koinvesteringsfondet for Nord-Norge. I 2023 dekket bevilgningen også arbeidet med etableringen

av et fond forvaltet fra Nord-Norge. De 200 mill. kronene til formålet er omdisponert til fonds- og matchinginvesteringer i Nord-Norge, jf. over. I tråd med dette vil forvaltningskostnadene for denne ordningen dekkes fra fondskapitalen framover. Det foreslås en bevilgning på 8,2 mill. kroner i 2024. Det vises også til Prop. 1 S (2022–2023) for Forsvarsdepartementet kap. 1700, post 53 med omtale av Investinors rolle i å følge opp norsk deltakelse i NATOs innovasjonsfond.

Post 95 Kapitalinnskudd

Det vises til omtale under post 50. Det foreslås en bevilgning på 97,5 mill. kroner i kapitalinnskudd til Investinors mandat for fonds- og matchinginvesteringer. Mandatet blir med dette tilført totalt 150 mill. kroner i 2024.

Kap. 953 Nysnø Klimainvesteringer AS

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap		Forslag 2024
		2022	Saldert budsjett 2023	
50	Risikokapital		210 000	
95	Kapitalinnskudd		390 000	
	Sum kap. 953		600 000	

Vedrørende 2022:

Bevilgningene til risikokapital og kapitalinnskudd ble gitt på kap. 950, henholdsvis post 52 og 90.

Nysnø Klimainvesteringer AS (Nysnø) ble stiftet i desember 2017. Selskapet har 15 ansatte og kontorlokaler i Stavanger og Oslo. Hovedkontoret ligger i Stavanger. Staten er eier i Nysnø for å bidra til kapitaltilgang for investeringer i tidlige faseselskaper som reduserer klimagassutslipp. Statens mål som eier er høyest mulig avkastning over tid innenfor bærekraftige rammer.

Selskapets formål er å bidra til reduserte klimagassutslipp gjennom investeringer som direkte eller indirekte bidrar til dette. Investeringene skal i hovedsak rettes mot ny teknologi i overgangen fra teknologiutvikling til kommersialisering. Investeringsfokus skal være bedrifter i tidlige faser, men selskapet har mulighet til å gjennomføre oppfølgingsinvesteringer i senere faser. Nysnø skal investere i unoterte selskaper og/eller fond rettet mot unoterte selskaper med virksom-

het i eller ut fra Norge. Investeringene skal foretas på kommersielt grunnlag og sammen med private investorer.

Ny teknologi bidrar til det grønne skiftet og til å bygge framtidens lavutslippssamfunn. Kapitaltilgang i et hensiktsmessig omfang fremmer investeringer, og Nysnø er et virkemiddel for å bidra til kapitaltilgang for norske unoterte vekstbedrifter som kommersialiserer klimavennlig teknologi.

Resultater 2022

Nysnø har per utgangen av 2022 investert og kommitert til sammen 2 459 mill. kroner i 19 selskaper og 13 fond. Ifølge Nysnøs beregninger vil selskaper i eksisterende portefølje ha bidratt med 7,2 mill. tonn CO₂-ekvivalenter unngåtte utslipp innen 2030, gitt en sannsynlig utvikling i selskapene. Gjennom fondsporteføljen har Nysnø bidratt med vekstkapital til mer enn 185 selskaper. Den framtidige klimaeffekten fra disse er ikke medtatt i beregningene over. Nysnø hadde i 2022 en avkastning på investeringsporteføljen på 8 pst.

før forvaltningskostnader og 5 pst. etter forvaltningskostnader. Siden etableringen er gjennomsnittlig årlig avkastning på investeringsporteføljen på henholdsvis 9,3 pst. før forvaltningskostnader og 3,4 pst. etter forvaltningskostnader.

Kap. 954 Petoro AS

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 2022	Saldert budsjett 2023	Forslag 2024
70	Tilskudd til administrasjon		372 300	396 108
	Sum kap. 954		372 300	396 108

Vedrørende 2022:

Bevilgningen ble gitt på kap. 950, post 73.

Vedrørende 2023:

Ved stortingsvedtak 16. juni 2023 ble post 70 ble økt med 8 mill. kroner, jf. Innst. 490 S og Prop. 118 S (2022–2023).

Petoro er et statlig eid aksjeselskap som ivaretar Statens direkte økonomiske engasjement i petroleumsvirksomheten (SDØE) på et forretningsmessig grunnlag. Selskapet er lokalisert i Stavanger og hadde 70 ansatte ved utgangen av 2022.

Gjennom SDØE deltar staten i mange utvinningstillatelser, rørledninger og landanlegg for petroleum, jf. nærmere omtale under kap. 2440/5440. Petroleumsvirksomheten er organisert som interessentskap der deltakerne er olje- og gasselskaper. Petoro opptrer som rettighetshaver for SDØE-andelene og har rettigheter og plikter som andre rettighetshavere.

Petoro er likevel forskjellig fra andre rettighetshavere på norsk kontinentalsokkel, blant annet ved at selskapet:

- ikke er eier, men rettighetshaver for statens deltakerandeler. Petoro har heller ikke operatøransvar i interessentskap.
- ikke selv står for salg av olje og gass som selskapet forvalter og dermed ikke er en aktør i olje- og gassmarkedene. Gjennom en egen instruks er Equinor ASA gitt ansvaret for salg av statens petroleum. Alle inntekter fra Equinors salg av SDØE-volumer går direkte fra Equinor og inn på statens konto.

Budsjettforslag

Regjeringen har i Grønt industriløft varslet en betydelig økt kapitaltilførsel til Nysnø i 2023. Regjeringen vil komme tilbake til dette i forbindelse med nysalderingen for 2023 budsjettet.

Petoro er avhengig av godt samarbeid med øvrige rettighetshavere. Selskapet supplerer egen innsats med bruk av eksternt bistand for å gjennomføre dybdearbeid, studier og verifikasjoner.

Petoros overordnede mål for ivaretakelsen av SDØE-porteføljen er å skape størst mulig verdi og oppnå høyest mulig inntekt til staten. På bakgrunn av rammer og føringer for Petoros virksomhet som følger av petroleumslovens kapittel 11, relevante stortingsdokumenter og selskapets vedtekter, har selskapet følgende hovedoppgaver:

- ivareta statens direkte deltakerandeler i interessentskap der staten til enhver tid har slike
- oppfølging av Equinors avsetning av den petroleum som produseres fra statens direkte deltakerandeler i tråd med Equinors avsetningsinstruks
- økonomistyring, herunder føring av regnskap, for statens direkte deltakerandeler

Ivareta statens direkte deltakerandeler

Petoro skal være en aktiv partner som gjennom helhetsvurderinger skal bidra til å maksimere verdien av SDØE-porteføljen. Arbeidet skal orienteres mot områder og oppgaver der selskapet med utgangspunkt i porteføljen, og i samspill med øvrige petroleumsselskaper på norsk sokkel, i særlig grad kan bidra til å øke verdiskapingen, hensyntatt statens samlede økonomiske interesser.

Aktiviteten på norsk sokkel er på et høyt nivå med et rekordhøyt antall funn, videreutviklings- og elektrifiseringsprosjekter som planlegges og vil bli gjennomført de nærmeste årene. Videre pågår det en betydelig energiomstilling som skaper utfordringer og muligheter for olje- og gass-

virksomheten. Den seneste tids urolighet i energimarkedene gjør det også viktig at norsk sokkel forblir en pålitelig energileverandør til Europa.

Petoro skal bidra til:

- realisering av reservegrunnlag og identifikasjon av nye prosjekter for feltutvikling og økt utvinning fra modne felt i SDØE-porteføljen
- økt boreeffektivitet og effektiv utnyttelse av rigg- og borekapasitet for nye brønner
- robuste og helhetlige konseptvalgløsninger for funn og nye utbyggingsprosjekter som ivaretar framtidig fleksibilitet
- kvalitet i underlagene for investeringsbeslutninger
- redusert usikkerhet i reservegrunnlaget for nye prosjekter

Petoro skal ha særlig oppmerksomhet mot HMS-risiko, digitalisering og effektiv driftspraksis på tvers av utvinningstillatelsene i SDØE-porteføljen.

Oppfølging av Equinors avsetning av statens petroleum

Petoro skal følge opp at Equinor utfører avsetningen av statens petroleum sammen med sin egen i samsvar med avsetningsinstruks gitt til Equinor ASA, herunder at det er rettmessig fordeling av inntekter og kostnader mellom staten og Equinor.

Petoro skal blant annet prioritere oppfølging av identifiserte interesseulikheter, samt Equinors dokumentasjon av rettmessig fordeling.

Økonomistyring

Petoro skal:

- ivareta god økonomistyring og kontroll av SDØE i samsvar med regelverket for økonomistyring i staten og instruks for økonomistyring av SDØE
- utarbeide og følge opp budsjett og prognoser, forestå regnskapsføring og foreta periodiske avviksanalyser og rapportering av SDØEs finansielle tilstand og utvikling

Resultatrapport 2022

Petoro AS hadde et positivt årsresultat på om lag 0,8 mill. kroner, som ble overført til annen egenkapital. Annen egenkapital var om lag 18,4 mill. kroner per 31. desember 2022.

Ivaretagelse av statens direkte andeler

Petoro har i 2022 arbeidet med å realisere reservegrunnlaget og identifisere nye utviklingsprosjekter for videre feltutvikling og økt utvinning fra modne felt i SDØE-porteføljen. Selskapet har rettet særlig innsats mot felt som Johan Sverdrup, Heidrun, Oseberg, Åsgard, Blåbjørn, Martin Linge og Visund. I tillegg har boreeffektivitet blitt adressert som særskilte tema for hele porteføljen.

Petoro behandlet 19 investeringsbeslutninger i 2022, hvor selskapet har bidratt til å sikre kvalitet i underlaget for flere av disse gjennom eget arbeid. Dette gjelder blant annet Snøhvit elektrifisering, Maria, Blåbjørn, Smørbukk Nord og Åsgard. Petoro har i 2022 arbeidet med å utvikle konseptløsninger for realisering av de største gjenværende funnene i SDØE-porteføljen, herunder Wisting, Linnorm og Grosbeak. Petoro har lagt vekt på å velge utbyggingsløsninger som har kapasitet og utvidelsesmuligheter til å realisere hele verdipotensialet i funnene, samt at ny teknologi tas i bruk for å styrke lønnsomheten.

Petoro har hatt stor aktivitet knyttet til modning av elektrifiseringstiltak som vil bidra til å redusere klimagassutslipp fra SDØE-porteføljen. Det er i løpet av de to siste årene tatt investeringsbeslutninger for flere store elektrifiseringsprosjekter. Prosjektet Troll West Electrification (TWEL) og Oseberg Power from Shore omfatter delelektrifisering av henholdsvis Troll B/C og Oseberg. I tillegg ble helelektrifisering av Snøhvit og Draugen vedtatt i interessentskapene i 2022.

Oppfølging av Equinors avsetning av statens petroleum

Petoro har i 2022 rettet særlig oppmerksomhet mot tiltak for å optimalisere gassleveransene til det europeiske markedet. I tillegg har oppmerksomhet vært rettet mot i hvilken grad avsetningsmodellene oppfyller målene i Avsetningsinstruksen om maksimal verdiskaping og rettmessig fordeling.

Økonomistyring

Petoro har ivare tatt god økonomistyring og kontroll av SDØE i samsvar med regelverket for økonomistyring i staten og instruks for økonomistyring av SDØE.

Budsjettforslag**Post 70 Tilskudd til administrasjon**

Bevilgningen skal dekke utgifter til Petoros administrasjon og oppfølging av SDØE-andelene og utgifter til utgående merverdiavgift. Dette inkluderer utgifter til egen organisasjon og selskapets kjøp av eksterne tjenester, særlig knyttet til rådgivere og eksternt spisskompetanse. SDØEs utgifter

og inntekter i interessentskapene dekkes under kap. 2440/5440.

Det foreslås en bevilgning på 396,1 mill. kroner. Videre foreslås en fullmakt til å utgiftsføre uten bevilgning under kap. 954, post 71 Erstatninger, eventuell erstatning til Norges Bank for netto rentetap og andre dokumenterte kostnader grunnet avvik i varslet og faktisk innbetaling av valuta fra SDØE til Norges Bank, jf. forslag til vedtak VI, 1.

Kap. 2440/5440 Statens direkte økonomiske engasjement i petroleumsvirksomheten

Tabell 5.30 Bevilgninger under kap. 2440/5440 Statens direkte økonomiske engasjement i petroleumsvirksomheten

		(i mill. kr)		
Kap./post/underpost	Betegnelse	Regnskap 2022	Saldert budsjett 2023	Forslag 2024
<i>Kap. 2440</i>				
30	Investeringer	28 378	28 300	26 000
	Sum kap. 2440	28 378	28 300	26 000
<i>Kap. 5440</i>				
24.1	Driftsinntekter	634 025	591 700	383 400
24.2	Driftsutgifter	-74 658	-47 800	-53 400
24.3	Lete- og feltutviklingsutgifter	-1 956	-1 200	-1 700
24.4	Avskrivninger	-26 314	-27 000	-29 100
24.5	Renter av statens kapital	-2 378	-2 400	-3 300
24	Driftsresultat	528 720	513 300	295 900
30	Avskrivninger	26 314	27 000	29 100
80	Renter av statens kapital	2 383	2 400	3 300
85	Renter av mellomregnskapet	-5	0	0
	Sum kap. 5440	557 412	542 700	328 300
<i>Kontantstrømmen til SDØE:</i>				
	Innbetalinger ¹	634 020	591 700	383 400
	Utbetalinger ²	104 992	77 300	81 100
	Netto kontantstrøm fra SDØE	529 033	514 400	302 300

¹ Innbetalinger = driftsinntekter + renter av mellomregnskapet

² Utbetalinger = driftsutgifter + lete- og feltutviklingsutgifter + investeringer

Vedrørende 2023:

Ved stortingsvedtak 16. juni 2023 ble det gjort følgende bevilgningsendringer, jf. Innst. 490 S og Prop. 118 S (2022–2023):

- kap. 2440, post 30 ble redusert med 1 300 mill. kroner
- kap. 5440, underpost 24.1 ble redusert med 196 900 mill. kroner
- kap. 5440, underpost 24.2 ble økt med 39 100 mill. kroner
- kap. 5440, underpost 24.4 ble økt med 2 400 mill. kroner
- kap. 5440, underpost 24.5 ble økt med 300 mill. kroner
- kap. 5440, post 30 ble økt med 2 400 mill. kroner
- kap. 5440, post 80 ble økt med 300 mill. kroner

Statens direkte økonomiske engasjement i petroleumsvirksomheten

SDØE-ordningen innebærer at staten, på lik linje med øvrige aktører på norsk sokkel, betaler en andel av alle investeringer og driftskostnader i prosjekter tilsvarende statens deltakerandel. Staten får en tilsvarende andel av inntektene fra salget av produksjonen og andre inntekter.

Det overordnede langsiktige målet for forvaltningen av SDØE-porteføljen er å maksimere inntektene til staten fra det direkte eierskapet på norsk kontinentalsokkel. SDØE, kombinert med skatte- og avgiftssystemet, er et velegnet virkemiddel for å sikre staten en stor andel av verdiskapingen i petroleumsvirksomheten.

Produksjon av olje og gass er en grunnrentevirksomhet, basert på ressurser på norsk sokkel. Grunnrenten vil være avhengig av prisene på olje og gass, samt utvinningskostnadene. Eksistensen av grunnrente er en hovedårsak til at staten tar en betydelig andel av inntektene fra petroleumsvirksomheten på norsk sokkel gjennom skatter, avgifter og SDØE-ordningen. På den måten sikrer man at en stor andel av grunnrenten tilfaller staten som ressurseier.

SDØE-porteføljen

Porteføljen er sammensatt av utvinningstillatelser i letefasen, felt under utbygging og felt i drift. Videre er staten en stor eier i rørledninger og landanlegg. Ved utgangen av 2022 besto porteføljen av 178 utvinningstillatelser, 36 produserende felt og 16 interessentskap for rørledninger og landanlegg.

Tabell 5.31 Nøkkeltall for SDØE

	2020	2021	2022
Produksjon – olje og NGL ¹ (tusen fat/dag)	374	388	359
Produksjon – tørrgass (mill. Sm ³ /dag)	98	101	109
Olje-, NGL- og tørrgassproduksjon (tusen fat o.e./dag)	988	1 026	1 044
Gjenværende reserver (mill. fat o.e.)	5 045	4 972	4 779 ²
Reserveerstatningsgrad (i prosent)	20	80	49
Reservetilgang (mill. fat o.e.)	72	301	188
Oljepris (USD/fat)	40	70	104
Oljepris (NOK/fat)	376	603	988
Gasspris (NOK/Sm ³)	1,25	4,78	11,95

¹ Natural Gas Liquids, dvs. flytende petroleum bestående av propan, butan m.m.

² Porteføljen av olje-, kondensat-, NGL- og gassreserver fordeler seg med 1 271 mill. fat o.e. olje, NGL og kondensat og om lag 3 508 mill. fat o.e. gass (558 mrd. Sm³ gass).

Tabell 5.32 SDØEs olje- og gassreserver

Forventede reserver ¹	Olje, våtgass/NGL og kondensat (mill. fat)	Gass (mrd. Sm ³) ²
Ved inngangen til 2022	1 400	568
Endring i reserver	2	30
Produksjon	-131	-40
Ved utgangen av 2022	1 271	558

¹ Forventede reserver representerer forventningsverdier i henhold til ressursklasse 1-3 i Oljedirektoratets ressursklassifiserings-system: Reserver i produksjon, reserver med godkjent plan for utbygging og drift og reserver som rettighetshaverne har besluttet å utvinne.

² 1 000 Sm³ gass tilsvarer om lag 6,29 fat oljeekvivalenter i energimengde.

Tabell 5.33 Kapitalbalanse (regnskapsprinsippet) for SDØE

Eiendeler			(i mill. kr)	
	2021	2022	2021	2022
<i>Anleggsmidler:</i>			<i>Egenkapital:</i>	
Driftsmidler, eiendommer	229 357	220 649	Egenkapital	187 190 198 227
Immaterielle eiendeler	53	49	Sum egenkapital	187 190 198 227
Finansielle anleggsmidler	1 827	24 668		
Sum anleggsmidler	231 237	245 366	<i>Langsiktig gjeld:</i>	
			Langsiktige fjerningsforpliktelser	78 734 68 677
			Annen langsiktig gjeld	5 759 22 331
			Sum langsiktig gjeld	84 493 91 008
<i>Omløpsmidler:</i>			<i>Kortsiktig gjeld:</i>	
Lager	2 130	3 013	Leverandørgjeld	2 713 2 860
Kundefordringer	73 488	79 963	Annen kortsiktig gjeld	32 519 36 346
Bankinnskudd	61	100	Sum kortsiktig gjeld	35 233 39 206
Sum omløpsmidler	75 679	83 076	Sum egenkapital og gjeld	306 916 328 442
Sum eiendeler	306 916	328 442		

Budsjettforslag

Kap. 2440, post 30 Investeringer

Posten omfatter SDØEs andel av investeringer på norsk sokkel. Dette gjelder investeringer i felt i drift, under utbygging og prosjekt under vurdering.

Det foreslås en bevilgning på 26 000 mill. kroner, en reduksjon på 2 300 mill. kroner fra saldert budsjett 2023. Reduksjonen skyldes i hovedsak utsettelse av Wisting-prosjektet og redusert produksjonsboring på Troll, Oseberg og Draugen.

Økte utbyggingskostnader for Irpa-prosjektet og Gassled-prosjekter, samt økt produksjonsboring på Trell/Trine, motvirker deler av reduksjonen. De største investeringene som er planlagt i 2024, er knyttet til Gassled og feltene Oseberg, Troll, Heidrun, Gullfaks, Johan Castberg, Snøhvit, Trell/Trine, Irpa og Åsgard.

Kontraktsmessige forpliktelser relatert til investeringer i nye og eksisterende felt beløp seg til 32 000 mill. kroner per 31. desember 2022. Beløpet er basert på innrapportering fra operatørene.

Kap. 5440, post 24 Driftsresultat

Underpost 24.1 Driftsinntekter

Driftsinntektene består av inntekter fra salg av petroleumsprodukter og netto tariffinntekter knyttet til prosessering og transport av olje og gass.

Driftsinntektene anslås til 383 400 mill. kroner, en reduksjon på 208 300 mill. kroner fra saldert budsjett 2023. Reduksjonen skyldes i hovedsak lavere prisforventninger for olje og gass. Anslaget baserer seg på en oljepris på 787 kroner per fat sammenliknet med 912 kroner per fat i saldert budsjett 2023.

Underpost 24.2 Driftsutgifter

Driftsutgiftene består av utgifter til drift av anlegg, tariffutgifter, gasskjøp, fjerningsutgifter og gassadministrasjonsutgifter. Utgifter til eventuelle redetermineringer under samordningsavtaler for petroleumsvirksomhet der staten er deltaker gjennom SDØE, dekkes også av posten.

Driftsutgiftene anslås til 53 400 mill. kroner, en økning på 5 600 mill. kroner fra saldert budsjett 2023. Dette skyldes i hovedsak høyere anslag for kjøp av tredjepartsgass som følge av økte tredjepartsvolumer, økte produksjonskostnader som følge av økning i kraftpriser og økte transportkostnader som følge av økte volumer og transporttariffer.

Forpliktelser knyttet til leie av rigger, forsyningsskip, produksjonsskip, helikoptre, beredskapsfartøy, baser og lignende beløp seg til 3 629 mill. kroner per 31. desember 2022. Beløpet representerer kanselleringskostnad.

Transport og øvrige forpliktelser beløp seg til 5 693 mill. kroner per 31. desember 2022. Dette er knyttet til gassalgaktiviteten som hovedsakelig består av transport- og lagerforpliktelser i Storbritannia og på kontinentet, samt terminalkapasitetsforpliktelser knyttet til Cove Point terminalen i USA.

Forpliktelsene er basert på innrapportering fra operatørene.

Underpost 24.3 Lete- og feltutviklingsutgifter

Lete- og feltutviklingsutgifter er knyttet til leting etter olje- og gassressurser, samt bearbeiding og utvikling av konsepter fra funn som er gjort til beslutning om drivverdigheit. Utgifter omfatter geologistudier, seismisk kartlegging, leteboring, avgrensingsboring, testing av funn, feltevalue-ring og konseptstudier.

Lete- og feltutviklingsutgifter anslås til 1 700 mill. kroner, en økning på 500 mill. kroner fra saldert budsjett 2023, på grunn av økt leteaktivitet.

Ved utgangen av 2022 var Petoro forpliktet til å delta i 13 brønner med en forventet kostnad for SDØE i 2023 på 1 700 mill. kroner.

Underpost 24.4 og post 30 Avskrivninger

Driften belastes med avskrivninger for å ta hensyn til kapitalslit og gi et mer korrekt bilde av ressursbruken. Dette er en kalkulatorisk kostnad uten kontantstrømeffekt, jf. motpost under kap. 5440, post 30.

Avskrivninger anslås til 29 100 mill. kroner.

SDØE-regnskapet blir avgitt både etter kontantprinsippet og regnskapsprinsippet NGAAP. I henhold til NGAAP bokføres avskrivninger basert på produksjonsenhetsmetoden og på linearitet. Ordinære avskrivninger på olje- og gassproduserende anlegg beregnes for hvert enkelt felt og felt-dedikert transportsystem etter produksjonsenhetsmetoden. Denne metoden innebærer at investeringer avskrives i tråd med produksjonen det enkelte år. Avskrivningsnøkkelen er som følger: (Netto bokført verdi * produksjon i perioden)/ gjenværende reserver.

Av praktiske årsaker benyttes salgsvolumene i perioden som en erstatte for produksjonsvolumene. Dette fordi salgsvolumene er tilgjengelig tidligere enn produksjonstallene og at de to volumene over tid er like. For avskrivningsformål benyttes en andel av Oljedirektoratets forventningsbaserte reserveanslag for utbygde reserver. Disse anslagene revideres årlig. Ordinære avskrivninger for transportsystemer og stigerørsplattformer som benyttes av flere felt, blir beregnet lineært over gjeldende konsesjonstid. Andre driftsmidler blir avskrevet lineært over antatt økonomisk levetid.

Underpost 24.5 og post 80 Renter av statens kapital

Driften belastes med renter på statens kapital for å ta hensyn til kapitalkostnader og gi et mer korrekt bilde av ressursbruken. Dette er en kalkulatorisk kostnad uten kontantstrømeffekt, jf. motpost under kap. 5440, post 80.

Renter av statens kapital anslås til 3 300 mill. kroner i 2024.

Kap. 5440, post 85 Renter av mellomværende

På utgiftssiden oppstår det et mellomværende med staten som utgjør differansen mellom føring på kapittel/post i bevilgningsregnskapet og likvi-

ditetsbevegelser. Mellomværende omfatter differansen mellom kontantinnkalling og avregning fra operatør, arbeidskapital i avregning fra operatør, merverdiavgift og mellomværende med betalingsformidler m.m.

Som en del av statens felles eierskapsstrategi selger Equinor ASA statens petroleum sammen med sin egen. Inntekter fra salg av olje, våtgass og tørrgass vil etter kontantprinsippet normalt bli regnskapsført i SDØE-regnskapet samme måned som Equinor mottar oppgjør for salg. På tidspunktet for rapportering til det sentrale statsregnskapet vil det som følge av dette normalt ikke være et mellomværende på inntektssiden som inkluderes i mellomværende i kasserapporten for SDØE.

Det budsjetteres ikke med renter på mellomværendet. Dette beregnes ved årets slutt og regnskapsføres i statsregnskapet.

Særskilte fullmakter knyttet til SDØE

Fullmakt til å overskride bevilgningene

I henhold til samarbeidsavtalene for de fleste utvinningstillatelsene på norsk sokkel har staten en forkjøpsrett som kan utøves dersom det inngås en avtale om overdragelse av deltakerinteresser i tillatelsen. Staten kan overta andelen til den pris og de vilkår som er avtalt mellom partene. Forkjøpsretten gjelder både der SDØE har deltakerandeler og i utvinningstillatelser uten statlig deltakelse. Frist for utøvelse av forkjøpsretten er normalt innen 40 dager etter at departementet er underrettet om overdragelsen. På bakgrunn av den korte fristen fremmes det forslag om fullmakt til at Kongen kan overskride bevilgningene under kap. 2440/5440 med inntil 5 mrd. kroner ved utøvelse av statens forkjøpsrett ved overdragelser av andeler i utvinningstillatelser på norsk kontinentalsokkel, jf. forslag til vedtak V.

Fullmakt til å utgiftsføre uten bevilgning

Norpipe Oil AS eier og driver oljerørledningen fra Ekofisk til Teesside i England. Staten eier 5 pst. av aksjene i Norpipe Oil AS. Selskapets aksjonærer har gjennom aksjonæravtalen for Norpipe Oil AS en finansieringsplikt på inntil 500 mill. kroner dersom det skulle bli nødvendig å ta opp lån for å sikre vedlikehold, utvidelser og drift av anlegget. Det fremmes derfor forslag om fullmakt til ved behov å utgiftsføre lån uten bevilgning under kap. 2440 Statens direkte økonomiske engasjement i petroleumsvirksomheten, post 90 Lån til Norpipe Oil AS, med inntil 25 mill. kroner for å dekke kapitalbehov som ikke kan dekkes over driften i sel-

skapet eller på annen måte, jf. forslag til vedtak VI, 2. Departementet vil komme tilbake til Stortinget med bevilgningsforslag hvis det skulle bli aktuelt å trekke på lånerammen.

Fullmakt til å pådra staten forpliktelser

Det fremmes forslag om fullmakt til å pådra staten forpliktelser utover bevilgningene under kap. 2440/5440 knyttet til løpende forretningsvirksomhet i interessentskapene, samt deltakelse i annen virksomhet som har tilknytning til leting og utvinning av petroleum og avsetning av statens petroleum etter avsetningsinstruksen gitt Equinor ASA, jf. forslag til vedtak XV, 1 og 2.

Det fremmes forslag om fullmakt til å pådra staten forpliktelser utover bevilgningene under kap. 2440/5440 hvor øvre grense for statens forholdsmessige andel av investeringene i det enkelte prosjekt/fase utgjør inntil 5 mrd. kroner i forbindelse med deltakelse i utbyggingsprosjekter (planer for utbygging/anlegg og drift) på norsk kontinentalsokkel og utviklingsprosjekter under Gassled eller andre interessentskap, jf. forslag til vedtak XVI, 1 og 2.

Det fremmes forslag om fullmakt til å pådra staten forpliktelser utover bevilgningene under kap. 2440/5440 i forbindelse med kontraktmessige forpliktelser i fasen før plan for utbygging og drift er godkjent eller før tillatelse til anlegg og drift er gitt, herunder forpliktelser knyttet til preinteressentskapsfasen, jf. forslag til vedtak XVII.

Fullmakt til å regnskapsføre kontantinnkallinger mot mellomværendet med statskassen

Det fremmes forslag om fullmakt til at Petoro kan regnskapsføre inn- og utbetalinger for SDØE mot mellomværendet med statskassen. Mellomværendet med statskassen oppstår når en kontantinnbetaling eller utbetaling ikke samtidig blir inntektsført eller utgiftsført på virksomhetens budsjettkapittel. Mellomværendet omfatter over-/underinnkalling av kontanter fra operatørselskapene (differansen mellom kontantinnkalling og avregning fra operatør), arbeidskapital, avregning fra operatør, merverdiavgift og mellomværende med betalingsformidler m.m., jf. forslag til vedtak XXVII.

Forskuddsinnbetalinger foretas løpende i henhold til operatørenes kontantinnkallinger. Mellomværendet er summen av forskuddsbetalte kostnader og endringer i arbeidskapital i avregningene. Som følge av virksomhetens natur vil det alltid være et mellomværende mellom SDØE og

operatørene for ovennevnte. Ved utgangen av 2022 var mellomværendet i kontantregnskaper om lag 1 309 mill. kroner i favør av staten.

Andre fullmakter

Det fremmes forslag om fullmakt til at Nærings- og fiskeridepartementet kan godkjenne overføring av eiendomsrett fra en rettighetshavergruppe hvor Petoro AS som forvalter av SDØE er en av rettighetshaverne, til en annen rettighetshavergruppe mot bruksrett, jf. forslag til vedtak XXIII. Denne fullmakten vil gjelde prosjekter hvor Olje- og energidepartementet har fullmakt til å godkjenne plan for utbygging/anlegg og drift, samt ved mindre endringer for prosjekter hvor plan for utbygging/anlegg og drift allerede er godkjent. Fullmakten gis under forutsetning av at overføring av eiendomsrett ikke har prinsipielle eller samfunnsmessige sider av betydning.

Det fremmes forslag om fullmakt til at Nærings- og fiskeridepartementet kan godkjenne overdragelse (salg, kjøp eller bytte) av deltakerandeler for Petoro AS som forvalter av SDØE der det antas at ressursene (ressursklasse 1-8) i delta-

kerandelene som overdras på tidspunkt for overdragelsen er mindre enn 3 mill. Sm³ oljeekvivalenter, jf. forslag til vedtak XXIV.

Det fremmes forslag om fullmakt til at Nærings- og fiskeridepartementet kan godkjenne at Petoro AS som ivaretaker av SDØE deltar i overdragelse eller samordning av andeler i utvinningstillatelser, jf. forslag til vedtak XXV, 1-4. Fullmakten bidrar til at Petoro AS kan delta i transaksjoner som del av den normale kommersielle virksomheten på sokkelen.

Det fremmes forslag om fullmakt til at Nærings- og fiskeridepartementet kan godkjenne nødvendige transaksjoner for overdragelse av andeler for Petoro AS som forvalter av SDØE for å innlemme rørledninger og transportrelaterte anlegg med SDØE-andel i Gassled eller andre interessentskap, jf. forslag til vedtak XXVI. Statens andel i Gassled eller andre interessentskap skal justeres for å gjenspeile innlemmelsen.

Nærings- og fiskeridepartementet vil rapportere til Stortinget om eventuell bruk av andre fullmakter, vanligvis i departementets proposisjon om endringer i statsbudsjettet for inneværende år.

Kap. 5656 Aksjer under Nærings- og fiskeridepartementets forvaltning

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2022	Saldert budsjett 2023	Forslag 2024
85	Utbytte	35 482 439	34 589 400	37 673 800
	Sum kap. 5656	35 482 439	34 589 400	37 673 800

Vedrørende 2023:

Ved stortingsvedtak 16. juni 2023 ble bevilgningen økt med 7 202 mill. kroner, jf. Innst. 490 S og Prop. 118 S (2022–2023).

Post 85 Utbytte

Det foreslås å budsjettere med 37 673,8 mill. kroner i anslått utbytte fra statens aksjer i selskaper hvor eierskapet forvaltes av Nærings- og fiskeridepartementet i 2023 eksklusiv Equinor ASA. Utbytte fra Equinor føres på eget kap. 5685. Det vises til den selskapsvise fordelingen av utbytteanslag i tabell 5.34.

Det er betydelig usikkerhet om hvor mye utbytte staten vil motta fra de aktuelle selskapene i 2024. Dette avhenger av relevante framtidige for-

hold slik som selskapenes årsregnskaper, aktuelle markedsforhold og annen vesentlig informasjon som inngår i styrets og eiernes vurderinger av utbytte inn mot ordinær generalforsamling og eventuelt ekstraordinære generalforsamlinger. Statens vurderinger av kapitalstruktur og utbytte er basert på statens forventninger og mål som eier, som beskrevet i eierskapsmeldingen, Meld. St. 6 (2022–2023). Oppdaterte utbytteanslag vil legges fram for Stortinget i revidert nasjonalbudsjett for 2024 og i høstens endringsproposisjon for 2024.

I Prop. 1 S er det for de børsnoterte selskapene generelt budsjettert med utbytte tilsvarende samme utbytte per aksje fra foregående år, blant annet for at ikke statens anslag skal oppfattes som signaler, mulig børssensitive. For unoterte selskaper er det lagt fram et beste anslag gitt den infor-

masjon som foreligger, i en del tilfeller på nivå med tidligere år om ikke det foreligger informasjon som tilsier noe annet.

For Statkraft er det anslått et utbytte på 13 754 mill. kroner. Utbyttet vil basere seg på Statkrafts resultater for regnskapsåret 2023. Det

legges til grunn et utbytte i henhold til statens langsiktige utbytteforventning til selskapet på 85 pst. utbytteandel fra den norske vannkraftvirksomheten og 25 pst. utbytteandel fra selskapets øvrige virksomhet.

Tabell 5.34 Anslag for utbytte fra statens aksjer forvaltet av Nærings- og fiskeridepartementet i 2023 inntektsført på kap. 5656, post 85

	(i mill. kr)
	Anslag 2024
<i>Børsnoterte selskaper:</i>	
Akastor ASA	0,0
Aker Solutions ASA	30,1
DNB Bank ASA	6 556,1
Kongsberg Gruppen ASA	319,2
Norsk Hydro ASA	4 005,1
Telenor ASA	7 099,1
Yara International ASA	5 073,2
<i>Unoterte selskaper:</i>	
Argentum Fondsinvesteringer AS	500,0
Baneservice AS	40,0
Eksportfinans ASA	0,0
Flytoget AS	0,0
Investinor AS	0,0
Mantena AS	0,0
Mesta AS	30,0
Nammo AS	127,0
Nysnø Klimainvesteringer AS	0,0
Posten Norge AS	140,0
Statkraft SF	13 754,0
Store Norske Spitsbergen Kulkompani AS	0,0
Sum	37 673,8

Kap. 5685 Aksjer i Equinor ASA

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 2022	Saldert budsjett 2023	Forslag 2024
85	Utbytte	35 258 259	15 000 000	38 265 400
	Sum kap. 5685	35 258 259	15 000 000	38 265 400

Vedrørende 2023:

Ved stortingsvedtak 16. juni 2023 ble bevilgningen økt med 61 592,3 mill. kroner, jf. Innst. 490 S og Prop. 118 S (2022–2023).

Post 85 Utbytte

Staten eier 67 pst. av aksjene i Equinor ASA. Equinor ASA betaler kvartalsvise utbytter. Styret vedtar utbytte for første, andre og tredje kvartal basert på fullmakt fra generalforsamlingen. Utbytte for fjerde kvartal, og for året totalt, vedtas av generalforsamlingen basert på styrets anbefaling. Utbetalingen av utbytte skjer om lag fire måneder etter at utbytte annonseres i forbindelse

med framleggelsen av selskapets kvartalsresultater. Statens utbytte fra Equinor inngår i inntektene fra petroleumsvirksomheten som overføres til Statens pensjonsfond utland.

Equinor annonserte 8. februar 2023 et ordinært kvartalsvis kontantutbytte på 0,3 amerikanske dollar per aksje. I tillegg er det kommunisert et ekstraordinært utbytte på 0,6 dollar per aksje for tredje kvartal 2023 som kommer til utbetaling i 2024. For budsjettformål legges ordinært utbytte på 0,3 dollar per aksje til grunn for kvartalene som utbetales i 2024, samt ekstraordinært utbytte som allerede er kommunisert av selskapet og som kommer til utbetaling i 2024, til sammen 1,8 dollar per aksje. Det budsjetteres med 38 265,4 mill. kroner i utbytte fra Equinor ASA i 2024.

Programområde 33

Programkategori 33.40 Arbeidsliv

Kap. 2540 Stønad under arbeidsledighet til fiskere og fangstmenn

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2022	Saldert budsjett 2023	Forslag 2024
70	Tilskudd, <i>overslagsbevilgning</i>	63 000	80 000	80 000
	Sum kap. 2540	63 000	80 000	80 000

Post 70 Tilskudd, overslagsbevilgning

Garantiordningen skal sikre en minsteinntekt når fiske av ulike årsaker slår feil. Ordningen administreres av Garantikassen for fiskere og blir i sin helhet finansiert innenfor det beløp som fiskere betaler i produktavgift ved førstehåndsomsetning av fisk.

Rett til arbeidsledighetstrygd (a-trygd) for fiskere gjelder i en rekke tilfeller når fartøy blir satt ut av drift. Det kan være som følge av sykdom, havari og ishindringer, eller ved stopp i fisket grunnet reguleringer, sesongavslutning eller leve-

ringsvansker. Ordningen omfatter alle som står oppført i fiskermanntallets blad B (personer som har fiske eller fangst i havet som hovednæring) og har vært sysselsatt ombord på merkeregistrert fiskefartøy på minimum seks meters lengde, og som ellers oppfyller kravene i a-trygdforskriften. Ordningen omfatter også fiskere som er blitt oppsagt og som dermed står uten fartøytilknytning.

Basert på foreløpige prognoser foreslås det å bevilge 80 mill. kroner til a-trygd til fiskere og fangstmenn i statsbudsjettet for 2024.

Del III
Andre saker

6 Samfunnssikkerhet og beredskap

Departementet har det overordnede koordineringsansvaret for matvareforsyning og drivstofforsyning, samt ansvar for bygg- og anleggsberedskap, skipsfartsberedskap, forebyggende sjø-sikkerhet, maritim sikring, statlig beredskap mot akutt forurensning og for statlig varekrigsforsikring. I tillegg har departementet sikringsansvar for de nukleære anleggene og samfunnskritisk rombasert infrastruktur.

Fagansvaret og sektoransvaret ligger til grunn for arbeidet med samfunnssikkerhet og beredskap. Dette innebærer at en stor del av departementets beredskapsarbeid er knyttet til å legge til rette for at næringslivet kan levere de varer og tjenester samfunnet etterspør, også i kriser. Næringsberedskapsloven gir departementet et robust hjemmelsgrunnlag for å sikre tilgangen til varer og tjenester når samfunnet er utsatt for ulike former for påkjenninger. Loven vektlegger samarbeid mellom myndighetene og næringslivet, samtidig som den gir myndighetene hjemmel til å iverksette særskilte tiltak ved behov. I tillegg har departementet etablert formelt samarbeid med næringer som samfunnet er spesielt avhengig av i kriser, i form av Rådet for matvareberedskap, Rådet for drivstoffberedskap og Rådet for bygg- og anleggsberedskap. Innen skipsfarten er beredskapssamarbeidet mellom myndighetene og næringen ivaretatt gjennom NORTRASHIP-ledelsen (Norsk Transportberedskap for skip). Som følge av krigen i Ukraina opprettet departementet midlertidig Råd for kjemisk prosessindustriberedskap og Råd for innkvarteringsberedskap. Gjennom næringsberedskapsrådene får departementet råd og utveksler informasjon om aktuelle sikkerhets- og beredskapsspørsmål med de aktørene som kjenner sektorene best. Disse samarbeidsorganene bidrar til at næringene er bedre rustet til å håndtere kriser, og til at Nærings- og fiskeridepartementet og næringene i samarbeid kan iverksette hensiktsmessige tiltak for å forebygge eller håndtere forsyningsproblemer og andre beredskapsutfordringer.

Departementet har ansvar for å kunne håndtere alle typer kriser i egen sektor på en effektiv måte. For å øke kunnskapsgrunnlaget har depar-

tementet tatt initiativ til utredninger på beredskapsområdet. Departementet deltar også i prosesser knyttet til videreutvikling av totalforsvaret.

Som ansvarlig for kystforvaltning har departementet en vesentlig rolle i å sikre sjøtransporten og havner i kriser og krig. Om lag 90 pst. av godsmengdene i utenrikshandelen transporteres på sjø, og en fungerende sjøtransport er derfor en viktig forutsetning for at samfunnet skal kunne fungere også under påkjenninger. Erfaringene fra pandemien og krigen i Ukraina viser at sjøtransporten er en robust og fleksibel transportform, også under press.

Kystverket har ansvaret for den statlige beredskapen mot akutt forurensning. Den statlige beredskapen mot akutt forurensning er en del av den samfunnskritiske funksjonen natur og miljø, som koordineres av Klima- og miljødepartementet. Kystverket er også delegert myndighet for å samordne den private, kommunale og statlige beredskapen mot akutt forurensning i et nasjonalt beredskapssystem.

Gjennom Kystverkets ansvar for operative tjenester og maritim infrastruktur er etaten en viktig bidragsyter. Tilsvarende gjelder for Sjøfartsdirektoratet, som har ansvar for sjøsikkerhet på norske skip og utenlandske skip i norsk farvann, og skal bidra til at næringslivet gjøres i stand til å levere de varer og tjenester samfunnet etterspør, også i kriser.

For å forebygge og hindre handlinger som kan skade havner eller skip fastsetter Kystverket det maritime sikringsnivå for havner som mottar skip i internasjonal fart. Sjøfartsdirektoratet fastsetter sikringsnivået på norskflaggede skip i internasjonal fart.

Status og resultater

I arbeidet med samfunnssikkerhet og beredskap legger departementet ekstra stor vekt på de systemene og funksjonene som er definert som samfunnskritiske. Dette omfatter forsyning av mat og drivstoff, sjøtransport og havnevirksomhet, lagring av og tilgang til viktig registerinformasjon, beredskap mot akutt forurensning og et delansvar

innenfor satellittbaserte tjenester. Tiltak er igangsatt med bakgrunn i blant annet risiko- og sårbarhetsanalyser, og i dialog med aktører i næringsberedskapsrådene og berørte etater og andre virksomheter.

Departementets beredskapssystemer er viktige i håndteringen av pandemi og andre kriser. Som en del av krisehåndteringen har departementet trukket veksler på tett samarbeid med andre departementer, etater og næringslivet, herunder møter med departementets etablerte næringsberedskapsråd. Det velfungerende samarbeidet mellom departementet og næringslivsaktørene i Rådet for matvareberedskap og Rådet for drivstoffberedskap under pandemien videreføres under den pågående krigen i Ukraina. Departementet følger fortsatt situasjonen nøye og prioriterer å legge til rette for at næringslivet er i stand til å levere de varer og tjenester samfunnet etterspør.

På oppdrag fra departementet etablerer Kystverket, i samarbeid med Sjøfartsdirektoratet, et sektorvis responsmiljø for maritim sektor (SRM), med sikte på oppstart i 2024. Et slikt SRM skal bidra til å styrke håndtering av digitale angrep i maritim sektor.

Departementet har igangsatt arbeidet med å videreutvikle NORTRASHIP som rammeverk for norsk skipsfartsberedskap, med utgangspunkt i anbefalinger i Forsvarets forskningsinstitutt ROS-analyse fra 2021. Det overordnede forskningsspørsmålet for analysen var å kartlegge hvordan skipsfarten kan være en ressurs for norske myndigheter og NATO-allierte nasjoner ved ekstraordinære hendelser i inn- og utland.

Departementet har økt oppmerksomhet på sivilt-militært samarbeid og har tett dialog med Forsvarsdepartementet om Forsvarets behov for støtte når det gjelder matvarer, drivstoff, bygg- og anleggsressurser og sivile skipsfartsressurser. Departementet deltar løpende i det sivile beredskapsarbeidet i NATO.

Videre omfatter departementets sektoransvar krav til og oppfølging av arbeidet med samfunnsikkerhet og beredskap i underliggende virksomheter. Det er lagt vekt på at etatene må ha gode krise- og beredskapsplaner basert på ROS-analyser, at øvelser gjennomføres, at sikkerhetstilstanden vurderes og at strategi og handlingsplan for informasjonssikkerhet følges opp. I tillegg gjelder særlige krav til etater som behandler sikkerhetsgradert informasjon eller råder over skjermingsverdige objekter. Departementet har en kriseorganisasjon og krisehåndteringsverktøy for håndtering av uforutsette hendelser og gjennomfører og deltar regelmessig i øvelser.

Implementering av ny sikkerhetslov

Lov om nasjonal sikkerhet (sikkerhetsloven) trådte i kraft 1. januar 2019, og alle sektorer arbeider med å implementere loven. Formålet med loven er å trygge de nasjonale sikkerhetsinteressene og forebygge, avdekke og motvirke sikkerhetstruende virksomhet. De nasjonale sikkerhetsinteressene blir beskyttet ved at departementene identifiserer grunnleggende nasjonale funksjoner (GNF) innenfor sine ansvarsområder. Virksomheter av avgjørende betydning for GNF underlegges sikkerhetsloven, og nødvendige sikringstiltak for skjermingsverdige verdier gjennomføres. For å ivareta lovens formål vil GNF-prosessen være kontinuerlig. Denne prosessen kan føre til endringer når det gjelder identifiserte funksjoner og skjermingsverdige verdier, hvilke virksomheter som er av vesentlig og avgjørende betydning, og i hvilken grad en virksomhet er avhengig av eksterne ressurser (andre virksomheter). Hva som kreves for å oppnå et forsvarlig sikkerhetsnivå, kan også bli endret.

Nærings- og fiskeridepartementet har identifisert følgende grunnleggende nasjonale funksjoner i egen sektor:

GNF 1: Nærings- og fiskeridepartementets virksomhet, handlefrihet og beslutningsdyktighet

Funksjonen omfatter departementets rolle som faglig sekretariat for politisk ledelse, utøvelse av myndighet og styring og oppfølging av underliggende virksomheter.

GNF 2: Sikre at Forsvaret og forhåndsutpekte kritiske brukere får tilgang til tilstrekkelig drivstoff

Funksjonen innebærer å sikre tilstrekkelig tilgang til drivstoff til gjennomføring av kritiske transporter i regi av Forsvaret og kritiske transporter i regi av forhåndsutpekte sivile brukere.

GNF 3: Matvareforsyning

Funksjonen omhandler tilstrekkelig tilgang på matvarer, og ansvaret for verdikjeden er delt mellom Nærings- og fiskeridepartementet, Landbruks- og matdepartementet og Helse- og omsorgsdepartementet. I det videre arbeidet med GNF innen matvareforsyning vil det i første rekke legges vekt på behovene i de sivile og militære delene av totalforsvaret.

GNF Transport

Nærings- og fiskeridepartementet har ansvar for den delen av GNF Transport som omfatter sjøtransporten. Dette innebærer tjenester, produksjon og andre former for virksomhet i sjøtransporten som er nødvendige for at transport av betydning for nasjonale sikkerhetsinteresser kan gjennomføres.

Identifiserte GNF er meldt inn til sikkerhetsmyndigheten. Departementet har fattet vedtak om underleggelse av sikkerhetsloven for virksomheter som har avgjørende betydning for GNF. Videre har departementet utpekt skjermingsverdige verdier med utgangspunkt i identifiserte GNF.

Prioriteringer 2024

Arbeidet med samfunnssikkerhet, beredskap og intern sikkerhet vil bli videreført og utviklet med basis i relevante analyser, styringsdokumenter og i samarbeid med aktuelle aktører i sektoren og med øvrige departementer og virksomheter. Nærings- og fiskeridepartementet har initiert følgende utredningsarbeider:

- Analyse av fisk og sjømatets betydning for matvareberedskapen ble overlevert departementet høsten 2023. Analysen belyser hvordan produksjonen og distribusjonen av sjømat kan bidra til å sikre befolkningen et fullverdig kosthold i kriser, og hvilke sårbarheter som ligger i verdikjedene i møte med ulike forstyrrelser i forsyningskjedene. Analysens formål er derfor å se på hvordan vi i større grad kan benytte oss av fisk og sjømat som en del av kostholdet i Norge hvis det er mangel på andre matvarer. Departementet vil følge opp rapporten i 2024.
- Forskningsprosjekt om sårbarheter i globale forsyningslinjer. Analysen vurderer i hvilken grad framtidens globale og internasjonale markeder kan antas å fungere også i kriser. Analysen tar spesielt for seg sårbarheter i de globale forsyningslinjene med hensyn til viktige innsatsfaktorer, råvarer og produkter som impor-

teres til Norge, og hvordan en situasjon med utilstrekkelig varetilgang i Norge gjennom import kan håndteres på en effektiv måte gjennom samarbeid mellom myndigheter og næringsliv for å sikre en mest mulig rettferdig fordeling av knappe ressurser til befolkningen. Departementet vil vurdere og følge opp med aktuelle tiltak i 2024.

- Risiko- og sårbarhetsanalyse av strukturendringene innen raffinerinæringen. I utredningen skal det vurderes hvilke konsekvenser redusert produksjonskapasitet i Norge og Europa har for forsyningsikkerheten for drivstoff og hvordan beredskapen for fossilt drivstoff bør dimensjoneres i overgangen til det grønne skiftet.
- Prosjektsamarbeid mellom Norge, Sverige og Finland om kartlegging av felles nordiske forsyningskjeder og distribusjonsmønstre for ulike drivstoffprodukter.

På sikkerhets- og beredskapsområdet prioriteres det å:

- etablere en prioriteringsordning for drivstofforsyning til kritiske brukere i samarbeid med statsforvalterne og drivstoffnæringen
- følge opp aktuelle tiltak i Forsvarets forskningsinstituttets risiko- og sårbarhetsanalyse av norsk skipsfartsberedskap
- følge opp forskningsrapporten om husholdningenes innkjøps- og spisemønstre under pandemien
- følge opp implementeringen av sikkerhetsloven med forskrifter i departementet og i sektoren
- videreutvikle det formelle samarbeidet med næringer av betydning for samfunnskritiske eller samfunnsviktige funksjoner
- følge opp oppgaver innenfor totalforsvaret og oppgaver knyttet til det sivile beredskapsarbeidet i NATO
- fortsette arbeidet med god sikkerhet og krisehåndteringsevne i sektoren og ivareta det overordnede oppfølgingsansvaret for sikring av samfunnskritiske funksjoner

7 Klima- og miljørelevante saker

Regjeringens klima- og miljøpolitikk bygger på at alle samfunnssektorer har et selvstendig ansvar for å legge miljøsinn til grunn for aktivitetene sine og for å medvirke til at de nasjonale klima- og miljømålene kan nås. For en omtale av regjeringens samlede klima- og miljørelevante saker, se Klima- og miljødepartementets fagproposisjon og særskilt vedlegg med regjeringens klimastatus og -plan.

Klima- og miljøområder, mål og utfordringer

Som et delmål på veien mot netto nullutslipp og lavutslippssamfunnet har regjeringen satt et omstillingsmål for hele økonomien i 2030. Hensikten er at hele det norske næringslivet skal omstille seg i retning lavutslippssamfunnet. For nærmere omtale av de norske klimamålene viser vi til regjeringens klimastatus og -plan 2024. Departementet arbeider for at norsk klima- og miljøpolitikk skal være så effektivt innrettet som mulig, og at norsk næringsliv skal kunne utnytte de mulighetene som oppstår når det legges større vekt på klima- og miljømål i politikktutformingen. En aktiv innovasjonspolitik for å fremme utvikling og kommersialisering av mer miljøvennlige teknologier og løsninger er en viktig del av dette arbeidet. Et annet element er at krav til at offentlige aktører tar hensyn til klima- og miljøeffekter i sine innkjøp, kan bidra til at grønne løsninger blir mer tilgjengelige både i den offentlige og private delen av markedet.

Teknologisk utvikling er en forutsetning for å løse miljø- og klimautfordringene. Det kan dreie seg om utvikling av teknologier som reduserer bruk av miljøforringende innsatsfaktorer, reduserer miljø- og klimaskadelig avfall eller som bidrar til å fjerne forurensning etter at den er oppstått. Næringslivet og offentlige forskningsmiljøer har en avgjørende rolle i å utvikle og ta i bruk ny miljøteknologi og mer miljøvennlige prosesser og produkter. Utviklingen av miljøteknologi vil typisk springe ut fra og bygge videre på kunnskap i eksisterende virksomheter og forskningsmiljøer. Kommersialisering og spredning av miljøteknologi vil kunne gi gevinster for både næringslivet

og klimaet. Myndighetenes oppgave er først og fremst å utforme riktige rammebetingelser som skaper incentiver og etterspørsel etter denne typen teknologi og produksjonsløsninger.

Riktig regulering og prising av miljø- og klimakostnader kan gi økte utgifter for virksomheter som forurenser, men også gi nødvendige incentiver til å investere i miljøvennlig produksjon, etterspørre miljøteknologi og bidra til bedre ressursbruk i samfunnet. Hvilke miljøpolitiske virkemidler som er mest hensiktsmessige, avhenger blant annet av miljøpåvirkningens art og kostnaden og nytten av det enkelte tiltaket.

Klimaendringer er en global utfordring. For å nå målene om reduserte utslipp, er vi avhengig av globalt samarbeid, blant annet gjennom Parisavtalen og avtalen med EU om felles oppfyllelse av klimamålene.

Nasjonale tiltak som gjør at et land har strengere klimapolitikk enn andre land, kan gi bedriftene en konkurranseulemp. Dette kan føre til at landets bedrifter flytter sin virksomhet, eller velger å investere i land med svakere klimareguleringer (karbonlekkasje). Regjeringen vil ta hensyn til konsekvensene som særnorske miljøkrav kan ha for konkurransevnen til norske bedrifter. Et viktig tiltak for å motvirke karbonlekkasje er CO₂-kompensasjonsordningen for kraftintensiv industri. Denne ordningen ligger under Klima- og miljødepartementets ansvarsområde. For nærmere omtale av ordningen vises det til Klima- og miljødepartementets fagproposisjon.

Sjødeponering av avgang fra gruvedrift og bruk av prosesskemikalier kan skape konflikter mellom hensynet til verdiskaping fra mineralutvinningen og andre næringer, og hensynet til naturmangfoldet. Det er derfor viktig med helhetlige avveininger av fordelene og ulempene med mineralprosjekter.

I Hurdalsplattformen er grønn skipsfart pekt ut som et satsingsområde. Ambisjonen er halverte utslipp i 2030 sammenlignet med 2005, noe som både fordrer raskere teknologiskifte og virkningsfull politikk. Framover vil det innføres krav til utslipp fra flere fartøyssegmenter, og det arbeides med å innlemme skipsfarten i EUs kvotehandels-

system, EU ETS. Regjeringen er i dialog med organisasjoner i skipsfart og fiskeri om å inngå et klimapartnerskap.

Sjømatnæringen er avhengig av et sunt og rent hav. For å sikre en bærekraftig høsting av de viltlevende marine ressursene er det nødvendig med en helhetlig og økosystembasert forvaltning. Kunnskap om uønskede stoffer og næringsstoffer er viktig for å utnytte marine ressurser og for å dokumentere at sjømaten er trygg og sunn. Langtransportert forurensning fra andre steder i verden er hovedutfordringen, men også lokal forurensning og avrenning fra land påvirker marint miljø og mattrygghet.

Villfanget fisk har i utgangspunktet et lavt klima- og miljøavtrykk. Det legges vekt på å ytterligere redusere dette ved bruk av ny teknologi og tilrettelegging for et effektivt fiske, blant annet gjennom soneadgang i andre lands soner. En viktig nyvinning på dette området er elektrifiserte kystfiskefartøy.

Miljøhensyn skal være et grunnleggende premiss for videreutvikling og vekst i havbruksnæringen. Lakselusmitte fra oppdrett til villaks og sjøørret og genetisk påvirkning fra rømt oppdrettslaks på villaksen er to av de viktigste miljøutfordringene i norsk havbruksvirksomhet på kort sikt. Andre områder som har betydning for havbruksnæringens totale miljøbelastning, er utslipp, produksjon og høsting av fôrråvarer og hvordan kystarealet til havbruksformål disponeres.

Rapport for 2022/2023

Rapporteringen er i hovedsak rettet mot status for miljø. Rapportering om status for klimaarbeidet (inkludert klimatilpasning) er nærmere beskrevet i Klimastatus og -plan.

Forskning og innovasjon

Miljøspørsmål og kunnskap om miljøproblemenes årsaker, virkninger og løsninger er sektorovergripende. Miljørelevant forskning og innovasjon inngår i mange av programmene og ordningene som er finansiert over Nærings- og fiskeridepartementets budsjett.

Forskning og innovasjon spiller en sentral rolle i den grønne omstillingen av næringslivet og resten av samfunnet vårt. Kompleksiteten i klimautfordringene krever innovasjons- og forskningssamarbeid på tvers av sektorer, finansieringskilder og land. Norge deltar blant annet i EUs investeringsprogram InvestEU i perioden 2021–2027. Programmet gir næringslivet tilgang

til EU-omfattende finansielle instrumenter som kan komplementere nasjonale virkemidler. Minst 30 pst. av investeringene gjennom programmet skal bidra til å nå EUs klimamål.

I tillegg til internasjonale forsknings- og innovasjonsinitiativ er det en rekke ordninger i det nasjonale virkemiddelapparatet som bygger opp under grønn omstilling i næringslivet. Grønn plattform er ett av tiltakene for grønn omstilling. Plattformen er en felles konkurransearena i regi av Norges forskningsråd, Innovasjon Norge og Siva. Formålet med tiltaket er å skape samfunnsøkonomisk lønnsomt og bærekraftig næringsliv som bidrar til grønn omstilling. Plattformen skal fremme grønn omstilling fra grunnleggende forskning til kommersialisering og innovasjon.

Regjeringen ønsker å legge til rette for en dreining i næringslivets forsknings- og innovasjonsaktiviteter mot mer klima- og miljøvennlige løsninger. I statsbudsjettet for 2023 innførte regjeringen derfor et hovedprinsipp om at prosjekter som mottar støtte gjennom det næringsrettede virkemiddelapparatet, skal ha en plass på veien mot omstillingsmålet for 2030, og at Norge skal være et lavutslippssamfunn i 2050. Prinsippet favner både prosjekter med nøytral effekt og prosjekter med positiv effekt på grønn omstilling og er for eksempel ikke til hinder for å støtte gode prosjekter i petroleumsnæringen. Virkemiddelapparatet skal mobilisere gode prosjekter som bidrar til grønn omstilling eller svarer til andre viktige formål, blant annet relatert til områdene som er pekt ut i regjeringens Veikart for et Grønt industriløft.

For å dokumentere og følge opp denne grønne dreiningen av virkemiddelapparatet ble virkemiddelaktørene i 2022 bedt om å etablere sammenlignbar rapportering om støtte til prosjekter med klima- og miljøinnhold. Virkemiddelaktørene leverte en skisse til løsning i desember 2022 og har i 2023 jobbet videre med utvikling av løsning, for implementering og oppstart 1. januar 2024.

Over Nærings- og fiskeridepartementets budsjett gis tildelingene til klima- og miljørelevant forskning i hovedsak gjennom bevilgninger til forskningsinstituttene og programmene Grønn plattform, Innovasjonsprosjekter i næringslivet (IPN), Marinforsk, MAROFF, Havbruk og Forny2020 i Forskningsrådet. Gjennom Forskningsrådets ordninger kan næringslivet eksempelvis få støtte til utvikling av teknologier som begrenser forurensning ved hjelp av rensing, mer miljøvennlige produkter og produksjonsprosesser, mer effektiv ressurs håndtering og ressursutnyttelse og teknologiske systemer som reduserer miljøpåvirkningen. Når Forskningsrådet velger ut

prosjekter, vurderes også prosjektenes miljøvirkninger. I 2022 utbetalte Forskningsrådet 816 mill. kroner til løpende prosjekter i næringslivet under LTP-området «Klima, miljø og energi». Dette utgjør om lag 38 pst. av næringslivsporteføljen i 2022. I perioden 2020–2022 er det totalt utbetalt om lag 2,2 mrd. kroner til klima-, miljø- og energi-relevante prosjekter. Dette utgjør om lag 37 pst. av næringslivsporteføljen i perioden.

Klima- og miljørettet forskning innenfor marin sektor inkluderer forskning på hav- og kystmiljø og økosystemtilstand, miljøkonsekvenser av påvirkninger i marine økosystemer og hvordan virksomheter innenfor disse sektorene kan drives mer effektivt, bærekraftig, sirkulært og miljøvennlig. Det bidrar også som underlag for hvilke områder det blant annet ikke skal foregå fiskeriaktiviteter, og som dermed gir langvarige bevarings-effekter.

Innovasjon Norge skal være en pådriver for å fremme innovasjon og utvikling av konkurranse-dyktige og bærekraftige nye teknologier og løsninger. Dette innebærer blant annet at bærekraft, i form av effekter på samfunn og miljø, beskrives og vurderes i alle finansieringssaker. Bærekraftige prosjekter blir prioritert foran andre like gode prosjekter som er mindre bærekraftige. Innovasjon Norge forvalter også Miljøteknologi-ordningen og Grønne vekstlån som er rettet direkte mot grønn omstilling.

Med en stor andel grønne prosjekter er Innovasjon Norge en vesentlig aktør for at Norge lykkes med det grønne skiftet. Innovasjon Norge rapporterer at 68 pst. av selskapets finansielle midler gikk til prosjekter med potensiell positiv miljøeffekt i 2022. Dette er en større andel enn i tidligere år. De øvrige prosjektene er i hovedsak nøytrale. I 2022 ble det tildelt tilskudd, lån og garantier på om lag 7,1 mrd. kroner, fordelt på 3,3 mrd. kroner i tilskudd, 3,1 mrd. kroner i lån og 610 mill. kroner i garantier.

I tillegg til å gi finansiell støtte til prosjekter med potensiell positiv miljøeffekt bidrar Innovasjon Norge med nettverksaktiviteter og kompetansetjenester i prosjekter som har miljø som hovedinnretning. Bærekraftig utvikling er et viktig mål for flere av næringsklyngene i Innovasjon Norges klyngeprogram. Innovasjon Norge tilbyr også tjenester som skal gi ekstra drahjelp til norske, grønne løsninger for å lykkes i internasjonale markeder.

Nysnø Klimainvesteringer AS (Nysnø) har som formål å bidra til reduserte klimagassutslipp gjennom investeringer som direkte eller indirekte bidrar til dette. Investeringene skal i hovedsak

rettes mot ny teknologi i overgangen fra teknologiutvikling til kommersialisering. Ny teknologi bidrar til det grønne skiftet og til å bygge framtidens lavutslippssamfunn. Kapitaltilgang i et hensiktsmessig omfang fremmer investeringer, og Nysnø er et virkemiddel for å bidra til kapitaltilgang for norske unoterte vekstbedrifter som kommersialiserer klimavennlig teknologi.

Fiskeri- og havbruksnæringens forskningsfinansiering AS finansierer FoU-prosjekter som skal bidra til nyskaping, økt verdiskaping og bærekraft i sjømatnæringen.

Handelspolitikk

Sammen med de øvrige EFTA-statene (Island, Liechtenstein og Sveits) legger Norge fram et kapittel om handel og bærekraftig utvikling i alle frihandelsavtaleforhandlinger. Kapitlet omhandler ivaretagelse av miljøhensyn gjennom forpliktelser om blant annet handel og henholdsvis skogforvaltning, biologisk mangfold, klimaendringer, multilaterale miljøavtaler og fiskeri og havbruk. Også ved reforhandling av tidligere inngåtte frihandelsavtaler gjennom EFTA har Norge som mål å innta kapitlet om handel og bærekraftig utvikling. Dette er blant annet gjort i den moderniserte frihandelsavtalen mellom EFTA og Tyrkia.

Den OECD-tilknyttede eksportfinansieringsavtalen, Arrangement on Officially Supported Export Credits, regulerer betingelsene for Eksportfinansiering Norge (Eksfin) sine eksportgarantier og eksportlån, f.eks. minstenivå for renter og maksimale løpetider. Det legges her til rette for grønn energi ved at eksportkontrakter som faller innenfor virkeområdet til klimasektoravtalen, kan tilbys gunstigere finansieringsvilkår (hovedsakelig lengre nedbetalingstider) enn øvrige eksportkontrakter. Medlemslandene har i 2023 kommet til enighet om å utvide klimasektoravtalen slik at den favner flere sektorer, blant annet bærekraftig energiproduksjon, CO₂-fangst, -lagring og -transport, overføring, distribusjon og lagring av energi, hydrogen- og ammoniakkproduksjon, lavutslippindustri, null- og lavutslippstransport, og bærekraftig mineralnæring. OECD har også egne retningslinjer for vurdering og håndtering av risiko for negativ miljøpåvirkning i offentlige eksportlån og eksportgarantier. Eksfin følger disse retningslinjene, og aktsomhetsvurderinger knyttet til miljøpåvirkning utgjør en integrert del av virksomhetens utlans- og garantivirksomhet. Nærings- og fiskeridepartementet deltar i OECDs eksportfinansieringsgrupper, blant annet i arbeidet med utvikling av retningslinjene på miljøområdet.

I 2022 utgjorde fornybar energi 22 pst av utestående garantier og 3,8 pst. av utestående lån. For å støtte opp under grønn omstilling og økt eksport utvidet regjeringen i 2022 eksportkreditordningen og alminnelig garantiordning slik at det kan gis lån og garantier til eksportrettede investeringer og klimavennlige investeringer som har eksportpotensial. Det er også åpnet for finansiering av bunnfaste vindkraftprosjekter til havs, på lik linje med flytende vindkraftprosjekter. Det vises til omtale av eksportkreditordningen under kap. 2429 og eksportgarantier under kap. 2460.

Statlig eierskap

Staten er en langsiktig og ansvarlig eier. Fellesskapets verdier skal forvaltes på en måte som gir tillit hos allmennheten og bidrar til oppnåelse av statens mål som eier, som er høyest mulig avkastning over tid innenfor bærekraftige rammer eller bærekraftig og mest mulig effektiv oppnåelse av sektorpolitiske mål. Staten som eier stiller tydelige forventninger til selskaper med statlig eierandeler arbeid med klima og natur. Disse framkommer av Meld. St. 6 (2022–2023) *Et grønnere og mer aktivt statlig eierskap – statens direkte eierskap i selskaper*.

Nærings- og fiskeridepartementet følger opp forventningene knyttet til klima og natur i eierdialogen med selskaper med statlig eierandel.

Konkurransopolitikk

Hensynet til bærekraft preger alle deler av næringslivet, og aktører må tenke nytt for å omstille seg. Når forbrukerne blir stadig mer miljøbevisste, tvinges selskapene til å ta bærekraftige valg og konkurrere om å ha de mest bærekraftige produktene. Konkurransen fremmer bedriftenes insentiver til kostnadseffektivitet, omstilling og innovasjon. Effektiv håndheving av konkurranseloven er viktig for å fremme målet om økt samlet verdiskaping innenfor bærekraftige rammer, samt grønn teknologiutvikling og grønn omstilling. Dette vil kunne ha stor betydning innenfor næringer som er særlig viktige for grønn omstilling, for eksempel kraftsektoren og transportsektoren. Det vises til regjeringens klimastatus og -plan for 2024 for ytterligere omtale.

Opprydding etter industri og gruvedrift

Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard (DMF) er statens fagetat

for forvaltning og utnyttelse av mineralressurser. På vegne av Nærings- og fiskeridepartementet gjennomfører DMF også tiltak for å redusere miljøkonsekvenser etter tidligere mineralvirksomhet i områder hvor departementet har et eier- eller forvalteransvar.

Miljødirektoratet har fastsatt en handlingsplan for forurensningstiltak i områder med antatt størst forurensningsrisiko. DMF har siden 1989 gjennomført tiltak i disse områdene, og tungmetallavrenningen av kobber og sink er blitt vesentlig redusert i perioden. DMF vurderer i samarbeid med Miljødirektoratet ytterligere tiltak i disse og andre områder hvor det har vært mineralutvinning.

Løkken

Miljødirektoratet har gitt Nærings- og fiskeridepartementet pålegg om å iverksette tiltak for å begrense forurensningen ved Løkken Gruver og har gitt sin tilslutning til en tiltaksplan. DMF har ansvar for å gjennomføre tiltaksplanen. I 2022 har etaten dokumentert at effekten av gjennomførte tiltak på Løkken fortsatt er god. To av tre miljømål fra pålegget fra 2008 er oppnådd. DMF startet arbeidet med å utrede ytterligere tiltak høsten 2021. Dette arbeidet er forsinket på grunn av tekniske utfordringer på eksisterende anlegg. Blant annet har det vært utfordringer med pumpa som frakter gruvevann til nøytraliseringsanlegget.

Resultater fra vannovervåkingen på Løkken viser at det, tross store årlige variasjoner, er generelt avtagende trend for kobberkonsentrasjon i resipientene Raubekken og Orkla.

Vannkjemien i Raubekken viser høye tungmetallkonsentrasjoner og at bekken er påvirket av tidligere gruvedrift. Den stedegne grenseverdien for kobber på 175 mikrogram per liter ($\mu\text{g/l}$) ble overholdt i 2022. Tidligere fiskeundersøkelser i Raubekken har vist at fisk er svært negativt påvirket av gruveavrenning nedstrøms Løkken verk. Resultater fra vannovervåkingen i 2022 viser at kjemisk tilstand og tilstanden for vannregionspesifikke stoffer i Orkla er god. Grenseverdien på 10 $\mu\text{g/l}$ for kobber ble overholdt i 2022. Tidligere fiskeundersøkelser i Orkla, både nedstrøms og oppstrøms utløpet fra Raubekken, tyder på at laks nedstrøms vassdraget ikke er negativt påvirket av gruveavrenning fra Løkken verk.

Samlet sett er det en avtakende trend for kobberkonsentrasjonen tilknyttet Løkken Verk etter oppstart av nøytraliseringsanlegget i 2018.

Folldal

Miljødirektoratet har pålagt Nærings- og fiskeridepartementet å gjennomføre tiltak for å redusere forurensningen fra gruveområdet i Folldal. I pålegget er målsettingen å redusere avrenningen fra gruveområdet med 60-90 pst. sammenlignet med en kartlegging gjennomført i 1998. Videre er det et mål at konsentrasjonen av kobber i Folla ved Folshaugsmoen skal reduseres. DMF oversendte i januar 2022 en helhetlig tiltaksplan for opprydding etter gruvedriften i Folldal til departementet. I utarbeidelsen av den helhetlige tiltaksplanen har det vært en målsetting å finne fram til tiltak som er robuste og bærekraftige, som ivaretar kulturminnene i Folldal og gir minst mulig ulemper for lokalsamfunnet. Den helhetlige tiltaksplanen konkluderer med at det kreves tre tiltak for å oppfylle miljøpålegget:

- Grøftesystemet og survannsnettet må utbedres.
- Gruvemassene må sikres mot avrenning ved at de dekkes til.
- Det må etableres et renseanlegg med slamhåndtering.

Prosjektet er nå godt i gang og DMF har startet arbeidet med alle de tre trinnene nevnt ovenfor. DMF har god dialog med Folldal kommune og andre relevante myndigheter om oppfølging av planen.

Resultater fra Folldal viser høye tungmetallkonsentrasjoner, og at elva Folla er sterkt påvirket av tidligere gruvedrift. Samlet avrenning fra gruveområdet til Folldal verk måles ved en prøve-stasjon. Vannprøvene viser høye konsentrasjoner av tungmetallene kadmium, krom, nikkel, arsen, kobber og sink, med spesielt høye konsentrasjoner av kobber og sink. For 2022 er gjennomsnittet for kobber og sink 61 100 µg/l og 40 400 µg/l. Den stedegne grenseverdien for kobber ved Folshaugsmoen på 15 µg/l ble overskredet i alle prøvene fra 2022, med unntak av én fra februar (13,5 µg/l). Gjennomsnittet fra prøve-stasjonen er på 18,0 µg/l. På bakgrunn av de gjennomførte undersøkelsene i Folldal er det tidligere konkludert med at de gamle veltene/slagghaugene er hovedkilden til forurensning, og at disse fortsatt er en aktiv kilde. Pålegg om reduksjon av forurensningen fra gruveområdet i Folldal er ikke oppnådd.

Sulitjelma

I 2018 ble det utarbeidet en fagrapport av Norges geotekniske institutt på oppdrag av DMF, hvor

anbefalingen var å ikke gjennomføre omfattende tiltak. Dette skyldes at tiltak kan medføre fare for spredning av forurensning ved at metaller frigjøres fra bunnsedimentene i Langvatnet og dermed virke mot sin hensikt. Overvåking på elleve målepunkter viser at det ikke er forverring av kobberkonsentrasjonen i Langvatnet.

Vannovervåkingen i Sulitjelma viser en gjennomsnittlig kobberkonsentrasjon i 2022 i vann fra Grunnstolen på 15 180 µg/l. Når vannet ledes fra Grunnstolen og ut i elva Giken, synker kobberkonsentrasjonen til 2 071 µg/l. Fra og med 2022 er det benyttet et oppdatert prøvetakingsprogram, hvor fem nye prøvetakingsstasjoner er lagt til, og fire av de gamle stasjonene er tatt ut. Vannovervåkingen tyder på at hovedbidraget til kobber i Langvatn kommer fra Grunnstollen via Giken og Furuhaugbekken. Det er også sannsynlig at sedimentene i Langvatnet er såpass forurenset med spesielt kobber, at sedimentene i seg selv er en kilde til forurensning. I 2022 ble den stedegne grenseverdien for Langvatnet på 10 µg/l kobber oversteget for alle enkeltmålinger med unntak av én. Gjennomsnittlig kobberkonsentrasjon ved en prøve-stasjon ved utløpet av Langvatnet var på 13,5 µg/l og PH-verdi på 7,2. Fiskeundersøkelsene for 2021 ved Sulitjelma viste at påvirkede bekker har meget reduserte fiskesamfunn. Tetthet for ørret er imidlertid generelt lav, også for mindre påvirkede bekker. Metallanalysene av fiskefilet fra ørret høsten 2021 viste at nivået av metaller var godt under nivået for EUs anbefalte grenseverdier for omsetting og gjeldende kostholdsrad for inntak av sjømat. Konsentrasjonen av kobber i lever fra ørret var vesentlig lavere i 2021, enn høsten 2018. Analysene av metaller i fisk samsvarer med analysene av vannkjemien som viser en svak nedgang i kobberkonsentrasjonen i måleperioden 1990 til 2021. Samlet sett viser resultater fra vannovervåkingen i Sulitjelma at Langvatnet fortsatt tilføres forurensning fra gruvevirksomheten, men at den kjemiske vannkvaliteten ved utløp av Langvatnet ved Hellarmo er god.

Røros

I henhold til pålegg fra Miljødirektoratet fra 2016 skal miljøtilstanden i vannforekomster ved Nordgruvefeltet overvåkes årlig for å sikre at det foreligger tilstrekkelig kunnskap om muligheten for å oppnå god økologisk og kjemisk tilstand. Nordgruvefeltet omfatter kobbergruver med driftsperiode fra 1657 til 1977, og den tidligere gruvedriften har medført at metall- og sulfidholdig gruveavfall er spredt i området rundt gruvene. Resultater

fra vannovervåkingen på Røros viser at vannkjemien i Orva er sterkt påvirket av avrenning fra Nordgruvefeltet. Analyser av vannprøver fra Orva viser at gjennomsnittskonsentrasjonene av både kobber, sink og kadmium overstiger grenseverdien for årlig gjennomsnitt gitt i vannforskriften. Analysene viser også at dette påvirker også vannkvaliteten i Glomma. Gjennomsnittlig kobberkonsentrasjon i Glomma i 2022 øker fra 2,1 µg/l før utløpet av Orva til 51,9 µg/l etter utløpet av Orva. Nordgruvefeltet er ikke hjemfalt til staten.

Søve

Staten har påtatt seg å bekoste og gjennomføre opprydding etter virksomheten til statsaksjeselskapet AS Norsk Bergverk ved Søve i Telemark i perioden 1953–1965. Direktoratet for strålevern og atomsikkerhet ga i 2014 Nærings- og fiskeridepartementet pålegg om opprydding basert på departementets forslag til tiltaksplan.

Departementet kunngjorde oppryddingen i 2014 og 2016 uten at det lyktes å få på plass en egnet deponiløsning. Nærings- og fiskeridepartementet ga i 2020 Norsk nukleær dekommisjonering (NND) i oppdrag å forberede gjennomføring og oppfølging av en løsning for Søve-massene. NND gjennomførte i 2021 en anbudskonkurranse for en totalentreprise om opprydding av radioaktivt avfall på Søve. Det har vært flere forskyvninger i anbudskonkurransen som følge av tidligere innklaget og avlyste anbudskonkurranser med tilhørende juridisk oppfølging. Ny oppdatert plan legger opp til at anbudskonkurranse og tildeling av kontrakt kan forventes gjennomført i løpet av siste halvår 2023.

Raufoss

Miljøtiltakene som er gjennomført i Raufoss Industripark siden 2004 har ført til en betydelig forbedring av miljøkvaliteten i parken. Overvåking viser at vannkvaliteten i Hunnselva er i kontinuerlig forbedring, og miljøbelastningen fra industriparken til omgivelsene reduseres årlig. Oppryddingsprosjektet på Raufoss har oppfylt alle tidligere gitte pålegg fra Miljødirektoratet og miljømålene som er satt. I 2012 kom Miljødirektoratet med nye pålegg overfor Raufoss Næringspark ANS. Fra og med 2015 gikk prosjektet over i en overvåkingsfase som innebærer at gjenværende historisk grunnforurensning overvåkes gjennom overvåkingsprogrammer. Videre er det fortsatt behov for drift av enkelte tiltak i industriparken hvor forurenset vann pumpes opp og renses. Det

kan også komme ytterligere forpliktelser under garantiene knyttet til historisk relatert forurensning i forbindelse med gravearbeider for bygg og annen infrastruktur. Garantiforpliktelsene omfatter også de latente historiske miljøforpliktelsene knyttet til dumping av ammunisjon som har skjedd i Mjøsa, som måtte følge av offentlig-rettslige miljøpålegg etter forurensningslovens bestemmelser. I den forbindelse har Nærings- og fiskeridepartementet bekreftet overfor Forsvarsdepartementet at departementet etterskuddsvis vil dekke halvparten av kostnadene som Forsvarsdepartementet pådrar seg som følge av eventuelle offentligrettslige pålegg eller erstatningsansvar etter forurensningslovens bestemmelser hva gjelder historiske forhold knyttet til ammunisjonsdeponiet i Mjøsa.

Håndtering av nasjonalt atomavfall og atomanlegg

Staten har ut fra et samfunnsmessig hensyn tatt ansvar for finansiering av opprydding etter Institutt for energiteknikk's nukleære forskningsvirksomhet i Halden og på Kjeller og etablert etaten Norsk nukleær dekommisjonering for å gjennomføre oppryddingen. Utredninger beregner at investeringskostnadene for oppryddingen alene kan bli på mer enn 24 mrd. kroner over flere tiår. Tallene er svært usikre. Meld. St. 8 (2020–2021) *Trygg nedbygging av norske atomanlegg og håndtering av atomavfall* beskriver problemstillinger og prosesser i oppryddingsarbeidet. Det vises for øvrig til omtale under programkategori 17.10, kap. 907 og kap. 908.

Maritim næring og kystområdet

Klimagassutslipp

Norsk maritim næring har lenge ledet utviklingen av nye og mer klimavennlige løsninger. Gjennom nasjonale satsinger og virkemidler har næringen realisert teknologi, løsninger og forretningsmodeller som senere har dannet grunnlag for eksport til internasjonale markeder. Utviklingen av lav- og nullutslippsløsninger har kommet lengst innenfor ferjesektoren, og det arbeides med å stille krav til flere fartøyssegmenter de kommende årene.

Offentlig støtte til forsknings- og innovasjonsprosjekter er sentralt for å bidra til nødvendig teknologiutvikling og -implementering. Forskning innen maritim sektor er rettet mot grønn skipsfart og digitalisering, med sikte på å redusere skadevirkninger på miljøet fra maritim transport. Ifølge

Statistisk sentralbyrås utslippsregnskap var klimagassutslippene fra innenriks sjøfart og fiske på 3,66 mill. tonn CO₂-ekvivalenter i 2021. Dette var en nedgang på 42 000 tonn eller 1,1 pst. sammenlignet med 2020. Det er fremdeles behov for kraftige kutt i utslippene fra innenriks sjøfart og fiske for å nå klimamålene. Innovasjon Norges virkemidler ble styrket i 2023 ved at målgruppen for låneordningen for skip i nærskipfart og fiskefartøy ble utvidet til flere skipstyper som skip til nærskipfart, fiskefartøy, skip til havbruksnæringen, offshoreskip, ferger og hurtigbåter.

Kystverket stiller utslippskrav der det er hensiktsmessig på egne fartøyer og innleide transporttjenester, som tilbringertjenesten for los. Dette gjelder også ved vedlikeholds- og anleggsarbeid med innleide entreprenører.

De samlede utslippene fra fartøyene som inngår i tilbringertjenesten for los var i 2022 på om lag 6 600 tonn CO₂-ekvivalenter (CO₂e). Dette er samme nivå som i 2021, til tross for en økning i antall oppdrag.

De samlede utslippene fra Kystverkets seks hovedfartøy og ni mindre fartøy var i 2022 på om lag 6 700 CO₂e, eksklusiv NO_x/SO_x, som er omtrent på samme nivå som før. I 2022 var utslippene fra utbyggingsprosjektene til Kystverket om lag 3 300 tonn CO₂e. Tilsvarende tall for 2021 var 2 000 tonn CO₂e. Økningen skyldes blant annet at det i 2022 var gjennomført sju prosjekter, mot fem i 2021.

Sjøfartsdirektoratets regelverksarbeid i samarbeid med næringen er viktig for Norge både nasjonalt og internasjonalt. Med en større flåte under norsk flagg får Norge også større innflytelse på utforming av det internasjonale regelverket, noe som understøtter Norges pådriverrolle for et strengere klima- og miljøregelverk i Den internasjonale sjøfartsorganisasjonen IMO. IMO vedtok juni 2023 en revidert klimagasstrategi med ambisjon om nullutslipp i 2050 og milepæler for reduksjon av totalutslippene fra internasjonal skipsfart i 2030 og 2040.

Miljø

NO_x-avtalen har vært et viktig tiltak for utvikling av norsk miljøvennlig flåte. Næringsorganisasjonene som er parter til miljøavtalen, har etablert Næringslivets NO_x-fond. Partene har blitt enige om å forlenge avtalen til 2027 med et eget utslipps-tak for årene 2026-2027. I perioden 2018-2022 har skipsfarten fått flest og mest støtte til tiltak fra fondet, med en total reduksjon i utslipp av NO_x på 5 305 tonn. NO_x-reducerende tiltak, som følge av redusert drivstofforbruk eller energiomlegging,

gir også lavere CO₂-utslipp. NO_x-fondet har estimert at gjennomførte tiltak, inklusive tilsagn til kommende prosjekter, i 2018-2022, er forventet å redusere CO₂-utslippet fra skipsfarten med ca. 2,3 mill. tonn.

Utslipp fra skip i havn er noen steder en lokal kilde til luftforurensning av nitrogendioksid (NO₂). Etablering av landstrømanlegg i havner bidrar til mindre luftforurensning, og per 2022 er det registrert 223 etablerte og planlagte landstrømanlegg. I tillegg er det registrert elleve LNG-bunkringsanlegg og ett metanolbunkringsanlegg.

Kystverket jobber med å redusere plastforurensning fra egen virksomhet. Positivt plastregnskap er standardkrav i Kystverkets kontrakter for farvannstiltak. Det innebærer at entreprenøren skal dokumentere at det samles opp mer plast enn det som blir tilført til sjø.

Undersøkelser før farvannstiltak starter opp avdekker ofte forurensede sedimenter fra blant annet havnevirksomhet, skipsverft, gamle avfallsfyllinger og avløp. Grundig planlegging og overvåking, skånsomme metoder for gjennomføring og avbøtende tiltak sikrer at forurensning ikke spres og at den fjernes på en forsvarlig måte. Kystverket samarbeider med aktuelle kommuner og Miljødirektoratet om miljømudring i tilknytning til egne tiltak. I 2022 ble det gjennomført to utdypningsprosjekter som håndterte forurensede sedimenter. I forprosjektet innseiling Borg ble det levert 1 950 m³ til avfallsanlegg, og i Hammerfest Ren Havn ble 12 900 m³ forurenset masse sikret i kaideponi.

Fiskeri

Norge har lovfestet at forvaltningen av fiskeriressursene skal være bærekraftig og basert på best tilgjengelig kunnskap. Fiskerimyndighetene vurderer jevnlig bestandssituasjonen og behovene for å fastsette forvaltningstiltak i de ulike fiskeriene, for å sikre bærekraftig høsting. Riktig kvotefastsetting, andre reguleringstiltak og kontroll med at reguleringene følges er viktig for å unngå overbeskatning.

For de kommersielt viktigste fiskebestandene har forvaltningen et godt kunnskapsgrunnlag, som blir oppdatert årlig. Opp mot 90 pst. av fisken vi fisker er fra bestander vi deler med andre land. For en systematisk gjennomgang av tilstanden til våre viktigste fiskebestander, og de vitenskapelige rådene om hvordan bestandene bør reguleres, se Meld. St. 11 (2022–2023) *Noregs fiskeritavtalar for 2023 og fisket etter avtalane i 2021 og 2022*.

Etter gjenoppbygging og restaurering av store bestander av blant annet torsk og hyse er det

overordnede bildet at utviklingen i gytebestanden for de økonomisk viktigste fiskeriene de siste tretti årene har vist en god balanse mellom høsting og beskyttelse. Gjenoppbygging av snabeluer, tobis, pigghå og makrellstørje viser at restaurering også virker for mindre bestander. Langsiktige høstingsregler har sammen med vern av yngel og småfisk gjennom områdebegrensninger, tekniske reguleringer, selektive redskap og utkastforbud, vist seg å være effektive tiltak som har gitt en positiv utvikling for flere av våre fiskebestander.

For de mange øvrige bestandene er kunnskapsgrunnlaget varierende. Som ledd i arbeidet med en økosystembasert forvaltning gjøres det jevnlig vurderinger av hvilke bestander som har behov for nye forvaltningstiltak eller hvor det er behov for økt kunnskap. De siste årene har kysttorsk (nord og sør), kongsnegl, sjøkreps, stillehavsøsters og flatøsters vært prioriterte arter. Kysttorsk sør for 62 grader nord har vært beskyttet av en rekke tiltak siden 2019. Kysttorskvern, og spørsmål om hvor kystnært større fartøy skal kunne drive fiske nord for 62 grader nord, har også vært aktuelle tema i senere tid. To offentlige høringer om havdeling er gjennomført våren 2023, og første runde med tiltak for å redusere presset på kysttorsk og redusere redskapskonflikter nord for 62 grader nord er innført. I 2023 er det også innført nye, strengere reguleringer i kveitefisket for å unngå overfiske av bestanden.

Fiskeriforvaltningen arbeider for et mest mulig klima- og miljøvennlig fiske. Å unngå skade på bunnhabitat og redusere fiskeflåtens energifor-

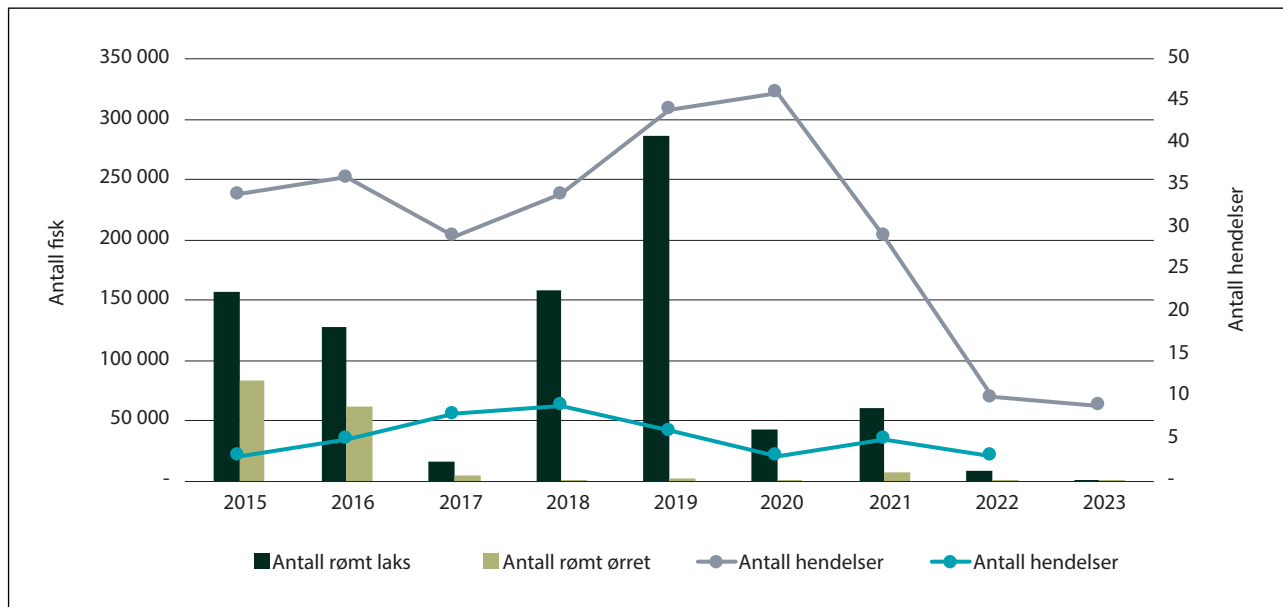
bruk er viktige mål i tillegg til å regulere fiskeriene slik at utkast av fisk og bifangst reduseres mest mulig. Villfanget fisk har i utgangspunktet et lavt klima- og miljøavtrykk. Det legges vekt på ytterligere å redusere dette ved bruk av ny teknologi og tilrettelegging for et effektivt fiske, blant annet gjennom soneadgang i andre lands soner.

Tapte fiskeredskap kan forårsake spøkelsesfiske, og havressursloven pålegger fiskere å søke etter tapte redskap og rapportere dersom redskapen likevel går tapt. I tillegg til forebyggende arbeid har Fiskeridirektoratet de siste årene forsterket sin oppryddingsinnsats. Lokale opprensningstokt langs kysten har avdekket betydelige funn av redskap som stammer fra fritidsfiske. 1. januar 2022 ble det innført krav om å merke teiner og ruser i fritidsfiske, og allmennheten oppfordres til å rapportere tapte fiskeredskap i fritidsfiskeappen.

Havbruk

Utviklingstillatelser ble etablert som en midlertidig ordning i november 2015 og avsluttet i november 2017. Formålet er å legge til rette for utvikling av teknologi som kan bidra til å løse en eller flere av de miljø- og arealutfordringene som akvakulturnæringen står overfor, f.eks. ved konstruksjon av prototyper og testanlegg, industriell design, utstyrsinstallasjon og fullskala prøveproduksjon. Per 22. august 2023 er det gitt tilsagn om til sammen 123 utviklingstillatelser til 24 søkere.

Rømming

Figur 7.1 Antall rapporterte rømte oppdrettslaks og regnbueørret og rømmingshendelser fra 2015 til 2023. Hendelser med andre arter ikke inkludert.

Figuren viser tall fra årlig anonymisert statistikkrapportering. Kun bekreftede rømmingshendelser er inkludert.

Kilde: Fiskeridirektoratet.

Det nasjonale programmet for overvåking av rømt oppdrettslaks har tallfestet innslagene av rømt fisk i 195 vassdrag i 2022. Av disse ble til sammen 86 pst. vurdert til å ha lavt innslag av rømt oppdrettslaks (mindre enn 4 pst.), 10 pst. ble vurdert til å ha moderat innslag (mellom 4 og 10 pst.), mens 4 pst. ble vurdert til å ha et høyt innslag av rømt oppdrettslaks. Andelen vassdrag med høyt innslag har generelt vært lav de siste årene sammenlignet med tidligere år. Antall og andel elver med høyt innslag i 2022 var noe lavere enn i 2021.

I arbeidet med å forebygge og bekjempe rømming fra akvakultur er det følgende satsingsområder:

- kunnskap
- erfaringsformidling og dialog
- sterk sikkerhetskultur
- effektivt sikkerhetsregelverk
- profesjonell beredskap

Havbruksnæringen er gjennom forskrift pålagt å organisere og finansiere utfisking i vassdrag med et for høyt innslag av rømt oppdrettsfisk. Det ble som ledd i ordningen (Oppdrettsnæringens sammen-

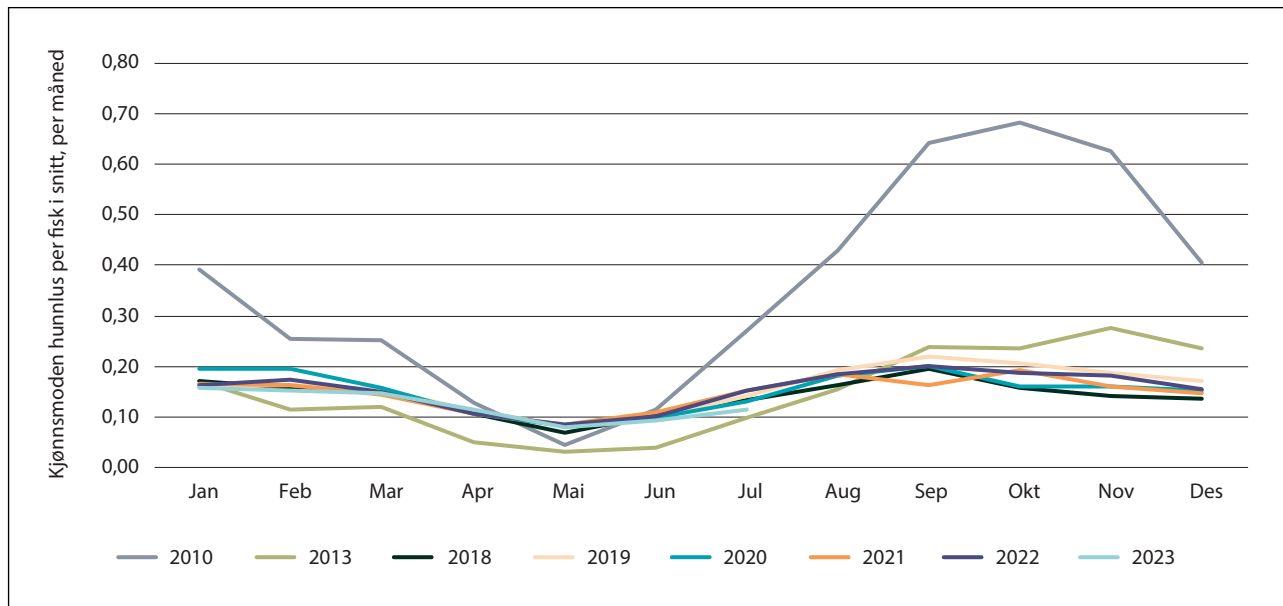
lutning for utfisking av rømt oppdrettsfisk) tatt ut rømt oppdrettslaks i 14 laksevassdrag over hele landet høsten 2022. 35 elver ble valgt til utfisking, men det var ikke mulig å beregne i prosent innslaget av rømt fisk i alle elvene på Vestlandet på grunn av høy vannføring og dårlig sikt. Det er også tatt ut fisk fra kilenøter i sjø i Trøndelag og på Vestlandet. I tillegg kommer utfisking i regi av Fiskeridirektoratet.

Lakselus

Grensene for hvor mye lus det kan være på oppdrettsfisken, er satt svært lavt for å beskytte viltlevende laksefisk. På grunn av økende resistens mot lakselusmidler har bekjempelsen de siste årene blitt mer utfordrende.

Data for 2023 viser at nasjonalt nivå av lakselus på oppdrettsfisk fram til og med juli har vært på samme nivå som tidligere år (2018–2022).

Figur 7.2 viser utvikling i gjennomsnittlig antall voksne hunnlus per fisk i oppdrett. Den heltrukne linjen markerer tillatt nivå etter luseregelverket.

Figur 7.2 Utvikling i gjennomsnittlig antall voksne hunn lus per fisk.

Kilde: Lusedata.no.

I 2022 var det en viss økning i forbruket av legemidler mot lakselus sammenliknet med 2020. De senere årene har legemiddelforbruket flatet ut, etter at bruken ble kraftig redusert i årene etter 2014. Årsakene til nedgangen i denne perioden er sammensatte. For det første har lakselusa i stor grad utviklet resistens mot legemidlene. For det andre har Nærings- og fiskeridepartementet strammet inn regelverket i 2017 og i 2019 for å redusere negative miljøeffekter av lakselusmidler. For det tredje har Mattilsynet de senere årene hatt forsterket innsats mot uforsvarlig legemiddelbruk.

Antall legemiddelbehandlinger mot lus ble redusert fra 3294 i 2015 til 738 i 2022. Samtidig økte antallet medikamentfrie behandlinger (termisk, mekanisk, ferskvann og annet) i samme tidsrom fra 201 til 3145, ifølge Veterinærinstituttets fiskehelse rapport for 2022.

Mattilsynet har de siste årene prioritert å følge opp anleggene med de største luseproblemene og har brukt flere og strengere virkemidler enn tidligere. Ett av virkemidlene er redusert maksimal biomasse på lokaliteter med alvorlige eller langvarige luseproblemer. Dette har vist seg å være effektivt.

Utslipp fra havbruksanleggene

Miljøovervåking av bunnen under og rundt oppdrettsanlegg skjer i samsvar med norsk standard NS 9410. I nærområdene til havbruksanleggene

viser undersøkelserne at tilstanden er stabil med gode miljøforhold. Resultatene fra miljøundersøkelsene viser at på landsbasis har mer enn 90 pst. av lokalitetene god eller svært god miljøtilstand, rundt 5 pst. har dårlig tilstand og om lag 1 pst. svært dårlig tilstand. Dette har vært en stabil trend det siste tiåret.

Nærings- og fiskeridepartementet samarbeider med Klima- og miljødepartementet om et oppdatert regelverk for utslipp og overvåking av forurensning fra havbruksnæringen.

Elektrifisering av havbruksnæringen

Det pågår en betydelig elektrifisering av havbruksnæringen. I dag er allerede mer enn 70 pst. av forflåtene koblet til landstrøm. Dette har redusert klimautslippet betydelig. I 2020 ble den første helelektriske oppdrettslokaliteten åpnet (Bremnes Seashore). Dette innebærer at det i tillegg til forflåten legges strøm ut til merdene slik at arbeidsbåter kan koble seg til og benytte strøm framfor diesel når de utfører nødvendige operasjoner på anlegget. I tillegg bygges det stadig nye fullelektriske eller hybridelektriske arbeidsbåter i havbruksnæringen. I henhold til oppfølgingen av Meld. St. 13 (2020–2021) *Klimaplan for 2021–2030* tar regjeringen sikte på å innføre krav til null- og lavutslippsløsninger for servicefartøy i havbruksnæringen med en trinnvis innføring fra 2024 der forholdene ligger til rette for det.

Sjømat

Økt konsum av sjømat er tiltak for å fremme klima og bærekraft. Ifølge Miljødirektoratets rapport *Klimatiltak mot 2030* vil et kosthold i tråd med helsemyndighetenes anbefalinger (mindre rødt kjøtt, mer plantebasert kost og fisk) være det klimatilnærte med størst potensial for reduksjon av utslipp av klimagasser samlet over perioden 2021–2030. Regjeringen er opptatt av å fremme havet som matfat og legge til rette for bærekraftig produksjon og konsum av mat fra havet.

Det arbeides med å øke sjømatinntaket i befolkningen i tråd med kostrådene, blant annet gjennom kostholdsprogrammet Fiskesprell.

Nærings- og fiskeridepartementet følger også opp utvalgsrapporten Grønn verdiskaping og økt bearbeiding i sjømatindustrien fra 2021 hvor muligheter for grønn omstilling og tilrettelegging for framtidig bærekraftig produksjon i sjømatindustrien vurderes. Som all matproduksjon kommer sjømat med et klima- og miljøfotavtrykk. Rapporten foreslår tiltak som kan bidra til økt bearbeiding av bærekraftige sjømatprodukter i Norge.

Det er viktig å videreføre en god og kunnskapsbasert ressursforvaltning for å sikre at uttaket av ville marine arter er bærekraftig. Samtidig må det legges til rette for at sjømatnæringen reduserer utslipp og miljøpåvirkning gjennom hele verdikjeden. Sjømaten må være sunn og trygg å spise, og det må være minst mulig svinn gjennom verdikjeden fram til forbruker. Det er nødvendighet med en helhetlig tilnærming og samarbeid mellom de ulike sektorer og aktører for å oppnå dette. Institusjoner som Havforskningsinstituttet, Veterinærinstituttet, Nofima og Sintef bidrar med relevant kunnskap for å styrke bærekraften i verdikjeden.

Fiskesprell

Kostholdsvaner utvikles tidlig, og det nasjonale kostholdsprogrammet Fiskesprell er etablert for å øke sjømatkonsumet hos barn og unge (programmet er nærmere omtalt under kap. 900, post 77 Tilskudd til tiltak for økt sjømatkonsum). Som et ledd i klimaarbeidet innlemmes klima- og bærekraftsdimensjonen i Fiskesprell, og Klima- og miljødepartementet er blitt del av styringsgruppen for programmet.

Matsvinn

Mat som produseres og ikke blir spist er unødig bruk av ressurser, og har en uheldig påvirkning

på miljøet. Matsvinn bidrar til nesten 10 pst. av de globale menneskeskapt klimagassutslippene. Å redusere matsvinn er derfor et viktig miljøtiltak. Matsvinnet fra sjømatindustrien (spiselige deler av sjømat som anses som mat i Norge) var for 2020 beregnet å være 12 400 tonn. Målt i kilo per innbygger er matsvinnet i sjømatindustrien redusert fra 2,7 kilo i 2018 til 2,3 kilo i 2020.

Myndighetene og matbransjen inngikk i juni 2017 en samarbeidsavtale om reduksjon av matsvinn. Avtalen er signert av fem departement og tolv bransjeorganisasjoner. Formålet med avtalen er å halvere matsvinnet i hele matverdikjeden i Norge innen 2030, samtidig er det stilt et delmål om 15 pst. reduksjon i 2020 og 30 pst. reduksjon i 2025. Delmålet for 2020 ble ikke nådd, men matsvinnet ble redusert med om lag 10 pst. fra 2015 til 2020.

Strategier for å redusere matsvinn må rettes inn mot alle leddene i verdikjeden. Dette inkluderer utvikling av ny teknologi og produksjonsmetoder, bedre emballasje og søkelys på rask nedkjøling og ubrutt kjølekjede for å forlenge holdbarheten på matvarer. Størstedelen av matsvinnet skjer derimot i husholdningene, og kompetansen må økes også her. Å legge til rette for forskning, kunnskap og teknologi i hele matverdikjeden er viktig for å understøtte arbeidet med å utnytte ressursene og å redusere matsvinnet.

Trygg sjømat

Rene hav er en viktig forutsetning for havet som et trygt og sunt matfat. Kravene til dokumentasjon øker stadig, og overvåkingen må tilpasses nye problemstillinger. Forholdene i havområdene endrer seg også i takt med klimapåvirkning og miljøforandringer. Klimaendringer fører blant annet til endret utbredelsesområde og diett for mange arter i havet, som igjen kan føre til endringer i nivåene av miljøgifter og næringsstoffer oppover i næringskjeden. Miljøgifter forblir i miljøet og i organismer lenge etter at utslipp stanses, samtidig som nye miljøgifter kommer til. Arbeidet med både miljøgifter og næringsstoffer er derfor viktig ikke bare for miljøet, men også for sjømattrygghet og folkehelse.

Havforskningsinstituttet overvåker årlig innholdet av uønskede stoffer i villfisk, skjell og skalldyr fra norske kyst- og havområder, samt fôr, fôrvarer og oppdrettsfisk på oppdrag fra Mattilsynet. Funnene i norsk sjømat ligger med få unntak under grenseverdiene som er fastsatt i internasjonalt regelverk for handel med mat. Det er likevel utfordringer knyttet til miljøgifter for enkelte arter

og i visse områder. Ved funn av uønskede stoffer over grenseverdier iverksetter myndighetene tiltak.

Miljøgifter og andre uønskede stoffer i oppdrettsfisk kommer hovedsakelig gjennom fôret. Innholdet av miljøgifter i fôr er regulert ved grenseverdier både for fôrråvarer og ferdig fôr. Grenseverdiene er fastsatt i det felles veterinære regelverket i EU gjennom EØS-avtalen. I 2022 ble det ikke funnet tungmetaller eller miljøgifter over de tillatte grenseverdiene i verken fôr, fôrråvarer eller i oppdrettsfisken.

Fôret til oppdrettsfisken inneholder en større andel plantebaserte fôrråvarer nå, enn tidligere. I den forbindelse har overvåkingen av fôret for plantevernmidler (pesticider) og soppgifter økt relevans. Samtidig kan nye, ikke-plantebaserte fôringredienser påvirke fôrets innhold av uønskede stoffer og næringsstoffer. Dette gjelder spesielt sirkulært produserte fôrvarer, for eksempel insektmel, der insektene er fôret med matavfall. Det er også et stort potensial og økt interesse for å utnytte marine arter lengre ned i næringskjeden til mat og fôr, og dyrking av ulike arter som mikroalger, gjær og bakterier. Utdringer tilknyttet nye fôrråvarer er et prioritert forskningsområde. Derfor innhenter og analyserer Havforskningsinstituttet mesopelagiske arter, filterfødere (blåskjell) og makroalger (tang og tare) for uønskede stoffer og næringsstoffer. Kunnskap på området er også helt nødvendig for å oppdatere lovverket.

I 2023 ble det innført strengere grenseverdier for perfluorerte stoffer i mat og miljø i EU, deriblant fisk og sjømat. Stoffene er klassifisert som miljøgifter og finnes i avlusningsmidler og sprøytemidler og spres med både hav og luftstrømmer. Havforskningsinstituttet etablerer metodikk som oppfyller de nye kravene i EU-lovgivningen, i tillegg er det satt i gang flere nye prosjekter for å øke kunnskapen om stoffgruppen for å se endringer over tid.

Tverrgående tema i fiskeri- og havbruksforvaltning

Kartlegging av marine naturtyper

MAREANO-programmet har siden 2005 drevet kartlegging av havbunnen i norske havområder gjennom systematisk innsamling av dybdedata og data om havbunnens geologi, landskap og naturtyper, biologiske mangfold og forurensning. Formålet med kartleggingen er blant annet å bidra til en kunnskapsbasert forvaltning av de havbaserte næringene og de marine økosystemene gjennom bidrag til forvaltningsplanene for norske havområ-

der. Kartleggingen gjennomføres av Havforskningsinstituttet, Norges geologiske undersøkelse og Statens kartverk. I 2022 ble det gjennomført dybdekartlegginger på totalt 3 362 km² ved henholdsvis Spitsbergenbanken, i Barentshavet og i Nordsjøen på to transekter inn mot vindparkområdet Sørlige Nordsjø II. Det er utført geologiske, biologiske og kjemiske prøvetakinger i Nordsjøen, i havvindområdene Utsira Nord og Ytre Oslofjord, samt nord av Svalbard og Kvitøyrenna, over områder på til sammen 11 372 km². Siden 2005 er det totalt dybdemålt ca. 292 000 km². I tillegg er det benyttet dybdedata fra andre aktører. Til og med 2022 er det totalt kartlagt 272 000 km² sjøbunn mht. geologi, biologi og kjemi. Høyoppløselige dybdekart legges inn i kartplottere for fiskefartøy. Dybdekartene er også viktig datagrunnlag for å modellere utbredelse av naturtyper og biotoper, samt identifisere sannsynlige forekomster av korallrev. Mer enn 5 000 naturlige gassoppkommer er kartlagt og disse kan bidra til utslipp av klimagasser. Resultater og kart fra MAREANO-programmet publiseres løpende på www.mareano.no.

Sykdom hos villlevende akvatiske arter

Nærings- og fiskeridepartementet har det forvaltningsmessige ansvaret for å forebygge og bekjempe sykdom hos villfisk og andre villlevende akvatiske arter. Sykdommer som kan true en art, blir prioritert. De mest aktuelle slike sykdommer er krepsepest hos edelkreps, og parasitten Gyrodactylus salaris hos atlantisk laks.

Krepsepest kan føre til total utryddelse av edelkrepsbestanden i et vassdrag. Signalkreps, som er en fremmed art i Norge, kan være smittet uten å bli syk. Ulovlig utsetting av signalkreps eller flytting av båter og utstyr som har vært brukt i smittede vassdrag, gir økt risiko for smittespredning. Veterinærinstituttet påviste i juli 2023 krepsepest fra død edelkreps som ble funnet oppstrøms i Rustadfossen. Dette bekrefter mistanken om spredning og et aktivt krepseutbrudd i Hærevassdraget. I Norge har totalt syv vassdrag blitt rammet av krepsepestutbrudd én eller flere ganger. I tillegg har fire lokaliteter vært, eller er fortsatt, regnet for krepsepestsone på grunn av ulovlig utsatt og pestsmittet signalkreps.

Gyrodactylus salaris kan føre til at hele bestander av den atlantiske villaksen i elver går tapt. Parasitten angriper ikke laksefisk i sjø. Det er fram til i dag påvist Gyrodactylus salaris på laks og røye i 52 vassdrag i Norge. Per 7. august 2023 har ni vassdrag kjent forekomst av Gyrodactylus

salaris, 42 vassdrag er friskmeldte etter behandling og ett vassdrag er under friskmelding. Det siste tilfellet av Gyrodactylus salaris ble påvist i Gylelva ved Tingvollfjorden i Møre og Romsdal i august 2023.

Beskyttede områder

Norge har iverksatt en rekke beskyttende tiltak mot skadelig fiskeriaktivitet med hjemmel i havressursloven. Totalt er nær halvparten av norske havområder omfattet av områdebaserte fiskerireguleringer som bidrar til beskyttelse av bunnhabitattene. Særlig omfattende er det generelle forbudet mot bruk av bunnslept redskap i områder dypere enn 1 000 meter. Det generelle forbudet har imidlertid vist seg ikke å være tilfredsstillende i deler av Barentshavet, blant annet fordi det er andre arter der enn lenger sør. I 2019 ble det derfor innført nye regler for å sørge for bedre beskyttelse av bløtkoraller, svamp og andre sårbare arter i disse områdene, inkludert stenging av ti områder for alt bunnfiske. I tillegg er en rekke områder med dypvannskorallforekomster beskyttet mot all bunnberørende fiskeriaktivitet.

Nærings- og fiskeridepartementet er involvert i arbeidet med beskyttelse og vern av marine områder under Konvensjonen om biologisk mangfold (CBD), den regionale fiskerierorganisasjonen for Nordøst-Atlanteren (NEAFC), og i oppfølging av FNs bærekraftsmål. Fiskeriforvaltningstiltakene som er hjemlet i havressursloven regulerer den aktiviteten med størst påvirkning på marin natur, og vil være et vesentlig bidrag til å nå globale mål om vern og bevaring av 30 pst. hav og kyst innen 2030. Havforskningsinstituttet og Fiskeridirektoratet gjennomførte i 2023 en revisjon av fiskeritiltakene basert på CBDs kriterier og fant at om lag 44 pst. av alle norske havområder er underlagt effektive arealbaserte forvaltningstiltak. Tiltakene er også i tråd med FN-resolusjoner, FN-avtalen om fiske på det åpne hav og FAOs retningslinjer.

Planer for videre arbeid

Forskning og innovasjon

Regjeringen vil fortsette å fremme forskning, innovasjon og grønn omstilling i næringslivet gjennom det næringsrettede virkemiddelapparatet. Bevilgningene over Nærings- og fiskeridepartementets budsjett bidrar blant annet til utviklingen av nye grønne løsninger i næringslivet.

I 2024-budsjettet foreslår regjeringen en rekke tiltak knyttet til forskning, innovasjon og grønn

omstilling i næringslivet. Som en oppfølging av Grønt industriløft og batteristrategien, vil regjeringen legge til rette for at det kan ytes innovasjonstilskudd i Innovasjon Norge til store batteriprojekter av felleseuropeisk interesse. Prosjektstøtten vil ha en øvre totalramme på 1 mrd. kroner over fem år. Videre vil regjeringen styrke innsatsen rettet mot oppstartselskaper gjennom Innovasjon Norge med 70 mill. kroner og øke bevilgningen til næringsrettet forskning for grønn omstilling gjennom Forskningsrådet med over 100 mill. kroner. Regjeringen foreslår også å øke rammen for lavrisikolån i Innovasjon Norge med 1 mrd. kroner, styrke bevilgningen til testfasiliteter gjennom i Siva med 26 mill. kroner og styrke DOGAs arbeid med design og arkitektur i grønne industrietableringer med 3 mill. kroner. I tillegg er Innovasjon Norges Grønne vekstlån blant tiltakene som videreføres i 2024, og som er rettet direkte mot klima- og miljørelevant forskning og innovasjon i næringslivet. Regjeringen vil også fortsette å tilrettelegge for at næringslivet kan nyttiggjøre seg av EUs næringsrettede programmer i omstillingsarbeidet.

Regjeringen viderefører også hovedprinsippet om at prosjekter som mottar støtte gjennom det næringsrettede virkemiddelapparatet, skal ha en plass på veien mot omstillingsmålet for 2030 og at Norge skal være et lavutslippssamfunn i 2050. Prinsippet favner både prosjekter med nøytral effekt og prosjekter med positiv effekt på grønn omstilling og er for eksempel ikke til hinder for å støtte gode prosjekter i petroleumsnæringen. Virkemiddelapparatet skal mobilisere gode prosjekter som bidrar til grønn omstilling eller svarer til andre viktige formål, blant annet relatert til områdene som er pekt ut i regjeringens Veikart for et Grønt industriløft.

Mineralnæringen

Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard (DMF) skal arbeide for at Norges mineralressurser blir forvaltet og utnyttet til det beste for samfunnet. Dette omfatter også forsvarelig og bærekraftig forvaltning av mineralressurser og å redusere miljømessige konsekvenser av tidligere mineraluttak.

I 2024 skal DMF prioritere å følge opp den helhetlige planen for gjennomføring av tiltak for å redusere forurensningen etter den tidligere gruvedriften i Follidal. Oppfølging av planen vil blant annet være avhengig av nødvendige tillatelser fra aktuelle myndigheter. DMF skal også prioritere arbeidet med revidert tiltaksplan på Løkken og

oppfylling av det siste delmålet i miljøpålegget her.

Maritim næring og kystområdet

Regjeringen vil fortsette å legge til rette for grønn omstilling i maritim næring. Å satse målrettet på teknologi og løsninger som gir effektivisering, lavere energiforbruk og løsninger som tar i bruk ikke-fossile energikilder er viktig for å gi ytterligere kraft til den grønne omstillingen i skipsfarten. Midlene til maritim forskning gis med en føring om bruk til grønn skipsfart, digitalisering og implementering av klima- og miljøvennlige løsninger, se omtale under kap. 920. I 2023 ble målgruppen for låneordningen for skip i nærskipsfart og fiskefartøy utvidet til skip til havbruksnæringen, offshoreskip, ferger og hurtigbåter. Låneordningen skal bidra til å redusere klima- og miljøutslipp ved å finansiere flåtefornyelse og supplerer innsatsen for grønn skipsfart i eksisterende ordninger rettet mot utvikling av miljø- og klimavennlige fartøy. Se omtale under kap. 2421. Et grønt løft for maritim industri kan bidra til videre vekst i næringen gjennom eksport av maritime lav- og nullutslippsløsninger.

Sjøfartsdirektoratet vil fortsette arbeidet med å utvikle regelverk som åpner for bruk av ny teknologi og miljøvennlige løsninger for skip, samtidig som sikkerheten ivaretas. Arbeidet i FNs sjøfartsorganisasjon IMO knyttet til utvikling av et klima- og miljøvennlig internasjonalt regelverk vil fortsatt være et prioritert område.

Det er forventet økt etterspørsel etter naturgass (LNG) som følge av at flere nye skip blir bygd med LNG-drift, i tillegg til at det er flere LNG-drevne cruiseskip i norske farvann som følge av NO_x-utslippskravene i verdensarvfjordene. EUs klimapakke «Klar for 55» inneholder krav til utbygging og bruk av landstrøm i havn fra 2030 for containerskip og større passasjerskip. Dette forventes å medvirke til mer utbygging av landstrøm i Norge. Ved utgangen av 2022 er det registrert 223 etablerte og planlagte landstrømsanlegg, elleve LNG-bunkringsanlegg og ett metanolbunkringsanlegg. Det er på samme tidspunkt satt i drift om lag 105 ladeanlegg for bilferjer, passasjerferjer, hurtigbåter og turistbåter.

Fiskeri og havbruk

Regjeringen vil prioritere kunnskapsgrunnlaget for bestandsestimater og å sikre tilstrekkelig kontroll med bestandsuttaket. Oppfølging av tiltak for kysttorsk vil være en viktig prioritering. Regjeringen viderefører satsingen på forbedret kontroll med ressursuttaket og opprydding av tapte fiske-redskap og andre tiltak i Fiskeridirektoratets handlingsplan mot marin forsøpling. Norges innsats mot ulovlig, urapportert og uregulert fiske (UUU-fiske) og Blue Justice-initiativet for å bekjempe fiskerikriminalitet globalt er også høyt prioritert.

For å oppnå målsettingen om mer matproduksjon fra havet vil det være avgjørende å sikre tilstrekkelig tilgang til egnet areal for havbruksvirksomheten. Dette gjelder både for tradisjonelle anlegg i kystsonen, utslippsfrie lukkede anlegg lengere inn i fjordene og store offshoreanlegg lengre ut til havs. Videreutvikling av det nye produksjonsreguleringsregimet i havbruksnæringen er viktig for å sikre at den ønskede veksten i havbruksproduksjonen foregår innenfor miljømessig akseptable rammer.

Regjeringen prioriterer å legge til rette for vel fungerende sameksistens mellom havnæringene. Det er behov for økt kunnskap for å kunne legge til rette for mest mulig optimal lokalisering av havvind og havbruk til havs og for å øke kunnskapen om effekter for økosystemene og andre næringer.

Sjømat

Regjeringen vil følge opp tiltak for å fremme akvatisk mat i arbeidet med klima og bærekraft, blant annet gjennom ernærings- og kostholdsarbeidet og videreføre helhetlig overvåking av de viktigste fiskebestandene og sjømat for å kartlegge innholdet av uønskede stoffer og næringsstoffer. Kartlegging og kunnskapsoppbygging om uønskede stoffer, smittestoffer og næringsstoffer i nye marine arter som tas i bruk som mat og fôr, skal videreføres.

Regjeringen vil fortsette arbeidet med å styrke kunnskapsgrunnlaget om forekomst og betydning av mikroplast og nanoplast i det marine miljøet og i sjømat.

8 Oppfølging av FNs bærekraftsmål

FNs bærekraftsmål ble vedtatt av FNs generalforsamling i 2015. De 17 utviklingsmålene fastsetter en global fellesinnsats fram mot 2030, for å realisere en miljømessig, sosial og økonomisk bærekraftig utvikling for alle. Nærings- og fiskeridepartementet har ansvar for den nasjonale oppfølgingen innenfor flere av delmålene og har det nasjonale koordineringsansvaret for hovedmål 9 om å bygge robust infrastruktur, fremme bærekraftig industrialisering og innovasjon, og for hovedmål 14 som omhandler bevaring og bruk av hav og marine ressurser på en måte som fremmer bærekraftig utvikling.

Stortinget behandlet våren 2022 Meld. St. 40 (2020–2021) *Mål med mening – Norges handlingsplan for å nå bærekraftsmålene innen 2030*. Nedenfor følger omtale av målene som er av særlig betydning for fiskeri- og havministeren og næringsministeren sine ansvarsområder.

Mål 2 – om matsikkerhet og ernæring

Bærekraftsmål 2 er å utrydde sult, oppnå matsikkerhet og bedre ernæring og fremme bærekraftig landbruk. Begrepet landbruk brukes her i betydningen matproduksjon og inkluderer fiskeri og akvakultur. FNs bærekraftsmål 14, om bevaring og bærekraftig bruk av hav og marine ressurser, omfatter også blant annet fiskeri og akvakultur, men grunnen til å drive fiskeri og akvakultur ligger i FNs bærekraftsmål 2.

Bærekraftige matsystemer skal ifølge FN sørge for matsikkerhet og god ernæring for alle og sikre det økonomiske, sosiale og miljømessige grunnlaget for matsikkerhet og ernæring for framtidige generasjoner. Matsystemer knytter faktorer som klima, miljø, infrastruktur og institusjoner sammen med verdikjeden for mat og omfatter alle aktører. Det gjelder matproduksjon, videreforedling, distribusjon, salg og konsum. I tillegg omfattes den sosioøkonomiske og miljømessige effekten systemet har på omgivelsene. Matsikkerhet innebærer at alle har tilgang til nok, trygg og sunn mat som ivaretar ernæringsmessige behov og matpreferanser.

Departementets aktiviteter knyttet til bærekraftige akvatiske matsystem og matsikkerhet skal bidra både til hovedmålet og flere av delmålene. Omtale av arbeidet med bærekraftsmål 2 er derfor omtalt samlet. Disse delmålene er mest relevante for arbeidet på Nærings- og fiskeridepartementets sektor:

2.1) Innen 2030 utrydde sult og sikre alle mennesker, særlig fattige og personer i utsatte situasjoner, inkludert spedbarn, tilgang til nok, trygg og sunn mat hele året

2.2) Innen 2030 utrydde alle former for feilernæring, innen 2025 nå de internasjonalt avtalte målene som omhandler veksthemming og avmagring hos barn under fem år og ivareta ernæringsbehovene til unge jenter, gravide, ammende kvinner og eldre personer

2.4) Innen 2030 sikre at det finnes bærekraftige systemer for matproduksjon og innføre robuste metoder som gir økt produktivitet og produksjon, som bidrar til å opprettholde økosystemene, som styrker evnen til tilpasning til klimaendringer, ekstremvær, tørke, oversvømmelse og andre katastrofer, og som gradvis bedrer arealenes og jordas kvalitet

Økt produksjon av mat og fôr fra akvatiske matsystemer kan bidra til mer bærekraftige matsystemer og global matsikkerhet. Norges kompetanse og løsninger har overføringsverdi til flere land. Flere norske forskningsmiljøer deltar i internasjonale prosjekter med mål om å utvikle bærekraftige akvatiske matsystemer. Blant annet bidrar Veterinærinstituttet med sin kompetanse på fiskehelse i flere Norad-finansierte prosjekter og Havforskningsinstituttet med kunnskapsgrunnlag for trygg og sunn akvatisk mat.

Matsikkerheten er generelt sett god i Norge, men vi har utfordringer knyttet til ernæring og sunt kosthold, blant annet for lavt sjømatkonsum. Vi har gode rammeverk og forvaltningsinstitusjoner som sikrer at maten som tilbys, er trygg å spise. Havforskningsinstituttet overvåker innholdet av uønskede stoffer og analyserer næringsstoffer i ulike typer sjømat og bidrar til økt kunn-

skap både nasjonalt og internasjonalt. Havforskningsinstituttet og Veterinærinstituttet gir dessuten forskningsbaserte råd til god forvaltning av fiskeri- og havbruksnæringen. Blant annet overvåkes forekomsten av sykdom, bruk av legemidler i havbruksproduksjonen og innhold av nærings- og fremmedstoffer i sjømat. Norges forskningsråd støtter forskning på bærekraftig matproduksjon. I tillegg gjennomføres flere tiltak for økt sjømatkonsum, jf. nasjonal handlingsplan for bedre kosthold.

Norge er en stor produsent av sjømat og verdens nest største sjømateksportør. Det arbeides for å synliggjøre og fremme betydningen av bærekraftig produksjon av akvatisk mat som kilde til viktige næringsstoffer og som viktig element for bærekraftige matsystemer. I forbindelse med FNs ernæringsstår (2016–2025), og som en oppfølging av bærekraftsmålene, har Norge etablert et globalt handlingsnettverk. Nettverket fremmer betydningen av mat fra hav og innlandsvann for matsikkerhet og ernæring, deler kunnskap for å skape handling nasjonalt som ivaretar de ulike elementene i matsikkerhet (tilgang til nok, trygg og sunn mat som dekker ernæringsmessige behov og matpreferanser) i hele verdikjeden – fra sunne hav til sunn befolkning. Nettverkets aktiviteter rapporteres til FNs generalforsamling.

Under FNs havkonferanse 2022 forpliktet Norge seg til å videreføre arbeidet med nettverket fram til 2030, slik at FNs ernæringsstår og FNs havforskningstår kan ses i sammenheng. Nærings- og fiskeridepartementet leder arbeidet i tett samarbeid med Havforskningsinstituttet og en nasjonal arbeidsgruppe bestående av Utenriksdepartementet, Helse- og omsorgsdepartementet, Klima- og miljødepartementet, Norad, Nofima og Ernæringsrådet. Det er utviklet en nettside for deling av informasjon om nettverket¹.

Mål 8 – om å fremme inkluderende og bærekraftig økonomisk vekst og sysselsetting

Bærekraftsmål 8 er å fremme varig, inkluderende og bærekraftig økonomisk vekst, full sysselsetting og anstendig arbeid for alle.

Delmål 8.2) Øke den økonomiske produktiviteten gjennom diversifisering, teknologisk fremgang og innovasjon, blant annet med vekt på lønnsomme og arbeidsintensive sektorer

Det vises til omtale under mål 9.

Delmål 8.3) Fremme en utviklingsrettet politikk som støtter produktive aktiviteter, opprettelse av anstendige arbeidsplasser, entreprenørskap, kreativitet og innovasjon, og stimulere til formalisering av og vekst i antallet svært små, små og mellomstore bedrifter, blant annet ved å gi dem tilgang til finansielle tjenester

Det vises til omtale under delmål 9.3.

Delmål 8.8) Beskytte arbeiderrettigheter og fremme et trygt og sikkert arbeidsmiljø for alle arbeidstakere, inkludert arbeidsinnvandrere og særlig kvinnelige innvandrere, og arbeidstakere i et usikkert arbeidsforhold

Eksfin vektlegger viktigheten av ansvarlige arbeidsvilkår i de transaksjoner som finansieres, samt oppfølgingen av FNs veiledende prinsipper for næringsliv og menneskerettigheter. Særlig har fokus vært på arbeidsvilkår ved skipsverft, som er en arbeidsintensiv industri.

Delmål 8.9) Innen 2030 utarbeide og iverksette politikk for å fremme en bærekraftig turistnæring som skaper arbeidsplasser og fremmer lokal kultur og lokale produkter

Regjeringen arbeider med utgangspunkt i at reiselivet er en framtidsnæring som skal bidra til å sikre verdiskaping og arbeidsplasser i hele landet. Det skal arbeides målrettet for å gjøre næringen mer bærekraftig og for å sikre flere helårs arbeidsplasser i næringen. Destinasjonsselskaper og regionalt samarbeid skal sikre grunnlaget for de lokalt forankrede reiselivsbedriftene. Det vises til nærmere omtale av reiselivsnæringen i omtalen av programkategori 17.10.

Mål 9 – om bærekraftig industrialisering, innovasjon og infrastruktur

Bærekraftsmål 9 er å bygge solid infrastruktur og fremme inkluderende og bærekraftig industrialisering og innovasjon.

I et velfungerende samfunn er effektiv og god infrastruktur avgjørende. Eksempler er skoler og helseinstitusjoner, fysisk infrastruktur for transport og energi, og informasjons- og kommunikasjonsteknologi. Delmål 9.1 om utvikling av pålitelig, bærekraftig og solid infrastruktur av høy kvalitet blir i hovedsak ivarettatt av andre departementer.

¹ <https://nettsteder.regjeringen.no/foodfromtheocean/>

Delmål 9.2) Fremme inkluderende og bærekraftig industrialisering og næringsutvikling, innen 2030 øke industriens andel av sysselsetting og bruttonasjonalprodukt betydelig, i tråd med forholdene i de respektive landene og doble industriens andel av sysselsetting og bruttonasjonalprodukt i de minst utviklede landene

Regjeringen har gjennom satsningen på et grønt industriløft lagt et løp for hvordan Norge best kan bidra til å få fart på nye grønne industriprosjekter, samtidig som vi kutter i klimagassutslipp og bidrar til nye lønnsomme jobber i hele landet. Målet til regjeringen er at Norge skal holde fram med å være en viktig energiproducent og en industriell drivkraft også i framtiden. Regjeringen har lagt fram et veikart som viser hvordan vi sammen vil arbeide for å realisere ambisjonene for et grønt industriløft. Særlige innsatsområder er hydrogen, havvind, CO₂-håndtering, batteri, grønne prosjekter i eksisterende fastlandsindustri, skog- og trenæringen og annen bioøkonomi, og den maritime verdikjeden. Regjeringen har nylig lansert Veikart 2.0 for Grønt industriløft der innsatsen foreslås forsterket og to nye områder løftes fram: solindustri og manufacturing, jf. nærmere omtale i kap. 2.

Delmål 9.3) Øke tilgangen til finansielle tjenester, inkludert rimelig kreditt, for små industribedrifter og andre bedrifter, særlig i utviklingsland, og styrke disse bedriftenes posisjon og integrere dem i verdikjeder og markeder

Tilgang til kapital og et velfungerende kapitalmarked er en nødvendig forutsetning for bærekraftig vekst, omstilling og innovasjon. Hovedinntrykket er at kapitalmarkedet i Norge fungerer godt, at norske finansforetak er solide og likvide, og at offentlige ordninger bidrar til å finansiere samfunnsøkonomisk lønnsomme prosjekter som ikke finner ordinær markedsfinansiering. Samtidig er det et mål for regjeringen å forenkle tilgangen til risikokapital og kompetente investorer.

Som en del av oppfølgingen av Meld. St. 13 (2020–2021) *Klimaplan for 2021–2030* satt regjeringen ned et ekspertutvalg for å vurdere rammevilkårene og markedet for klimavennlige investeringer. Ekspertutvalget leverte sin rapport i juni 2022. Rapporten følges opp gjennom arbeidet med grønt industriløft.

Regjeringen arbeider for at private investorer skal bidra til utviklingen av oppstarts- og vekstbedrifter. Det er etablert flere programmer som skal avhjelpe utfordringer som nyetablerte foretak

har når de skal finansiere utvikling og drift, blant annet mandatet for fonds- og matchingsinvesteringer i Investinor, etablerertilskuddsordningen og tiltak for å skape flere møteplasser. Innovasjonslån og skatteinsentivordninger for både investorer og for ansatte som tildeles opsjoner i arbeidsforhold, er andre tiltak som skal bidra til ytterligere fornyelse av norsk næringsliv.

Nysnø Klimainvesteringer AS er et statlig eid investeringsselskap som skal bidra til reduserte klimagassutslipp gjennom lønnsomme investeringer i unoterte selskaper og/eller fond rettet mot unoterte selskaper, og med investeringsfokus på bedrifter i tidlige faser.

Norge deltar også i deler av EUs investeringsprogram InvestEU. Dette programmet skal støtte bærekraftige investeringer, innovasjon og jobb-skaping i Europa. Programmet er nærmere omtalt under delmål 9.4 og i kap. 924 Internasjonale samarbeidsprogrammer.

For å støtte opp under grønn omstilling og økt eksport har regjeringen i 2022 utvidet handlingsrommet til Eksfin slik at det kan gis lån og garantier til eksportrettede investeringer og klimavennlige investeringer som har eksportpotensial. Det er også åpnet for finansiering av bunnfaste vindkraftprosjekter til havs, på lik linje med flytende vindkraftprosjekter.

Delmål 9.4) Innen 2030 oppgradere infrastruktur og omstille næringslivet til å bli mer bærekraftig, med mer effektiv bruk av ressurser og mer utstrakt bruk av rene og miljøvennlige teknologiformer og industriprosesser, der alle land gjør en innsats etter egen evne og kapasitet

Norsk industri og næringsvirksomhet har over mange år måttet omstille seg og har gjennomgående god omstillingsevne. Industrien bidrar også til utvikling av produksjonsprosesser og produkter som er viktig i et lavutslippssamfunn. Det er samtidig behov for at næringslivet produserer mer klimavennlig og reduserer sine utslipp. Industri var lenge den største kilden til klimagassutslipp i Norge, men utslippene har gått ned.

Forskning og innovasjon har en sentral rolle på veien mot bærekraftsmålene. Kompleksiteten i utfordringene krever bedre tilrettelegging for innovasjons- og forskningssamarbeid på tvers av sektorer, finansieringskilder og land. Samtidig gir de sammensatte utfordringene behov for å se forskning, innovasjon og verdiskaping i sammenheng, både nasjonalt og internasjonalt. Norge deltar derfor blant annet i EUs rammeprogram for forskning og innovasjon Horisont Europa og EUs

investeringsprogram InvestEU. Minst 30 pst. av investeringene gjennom InvestEU skal bidra til å nå EUs klimamål. Utvikling av bærekraftig infrastruktur er blant hovedprioriteringene i programmet, og minst 60 pst. av infrastrukturinvesteringene skal bidra til å nå EUs klimamål.

Regjeringen ønsker å legge til rette for en dreining i næringslivets forsknings- og innovasjonsaktiviteter mot mer klima- og miljøvennlige løsninger i hele landet. Regjeringen innførte derfor i statsbudsjettet for 2023 et hovedprinsipp om at prosjekter som mottar støtte gjennom det næringsrettede virkemiddelapparatet, skal ha en plass på veien mot omstillingsmålet for 2030, og at Norge skal være et lavutslippssamfunn i 2050.

9.5) Styrke vitenskapelig forskning og oppgradere teknologien i næringslivssektorene i alle land, særlig i utviklingsland, blant annet ved –innen 2030 – å stimulere til innovasjon, betydelig øke antallet ansatte (per million innbyggere) innenfor forsknings- og utviklingsvirksomhet og betydelig øke bevilgningene til offentlig og privat forskning og utvikling

De generelle næringsrettede virkemidlene i Innovasjon Norge, Siva og Norges forskningsråd finansierer prosjekter som har positive klima- og miljøeffekter, selv om dette ikke nødvendigvis er virkemidlenes hovedformål. I tillegg har man enkelte ordninger som har klima og miljø som formål.

Grønn plattform er en felles konkurransearena i regi av Innovasjon Norge, Forskningsrådet og Siva og bygger på allerede etablerte ordninger. Formålet med tiltaket er å skape et samfunnsøkonomisk lønnsomt og bærekraftig næringsliv som bidrar til grønn omstilling. Plattformen skal bidra til at hele løpet fra forskning til kommersialisering og markedsintroduksjon ses i sammenheng, på tvers av de involverte virkemiddelaktørene. Se nærmere omtale i programkategori 17.20.

Grønne vekstlån i Innovasjon Norge ble innført i 2022. Ordningen er et låneprodukt med betingelser og risikoprofil som, sammenlignet med de ordinære betingelsene i innovasjonslåneordningen, premierer bedrifter og prosjekter som direkte bidrar til å realisere Norges forpliktelse om 55 pst. reduksjon av klimagassutslipp innen 2030. Formålet med ordningen er å bidra til å øke tempoet på grønn omstilling i næringslivet og bidra til at Norge når målet om 55 pst. reduserte klimagassutslipp innen 2030.

Miljøteknologiordningen i Innovasjon Norge er viktig for grønn omstilling i næringslivet. Den tilbyr finansiering til utvikling, bygging og testing

av ny miljøteknologi. Dette omfatter teknologier, prosesser, løsninger og tjenester som er bedre for miljøet enn det som brukes i dag. Bedrifter får mulighet til å prøve ut og vise fram sine miljøteknologiløsninger og arbeide for at produktene blir mest mulig tilpasset de nasjonale og internasjonale markedene de skal konkurrere i.

Mål 11 – om bærekraftige byer og lokalsamfunn

Bærekraftsmål 11 er å gjøre byer og lokalsamfunn inkluderende, trygge, robuste og bærekraftige.

Delmål 11.6) Innen 2030 redusere byenes og lokalsamfunnenes negative påvirkning på miljøet (målt per innbygger), med særlig vekt på luftkvalitet og avfallshåndtering i offentlig eller privat regi

Norges to atomreaktoranlegg ligger i tett befolkede områder i Halden og på Kjeller. Oppryddingen av atomavfallet vil på lengre sikt innebære tryggere og sikrere områder og mulighet til utvikling av områdene til andre formål.

Mål 12 – om bærekraftig produksjon og forbruk

Bærekraftsmål 12 er å sikre bærekraftige forbruks- og produksjonsmønstre.

De siste 50 årene er verdens befolkning doblet og BNP firedoblet. Gevinsten har i mange land vært ulikt fordelt, og utviklingen har satt press på naturressurser, bidratt til forurensning, tap av naturmangfold, økt belastning på vannressurser og økte klimagassutslipp.

Delmål 12.3) Innen 2030 halvere andelen matsvinn per innbygger på verdensbasis, både i detaljhandelen og blant forbrukere, og redusere svinn i produksjons- og forsyningskjeden, herunder svinn etter innhøsting

Effektive strategier for å redusere matsvinn bør utvikles på alle nivåer i verdikjeden. Dette omfatter blant annet å identifisere årsaker til matsvinn og finne fram til mulige løsninger, nøkkelaktører og prioriteringer. Mindre matsvinn gir økt tilgang til mat uten at produksjonen øker, og dermed mindre press på klima og miljø. Meld. St. 13 (2020–2021) *Klimaplan for 2021–2030* har også identifisert redusert matsvinn som et viktig tiltak for å redusere ikke-kvotepålagte utslipp. I perioden 2015–2019 ble matsvinnet redusert med 12 pst., blant annet som følge av bransjeavtalen om reduksjon av matsvinn med aktørene i matverdikjeden. Målet med avtalen er at matsvinnet skal halveres

innen 2030. I tråd med klimaplanen skal arbeidet med matsvinn også settes i sammenheng med økt utnyttelse av matressursene som blir høstet og dyrket, inkludert økt bruk av restråstoff.

Delmål 12.6 Stimulere selskaper, særlig store og flernasjonale selskaper, til å innføre bærekraftige arbeidsmetoder og integrere informasjon om bærekraft i sine rapporteringsrutiner

I ny eierskapsmelding, Meld. St. 6 (2022–2023) *Et grønnere og mer aktivt statlig eierskap – Statens direkte eierskap i selskaper* er det en ny forventning om at selskaper med statlig eierandel inkluderer arbeidet med FNs bærekraftsmål i sine strategier og arbeider aktivt med å følge opp dette i daglig drift. I Statens eierrapport for 2022 er det informasjon om selskapenes klimagassutslipp og -mål, samt hvilke bærekraftsmål de følger.

Regjeringen forventer at norske selskaper kjenner til og etterlever OECDs retningslinjer for flernasjonale selskaper om ansvarlig næringsliv og FNs veiledende prinsipper for næringsliv og menneskerettigheter. Her ligger det en klar forventning om at selskaper gjennomfører aktsomhetsvurderinger for å unngå skade på mennesker, samfunn og miljø i egen virksomhet og i leverandørkjeden. Disse forventningene gjelder uansett hvor på kloden aktiviteten foregår og omfatter både private og statlig eide selskaper. Disse retningslinjene utgjør den globale standarden og de internasjonale kjøperreglene for ansvarlig forretningsdrift. OECDs kontaktpunkt i Norge veileder norske selskaper i å kartlegge risiko for negativ effekt og skade forårsaket av egen virksomhet, av aktører i leverandørkjeden eller av forretningsforbindelser.

Delmål 12.7) Fremme bærekraftige ordninger for offentlige anskaffelser, i samsvar med de enkelte landenes politikk og prioriteringer

Det offentlige kjøper varer, tjenester og bygge- og anleggsarbeider for over 740 mrd. kroner hvert år. Regjeringen vil benytte denne innkjøpsmakten til å øke etterspørsel etter klima- og miljøvennlige løsninger som kan medvirke til å styrke markedene for bærekraftige produkter og tjenester, samt fremme mer sirkulær økonomi og grønn innovasjon. Dette kan bidra til at markedet leverer bedre og mer effektive løsninger både til den offentlige og den private delen av markedet. Som et ledd i dette arbeidet har regjeringen vedtatt

regler som gir oppdragsgivere plikt til å ta hensyn til klima og miljø i offentlige anskaffelser.

Direktoratet for forvaltning og økonomistyring (DFØ) har ansvar for å legge til rette for at offentlige virksomheter har god kompetanse og organiserer sine anskaffelser på en hensiktsmessig og effektiv måte. Som del av dette arbeidet veileder DFØ også om gjennomføring av grønne offentlige anskaffelser. Det vises til nærmere omtale under kap. 1605, post 01 i Finansdepartementets budsjettproposisjon. En helhetlig tilnærming til klima og miljø, standardiserte minimumskrav og et grønt kompetanseløft er viktige elementer i regjeringens arbeid med å styrke veiledningen om offentlige anskaffelser for å bygge kompetansen om klima- og miljøvennlige anskaffelser og fremme grønn omstilling.

Regjeringen har gjennomført første trinn i en Norgesmodell for offentlige anskaffelser med blant annet nasjonale seriøsitetskrav for alle offentlige innkjøp som skal bidra til å forebygge arbeidslivskriminalitet og sosial dumping. Første trinn gjelder regler om enkelte kontraktskrav og kontrollplikter. I tillegg har DFØ utarbeidet en beste praksis for kontraktsoppfølging, som gir støtte til oppdragsgiverne. Arbeidet er en viktig del av regjeringens innsats for å fremme det trygge og seriøse arbeidslivet og bevare den norske arbeidslivsmodellen.

Mål 13 – om klima

Bærekraftsmål 13 er å handle umiddelbart for å bekjempe klimaendringene og konsekvensene av dem.

I FNs sjøfartsorganisasjon IMO jobbes det for å kutte utslipp fra skipsfarten, og Norge er en pådriver i dette arbeidet. Internasjonalt står skipsfart for 3 pst. av verdens klimagassutslipp, og det er i IMO vedtatt en ambisjon om nullutslipp for internasjonal skipsfart i 2050. Nasjonalt har regjeringen fokus på å bidra til grønn omstilling i maritim sektor.

Ifølge Miljødirektoratets rapport *Klimatiltak mot 2030*, vil et kosthold i tråd med helsemyndighetenes anbefalinger (mindre rødt kjøtt, mer plantebasert kost og fisk) være det klimatiltaket med størst potensial for reduksjon av utslipp av klimagasser samlet over perioden 2021–2030. Regjeringen er opptatt av å fremme havet som matfat og legge til rette for bærekraftig produksjon og konsum av mat fra havet.

13.1) Styrke evnen til å stå imot og tilpasse seg til klimarelaterte farer og naturkatastrofer i alle land

Eksfin tilbyr eksportfinansiering til prosjekter som kan ha positive miljøeffekter. Den OECD-tilknyttede eksportfinansieringsavtalen legger til rette for grønn energi ved at det kan tilbys gunstigere finansieringsvilkår enn for øvrige eksportkontrakter. I tillegg er det begrensninger på finansiering av kullkraftverk; i hovedsak finansieres kun de mest effektive kullkraftverkene og kullkraftverk med operative karbonfangst- og lagringssystemer.

Mål 14 – om bevaring og bærekraftig bruk av hav og marine ressurser

Bærekraftsmål 14 er å bevare og bruke havet og de marine ressursene på en måte som fremmer bærekraftig utvikling. Det er fordelt på delmålene 14.1-14.7 og 14.a-14.c.

Regjeringen har i Hurdalsplattformen varslet at den vil styrke bestands- og ressursforskningen i havet, langs kysten og i fjordene, styrke innsatsen mot fiskeri- og miljøkriminalitet nasjonalt og internasjonalt og lede an i innsatsen for å stanse plastforurensning i havet. En forvaltning som sikrer bærekraftig uttak av levende marine ressurser må ses i sammenheng med bærekraftsmål 2, nok og trygg mat.

Skipsfart spiller en viktig rolle i den globale handel. Norge har arbeidet aktivt for å sikre innlemmelsen av FNs bærekraftsmål i IMOs strategiske plan og arbeidsprogrammene for relevante komiteer. Det overordnede målet om å bevare og bruke hav på en måte som fremmer bærekraftig utvikling, er sentralt i IMOs arbeid. I tillegg er det mange aspekter ved IMOs arbeid som kan linkes til flere bærekraftsmål. Dette gjenspeiles i organisasjonens arbeidsplan og bistandsprogrammer.

Norge har siden 2018 vært hovedsponsor for FNs næringslivsplattform for hav, *UN Global Compact Ocean Stewardship Coalition*. Gjennom plattformen har havrelatert næringsliv utviklet et rammeverk for beste praksis for bærekraftig forretningsvirksomhet tilknyttet havet.

Hav er et av satsingsområdene i Langtidsplan for forskning og høyere utdanning. Kontinuerlig kunnskapsinnhenting, god forvaltning og overvåkingsprogrammer sørger for bærekraftig bruk av havets ressurser og bevaring av økosystemene.

Fiskeri- og havbruksnæringsens forskningsfinansiering AS finansierer forskning som skal bidra til å utvikle ny kunnskap for norsk sjømatnæring som muliggjør verdiskaping, bærekraft og

innovasjon. Kunnskapen skal bidra til å realisere FNs bærekraftsmål.

Delmål 14.1) Innen 2025 forhindre og i betydelig grad redusere alle former for havforurensning, særlig fra landbasert virksomhet, inkludert marin forsøpling og utslipp av næringsalter

Som havnasjon har Norge tatt en lederrolle globalt og regionalt for å bekjempe marin forsøpling. Hovedansvaret for dette ligger til Klima- og miljødepartementet, men fiskerimyndighetene gjør en særlig innsats for å redusere forsøpling fra fiskeriene. Under norske havforskningstokt i våre tre havområder registreres forekomster av marint søppel, inkludert plast og mikroplast. Fiskeridirektoratet har i flere tiår ryddet tapte fiskeredskaper, men lanserte i 2021 en handlingsplan mot marin forsøpling fra fiskeri, havbruk og fritidsfiske. I tråd med planen gjennomføres en rekke forebyggende tiltak. Direktoratet har også økt innsamlingen av tapte fiskeredskaper og opprydding av forlatte blåskjellanlegg.

Delmål 14.2) Innen 2020 forvalte og beskytte økosystemene i havet og langs kysten på en bærekraftig måte for å unngå betydelig skadevirkninger, blant annet ved å styrke økosystemenes motstandsevne og ved å iverksette tiltak for å gjenoppbygge dem, slik at havene kan bli sunne og produktive

Delmålet følges i Norge opp gjennom økosystembasert forvaltning av områder og arter, basert på kunnskap, overvåking og etterlevelse. Dette bidrar til at havet styrkes som grunnlag for bærekraftig matproduksjon og næringsvirksomhet. En helhetlig havforvaltning bidrar til måloppnåelse under flere av delmålene. Konkurransen om bruken av kystsonen er økende i Norge.

Havforskningsinstituttet kartlegger forekomster av fremmede arter gjennom programmer for hav- og kystovervåking. Å utrydde fremmede arter er ofte ikke mulig eller aktuelt, men det er et mål å holde kontroll med utviklingen, for eksempel slik det gjøres for kongekrabbe, slik at ikke viktige habitater ødelegges eller økosystemfunksjoner endres i for stor grad.

Klimaendringer, marin og landbasert forurensning, overfiske og ødeleggelser av viktige marine økosystemer er de største truslene mot verdens havområder. Disse problemene skyldes primært utilstrekkelig lokal og regional forvaltning. Situasjonen i norske havområder er i hovedsak god, men vi har utfordringer i Nordsjøen og Skagerrak. Norge legger sterk vekt på internasjo-

nalt samarbeid om havrelaterte saker i FNs generalforsamling, Den internasjonale sjøfartsorganisasjonen (IMO), FNs organisasjon for ernæring og landbruk (FAO), FNs kontor for narkotika og kriminalitet og INTERPOL, i tillegg til de regionale fiskeriforvaltningsorganisasjonene hvor Norge er medlem.

Norge har vært en pådriver for å få etablert det felles europeiske forskningssamarbeidet JPI Healthy and Productive Seas and Oceans. Målet med JPI Oceans er å bidra til et rent og rikt hav som forsyner framtidens generasjoner med mat og andre ressurser og tjenester, gjennom å utvikle langsiktige felles europeiske strategier for utvikling og forvaltning av havet.

Delmål 14.3) Begrense mest mulig og sørge for håndtering av konsekvensene av havforsuring, blant annet gjennom styrket vitenskapelig samarbeid på alle nivåer

Klima- og miljødepartementet har hovedansvaret for dette delmålet. Norske fagmiljøer arbeider med å øke kunnskapen om effekter av klimaendringer og havforsuring for grunnleggende økologiske forhold som primærproduksjon, fordeling av ulike arters og bestanders størrelse og utbredelse, samt framtidig fangstpotensial. Havforskningsinstituttet gjennomfører årlig innsamling av data for å vurdere konsekvensene av havforsuring på økosystemene og endringer i menneskelig påvirkning.

Delmål 14.4) Innen 2020 innføre effektive tiltak for å regulere uttaket av fiskebestandene, få slutt på overfiske og ulovlig, urapportert og uregulert fiske og ødeleggende fiskemetoder, og iverksette vitenskapelig baserte forvaltningsplaner for å gjenoppbygge fiskebestandene på kortest mulig tid, i det minste til de nivåene som kan gi høyest mulig bærekraftig avkastning ut fra bestandenes biologiske særtrekk

Målet, slikt det opprinnelig ble formulert, har utløpt: Det er likevel allmenn aksept for at stater fortsetter å rapportere fram til utløpet av FNs bærekraftsmål i 2030. Norge regulerer de kommersielt viktige fiskebestandene gjennom forvaltningsplaner for å sikre bærekraftige uttak. Mer enn 90 pst. av fisken vi fisker, kommer fra bestander vi deler med andre land. Norge inngår derfor en rekke bi- og multilaterale fiskeriavtaler årlig, i tillegg til at vi deltar i relevante regionale fiskeriforvaltningsorganisasjoner. Den langt største delen av vårt fiske foregår på bestander hvor det

slik er fastsatt kvoter for uttaket, mens det brukes andre metoder for å følge utviklingen for bestander som ikke er kvoteregulert og heller ikke prioritert like høyt i forskningssammenheng. Sammen med kontrolltiltak og forskningsinnsats utgjør det et helhetlig forvaltningsregime som sikrer et kontrollert og forutsigbart uttak av fiskebestandene. Norge har implementert relevant internasjonalt regelverk som skal forhindre UUU-fiske. En rekke arealverktøy anvendes i fiskerireguleringene, for eksempel forbud mot å fiske med visse redskaper, tidsavgrenset fiske, åpning og lukking av fiskefelt og arealbaserte reguleringer som korallvern og forbud mot bunnfiske. Over 40 pst. av alle norske havområder er underlagt effektive arealbaserte forvaltningstiltak.

I 2019 lanserte Norge «Blue Justice-initiativet» som skal bistå med å implementere den internasjonale erklæringen mot organisert kriminalitet i den globale fiskeindustrien som Norge tok initiativ til i 2018, og som nå har støtte fra 61 land. Initiativet og erklæringen adresserer både bærekraftsmål 14 og 16 ved at det arbeides med å styrke institusjoner i utviklingsland og bekjempe korrupsjon og organisert kriminalitet i fiskerinæringen.

14.5) Innen 2020 bevare minst 10 pst. av kyst- og havområdene, i samsvar med nasjonal rett og folkeretten og på grunnlag av den beste vitenskapelige kunnskapen som er tilgjengelig

Målet har utløpt, og knapt noen land nådde det. Målet omfatter flere aspekter som ikke ble rapportert, blant annet «andre effektive arealtiltak» dvs. sektortiltak. Konvensjonen om biologisk mangfold (CBD) vedtok i desember 2022 nye globale mål blant annet for 30 pst. vern og bevaring av kyst og hav. Slike mål adopteres inn i andre globale avtaler (blant annet FNs nye havavtale om biologisk mangfold i internasjonalt farvann – kalt BBNJ) og prosesser, slik som Havpanelet, under ledelse av Norges statsminister. Marine verneområder og andre arealbaserte bevaringstiltak er viktige verktøy for å ta vare på økosystemer og naturverdier, samtidig som det er mulig å drive bærekraftig næringsaktivitet. Fiskeriforvaltningen har de siste tiårene innført en rekke tiltak som bidrar til effektiv bevaring i over 40 pst. av norsk økonomisk sone. I 2023 har Havforskningsinstituttet kvalitetssikret hvilke arealer i norsk sone som er underlagt effektive fiskeritiltak, som kan være bidrag til å nå det nye globale målet om 30 pst. bevaring av kyst og havområder.

14.6) Innen 2020 forby visse former for fiskerisubsidier som bidrar til overkapasitet og overfiske, avskaffe subsidier som bidrar til ulovlig, urapportert og uregulert fiske, og dessuten unngå å innføre nye tilsvarende subsidier, samtidig som man erkjenner at en hensiktsmessig og effektiv særskilt og differensiert behandling av utviklingslandene og de minst utviklede landene bør være en integrert del av Verdens handelsorganisasjons forhandlinger om fiskerisubsidier

Norge har bygd ned fiskerisubsidiene og står kun igjen med noen små ordninger. WTOs ministerkonferanse vedtok 17. juni 2022 en avtale om fiskerisubsidier. Avtalen regulerer deler av bærekraftsmål 14.6, og forhandlingene fortsetter for å bli enige om en avtale som også omfatter de gjenværende elementene (overkapasitet og overfiske). Norge har og deltar fortsatt aktivt i forhandlingene.

Det er etablert rekrutteringsordninger for å sikre at yngre fiskere velger fiske som yrke, i tråd med delmål 14.b.

Delmål 14.a) Styrke vitenskapelig kunnskap, bygge opp forskningskapasitet og overføre marin teknologi – og samtidig ta hensyn til kriterier og retningslinjer fra Den mellomstatlige oseanografiske kommisjon for overføring av marin teknologi – med sikte på å bedre tilstanden i havet og øke det marine artsmangfoldets bidrag til utviklingen i utviklingslandene, særlig i små utviklingsøystater og de minst utviklede landene

Norge investerer mye i forskning, kartlegging og overvåking og er et av de landene som bruker størst andel av forskningsressursene til havrelaterte problemstillinger.

FNs havforskningstiår for bærekraftig utvikling fra 2021–2030 skal bli et globalt løft for å heve kunnskapen om havene. Tiåret skal stimulere og koordinere forskningsinnsatsen nasjonalt og glo-

balt, slik at bærekraftsmålene nås. Norge er nå en av de største bidragsyterne til havforskningstiåret gjennom støtte til FNs havforskningsskommisjon (IOC). Norge deltar i havforskningstiårsalliansen (Ocean Decade Alliance). Det tverrdepartementale norske havbunnskartleggingsprogrammet Mareano og de årlige havforskningstoktene fra Havforskningssinstituttets side er eksempler på nasjonal innsats for både kompetanseheving og oppdateringer som grunnlag for forvaltnings tiltak. Ved utgangen av 2022 var det dybdemålt ca. 292 000 km² i norsk økonomisk sone, og av dette er 272 000 km² kartlagt med hensyn til geologi, biologi og kjemi.

14.c) Styrke bevaring og bærekraftig bruk av havene og de marine ressursene ved å implementere folkeretten slik den er reflektert i FNs havrettskonvensjon, som utgjør rettsgrunnlaget for bevaring og bærekraftig bruk av havene og de marine ressursene, slik det framgår av punkt 158 i FN-rapporten «The Future We Want»

Norsk forvaltning etterlever alle relevante deler av FNs havrettskonvensjon og underliggende avtaler og vedtak, som FN-avtalen om fiske på det åpne hav, FNs årlige fiskeriresolusjoner, retningslinjer, vedtak under FAO og FNs sluttokument «The Future We Want» fra 2012. I praksis omfatter dette blant annet utøvelsen av fiske både i områder utenfor nasjonal jurisdiksjon, dvs. i de regionale fiskeriorganisasjonene som Norge er medlem av, og i Norges økonomiske sone. Norge rapporterte om norsk status og deltok i Reviewkonferansen for FN-avtalen om fiske på det åpne hav i mai 2023, et møte som ble preget av den geopolitiske situasjonen. En ny FN-avtale om biodiversitet utenfor nasjonal jurisdiksjon ble vedtatt i juni 2023. Utenriksdepartementet koordinerer arbeidet med å forberede signering av avtalen og implementering i norsk rett.

9 Likestilling, inkludering og mangfold – oppfølging av aktivitets- og redegjørelsesplikten

Status for departementet og de underliggende virksomhetene for 2022

Status for departementet

Nærings- og fiskeridepartementet skal arbeide aktivt for å fremme likestilling, mangfold og inkludering blant sine ansatte. Alle mennesker har grunnleggende rett til gode og rettferdige arbeidsvilkår der ingen skal oppleve diskrimine-

ring på grunn av kjønn, graviditet, permisjon ved fødsel eller adopsjon, omsorgsoppgaver, etnisitet, religion, livssyn, funksjonsnedsettelse, seksuell orientering, kjønnsidentitet, kjønnsuttrykk, alder og kombinasjoner av disse grunnlagene. Departementet tilstreber å inneha en organisasjonskultur som gir rom og like muligheter gjennom fordeling av ressurser og anerkjennelse av mangfold og forskjellighet.

Tabell 9.1 Nærings- og fiskeridepartementet – kjønnsbalanse og status

	Kjønnsbalanse i antall og pst.				
	År	Menn pst.	Kvinner pst.	Antall totalt	Kvinnens lønn i pst. av menns
Totalt i Nærings- og fiskeridepartementet ¹	2022	45	55	348 ²	95,9
	2021	44	56	317	94,7
Departementsråd/ assisterende departementsråd	2022	50	50	2	-
	2021	50	50	2	-
Ekspedisjonssjef	2022	33	66	9	93,5
	2021	33	66	9	96
Kommunikasjonssjef	2022	50	50	2	-
	2021	50	50	2	-
Avdelingsdirektør ³	2022	38	62	39	96,2
	2021	37	63	32	95,7
Spesialrådgiver	2022	100	0	5	-
	2021	100	0	5	-
Underdirektør	2022	71	29	17	95,5
	2021	50	50	22	98,8
Fagdirektør	2022	46	54	48	100
	2021	45	55	42	99,4
Prosjektleder	2022	40	60	5	-
	2021	67	33	3	-
Seniorrådgiver	2022	43	57	122	98,7
	2021	39	61	120	97,3
Rådgiver	2022	59	41	51	102,1
	2021	34	66	41	97,3
Seniorkonsulent	2022	0	100	6	-
	2021	0	100	5	-
Førstekonsulent	2022	36	64	28	102,6
	2021	30	70	23	101,9

¹ Inkluderer fast ansatte, vikarer, engasjementer og andre på midlertidige vilkår. Inkluderer ikke ansatte som er i permisjon, uførepensjon eller ekstern hospitering. Tall fra departementets personalsystem per 31. desember 2022.

² Økningen i antall ansatte skyldes dels overføring av Kystseksjonen fra Samferdselsdepartementet til Nærings- og fiskeridepartementet.

³ Avdelingsdirektører med personalansvar.

Nærings- og fiskeridepartementet er opptatt av kjønnsbalanse, både innad i departementets avdelinger og i de ulike stillingskategoriene. Kvinneandelen i departementet utgjorde 55 pst. i 2022, mot 56 pst. i 2021. I stillingskategorien under-

direktør er kvinner underrepresentert, med 29 pst. mot 71 pst. menn. Omvendt tendens gjelder for stillingskategorien ekspedisjonssjef.

Kvinnens lønn utgjorde i gjennomsnitt 95,9 pst. av menns lønn i 2022, mot 94,7 pst. i 2021. Statis-

tikken for 2022 viser at menn og kvinner i departementet har tilnærmet lik lønn i de fleste stillingskategorier. Noen stillingskategorier skiller seg ut. For kategorien ekspedisjonssjef har forskjellen mellom kvinners gjennomsnittlige lønn relatert til menns gjennomsnittlige lønn økt fra 4 pst.p. i 2021 til 6,5 pst.p. i 2022. For stillingskategoriene rådgiver og førstekonsulent har kvinner høyere gjennomsnittlig lønn enn menn. I 2022

kartla departementet lønnsforskjeller på startlønnen til nyansatte. Kartleggingen viste ingen signifikant sammenheng mellom lønn og kjønn.

Nærings- og fiskeridepartementet er opptatt av å rekruttere bredt. Ved ansettelse i ledige stillinger skal minst én kvalifisert søker med minoritetsbakgrunn, nedsatt funksjonsevne og hull i CV-en kalles inn til intervju.

Tabell 9.2 Nærings- og fiskeridepartementet – andel ansatte i deltid, midlertidig, foreldrepermisjon og sykefravær

	Antall ansatte ¹	Deltid		Midlertidig ansettelse		Foreldrepermisjon		Sykefravær	
		M (pst.)	K (pst.)	M (ant.)	K (ant.)	M (pst.)	K (pst.)	M (pst.)	K (pst.)
2022	348	0,3	0,5	9	8	0,3	3,2	1,64	5,46
2021	317	0,9	0,6	6	14	1,3	1,9	0,9	2,8

¹ Inkluderer fast ansatte, vikarer, engasjementer og andre på midlertidige vilkår. Inkluderer ikke ansatte som er i permisjon, uførepensjon eller ekstern hospitering. Tall fra departementets personalsystem per 31. desember 2022.

I tabellen framkommer status for deltidsarbeid, midlertidig ansatte, foreldrepermisjon og sykefravær (egenmeldt og legemeldt) for kvinner og menn i Nærings- og fiskeridepartementet. Kvinner har et høyere sykefravær enn menn, henholdsvis 5,46 pst. og 1,64 pst. I departementet er bruken av deltidsstillinger (reduerte stillinger) begrunnet i tilrettelegging ut fra den ansattes livssituasjon.

Nærings- og fiskeridepartementet har fleksible arbeidstidsordninger og tilbyr hjemmekontorløsning. Departementet samarbeider for å legge til rette for å tilpasse de ansattes behov.

I 2022 ble det utarbeidet en ny lokal lønnspolitikk i departementet i samarbeid med de ansattes representanter. Et generelt lønnspolitisk prinsipp for departementet er at kjønnsbetingede og andre utilsiktede lønnsforskjeller skal unngås. Det stilles objektive kriterier som skal vektlegges ved lønns- og stillingsvurdering for å redusere diskrimineringsrisiko. Likestilling er omtalt i departementets tilpasningsavtale til Hovedavtalen i staten.

Nærings- og fiskeridepartementet har i 2022 etablert et HR-nettverk med departementets underliggende virksomheter. I nettverket vil det tas opp likestillingsrelaterte problemstillinger og utveksles erfaringer.

Høsten 2022 ble det gjennomført en medarbeiderundersøkelse som et tiltak for å kartlegge arbeidsmiljøet og som et utgangspunkt for eventuelle nye tiltak. Ulike aspekter av likestilling og diskriminering ble belyst i undersøkelsen, blant annet mobbing og seksuell trakassering. Medarbeiderundersøkelsen blir fulgt opp i 2023 gjennom en ny strukturert plan for likestilling, inkludering og mangfold.

Status for departementets underliggende virksomheter

For en nærmere beskrivelse vises det til etatens årsrapporter om hvordan aktivitetskravene for mangfold er ivarettatt.

Tabell 9.3 Tilstandsrapportering om kjønn for virksomheter under Nærings- og fiskeridepartementet

Virksomhet	År	Kjønnsbalanse		Tot. antall	Kvinner lønn i pst. av menns	Deltid pst.		Midl. ansatte pst.		Foreldre- perm. pst.		Sykefravær pst.	
		M pst.	K pst.			M	K	M	K	M	K	M	K
Brønnøysund- registrene	2022	44	56	426	94,4	0,5	10,1	2,5	2,1	0,03	0,9	4	8,3
	2021	44	56	422	85,8	0,2	12,1	2,6	1,2	0,03	0,9	3,5	6,7
Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard	2022	34	66	47	96,6	10	19	2	2	2	10	3	12
	2021	41	59	59	96,1	4	7	0	0	2	4	5	5
Fiskeridirektoratet	2022	55	45	437	93,9	2,9	6,1	6,7	6,1	1,3	3,9	5,1	7,4
	2021	54	46	432	93	3,1	5,5	3,8	6,4	2,3	4,2	2,9	5,7
Eksportfinansiering Norge (Eksfin) ¹	2022	47	53	117	93,7	0,2	0	3	0	0	3	3,5	5,2
	2021	47	53	130	92	0,8	-	3,8	3,8	0	1,5	1,5	4,4
Havforsknings- instituttet	2022	59	41	1 263	92,5	4,7	3,9	10,6	18	0,4	1,7	3,3	4,1
	2021	59,2	40,8	12 514	92,3	4,9	3,9	11,8	17,6	0,6	1,8	3,4	4
Justervesenet	2022	71	29	99	102	3	1	1	0	0,6	3,1	5	11,2
	2021	70	30	101	93	3	1	1	0	0,5	2,4	3,5	4,7
Konkurransetilsynet	2022	42	58	100	93,4	0	1,9	0	0	6	9	2,5	2,5
	2021	41	59	106	90,7	2,3	1,6	2,3	0	5	1,4	2,1	3
Norges geologiske undersøkelse	2022	54	46	204	98,7	3,4	3,4	5,4	2,9	0,5	1,4	1,67	2,86
	2021	53	47	204	98	2,9	5,4	2,9	2,9	0,6	0,6	0,8	1,5
Norsk akkreditering	2022	32	68	31	95	0	10,5	0	4,8	0	0	7,3	3,4
	2021	30	70	27	101	0	4,8	0	0	4,6	0	2,8	12,1
Norsk Romsenter	2022	64	36	50	87	0	0	4	2	2	2	1,2	2,5
	2021	67	33	49	88	2	0	2	0	0	0	2,2	3,8
Patentstyret	2022	43,1	57	255	91,3	1,8	4,8	0,9	0	0	0,7	3,2	6,4
	2021	42,7	57,9	25	91,1	1	4,8	0	0	0	0	3,7	5,9
Sjøfartsdirektoratet	2022	62	38	347	88,8	0,6	0,8	1,4	1,4	1,7	2,8	4	6,8
	2021	60	40	338	87	0,8	1,1	1,4	4,7	1,1	2,8	3,4	3,6
Kystverket ²	2022	18	28	959	78	0,8	1,4	2,9	1,8	4,9	6,5	4,04	4,45
	2021	17	83	932	82	0	1,3	3	1,9			4,04	4,45
Norsk nukleær dekommisjonering	2022	50	50	38	96,1	0	5,3	15,8	5,3	1,3	0	4,4	9
	2021	57	43	30	96,8	0	0	10	10	0	0	0,82	2
Klagenemnds- sekretariatet	2021	36,7	63,3	30	124	8,3	0	25	10,5	0	1,67	1,8	6,2
	2020	33	67	30	115	10	0	50	30	0	7	0,1	1,3

¹ 1. juli 2021 ble Eksportkreditt Norge AS og Garantiinstituttet for eksportkreditt slått sammen til Eksportfinansiering Norge.² Kystverket ble overført fra Samferdselsdepartementet til Nærings- og fiskeridepartementet ved årsskiftet 2021/2022.

Tallene er hentet fra etatenes årsrapporter for 2022 eller ved forespørsel. Etater med under 15 ansatte er ikke tatt med i oversikten. Det omfatter Regelrådet, Klagenemnda for industrielle rettigheter og Dagligvaretilsynet.

Departementets arbeid for likestilling, inkludering og mangfold som offentlig myndighet

Næringspolitikken

Det er regjeringens vurdering at likestilling og mangfold i næringslivet på lang sikt vil kunne skape mer innovasjon, bedre arbeidsmiljø, bedre beslutninger og øke verdiskapingen.

Regjeringen fremmet 20. juni 2023 Prop. 131 LS (2022–2023) *Endringer i foretakslovgivningen mv. (kjønnssammensetning i styret) og samtykke til deltakelse i en beslutning i EØS-komiteen om innlemmelse av direktiv (EU) 2022/2381 i EØS-avtalen*. Forslaget skal bidra til at næringslivet tar i bruk den samlede kompetansen i samfunnet. I proposisjonen foreslås det å stille krav til kjønnsammensetningen i styret i visse foretak, hovedsakelig avgrenset til foretak av en viss størrelse. Styret er ansvarlig for forvaltningen av selskapet, og for regjeringen er det viktig å utnytte kvinners kompetanse. Av andelen styrerepresentanter i aksjeselskaper er 20 pst. kvinner og 80 pst. menn. For daglig ledere i aksjeselskaper er andelen 17,3 pst. kvinner og 82,7 pst. menn. «CORE Topplederbarometer 2022» fra Institutt for samfunnsforskning viser kjønnslikestillingstall om selskapsledelsen i de 200 største bedriftene i norsk næringsliv. Tallene viser kjønnsfordeling i toppledergruppene, styrene, blant styrelederne og de administrerende direktørene. Barometeret viser at 15,5 pst. av topplederne, 13 pst. av styrelederne og 32 pst. av styremedlemmene er kvinner.

Årsaken til skjevheten er sannsynligvis sammensatt. Det det er trolig behov for tiltak innenfor en rekke områder dersom man skal nå målet om en vesentlig bedring av kjønnsrepresentasjon i ledelsen av norske selskaper innen rimelig tid. Det vil heller ikke være tilstrekkelig med tiltak fra det offentlige. Både næringslivet selv og arbeidslivets parter må bidra i arbeidet på sine områder.

Handel- og eksportnæringene

Departementet jobber for at forpliktelse om inkluderende økonomisk utvikling og like muligheter for alle skal tas inn i Norges frihandelsavtaler. Dette gjøres blant annet gjennom en egen bestemmelse om temaet i våre nyere avtaler, slik

som i frihandelsavtalen mellom EØS/EFTA-landene og Storbritannia.

Innovasjon, forskning og entreprenørskap

SSB har på oppdrag fra Innovasjon Norge og Siva utarbeidet en oversikt over kjønnsrepresentasjon i norske aksjeselskaper generelt, og i foretak som har fått støtte fra virkemiddelapparatet spesielt. Oversikten viser utviklingen fra 2017 til 2021. Det framgår at kvinneandelen i styrene og i ledelsen har økt i perioden, både for foretak generelt og for de som har mottatt støtte. 14,4 pst. av aksjeselskapene som fikk støtte fra Innovasjon Norge i 2021, hadde kvinnelig daglig leder. Andelen av norske aksjeselskaper generelt som har kvinnelig daglig leder, er noe over 15 pst. Andelen av Innovasjon Norges kunder som har kvinnelig styreleder, ligger noe under 10 pst.

I tillegg til fellesinitiativene i det næringsrettede virkemiddelapparatet rapporterer Innovasjon Norge om andelen tilsagn til kvinnerettede prosjekter i sin årsrapport. Et prosjekt anses som kvinnerettet om det oppfylder minst ett av fire kriterier, blant annet om kvinner utgjør mer enn 30 pst. av styremedlemmene eller ledelsen i en bedrift, eller om kvinner utgjør mer enn 30 pst. av styringsgruppen ved flerbedrifts-, nettverks- og klyngeprosjekter. Av Innovasjon Norges samlede tilsagn (i kroner) gikk 21 pst. til kvinnerettede prosjekter i 2022, mot 28 pst. i 2021. Når det gjelder tilsagn finansiert gjennom midler fra Nærings- og fiskeridepartementet var andelen 16 pst. i 2022, mot 25 pst. i 2021. Andelen kvinnerettede prosjekter i studententreprenørskapsordningen var på 49 pst. Innovasjon Norge har i løpet av året jobbet med å løfte fram gode kvinnelige rollemodeller gjennom kommunikasjonstiltak, blant annet gjennom promotering av kvinnelige gründere i media, og med å øke antall kvinnelige deltakere i kompetanseprogrammene.

BALANSE+ er Forskningsrådets målrettede satsing på kjønnsbalanse, mangfold og inkludering i norsk forskning. Arbeidet med kjønnsbalanse står sentralt. Satsingen er spesielt rettet mot fagområdene med store utfordringer, inkludert den skjeve kjønnsbalansen i forskningen i næringslivet.

Europakommisjonen innførte i 2022 krav om handlingsplaner for likestilling for å kunne få midler fra Horisont Europa. Forskningsrådet innførte i 2022 samme krav for forskningsorganisasjoner og offentlige virksomheter.

Gjennom tilrettelegging av søknadsprosessen til Sentre for fremragende forskning (SFF) ble det

oppnådd kjønnsbalanse for midler til forskning av høyeste kvalitet. Dette området har fram til nå vært svært mannsdominert.

Innenfor budsjettformålet BIA (brukerstyrt innovasjonsarena), der hovedvirkemiddelet er IPN (Innovasjonsprosjekter i næringslivet) rapporterer Forskningsrådet om 25 pst. prosjekter med kvinnelig prosjektleder i 2022 (sammenlignet med 32 pst. i 2021). Søknader med kvinnelig prosjektleder prioriteres dersom kvaliteten er god.

Forskningsrådet jobber for øvrig sammen med Innovasjon Norge om videreutvikling av en felles løsning for måling av kvinners andel av virkemidlene. SSB er trukket inn i arbeidet for å utrede mulighetene for koblinger mellom registerdata og data hos virkemiddelaktørene.

Siva er medeier i 71 innovasjonsselskaper som inngår i en nasjonal portefølje. Gjennom dette eierskap bidrar Siva til at selskapene har fokus på likestilling i bred forstand. Blant innovasjonsselskapene i porteføljen var andelen kvinner med stilling daglig leder 47 pst. ved utgangen av 2022, mot 45 pst. ved utgangen av 2021. Andelen kvinnelige styreledere var 19 pst., mens andelen kvinnelige styremedlemmer var 44 pst. Innenfor Sivas programvirksomhet var andelen kvinnelig ledelse i inkubasjonsprogrammet 28,5 pst. i 2022, mot 27,6 i 2021 og i næringshageprogrammet var andelen 36,5 pst. i 2022, mot 37,6 pst. i 2021.

Maritim næring

Høgskolen Innlandet har i 2022 på oppdrag fra Nærings- og fiskeridepartementet kartlagt kjønnsfordelingen i de ulike segmentene i maritim næring, kjønnsfordelingen på utvalgte maritime utdanninger og lønnsforskjeller mellom kvinner og menn. Rapporten viser at det er generelt lav kvinneandel i maritim næring og i maritime utdanninger, og at kvinner gjennomsnittlig tjener mindre enn menn. I 2021 var kvinneandelen i maritim næring 21 pst. Innen sjøfart og transport var kvinneandelen 11 pst. blant ansatte om bord på skip og 33 pst. blant ansatte i rederienes landorganisasjoner.

Som en oppfølging av kartleggingen la regjeringen i juni 2023 fram en likestillingsstrategi for maritim næring. Strategien har fire innsatsområder: rekruttering og rollemodeller, et arbeidsmiljø for alle, et arbeidsliv fritt for trakassering og en tilpasset arbeidsplass. Regjeringen følger opp tiltakene i strategien. Regjeringen vil også ta initiativ til en samarbeidserklæring med maritim næring for å jobbe for økt likestilling i næringen, og dokumentere utvikling over tid i sektoren på likestil-

lingsområdet. Samarbeidserklæringen skal inneholde måltall og tidsplan, og skal utvikles i samarbeid med partene og Kultur- og likestillingsdepartementet.

Statlig eierskap

Hvordan hensynet til likestilling og ikke-diskriminering følges opp av staten som eier i statens direkte eierskap i selskaper følger av eierskapspolitikken i Meld. St. 6 (2022–2023) *Et grønnere og mer aktivt eierskap – Statens direkte eierskap i selskaper* (eierskapsmeldingen).

Hensynet til likestilling er i eierpolitikken integrert både ved styrevalg og ved oppfølging av selskapene. Relevant kompetanse er hovedhensynet ved statens arbeid med styresammensetning. Gitt kompetanse skal staten vektlegge kapasitet og mangfold. Med utgangspunkt i kompetansebehovene vil departementet bidra til at det enkelte styret har relevant mangfold. Meningsmangfold gir ulike perspektiver og legger til rette for åpne og godt belyste diskusjoner, som igjen kan gi bedre beslutninger. Foruten kjønn, kan mangfold i perspektiver oppnås gjennom ulik arbeidserfaring, utdanning, alder, geografisk tilhørighet og kulturell bakgrunn. Arbeidet med mangfold i styrevalg er operasjonalisert blant annet gjennom en etablert praksis. I tråd med en definert kompetansebeskrivelse ber departementet eksterne rådgivere som departementet har rammeavtale med for identifisering av styrekandidater, om å identifisere både menn og kvinner, fra alle deler av landet, yngre kandidater samt å søke særskilt etter kandidater med flerkulturell bakgrunn. Kvinneandelen blant styreledere i selskapene det rapporteres på i Statens eierrapport, var på 42 pst. ved utgangen av 2022 (41 pst. i 2021). Når det gjelder kvinner blant eiervalgte styremedlemmer, var gjennomsnittlig kvinneandel på 47 pst. ved utgangen av 2022 (48 pst. i 2021).

Det følger av eierskapsmeldingen at det forventes at selskaper med statlig eierandel har tydelige mål og tiltak for å fremme og utløse verdien av økt mangfold, likestilling og inkludering i alle deler av organisasjonen, samt arbeider planmessig med utvikling og rekruttering av medarbeidere i tråd med selskapets mål og strategier. Departementet følger opp statens forventninger til mangfold, likestilling og inkludering som del av eierdialogen med selskapene. I Statens eierrapport framgår det at for selskaper med statlig eierandel var gjennomsnittlig kvinneandel ved utgangen av 2022 henholdsvis 42 pst. i konsernledelsen (41 pst. i 2021) og 37 pst. på nivået under konsernledelsen

(36 pst. i 2021). Kvinneandelen blant administrerende direktører var ved utgangen av 2022 på 33 pst. (34 pst. i 2021).

Fiskeri

Skjev kjønnsbalanse i fiskerinæringen var grunnlaget for at det ble utarbeidet en strategi for bedre likestilling i fiskeriene. Strategien satte fokus på nødvendigheten av å jobbe målrettet og kontinuerlig med holdningsskapende arbeid for å skape en positiv kultur som får kvinner til å søke seg til fiskerinæringen.

Det skal være trygt og godt å jobbe om bord på alle fiskefartøy. Nærings- og fiskeridepartementet har regelmessig tatt opp utfordringer knyttet til likestilling i fiskeriene med næringen. Nå arbeider mange fiskeriorganisasjoner målrettet for å bedre situasjonen. Det er blant annet inngått en samarbeidsavtale mellom Likestillings- og diskrimineringsombudet, Sjøfartsdirektoratet og flere fiskeriorganisasjoner (Norges Fiskarlag, Norges Kystfiskarlag, Norsk sjømannsforbund, Pelagisk forening og Hun fisker). Samarbeidsavtalen innebærer at partene forplikter seg til å arbeide systematisk med å forebygge trakassering.

Høsten 2021 ble det utlyst midler for å støtte opp under tiltak som kunne bidra til bedre likestilling. Det ble gitt tilsagn om støtte til 11 tiltak innenfor en ramme på 2,1 mill. kroner. Midlene

gikk blant annet til aktører som skal drive med nettverksbygging for kvinnelige fiskere, til lederopplæring for kvinner, informasjonsarbeid for unge og til å arrangere en fiskerikonferanse for og med kvinner i fiskerinæringen. Det er lyst ut nye midler i 2023. Videre er det innført en ordning med kvotebonus til seks unge fiskere som et rekrutteringstiltak. For å legge ordningen bedre til rette for kvinner er alderen på kvinner satt høyere enn for menn for å ta høyde for at kvinner kommer senere inn i fiskeryrket.

Det har vært påpekt at kvinnelige fiskere sjelden deltar i forum der viktige rammevilkår for næringen diskuteres. «Hun Fisker», som er en organisasjon i etableringsfasen og som skal ivareta kvinnelige fiskeres syn, var derfor invitert til å delta i en referansegruppe i forbindelse med ny kvotemelding – og deltok på alle møtene.

Etter oppfordring fra fiskeri- og havministeren om å rekruttere flere kvinner inn i styrer, råd mv. har nå både fiskarlag og salgslag valgt kvinner inn i sine styrer.

Ved utgangen av 2022 var det registrert 432 kvinner med fiske som hovedyrke, en økning på 9 pst. fra 2021. Det er blant de yngste kvinnene at økningen er størst.

Gjennom det globale handlingsnettverket for bærekraftig mat fra hav og innlandsvann for mat-sikkerhet og ernæring under FNs ernæringstiår har Norge bidratt til å sette likestilling på dagsorden i flere internasjonale arrangementer.

10 Tilskuddsordninger og enkeltstående tilskudd

Tilskuddsmidler skal normalt lyses ut og fordeles på grunnlag av åpne søknadsprosesser og kjente tildelingskriterier, slik at flere får mulighet til å søke tilskudd og alternative tilnærminger for oppnåelse av mål og samfunnseffekter kan vurderes opp mot hverandre. Direktoratet for forvaltning og økonomistyring (DFØ) gjennomførte i 2022 en områdegjennomgang av praksis for navngiving av tilskuddsmottakere i statsbudsjettet. Tilskudd der mottakeren er navngitt i budsjettproposisjonen utgjør unntak fra bestemmelsene i økonomiregelverket. Slike unntak kan være hensiktsmessige i enkelte tilfeller, f.eks. dersom det gjelder viktige formål uten alternative tilbydere, men navngitte mottakere kan også medføre mindre effektiv måloppnåelse fordi mottakeren unntas fra konkurranse og prioritering. Regjeringen startet derfor et arbeid med å redusere antall navngitte tilskuddsmottakere i statsbudsjettet for 2023, jf. omtale i Prop. 1 S (2022–2023) *For budsjettåret 2023 – Statsbudsjettet* (Gul bok).

Nærings- og fiskeridepartementet foreslo som del av arbeidet å avvikle eller omklassifisere syv enkeltstående tilskudd i budsjettframlegget for 2023 samtidig som det ble opprettet en ny øremerking til en navngitt mottaker. I budsjettframlegget for 2024 er det foreslått å legge om tilskuddet til Ungt Entreprenørskap Norge til en søknadsbasert tilskuddsordning. Det vises til nærmere omtale under kap. 900, post 73. Det foreslås nye øremerkinger av tilskudd på 4 mill. kroner til fire geoparker og 21 mill. kroner til Norwegian Energy Partners (Norweeps) arbeid med eksportfremmesatsing for havvind. Det vises til nærmere omtale under henholdsvis kap. 905, post 80 og kap. 940, post 70. De øvrige enkeltstående tilskuddsordningene – til navngitte mottakere utenom statlige virksomheter, selskaper eid av departementet eller internasjonale organisasjoner – foreslås videreført som i 2023 med egne bevilgninger eller øremerket beløp av en større bevilgning. Dette omfatter følgende mottakere:

Tabell 10.1 Oversikt over enkeltstående tilskudd foreslått for 2024

			(i mill. kr)
Kap.	Post	Betegnelse/mottaker	Forslag 2024
900	51	Tilskudd til Senter for hav og Arktis	6,0
900	74	Tilskudd til Visit Svalbard AS	3,5
900	75	Tilskudd til særskilte prosjekter, øremerket tilskudd til United Nations Global Compact	1,0
900	75	Tilskudd til særskilte prosjekter, øremerket tilskudd til Akvariet i Bergen	om lag 5,4
900	75	Tilskudd til særskilte prosjekter, øremerket tilskudd til Longyearbyen lokalstyres næringsarbeid	1,0
900	75	Tilskudd til særskilte prosjekter, øremerket tilskudd til Arctic Safety Center ved Universitetet på Svalbard	1,0
900	76	Tilskudd til Standard Norge	47,1
900	81	Tilskudd til nasjonalt program for leverandørutvikling	10,0
905	80	Geoparker	4,0
919	75	Tilskudd til næringstiltak i fiskeriene, øremerket tilskudd til Catch Certificate SA	5,0
928	72	Tilskudd til Nofima AS	100,5
930	70	Tilskudd til Design og arkitektur Norge	27,8
940	70	Tilskudd til eksportfremmetiltak, øremerket tilskudd til Norwegian Energy Partners (Norwep)	10,0

Normalt er årsaken til at det foreslås tilskudd til navngitte mottakere at det ikke er andre kandidater til å utføre oppgaven, eller at mottakeren er opprettet spesielt for å ivareta oppgaven. Eventu-

ell nærmere forklaring på hvorfor det er foreslått tilskudd til disse tilskuddsmottakerne i 2024, er gitt under berørt postomtale.

11 Lederes ansettelsesvilkår i virksomheter heleid av staten der eierskapet forvaltes av Nærings- og fiskeridepartementet

I henhold til rundskriv fra Finansdepartementet skal det gis en samlet framstilling av ansettelsesvilkårene til lederne i heleide statlige foretak i fagproposisjonene. For Nærings- og fiskeridepartementet omfatter oversikten selskapene nedenfor. Det gjøres oppmerksom på at godtgjørelsen til administrerende direktører for 2022 i disse selskapene også framgår av Statens eierrapport for 2022.

Argentum Fondsinvesteringer AS

Joachim Høegh-Krohn var administrerende direktør fram til 26. september 2022 og mottok 5 452 000 kroner i fastlønn i 2022. Annen godtgjørelse var 11 000 kroner, og pensjonskostnad var 190 000 kroner. Espen Langeland ble konstituert som administrerende direktør 26. september 2022, og mottok 3 547 000 kroner i fastlønn i 2022. Opptjent bonus var 2 100 000 kroner. Annen godtgjørelse var 11 000 kroner og pensjonskostnader var 190 000 kroner. Selskapet har en innskuddsbasert pensjonsordning. For fastlønn over 12 G betales det ikke inn til ordningen. Administrerende direktør har seks måneders oppsigelsestid og seks måneders etterlønn.

Baneservice AS

Administrerende direktør Kjersti Kanne mottok i 2022 2 309 000 kroner i fastlønn og hadde en opptjening på 367 000 kroner i bonus. Annen ytelse var på 13 000 kroner. Administrerende direktør har en innskuddsbasert pensjonsordning, og pensjonskostnaden utgjorde 96 000 kroner.

Fiskeri- og havbruksnæringens forskningsfinansiering AS (FHF)

Administrerende direktør Geir Andreassen mottok i 2022 1 661 000 kroner i fastlønn og 226 000 kroner i annen godtgjørelse. Pensjonskostnader var 200 000 kroner. Administrerende direktør er ansatt i åremålsstilling fram til 30. sep-

tember 2025. Gjensidig oppsigelsesfrist er seks måneder. Ved oppsigelse fra FHF's side har administrerende direktør rett til etterlønn tilsvarende 100 pst. av ordinær fastlønn i seks måneder etter oppsigelsestiden. Enhver inntekt og godtgjørelse som mottas i perioden, kommer til fratrukk. FHF har en innskuddsbasert pensjonsordning. Ved forlengelse av åremålsstillingen ble avtalen fra 2013 om individuell tilleggspensjon videreført.

Flytoget AS

For 2022 mottok daværende administrerende direktør Philipp Engedal 2 556 000 kroner i grunnlønn og 213 000 kroner i annen godtgjørelse. Opptjente og avsatte feriepenger utgjorde 307 000 kroner for 2022. Selskapets individuelle bonusordning for ledende ansatte ble avviklet med virkning fra 2021. Pensjonskostnaden for 2022 utgjorde 313 000 kroner.

Innovasjon Norge

I 2022 mottok administrerende direktør Håkon Haugli 2 428 000 kroner i fastlønn og 13 000 kroner i annen godtgjørelse. Ledende ansatte i Innovasjon Norge omfattes av samme pensjonsordninger som øvrige ansatte i selskapet. I 2022 utgjorde pensjonskostnadene for administrerende direktør 327 000 kroner. Innovasjon Norge har ingen bonusprogram for sine ledere. Administrerende direktør har avtale om fratredelsesvederlag. Vederlaget er seks måneders fastlønn ved fratredelsestidspunktet. Det vil opphøre dersom administrerende direktør får ny fast ansettelse i denne perioden.

Investinor AS

Administrerende direktør Terje Eidesmo mottok i 2022 3 139 000 kroner i fastlønn, 400 000 kroner i opptjent bonus, 132 000 kroner i annen godtgjørelse og 137 000 kroner i pensjongsodtgjørelse. Ann-Tove Kongsnes har fra september 2022 vært

fungerende administrerende direktør. Kongsnes mottok i 2022 2 139 000 kroner i fastlønn, 469 000 kroner i opptjent bonus, 78 000 kroner i annen godtgjørelse og 137 000 kroner i pensjons-godtgjørelse. Selskapet har en innskuddsbasert pensjonsordning. For fastlønn over 12 G betales det ikke inn til ordningen. Ved foretakets oppsigelse har administrerende direktør rett på seks måneders etterlønn i tillegg til lønn i oppsigelsestiden. Etterlønnen reduseres med et forholdsmessig beløp beregnet på grunnlag av eventuell ny årsinntekt.

Mantena AS

Administrerende direktør John Arne Ulvan mottok i 2022 2 870 000 kroner i fastlønn og pensjonskostnaden utgjorde 171 000 kroner.

Mesta AS

Administrerende direktør Marianne Bergmann Røren mottok i 2022 3 399 000 kroner i fastlønn og 10 000 kroner i annen godtgjørelse. Opptjent bonus var 1 138 000 kroner. Bonusen er begrenset til 35 pst. av grunnlønnen. Pensjonskostnaden utgjorde 106 000 kroner basert på en innskuddsbasert pensjonsordning inntil 12 G. Administrerende direktør har avtale om seks måneders oppsigelsestid og 12 måneders etterlønn. Etterlønn avregnes mot annen inntekt i perioden.

Norges sjømatråd AS

Renate Larsen, administrerende direktør fram til 1. april 2022 og ansatt fram til 1. august 2022, mottok 971 000 kroner i lønn og annen godtgjørelse i 2022. Kostnadene til innskuddspensjon var 40 000 kroner. Børge Grønbech var konstituert administrerende direktør fra 1. mai 2022 til og med 30. september 2022. Grønbech mottok totalt 1 621 000 kroner i lønn og andre godtgjørelser i 2022, og pensjonskostnadene utgjorde 105 000 kroner. Ny administrerende direktør, Christian Chrømer, startet i stillingen 1. oktober 2022, og fikk i 575 000 kroner i fastlønn og 5 000 kroner i andre godtgjørelser. Pensjonskostnadene utgjorde 26 000 kroner. Administrerende direktør har ingen bonusordning. Pensjonsordningen for ledende personell avviker ikke fra den generelle pensjonsordningen i selskapet. Gjensidig oppsigelsestid for administrerende direktør er seks måneder.

Nysnø Klimainvesteringer AS

Administrerende direktør Siri Kalvig mottok i 2022 2 629 000 kroner i fastlønn 211 000 kroner i opptjent bonus og 12 000 kroner i annen godtgjørelse. Pensjonskostnadene utgjorde 129 000 kroner. Selskapet har en innskuddsbasert pensjonsordning. For fastlønn over 12 G betales det ikke inn til ordningen. Ved foretakets oppsigelse har administrerende direktør rett på seks måneders etterlønn i tillegg til lønn i oppsigelsestiden. Etterlønnen reduseres med et forholdsmessig beløp beregnet på grunnlag av eventuell ny årsinntekt.

Petoro AS

Administrerende direktør Kristin F. Kragseth mottok i 2022 4 512 000 kroner i fastlønn, andre godtgjørelser utgjorde 170 000 kroner og 334 000 kroner i opptjent bonus. Pensjonskostnadene utgjorde 207 000 kroner. Kragseth inngår i selskapets kollektive ordning for variabel lønn som kan gi inntil 10 pst. av fastlønn i utbetaling dersom avtalte mål blir oppnådd. Administrerende direktør er medlem i selskapets innskuddsbaserte pensjonsordning for lønn opp til 12 G.

Posten Norge AS

Administrerende direktør Tone Wille mottok i 2022 5 879 000 kroner i fastlønn og 297 000 kroner i andre godtgjørelser. Pensjonskostnaden utgjorde 135 000 kroner. Pensjonen er innskuddsbasert, og pensjonsgrunnlaget er begrenset oppad til 12 G. Sluttvederlag og lønn i oppsigelsestiden skal i sum ikke overstige 12 måneders lønn. Sluttvederlag reduseres forholdsmessig med ny årsinntekt.

Siva – Selskapet for industrivekst SF

Andreas Krüger Enge fungerte som konstituert administrerende direktør i 2022 og mottok 1 715 000 kroner i fastlønn og 17 000 kroner i andre godtgjørelser. Pensjonskostnadene utgjorde 140 000 kroner i 2022. Administrerende direktør er omfattet av selskapets pensjonsordning i Statens pensjonskasse. Det benyttes ikke bonuser eller andre former for resultatavhengig godtgjørelse.

Space Norway AS

Administrerende direktør Jostein Rønneberg mottok i 2022 1 633 000 kroner i fastlønn og

60 000 kroner i andre godtgjørelser. Pensjonskostnadene utgjorde 12 000 kroner. Administrerende direktør har en innskuddsbasert pensjonsordning. Inntekt over 12 G er ikke pensjonsgivende. Administrerende direktør har ingen incentivordning utover fast lønn og har samme avtale som øvrige ansatte med hensyn til pensjonsordninger og pensjonsalder.

Statkraft SF

Konsernsjef Christian Rynning-Tønnesen mottok i 2022 6 045 000 kroner i fastlønn. Opptjent bonus var 808 000 kroner. Ordningen er begrenset oppad til 25 pst. av brutto fastlønn. Annen godtgjørelse utgjorde 228 000 kroner og pensjonskostnaden var 2 880 000 kroner. Konsernsjefen har en pensjonsalder på 67 år med en pensjonsytelse på 66 pst. av årslønnen forutsatt full opptjeningstid på 30 år.

Gjensidig oppsigelsestid er seks måneder. Det er avtalt en særskilt etterlønn ved oppsigelse fra arbeidsgiver med kortere frist enn ovennevnte, hvor konsernsjefen i et slikt tilfelle har rett til et

sluttvederlag på inntil 12 månedslønner ut over avtalt oppsigelsestid, men som reduseres ved annen inntekt i utbetalingsperioden. Konsernsjefen har avtale om stillingsendring etter fylte 62 år, som innebærer at den ansatte tilbys en annen stilling med en lønn på 75 pst. av direktørlønnen med redusert arbeidstid fram til avtalt pensjonsalder om selskapet eller den ansatte ber om dette.

Store Norske Spitsbergen Kulkompani AS

Administrerende direktør Jan Morten Ertsaas mottok i 2022 2 074 000 kroner i fastlønn. Selskapets individuelle bonusordning for ledende ansatte ble avvirket med virkning fra 2021. Annen godtgjørelse utgjorde 127 000 kroner, og pensjonskostnaden utgjorde 194 000 kroner.

Pensjonsvilkårene er på linje med andre ansattes vilkår i selskapet og begrenset oppad til 12 G. Dersom selskapet sier opp ansettelsesforholdet, gis seks måneders etterlønn fra utløpet av oppsigelsestiden, med avkorting for eventuell annen inntekt i perioden.

12 Standardiserte nøkkeltall for forvaltningsorganer med særskilte fullmakter – Norsk Romsenter

Innledning

Det er i tilknytning til budsjettproposisjonen for 2024 utarbeidet tre standardtabeller med følgende nøkkeltall for Norsk Romsenter:

Tabell 12.1 Utgifter og inntekter etter art: Formålet med tabellen er å vise virksomhetens brutto utgifter og inntekter basert på kontantprinsippet og artsinndelt etter samme prinsipper som gjelder for de bruttobudsjetterte virksomhetene. Tall for årene 2020–2022 og 2023 er basert på henholdsvis virksomhetens regnskaper og interne budsjett.

Tabell 12.2 Inntekter etter inntektskilde: De fleste nettobudsjetterte virksomheter har flere inntektskilder, og formålet med tabellen er å gi en oversikt over de ulike inntektskildene. Tall for årene 2020–2022 og 2023 er basert på henholdsvis virksomhetens regnskaper og interne budsjett.

Tabell 12.3 Virksomhetens kontantbeholdning per 31. desember: Med spesifisering av de formål kontantbeholdningene skal benyttes til. Formålet med tabellen er å vise totale overføringer til neste budsjettår og sammensetningen av overføringene.

Tabeller med kommentarer

Tabell 12.1 Utgifter og inntekter etter art

Utgiftsart	2020	2021	2022	Budsjett 2023
(i 1 000 kr)				
<i>Driftsutgifter:</i>				
Lønnsutgifter	44 569	50 415	61 445	66 144
Varer og tjenester	161 273	121 847	180 428	219 500
Sum driftsutgifter	205 842	172 262	241 873	285 644
<i>Investeringsutgifter:</i>				
Investeringer, større utstyrsanskaffelser og vedlikehold	8 851	11 110	2 523	2 311
Sum investeringsutgifter	8 851	11 110	2 523	2 311
<i>Overføringer fra virksomheten:</i>				
Utbetalinger til andre statlige regnskaper	0	0	0	0
Andre utbetalinger	834 406	819 431	818 388	905 400
Sum overføringer fra virksomheten	834 406	819 431	818 388	905 400
<i>Finansielle aktiviteter:</i>				
Kjøp av aksjer og andeler	0	0	0	0
Andre finansielle utgifter	2 482	848	246	0
Sum finansielle aktiviteter	2 482	848	246	0
Sum utgifter	1 051 581	1 003 650	1 063 030	1 193 355

Tabell 12.1 Utgifter og inntekter etter art

Utgiftsart	(i 1 000 kr)			
	2020	2021	2022	Budsjett 2023
<i>Driftsinntekter:</i>				
Inntekter fra salg av varer og tjenester	4	122 928	152 797	191 192
Inntekter fra avgifter, gebyrer og lisenser	0	0	0	0
Refusjoner	0	0	0	0
Andre driftsinntekter	135 692	0	0	0
Sum driftsinntekter	135 696	122 928	152 797	191 192
<i>Investeringsinntekter:</i>				
Salg av varige driftsmidler	28	0	0	0
Sum investeringsinntekter	28	0	0	0
<i>Overføringer til virksomheten:</i>				
Inntekter fra statlige bevilgninger	906 410	119 900	109 083	91 750
Andre innbetalinger	1 986	839 700	839 100	905 400
Sum overføringer til virksomheten	908 396	959 600	948 183	997 150
<i>Finansielle aktiviteter:</i>				
Innbetaling ved salg av aksjer og andeler	0	0	0	0
Andre finansielle innbetalinger	539	1	4 820	0
Sum finansielle aktiviteter	539	1	4 820	0
Sum inntekter	1 044 659	1 082 529	1 105 801	1 188 342
Netto endring i kontantbeholdning	-6 922	78 879	42 770	-5 013

Tabell 12.2 Inntekter etter inntektskilde

Inntektstype	(i 1 000 kr)			
	2020	2021	2022	Budsjett 2023
<i>Bevilgninger til finansiering av statsoppdraget:</i>				
Bevilgninger fra fagdepartementet	906 410	959 469	948 183	997 150
Bevilgninger fra andre departement	1 987	130	561	3 000
Bevilgninger fra andre statlige forvaltningsorganer	0	0	0	0
Tildelinger fra Norges forskningsråd	0	0	0	0
Sum bevilgninger til statsoppdraget	908 397	959 600	948 744	1 000 150
<i>Offentlige og private bidrag:</i>				
Bidrag fra kommuner og fylkeskommuner	0	0	0	0
Bidrag fra private	0	0	0	0
Tildelinger fra internasjonale organisasjoner	14 486	0	14 374	27 840
Sum bidrag	14 486	0	14 374	27 840
<i>Oppdragsinntekter mv.:</i>				
Oppdrag fra statlige virksomheter	0	0	0	0
Oppdrag fra kommunale og fylkeskommunale virksomheter	0	0	0	0
Oppdrag fra private	45	8	0	0
Andre inntekter	121 731	122 921	142 683	163 352
Sum oppdragsinntekter mv.	121 776	122 929	142 683	163 352
Sum inntekter	1 044 659	1 082 529	1 105 801	1 191 342

Kommentarer til tabell 12.2

Tildelinger fra internasjonale organisasjoner er overføringer fra den europeiske romorganisasjonen ESA, som bidrag til EASP-programmet på Andøya Space AS. Beløpet knytter seg til Frankrikes, Tysklands og Sveits sine deler av programmet.

Andre inntekter er inntekter fra avtaler Norsk Romsenter har med de amerikanske organisasjonene National Oceanic and Atmospheric Administration (NOAA) og United States Geological Survey (USGS), og den europeiske romorganisasjonen ESA om å levere bakkestasjonstjenester til noen av deres romprogrammer. Disse inntektene motsvares av nærmest identiske utgiftsposter. Eventuelle forskjeller skyldes valutaeffekt.

Tabell 12.3 Virksomhetens kontantbeholdninger per 31. desember

				(i 1 000 kr)
Balansedag 31. desember	31.12.2020	31.12.2021	31.12.2022	Endring fra 2021 til 2022
<i>Kontantbeholdning:</i>				
Beholdning på oppgjørskonto i Norges Bank	82 186	160 016	162 923	2 907
Beholdning på andre bankkonti	8 970	10 020	49 884	39 863
Andre kontantbeholdninger	0	0	0	0
Sum kontanter og kontantekvivalenter	91 157	170 036	212 806	42 770
<i>Avsetninger til dekning av påløpte kostnader som forfaller i neste budsjettår:</i>				
Feriepenger mv.	3 486	4 384	5 125	898
Skattetrekk og offentlige avgifter	3 759	5 089	-4 876	1 329
Gjeld til leverandører	13 319	13 502	49 475	183
Gjeld til oppdragsgivere	0	0	0	0
Annen gjeld som forfaller i neste budsjettår	0	0	0	0
Sum til dekning av påløpte kostnader som forfaller i neste budsjettår	20 565	22 975	49 724	26 749
<i>Avsetninger til dekning av planlagte tiltak der kostnadene helt eller delvis vil bli dekket i framtidige budsjettår:</i>				
Prosjekter finansiert av Norges forskningsråd	0	0	0	0
Større påbegynte, flerårige investeringsprosjekter finansiert av grunnbevilgningen fra fagdepartementet	0	0	0	0
Konkrete påbegynte, ikke fullførte prosjekter finansiert av grunnbevilgningen fra fagdepartementet	53 260	109 493	128 211	18 718
Andre avsetninger til vedtatte, ikke igangsatte formål	0	0	0	0
Konkrete påbegynte, ikke fullførte prosjekter finansiert av bevilgninger fra andre departementer	-18	209	854	645
Sum avsetninger til planlagte tiltak i framtidige budsjettår	53 242	109 702	129 065	19 364
<i>Andre avsetninger:</i>				
Avsetninger til andre formål/ ikke spesifiserte formål	23	18 861	22 288	3 427
Fri virksomhetskapskapital	17 370	18 571	12 029	-6 542
Sum andre avsetninger	17 393	37 432	34 317	-3 115

Tabell 12.3 Virksomhetens kontantbeholdninger per 31. desember

				(i 1 000 kr)
Balansedag 31. desember	31.12.2020	31.12.2021	31.12.2022	Endring fra 2021 til 2022
<i>Langsiktig forpliktelse (netto):</i>				
Langsiktig forpliktelse knyttet til anleggsmidler	0	0	0	0
Annen langsiktig forpliktelse	-43	-73	-299	-227
Sum langsiktig gjeld	-43	-73	-299	-227
Sum netto gjeld og forpliktelser	91 157	170 036	212 806	42 770

Kommentarer til tabell 12.3

Konkrete påbegynte, ikke fullførte prosjekter finansiert av grunnbevilgningen fra fagdeparte-

mentet er i hovedsak tilskuddsmidler over post 72 og 74 hvor planlagte aktiviteter er i gang, men ikke utbetalt.

Nærings- og fiskeridepartementet

t i l r å r :

I Prop. 1 S (2023–2024) om statsbudsjettet for år 2024 føres opp de forslag til vedtak som er nevnt i et framlagt forslag.

Forslag

Under Nærings- og fiskeridepartementet føres det i Prop. 1 S (2023–2024) statsbudsjettet for budsjettåret 2024 opp følgende forslag til vedtak:

Kapitlene 900–954, 2421, 2426, 2429, 2440, 2460, 2540, 3900–3951, 5325, 5326, 5329, 5440, 5460, 5574, 5612, 5613, 5614, 5625, 5629, 5656 og 5685

I Utgifter:

Kap.	Post	Kroner	Kroner	Kroner
Forvaltning og rammebetingelser				
900	Nærings- og fiskeridepartementet			
	01 Driftsutgifter		530 072 000	
	21 Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i>		71 855 000	
	22 Nukleære utredninger og prosjektledelse, <i>kan overføres</i>		7 060 000	
	25 Drift og forvaltning av kompensasjonsordninger		16 042 000	
	26 Forvaltning av grunneiendom på Svalbard, <i>kan overføres</i>		9 515 000	
	27 Etablering av støtteregister		24 308 000	
	31 Miljøtiltak Svea og Lunckefjell, <i>kan overføres</i>		48 300 000	
	51 Tilskudd til Senter for hav og Arktis		5 961 000	
	70 Tilskudd til internasjonale organisasjoner		48 000 000	
	71 Miljøtiltak Raufoss		2 600 000	
	72 Tilskudd til skipsfartsberedskap		4 158 000	
	73 Tilskudd til entreprenørskapsfremmende aktiviteter for ungdom		34 472 000	
	74 Tilskudd til Visit Svalbard AS		3 512 000	
	75 Tilskudd til særskilte prosjekter, <i>kan overføres</i>		20 534 000	
	76 Tilskudd til Standard Norge		47 132 000	
	77 Tilskudd til tiltak for økt sjømatkonsum, <i>kan overføres</i>		3 298 000	
	81 Tilskudd til Leverandørutviklingsprogrammet		10 020 000	886 839 000

Kap.	Post	Kroner	Kroner	Kroner
902	Justervesenet			
	01	Driftsutgifter	141 900 000	
	21	Spesielle driftsutgifter	105 000	
	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>	10 603 000	152 608 000
903	Norsk akkreditering			
	01	Driftsutgifter	65 050 000	65 050 000
904	Brønnøysundregistrene			
	01	Driftsutgifter	508 000 000	
	21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i>	77 700 000	
	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>	243 563 000	829 263 000
905	Norges geologiske undersøkelse			
	01	Driftsutgifter	223 400 000	
	21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i>	78 031 000	
	80	Geoparker	4 000 000	305 431 000
906	Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard			
	01	Driftsutgifter	70 200 000	
	30	Sikrings- og miljøtiltak, <i>kan overføres</i>	12 009 000	
	31	Miljøtiltak Løkken, <i>kan overføres</i>	4 838 000	
	32	Miljøtiltak Folldal, <i>kan overføres</i>	11 240 000	98 287 000
907	Norsk nukleær dekommisjonering			
	01	Driftsutgifter	166 500 000	
	21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i>	504 200 000	
	30	Opprydding Søve	35 000 000	
	60	Tilskudd til kommuner	5 400 000	
	70	Tilskudd til organisasjoner	1 600 000	712 700 000
908	Institutt for energiteknikk			
	70	Tilskudd til drift av atomanlegg	415 395 000	
	71	Tilskudd til sikring av atomanlegg	49 259 000	
	72	Lån til flytting av laboratorier og infrastruktur	80 000 000	544 654 000
909	Tiltak for sysselsetting av sjøfolk			
	73	Tilskudd til sysselsetting av sjøfolk, overslagsbevilgning	2 410 000 000	2 410 000 000
910	Sjøfartsdirektoratet			
	01	Driftsutgifter	481 950 000	481 950 000

Kap.	Post	Kroner	Kroner	Kroner
911	Konkurransetilsynet			
	01	Driftsutgifter	136 600 000	
	70	Tilskudd til konkurransefaglig forskning, <i>kan overføres</i>	2 233 000	138 833 000
912	Klagenemndssekretariatet			
	01	Driftsutgifter	38 150 000	38 150 000
913	Dagligvaretilsynet			
	01	Driftsutgifter	10 450 000	10 450 000
915	Regelrådet			
	01	Driftsutgifter	12 000 000	12 000 000
916	Kystverket			
	01	Driftsutgifter, <i>kan nyttes under post 45</i>	1 155 600 000	
	21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i>	36 100 000	
	22	Driftsutgifter brukerfinansierte tjenester, <i>kan overføres, kan nyttes under post 46</i>	1 050 434 000	
	30	Nyanlegg og større vedlikehold, <i>kan overføres</i>	903 778 000	
	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres, kan nyttes under post 01</i>	191 479 000	
	46	Større utstyrsanskaffelser og brukerfinansierte tjenester, <i>kan overføres, kan nyttes under post 22</i>	21 329 000	
	60	Tilskudd til fiskerihavneanlegg, <i>kan overføres</i>	77 492 000	
	71	Tilskudd til effektive og miljøvennlige havner, <i>kan overføres</i>	123 950 000	3 560 162 000
917	Fiskeridirektoratet			
	01	Driftsutgifter	499 900 000	
	22	Fiskeriforskning og -overvåking, <i>kan overføres</i>	127 900 000	627 800 000
919	Diverse fiskeriformål			
	60	Tilskudd til kommuner og fylkeskommuner	1 197 000 000	
	61	Tilskudd til kommunale ungdomsfiskeprosjekt	2 131 000	
	71	Tilskudd til velferdsstasjoner	2 659 000	
	73	Tilskudd til kompensasjon for CO ₂ -avgift	346 800 000	

Kap.	Post	Kroner	Kroner	Kroner
	74	Erstatninger, <i>kan overføres</i>	1 896 000	
	75	Tilskudd til næringstiltak i fiskeriene, <i>kan overføres</i>	22 105 000	
	76	Tilskudd til fiskeriforskning, <i>kan overføres</i>	7 300 000	
	77	Tilskudd til kystrekeflåten	22 343 000	1 602 234 000
		Sum Forvaltning og rammebetingelser		12 476 411 000
		Forskning og innovasjon		
920		Norges forskningsråd		
	50	Tilskudd til næringsrettet forskning og grunnbevilgning til teknisk-industrielle institutter mv.	1 665 500 000	
	51	Tilskudd til marin og maritim forskning og grunnbevilgning til primærnæringsinstitutter mv.	611 500 000	2 277 000 000
922		Romvirksomhet		
	50	Norsk Romsenter	99 000 000	
	70	Kontingent i European Space Agency (ESA)	291 400 000	
	71	Internasjonal romvirksomhet	642 400 000	
	72	Nasjonale følgemidler, <i>kan overføres</i>	23 059 000	
	73	EUs romprogrammer	886 700 000	
	74	Nasjonal infrastruktur og tekniske aktiviteter, <i>kan overføres</i>	133 221 000	2 075 780 000
923		Havforskningsinstituttet		
	01	Driftsutgifter	632 650 000	
	21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i>	457 492 000	
	22	Fiskeriforskning og -overvåking, <i>kan overføres</i>	230 200 000	
	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>	20 763 000	1 341 105 000
924		Internasjonale samarbeidsprogrammer		
	70	Tilskudd	371 700 000	371 700 000
926		Havforskningsinstituttet, forskningsfartøy		
	01	Driftsutgifter	210 750 000	
	21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i>	203 683 000	414 433 000

Kap.	Post	Kroner	Kroner	Kroner
928	Annem marin forskning og utvikling			
	21 Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i>		38 100 000	
	50 Tilskudd til Veterinærinstituttet		77 200 000	
	72 Tilskudd til Nofima AS		100 500 000	215 800 000
930	Design og arkitektur Norge			
	70 Tilskudd		27 800 000	27 800 000
935	Patentstyret			
	01 Driftsutgifter		338 500 000	338 500 000
936	Klagenemnda for industrielle rettigheter			
	01 Driftsutgifter		8 750 000	8 750 000
	Sum Forskning og innovasjon			7 070 868 000
	Markedsadgang og eksport			
940	Internasjonaliseringstiltak			
	21 Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i>		26 130 000	
	70 Eksportfremmetiltak		94 700 000	120 830 000
	Sum Markedsadgang og eksport			120 830 000
	Statlig eierskap			
950	Forvaltning av statlig eierskap			
	21 Spesielle driftsutgifter		33 100 000	33 100 000
952	Investinor AS			
	50 Risikokapital		52 500 000	
	70 Forvaltningskostnader for særskilte oppdrag		8 159 000	
	95 Kapitalinnskudd		97 500 000	158 159 000
954	Petoro AS			
	70 Tilskudd til administrasjon		396 108 000	396 108 000
	Sum Statlig eierskap			587 367 000
	Statsbankene			
2421	Innovasjon Norge			
	50 Tilskudd til etablerere og bedrifter, inkl. tapsavsetninger		1 105 800 000	
	70 Basiskostnader		176 336 000	
	71 Innovative næringsmiljøer, <i>kan overføres</i>		126 320 000	
	74 Reiseliv, profilering og kompetanse, <i>kan overføres</i>		574 429 000	
	75 Grønn plattform, <i>kan overføres, kan nyttes under post 50, 71 og 76</i>		245 795 000	

Kap.	Post	Kroner	Kroner	Kroner
	76	Miljøteknologi, <i>kan overføres</i>	415 900 000	
	90	Lån fra statskassen til utlåns- virksomhet, <i>overslagsbevilgning</i>	64 400 000 000	67 044 580 000
2426		Siva SF		
	70	Tilskudd	48 063 000	
	71	Tilskudd til testfasiliteter	214 342 000	
	90	Lån, <i>overslagsbevilgning</i>	55 000 000	317 405 000
2429		Eksportkredittordningen		
	90	Utlån	7 000 000 000	7 000 000 000
		Sum Statsbankene		74 361 985 000
		Statlig petroleumsvirksomhet		
2440		Statens direkte økonomiske engasje- ment i petroleumsvirksomheten		
	30	Investeringer	26 000 000 000	26 000 000 000
		Sum Statlig petroleumsvirksomhet		26 000 000 000
		Statens forvaltningsbedrifter		
2460		Eksportfinansiering Norge		
	24	Driftsresultat:		
		1 Driftsinntekter	-209 500 000	
		2 Driftsutgifter, <i>overslagsbevilgning</i>	312 000 000	102 500 000
	90	Utbetaling ifølge trekkfullmakt – alminnelig garantiordning	1 100 000 000	1 202 500 000
		Sum Statens forvaltningsbedrifter		1 202 500 000
		Arbeidsliv		
2540		Stønad under arbeidsledighet til fiskere og fangstmenn		
	70	Tilskudd, <i>overslagsbevilgning</i>	80 000 000	80 000 000
		Sum Arbeidsliv		80 000 000
		Sum departementets utgifter		121 899 961 000

Inntekter:

Kap.	Post	Kroner	Kroner	Kroner
Ordinære inntekter				
3900	Nærings- og fiskeridepartementet			
	01	Ymse inntekter og refusjoner knyttet til ordinære driftsutgifter	197 000	
	03	Inntekter fra forvaltning av grunneiendom på Svalbard	9 515 000	9 712 000
3902	Justervesenet			
	01	Gebyrinntekter	21 802 000	
	03	Inntekter fra salg av tjenester	25 352 000	
	04	Oppdragsinntekter	105 000	47 259 000
3903	Norsk akkreditering			
	01	Gebyrinntekter og andre inntekter	57 506 000	57 506 000
3904	Brønnøysundregistrene			
	01	Gebyrinntekter	715 065 000	
	02	Refusjoner, oppdragsinntekter og andre inntekter	34 541 000	749 606 000
3905	Norges geologiske undersøkelse			
	03	Oppdragsinntekter og andre inntekter	78 274 000	78 274 000
3906	Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard			
	01	Leie av bergrettigheter og eiendommer	105 000	
	02	Behandlingsgebyrer	835 000	
	86	Overtredelsesgebyr og tvangsmulkt	1 000 000	1 940 000
3908	Institutt for energiteknikk			
	80	Renter	3 400 000	3 400 000
3909	Tiltak for sysselsetting av sjøfolk			
	01	Tilbakeføring av tilskudd	3 000 000	3 000 000
3910	Sjøfartsdirektoratet			
	01	Gebyrer for skip og flyttbare innretninger i NOR	243 456 000	
	02	Maritime personellsertifikater	22 065 000	
	03	Diverse inntekter	522 000	
	04	Gebyrer for skip i NIS	69 400 000	
	86	Overtredelsesgebyr og tvangsmulkt	4 800 000	340 243 000

Kap.	Post	Kroner	Kroner	Kroner
3911	Konkurransetilsynet			
	03 Refusjoner og andre inntekter		209 000	
	86 Lovbruddsgebyr		100 000	309 000
3912	Klagenemndssekretariatet			
	01 Klagegebyr		689 000	
	02 Refusjoner og andre inntekter		209 000	
	87 Overtredelsesgebyr		100 000	998 000
3916	Kystverket			
	02 Andre inntekter		11 107 000	11 107 000
3917	Fiskeridirektoratet			
	01 Diverse inntekter		1 253 000	
	05 Saksbehandlingsgebyr		40 049 000	
	86 Forvaltningssanksjoner		10 000 000	51 302 000
3923	Havforskningsinstituttet			
	01 Oppdragsinntekter		455 330 000	455 330 000
3926	Havforskningsinstituttet, forskningsfartøy			
	01 Oppdragsinntekter		199 414 000	199 414 000
3935	Patentstyret			
	01 Inntekter av informasjonstjenester		6 000 000	
	02 Inntekter knyttet til NPI		4 900 000	
	03 Gebyrer immaterielle rettigheter		135 400 000	146 300 000
3936	Klagenemnda for industrielle rettigheter			
	01 Gebyrer		731 000	731 000
3940	Internasjonaliseringstiltak			
	71 Tilbakebetaling av støtte ved kapitalvareeksport		1 700 000	1 700 000
3950	Forvaltning av statlig eierskap			
	96 Salg av aksjer		25 000 000	25 000 000
3951	Store Norske Spitsbergen Kulkompani AS			
	90 Avdrag		20 400 000	20 400 000
5325	Innovasjon Norge			
	70 Låneprovisjoner		72 000 000	
	90 Avdrag på utestående fordringer		63 000 000 000	
	92 Låneordning for pakkereisearrangører – avdrag		30 500 000	63 102 500 000

Kap.	Post		Kroner	Kroner	Kroner
5326	Siva SF				
	70	Låne- og garantiprovisjoner		7 000 000	
	90	Avdrag på utestående fordringer		55 000 000	62 000 000
5329	Eksportkredittordningen				
	70	Gebyrer m.m.		20 000 000	
	90	Avdrag på utestående fordringer		5 400 000 000	5 420 000 000
		Sum Ordinære inntekter			70 788 031 000
		Inntekter fra statlig petroleumsvirksomhet			
5440	Statens direkte økonomiske engasjement i petroleumsvirksomheten				
	24	Driftsresultat			
		1 Driftsinntekter	383 400 000 000		
		2 Driftsutgifter	-53 400 000 000		
		3 Lete- og feltutviklingsutgifter	-1 700 000 000		
		4 Avskrivninger	-29 100 000 000		
		5 Renter av statens kapital	-3 300 000 000	295 900 000 000	
	30	Avskrivninger		29 100 000 000	
	80	Renter av statens kapital		3 300 000 000	328 300 000 000
		Sum Inntekter fra statlig petroleumsvirksomhet			328 300 000 000
		Avskrivninger, avsetninger til investeringsformål og inntekter av statens forvaltningsbedrifter i samband med nybygg, anlegg mv.			
5460	Eksportfinansiering Norge				
	71	Tilbakeføring fra avviklede garantiordninger		23 400 000	
	78	Inntekter fra midlertidig lånegarantiordning ifm. høye strømpriser		1 000 000	
	90	Avdrag på lån knyttet til bruk av trekkfullmakt under Alminnelig garantiordning		4 400 000 000	4 424 400 000
		Sum Avskrivninger, avsetninger til investeringsformål og inntekter av statens forvaltningsbedrifter i samband med nybygg, anlegg mv.			4 424 400 000
		Skatter og avgifter			
5574	Sektoravgifter under Nærings- og fiskeridepartementet				
	71	Avgifter immaterielle rettigheter		202 200 000	
	72	Kontroll- og tilsynsavgift akvakultur		33 100 000	
	73	Årsavgift Merkeregisteret		3 900 000	

Kap.	Post	Kroner	Kroner	Kroner
	74	Fiskeriforskningsavgift	365 400 000	
	75	Tilsynsavgift Justervesenet	33 700 000	
	76	Kontrollavgift fiskeflåten	54 500 000	
	77	Sektoravgifter Kystverket	1 017 371 000	1 710 171 000
		Sum Skatter og avgifter		1 710 171 000
		Renter og utbytte mv.		
5612		Renter fra Store Norske Spitsbergen Kulkompani AS		
	80	Renter	29 400 000	29 400 000
5613		Renter fra Siva SF		
	80	Renter	11 200 000	11 200 000
5614		Renter under Eksportfinansiering Norge		
	80	Renter fra lån til Alminnelig garanti- ordning	180 000 000	
	81	Renter fra Norwegian Air Shuttle ASA	96 000 000	276 000 000
5625		Renter og utbytte fra Innovasjon Norge		
	80	Renter på lån fra statskassen	605 000 000	
	81	Rentemargin, innovasjons- låneordningen	22 000 000	
	82	Låneordning for pakkereise- arrangører – renter	2 600 000	
	85	Utbytte, lavrisikolåneordningen	440 000 000	1 069 600 000
5629		Renter fra eksportkredittordningen		
	80	Renter	860 000 000	860 000 000
5656		Aksjer under Nærings- og fiskeri- departementets forvaltning		
	85	Utbytte	37 673 800 000	37 673 800 000
5685		Aksjer i Equinor ASA		
	85	Utbytte	38 265 400 000	38 265 400 000
		Sum Renter og utbytte mv.		78 185 400 000
		Sum departementets inntekter		483 408 002 000

Fullmakter til å overskride gitte bevilgninger

II

Merinntektsfullmakter

Stortinget samtykker i at Nærings- og fiskeridepartementet i 2024 kan:

1.

overskride bevilgningen under	mot tilsvarende merinntekter under
kap. 900 post 01	kap. 3900 post 01
kap. 900 post 26	kap. 3900 post 03
kap. 902 post 01	kap. 3902 postene 01 og 03 og kap. 5574 post 75
kap. 902 post 21	kap. 3902 post 04
kap. 903 post 01	kap. 3903 post 01
kap. 904 post 01	kap. 3904 post 02
kap. 904 post 21	kap. 3904 post 02
kap. 905 post 21	kap. 3905 post 03
kap. 910 post 01	kap. 3910 post 03
kap. 912 post 01	kap. 3912 post 01
kap. 916 post 01	kap. 3916 post 02
kap. 916 post 22	kap. 5574 post 77
kap. 916 post 45	kap. 3916 post 02
kap. 916 post 46	kap. 5574 post 77
kap. 917 post 01	kap. 3917 post 01
kap. 923 post 21	kap. 3923 post 01
kap. 926 post 21	kap. 3926 post 01
kap. 935 post 01	kap. 3935 post 04

Merinntekt som gir grunnlag for overskridelse, skal også dekke merverdiavgift knyttet til overskridelsen, og berører derfor også kap. 1633, post 01 for de statlige forvaltningsorganene som inngår i nettoordningen for merverdiavgift.

Merinntekter og eventuelle mindreinntekter tas med i beregningen av overføring av ubrukt bevilgning til neste år.

2. overskride bevilgningen under kap. 917, post 22, kap. 919, post 76 og kap. 923, post 22, slik at summen av overskridelser tilsvarer merinntekter under kap. 5574, post 74.
3. nytte inntil 10 mill. kroner av salgsinntekter fra salg av fiskerihavner under kap. 3916, post 02 til følgende formål under kap. 916, post 30:

- a. dekning av salgsomkostninger forbundet med salget.
- b. oppgradering og vedlikehold av fiskerihavner.

III

Utbetalinger under garantiordninger
(trekkfullmakter)

Stortinget samtykker i at Nærings- og fiskeridepartementet i 2024 kan:

1. foreta utbetalinger til Eksportfinansiering Norge uten bevilgning i den utstrekning behovet for utbetalinger under alminnelig garantiordning overstiger innestående likvide midler tilknyttet ordningen, men slik at saldoen for nytt og gammelt trekk på trekkfullmaktskon-

toen ikke overstiger 10 000 mill. kroner. Utbetalinger på trekkfullmakten posteres under kap. 2460 Eksportfinansiering Norge, post 90 Utbetaling ifølge trekkfullmakt – alminnelig garantiordning.

2. foreta utbetalinger til Eksportfinansiering Norge uten bevilgning i den utstrekning behovet for utbetalinger under byggelånsgarantiordningen overstiger innestående likvide midler tilknyttet ordningen, men slik at saldoen for nytt og gammelt trekk på trekkfullmaktskontoen ikke overstiger 600 mill. kroner. Utbetalinger på trekkfullmakten posteres under kap. 2460 Eksportfinansiering Norge, post 91 Utbetaling ifølge trekkfullmakt – byggelånsgarantiordning.
3. foreta utbetalinger til Eksportfinansiering Norge uten bevilgning i den utstrekning behovet for utbetalinger under Garantiordning for kjøp av skip fra verft i Norge til bruk i Norge (skipsgarantiordningen) overstiger innestående likvide midler tilknyttet ordningen, men slik at saldoen for nytt og gammelt trekk på trekkfullmaktskontoen ikke overstiger 150 mill. kroner. Utbetalinger på trekkfullmakten posteres under kap. 2460 Eksportfinansiering Norge, post 92 Utbetaling ifølge trekkfullmakt – skipsgarantiordning.

IV

Fullmakt til å overskride

Stortinget samtykker i at Nærings- og fiskeridepartementet i 2024 kan:

1. overskride bevilgningen under kap. 900 Nærings- og fiskeridepartementet, post 71 Miljøtiltak Raufoss, for miljøtiltak innenfor gitt garantiramme på 168 mill. kroner.
2. overskride bevilgningen under kap. 950 Forvaltning av statlig eierskap, post 21 Spesielle driftsutgifter, til dekning av meglerhonorarer og utgifter til faglig bistand ved salg av statlige aksjeposter, samt andre endringer som kan få betydning for eierstrukturen i selskapene.
3. overskride bevilgningen under kap. 2429 Eksportkredittordningen, post 90 Utlån, men slik at utlån i 2024 ikke overstiger 26 mrd. kroner.
4. overskride bevilgningen under kap. 905 Norges geologiske undersøkelse, post 21 Spesielle driftsutgifter, kap. 923 Havforskningsinstituttet, post 21 Spesielle driftsutgifter og kap. 926 Havforskningsinstituttet, forskningsfartøy, post 21 Spesielle driftsutgifter i forbindelse

med gjennomføringen av bestemte oppdragsprosjekter, mot tilsvarende kontraktsfestede innbetalinger til disse prosjektene under henholdsvis kap. 3905 Norges geologiske undersøkelse, post 03 Oppdragsinntekter og andre inntekter, kap. 3923 Havforskningsinstituttet, post 01 Oppdragsinntekter og kap. 3926 Havforskningsinstituttet, forskningsfartøy, post 01 Oppdragsinntekter. Ved beregning av beløp som kan overføres til 2025 under de nevnte utgiftsbevilgninger, skal alle ubrukte merinntekter og mindreinntekter regnes med, samt eventuell inndekning av foregående års overskridelse på posten.

5. overskride bevilgningen under kap. 916 Kystverket, post 21 Spesielle driftsutgifter, med inntil 70 mill. kroner per aksjon dersom det er nødvendig å sette i verk tiltak mot akutt forurensing uten opphold og før Kongen kan gi slikt samtykke.
6. overskride bevilgningen under kap. 912 Klagenemndssekretariatet, post 21 Spesielle driftsutgifter for å dekke eventuelle saksomkostninger knyttet til endring av påklagde vedtak til fordel for en part i medhold av forvaltningsloven § 36, i saker som behandles av klagenemndene som Klagenemndssekretariatet betjener.

V

Fullmakt til å overskride

Stortinget samtykker i at Kongen i 2024 kan overskride bevilgningen under kap. 2440/5440 Statens direkte økonomiske engasjement i petroleumsvirksomheten (SDØE) med inntil 5 mrd. kroner ved utøvelse av statens forkjøpsrett ved overdragelser av andeler i utvinningstillatelser på norsk kontinentalsokkel.

VI

Fullmakt til å utgiftsføre uten bevilgning

Stortinget samtykker i at Nærings- og fiskeridepartementet i 2024 kan utgiftsføre uten bevilgning under:

1. kap. 954 Petoro AS, post 71 Erstatninger, erstatning til Norges Bank som omfatter netto rentetap og andre dokumenterte kostnader grunnet avvik i varslet og faktisk innbetaling av valuta fra SDØE til Norges Bank, jf. avtale om overføring og kjøp av valuta fra SDØE til Norges Bank.

2. kap. 2440 Statens direkte økonomiske engasjement i petroleumsvirksomheten, post 90 Lån til Norpipe Oil AS, inntil 25 mill. kroner til utlån til Norpipe Oil AS.

Fullmakter til å pådra staten forpliktelser utover gitte bevilgninger

VII

Bestillingsfullmakter

Stortinget samtykker i at Nærings- og fiskeridepartementet i 2024 kan:

1. inngå forpliktelser for inntil 7,5 mill. kroner til utredninger og lignende ut over bevilgning under kap. 900 Nærings- og fiskeridepartementet, post 21 Spesielle driftsutgifter.
2. gi Norsk nukleær dekommisjonering og Institutt for energiteknikk fullmakt til å foreta bestillinger ut over gitte bevilgninger innenfor en samlet ramme på inntil 465 mill. kroner under kap. 907 Norsk nukleær dekommisjonering, post 21 Spesielle driftsutgifter.
3. gi Norsk nukleær dekommisjonering fullmakt til å inngå kontrakter for inntil 150 mill. kroner til opprydding ved Søve gruver under kap. 907 Norsk nukleær dekommisjonering, post 30 Opprydding Søve.
4. gi Kystverket fullmakt til å forplikte staten for fremtidige budsjettår utover gitt bevilgning under kap. 916 Kystverket, post 30 Nyanlegg og større vedlikehold for prosjekter som ikke er omtalt med kostnadsramme overfor Stortinget med samlet ramme for gamle og nye forpliktelser med inntil 1 390 mill. kroner.

VIII

Tilsagnsfullmakter

Stortinget samtykker i at Nærings- og fiskeridepartementet i 2024 kan:

1. gi tilsagn om tilskudd utover gitte bevilgninger, men slik at samlet ramme for nye tilsagn og gammelt ansvar ikke overstiger følgende beløp:

Kap.	Post	Betegnelse	Samlet ramme
907		Norsk nukleær dekommisjonering	
	60	Tilskudd til kommuner	10,8 mill. kroner
	70	Tilskudd til organisasjoner	3,2 mill. kroner
916		Kystverket	
	60	Tilskudd til fiskerihavneanlegg	77,2 mill. kroner
	71	Tilskudd til effektive og miljøvennlige havner	176 mill. kroner
2421		Innovasjon Norge	
	50	Tilskudd til etablerere og bedrifter, inkl. tapsavsetninger	1 200 mill. kroner
	71	Innovative næringsmiljøer	155 mill. kroner
	75	Grønn plattform	345 mill. kroner
	76	Miljøteknologi	655 mill. kroner
2426		Siva SF	
	71	Tilskudd til testfasiliteter	15 mill. kroner

2. gi tilsagn om tilskudd på 186 mill. euro i tillegg til eksisterende bevilgning, for å delta i de frivillige programmene til Den europeiske romorganisasjonen ESA. Samlet ramme for nye tilsagn og gammelt ansvar skal likevel ikke overstige 236 mill. euro.
3. gi tilsagn om tilskudd til tapsavsetning for norsk deltakelse i InvestEU med inntil 1 316,6 mill. kroner under kap. 924 Internasjonale samarbeidsprogrammer, post 70 Tilskudd, og fravike stortingsvedtak av 8. november 1984 om utbetaling av tilskudd før det er behov for å dekke de aktuelle utgiftene.

for nye garantier og gammelt ansvar på 155 000 mill. kroner ved eksport til og investeringer i utlandet innenfor Alminnelig garantiordning og inkludert Gammel alminnelig ordning. Videre gis departementet fullmakt til midlertidig å kunne øke garantirammen med ytterligere 10 000 mill. kroner dersom det blir nødvendig som følge av valutavingninger.

3. gi Eksportfinansiering Norge fullmakt til å gi tilsagn om nye garantier innenfor en ramme for nye garantier og gammelt ansvar på 3 150 mill. kroner ved eksport til og investeringer i utviklingsland, samt innenfor en øvre rammebegrensning på syv ganger det til enhver tid innestående beløp på ordningens grunnfond.
4. gi Eksportfinansiering Norge fullmakt til å gi tilsagn om nye garantier innenfor en ramme for nye tilsagn og gammelt ansvar på 7 000 mill. kroner ved byggelån innenfor skipsbyggingsindustrien.
5. gi Eksportfinansiering Norge fullmakt til å gi tilsagn om nye garantier innenfor en ramme for nye tilsagn og gammelt ansvar på 20 000 mill. kroner ved etablering av langsiktige kraftkontrakter i kraftintensiv industri.

IX

Garantifullmakter

Stortinget samtykker i at Nærings- og fiskeridepartementet i 2024 kan:

1. gi Innovasjon Norge fullmakt til å gi tilsagn om nye garantier for inntil 160 mill. kroner for lån til realinvesteringer og driftskapital, men slik at total ramme for nytt og gammelt ansvar ikke overstiger 820 mill. kroner.
2. gi Eksportfinansiering Norge fullmakt til å gi tilsagn om nye garantier innenfor en ramme

6. gi Eksportfinansiering Norge fullmakt til å gi tilsagn om nye garantier innenfor en ramme for nye garantier og gammelt ansvar på 10 000 mill. kroner ved kjøp av skip fra verft i Norge når disse skipene skal brukes i Norge.

X

Garantifullmakt og fullmakt til å utgiftsføre uten bevilgning

Stortinget samtykker i at Nærings- og fiskeridepartementet i 2024 kan inngå standardavtaler for leie av grunn til bolig- og næringsformål på Svalbard med garantier overfor långiver som har pant i bygg som står på statens grunn. Garantiansvar kan kun utløses dersom staten sier opp avtalen eller nekter overføring av leierett. Samlet garantiramme for avtalene begrenses oppad til 25 mill. kroner. Det kan utgiftsføres utbetalinger knyttet til garantiene uten bevilgning under kap. 900 Nærings- og fiskeridepartementet, post 86 Lånesikringsordning, bolig- og næringsformål på Svalbard, innenfor en ramme på 10 mill. kroner.

XI

Dekning av forsikringstilfeller

Stortinget samtykker i at Nærings- og fiskeridepartementet i 2024 kan:

1. gi tilsagn til Institutt for energiteknikk og Statsbygg om dekning av forsikringsansvar for inntil 80 mill. euro overfor tredjeperson for instituttets og Statsbyggs ansvar etter lov av 12. mai 1972 nr. 28 om atomenergivirksomhet, kapittel III.
2. inngå avtaler om forsikringsansvar under beredskapsordningen for statlig varekrigsforsikring innenfor en totalramme for nye tilsagn og gammelt ansvar på 2 000 mill. kroner.

XII

Utlånsfullmakter

Stortinget samtykker i at Nærings- og fiskeridepartementet i 2024 kan:

1. gi Innovasjon Norge fullmakt til å gi tilsagn om nye landsdekkende innovasjonslån innenfor en ramme på 3 000 mill. kroner, herav inntil 400 mill. kroner til låneordning for bygging av miljøvennlige skip og inntil 900 mill. kroner til grønne vekstlån.

2. gi Innovasjon Norge fullmakt til å gi tilsagn om nye lån under lavrisikolåneordningen innenfor en ramme på 3 500 mill. kroner.
3. gi Eksportfinansiering Norge fullmakt til å gi tilsagn om lån under eksportkredittordningen uten en øvre ramme.
4. gi tilsagn om lån til Institutt for energiteknikk på inntil 18 mill. kroner ut over bevilgning under kap. 908 Institutt for energiteknikk, post 72 Lån til flytting av laboratorier og infrastruktur. Utbetaling av lånet aktiveres i statens kapitalregnskap.

XIII

Fullmakt til å pådra staten forpliktelser knyttet til særskilte prosjekter

Stortinget samtykker i at Nærings- og fiskeridepartementet i 2024 kan:

1. pådra staten forpliktelser utover budsjettåret for inntil 190 mill. kroner til gjennomføring av pålagte miljøtiltak på Løkken.
2. pådra staten forpliktelser utover budsjettåret for inntil 225 mill. kroner til gjennomføring av pålagte miljøtiltak i gruveområdet i Folldal.
3. starte opp, bestille og forplikte staten utover budsjettåret i investeringsprosjektet Brukervennlige registertjenester under kap. 904 Brønnøysundregistrene, post 45 Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, innenfor en kostnadsramme på 515 mill. kroner. Fullmakten gjelder også forpliktelser som inngås i senere budsjettår. Samlede utbetalinger og gjenstående forpliktelser skal til enhver tid holdes innenfor den vedtatte kostnadsrammen for Brukervennlige registertjenester. Kostnadsrammen er oppgitt i 2024-kroner. Nærings- og fiskeridepartement gis fullmakt til å prisjustere kostnadsrammen i senere år.

XIV

Fullmakt til å overføre ubrukte midler i reguleringsfond

Stortinget samtykker i at Nærings- og fiskeridepartementet i 2024 kan gi Eksportfinansiering Norge fullmakt til å overføre eventuelt mindreforbruk til forvaltning av eksportkredittordningen til et reguleringsfond, begrenset slik at maksimalt innestående på reguleringsfondet ved utløpet av budsjettåret er 5 pst. av bevilgningen på kap. 2460, post 24 Driftsresultat i 2024.

XV

Forpliktelser under avsetningsinstruksen og øvrige driftsrelaterte forpliktelser

Stortinget samtykker i at Nærings- og fiskeridepartementet i 2024 kan pådra staten forpliktelser utover bevilgningene under kap. 2440/5440 Statens direkte økonomiske engasjement i petroleumsvirksomheten, knyttet til:

1. løpende forretningsvirksomhet i interessentskapene, samt deltakelse i annen virksomhet som har tilknytning til leting og utvinning av petroleum.
2. avsetning av statens petroleum etter avsetningsinstruksen gitt Equinor ASA.

XVI

Utbyggingsrelaterte forpliktelser

Stortinget samtykker i at Nærings- og fiskeridepartementet i 2024 kan pådra staten forpliktelser utover bevilgningene under kap. 2440/5440 Statens

direkte økonomiske engasjement i petroleumsvirksomheten, hvor øvre grense for statens forholdsmessige andel for det enkelte prosjekt/fase utgjør inntil 5 mrd. kroner knyttet til deltakelse i:

1. utbyggingsprosjekter (planer for utbygging/anlegg og drift) på norsk kontinentalsokkel.
2. utviklingsprosjekter under Gassled eller andre interessentskap.

XVII

Forpliktelser i fasen før plan for utbygging og drift og for anlegg og drift er behandlet

Stortinget samtykker i at Nærings- og fiskeridepartementet i 2024 kan pådra staten forpliktelser utover bevilgningene under kap. 2440/5440 Statens direkte økonomiske engasjement i petroleumsvirksomheten knyttet til kontraktmessige forpliktelser i fasen før plan for utbygging og drift er godkjent eller før tillatelse til anlegg og drift er gitt, herunder forpliktelser knyttet til en pre-interessentskapsfase.

Andre fullmakter

XVIII

Fullmakt til å bortfeste

Stortinget samtykker i at Nærings- og fiskeridepartementet i 2024 kan bortfeste hjemfalte gruveeiendommer til museale formål vederlagsfritt.

1. redusere eierskapet i Akastor ASA helt eller delvis.
2. redusere eierskapet i Aker Solutions ASA helt eller delvis.
3. redusere eierskapet i Mesta AS delvis.
4. redusere deltakelsen i hybridlån og obligasjonslån utstedt av Norwegian Air Shuttle ASA helt eller delvis.

XIX

Fullmakt til å erverve og avhende aksjer og opsjoner

Stortinget samtykker i at Nærings- og fiskeridepartementet i 2024 kan gi Eksportfinansiering Norge anledning til å erverve og avhende aksjer og opsjoner med formål å få dekning for krav i misligholds- og gjenvinningssaker. Eierskapet skal være midlertidig.

Nærings- og fiskeridepartementet gis i 2024 videre fullmakt til å utøve forkjøpsrett og utgiftsføre uten bevilgning under kap. 950 Forvaltning av statlig eierskap, post 96 Aksjer, og dermed erverve 30 pst. av aksjene i Telenor Fiber AS dersom Telenor ASA ikke ønsker å benytte denne retten og retten overføres til Nærings- og fiskeridepartementet, ved et eventuelt fremtidig salg av minoritetsandelen i Telenor Fiber AS.

XX

Endringer i statlige eier- og låneposter

Stortinget samtykker i at Nærings- og fiskeridepartementet i 2024 gjennom salg av aksjer eller gjennom andre transaksjoner kan:

XXI

Salgsfullmakt og nettobudsjettering av salgsomkostninger

Stortinget samtykker i at Nærings- og fiskeridepartementet i 2024 kan avhende ikke-aktive gruveeiendommer. Utgifter knyttet til eventuell

avhending kan trekkes fra salgsinntektene før det overskytende inntektsføres under kap. 3900 Nærings- og fiskeridepartementet, post 30 Inntekter fra salg av gruveeiendom.

XXII

Fullmakt til å forvalte statens eierinteresser i holdingselskap

Stortinget samtykker i at Nærings- og fiskeridepartementet i 2024 kan gi Eksportfinansiering Norge fullmakt til å:

1. benytte holdingselskap for å forvalte eierandeler som følge av misligholds- og gjenvinningssaker under Alminnelig garantiordning. Alminnelig garantiordning kan også gi lån til holdingselskapet eller overføre andre verdier for oppkapitalisering. Holdingselskapet skal være midlertidig.
2. plassere aksjer eller andre verdier tilhørende Alminnelig garantiordning i holdingselskapet.
3. overføre utbytte fra holdingselskapet tilbake til Alminnelig garantiordning.
4. overføre inntekter fra salg av aksjer eid av holdingselskapet til Alminnelig garantiordning.
5. avvikle holdingselskapet, samt tilbakeføre eventuelle midler til eller dekke eventuelt kapitalbehov fra Alminnelig garantiordning.

XXIII

Overføring av eiendomsrett mot bruksrett

Stortinget samtykker i at Nærings- og fiskeridepartementet i 2024 kan godkjenne overføring av eiendomsrett fra en rettighetshavergruppe hvor Petoro AS som forvalter av SDØE er en av rettighetshaverne, til en annen rettighetshavergruppe. Det forutsettes at Petoro AS som forvalter av SDØE er sikret tilstrekkelig bruksrett. Denne fullmakt vil gjelde for de prosjekter hvor Olje- og energidepartementet har fullmakt til å godkjenne plan for utbygging/anlegg og drift, samt ved mindre endringer for prosjekter hvor plan for utbygging/anlegg og drift allerede er godkjent. Fullmakten gis under forutsetning av at overføring av eiendomsrett ikke har prinsipielle eller samfunnsmessige sider av betydning.

XXIV

Overdragelse av andeler i utvinningstillatelser

Stortinget samtykker i at Nærings- og fiskeridepartementet i 2024 kan godkjenne overdragelse (salg, kjøp eller bytte) av deltakerandeler for Petoro AS som forvalter av SDØE der det antas at ressursene i utvinningstillatelsen på tidspunkt for overdragelsen er mindre enn 3 millioner Sm³ oljeekvivalenter.

XXV

Overdragelse og samordning av andeler i utvinningstillatelser

Stortinget samtykker i at Nærings- og fiskeridepartementet i 2024 kan godkjenne at Petoro AS kan delta i:

1. overdragelse (salg, kjøp eller bytte) av deltakerandeler i interessentskap hvor en rettighetshaver velger å tre ut av interessentskapet og hvor SDØE berøres av overdragelsen.
2. forenklet samordning av utvinningstillatelser med SDØE-andeler.
3. ny/endret plan for utbygging og drift av forekomster innenfor et samordnet område med SDØE-deltakelse.
4. overdragelse av deltakerandeler for å oppnå fortsatt harmonisering av deltakerandeler i utvinningstillatelser som er samordnet og hvor SDØE berøres av overdragelsen.

XXVI

Overdragelse av andeler i rørledninger mv.

Stortinget samtykker i at Nærings- og fiskeridepartementet i 2024 kan godkjenne nødvendige transaksjoner for overdragelse av andeler for Petoro AS som forvalter av SDØE for å innlemme rørledninger og transportrelaterte anlegg med SDØE-andel i Gassled eller andre interessentskap. Statens andel i Gassled eller andre interessentskap skal justeres for å gjenspeile innlemmelsen.

XXVII

Regnskapsføring av kontantinnkallinger mot mellomværendet med statskassen

Stortinget samtykker i at Nærings- og fiskeridepartementet i 2024 kan gi Petoro AS fullmakt til å postere inn- og utbetalinger for SDØE mot mel-

lommværendet med statskassen. Mellommværendet omfatter over-/underinnkalling av kontanter fra operatørselskapene (differansen mellom kontantinnkalling og avregning fra operatør), arbeidskapital, avregning fra operatør, merverdiavgift og mellomværende med betalingsformidler m.m.

XXVIII

Fullmakt til postering mot mellomværendet med statskassen

Stortinget samtykker i at Nærings- og fiskeridepartementet i 2024 kan gi Kystverket fullmakt til å postere a konto innbetalinger som Kystverket mottar knyttet til oljevernaksjoner mv. mot mellomværendet med statskassen. Når endelig oppgjør er avklart, gjøres mellomværendet opp og

inntektsføres på kap. 5309 Tilfeldige inntekter, post 29 Ymse.

XXIX

Fullmakt til å inngå avtaler om skadesløsholdelse

Stortinget samtykker i at Nærings- og fiskeridepartementet i 2024 kan gi Havforskningsinstituttet fullmakt til, i de tilfeller det anses operasjonelt nødvendig, å inngå avtaler som innebærer at en part selv er ansvarlig for egen eiendom og personale i skadetilfeller hvor det etter alminnelig erstatningsrett vil være en annen part som er ansvarlig, med unntak for tilfeller der skaden er forvoldt ved grov uaktsomhet eller forsett (knock-for-knock-prinsippet).

Vedlegg 1**Omtale av medlemskap i internasjonale organisasjoner,
jf. kap. 900, post 70**

Den internasjonale sjøfartsorganisasjon (IMO) i London er FNs maritime organisasjon. IMOs hovedformål er å forbedre sjøsikkerheten, begrense forurensning til sjøs og forhindre pirat- og terrorvirksomhet til sjøs og i havn. Norge vil gjennom medlemskapet påvirke utforming av internasjonale regelverk som organisasjonen fastsetter for skipsfarten. Det er viktig at IMOs regelverk legger til rette for teknologiutvikling. Det enkelte medlemslands finansielle bidrag fastsettes hovedsakelig på grunnlag av medlemslandenes flåte (andel av verdens bruttotonnasje).

Det europeiske maritime sikkerhetsbyrået (EMSA – *European Maritime Safety Agency*) har som formål å sikre at Europakommisjonen og medlemslandene har tilgjengelig nødvendig ekspertise og teknisk og vitenskapelig støtte for å gjennomføre et høyt maritimt sikkerhets-, miljø- og arbeidsmiljønivå og forhindre terrorvirksomhet gjennom et harmonisert regelverk i EU. Norge er medlem i EMSA med bakgrunn i EØS-avtalen. EMSA bistår EU-kommisjonen i kontroll av medlemsstatenes implementering av regelverk, og ESA i kontroll av overholdelse av EØS-avtalen. Medlemskapet sikrer Norge deltakelse i EUs regelverksarbeid og bidrar til å sikre norske interesser.

EQUASIS er en globalt dekkende informasjonsdatabase med formål å fremme bruk av skip med høy kvalitet. Databasen ble etablert i 2000, og Norge har deltatt i styret siden 2007. Databasen omfatter i dag data fra om lag 50 ulike offentlige organ og organisasjoner, inklusiv ni samarbeidsområder for havnestatskontroll. Antall brukere av data fra EQUASIS er stadig økende, og databasen får stadig økende global betydning for at næringen velger transport med skip med høy kvalitet.

Paris MoU (*Paris Memorandum of Understanding on Port State Control*) er et regime for harmonisering av risikobasert havnestatskontroll, hvor alle fremmedregistrerte skip som anløper samarbeidsområdet skal kontrolleres i havn ved første anløp. Paris MoU består i dag av 27 medlemsstater som omfatter EUs kyststater, Island,

Norge, Russland og Canada, og spenner dermed over et betydelig geografisk område. Paris MOU samarbeider også med EU-kommisjonen om gjennomføring av EU-direktiv om havnestatskontroll. Formålet med havnestatskontrollen er å fjerne skip med uakseptabel standard fra fart på havner i samarbeidsområdet. Kontrollen av fremmede skip i norske havner utføres av Sjøfartsdirektoratet. Statistikkene viser at aktiv havnestatskontroll under Paris MoU-samarbeidet medfører stadig høyere standard på skip i norske farvann.

Regional Cooperation Agreement on Combating Piracy and Armed Robbery against Ships in Asia (ReCAAP) er en samarbeidsavtale om bekjemping av piratvirksomhet og væpnede ran mot skip i Asia. ReCAAP består i dag av medlemsstater fra Asia og Europa, i tillegg til USA og Australia. ReCAAPs informasjonsdelingssenter er lokalisert i Singapore og finansieres ved frivillige bidrag fra medlemslandene. Gjennom Norges medlemskap og bidrag støtter Norge opp om og kan påvirke senterets arbeid for å forbedre sikkerheten for skipsfarten.

Ispatroljetjenesten (NAIP – The North Atlantic Ice Patrol Service) har som formål å observere, overvåke og rapportere om isforhold i det nordlige Atlanterhavet og utføres av den amerikanske kystvakten i samarbeid med den kanadiske istjenesten. Tjenesten skal bidra til sikkerhet for menneskelig liv på sjøen, sikker navigasjon og beskyttelse av det marine miljø. Norge har vært tilsluttet avtalen gjennom SOLAS-konvensjonen siden 1956. Medlemslandenes andel av kostnadene fastsettes på grunnlag av bruttotonnasjen for passerende skip.

Medlemskapet i *Det internasjonale handelskammer, Det norske Handelskammerforbund* og *Det internasjonale utstillingsbyrå* sikrer norsk deltakelse i, og påvirkning av henholdsvis det internasjonale arbeidet for frihandel og det internasjonale samarbeidet i forbindelse med verdensutstillinger. *Det norske Handelskammerforbund* skaffer gjennom sitt medlemskap i Eurochambers sine medlemmer, hovedsakelig små og mellomstore

bedrifter, nyttig informasjon om utviklingen i handel i EU og Europa generelt.

Norge er medlem av de FN-forankrede *studiegruppene for bly og sink* og for *nikkel*. Studiegruppene utarbeider rapporter om markedssituasjon, statistikk, miljøregelverk og faglig utvikling for uttak m.m. som har betydning for produsenter og industriselskaper innenfor de aktuelle bransjene. Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard er ansvarlig for norsk deltakelse i studiegruppene.

Det internasjonale råd for havforskning (ICES) gir fiskerimyndighetene vitenskapelige råd om det marine miljøet og om forvaltningen av fiskebestandene i Nord-Atlanteren.

Den nordøstatlantiske fiskerikommisjon (NEAFC) spiller en aktiv rolle i å regulere bestandene utenfor nasjonal fiskerijurisdiksjon i det nordøstlige Atlanterhavet. Arbeidet omfatter blant annet oppfølging av prinsipper for kvotetildeling, bærekraftig forvaltning og ressurskontroll. NEAFC har de siste årene fått stadig større betydning for utvikling av nye rammeverk for effektiv bekjempelse av ulovlig, urapportert og uregulert fiske (UUU-fiske) og for nytenking omkring økosystembasert forvaltning, inkludert beskyttelse av sårbare marine økosystemer.

Den nordvestatlantiske fiskeriorganisasjon (NAFO) fastsetter kvoter i internasjonalt farvann i området mellom Grønland, Canada og USA. NAFO-konvensjonen omfatter i prinsippet alle bestander i området unntatt laks, tunfisk, sverdfisk og hval. NAFO er et viktig forum, ikke minst fordi sentrale aktører som USA, Canada, EU og Japan, foruten Norge, er medlemmer. NAFO har mye til felles med NEAFC, og organisasjonene samarbeider godt på ulike områder.

Den internasjonale hvalfangstkommisjonen (IWC) skal etter Den internasjonale konvensjonen for regulering av hvalfangst (ICRW) legge til

rette for forvaltning og vern av hvalbestandene og sørge for en vitenskapelig basert utvikling av hvalfangstnæringen.

Den nordatlantiske sjøpattedyrkommisjonen (NAMMCO) har som formål å fremme samarbeid om forskning, bevaring og forvaltning av sjøpattedyr. Det konkrete samarbeidet omfatter sel, små tannhvaler og hvalross og oppdatering av oversikten over bestandssituasjonen for diverse arter av sjøpattedyr i Nord-Atlanteren, medregnet de store bardehvalene. NAMMCO har også gjort en betydelig innsats i arbeidet med å forbedre avlivningsmetodene for hval og sel.

Den internasjonale kommisjon for bevaring av atlantisk tunfisk (ICCAT). Formålet med Norges deltakelse er å bidra til en forvaltning som sikrer forskning og gjenoppbygging av makrellstørjebestanden i det østlige Atlanterhavet. Videre er ICCAT på grunn av det store antall medlemsstater en viktig organisasjon for utvikling av regelverk og forvaltningsprinsipper. Norge bidrar i arbeidet for modernisering av konvensjonsteksten i ICCAT.

Eurofish. Formålet til Eurofish er å bidra til oppbygging og utvikling av fiskeri- og havbruksnæringen i Øst-Europa, Sentral-Asia og Kaukasus. Oppgavene omfatter blant annet innsamling og publisering av markedsinformasjon og statistikk, teknisk bistand, prosjektledelse og utredninger. Formålet med Norges deltakelse er å støtte opp om utviklingen av fiskeri- og havbruksnæringen i medlemslandene, blant annet gjennom kunnskapsdeling. Som en stor havbruks- og fiskerinasjon anses det som viktig at Norge bidrar til utviklingen av sjømatsektoren i Øst- og Sentral-Europa. Organisasjonen ble opprettet under FNs organisasjon for mat og landbruk (FAO) i 2002. Eurofish er nå frikoblet fra FAO og har status som egen organisasjon.

Bestilling av publikasjoner

Departementenes sikkerhets- og serviceorganisasjon

www.publikasjoner.dep.no

Telefon: 22 24 00 00

Publikasjonene er også tilgjengelige på

www.regjeringen.no

Trykk: Aksell AS – 10/2023

Trykksak
2041 0379